

Voorjaarsnota 2023

Home

Pagina 1

De gemeente Rotterdam presenteert op deze website de Voorjaarsnota en Eerste Herziening 2023. In de Voorjaarsnota wordt inzicht gegeven in de beleidsvoornemens, de bijbehorende activiteiten en de benodigde middelen voor de periode 2023 tot en met 2027. Ook wordt gerapporteerd over de voortgang van het lopende begrotingsjaar.

Voor de opbouw van de website wordt verwezen naar de [leeswijzer](#).

Totaalbeeld

Pagina 2

Totaalbeeld

Het totaalbeeld van de Voorjaarsnota en Eerste Herziening 2023.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen

Collegetargets

Financieel beeld 2023-2027

Coalitieakkoord

Raadsbehandeling

Commissies

Leeswijzer

Voortgang 2023

Pagina 3

Voortgang 2023

De Voortgang 2023 geeft een totaalbeeld van de stand van zaken van de Eerste Herziening 2023. De Voortgang bestaat uit 2 algemene blokken: een Voorwoord en een Financieel beeld 2023. Daarna is de Voortgang per programma in alfabetische volgorde opgenomen, deze is hetzelfde als de Voortgang per programma en tenslotte de Bedrijfsvoering.

Voorwoord

Dit college staat graag op de stoep van de gewone Rotterdammers. Het afgelopen jaar en begin 2023 is er geluisterd naar alle verhalen, zorgen en ideeën. Met deze input gaan we verder aan de slag voor Eén stad. Met de 39 wijkakkoorden als uitgangspunt.

In de tweede helft van 2023 versterken we onze inzet in de wijken en investeren we in de leefbaarheid van de kleine kernen. Werken we aan kansengelijkheid in onze stad en bouwen we betaalbaar door. Daarbij is het belangrijk om het huishoudboekje op orde te houden en ervoor te zorgen dat we de lasten voor de Rotterdammers beperken. Om dat te bereiken besparen we op de organisatiekosten.

De Voortgang 2023 kijkt naar het lopende jaar 2023. Het geeft inzicht in de stand van zaken en belangrijkste ontwikkelingen en financiële bijstellingen per programma. Onderdeel hiervan zijn ook de college targets. Het helpt ons om de maatschappelijke en financiële opgave scherper te krijgen en om de juiste beslissingen te nemen voor Eén stad.

Maarten Struijvenberg, Wethouder Financiën, Organisatie, Dienstverlening en Grote Projecten

Financieel beeld 2023

Algemeen

Bij deze eerste herziening 2023 wordt de begroting 2023 geactualiseerd. Het totaal aan voorgestelde bijstellingen ten opzichte van de begroting 2023 telt op tot **€ 51 mln** negatief. De bijstellingen worden gedekt door een onttrekking aan de Algemene reserve. Hierdoor sluit de begroting op € 0.

Financiële bijstellingen per programma x 1 mln

Algemene middelen	€ 169
Armoede, schuldhulpverlening, integratie en samenleving	- € 11
Beheer van de stad	- € 29
Belastingen	€ 23
Bestaande stad	- € 1

Bestuur	- € 1
Cultuur	- € 9
Dienstverlening	- € 8
Economische ontwikkeling	€ 3
Energietransitie	- € 32
Onderwijs	€ 3
Overhead	- € 22
Sport en recreatie	- € 1
Stedelijke ontwikkeling	- € 100
Veilig	- € 5
Volksgesondheid	€ 0
Werk en inkomen	- € 31
Zorg, welzijn en wijkteams	€ 1
Totaal bijstellingen	- € 51

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting per programma zie het blokje Financiën onder dit programma.

Weerstandsvermogen

Jaarstukken 2022: **1,5**

Eerste herziening 2023: **0,9**

Het weerstandsvermogen geeft aan of de gemeente in staat is om financiële tegenvallers op te vangen. Er wordt gestuurd op een weerstandsvermogen van minimaal 1,0, passend bij de financiële risico's die de gemeente loopt. Het college kiest ervoor een tijdelijke dip in het weerstandsvermogen te accepteren om zo verdere bezuinigingsmaatregelen te voorkomen. De begroting is meerjarig in evenwicht en vanaf 2025 is het weerstandsvermogen tenminste 1,0.

Wilt u meer weten over de financiële kengetallen, ga dan naar de [paragraaf Financiële kengetallen](#).

Financiële bijstellingen per programma

In de tabel hiernaast staan de financiële bijstellingen per programma. Hieronder volgt de toelichting op de programma's met de grootste financiële bijstellingen, het gaat om de bijstellingen groter dan € 10 mln:

- **Algemene middelen (€ 169 mln):** verlagen van de toevoeging aan de RIM voor eerder ontvangen, in 2022 in plaats van in 2023, baten bijzondere erfpachtconversies, zie ook het programma Stedelijke ontwikkeling (€ 72 mln); toevoegingen aan de bestemmingsreserves voor Duurzaamheidstransitiebudget (€ 29 mln) en Doorbouwfonds (€ 25 mln) uit de RIM als onderdeel van het Investeringsvoorstel 2023; en ontvangen indexaties van het rijk uit de circulaires 2022 en 2023 (€ 35 mln)
- **Beheer van de stad (- € 29 mln):** nota kapitaalgoederen (- € 11 mln)
- **Belastingen (€ 23 mln):** bijstelling raming lokale belastingen door areaaluitbreiding en een groter aantal bouwplaatsen (€ 19 mln)
- **Energietransitie (- € 32 mln):** de toevoeging aan de bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget vanuit de RIM als onderdeel van het investeringsvoorstel 2023 (- € 29 mln)
- **Stedelijke ontwikkeling (- € 100 mln):** lagere baten erfpachtconversie omdat die al in 2022 in plaats van in 2023 zijn ontvangen (- € 72 mln); en de toevoeging aan de bestemmingsreserve Doorbouwfonds uit de RIM als onderdeel van het investeringsvoorstel 2023 (- € 25 mln)
- **Werk en inkomen (- € 31 mln):** om het lagere BUIG budget van het rijk op te vangen én om de reserve BUIG eind 2023 op het gewenste niveau van € 25 mln te laten uitkomen wordt er een toevoeging gedaan aan de bestemmingsreserve BUIG (- € 28 mln)

Programma Algemene middelen

RET

De RET staat voor een financiële uitdaging. De energiekosten zijn flink gestegen en de reizigersaantallen flink gedaald. Om te zorgen dat er goed openbaar vervoer in Rotterdam blijft rijden, is de RET met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de gemeente in gesprek over de situatie. Daarbij wordt gekeken wat elke partij kan doen vanuit haar eigen rol in deze opgave. Het college heeft eind mei de betrokken raadscommissies geïnformeerd over de stand van zaken en wat dit mogelijk inhoudt voor de gemeente ([23bb003388](#)).

Stedin

Er zijn grote investeringen in het energienet en de energietransitie nodig. Daarom heeft netbeheerder Stedin aangegeven de komende jaren extra eigen vermogen nodig te hebben. Stedin- een deelneming van de gemeente Rotterdam- is daarom in gesprek met diverse overheden (Staat, gemeenten en provincies uit Stedin's verzorgingsgebied) die nog geen aandeelhouder zijn. Stedin vraagt hen of zij geld willen storten in aanvulling op wat Rotterdam en andere bestaande aandeelhouders in 2021 al hebben gedaan.

Op dit moment (mei 2023) voert Stedin verregaande gesprekken met de Staat. De verwachting is dat storting van het Rijk voor het eind van 2023 wordt afgerond. Op dit moment en op grond van de laatste inschattingen vraagt Stedin vooralsnog geen bijdrage van de gemeente Rotterdam. De gemeenteraad wordt hier apart nader over geïnformeerd en in de besluitvorming betrokken. Dan wordt ook duidelijker in hoeverre gemeenten en provincies die nog geen aandeelhouder zijn bereid zijn om vermogen te storten.

Stadsherstel Heinekengebouw

Stadsherstel Historisch Rotterdam N.V. realiseert een aanbouw aan het Heinekengebouw. Het gaat hierbij om de uitbreiding van het rijksmonument. De uitbouw was in het oorspronkelijke ontwerp uit 1931 wel gepland maar is niet is uitgevoerd. Als aandeelhouder van Stadsherstel levert de gemeente een extra bijdrage van € 800.000 om de aanbouw toch te realiseren.

Een nadere toelichting over het Heinekengebouw kunt u lezen in het hoofdstuk [Projecten](#).

Financiële bijstellingen Algemene middelen (x 1.000)	€ 220.745
Verlagen van de toevoeging aan de RIM voor eerder ontvangen baten bijzondere erfpachtconversies	€ 71.544
Onttrekking Algemene reserve	€ 51.285
Indexatie september-, december- en meicirculaire 2022 en 2023	€ 34.780
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	€ 29.500
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	€ 25.000
Indexatie meicirculaire 2023	€ 8.867
Bijstelling dividendramingen	€ 6.996
Actualisatie kapitaallasten	- € 2.623
Actualisatie rente	- € 3.100
Dekking indexatie	- € 3.613
Effecten nieuwe CAO	- € 2.398
Vrijval kapitaallasten stadion Feijenoord	€ 1.000
Toevoeging vrijval kapitaallasten stadion Feijenoord aan RIM	- € 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 4.507

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Nieuw Stadion Feijenoord

In 2022 is geconcludeerd dat BVO (Betaald voetbal organisatie) Feyenoord en Stadion Feijenoord een nieuw stadion op korte termijn niet kunnen realiseren. Ook over de lange termijn (10 jaar) bieden zij geen zekerheid. Het college heeft besloten niet langer geld voor het stadion te reserveren. Daarmee vallen de meerjarig begrote

kapitaallasten van € 1 mln vrij. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor.

Gemeentefonds

De verdeling van het gemeentefonds tussen de verschillende gemeenten gebeurt op basis van verdeelmaatstaven. Deze maatstaven zijn kenmerken van gemeenten en hun inwoners. Meerdere keren per jaar vindt een actualisatie plaats. De uitkomst van de laatste actualisatie is ingegaan op 1 januari 2023.

Vanaf 2026 wordt er een nieuwe financieringssysteem toegepast. Het Rijk heeft in zijn Voorjaarsnota 2023 een beschrijving van de hoofdlijnen van een nieuwe financieringssysteem opgenomen.

Nadere toelichtingen op het gemeentefonds kunt u lezen in het hoofdstuk [Gemeentefonds](#).

Organisatieopgave

De gemeentelijke organisatie is als gevolg van diverse ontwikkelingen op bepaalde onderdelen flink gegroeid. In de breedte van de organisatie is hierop onvoldoende (bij)gestuurd. Het omgaan met (onverwachte) complexe opgaven hoort bij een wereldstad als Rotterdam. Groei van de gemeentelijke organisatie is hiervoor volgens het college echter geen lange termijn oplossing. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit. Een organisatie met ambtenaren die met hart voor de stad naast de Rotterdammer staat, in de eigen wijk, buurt of straat. Klaar om met hen mee te denken, mee te doen en te zorgen voor ondersteuning op maat.

Daarbij leggen hogere salarislasten, voortvloeiend uit de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren, de stijgende rente en een toenemende vraag naar financiële ondersteuning van Rotterdammers een enorme extra claim op de gemeentelijke begroting. De rekening van deze stijgende kosten wil het college zo min mogelijk bij de Rotterdammers neerleggen. Daarom kiest het college ervoor de kosten van de gemeentelijke organisatie fors te verlagen. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit.

Deze besparing op de organisatie van opgeteld € 150 mln komt bovenop de besparing op de organisatie in het coalitieakkoord. De besparingen moeten zo min mogelijk ten koste gaan van de dienstverlening aan de Rotterdammers en worden de komende periode verder uitgewerkt. Onderdeel van de begroting 2024 is een concreet plan onder de jaarschijf 2024 en een doorkijk naar 2025, 2026 en 2027. Periodiek zal het college de gemeenteraad hierover informeren in de P&C-cyclus, in ieder geval bij de Begroting en Jaarrekening.

Weerstandsvermogen

Volgens het coalitieakkoord wordt met ingang van de huidige bestuursperiode gestuurd op een weerstandsvermogen van minimaal 1,00, passend bij de financiële risico's die de gemeente loopt. Dit houdt in dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de financiële risico's op te vangen. Met andere woorden: de beschikbare weerstandscapaciteit is tenminste gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit. In de paragraaf [Financiële kengetallen](#) wordt uiteengezet dat het structureel exploitatiesaldo vanaf 2024 tot en met 2027 positief is en het weerstandsvermogen vanaf 2025 1,0 is.

Programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving

Armoede en Schulden

Collegetarget schuldhulpverlening: In deze collegeperiode vergroten we de instroom in de schuldhulpverlening door in totaal 15.750 intakes af te nemen en pakken we schulden aan door in totaal 8.200 schuldregelingen te starten

Mijlpaal 2023: **intakes 4.950, gestarte schuldregelingen 2.700**

Realisatie t/m april 2023: **intakes 1.838, gestarte schuldregelingen 591**

In de tweede helft van 2022 kregen veel Rotterdammers te maken met hoge inflatie en hoge energiekosten. Met het actieplan Geldzorgen heeft het college na de zomer van 2022 huishoudens met een laag inkomen in deze moeilijke tijd ondersteund. Dit actieplan is eind maart 2023 afgerond. Een aantal initiatieven zijn opgenomen in het nieuw na het zomerreces vast te stellen beleidskader armoede en schulden 2023-2026. Ook heeft de gemeente de energietoeslag uitgekeerd welke tot 31 december 2022 kon worden aangevraagd. In 2023 kan de energietoeslag wederom worden aangevraagd. Het is wachten op het moment dat de wet die dit mogelijk maakt in werking treedt. Daarnaast kunnen Rotterdammers nog steeds gebruik maken van energiekussers voor advies en energiebesparende maatregelen. Ook blijven we inzetten op het onder de aandacht brengen van de gemeentelijk financiële ondersteuning bij zoveel mogelijk Rotterdammers.

Taal

Aantal taaltrajecten

Realisatie 2022: **7.292 afgeronde taaltrajecten**

Streefwaarde 2023: **6.350 gestarte trajecten basisvaardigheden**

Realisatie t/m april 2023: **1.895 gestarte trajecten basisvaardigheden**

Op 2 februari 2023 stelde de gemeenteraad het beleidskader '[Rotterdam Vaardig Verder. Beter in taal, rekenen en digitale vaardigheden](#)' vast. Met de realisatie tot april dit jaar ligt de gemeente op koers. De ambitie voor de huidige collegeperiode is 25.000 gestarte trajecten basisvaardigheden.

Samenleven

Eind 2022 en begin 2023 stonden in het teken van stadsgesprekken Samenleven. 500 Rotterdammers spraken met elkaar en met ambtenaren over discriminatie, gelijkwaardigheid en inburgering. Deze gesprekken vormen de basis voor het nieuwe Actieplan Samenleven. Het concept gaat medio juni 2023 naar de gemeenteraad. Na bespreking en adviezen van diverse adviesraden volgt de definitieve vaststelling na de zomer van 2023. Intussen lopen alle activiteiten door die discriminatie tegengaan en inclusie bevorderen. In maart is de antidiscriminatiecampagne 'Zie het. Zeg het. Meld het' groter dan voorheen ingezet. Als onderdeel daarvan is de Erasmusbrug blauw aangelicht in het teken van gelijkwaardigheid.

Inburgering

Op 1 januari 2022 trad de Wet inburgering in werking. De regie op inburgering ligt sindsdien bij gemeenten. De gemeente is verantwoordelijk voor de begeleiding en biedt inburgeraars een programma inburgering aan op allerlei aspecten, zoals wonen, geld, participatie, leren en werken. Alle inburgeraars krijgen een inburgeringstraject op maat. Zo kunnen inburgeraars snel meedoen aan de Rotterdamse samenleving.

Binnen de opgave valt de taakstelling; de rijksoverheid bepaalt elk half jaar aan hoeveel statushouders - vluchtelingen met een verblijfsvergunning - gemeenten een woning en begeleiding bij de inburgering moeten bieden. De taakstelling voor 2023 is 1.795 te huisvesten statushouders. Hiervan zijn reeds 438 statushouders (tot en met april) gehuisvest.

Oekraïne

De gemeente Rotterdam heeft half maart de bestuurlijke afspraak gemaakt om Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Afgesproken is dat Rotterdam 2.016 gemeentelijke opvangplekken realiseert. Begin mei werden er in Rotterdam ongeveer 2.300 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Van hen verblijven er 1.124 in gemeentelijke opvanglocaties en 1.235 bij particulieren. De gemeente maakt kosten op het gebied van opvang, leefgeld, onderwijs, zorg en werk. Deze kosten worden gedekt door het Rijk.

Financiële bijstellingen Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving (x 1.000)

- € 11.247

Schuldhulpverlening toegenomen vraag	- € 6.710
Effecten nieuwe CAO	- € 1.190
Inburgering - Diverse posten	- € 349
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 2.998

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Programma Beheer van de stad

Collegetarget

We verminderen naastplaatsingen en zwerfafval in de 20 wijken die het slechtst scoren. Doel in deze collegeperiode is een stijging van de CROW-score op naastplaatsingen en zwerfafval met gemiddeld 5 procentpunt.

Realisatie 2022: 79,77% niveau B of hoger

Mijlpaal 2023: 81,5% niveau B of hoger

Realisatie 2023: niet beschikbaar

Het is lastig om op dit moment – mei 2023 - een verwachting uit te spreken over de doelstelling voor plaatsing van huishoudelijk afval naast containers en zwerfafval. De staking in februari heeft de meetresultaten van het schouwen beïnvloed. Een aantal wijken is voorafgaand aan de staking geschouwd of juist tijdens de opruimwerkzaamheden daarna. Op dit moment is het fijne zwerfafval op verharding de grootste zorg. Op basis van de cijfers van het tweede kwartaal 2023 is het mogelijk te beoordelen of aanvullende maatregelen op zwerfafval nodig zijn.

Er zijn aanzienlijke verschillen tussen de wijken in de plaatsing van huisvuil naast containers en in zwerfafval. Dat benadrukt het belang van een wijkgerichte aanpak. In 2023 is er een aantal wijkgerichte maatregelen, zoals extra publieksvoorlichting, meer knijperkasten, werving van meer containeradopties en promotie van het gebruik van schoonmaakkpakketten.

De **NietRNAast-aanpak** heeft tot doel de plaatsing van afval naast containers te verminderen. Dat lukt: in de tweede helft van 2022 was er 5,57 procentpunt minder afval naast containers ten opzichte van 2021. De NietRNAast-aanpak gaat in 2023 voor heel Rotterdam in uitvoering. Twintig reinigers krijgen in 2023 een opleiding tot controleur huisafval, zodat ze zelf boetes kunnen uitschrijven. Analyses van de registraties leiden tot verdere verbetering van het werkproces.

Blindganger aan de Claes de Vrieselaan

Eind september 2022 de verhuisden de laatste bewoners van te slopen panden aan de Claes de Vrieselaan. Daarna begonnen de voorbereidingen voor het ruimen van de blindganger. De sloop van de panden Claes de Vrieselaan 25, 27, 29 vindt plaats tussen half september en eind november 2023. Het graven naar de blindganger staat gepland voor de periode maart tot mei 2024.

Bruggen

Tijdens een inspectie in Delfshaven van de 1e Coolhavenbrug, in oktober 2022, bleek dat er gebreken zijn aan de draaipunten van de Parksluizen over de Schie. Om de brug definitief te herstellen zijn de draaipunten van de brug vervangen. De 1e Coolhavenbrug is hersteld en sinds eind april 2023 weer in bedrijf. Ook de Parkhavenbrug is geïnspecteerd, waarna is besloten bij deze brug een zelfde reparatie uit te voeren. De verwachting is dat de brug eind van de zomer 2023 weer in bedrijf is. De staat en ouderdom van de beweegbare bruggen en sluizen, en de eisen van de Machinerichtlijn, maken dat Rotterdam de komende jaren een grote opgave heeft om de beweegbare bruggen en sluizen te renoveren.

Om vorm te geven aan de renovatie- en vervangingsopgave loopt er een grootschalig bruggenprogramma. Dit meerjarige programma voorziet in een systematische aanpak voor het onderhoud van de beweegbare bruggen en sluizen.

Biodiversiteit

In het coalitieakkoord is afgesproken de komende 4 jaar 40 hectare bijenlandschap te realiseren. In 2023 is een start gemaakt met de eerste 10 hectare. De aanbesteding voor het Meetnet flora en fauna Rotterdam is gegund. De uitvoeringsagenda Biodiversiteit 2023 -2027 volgt nog voor het zomerreces van 2023.

LED-transitie

Het LED-transitieproject loopt vanaf 2020 t/m 2025 waarbij 90.000 armaturen worden vervangen. Inmiddels zijn er in totaal circa 60.000 armaturen vervangen.

Uitrol groente, fruit, etensresten (gfe) hoogbouw

In Blijdorp, Bergpolder, Oosterflank, Lage Land, 's Gravenland en Prinsenland, Hoek van Holland en Pernis is er een gescheiden inzameling van groente-, fruit- en etensresten (gfe). In mei 2023 waren 362 gfe-wijkcontainers geplaatst. Deze containers hebben nog ontwerpfouten. Die worden er op dit moment uitgehaald; de containers komen waarschijnlijk eind 2023 weer in productie.

Eind 2023/begin 2024 komen er ongeveer 450 wijkcontainers in Kralingen en IJsselmonde. Half 2024 komen daar Delfshaven en het Oude Westen bij. De planning is elk jaar tussen 400 en 500 nieuwe containers te plaatsen. In totaal komen er in Rotterdam 2500-2800 gfe-containers. Het streven is erop gericht dat elk huishouden in Rotterdam eind 2028 de mogelijkheid heeft om het gfe (en tuinafval) gescheiden aan te leveren.

Voor het dichtstedelijke gebied - de hoge woontorens, het centrum – loopt onderzoek naar de mogelijke inzet van voedselvermalers en van een nieuw ondergronds inzamelmiddel voor gfe. Bij een positief onderzoeksresultaat gaat de gemeente dit in het centrum faciliteren, na afronding van de plaatsing van de reguliere gfe-containers.

Zero- emissionvoertuigen

Het programma 'verduurzaming gemeentelijk wagenpark' is in volle uitvoering. De doelstelling, een emissieloos wagenpark in 2030, is nog actueel. Hieronder is de stand van zaken emissieloos per voertuigcategorie in percentages vermeld:

- De personenwagens (80%) zijn, conform doelstelling, eind 2023 emissieloos.
- De lichte bedrijfsvoertuigen < 2,5 ton (38 %) liggen op schema (eind 2025 emissieloos).
- De zware bedrijfsvoertuigen > 2,5 ton (9 %) vormen nog een grote uitdaging (eind 2030 emissieloos). Met de invoering van Zero Emissie Zone Stadslogistiek per 1 januari 2025 (met diverse overgangsregelingen tot 2030) vindt een verdere aanscherping van regelgeving plaats voor die (werk)voertuigen die de zone in moeten kunnen.

Financiële bijstellingen Beheer van de stad (x 1.000)

- € 28.932

Nota kapitaalgoederen	- € 11.300
Eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	- € 7.952
Effecten nieuwe cao	- € 6.360
Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten	- € 809
Kostenstijging energie - Overig	- € 5.493
Actualisatie kapitaallasten	€ 2.623
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 359

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma

Programma Belastingen

Bijstelling van verwachte opbrengsten

In 2022 waren er meeropbrengsten voor de onroerendezaakbelasting en precariobelasting. Voor 2023 en volgende jaren worden meeropbrengsten voor een aantal lokale belastingsoorten verwacht. De reden hiervan is dat er veel gebouwd wordt in Rotterdam. De meerjarige areaaluitbreiding wordt vanaf 2024 opgenomen in de begroting.

Voor het gebruik van openbare gemeentegrond betalen ondernemingen en instellingen precariobelasting. Een toename in het aantal bouwplaatsen leidt tot meeropbrengsten. Hetzelfde geldt voor onroerendezaakbelasting. Meer woningen en bedrijfspanden, en nieuwe inzichten in de waardering en investeringen, leiden tot hogere

belastingopbrengsten. Daarom stelt de gemeente de verwachte opbrengsten voor een aantal lokale belastingen bij.

Cruisebelasting

Het college introduceert een voor Rotterdam nieuwe belasting: de cruisebelasting. Dit is een logiesbelasting voor passagiers van cruiseschepen. De gemeente werkt – samen met de cruisesector – aan de voorbereiding van de introductie van deze nieuwe belastingsoort. Om de introductie voor de sector goed te laten verlopen, verschuift de invoeringsdatum van 2024 naar 2025. Op basis van nadere uitwerking worden de verwachte opbrengsten bijgesteld.

Financiële bijstellingen Belastingen (x 1.000)

€ 23.076

Bijstellingen raming lokale belastingen	€ 19.280
Eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	€ 7.952
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	- € 4.000
Technische wijzigingen	- € 156

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma

Verlaging onroerendezaakbelasting

Rotterdam moet een aantrekkelijke stad zijn en blijven om in te wonen. Eén van de financiële uitgangspunten van het huidige coalitieakkoord is dat de gemeente stuurt op een gemiddelde lokale lastendruk binnen G4-verband. Het tarief voor onroerendezaakbelasting is in Rotterdam hoger dan het gemiddelde van de G4-gemeenten. Met een bijstelling op de verwachte opbrengsten voor onroerendezaakbelasting voor woningen brengt het college het tarief in de buurt van dat gemiddelde. Bij het bepalen van het uiteindelijke tarief spelen ook andere factoren een rol, zoals de inflatie en de waardeontwikkeling van de huizenmarkt. Bij de behandeling van de begroting 2024 stelt de gemeenteraad het daadwerkelijke tarief vast.

Betaalgedrag

Meer Rotterdammers en ondernemers hebben moeite om hun belastingaanslagen te betalen. De oorzaak is veelal de financiële nasleep van de coronamaatregelen en de stijgende lasten. Met hen maakt de gemeentelijke belastingdienst individuele afspraken, bijvoorbeeld door betalingsregelingen te treffen of actieve doorverwijzing naar schuldhelpverlening, en waar nodig een combinatie van beide. Tot nu toe heeft de gemeentelijke belastingdienst ongeveer 16% meer betalingsregelingen getroffen dan in dezelfde periode in 2022. Ondanks de

hulp die de gemeente biedt, loopt de gemeente een groter risico op de inning van de opgelegde belastingen. Ook faillissementen spelen hierbij een rol. Uiteraard wordt de invloed op de verwachte belastingopbrengsten gevolgd.

Programma Bestaande stad

Het zorgen voor een toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille

Kernportefeuille, onderdeel Maatschappelijk Vastgoed

Er wordt verder gewerkt aan een afwegingskader voor de duurzaamheidsambities bij nieuwbouw en grote renovatieprojecten. Met de vervanging van de bestaande voorraad vanuit de Integrale Huisvestingsplannen wordt een deel van de duurzaamheidsambitie van de gemeente ingevuld door de projecten Bijna Energie Neutraal (BENG) te realiseren. Daarnaast worden deze ambities voor de bestaande gebouwen voorraad via het onderhoud gerealiseerd via de Duurzame Meerjarenonderhoudsplannen (Duurzame MJOP's). Voor volledige verduurzaming Energie Neutrale Gebouwen (oftewel ENG), wordt dit jaar gezien in hoeverre hiervoor aanvullende investeringen nodig en beschikbaar zijn.

Er is gestart met de CO2-prestatieladder, waarmee de CO2-uitstoot van de gemeente, inclusief haar eigen huisvesting, [zichtbaar wordt](#). Voor de CO2 -prestatieladder is een CO2-reductieplan voor de eigen huisvesting opgesteld. De certificering is al rond.

Niet-Kernportefeuille

Er staan in totaal nog 133 objecten op de verkooplijst. Van deze verkooplijst worden er 60 in 2023 verkocht. Het is mogelijk dat er nog enkele panden van de verkooplijst afgehaald worden, omdat vanuit een van de beleidsportefeuilles besloten wordt dat een pand toch nodig is voor de gemeente taken en daarom niet verkocht kan worden.

Stijgende huurprijzen maatschappelijke portefeuille

De betaalbaarheid van de maatschappelijke vastgoedportefeuille staat onder druk door stijgende kosten. Met de hoge inflatie van begin 2023 stijgen de huurprijzen harder dan de subsidiebudgetten. Voor een aantal maatschappelijke organisaties is daarom besloten de indexering in januari 2023 van 14,5% te verlagen naar 9,7%. Voor de kostendekking van de portefeuille is de verwachting dat de gemiddelde kostenstijging (onder meer onderhoud) onder de 10% blijft en er naar verwachting geen financieel probleem ontstaat.

Kadernota Vastgoed

Er komt een vernieuwde Kadernota Vastgoed met actualisaties en aanpassingen aan onder meer het zogenaamde 'Didam arrest'. De Kadernota geldt voor meerdere jaren en geeft de hoofdkoers aan voor de gemeentelijke vastgoedportefeuille en welke spelregels daarbij gelden. Een eerste concept is in de commissie Bouwen, Wonen, en Buitenruimte besproken. Naar verwachting legt het college de vernieuwde kadernota rond de zomer van 2023 aan de gemeenteraad voor.

Centraal staat de kernportefeuille, met als onderdelen de maatschappelijke portefeuille, een kleine strategische portefeuille van voorlopig aan te houden panden, en een aantal percelen brandstofverkooppunten. Met deze portefeuille draagt de gemeente bij aan een vitale bestaande stad. Voor de maatschappelijke portefeuille is bestuurlijk besloten tot kostendekkende verhuur. Geconstateerd is dat de kostendekkende huur niet alle kosten volledig dekte. Aanvulling vindt tot en met 2024 plaats uit de Algemene Middelen. Vanaf 2025 zijn de beleidsdirecties zelf verantwoordelijk voor de kostendekkende huur.

Opvang bijzondere doelgroepen

Sinds maart 2022 is er tijdelijke huisvesting voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Met een opgave van 2.000 bedden voor eind 2023 blijft realisatie van voldoende opvangplekken een uitdaging. Daarnaast hebben andere kwetsbare doelgroepen tijdelijke huisvesting nodig. Er loopt onderzoek naar inrichting van een permanente portefeuille voor dergelijke tijdelijke opvang.

Vitale wijken

Goed Huren en Verhuren

Op 1 juli 2023 treedt de Wet goed verhuurderschap in werking. Hiermee is goed verhuurderschap een wettelijke taak van gemeenten. Na inwerkingtreding is de gemeente aan zet voor toezicht en handhaving op het verhuurderschap. Een nieuwe bevoegdheid is dat gemeenten gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat kunnen aanwijzen voor een verhuurvergunning. Rotterdam start met een pilot verhuurvergunning in Carnisse. Met de komst van de wet moet de gemeente per 1 juli 2023 een meldpunt hebben opgezet waar huurders verhuurexcessen, zoals discriminatie of intimidatie, kunnen melden.

Verstedelijken en verbinden

De omgevingswet

De Omgevingswet treedt in werking op 1 januari 2024. Dat geldt ook voor de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. De afdeling Bouw- en Woningtoezicht is bezig met de voorbereiding op beide wetten. Alles is erop gericht het proces van vergunningen, de toezicht en handhaving en de bestemmingsplannen zo goed mogelijk te laten verlopen. Bij nieuwe wetten of wetswijzigingen doen zich altijd onvoorziene vragen en kwesties voor. Daarom staat het eerste jaar na invoering in het teken van leren van de praktijk en op basis daarvan processen en werkwijzen bijstellen. Binnen de mogelijkheden van het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet heeft Rotterdam zich zoveel mogelijk gericht op de Rotterdamse situatie, om Rotterdammers en andere betrokkenen zo goed mogelijk te informeren.

Voor de lange termijn

Na 1 januari 2024 is er nog niet meteen één omgevingsplan, zoals de Omgevingswet beoogt. Daarvoor is er tot 2029 de tijd. Dat lijkt lang. Dat is het niet. Alle losse bestemmingsplannen moet de gemeente namelijk

samenvoegen tot één omgevingsplan, volgens een nieuwe methode. Het is een grote en ingewikkelde opdracht. De voorbereidingen lopen daarom nu al.

Verder staat de woningbouwproductie onder druk. De achtergrond hiervan is beschreven in de Voortgang 2023 bij Programma Stedelijke Ontwikkelingen. Als de woningbouw vertraagt, kan dat gevolgen hebben voor de legesopbrengsten.

Eigenheid en erfgoed

In 2022 zijn de werkzaamheden vanwege de motie 'Versnelde toekomst voor erfgoed' voor het belangrijkste deel afgerond. In de motie was gevraagd om een versnelling in het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Voor een aantal objecten is de procedure in het eerste kwartaal van 2023 afgerond.

De [Erfgoedagenda Rotterdam](#) is in 2023 geactualiseerd en van een uitvoeringsprogramma tot en met 2027 voorzien. In deze Erfgoedagenda staan de ambities en activiteiten rond het gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch erfgoed van Rotterdam beschreven.

Financiële bijstellingen Bestaande stad (x 1.000)

- € 1.045

Effecten nieuwe cao	- € 827
Kostenstijging energie - Overig	- € 676
Cultuur - Erfgoed en monumenten	- € 430
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 888

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Bestuur

College

Het huidige college van Leefbaar Rotterdam, VVD, D'66 en DENK is in juni 2022 aangetreden met het coalitieprogramma 'Eén Stad'.

Financiële bijstellingen Bestuur (x 1.000)

- € 991

Rekenkamer	- € 500
Effecten nieuwe cao	- € 380
Ombudsman	- € 300

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma

Raad en griffie

Fractiekosten

Het aantal gemeenteraadsfracties steeg na de gemeenteraadsverkiezing 2022 van 13 naar 14. Alle gemeenteraadsfracties ontvangen een vaste vergoeding en een bedrag per zetel. Vanwege ontbrekende indexatie voor fractiekosten is een correctie van 4% doorgevoerd.

MBO Debat 010

Het MBO Debat 010 komt voort uit een motie van de gemeenteraad. Op 8 maart was de finale van het MBO Debat 010, waar studenten van vijf mbo's in Rotterdam (Grafisch Lyceum Rotterdam, HMC, STC, Zadkine en Albeda) het tegen elkaar opnamen. De finale was het sluitstuk van een langer traject met een kick-off, lessen over lokale democratie en masterclasses debatteren. Hiermee zijn ongeveer 400 MBO-studenten bereikt. Het doel van het MBO Debat 010 was om de lokale democratie (en in het bijzonder de gemeenteraad) dichterbij mbo-studenten te brengen en de interesse hiervoor aan te wakkeren.

Audiovisuele middelen

De aanbesteding voor het vervangen van de audiovisuele middelen in de Raadzaal en de Suze Groenewegzaal heeft plaatsgevonden; er is een partij gekozen. De huidige apparatuur zal in de komende drie jaar worden vervangen.

Programma Cultuur

Cultuur voor alle Rotterdammers

- Wij voeren de regelingen uit ter ondersteuning van creatieve en culturele projecten in de stad. In het eerste kwartaal van 2023 is er opnieuw een overvraging van het beschikbare subsidiebudget. Het aantal aanvragers neemt toe. Ook de kosten per project stijgen door hogere lasten en fair pay (redelijke beloning voor verricht werk).
- Goed werkgeverschap bij instellingen staat onder druk door de hoge inflatie, stijgende energieprijzen en huren. De gemeente levert waar mogelijk maatwerk.

Financiële bijstellingen Cultuur (x 1.000)

- € 9.473

Inflatie Noodsteun cultuursector/ bibliotheek en festivals	- € 7.850
Koningsdag010	- € 800
Wijkakkoorden - Basisvoorzieningen en programmering in de wijken	- € 750
Subsidies (terugvorderingen)	€ 750
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 823

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Een evenwichtig cultureel ecosysteem

- De gemeente heeft dit voorjaar verder gewerkt aan vijf verbonden 'new deals'. Deze deals dragen bij aan de transitie van de culturele sector naar een bloeiend geheel. De deals zijn opgesteld naar aanleiding van [het advies van de Denktank New Deal Cultuur](#) en verder uitgewerkt in de werkconferentie in oktober 2022. De new deals komen medio 2023 gereed. Het college heeft hiervoor ongeveer € 2,3 mln beschikbaar gesteld.
- Medio 2023 stelt de gemeenteraad de Uitgangspuntennota voor cultuurbeleid 2025-2028 vast. Dit beleidskader is richtinggevend voor het Cultuurplan 2025-2028.
- Tegelijkertijd werken makers, kunstenaars, instellingen, organisaties en gemeente samen aan de transitie van cultuur naar een florerend ecosysteem.
- De laatste plekken binnen het kernteam transitie worden binnenkort ingevuld, de werving van een kwartiermaker zal voor de zomer zijn afgerond, en de uitvoeringsstrategie/veranderagenda van de transitie krijgt de komende periode verdere uitwerking met als basis de rijke opbrengst van de kick-off van 27 maart 2023.

Programma Dienstverlening

De Wijk aan Zet

In Rotterdam is de 'Wijk aan Zet'. In 2022 zijn 39 wijkraden van start gegaan en kreeg iedere wijk een eigen vertegenwoordiging. Zo bespreken de gemeente en de wijk steeds samen wat er in de wijk speelt. Het bestuursmodel is relatief nieuw, de wijkraden worden steeds beter in hun taken en verantwoordelijkheden en het Leernetwerk kijkt doorlopend samen met hen waar behoefte aan is en wat anders kan of moet. Ook de gemeente leert hiervan. Afgelopen maanden hebben de wijkraden, samen met de wijk en de gemeente, wijkplannen opgesteld. In elk wijkplan staat:

- Een toekomstbeeld van de wijk en de wijkopgaven voor de komende jaren;
- Een actieplan met daarin doelen, resultaten en acties om de wijkopgaven te bereiken.

Bij alle wijkraden hebben hun wijkplan in concept aangeboden aan het college. Na vaststelling van de wijkplannen vormen de wijkvisie en het actieplan, samen met de afspraken over participatie bij stedelijke opgaven, het Wijkakkoord. Het streven is om in de zomer van 2023 de Wijkakkoorden vast te stellen.

Collegetarget wijk aan zet Het college realiseert (in deze collegeperiode) naar het oordeel van de wijkraad 75% van de acties die opgenomen zijn in de wijkplannen.

Mijlpaal 2023: 50%

Waar het kan is de gemeente gestart met de uitvoering van acties.

Wijkhubs

Een belangrijk onderdeel van Wijk aan Zet zijn de Wijkhubs. De gemeente wil dat er eind 2023 in alle 39 Wijk aan Zet-wijken een goed werkende Wijkhub is. Op dit moment (mei 2023) zijn er 24 Wijkhubs en ook één Wijkhub op bedrijventerrein Spaanse Polder. De gemeente werkt voor elke Wijkhub aan een programmering die past bij de wijk. De onlangs uitgebrachte Wijkhubgids helpt bij de inrichting van de Wijkhubs.

Meedenken, meedoen en meebeslissen

Het college heeft besloten om in de periode 2022-2026 door te gaan met het programma Betrokken stad. De opgave is Rotterdammers meer zeggenschap te geven over hun stad en wijk. De gemeente wil dicht bij de Rotterdammer staan, direct aanspreekbaar en zichtbaar zijn, en is bereid zeggenschap en bevoegdheden te delen. Samen met de Rotterdammer wil de gemeente werken aan gemeenschappelijke doelen en continu in gesprek zijn met de stad, ook digitaal. In maart heeft het college het plan van aanpak Betrokken stad 2023-2026 en jaarplan 2023 vastgesteld. De verwachting is dat de gemeenteraad dit plan van aanpak en het jaarplan voor de zomer vaststelt. Belangrijkste uitgangspunten van het plan zijn:

- De gemeente investeert in een blijvende en kwalitatief goede samenwerking met de stad. Ook voor doelgroepen die van oudsher ondervertegenwoordigd zijn.
- Verbetering van samenwerking met en dienstverlening aan initiatiefrijke Rotterdammers ('Rotterdam Regelt').
- Samenwerking op een aantal ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet en de organisatie van een Burgerberaad voor het thema klimaat.
- Verder ontwikkelen en uitvoeren van participatieprocessen en producten vanuit Wijk aan zet, zoals het platform MijnRotterdam, Bewonersinitiatieven en ondersteuning van de wijkraden door het Leernetwerk Wijk aan zet.

Onder andere door de motie 'Maak optimaal gebruik van online platform MijnRotterdam' werkt de gemeente aan het platform Mijn Rotterdam om hierop meer toegankelijk, transparant en open te communiceren over gemeentelijk beleid op wijkniveau.

Bewonersinitiatieven

De commissie Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid (BOFV) heeft in december 2022 gevraagd om advies over een model voor bewonersinitiatieven. Hiervoor is een werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers van de wijkraden, initiatiefnemers en de stichting Opzoomer Mee. Eind maart heeft de werkgroep het advies opgeleverd. De wijkraden hebben hun mening hierover gegeven en ook het college heeft gereageerd. Na bespreking in de commissie BOFV stelt het college in juni 2023 de definitieve regels vast voor bewonersinitiatieven.

CityLab010

CityLab010 is een programma dat Rotterdammers en organisaties uitnodigt om op een vernieuwende manier een maatschappelijke bijdrage te leveren aan Rotterdam. CityLab010 stimuleert innovatie en creativiteit in de stad en biedt initiatiefnemers de gelegenheid om hun droom voor de stad waar te maken. In het coalitieakkoord 2022-2026 staat dat de gemeente doorgaat met CityLab010. Het subsidiebudget gaat per 2023 van € 3 mln naar € 1 mln per jaar.

Nieuw in 2023 is dat het college het maximaal aan te vragen bedrag per initiatiefnemer heeft verlaagd van € 100.000 naar € 50.000. Daardoor kunnen meer Rotterdammers en organisaties subsidie krijgen. Daarnaast is besloten het maximale aantal wildcards te verlagen van 3 naar 1. De gemeente gaat door met de Stadsjury. De verwachting is dat het college in juni de Stadsjury met (een aantal) nieuwe leden vaststelt. Zij geven in november hun definitieve beoordeling en motivatie over de ingediende initiatieven aan het college. Begin 2024 ontvangen de aanvragers de beslissing op hun initiatief en is er een feestelijke uitslagenavond.

Aanpak Kleine Kernen

De Kleine Kernen aanpak is gestart in 2019 en duurt 10 jaar. Begin 2023 is de jaarlijkse voortgangsrapportage opgeleverd en in maart is deze besproken in de commissie BOFV. Heijplaat is toen ook officieel bij de kleine kernen Hoek van Holland, Pernis en Rozenburg gekomen. Voor de zomer van 2023 is er een actieprogramma gereed om de aanpak te versnellen. Deze versnelling gaat hand in hand met de wijkakkoorden.

Financiële bijstellingen Dienstverlening (x 1.000)

- € 7.726

Collegetarget Dienstverlening	- € 2.256
Effecten nieuwe cao	- € 1.391
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.012
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 5.091

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Verkiezingen

De verkiezingen van de Provinciale Staten en Waterschappen, op 15 maart 2023, zijn goed verlopen. De opkomst in Rotterdam was 42% in totaal 299 stembureaus. Ondanks een storing in de stembureauapp is op verkiezingsdag toch nog om middernacht een voorlopige uitslag gepresenteerd. Op 16 maart was de definitieve telling en deze is doorgegeven aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK). Ruim 4.800 vrijwilligers hebben geholpen om de verkiezingen succesvol te laten verlopen. De volgende verkiezingen zijn voor het Europees Parlement, op 6 juni 2024.

Stadsarchief

In 2023 heeft het Stadsarchief Rotterdam op verschillende manieren gewerkt aan de zichtbaarheid van de geschiedenis in de stad. In februari was er een tentoonstelling van het werk van de Rotterdamse fotograaf Jan Henderik. Vanwege Koningsdag zijn foto's van koninklijke stadsbezoeken in de Maastunnel getoond. In de aanloop naar de herdenking van het bombardement van 14 mei 1940 zijn nooit eerder vertoonde stadsfoto's van de Rotterdamse fotograaf Grimeijer online gegaan. Een bijzonder hoogtepunt was de verwerving van het eerste aandeel van de Nederlandsch-Amerikaanse Stoomvaart Maatschappij Lijn, de voorloper van de Holland-Amerika Lijn. Dat gebeurde ter gelegenheid van 150 jaar Holland-Amerika Lijn (HAL).

In de komende maanden start het Stadsarchief in samenwerking met Rotterdam Inclusief met de digitalisering van 3,5 strekkende km bouwtekeningen. Dit grote project duurt ongeveer 6 jaar. Een tweede meerjarig project is de samenstelling van een namenlijst van de naar schatting 52.000 slachtoffers van de grote razzia van 10 en 11 november 1944. Dit gebeurt in samenwerking met het gemeentearchief Schiedam, het Netwerk Oorlogsbronnen en het Nationaal Archief. Tot slot begint in de tweede helft van 2023 het versneld wegwerken van de achterstanden in de toegankelijkheid van archieven en collecties per 1 januari 2024. Ook dit is een meerjarig project.

Tevredenheid concerndienstverlening

Collegetarget tevredenheid concerndienstverlening: We willen dat aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 minder Rotterdammers ontevreden (6) zijn over hun contact met de gemeente Rotterdam. In 2025 is het percentage Rotterdammers dat ontevreden is over hun contact met de gemeente met 30% gedaald ten opzichte van 2021.

Realisatie 2022: + 12%

Mijlpaal 2023: - 7%

Realisatie januari t/m april 2023: + 9%

In de eerste 4 maanden van 2023 is iets meer dan 85% van de Rotterdammers tevreden (rapportcijfer 7 of hoger) en iets minder dan 15% is ontevreden over het contact met de gemeente. Er is een lichte daling van het percentage ontevreden Rotterdammers ten opzichte van 2022. Dit is een positieve ontwikkeling, maar er moet nog veel gebeuren.

De gemeente gebruikt signalen van Rotterdammers om de dienstverlening te blijven verbeteren. Uit de analyse van de eerste vier maanden van 2023 komen enkele signalen naar voren die de (on)tevredenheid kunnen duiden.

- Dienstverlening in de publiekslocaties voor Burgerzaken: Rotterdammers zijn vooral tevreden over de vriendelijkheid van de medewerkers en noemen hen klantvriendelijk, prettig en empathisch. Ontevreden Rotterdammers vinden dat zij soms te lang moeten wachten voordat ze aan de beurt zijn voor hun afspraak of voordat zij een afspraak kunnen maken.
- Telefoon: Rotterdammers zijn het meest tevreden over de vriendelijkheid van de medewerkers en noemen hen geduldig en begripvol. Het minst tevreden zijn ze over de oplossingsgerichtheid aan de telefoon. Rotterdammers krijgen niet altijd in één keer goed antwoord, moeten dan soms terugbellen en ze zeggen soms 'van het kastje naar de muur' te worden gestuurd.

Op basis van deze signalen zijn er verschillende initiatieven voor verbetering van contactkanalen. Bijvoorbeeld om telefonisch vaker meteen het juiste antwoord te kunnen geven, zodat terugbellen en doorverbind voorkomen wordt. Maar ook het opleiden en aannemen van uitvoerend Burgerzaken personeel voor de publiekslocaties en het efficiënter inzetten van personeel door betere planning zodat Rotterdammers sneller een afspraak hebben en geholpen worden aan de balie. De komende vijf jaar wordt vooral een piek in vraag naar reisdocumenten verwacht. Het college maakt in de Voorjaarsnota geld vrij om de capaciteit in de stadswinkels de komende jaren te vergroten, om daarmee pieken op te vangen en de wachttijden te beheersen (zie ook: tegel financiën).

% van de Rotterdammers dat tevreden / ontevreden is over het contact met de gemeente op de volgende onderdelen	Realisatie 2021	2022	T1 2023
Norm ontevredenheid		-4%	
Realisatie ontevredenheid		+12%	+9%
Algemene tevredenheid (ontevredenheid)	86% (14%)	85% (15%)	85% (15%)

Zelfevaluatie BRP

Persoonsgegevens staan opgeslagen in de Basisregistratie Personen (BRP). Iedere gemeente is verplicht om zelfevaluatie uit te voeren op de BRP. Dit onderzoek kent onder meer een technisch onderdeel. Hier was de score in 2022 99,9%. Hiermee scoort de gemeente boven de norm van 99,6%.

Ook kent het onderzoek een inhoudelijke controle. Hierbij worden 100 persoonslijsten gecontroleerd, circa 0,02% van het totaal. De score op de inhoudelijke controle was in 2022 69%. Dat is onder de norm van 80%. Dat komt vooral door kleine vormfouten, zonder noemenswaardige gevolgen voor burger of samenleving. Dit betekent dus niet dat er een verkeerd adres in iemands persoonslijst zit of dat het onduidelijk is waar een Rotterdammer nu woont. Met andere woorden: met de feitelijkheid zit het goed. Wel zijn verbeteracties ingezet om ook de kleine vormfouten weg te werken.

Programma Economische ontwikkeling

Economische ontwikkelingen

Het jaar 2022 kende vele economische onzekerheden voor ondernemers. Mondiale ontwikkelingen hebben invloed op de Rotterdamse economie. In 2022 was er in de regio Rijnmond nog een stevig herstel, van 4,4 %. Voor 2023 verwachten economen een matige groei van 0,5% (NEO, 2023). Het herstel na corona is duidelijk ingezet. Dit betekent echter niet dat alle ondernemers zonder zorgen zijn. Een deel van de ondernemers, zoals uit de horeca, kampt nog met een grote schuldenlast uit het 'coronatijdperk' en hebben te maken met hoge energielasten. In het eerste halfjaar van 2023 zijn deze energielasten wel weer flink gedaald.

De gemeente volgt de ontwikkelingen nauwgezet en speelt daar zo goed mogelijk op in. Zo krijgen via het project Klus & coach kleine ondernemers hulp met energiebesparing, het laten maken van een energiescan en krijgen ze een coachgesprek. Uit de evaluatie van de pilot blijkt dat ondernemers deze hulp goed hebben ontvangen. Het voornemen is om het project in 2024 en 2025 voort te zetten en daarmee zo'n 1.000 ondernemers te helpen. Hiervoor staat nu een aanbestedingsprocedure uit.

De belangrijkste gebeurtenissen in het eerste half jaar van 2023 zijn:

- Eind maart stelde het college het [mkb-actieprogramma](#) vast. De ambitie is om de komende jaren 10.000 ondernemers te steunen bij bedrijfsvraagstukken. Dit actieprogramma zet zich in op optimale gemeentelijke dienstverlening en toekomstbestendig ondernemerschap. Bij het opstellen van het actieprogramma zijn veel ondernemers betrokken. Ook de uitvoering gebeurt samen met ondernemers en andere partners
- De subsidieregeling 'Activiteiten winkelgebieden en bedrijventerreinen Rotterdam' is samen met ondernemers- en eigenarencollectieven vernieuwd en vastgesteld voor 2023-2025. De subsidie is nu flexibeler inzetbaar en toegankelijker gemaakt voor collectieven met een lager budget. Dit gebeurde dankzij het succes van de eenmalige 'Subsidieregeling Vergroten aantrekkelijkheid winkelgebieden Rotterdam 2022'
- Wijk aan Zet: begin 2023 zijn de wijkakkoorden opgesteld. Ongeveer 40 acties vallen onder economische ontwikkeling. Een aantal is al in uitvoering. Er is geen extra geld gevraagd voor de acties die al akkoord zijn. Het gaat vooral over extra inzet en samenwerking met de ondernemers en wijkraden in de gebieden. Deze samenwerking is intensief en goed
- Op 23 februari stelde de gemeenteraad het nieuwe [Uitvoeringsplan Horeca](#) vast. Ondernemers hebben nu de mogelijkheid om op vrijdag en zaterdag een uur langer open te zijn en hun terras uit te breiden. Ook worden meer 'verlaatjes' (incidenteel langer open) en geluidjes toegestaan en stelt de gemeente gratis terrasvlonders beschikbaar
- In mei vond in Rotterdam de World Hydrogen Summit plaats. Leiders uit de overheids- en particuliere sector ontmoetten elkaar om te discussiëren, samen te werken en zaken te doen, en daarmee de waterstofindustrie vooruit te helpen. Tijdens deze conferentie werd H2Makers gelanceerd, het regionale kenniscentrum voor de waterstofmaakindustrie. Dit gebeurde op initiatief van de gemeente Rotterdam, InnovationQuarter, Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de Provincie Zuid-Holland
- Het Fonds Vitale Kerngebieden heeft een eerste aankoop gedaan op de Schiedamseweg Beneden. Het gaat om de aankoop van een overlastgevende horeca-onderneming die is beëindigd. Doel van de aankoop is om hier na renovatie een leer-werkbedrijf te vestigen

- Vanuit de subsidieregeling bedrijfsruimte maakindustrie is de eerste subsidieaanvraag toegekend. De gemeente levert een bijdrage van € 200.000 aan verbetering van de omgeving en intensiever ruimtegebruik in de Spaanse Polder en aan de door groei van een mkb-maakbedrijf. Deze subsidie maakt een private investering van meer dan € 1 mln in de Spaanse Polder mogelijk
- Er is ruim € 60 mln beschikbaar uit het Just Transition Fund (JTF)-programma voor de regio Groot-Rijnmond. In januari is de eerste 41 miljoen opengesteld. Dit bedrag wordt voor de zomer bestemd voor projecten voor verduurzaming van de haven.

Collegetarget bedrijfsruimte: De doelstelling voor deze collegeperiode is voldoende bedrijfsruimte door te zorgen dat de omvang m² bedrijfsruimte gelijk blijft aan het huidige niveau.

Realisatie 2022: nulmeting 4.269.525 m²

Mijlpaal 2023: 4.269.525 m²

Realisatie 1 januari 2023: 4.287.397 m²

Het meten van het collegetarget is jaarlijks op 1 januari. De voorraad is sinds de nulmeting 2022 met ca 18.000 m² toegenomen. Dit is een voorzichtige groei ten opzichte van structurele daling in de vorige collegeperiode. Echter, we verwachten op basis van een aantal grote gebiedsontwikkelingen nog een forse afname in de komende jaren. Dit omdat op enkele binnenstedelijke bedrijventerreinen woningbouw gepland staat met geringe vervanging ter plekke of compensatiemogelijkheden elders in de stad.

In het -nog in de maak zijnde- actieplan bedrijfsruimte worden acties en instrumenten benoemd om te sturen op de (toekomstige) hoeveelheid bedrijfsruimte en de juiste ruimtelijke invulling daarvan.

Aanpak 25 winkelstraten

Aanpak van 25 winkelstraten om deze te transformeren naar aantrekkelijker ontmoetings- /verblijfsgebied in deze collegeperiode

De basis van deze meting en monitoring is het programma vitale kerngebieden op basis van de gebiedsgerichte aanpakken.

Tussenstand april 2023: De aanpak is sinds 2022 gestart in 13 winkelgebieden. Als start hanteren we in de regel een afspraak tussen collectieve ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente om een gezamenlijk document op te stellen. In zo'n document wordt de ambitie en een strategie voor de straat omschreven. In 7 gebieden bezig met het opstarten van een programma, dat gebeurt d.m.v. voorgesprekken met allerlei vertegenwoordigers en belanghebbers in het gebied. De gemeente zet hiervoor kwartiermakers en bedrijfscontactfunctionarissen in.

Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 2.440
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 316

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Energietransitie

CO2 breed

Collegetarget CO2-reductie: We zetten in op minimaal 25% CO2-reductie voor het stedelijk gebied ten opzichte van 1990.

Realisatie 2022: bekend najaar 2023

Mijlpaal 2023: -15%

Realisatie t/m april 2023: bekend najaar 2024

De rapportage van de Milieudienst Rijnmond van september 2022 laat zien dat de jarenlange stijging van de Rotterdamse CO2-uitstoot is omgebogen naar een gestaag dalende trend. In 2021 was de totale CO2-uitstoot in Rotterdam 27,2 Mton (megaton). De DCMR-doorrekening van de Rotterdamse klimaataanpak (mei 2023) voorziet dat de dalende trend zich de komende jaren voortzet tot minimaal 11,4 Mton minder CO2-uitstoot in 2030. De restopgave van 4,4 Mton is minder dan de 7,4 Mton die in de vorige doorrekening werd voorzien. Dat is positief, zeker gezien het feit dat de landelijke ambitie tussentijds is verhoogd van -49% naar -55%.

Voor de stad Rotterdam – de gebouwde omgeving én de mobiliteit – is de verwachting dat de daling doorzet. Was de CO2-uitstoot in 2021 nog 3,09 Mton, blijkt uit de doorrekening dat de CO2- reductie in 2025 kan uitkomen op -27% ten opzichte van 1990. Voorwaarde is dat alle plannen worden gerealiseerd. Daarmee is het stedelijk doel van -25% uitstoot CO2 in 2025 uitvoerbaar. Wel is dit zeer afhankelijk van de snelheid waarmee schone energiebronnen ook elders in Nederland worden gerealiseerd en de mate waarin het Rijk en gemeenten op alle plannen aansturen.

Schoon, duurzaam en robuust energiesysteem

Smart Energy Systems

In 2023 is € 1 mln beschikbaar voor nieuwe innovatieprojecten. De subsidieregeling Smart Energy Systems staat open tot 7 juni 2023. Voor het resterend budget is het de bedoeling dat dit in het najaar beschikbaar komt voor passende energie-innovaties voor stad of haven.

Zonne-energie

Zon op daken

- De 90 bedrijven met een SDE++-subsidie uit 2021 voor stimulering van duurzame energieproductie zijn benaderd. Het resultaat:
 - 8 locaties zijn gerealiseerd (gezaamenlijk goed voor ruim 1 MWp zonvermogen)
 - 2 locaties worden niet gebouwd (gezaamenlijk goed voor 4 MWp zonvermogen)
 - 79 locaties zijn nog in ontwikkeling:
- 95% van het beschikbaar gestelde subsidiebudget uit het Klimaatfonds Rotterdam Zon is uitgekeerd aan 34 non-profitorganisaties die zonnepanelen aanschaffen. De verwachting is dat eind juni 2023 het gehele budget besteed is. Dat is goed voor 8.600 ton CO₂-besparing, ofwel 72 kWp, voor 38 organisaties.
- In het eerste kwartaal 2023 namen 50 huishoudens deel aan de gezamenlijke inkoopactie 'Beverwaard Bespaart' om gezamenlijk zonnepanelen in te kopen.

Zon op infrastructuur

In februari 2023 tekende gemeente Rotterdam een intentieverklaring met Rijkswaterstaat, gemeentes Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Hendrik-Ido-Ambacht en provincie Zuid-Holland om gezamenlijk onderzoek te doen naar de aanleg van zonnepanelen langs de A15 en A38.

Windenergie

- Nieuwe Waterweg: opgeleverd in 2019. Hier draaien nu 6 turbines voor in totaal 20,7 MW opgesteld vermogen.
- Hoeksebaan: 2 turbines, 12 MW totaal potentieel. Vergunningaanvraag verwachten we nog dit kwartaal te ontvangen van initiatiefnemer Eneco/FMT.
- Charloisse Poort: op bedrijventerrein Charloisse Poort loopt een verkenning naar de inpassingsmogelijkheden van een 5,5 MW-turbine. Uitsluitel (go/no-go) komt uiterlijk na het zomerreces.
- Landtong Rozenburg: 1 turbine, 6.4 MW ingeschat potentieel. Ontwikkelaars: Pondera, met Rebel en Enercon. Aanvraag omgevingsvergunning wordt nu door gemeente beoordeeld. Planning: eind juni publicatie ontwerpbesluiten, met inloopavonden begin juli.
- Beneluxplein: er is recentelijk een partij geselecteerd die het onderzoek naar de milieueffecten (MER) van opstel mogelijkheden en turbinetypes gaat uitvoeren. De verwachting is dat de ingebruikname van de eventuele turbines op zijn vroegst in 2028 plaatsvindt.

Duurzame en schone haven en industrie

Bedrijven in de haven bereiden veel grote energiebesparingsprojecten voor. De gemeente werkt samen met innovatieve bedrijven. Voor de walstroominstallatie voor de cruiseterminal heeft de gemeente een subsidie van ruim € 11 mln beschikbaar gesteld. De werkzaamheden zijn al begonnen in samenwerking met het Havenbedrijf.

De gemeente richt verder 'H2 Makers' op. Dit is een kenniscentrum voor de waterstofmaakindustrie. In mei 2023 vond de World Hydrogen Summit plaats, met de gemeente Rotterdam als medeorganisator.

Energietransitie in de gebouwde omgeving

In 2023 zijn tot en met april 17 Verenigingen van Eigenaren (VvE's) begonnen met de begeleiding naar een duurzaam meerjarenonderhoudsplan (DMJOP) en duurzame investeringen. In totaal zijn 40 grote VvE's gestart; er is nog ruimte voor 20 grote VvE's om aan te sluiten.

Het college stelt € 52,9 mln beschikbaar om de lopende gebiedsaanpakken aardgasvrij af te maken en een gebiedsaanpak aardgasvrij te starten in Agniesebuurt-Oost.

In de gebiedsaanpak Heindijk zijn 320 woningen aangesloten op stadsverwarming. De resterende 48 woningen komen worden het komende jaar aangesloten. De gebiedsaanpakken in Pendrecht-Zuid en Reyeroord-West kunnen verder als er een oplossing is voor de huidige investeringsonzekerheid voor het warmtebedrijf. Daarnaast starten in 2023 de voorbereidingen voor Pendrecht-Noord en Reyeroord-Oost.

De gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken I is al ver in de uitvoering. De overige 800 woningen van Havensteder volgen. De particuliere woningeigenaren krijgen samen met VVE010 een aanbod om aan te sluiten op stadsverwarming. De VvE's worden gestimuleerd om ook andere verduurzamingsmaatregelen te nemen.

In Prinsenland–Het Lage Land is de gemeente samen met de woningcorporaties en Capelle aan de IJssel bezig met de aanbesteding voor aanleg, beheer en exploitatie van een warmtenet. Eind 2023 komt het definitieve aanbod van Eneco. Met Havensteder is een overeenkomst afgesloten om 750 woningen aan te sluiten op stadsverwarming.

In 2023 lopen 7 projecten die geld krijgen uit de specifieke uitkering energiearmoede van het Rijk, waaronder:

- Duurzaamwitgoedfonds: ruim 1.000 huishoudens geholpen aan energiezuinig witgoed
- Energieklussers: hielpen ongeveer 3.500 huishoudens
- Waterzijdig inregelen waardoor 130 huishoudens veel minder gas verbruiken.
- Waterzijdig inregelen waardoor huishouders veel minder gas verbruiken
- Collectieve coaching: sinds begin 2023 10 groepen afgerond; 5 groepen zijn bezig.
- Opzoemer Mee: met actieve bewoners een Energiekeet plaatsen in straten met veel energiearmoede. Bewoners krijgen er informatie over energiebesparing. Vanwege een succesvolle proef in Feijenoord wordt het uitgebreid naar 26 straten in verschillende wijken.

De subsidieregeling - met een gemiddelde waarde tot € 300.000 - voor VvE's loopt sinds 1 april 2023. Alle aanvragen lopen via VVE-010. De eerste aanvragen zijn ingediend; meerdere VvE's hebben interesse, waaronder grote VvE's.

Schouders onder de energietransitie in mobiliteit

Om CO2-reductie voor mobiliteit te realiseren is een brede aanpak nodig. Naast het autoluwer maken van de binnenstad en het aantrekkelijker maken van het openbaar vervoer, maakt de gemeente Rotterdam het gemotoriseerde verkeer uitstootvrij (elektrisch). Invulling van de indicator '20% schone passages in 2025' gebeurt volgens de Aanpak Nul Emissie Mobiliteit, in 4 pijlers:

1. Goederenvervoer: Binnen de ring voert Rotterdam op 1 januari 2025 een zero-emissiezone in voor alle zakelijke bestel- en vrachtauto's. Rotterdam werkt samen met het Convenant ZES en de community Logistiek010 aan slimme en schone logistiek. Ondernemers krijgen informatie over de ZES-zone, via brieven, social media, radiospots en, billboards. Tijdens het evenement Plug In 010 op 30 maart kregen de 400 bezoekers advies, een probeeraanbod en ondersteuning van initiatieven, aangevuld met nationale subsidieregelingen.
2. Personenvervoer: schonere mobiliteit vindt plaats via gerichte afspraken over elektrificatie met eigenaren en exploitanten van ov-bussen, doelgroepenvervoer (Wmo), deelauto's en taxi's. Daarnaast werkt de gemeente samen met werkgevers in de Klimaataliantie Duurzame Mobiliteit (68 grote werkgevers, meer dan 100.000 werknemers in de regio).
3. Gemeentelijk wagenpark: verschoning van eigen voertuigen. Van de personenauto's is 80% volledig uitstootvrij. Dat geldt voor 38% van de lichte en 9% van de zware bedrijfsvoertuigen.
4. Laadinfrastructuur: iedereen in Rotterdam moet makkelijk kunnen laden, waar en wanneer dat nodig is. Voor 2026 komen er 4.000 openbare laadpunten bij de bestaande 4.800 punten. Er komen 100 extra snellaadpunten en 4 'heavy duty'-laders voor vrachtauto's. 500 bedrijven krijgen advies en alle 45 bedrijfsterreinen krijgen een gebiedsgerichte aanpak voor laadinfrastructuur.

Uit diverse proeven en ervaringen blijkt dat er in grote raamwerkcontracten met zero-emissie mobiele werktuigen, zoals bouw materieel, veel mogelijkheden liggen voor CO2-reductie en reductie van andere luchtvervuilende stoffen. Er komt een aanpak voor schonere mobiele werktuigen.

Financiële bijstellingen Energietransitie (x 1.000)

- € 31.991

Duurzaamheidstransitiebudget	- € 30.283
Wijzigingen Mobiliteit 2023	- € 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 708

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Onderwijs

Collegetarget

Collegetarget Schil om de school: In het schooljaar 2025/2026 hebben 100 basisscholen en voortgezet onderwijs scholen, met een achterstandsscore hoger dan 0, een schil om de school waarin minimaal 1 van onderstaande interventies is opgenomen:

- Tutoren
- Mentoren
- Schoolzorgteams
- Preventief Jongerenwerk op school
- Slim organiseren met Kunstvakdocenten
- Expeditie Digitaal

Realisatie 2022 (0-meting): 61

Begroting 2023: 74

Realisatie 2023: Op basis van de 0-meting is de streefwaarde voor de komende jaren vastgesteld. De volgende meting vindt plaats op 1 november 2023 en wordt opgenomen in de Jaarstukken 2023.

We boeken goede voortgang in het aantal scholen dat een schil om de school heeft. Met name de interventie schoolzorgteam groeit enorm. Op dit moment zijn er 69 basisscholen waar actieve schoolzorgteams zorgen voor snelle en effectieve ondersteuning bij kinderen met zorgvragen (peildatum mei 2023). Bovendien blijven we in gesprek met de aanbieders om ervoor te zorgen dat de interventies op de juiste plek in de stad terechtkomen.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor een goede huisvesting van scholen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Daarom investeert het college fors in schoolgebouwen. In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP) staat hoe de gemeente de Rotterdamse schoolgebouwen renoveert of vernieuwt. Een nieuw Integraal Huisvestingsplan voor de periode 2024-2027 is in voorbereiding. De 0-meting is gereed, bedoeld om een nieuwe lijst samen te stellen van gebouwen die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw of renovatie. Vaststelling volgt eind 2023.

In Rotterdam neemt de behoefte aan internationaal onderwijs toe. Daarom werkt de gemeente aan een businesscase voor een campus 'internationaal onderwijs en sport'. De businesscase is naar verwachting na de zomer 2023 gereed.

Een uitgebreide toelichting op de voortgang staat in de paragraaf '[projecten](#)'.

Rotterdams Onderwijsbeleid (ROB)

Het werken aan een nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid is één van de belangrijkste ontwikkelingen binnen het programma onderwijs. Dit beleid bepaalt de strategische koers voor onze samenwerking met het Rotterdamse onderwijs in de komende jaren. We stellen het Rotterdamse kind en de jongvolwassene centraal in dit nieuwe onderwijsbeleid. Het onderwijs moet aansluiten bij hun talenten en ambities, en hen voorbereiden op een actieve deelname aan de samenleving. Om ervoor te zorgen dat het nieuwe Rotterdams Onderwijsbeleid optimaal aansluit bij de behoeften van onze stad, krijgen succesvolle lopende activiteiten, zoals de aanpak van het lerarentekort, een prominente plek in het beleid.

Eind november 2023 volgt de bestuurlijke vaststelling van het nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid.

Leraren

De Rotterdamse aanpak leraren is gericht op beperking van het lerarentekort en van de personeelstekorten in de kinderopvang. Het project 'Leraar van Buiten' is hét oriëntatieprogramma voor zij-instromers. Daarnaast ondersteunt Leraar van Buiten de matching tussen kandidaat en school(bestuur) en moet het zorgen voor een goede start voor de klas. In het voorjaar van 2023 zijn diverse informatiebijeenkomsten gehouden voor mensen die een carrièreswitch overwegen als leraar. De sector kinderopvang neemt voortaan ook deel aan het oriëntatieprogramma. Daarnaast hebben we in samenwerking met het onderwijs een specifiek zij-instroomtraject ontwikkeld voor het speciaal onderwijs. Dit zij-instroomtraject biedt professionals uit diverse vakgebieden een unieke kans om over te stappen naar het gespecialiseerd onderwijs.

Bijstellingen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De gemeentelijke subsidie aan scholen voor burgerschapsonderwijs vervalt vanaf schooljaar 2024-2025. Daarnaast leidt een scherpere aanpak van indicatie voor het leerlingenvervoer naar verwachting tot een verminderde instroom van leerlingen, en een groeiende uitstroom en doorstroom naar meer persoonsvervoer of zelfstandig reizen.

Financiële bijstellingen Onderwijs (x 1.000)

€ 2.527

Subsidies (terugvorderingen)	€ 1.250
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 1.277

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Sport en recreatie

Steunfonds energie sportverenigingen

In januari 2023 heeft de gemeente Rotterdam Sportsupport een subsidie van € 1,2 mln toegekend voor ondersteuning van sport- en scoutingverenigingen voor de gestegen energielasten. Rotterdam Sportsupport loopt met de verenigingen die zich aanmelden voor deze subsidie een stappenplan door met gerichte oplossingen. Als er geen andere oplossingen zijn en een vereniging dreigt om te vallen, kent Rotterdam Sportsupport financiële noodsteun toe. Tot nu toe zijn er hiervoor ruim 20 aanvragen en zijn de trajecten met die verenigingen gestart.

Youth Olympic Games (YOG)

Op 14 februari besloot de gemeente om de dialoog met het Internationaal Olympisch Comité (IOC) over de Youth Olympic Games (YOG) te beëindigen. De potentiële waarde van de YOG voor de kinderen en jongeren van Rotterdam en Nederland is groot. Dat blijkt duidelijk uit onderzoeken die zijn uitgevoerd naar draagvlak, media, en de sociale en economische effecten. De kans op een succes zoals de gemeente dat voor ogen had, is echter minimaal gezien de planning van het IOC voor de toewijzing. Vandaar het besluit de dialoog met het IOC over de YOG te beëindigen. Er vindt nu beraad plaats over de mogelijkheden om de tot nu ontwikkelde kennis en ervaring te benutten voor mogelijke toekomstige projecten en evenementen.

Integraal Huisvestingsplan Sport (IHP Sport)

Er zijn stappen gezet in de uitvoering van het IHP Sport. Op basis van een bewonersprijsvraag krijgt het nieuwe sportcentrum op Zuid - een zwembad en een sporthal - de naam Sportcentrum Feijenoord. Oplevering is gepland eind 2023/begin 2024.

Collegetarget

Collegetarget toename sportdeelname: realisatie van 10% toename in de sportdeelname in de periode 2022-2026.

- Seizoen '21/'22: **61%**
- Mijlpaal seizoen '22/'23: **62%**

In april is een nieuwe meting voor de collegetarget verhoging sportdeelname gedaan.

Financiële bijstellingen Sport en recreatie (x 1.000)

- € 741

Volkstuinen	- € 1.500
V rijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.589
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 830

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Stedelijke ontwikkeling

Openbaar groen

Collegetarget meer groen: In deze collegeperiode wordt 20 ha groen erbij gerealiseerd of wordt de planvorming afgerond en start de uitvoering ervan uiterlijk in 2026.

Mijlpaal 2023: 5 ha

Realisatie t/m april 2023: nog niet beschikbaar

De gemeente werkt aan een Groenagenda om de collegetarget te realiseren. De Groenagenda is het overkoepelende programma voor diverse opgaven, zoals WeerWoord, biodiversiteit, gezond en inclusief en autoluwer. Via dit programma voegt de gemeente op verschillende plekken en op meerdere schaalniveaus groen toe aan de stad. Zo legt zij 4 groenblauwe verbindingen aan en komt er meer groen dichtbij huis, in de wijken en op pleinen. Daarbij is extra aandacht voor:

- de plekken waar meer groen het hardst nodig is;
- robuust en biodivers groen.

In 2023 werkt de gemeente verder aan de versterking/herinrichting van de groenblauwe verbindingen Rotterdamse Rotte, Steilrand, Heemraadssingel-Van Aerssenlaan en het Rondje Bruggen Nieuwe Maas. Het is de bedoeling dat de investeringen en resultaten nog deze collegeperiode zichtbaar zijn. Rond de zomer stuurt het college het actieplan van de Groenagenda 2023-2026 naar de gemeenteraad.

Milieu

De gemeente hecht veel belang aan een gezonde leefomgeving. Daarom blijft zij onverminderd inzetten op luchtkwaliteit, geluid, bodem en omgevingsveiligheid. Zij betreft deze onderwerpen dan ook steeds nadrukkelijker bij de bouw- en ontwikkelplannen in de stad. Ook nu Rotterdam voldoet aan de Europese wettelijke norm voor stikstofdioxide (NO) en fijnstof (PM) blijft het noodzakelijk om luchtverontreiniging te verminderen. Onlangs kwam namelijk het signaal dat deze Europese norm waarschijnlijk strenger wordt om de gezondheid van inwoners te verbeteren.

Mobiliteit

Met de ingebruikneming van de Metro aan Zee is een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling van het Rotterdamse openbaar vervoernetwerk. Op 31 maart is het nieuwe station Hoek van Holland Strand samen met het laatste nieuw aanlegde lijndeel van de Hoekse Lijn feestelijk geopend. Vanuit het hart van de stad is het strand nu in ruim een half uur te bereiken.

We zijn verder gegaan met de invoering van betaald parkeren. Per 1 maart is er betaald parkeren ingevoerd in het zuidelijke deel van De Esch en zijn de tijden in het noordelijke deel uitgebreid. Per 3 april is er betaald parkeren ingevoerd en zijn er tijden uitgebreid in de nabijheid van de Straatweg in Hillegersberg.

Om het gebruik van deelvervoer te bevorderen, maar tegelijkertijd verrommeling van het straatbeeld tegen te gaan, hebben we op 19 april een buurthub geopend bij station Lombardijen. Deze en andere buurthubs fungeren als verzamelplek voor deel(bak)fietsen en deelscooters. Tegelijkertijd hebben we een kaart gepresenteerd waarmee alle buurthubs in de stad gemakkelijk te vinden zijn.

Collegetarget verbeteren verkeersveiligheid: We verbeteren de verkeersveiligheid in Rotterdam door effectieve maatregelen te treffen op de dertig meest verkeersonveilige locaties in de stad.

Mijlpaal 2023: 10

Realisatie april 2023: van 2 blackspots is de sanering momenteel in uitvoering, de resterende 8 volgen later dit jaar.

Financiële bijstellingen Stedelijke ontwikkeling (x 1.000)

- € 100.075

Eerder (in 2022) ontvangen baten bijzondere erfpachtconversies	- € 71.544
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	-€ 25.000
Project Mainport Rotterdam	- € 9.880
Inburgering - Huisvesting Inburgeraars	- € 5.328
Raming parkeerbatens	€ 5.000
Effecten nieuwe cao	- € 3.817
Kostenstijging energie - Overig	- € 2.367
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 2.217
Ontwikkelingen Parkeren	€ 2.100
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	€ 2.000
Erfpachtproject	- € 1.500
Diverse ruimtelijke knelpunten	- € 1.184
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 9.228

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Wonen en bouwen

Afspraken wonen

In maart 2023 hebben het Rijk, de provincie, de regiogemeenten en de corporaties de regionale realisatieagenda (Woondeal) ondertekend. Hierin staan afspraken over gezamenlijke ambities voor woningbouw en betaalbaar bouwen tot en met 2030. De betrokken partijen werken deze regionale Woondeal de komende periode verder uit. Daarbij bepalen zij onder meer de kritische succesfactoren.

In de aanloop naar een nieuwe Woonvisie heeft de gemeenteraad in februari 2023 het Woonakkoord vastgesteld. Dit akkoord bevat 10 uitgangspunten die belangrijke input vormen voor de nieuwe Woonvisie.

Woningbouwproductie

Collegetarget bouw nieuwe woningen: Het college start in de komende 4 jaar met de bouw van 14.000 – 16.000 nieuwe woningen. Van deze woningen behoort 20% tot het sociale segment en 35% tot het middensegment. Een uitzondering daarop zijn de tijdelijke woningen.

Realisatie 2022: 3.006 (waarvan 10% in het sociale segment en 26% in het middensegment)

Mijlpaal 2023: cumulatief 7.000 – 8.000

Realisatie cumulatief t/m april 2023: 3.331 (waarvan ongeveer 11% in het sociale segment, 24% in het middensegment en 65% in het hogere segment, het topsegment en de categorie onbekend.

De daadwerkelijke bouw van woningen – en vooral van betaalbare woningen – staat momenteel sterk onder druk. Dit komt vooral door een combinatie van:

- Stijgende bouwkosten. Er is een gebrek aan capaciteit vanwege de krappe arbeidsmarkt en door schaarste in materialen. Die schaarste is het gevolg van de verstoorde wereldhandel door de naweeën van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne.
- Afvlakkende woningmarkt. De sterk gestegen hypotheekrentes en hoge inflatie zorgen voor minder koopkracht en minder vraag naar woningen, met name in het hoge segment.
- Toenemende voorzichtigheid bij investeerders. Er zijn minder investeringen vanwege de toekomstige regulering van de vrije sector door het Rijk. Deze maatregelen leiden tot veel onzekerheid over het te behalen rendement. Dat leidt ertoe dat investeringen uitblijven of op de lange baan worden geschoven.

Deze ontwikkelingen hebben verschillende gevolgen:

- De start van bouwplannen vertraagt of valt stil.
- Marktpartijen moeten projecten in de eindfase deels herontwikkelen.
- Per locatie is maatwerk nodig om zo veel mogelijk door te bouwen.

Deze negatieve ontwikkelingen op de woningmarkt hebben grote gevolgen voor de daadwerkelijke realisatie van betaalbare woningen in 2023. Wanneer het aantal gebouwde betaalbare woningen laag blijft, loopt de woningmarkt verder vast. Met name het achterblijven van het betaalbaar segment (sociaal en midden) is zorgelijk en vraagt de komende tijd om extra maatregelen. Denk hierbij aan afspraken met corporaties, het plaatsen van flexwoningen en het verkopen van gemeenteground met als voorwaarde dat er veel betaalbare woningen op worden gebouwd.

De gemeente werkt met corporaties en marktpartijen aan een zogenoemd Doorbouwakkoord om de bouw zo goed mogelijk op stoom te houden. Daarnaast zijn er financiële randvoorwaarden om op de korte termijn door te kunnen bouwen en op de middellange termijn de ambitie van 65% betaalbare woningen te halen. Voorbeelden hiervan zijn een Doorbouwfonds, een startbouwimpuls van het Rijk en rijksbijdragen voor toekomstige betaalbare woningbouw.

Het college zet zich met het Doorbouwakkoord maximaal in op de realisatie van betaalbare woningen conform de collegedoelstelling. Ook de inzet van de € 25 mln voor betaalbare woningbouw zal hieraan bijdragen.

Programma Veilig

Wijkveiligheid

Collegetarget Veilig

- **De Veiligheidsindex (VI) binnen het Wijkprofiel heeft in 2026 een gemiddelde score die gelijk of hoger is dan de gemiddelde score op de VI in 2022 (110).**
- **De 5 laagst scorende wijken *) op de VI van 2022 (Carnisse, Hillesluis, Tussendijken, Tarwewijk, Lombardijen) laten in 2026 een stijging van tenminste 5 punten zien ten opzichte van 2022.**

*)De atypische wijken Zuiderpark/Zuidrand, CS-kwartier, Cool, Zuidplein blijven buiten beschouwing.

Veiligere wijken komen tot stand door samenwerking met het wijknetwerk van bewoners, wijkraad, ondernemers en wijkprofessionals.

Er zijn acties uitgewerkt om de veiligheidsbeleving in Beverwaard en Pendrecht te vergroten. De basis hiervoor zijn uitkomsten van onderzoek dat in 2022 met en door bewoners is gedaan. Samen met bewoners van Groot-IJsselmonde, Lombardijen, Oud Charlois – Wielewaal, Pendrecht en Rozenburg is of wordt onderzoek gedaan. Acties worden bedacht én uitgevoerd om de subjectieve veiligheid te vergroten.

In Bloemhof, Hillesluis, Carnisse, Oud-Charlois, Tarwewijk. Pendrecht en Zuidwijk pakt de gemeente samen met verschillende organisaties misstanden, uitbuiting en fraude achter de voordeur aan.

In Delfshaven zijn de voorbereidingen gestart voor cameratoezicht. Door opheffing van cameragebied Wielewaal zijn er 4 cameraposities verdwenen.

Toezicht en handhaving

Wijkhandhavers

In 2023 wordt de rol van wijkhandhaver verder ontwikkeld. Deze sluit steeds beter aan op de behoefte van de wijk. Vanuit gastheerschap zijn handhavers zichtbaar en aanspreekbaar. Ze vergroten het veiligheidsgevoel in de wijk, verhogen de leefbaarheid en gaan overlast op straat tegen.

Pilot pool handhavingsreservisten

De gemeente heeft handhavers nodig die flexibel en slim inzetbaar zijn. In Rotterdam is een pilot gestart met een pool handhavingsreservisten. Er bleek meer aandacht nodig voor de werving van reservisten. In 2023 komt een organisatiebrede peiling; bij voldoende animo volgt een interne wervingscampagne.

Winkelstratenaanpak

Om steeds terugkerende parkeeroverlast in een aantal winkelstraten tegen te gaan, is er sinds begin juli 2022 intensievere handhaving. Het gaat vooral om overlast door dubbel parkeren. Het gaat om de Nieuwe Binnenweg, Zwart Janstraat, Mathenesserweg en de Vierambachtsstraat. De aanpak is geëvalueerd en wordt nu als reguliere taak binnen Handhaving ingevoerd, in balans met andere handhavingsprioriteiten en beschikbare capaciteit.

Toezicht op het water

Op bestuurlijk verzoek voert de gemeente sinds enkele jaren de Opgave water uit. Doel van deze opgave is drieledig.

1. Een kader schetsen voor het mogelijk maken en sturen van ruimtelijke ontwikkelingen op en aan het water, te beginnen met de Binnenstedelijke Nieuwe Maas. Dit sluit aan op de ambitie uit het coalitieakkoord voor verlevendiging van de rivieroever.
2. In kaart brengen hoe de gemeente toekomstig vaarwegbeheer en nautisch beheer, oftewel - toezicht en handhaving op het water - kan inrichten.
3. Actualiseren van regelgeving, zodat de regelgeving beter aansluit op de ruimtelijke ontwikkelingen, het vaarwegbeheer en het nautisch beheer.

Over de organisatie en aansturing van het nautisch beheer ontwikkelen de gemeente en het Havenbedrijf in 2023 nog voorstellen.

Woonoverlast

Het aantal door de gemeente opgepakte gevallen van woonoverlast daalt de laatste jaren. Dat geldt ook voor het eerste kwartaal van 2023. Bewoners pakken met behulp van de Advieslijn Woonoverlast Rotterdam en buurtbemiddeling steeds vaker zelf de ervaren woonoverlast aan. Daardoor kan de gemeente zich meer richten op de meest ernstige gevallen van woonoverlast. De Skaeve Huse zijn allemaal bewoond.

De gemeente treedt vaker op tegen verhuurders en overlastgevers. Ook sluiten steeds meer particuliere verhuurders zich aan bij het gemeentelijke convenant woonoverlast.

Er is blijvende inzet nodig op overlast van studenten, vooral in Kralingen-Crooswijk. Het stoplichtmodel helpt de overlastplekken in beeld te brengen en te kwalificeren.

Voor de zomer 2023 stuurt het college een jaarverslag woonoverlast over 2022 naar de gemeenteraad.

Levendige en gastvrije stad

Koningsdag 2023 en huldiging Feyenoord

Na maanden voorbereiding bezocht de Koninklijke familie op 27 april 2023 Rotterdam

Zowel de viering van Koningsdag als de huldiging van Feyenoord, op maandag 14 mei, zijn geslaagd verlopen, dankzij de brede inzet van gemeente, politie en natuurlijk van de bezoekers.

Ook waren er in de stad diverse andere evenementen en festiviteiten waaraan vele bezoekers hebben deelgenomen.

Financiële bijstellingen Veilig (x 1.000)

- € 5.242

Effecten nieuwe CAO	- € 2.719
Ontwikkelagenda Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond 2023	- € 1.496
Bezuinigingen jaarplan 2023	€ 1.011
Onderhoudskostenregeling	- € 943
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 1.095

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Ondermijnende criminaliteit in haven en stad

Aanpak van drugscriminaliteit in de haven

Al een aantal jaar pakt de gemeente samen met publieke en private partijen drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven aan. De internationale samenwerking is geïntensiveerd na het werkbezoek dat de burgemeester en de burgemeester van Antwerpen brachten aan Colombia, Panama en Costa Rica. Dit heeft ertoe geleid dat in februari 2023 de gemeenten Rotterdam en Antwerpen en de regeringen van België en Nederland een samenwerkingsovereenkomst hebben getekend met de vijf grote rederijen. Hierin is afgesproken een aantal

actiepunten uit te werken, zoals de mogelijkheid om havenpersoneel verdiepend te screenen. Daarnaast zijn diverse aanpakken en projecten doorontwikkeld, zoals de integrale uithalersproblematiek, Virtueel Hek en bewustwording; het VR-brillenproject 'Coco' (Cocaine Collectors) is in het voorjaar van 2023 gestart als proef op scholen in Rotterdam-Charlois. In het lesprogramma ervaren jongeren hoe ze als uithaler geronseld kunnen worden.

Het Rijk financiert in 2023 de aanpak met structurele middelen (€ 13 mln). Vanaf 2025 financiert het Rijk de aanpak jaarlijks met € 16,5 mln. De resultaten en inspanningen van de aanpak van drugscriminaliteit in de haven zijn beschreven in [het Jaarverslag Ondermijnende Criminaliteit in stad en haven 2022](#). Het verslag is op 20 april 2023 verschenen.

Aanpak van ondermijnende criminaliteit in de stad

In 2023 zijn voorbereidingen getroffen voor een campagne gericht op drugsgebruikers en er loopt een onderzoek naar de achtergronden van drugsdealers. Ook is in 2023 is voor de tweede keer een rioolwateronderzoek uitgevoerd om een beter beeld te krijgen van drugsgebruik in de stad. De resultaten hiervan worden rond de zomer verwacht.

Ondermijnende criminaliteit is een breed maatschappelijk probleem waarvan slachtoffer- en daderschap niet altijd even duidelijk zijn. Aandachtspunten zijn vooral de meldingsbereidheid en de bewustwording onder professionals. De campagne 'Chaterover!' is voorjaar 2023 van start gegaan. In Lombardijen en Delfshaven is een pilot gestart om professionals te trainen.

Ook is in 2023 een pilot gestart om te verkennen of de aanpak van cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit mogelijk is vanuit RIEC-verband.

(Extreem) geweld

In de eerste maanden van 2023 vonden meerdere explosies plaats bij woningen en andere panden in de stad. De burgemeester heeft de gemeenteraad hierover [geïnformeerd](#) en beschreven welke acties gemeente, politie en Openbaar Ministerie tot dan toe hadden genomen.

Wapengeweld

De aanpak van jeugdige plegers van wapengeweld, in het bijzonder messengeweld, wordt in 2023 voortgezet. De campagne Geweldig Rotterdam vroeg de afgelopen maanden op verschillende manieren aandacht voor messengeweld. Eén van de middelen was de collegetour 'Shanks Down' die in februari voor het eerst werd georganiseerd, met de burgemeester en Najib Amhali als gasten. In mei 2023 volgde de tweede editie. Later dit jaar volgen meer collegetours. Ook op social media gaat de campagne door, met de hashtag #shanksdown, en tweemaandelijks stuurt de gemeente een nieuwsbrief over de aanpak van messengeweld aan een breed scala aan professionals.

Radicalisering, extremisme, polarisatie en maatschappelijke onrust

In februari 2023 is de '[Vernieuwde aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie](#)' door de gemeenteraad vastgesteld.

Digitale criminaliteit

Traditionele criminaliteit daalt en digitale criminaliteit stijgt. Het aantal meldingen van cyberincidenten is sinds 2019 verdrievoudigd. Daarom zet de gemeente in 2023 in op:

- Bewustwording van cyberveiligheid bij jongeren, ouderen, ondernemers en kwetsbare doelgroepen. Dit is gedaan door een brede bioscoopcampagne, diverse theatervoorstellingen bij mbo-instellingen en – gericht op senioren - bij de bibliotheek.
- Bieden van nazorg aan slachtoffers, in samenwerking met de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en Slachtofferhulp Nederland;
- Vergroten van de weerbaarheid van de stad door bestuurlijke oefeningen op het gebied van gevolgbestrijding van cybercriminaliteit.
- Weerbaar maken van de haven door samen te werken met bij te dragen aan FERM. Deze stichting zet zich in voor een hogere cyberweerbaarheid van organisaties en van de hele keten in het havenindustriële complex.

Cijfers sociale veiligheid Openbaar Vervoer Rotterdam

	2018	2019	2020	2021	2022
METRO - Veiligheid algemeen	7,5	7,6	-	7,5	7,5
METRO - Veiligheid rit	8,3	8,4	-	7,9	7,9
METRO - Veiligheid instaphalte	7,7	7,6	-	7,6	7,5

Sociale veiligheid Openbaar Vervoer

Om het veiligheidsgevoel 's avonds in de metro te vergroten, is de volledig risicogestuurde inzet van ov-surveillanten in de metro in het eerste kwartaal van 2023 voortgezet. Om toezicht en handhaving in de avond en het begin van de nacht verder uit te breiden, is in maart van dit jaar een nieuwe klas aspirant-BOA's met de opleiding begonnen.

In maart 2023 zijn de resultaten van de ov-klantenbarometer 2022 gepubliceerd. Het Rotterdamse openbaar vervoer scoort op sociale veiligheid over de gehele linie ruimschoots een voldoende en blijft op peil. De scores komen overeen met het landelijk gemiddelde.

Programma Volksgezondheid

Gezond 010: het akkoord

Preventieve gezondheidsaanpak

In de preventieaanpak 'Gezond010: het akkoord' staan de Rotterdamse ambities voor 2020-2024. Het jaar 2023 staat in het teken van de verdere ontwikkeling van het preventiebeleid op basis van het Gezond Actief Leven Akkoord: GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord | Rapport | Rijksoverheid.nl. Met dit akkoord zetten het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sociale zaken (VWS), gemeente Rotterdam en Zilveren Kruis in op terugdringing van gezondheidsachterstanden, een gezonde leefomgeving, en vitaal oud worden.

In 2023:

- is in het voorjaar begonnen met een integraal plan waarmee een rijksbijdrage wordt aangevraagd op het gebied van gezondheid, sporten en sociale basis
- zijn er 24 e- healthtrajecten geëvalueerd en geborgd. Met deze trajecten ondersteunen aanbieders van zorg en welzijn hun diensten of vervangen ze door digitale middelen;
- hebben 300 Rotterdammers extra groepstraining aangeboden gekregen in wijken waar het meeste wordt gerookt. Dit aanbod is ontwikkeld samen met VGZ en SineFuma, een organisatie die mensen helpt bij het stoppen met roken. De werving voor de trainingen is opgezet met de wijkorganisaties.
- is het 1%-Wmo-preventiebudget ingezet voor meer preventietrajecten in het voorkomen van (Wmo-) zorg op het gebied van inloop voor GGZ klanten, ouderen met dementie en dagbesteding Deze trajecten dragen bij aan het afvlakken van de groei van de zorgkosten.

Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen

Het personeelstekort in de kinderopvangsector is nog steeds aanzienlijk. Daardoor kunnen instellingen niet altijd voldoen aan de wet- en regelgeving. In Rotterdam moeten groepen geregeld sluiten, omdat de bezetting niet rondkomt. De landelijke 'coulanceregeling' vanwege de personeelsproblematiek is verlengd tot 1 juli 2024. Met deze regeling mag de kinderopvang meer beroepskrachten-in-opleiding inzetten.

De uitvoering van het toezicht door de GGD op de kwaliteit van de kinderopvang in Rotterdam ligt vooralsnog op schema.

GGD

Het reguliere GGD-werk vraagt na COVID-19 extra aandacht. Het gaat om de taken gezondheid en milieu, infectieziektebestrijding, TBC-bestrijding, reizigerszorg, technische hygiënezorg, toezicht kinderopvang, en het Centrum Seksuele Gezondheid en het Centrum Seksueel Geweld. De GGD is voorgoed veranderd door de pandemie. De huidige en komende periodes staan in het licht van het opnemen in de totale GGD- organisatie

van de kennis en ervaring die zijn opgedaan in de programmaorganisatie corona. Voor het jaar 2023 en 2024 heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld bedoeld voor de versterking van infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid.

De GGD heeft een rol in de publieke gezondheid bij de opvang van vluchtelingen. Samen met de GHOR (Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen) borgt de GGD de coördinatie van zorg voor vluchtelingen.

Programma organisatie corona

Een groot deel van de inwoners heeft door vaccinatie of doorgemaakte infectie immuniteit voor corona opgebouwd. Hierdoor is corona een besmettelijke maar beheersbare ziekte geworden. Het virus is niet weg. Daarom blijft het belangrijk om zicht te houden op de verspreiding van het coronavirus, de eigenschappen van het virus, de ziektelast en de mate van bescherming door het vaccinatieprogramma. De GGD heeft hiervoor een regionale surveillance ingericht.

De activiteiten van de programmaorganisatie corona worden afgeschaald. De opdracht van het ministerie van VWS loopt tot 1 juli 2023. Financiering vindt plaats vanuit de COVID-19-meerkostenregeling. GGD GHOR Nederland en de GGD'en zijn in gesprek met het ministerie van VWS over de opdrachtverlening, financiering en taken in de coronabestrijding vanaf 2024.

Financiële bijstellingen Volksgezondheid (x 1.000)

- € 449

Effecten nieuwe cao	- € 541
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 92

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Programma Werk en inkomen

Ontwikkeling bijstandsvolume

Collegetarget minder Rotterdammers in de bijstand: In deze collegeperiode (eind 2025) daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000

Realisatie 2022: 32.975

Mijlpaal 2023: 32.325

Realisatie 30 april 2023: 33.155

De arbeidsmarkt is in beweging. De economie in het eerste kwartaal van 2023 is licht gekrompen. Het aantal vacatures daalt bij werkgevers en blijft (nog) stabiel bij intermediairs. Tegelijkertijd ervaren veel werkgevers nog belemmeringen door tekort aan personeel. De regionale arbeidsmarkt is daarmee iets minder krap dan vorig jaar. Het bijstandsvolume in de eerste maanden van een jaar laat vaak een stabiel beeld zien, waarbij de uitstroom later in het jaar stijgt (door o.a. uitstroom naar naar opleiding en de jaarlijkse verschuiving van de AOW-leeftijd). Het Rotterdamse bijstandsvolume bedroeg eind april 2023 33.155 uitkeringen. Dat is iets meer dan eind 2022 (180 meer). De dalende trend van het bijstandsvolume sinds mei 2021 is daarmee doorbroken. De stijging in de eerste vier maanden komt door een combinatie van een licht stijgende instroom en dalende uitstroom. Nog onduidelijk is hoe het bijstandsvolume zich gaat ontwikkelen voor de rest van dit jaar. In onze uitvoering geven we prioriteit aan uitstroom om de ambitie voor 2023 van 32.325 bijstandsuitkeringen te behalen.

Financiële bijstellingen Werk en inkomen (x 1.000)

- € 30.923

Actualisatie BUIG - toevoeging reserve	- € 28.139
Effecten nieuwe cao	- € 4.870
Formatieaanpassing op basis van ontwikkeling bijstandsvolume	€ 2.990
Toegenomen vraag Schuldhulpverlening	- € 2.097
Hogere omzetdoelstelling en kostenbesparingen Rotterdam Inclusief	€ 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 193

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Rechtmatigheid

Iedereen die recht heeft op een bijstandsuitkering krijgt die ook. Bijstandsfraude wordt aangepakt. De kans dat fraude loont, moet zo klein mogelijk zijn. Tegelijk hanteert de gemeente de menselijke maat in de reguliere heronderzoeken. Wie niks verkeerd heeft gedaan, hoeft zich geen verdachte te voelen. De gemeente gaat tijdens elk rechtmatigheidsonderzoek zorgvuldig om met de rechtspositie van de betrokken Rotterdammer. Tot en met eind april zijn 234 fraudeonderzoeken afgerond. Hiermee ligt de gemeente op koers richting de 700 onderzoeken ambitie voor het hele jaar. Momenteel (voorjaar 2023) vindt een herijking plaats van de handhavingsaanpak. Het doel is om de productiviteit van onder meer fraudeonderzoeken te verhogen. Ten opzichte van vorig jaar, met 279 fraudeonderzoeken, is het resultaat van de herijking nu al merkbaar.

Inzet loonkostensubsidie

De Participatiewet biedt met de loonkostensubsidie (LKS) een effectief middel om meer mensen aan de slag te helpen. Met deze subsidie krijgt een werkgever compensatie voor een beperkte arbeidsproductiviteit. Het vaker

inzetten van deze subsidie biedt meer kwetsbare werkzoekenden een kans op duurzaam werk. In 2023 worden daartoe verschillende inspanningen verricht. Een daarvan is de mensen die in aanmerking komen voor loonkostensubsidie vaker vroegtijdig en beter te herkennen. Verder wordt al tijdens de arbeidsontwikkeling gezocht naar een passende baan. Voor 2023 is de ambitie een netto groei naar 1.500 banen met LKS. Eind april hebben 1.277 Rotterdammers een LKS-baan. Rotterdam ligt daarmee op koers om de doelstelling van 2023 te realiseren.

Monitor eerste tertaal 2023 Werk en Inkomen

Voor meer informatie over de voortgang in het programma Werk en Inkomen wordt verwezen naar de eerste tertaalmonitor 2023 die op 13 juni 2023 wordt gepubliceerd.

Programma Zorg, welzijn en wijkteams

Voorkomen, signaleren en oplossen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

Het Verandertraject Huiselijk Geweld is in de afrondende fase. Er loopt een evaluatieonderzoek. Onderdelen van het Verandertraject worden meegenomen in het nieuwe beleidskader dat in 2023 wordt opgesteld. Het gaat om onderdelen als het werken met ervaringsdeskundigen, de Huiselijk Geweld-leerwerkplaats en de plegeraanpak.

Eind 2023 verhuist Filomena, het centrum huiselijk geweld en kindermishandeling naar Little C (een locatie vlak bij het ErasmusMC). De voorbereidingen zijn in volle gang.

De trainingen aan de hulpofficieren van justitie van de politie om kennis over het tijdelijk huisverbod te vergroten, zijn gestart.

Jeugdzorg

Op 1 januari 2023 ging de nieuwe inkoop jeugdhulp, lokaal en regionaal, in. Op basis van de nieuwe contracten wordt meerjarig gewerkt aan de transformatie van de jeugdhulp, passend bij de Hervormingsagenda. De eerste maanden van 2023 stonden in het teken van de invoering van de nieuwe contractafspraken en de zorgcontinuïteit voor jeugdigen die al voor 1 januari 2023 jeugdhulp kregen.

Daarnaast zijn er thema's die landelijke en regionaal spelen in de jeugdzorg:

Hervormingsagenda Jeugd (HAJ)

In april 2023 hebben Rijk en VNG een principeakkoord bereikt over de Hervormingsagenda Jeugd. Dit akkoord komt op 14 juni ter besluitvorming in de algemene ledenvergadering van de VNG. De beoogde besparing door de HAJ wordt voor 2 jaar (2024 en 2025) bevroren. Na vaststelling van de agenda rond de zomer 2023 neemt de

gemeente de invoering van HAJ ter hand. De huidige agenda is een akkoord op hoofdlijnen, dat op veel onderdelen nog uitwerking en meer concretisering vraagt. De Hervormingsagenda loopt tot en met 2028 en zet in op het inperken van de reikwijdte van de Jeugdwet, versteviging van het gezinsgericht werken in relatie tot bestaanszekerheid, versteviging van de wijkteams en op standaardisering van diverse processen. Ook Rotterdam pakt de invoering van de Hervormingsagenda op. Dit betekent wel een forse opgave voor de stad en de partners.

Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming

Het Toekomstscenario beoogt een eenvoudiger en betere keten van veiligheid en bescherming voor de doelgroep 0-100 jaar. De ondersteuning van jeugd en gezinnen waar onveiligheid en huiselijk geweld speelt, is samengevoegd. Het Toekomstscenario is nauw verbonden met de Hervormingsagenda. Op regionaal en lokaal niveau is de inzet in 2023 gericht op de voorbereiding van het toekomstscenario.

Wachttijden specialistische Jeugdzorg

In april 2023 is de gemeenteraad geïnformeerd over de wachttijden en wachtlijsten voor de specialistische jeugdhulp. In de voortgangsbrief staan de wachtlijstcijfers van het vierde kwartaal 2022. Eind 2022 stonden de wachttijden voor specialistische jeugdhulp op 14 weken. Later in 2023 volgen nog de wachtlijstcijfers van het 1ste en 2de kwartaal 2023 en het 3de kwartaal 2023.

Gecertificeerde Instellingen (GI's)

Rijk, gemeenten en vertegenwoordiging van gecertificeerde instellingen hebben afspraken gemaakt over een nieuw kwaliteitskader en een daarbij passende caseload. In de loop van 2023 moeten afspraken tot stand komen over de financiering. De druk op de gecertificeerde instellingen in onze regio blijft hoog door de krappe arbeidsmarkt, een hoog ziekteverzuim, verloop onder medewerkers en maatschappelijke druk door negatieve bejegening. Daardoor staat ook de kwaliteit van de hulpverlening aan ouders en gezinnen onder druk. In 2023 wordt regionaal en landelijk gewerkt aan oplossingen.

Naar behoefte passende (langdurige) ondersteuning Wmo-arrangementen

Aan het begin van 2023 maakten ruim 33.000 mensen gebruik van een Wmo-arrangement. De prognose is vooralsnog dat het aantal cliënten in 2023 verder toeneemt. Dat is dan ondanks de ingezette aanpassingen uit de Bestuursopdracht zorg. De effecten daarvan zijn nog niet volledig zichtbaar.

Rotterdam blijft last houden van de aanzuigende werking door het vaste abonnementstarief Wmo. In G4- en VNG-verband vindt afstemming plaats van de lobby over het wetsvoorstel eigen bijdrage Wmo, dat nog niet door de Tweede Kamer is behandeld.

In het eerste kwartaal 2023 is gewerkt aan een andere invulling van de raadsmonitor Wmo en jeugdhulp. Hierover vond een technische sessie met de gemeenteraad plaats.

Er is een begin gemaakt met de lokale en regionale uitwerking van de landelijke zorgakkoorden (Integraal Zorgakkoord (IZA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO).

Inkoop Wmo

Op 1 januari 2023 gingen de nieuwe contracten in voor de Wmo-maatwerkondersteuning. De gemeente heeft tussentijdse contracten afgesloten die op inhoud vrijwel gelijk zijn aan de vorige contracten. Dit was nodig om de zorgcontinuïteit voor zo'n 30.000 Rotterdammers te waarborgen. De tussentijdse contracten hebben een looptijd van één jaar, met twee verlengingsmogelijkheden van elk maximaal een jaar. Op 1 januari 2025 moeten de nieuwe contracten ingaan. Daarin moeten de ambities uit het beleidsplan Heel de Stad en de doelstellingen uit de Bestuursopdracht Zorg zijn verwerkt. Het doel is om zorg beschikbaar te houden voor Rotterdammers die dat het hardst nodig hebben. De voorbereidingen voor de nieuwe inkoop starten in de zomer van 2023.

Bestuurlijke Opdracht Zorg (BOZ)

De vraag naar zorg blijft groeien. Houdbaarheid, uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van de zorg staan daardoor onder een toenemende druk. Met de Bestuursopdracht zorg wordt gekeken naar oplossingen om de groeiende zorgvraag te remmen.

In januari is de eerste set aanpassingen ingevoerd. Deze aanpassingen zijn vooral gericht op de interne sturing en het doorbreken van automatisen bij de Wmo. Een tweede set aanpassingen is bedoeld om de interne sturing te verbeteren bij Jeugd. Om ook verdere mogelijkheden te verkennen, is op 9 februari een bijeenkomst gehouden met zorg- en welzijnsaanbieders. De aanbieders onderschrijven de problematiek en noodzaak om groeiende zorgvraag en -uitgaven af te remmen. In gesprekken zijn ook voorstellen gedaan voor aanpassingen door aanbieders. De gesprekken kregen in april en mei een vervolg om te komen tot breed gedragen aanpassingen. De uitkomsten worden meegenomen in de voorstellen om tot een meer toekomstbestendige zorg te komen.

Kwetsbare Rotterdammers doen mee

Eind maart zijn met de gemeenteraad de hoofdlijnen gedeeld van het nieuwe plan voor Rotterdammers die dakloos of dreigend dakloos zijn, en/of met psychische of psychosociale problematiek kampen. Met het nieuwe plan wil het college Rotterdammers die zich in een kwetsbare situatie bevinden perspectief bieden op herstel en een thuis. De doelgroep bestaat uit dakloze mensen, bankslapers en Rotterdammers met een extramurale of intramurale ggz-indicatie vanuit de Wmo. Samen met de aanbieders, woningcorporaties en cliëntvertegenwoordiging is de gemeente in gesprek over de ambities voor de komende tijd en hoe ondersteuning blijvend mogelijk is voor Rotterdammers die niet zonder kunnen. Om te realiseren dat alle kwetsbare Rotterdammers meedoen en zo zelfstandig mogelijk wonen en indien mogelijk, met een zinvolle daginvulling en sociale contacten, is de inzet gericht op de volgende onderwerpen:

1. Huisvesting
2. Opvang
3. Preventie en hulp

4. Meedoen

Onder elk thema hangen verschillende opgaves. Uitwerking daarvan volgt de komende tijd. Voor de zomer van 2023 wordt het definitieve plan gepresenteerd.

De aanpak bankslapers wordt hierbij uitgelicht, waarbij we willen voorkomen dat bankslapers die langdurig wachten op een betaalbare huurwoning een beroep moeten doen op (zwaardere) zorg of afglijden naar dakloosheid. De preventieve inzet van tijdelijke woonoplossingen draagt hieraan bij. De doelstelling is maximaal 100 tijdelijke woonplekken in de komende 4 jaar voor bankslapers te realiseren.

Ouderen

Collegetarget woon(zorg)concepten: In de collegeperiode 2022-2026 realiseren we minimaal 14 Thuisplusflats voor ouderen en starten we met de bouw van nieuwe woon(zorg)complexen voor ouderen, zodat in totaal 24 voorzieningen beschikbaar komen.

Realisatie 2022: 1

Mijlpaal 2023: 3

Realisatie 30 april 2023: nog niet bekend

De collegetarget is erop gericht om ouderen in Rotterdam zo prettig mogelijk oud te laten worden. De collegetarget bestaat uit twee onderdelen: de uitbreiding van het aantal Thuisplusflats en de bouw van nieuwe woon(zorg)complexen. Ten aanzien van de nieuwbouw, is in 2022 gestart met de bouw van Simeon en Anna. Voor 2023 is de verwachting dat wordt gestart met de bouw van drie complexen.

Het aantal Thuisplusflats in Rotterdam zal daarnaast worden uitgebreid door middel van een aanbesteding. De voorbereidingen voor deze aanbesteding zijn gaande. Eind maart is de inkoopstrategie gepubliceerd en medio april heeft een marktconsultatie plaatsgevonden om de input van partners (zorgorganisaties, woningcorporaties en welzijnspartijen) op te halen. Planning is om in 2024 te komen tot een totaal van 20 Thuisplusflats verspreid over de stad.

Samen met ouderen en de partnerorganisaties vindt uitwerking plaats van de collegeambities en de grote opgaven. De intentie is dat dit na de zomer leidt tot een actieagenda voor ouderen.

Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is valpreventie een belangrijk thema en zijn vanuit de SPUK aanvullend op de huidige inzet middelen beschikbaar gesteld. In maart vond een training plaats voor coördinatoren Minder vallen door meer bewegen. Zij zetten het programma nu in hun gebied op. Begin april zijn 8 fysiotherapeuten opgeleid. Zij kunnen daarmee hun rol spelen bij Thuis Onbezorgd Mobiel. De verwachting is dat de opgestelde doelen worden gehaald en dat er op basis van het GALA een uitbreiding komt.

De vergrijzing leidt tot een groei van het aantal mensen met dementie in de stad. Daarom zet Rotterdam stevig in op dementievriendelijkheid. Er komt een actieplan dementie. Dat richt zich op het gebied van training en vroegsignalering, ontsluiting van informatie, extra mantelzorgondersteuning en extra inzet op het bereiken van

migrantenouderen met dementie. De prioriteiten in het actieplan zijn bepaald na gesprekken met ouderen, mantelzorgers, belangenbehartigers en zorg- en welzijnsuitvoerders. Inmiddels hebben meerdere welzijnsorganisaties aangegeven hun organisatie dementievriendelijk te willen maken en het predicaat dementievriendelijk van Alzheimer Nederland te willen behalen. De gemeente is daarnaast nog met andere organisaties in gesprek. Woningbouwcorporatie Havensteder werkt aan een dementievriendelijke organisatie; de huismeesters en andere medewerkers zijn inmiddels getraind.

Opzoomer Mee

Opzoomer Mee is een vorm van informele burenhulp dat al bijna 30 jaar bestaat in Rotterdam. Straten die zich aansluiten bij Opzoomer Mee kunnen aan allerlei acties deelnemen en activiteiten organiseren in hun straat. Daar worden ze bij ondersteund door Opzoomer Mee en zij kunnen ook in aanmerking komen voor een klein budget (max 200 euro). Het gaat hierbij om activiteiten zoals het vegen van je eigen straat tot een gezamenlijk versierde kerstboom.

Vanuit het ouderenbeleid zijn de Lief en Leed straten ontstaan. Straten waar men omkijkt naar een oudere die eenzaam of minder mobiel zijn. Een Lief en Leed straat krijgt een budget om bijvoorbeeld een bloemetje bij een oudere bewoner in de straat te brengen.

Het aantal Opzoomer straten stijgt tot nu licht, van 2.127 straten eind 2022 naar 2.191 per maart 2023. Het aantal Lief en Leed straten voor ouderen is lichtelijk gedaald, van 961 eind 2022 naar 957 per maart 2023.

Financiële bijstellingen Zorg, welzijn en wijkteams (x 1.000)

€ 1.429

Effecten nieuwe cao	- € 2.668
Woonvoorziening Slinge 5	- € 1.800
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.514
Lokaal akkoord toegankelijkheid - Rotterdam Onbeperkt	- € 1.505
Wijkakkoorden - Jongerenhubs	- € 1.500
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 7.338

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Heel de stad: Welzijn

Begin 2021 is door de Raad [het beleidsplan Heel de Stad](#) vastgesteld. Aan de hand van dit kader is in februari van 2022 overgegaan tot de definitieve gunning van het welzijnswerk in de 14 gebieden van Rotterdam. De nieuwe opdracht, met een looptijd van 5 jaar en 7 maanden met de mogelijkheid deze 2 keer met 2 jaar te

verlengen, is gestart op 1 juni 2022. De periode vanaf de gunning tot 1 juni is gebruikt voor de implementatie van de welzijnsopdracht.

De welzijnsopdracht die in het kader van het Nieuw Rotterdams Welzijn in 2018 is gestart, is op 31 mei 2022 beëindigd.

De eindverantwoordingen zijn door de welzijnspartijen vóór 1 september 2022 ingediend. Deze zijn beoordeeld en op basis daarvan zijn de opdrachten afgerond.

Eind 2021 is begonnen met een evaluatie van de huisbezoeken 75+. [De uitkomsten van de evaluatie](#) (tweede kwartaal van 2022) zijn betrokken bij de verdere doorontwikkeling van de huisbezoeken. Zo maken de gesprekken aan de voordeur, die ontwikkeld zijn tijdens de coronacrisis, onderdeel uit van de dienstverlening in het kader van de aanpak van eenzaamheid die in 2023 gecontinueerd wordt. Ook is op basis van de evaluatie de vragenlijst omgebouwd tot een topiclijst. Dit ook mede op basis van een motie die hierover door de Raad is aangenomen.

De welzijnspartijen zijn in 2023 gestart aan het 2de jaar van de opdracht die loopt tot en met 2027. Was in de eerste maanden nog sprake van opstart zijn de welzijnspartijen nu vol aan de slag met het uitvoeren van de opdracht.

De in het kader van de evaluatie huisbezoeken 75+ ontwikkelde verbeteringen, zoals de gesprekken aan de voordeur en het gebruiken van de topiclijst zijn verankerd in de nieuwe welzijnsopdracht.

Jongerenhubs gericht op talentontwikkeling

Met [het beleidsplan Heel de Stad](#) maken we ons hard voor het laten opgroeien van een generatie zonder achterstanden. Het welzijnswerk heeft daarin de taak om door het inzetten van jeugdwerk (kinder-, tiener- en jongerenwerk) kinderen en jongeren te stimuleren in hun sociaalemotionele ontwikkeling, hen te ondersteunen in hun schoolsucces en bij te dragen aan een positief pedagogisch opgroei-klimaat in wijken. Om het jeugdwerk stevig en zichtbaar neer te zetten zijn formatie- en kwaliteitsafspraken gemaakt en hebben we ingezet op het creëren van fysieke locaties: jongerenhubs. Deze hubs zijn een plek waarin jongeren elkaar kunnen ontmoeten, hun talenten en weerbaarheid respectievelijk ontwikkelen en versterken, en waarin zij laagdrempelig de weg kunnen vinden naar hulp, ondersteuning op het gebied van school, werk of mentale gezondheid.

In de welzijnsopdracht is de realisatie van 22 jongerenhubs in 9 van de 14 gebieden opgenomen. Deze realisatie gebeurt in de Huizen van de Wijk. Middels een verkenning weten we dat 11 van deze 22 hubs niet binnen deze voorziening kunnen worden gerealiseerd vanwege ruimtegebrek, sloop-nieuwbouw, verhuisplannen, of de nadrukkelijke wens uit het gebied voor een andere locatie. Hiervoor wordt naar een satellietconstructie (een kleinere locatie in de wijk) gezocht.

De pilot om de plannen en behoeftes van jongeren mee te nemen in de wijkakkoorden is uitgevoerd. Uit deze exercitie is naar voren gekomen dat er behoefte is aan 6 extra jongerenhubs, waarvan 5 jongerenhubs in de gebieden waar in de welzijnsopdracht de realisatie van deze hubs niet opgenomen is. Hiermee is het totaal te realiseren jongerenhubs 33 hubs.

De voorbereiding van de realisatie van de jongerenhubs is in volle gang. In de voorjaarsnota doet het college een voorstel voor het extra beschikbaar stellen van middelen om in alle gebieden deze voorziening voor jongeren mogelijk te maken. Hiermee kunnen ook 6 acties uit de wijkakkoorden worden uitgevoerd.

Inzet 2023:

1. In de 5 gebieden zonder opdracht voor realisatie van een jongerenhub, voegen we deze opdracht toe aan de welzijnsopdracht (kosten voor huur + beheer).
2. Om jongerenhubs te realiseren vanuit de opdracht, stellen we budget beschikbaar voor een satellietconstructie (een kleine locatie in de wijk).
3. Om uitvoering te kunnen geven aan de 6 extra jongerenhubs uit de wijkakkoorden stellen we budget beschikbaar voor de realisatie van 6 jongerenhubs.

Uitbreiding jongerenwerk

Vanaf 1 september 2023 breiden we de inzet van het jongerenwerk uit. In lijn met de collegetarget Schil om de School en gevoed door aanbieders en partners kiest het college ervoor met deze middelen een extra impuls te geven aan het jongerenwerk op scholen. We kiezen ervoor de bestaande opdrachten (welzijn en grenzen stellend jongerenwerk) uit te breiden en deze specifieke focus toe te voegen aan de beide opdrachten. We geven hiermee invulling aan een afspraak uit het coalitieakkoord. Een half jaar na de start van de uitvoering ontvangt u een voortgangsbericht.

Jeugdpreventie

Collegetarget Jeugdpreventie: Vanaf 2023 ronden jaarlijks gemiddeld 5.000 kinderen en jongeren (en/of hun ouders/verzorgers) een goed onderbouwde of bewezen effectieve preventieve jeugdinterventie af.

Mijlpaal 2023: 5.000

Realisatie t/m april 2023: Nog niet te meten

De realisatie voor het jaar 2023 is nog onbekend. De aantallen volgen in de tweede herziening van de begroting 2023.

In 2023 zijn tot nu toe voor plusminus 6.300 deelnemers goed onderbouwde en bewezen effectieve preventieve jeugdinterventies gesubsidieerd. Of het collegetarget in 2023 gehaald wordt, hangt onder meer af van de werving van deelnemers en van de tussentijdse uitval uit de trainingen. Bij de halfjaarrapportages van de grote jeugdpreventie-aanbieders (met meer dan € 100.000,- subsidie) deze zomer ontstaat een eerste beeld of de beoogde realisatie wordt behaald.

Met de subsidies die via het [Subsidiekader Jeugdpreventie: 'Versterken en Voorkomen'](#) beschikbaar worden gesteld, zetten we in op kwalitatief hoogwaardige preventieve jeugdinterventies. Dit zijn individuele trajecten en groepstrainingen (interventies) voor Rotterdamse kinderen, jongeren en/of hun ouders, die hen helpen om gezond, veilig en kansrijk te kunnen opgroeien.

De indicatoren en doelen gericht op jeugd onder het programma Drugs & Alcohol zijn onderdeel van de indicator Jeugdpreventie.

Programma Drugs & Alcohol - Preventie- en Handhavingsplan 2023-2027

Het college stuurde het Preventie en Handhavingsplan Alcohol & Drugs 2023-2027 in juni naar de gemeenteraad. In het nieuwe plan is er opnieuw veel aandacht voor jeugd. Er is daarnaast aandacht voor preventie van alcohol- en drugsgebruik onder volwassenen.

De lopende inzet in de eerste drie maanden van 2023 op jeugd heeft geleid tot een aantal resultaten:

- Binnen het onderwijs werken gezondheidscoaches aan vroegtijdige signalering van problemen rond alcohol, drugs en gamen. Zij hebben op het mbo 56 jongeren gesproken en ondersteund, op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) 22 en op het praktijkonderwijs (pro) 7 jongeren.
- Testservice: 372 bezoekers hebben hun drugs laten testen. Dit zijn er 61 meer dan in de vergelijkbare periode van 2022, het drukste jaar. In 65% van de aangeleverde drugs ging het om XTC.
- Ouderbijeenkomsten: 5 ouderbijeenkomsten met aandacht voor alcohol, lachgas, tabak, waterpijp, cannabis, gamen en social-mediagebruik binnen de opvoeding. In totaal zijn 63 ouders bereikt.
- Open & Alert: 6 trainingen met in totaal 60 deelnemers. Open & Alert is een training voor professionals in de jeugdhulp, wijkteams of jeugdorganisaties. Het kunnen ook jeugd- en jongerenwerkers zijn, politie en medewerkers van de rechtbank. In de training leren zij zo vroegtijdig mogelijk problematisch gebruik te signaleren.

Informele Zorg en Ondersteuning

De stedelijke ondersteuningsstructuur voor informele zorg en ondersteuning (IZO) draait. Er is ervaring opgedaan met de nieuwe instrumenten Mantelfoon, Zorgzaam010, Advies op Maat en cursussen en workshops. In 2023 vindt een evaluatie plaats. Aan de hand daarvan is het mogelijk keuzes te maken voor 2024 en verder voor mogelijke verleningen of nieuwe inkoop van instrumenten.

De inzet op waardering van informele 'zorgers' wordt voortgezet. Voorbeelden zijn het stedelijke vrijwilligersontbijt en de lokale waardering in de wijken. Mantelzorgers kunnen kiezen voor een cadeaubon als extra vorm van waardering.

Afsluitend is er aandacht voor de balans tussen formele en informele zorg. Kansen hiervoor liggen in een SPUK-regeling (specifieke uitkering) gericht op terugdringing van gezondheidsachterstanden. De wens van de gemeente

is een uitgebreider respijtaanbod te realiseren voor mantelzorgers en een sterkere verbinding tussen het lokale en stedelijke informele aanbod en de formele zorg.

Schoolzorgteams

Op 45 scholen is een Schoolzorgteam actief. De opgave is dat er in 2023 op alle scholen met een hoge tot zeer hoge weging (125 in totaal) een werkend Schoolzorgteam actief is. Er zijn goede ervaringen opgedaan met de Schoolzorgteams. Scholen melden kortere wachttijden voor het wijkteam en meer direct contact met de zorg door de extra aanwezigheid van de schoolmaatschappelijk werker en de wijkteammedewerker. Dit directe contact maakt de drempel voor ouders en kinderen lager en brengt rust en structuur op school rond het regelen van zorg voor kwetsbare kinderen en gezinnen. Op zijn beurt maakt dat mogelijk om steeds meer preventief te werken. Hiermee neemt op termijn de druk op het zorgstelsel af.

Via een aantal pilottrajecten loopt in 2023 het Centrum voor jeugd en gezin (CJG) mee als onderdeel van de Schoolzorgteams. Hierbij wordt bepaald welke dienstverlening en inzet van het CJG nodig is. Voor 2024 en daarna komt deze dienstverlening waar mogelijk beschikbaar voor schoolzorgteams in Rotterdam.

Ketensamenwerking

Ook in 2023 is het doel om passende, tijdige en integrale hulp van het lokale wijknetwerk te verlenen en zo het beroep op dure gespecialiseerde jeugdhulp te verminderen. Daarom organiseert het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG) in alle gebieden wijkgerichte bijeenkomsten. Die gaan over het verstevigen van de ketensamenwerking tussen partners die een rol spelen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren. Ook neemt het CJG deel aan de invoering van PACT Jonge Kind. In de wijken en gebieden wordt maatwerk geleverd op basis van de signalen van CJG-professionals en ketenpartners. Ook is (ortho)pedagogische expertise vanuit het CJG beschikbaar. Hiermee koerst Rotterdam nog steeds op een neerwaartse beweging in de keten.

Kinderopvang Plus

Voor het jaar 2023 zijn in totaal 93 plekken Kinderopvang Plus voor 0-4 jarigen en 69 plekken BSO-plus voor kinderen van 4 tot 13 jaar gerealiseerd. Doel van Kinderopvang Plus is om gespecialiseerde begeleiding te bieden aan kinderen met gedragsproblematiek of een ontwikkelingsachterstand – of een combinatie van deze. De begeleiding is erop gericht hen te laten uitstromen naar reguliere kinderopvang en onderwijs. In 2022 draaide de pilot Pact Jonge Kind. Het doel hiervan is een sterkere doorgaande lijn te organiseren tussen de reguliere opvang, de Kinderopvang Plus en de jeugdhulp voor jonge kinderen.

De pilot is afgerond, maar in 2023 vindt verdere ontwikkeling plaats van de Intakecommissie en van het aanbod aan jeugdhulp in de Kinderopvang Plus. Het doel daarvan is deze vernieuwingen zo goed mogelijk te laten landen in het nieuwe beleidskader Kinderopvang Plus van 0 tot 4 jaar. Het nieuwe beleidskader is in ontwikkeling en zal naar verwachting per januari 2025 ingaan.

Herijking Schoolmaatschappelijk Werk (SMW)

Begin 2023 zijn de schoolbesturen van het Primair Onderwijs (PO) akkoord gegaan met de herijking van het sociaalmaatschappelijk werk in het PO (SMW-PO). In samenspraak met de schoolbesturen, aanbieders en de gemeente is hiervoor een nieuw sturings- en kwaliteitskader en een verdeelmodel ontwikkeld. Het nieuwe subsidiekader wordt naar verwachting in 2024 van kracht. Uitgangspunt van het verdeelmodel is dat de meeste uren schoolmaatschappelijk werk beschikbaar zijn voor scholen met leerlingen die relatief gezien de zwaarste ondersteuningsbehoefte hebben. Hiermee wordt voorkomen dat ondersteuningsvragen onnodig uitgroeien tot multi-problematiek waarvoor inzet van het wijkteam of van specialistische jeugdhulp – of van beide - nodig is.

Bedrijfsvoering

HR

Formatie & bezetting

Bezetting 31 december 2022: **14.103 fte**

Formatie begroting 2023: **12.801 fte**

Bezetting 1e herziening 2023: **14.215 fte**

De formatie bestond bij de 1e begrotingsherziening in totaal uit 13.010 fte. De bezetting bedroeg 14.215 fte. Er is hiermee sprake van bezetting zonder formatie. De bezetting is de registratie van het feitelijk aantal ambtelijke medewerkers. Personeelsbezetting zonder dat daar formatie tegenover staat, wordt meestal betaald met programmageld en ander tijdelijk geld. Daardoor is deze bezetting geen onderdeel van de begrote formatie. Bij vrijwel alle organisatieonderdelen is de bezetting hoger dan de formatie.

Arbeidskosten

Realisatie 2022 incl. Programma Corona GGD-GHOR: **€ 1.300 mln (excl. € 1.222 mln)**

Begroting 2023: **€ 1.168 mln**

1e herziening 2023 incl. Programma Corona GGD-GHOR: **€ 1.168 mln (excl. € 1.162 mln)**

Arbeidskosten bestaan uit loonkosten (medewerkers in dienst van de gemeente Rotterdam) en kosten van ingehuurd medewerkers. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting laat de 1e herziening een stijging/daling van de arbeidskosten zien van €134 mln. Het betreft €89 mln aan loonkosten en €45 mln aan kosten voor externe inhuur.

Percentage inhuur

Realisatie 2022: **14,6 % (9,1% exclusief corona organisatie)**

Begroting 2023: **5,7 %**

1e herziening 2023: **8,6 % (7,5 % exclusief corona organisatie)**

Begroting en realisatie is inclusief inhuur t.b.v. Programma Corona GGD-GHOR (exclusief staat tussen haakjes).

Verzuim

Realisatie 2022: **6,8 %**

Streefwaarde 2023: **5,7%**

Realisatie 1e herziening 2022: **6,7%**

Ondanks de aanhouden griepgolf van het eerste kwartaal 2023 zien we toch een lichte daling van het verzuim. Deze daling is vooral zichtbaar in het middellang verzuim. Dit is een positieve ontwikkeling omdat hierdoor minder medewerkers in het langdurig verzuim terechtkomen. Op landelijk niveau laat het verzuim een vergelijkbaar beeld zien.

Stages

Realisatie 2022: **1.048** stagiaires (waarvan **27%** op mbo-niveau)

Streefwaarde 2023: **1.000** stagiairs (waarvan **25%** op mbo-niveau)

Realisatie 1e herziening 2023: **342** stagiairs (waarvan **29%** op mbo-niveau)

Rotterdam lag in april 2023 op schema in het halen van de stagedoelstelling.

Financiën

Percentage tijdig betaalde facturen

Realisatie 2022: **90%**

Realisatie 1e herziening 2023: **93%**

T/m april 2023 zijn **64.138** facturen betaald

Financiële bijstellingen Overhead (x 1.000)

- € 21.661

Kostenstijging energie - Concernhuisvesting

- € 6.895

Effecten nieuwe cao

- € 6.129

Indexering ICT en Concernhuisvesting

- € 1.540

Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen

- € 7.097

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Informatievoorziening en IT

ICT kosten

Realisatie 2022: **€ 171 mln**

Begroting 2023: **€ 157 mln**

1e herziening 2023: **€ 177 mln**

De verwachte ICT-kosten bedragen circa € 177 mln. Dit is inclusief te activeren kosten. De verwachte kosten zijn € 20 mln hoger dan de oorspronkelijke begroting. Voor € 12 mln zit dit op de arbeidskosten vanwege het bijstellen van de begroting in relatie tot werk van opdrachtgevers binnen het concern (is budgetneutraal binnen de totale concernbegroting) en de CAO-verhoging. Voor € 8 mln zit dit op de materiele kosten: circa € 5,5 mln betreft het project GREAT en het resterende deel is met name het Rotterdamse Digitale Infrastructuur (RDI).

Volwassenheid Informatiehuishouding

Realisatie 2022:

Hybride processen: **24%** (norm **<20%**)

Gedigitaliseerde (primaire) processen: **27%** (norm **45%**)

Realisatie 1e herziening 2023

Hybride processen: **22%** (norm **<20%**)

Gedigitaliseerde (primaire) processen: **77%** (norm **45%**)

Processen met Informatiebeheer-proof applicatie: **45%**

Geactualiseerde processen risicocategorie 3(zijnde bedrijfsrisico): **30%**

Het aantal hybride processen is verbeterd van 24% naar 22%. De gedigitaliseerde processen zijn sterk verbeterd van 27% naar 77%.

Door wijzigingen op inhoud is een vergelijking voor de overige 2 KPI's met 2022 niet mogelijk. Risicoclassificatie 3 bevat de processen met de meeste risico's.

ICT Dienstverlening

Realisatie 2022: **19.734** aantal accounts

Realisatie 1e herziening 2023: **19.392** aantal accounts

% Beschikbaarheid ICT (12maandsgemiddelde): **99,7%** (norm **99,5%**)

ICT-middelen: **16.046** smartphones, **12.974** laptops, **6.674** tablets

Privacy en AVG

Aantal datalekken

Realisatie 2022: **213**, waarvan **60** gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens

Realisatie 1e herziening 2023: **87**, waarvan **8** gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Het aantal meldingen is iets hoger in vergelijking met dezelfde periode in 2022 (75), het aantal meldingen bij AP is gedaald t.o.v. zelfde periode 2022 (25).

Recht van betrokkenen

Realisatie 2022: **128** verzoeken

Realisatie 1e herziening 2023: **47** verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **81%**

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) biedt burgers de mogelijkheid tot inzage in de eigen persoonsgegevens. In de eerste vier maanden maakten 47 Rotterdammers gebruik van dit recht.

Afhandeling Woo-verzoeken

Realisatie 2022: **315** WOO-verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **61%**

Realisatie 1e herziening 2023: **148** WOO-verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **53%**

De afhandeltermijn is in vergelijking met 2022 teruggelopen. De lage(re) tijdigheid is een landelijke trend, zie hiervoor rapport "[Ondraaglijk traag](#)" van de open state foundation. Met verdere automatisering en digitalisering wordt gewerkt om aan de norm van 6 weken te voldoen. Tevens is er ook sprake van een langere behandelduur wegens omvangrijke en complexere verzoeken.

Bestuurlijke hoofdlijnen

Pagina 4

Bestuurlijke hoofdlijnen

Aan de slag in de wijken, van Pernis en Rozenburg tot Nesselande en van Overschie tot Heijplaat en Hoogvliet.

Eén Stad: Voor alle Rotterdammers

De hoge inflatie heeft het afgelopen jaar veel Rotterdammers en Rotterdamse ondernemers en instellingen geraakt. Ook de gemeente Rotterdam heeft te maken met financiële tegenvallers. Met de voorjaarsnota schetst het college van burgemeester en wethouders op hoofdlijnen waar we de komende jaren onze mouwen voor opstropen en waar we scherpe keuzes maken. In 39 wijken, in de kleine kernen (Hoek van Holland, Rozenburg, Pernis en Heijplaat) en met het coalitieakkoord 'Eén Stad' en de wijkakkoorden als uitgangspunt.

Aan de slag in wijken en investeren in de kleine kernen

Op het gebied van veiligheid versterken we onze inzet in de wijken, dichtbij de Rotterdammers. Voor bijna alle actiepunten uit de 39 wijkakkoorden pakken we de uitvoering op. Ook voor de kleine kernen maken we extra geld vrij. Ook komend jaar zijn we weer veel in de wijken om face-to-face naar Rotterdammers te luisteren en met elkaar problemen aan te pakken en op te lossen om zo onze stad en onze wijken beter, mooier, fijner en veiliger te maken.

We werken in 2024 aan een stevig meerjarig investeringsprogramma voor de kleine kernen. In 2024 investeren we de eerste 8 miljoen euro. In Rozenburg zetten we de eerste stappen voor een tweede ontsluiting van bedrijventerrein de Pothof. Ook kopen we het bibliotheekgebouw, zodat het rijke verenigingsleven een beter onderdak in Rozenburg krijgt. In Hoek van Holland knappen we de buitenruimte in het dorpscentrum en langs de strandboulevard op en ontwikkelen we de Oranjevouterpolder en Bonnenpolder tot een agrarisch-recreatief gebied. In Pernis maken we het metroplein groener en maken we de waterkant voor wandelaars en recreanten aantrekkelijk. In Heijplaat vervangen we de riolering en realiseren we tegelijkertijd meer groen voor extra waterberging en tegen hittestress.

We maken in totaal 8 miljoen euro vrij voor 33 jongerenhubs in onze wijken en investeren fors in de zorgrestaurants en 14 nieuwe Thuisplusflats, zodat onze ouderen elkaar kunnen blijven ontmoeten en samen gezond en betaalbaar kunnen eten. Voor de plekken waar de meeste verkeersongelukken gebeuren trekken we 5 miljoen euro extra uit om de verkeersveiligheid te verbeteren.

Extra geld voor kansengelijkheid

Voor het jaar 2024 maken we ruim 35 miljoen euro extra vrij voor de kansengelijkheid in onze stad, bijvoorbeeld voor het aanpakken van de schuldenproblematiek. We willen dat Rotterdammers met schulden sneller in beeld zijn, zodat we kunnen voorkomen dat ze dieper in de schuldenproblematiek terecht komen en vervolgens intensieve schuldhelpverlening nodig hebben. Ook is er geld vrijgemaakt om te voldoen aan de extra opgave vanuit de wet Inburgering en Huisvesting Statushouders. Wel met de boodschap aan het kabinet dat zij komende jaren (ook) met extra geld over de brug moet komen. Als stad pakken wij onze verantwoordelijkheid en dat verwachten we ook van hen.

Meer geld voor buitenruimte

De komende jaren trekken we meer geld uit voor het onderhoud van onze buitenruimte. Hiermee maken we de noodzakelijke inhaalslag in het onderhoud van onze bruggen, wegen en fietspaden. Ook zorgen we met deze extra gelden dat in 2024 alle speeltuinen weer veilig open zijn voor spelende kinderen.

Betaalbaar doorbouwen

We maken in 2024 25 miljoen euro extra vrij om met de huidige financiële tegenwind op tempo te blijven met het bouwen van ruim 2000 betaalbare woningen in onze stad. Ook gaan we door met het aansluiten van 10.000 woningen op een duurzame energiebron en helpen we bewoners, eigenaren en VvE's met het isoleren van woningen en het aanleggen van zonnepanelen.

Cultuur dichtbij Rotterdammers

Cultuur zet de stad op de kaart, brengt wijken in beweging en mensen bij elkaar. Maar de culturele sector heeft het zwaar. We maken daarom geld vrij om cultuurinstellingen, de bibliotheek en niet-commerciële festivals te ondersteunen die door de inflatie en de energiecrisis in de problemen zijn gekomen. Samen met de wijken realiseren we meer voorzieningen, ruimte en programmering voor cultuur in de wijken.

Voor alle Rotterdammers

We starten met het Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds (RAP). Hiermee helpen we werkgevers en ondernemers in de maatschappelijk cruciale sectoren hun personeelstekorten te reduceren. Tegelijkertijd helpen we zo duizenden Rotterdammers met een stap naar duurzaam werk. Het gaat om werk in het openbaar vervoer, de zorg, de kinderopvang, het onderwijs, de bouw en techniek, de veiligheidsketen, de haven en logistiek, en bijvoorbeeld de energietransities.

Besparing op organisatiekosten om te blijven investeren in de stad

Hogere salarislasten, voortvloeiend uit de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren, de stijgende rente en bijvoorbeeld een toenemende vraag naar financiële ondersteuning van Rotterdammers door de hoge inflatie, leggen een enorme extra claim op de gemeentelijke begroting. Daarom grijpen we nu stevig in door de kosten van de gemeentelijke organisatie fors te verlagen. Het college wil op deze kosten de komende 4 jaar opgeteld een extra besparing van 150 miljoen euro realiseren. De besparing moet zo min mogelijk ten koste gaan van de uitvoering en onze dienstverlening aan de Rotterdammers.

Gericht investeren en uitvoeren

Naast besparing op de organisatiekosten sturen we de komende jaar scherp op financiële haalbaarheid van gebiedsontwikkelingen. In het huidige financiële klimaat moet met name de focus op het realiseren van lopende en kansrijke gebiedsontwikkelingen en bestaande hoogbouwplannen zorgen voor meer betaalbare woningen. Zo blijven we realistisch werk maken van de groei van onze stad. Ook temporiseren we de stadsprojecten en zetten we het stadsproject Schouwburgplein voorlopig stop.

Met al deze maatregelen werken we door aan Eén stad en houden we de gemeentelijke financiën meerjarig op orde.

Collegetargets

Pagina 5

Collegetargets 2022 - 2026

Collegetargets 2022-2026

Meer dan twintig jaar geleden besloot de Rotterdamse politiek te gaan werken met meetbare doelen, met collegetargets. Dat is een hulpmiddel om beter in beeld te krijgen of ambities worden gerealiseerd en wat de maatschappelijke effecten van beleid zijn? Zo kunnen Rotterdammers zien wat de gemeente waarmaakt en kan de gemeenteraad haar controlerende taak gericht uitvoeren.

In haar rapport ‘Tijd voor targets’ concludeert de Rekenkamer Rotterdam: “Dat in Rotterdam een interessant systeem ontwikkeld is, dat met alle mitsen en maren die horen bij elke poging tot het kwantificeren van politieke doelen en maatschappelijke ontwikkelingen, voor de gemeenteraad een uniek instrument is om het collegeprogramma, de voortgang en de realisatie daarvan, op hoofdlijnen en in samenhang te controleren.”

Hier wordt een overzicht gegeven van de voortgang op de collegetargets indien die beschikbaar is. Meer toelichting op de voortgang wordt gegeven in de begrotingsprogramma’s. Ook in bijzondere rapportages op de verschillende beleidsterreinen wordt verantwoord over specifieke targets. De collegetargets zijn uitgewerkt in een definitieboekje, zodat ze specifiek zijn geformuleerd, betrouwbaar worden gemeten en controleerbaar zijn. Aan de hand van de bevindingen van de rekenkamer in het rapport 'Targets tellen' wordt het definitieboekje geactualiseerd. Dat gebeurt zo snel mogelijk naar raadsbehandeling van het rekenkamerrapport.

Collegetargets	Nulmeting/mijlpaal 2022	2023	2024	2025	2026/Eindwaarde einde collegeperiode
Collegetarget veilig (programma Veilig):	Nulmeting: 110	Mijlpaal: n.v.t.	Mijlpaal: 110	Mijlpaal:	Eindwaarde: 110
De Veiligheidsindex (VI) binnen het Wijkprofiel heeft in 2026 een gemiddelde score die gelijk of hoger is dan de gemiddelde score op de VI in 2022 (110).	Nulmeting: Carnisse = 85 Hillesluis = 88 Tussendijken = 89 Tarwewijk = 89 Lombardijen = 90	Realisatie 2023: n.v.t.	Mijlpalen: Carnisse = 87 Hillesluis = 90 Tussendijken = 91 Tarwewijk = 91 Lombardijen = 92		Eindwaarde: Carnisse = 90 Hillesluis = 93 Tussendijken = 94 Tarwewijk = 94 Lombardijen = 95

- De 5 laagst scorende wijken *) op de VI van 2022 (Carnisse, Hillesluis, Tussendijken, Tarwewijk, Lombardijen) laten in 2026 een stijging van tenminste 5 punten zien t.o.v. 2022.

Collegetarget verminderen naastplaatsingen en zwerfafval (programma Beheer van de stad):	Nulmeting: 79% niveau B (2021)	Mijlpaal: 81,5% niveau B of hoger	Mijlpaal: 82,75% niveau B of hoger	Mijlpaal: 84% niveau B of hoger	Eindwaarde: 84% niveau B of hoger
We verminderen naastplaatsingen en zwerfafval in de 20 wijken die het slechtst scoren. Doel in deze collegeperiode is een stijging van de CROW-score op naastplaatsingen en zwerfafval met gemiddeld 5 procentpunt.	Mijlpaal: 80,25% niveau B of hoger Realisatie: 79,77%	Realisatie 2023: niet beschikbaar			

Collegetarget meer groen (programma Stedelijke ontwikkeling):	Nulmeting: 0	Mijlpaal: 5	Mijlpaal: 10	Mijlpaal: 15	Eindwaarde: 20
In deze collegeperiode wordt 20 ha groen erbij gerealiseerd of wordt de planvorming afgerond en start de uitvoering ervan uiterlijk in 2026.		Realisatie 2023: nog niet beschikbaar			

Collegetarget schil om de school (programma Onderwijs):	Nulmeting: 61 Mijlpaal: n.v.t.	Mijlpaal: 74 (peildatum 1 november)	Mijlpaal: 87 (peildatum 1 november)	Mijlpaal: 100 (peildatum 1 november)	Eindwaarde: 100
In het schooljaar 2025/2026 hebben 100 basisscholen en voortgezet onderwijs scholen, met een achterstandsscore hoger dan 0, een schil om de school waarin minimaal 1 van onderstaande interventies is opgenomen:		Realisatie 2023: de meting vindt plaats 1 november en wordt opgenomen in de Jaarstukken 2023			
- Tutoren					
- Mentoren					
- Schoolzorgteams					
- Preventief Jongerenwerk op school					

- Slim organiseren met Kunstvakdocenten
- Expeditie Digitaal

Collegetarget	Nulmeting: 0	Mijlpaal intakes: 4.950	Mijlpaal	Mijlpaal intakes:	Eindwaarde intakes:
schuldhelpverlening			intakes: 5.250	5.550	15.750 (cumulatief)
(programma Armoede, schuldhelpverlening, integratie en samenleving):		Mijlpaal gestarte schuldregelingen: 2.700	Mijlpaal gestarte schuldregelingen:	Mijlpaal gestarte schuldregelingen:	Eindwaarde gestarte schuldregelingen: 8.200 (cumulatief)
In deze collegeperiode vergroten we de instroom in de schuldhelpverlening door in totaal 15.750 intakes af te nemen en pakken we schulden aan door in totaal 8.200 schuldregelingen te starten		Realisatie 2023 januari t/m april: Intakes: 1.838 Gestarte schuldregelingen: 591	2.800	2.700	
Collegetarget minder Rotterdammers in de bijstand (programma Werk en inkomen):	Nulmeting: 34.624 Mijlpaal: 33.375 Realisatie: 32.975	Mijlpaal: 32.325 Realisatie 30 april 2023: 33.155	Mijlpaal: 31.350	Mijlpaal: 30.000	Eindwaarde: 30.000
In deze collegeperiode (eind 2025) daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000.					
Collegetarget bouw nieuwe woningen (programma Stedelijke ontwikkeling):	Nulmeting: 0 Mijlpaal: 3.500	Mijlpaal: 7.000 - 8.000 Realisatie cumulatief t/m april 2023: 3.331 (waarvan 11% in het sociale segment en 24% in het middensegment)	Mijlpaal: 10.500 – 12.000	Mijlpaal: 14.000 – 16.000	Eindwaarde: 14.000 – 16.000 (20% sociale segment en 35% middensegment)
Het college start de in de komende vier jaar met de bouw van 14.000 – 16.000 nieuwe woningen. Van deze woningen (uitgezonderd tijdelijke woningen) behoort 20% tot het sociale segment en 35% tot het middensegment.	-4000 (700 - 800 sociaal -1225 - 1400 Midden) Realisatie: 3.005 (waarvan 10% in het sociale segment en 27% in het middensegment)				
Collegetarget verbeteren verkeersveiligheid (programma Stedelijke ontwikkeling):	Nulmeting: 0	Mijlpaal: 10	Mijlpaal: 10	Mijlpaal: 10	Eindwaarde: 30
We verbeteren de verkeersveiligheid in Rotterdam door effectieve maatregelen te		Realisatie april 2023: 2 in uitvoering en 8 volgen later dit jaar			

treffen op de dertig meest
verkeersonveilige locaties in de
stad.

Collegetarget CO ₂ -reductie (programma Energietransitie): We zetten in op minimaal 25% CO ₂ -reductie voor het stedelijk gebied t.o.v. 1990.	Nulmeting: -10% t.o. v. 1990 Mijlpaal: Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -10% t.o. v. 1990 (3,09 Mton) Realisatie 2022 bekend in najaar 2023	Mijlpaal: Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal - n.t.b.% t.o.v. 1990 Realisatie 2023 bekend in najaar 2024	Mijlpaal: Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal - n.t.b.% t.o. v. 1990	Mijlpaal: Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -25% t.o.v. 1990: (2,58Mton)	Eindwaarde: Stedelijke CO ₂ - uitstoot minimaal -25% t.o.v. 1990: (2,58Mton)

Collegetarget Jeugdpreventie (programma Zorg, welzijn en wijkteams): Vanaf 2023 ronden jaarlijks gemiddeld 5.000 kinderen en jongeren (en/of hun ouders /verzorgers) een goed onderbouwde of bewezen effectieve preventieve jeugdinterventie af.	Nulmeting: nog niet bekend. Realisatie 2023: nog niet te meten, in 2023 zijn tot nu toe voor ca. 6.300 deelnemers jeugdinterventies gesubsidieerd. Of het collegetarget in 2023 gehaald wordt, hangt onder meer af van de werving van deelnemers en van de tussentijdse uitval uit de trainingen.	Mijlpaal: 5.000	Mijlpaal: 5.000	Mijlpaal: 5.000	Eindwaarde: 5.000

Collegetarget toename sportdeelname (programma Sport en recreatie): We realiseren in de periode 2022- 2026 een 10% toename in de sportdeelname.	Seizoen 2021/22: (gemiddelde van metingen over november 2021 en april 2022): Wekelijkse sporters: 61%	Seizoen 2022/23: (gemiddelde van de metingen over november 2022 en april 2023): 62% Realisatie beschikbaar medio juni 2023	Seizoen 2023/24 (gemiddelde van metingen over november 2023 en april 2024): 63% Realisatie beschikbaar medio juni 2024	Seizoen 2024/25 (gemiddelde van metingen over november 2024 en april 2025): 67% Realisatie beschikbaar medio juni 2025	Eindwaarde: 67%

Collegetarget woon(zorg) concepten (programma Zorg, welzijn en wijkteams): In de collegeperiode 2022-2026 realiseren we minimaal 14 Thuisplusflats voor ouderen en	Nulmeting: n.v.t. Mijlpaal: 1 Realisatie 2022: 1	Mijlpaal: 3 Realisatie 2023: nog niet bekend, de verwachting is dat wordt gestart met de bouw van 3 complexen	Mijlpaal: 16	Mijlpaal: 24	Eindwaarde: 24

starten we met de bouw van
 nieuwe woon(zorg)complexen
 voor ouderen, zodat in totaal 24
 voorzieningen beschikbaar
 komen.

Collegetarget bedrijfsruimte (programma Economische ontwikkeling): De doelstelling voor deze collegeperiode is voldoende bedrijfsruimte door te zorgen dat de omvang m² bedrijfsruimte gelijk blijft aan het huidige niveau.	Nulmeting: 4.269.525 m²	Mijlpaal: 4.269.525 m² Realisatie 1 januari 2023: 4.287.397 m²	Mijlpaal: 4.269.525 m²	Mijlpaal: 4.269.525 m²	Eindwaarde: 4.269.525 m²
Collegetarget tevredenheid concerndienstverlening (programma Dienstverlening): We willen dat aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 minder Rotterdamers ontevreden (6) zijn over hun contact met de gemeente Rotterdam. In 2025 is het percentage Rotterdamers dat ontevreden is over hun contact met de gemeente met 30% gedaald ten opzichte van 2021.	Nulmeting: 14% Mijlpaal: -4% Realisatie: + 12%	Mijlpaal: -7% Realisatie januari t/m april 2023: + (plus) 9 %	Mijlpaal: -20%	Mijlpaal: -30%	Eindwaarde: -30%
Collegetarget wijk aan zet (programma Dienstverlening): Het college realiseert (in deze collegeperiode) 75% van de acties die opgenomen zijn in de wijkplannen.	Nulmeting: n.v.t. Mijlpaal: n.v.t.	Mijlpaal: 50% Realisatie april 2023: waar het kan is de gemeente gestart met de uitvoering van acties	Mijlpaal: 65%	Mijlpaal: 75% (peildatum 1-11-2025)	Eindwaarde: 75%

Financieel beeld 2023-2027

Pagina 6

Financieel beeld 2023-2027

[Algemeen](#)[Belangrijkste bijstellingen](#)[Financiële kengetallen](#)[Opbouw baten en lasten](#)[Reserves](#)[Lokale lasten](#)
[Investeringsvoorstel 2023](#)

Algemeen

Bij de voorjaarsnota vindt de integrale afweging van beleidskeuzes en het bijbehorend financieel kader plaats. De gemeentelijke financiën laten voor de eerstkomende jaren een tekort zien. Dit is vooral het gevolg van de toenemende kosten waaronder de nieuwe cao Gemeenten, stijgende financieringsrente en stijgende vraag naar schuldhelpverlening. De tekorten in deze jaren worden via de algemene reserve opgevangen.

Belangrijkste bijstellingen

Hieronder is een overzicht opgenomen van de belangrijkste bijstellingen die in deze voorjaarsnota worden voorgesteld. Een uitgebreide toelichting op de wijzigingen staat in het blokje Financiën van het programma waarop de bijstelling van toepassing is.

Een overzicht van alle bijstellingen is te vinden op de pagina [Samenvatting bijstellingen](#).

Belangrijkste bijstellingen x 1 mln	2023	2024	2025	2026	2027	Programma
Effecten nieuwe cao	- € 35	- € 53	- € 53	- € 53	- € 53	2023: Alle 2024 en verder: Algemene middelen
Nota kapitaalgoederen	- € 11	- € 9	- € 10	- € 11	- € 13	Beheer van de stad
Actualisatie rente	- € 3	- € 11	- € 10	- € 10	- € 11	Alle
Toegenomen vraag schuldhelpverlening	- € 9	- € 8	- € 7	- € 7	- € 7	Armoede, schuldhelpverlening, inburgering en samenleving en Werk en inkomen
Actualisatie BUIG	- € 28	- € 1				Werk en inkomen
Afdracht groeimiddelen aan Rotterdamse Investeringsmotor (RIM)		€ 6	- € 7	- € 20	- € 1	Algemene middelen
Schoolzorgteams		- € 5	- € 5	- € 5	- € 5	Zorg, welzijn en wijkteams
Collegetarget dienstverlening	- € 2	- € 5	- € 4	- € 4	- € 4	Dienstverlening
Ontwikkelagenda Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond		- € 4	- € 5	- € 5	- € 5	Veilig
Bijstelling dividendramingen	€ 7	- € 1	€ 3	€ 6	€ 10	Algemene middelen
Raming parkeerbaten	€ 5	€ 5	€ 5	€ 5	€ 5	Stedelijke ontwikkeling
Bijstelling raming lokale belastingen	€ 19	€ 12	€ 12	€ 12	€ 13	Belastingen
Mutatie algemene uitkering september- en decembercirculaire				€ 48	€ 48	Algemene middelen
Organisatieopgave		€ 19	€ 24	€ 53	€ 48	Algemene middelen
Indexatie september-, december- en meicirculaire	€ 31	€ 24	€ 23	€ 0	€ 1	Algemene middelen

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder het programma waarop de bijstelling betrekking heeft.

Financiële kengetallen

Voor de sturing op en de verantwoording over de financiële positie van de gemeente wordt gebruik gemaakt van verschillende financiële kengetallen. Hieronder worden de twee belangrijkste financiële kengetallen kort toegelicht. Wilt u meer weten over de financiële kengetallen, ga dan naar de [paragraaf Financiële kengetallen](#).

Het **weerstandsvermogen** geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. Het college streeft naar een weerstandsvermogen van tenminste 1,0 in alle jaren.

Het college heeft als uitgangspunt om de rekening van de stijgende kosten zo min mogelijk bij de Rotterdammers neer te leggen. Besparingen moeten zo min mogelijk ten koste gaan van de uitvoering en onze dienstverlening aan de Rotterdammers. Besparingen zullen pas in latere jaren geëffectueerd kunnen worden. Dit betekent dat een tijdelijke dip in het weerstandsvermogen wordt geaccepteerd. Het weerstandsvermogen is vanaf 2025 1,0.

Het **structureel exploitatiesaldo** is al vanaf 2024 weer op orde. Dit betekent dat de gemeente Rotterdam de structurele lasten kan dekken door structurele baten en dus voldoet aan de daarvoor gestelde eisen.

Structureel exploitatiesaldo x 1 mln	2023	2024	2025	2026	2027
Begroting 2023	€ 2	€ 116	€ 136	€ 43	
Voorjaarsnota 2023	- € 121	€ 32	€ 72	€ 65	€ 80

Opbouw baten en lasten

Opbouw baten (inclusief reserves)

Het onderstaande overzicht geeft een selectie van de grootste posten.

Opbouw baten (grootste posten) x 1 mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bijdragen rijk en medeoverheden					
Gemeentefonds	€ 2.147	€ 2.264	€ 2.254	€ 2.178	€ 2.175
Werk en inkomen	€ 556	€ 575	€ 538	€ 541	€ 541
Onderwijs	€ 74	€ 58	€ 56	€ 56	€ 56
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	€ 46	€ 9	€ 9	€ 9	€ 9
Energietransitie	€ 36	€ 36	€ 33	€ 33	€ 33
Belastingen, tarieven en heffingen					

Onroerend zaakbelasting	€ 319	€ 309	€ 311	€ 314	€ 317
Parkeren (belastingen en garages/P&R)	€ 136	€ 150	€ 156	€ 161	€161
Afvalstoffenheffing	€ 103	€ 104	€ 107	€ 107	€ 107
Rioolheffing	€ 96	€ 96	€ 97	€ 98	€ 98
Omgevingsvergunning	€ 31	€ 31	€ 31	€ 31	€ 31
Reclame- en precario	€ 14	€ 13	€ 13	€ 13	€ 13
Logiesbelasting	€ 14	€ 15	€ 15	€ 15	€ 15
Dividenden en financiering	€ 100	€ 100	€ 99	€ 102	€ 106

Opbouw lasten (inclusief reserves)

Lasten per programma x 1 mln	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene middelen	€ 174	€ 248	€ 292	€ 273	€ 291
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	€168	€ 126	€ 123	€ 122	€ 121
Beheer van de stad	€ 479	€ 455	€ 460	€ 465	€ 470
Belastingen	€ 24	€ 18	€ 18	€ 18	€ 17
Bestaande stad	€ 175	€ 164	€ 153	€ 131	€ 134
Bestuur	€ 22	€ 21	€ 21	€ 21	€ 21
Cultuur	€ 167	€ 156	€ 156	€ 156	€ 156
Dienstverlening	€ 91	€ 87	€ 87	€ 88	€ 87
Economische ontwikkeling	€ 43	€ 35	€ 32	€ 32	€ 32
Energietransitie	€ 103	€ 45	€ 38	€ 38	€ 38
Onderwijs	€ 225	€ 211	€ 207	€ 204	€ 204
Overhead	€ 458	€ 424	€ 418	€ 415	€ 413
Sport en recreatie	€ 99	€ 96	€ 94	€ 93	€ 93
Stedelijke ontwikkeling	€ 438	€ 305	€ 285	€ 272	€ 270
Veilig	€ 205	€ 196	€ 196	€ 196	€ 196
Volksgezondheid	€ 74	€ 50	€ 50	€ 50	€ 50
Werk en inkomen	€ 873	€ 823	€ 782	€ 773	€ 769
Zorg, welzijn en wijkteams	€ 939	€ 919	€ 919	€ 914	€ 898
Totaal	€ 4.758	€ 4.381	€ 4.333	€ 4.261	€ 4.261

Reserves

Omvang en ontwikkeling reserves

De reservepositie lijkt zich de komende jaren gunstig te ontwikkelen. Tegelijkertijd is de algemene reserve ten opzichte van de Begroting 2023 gedaald. Vanaf 2025 is deze in combinatie met de overige risicoreserves wel voldoende groot voor het weerstandsvermogen.

Zoals gebruikelijk wordt er rekening gehouden met het effect van de jaarrekening ondanks dat de gemeenteraad hier ten tijde van publicatie van de voorjaarsnota nog niet over heeft besloten.

Bestemmingsreserve (top 10) x 1 mln	2023	2024	2025	2026	2027
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	€ 1.988	€ 2.006	€ 2.046	€ 2.093	€ 2.128
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	€ 166	€ 178	€ 193	€ 207	€ 218
Algemene Reserve *	€ 103	€ 95	€ 111	€ 117	€ 151
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56	€ 56
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	€ 52	€ 68	€ 88	€ 108	€ 128
Bestemmingsreserve Energietoeslag	€ 33	€ 33	€ 33	€ 33	€ 33
Bestemmingsreserve Bodem	€ 26	€ 25	€ 25	€ 24	€ 24
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	€ 26	€ 23	€ 21	€ 21	€ 20
Bestemmingsreserve BUIG (uitkeringen Participatiewet e.d.) *	€ 25	€ 25	€ 25	€ 25	€ 25
Bestemmingsreserve tweedelijns WMO en Jeugdhulp *	€ 22	€ 32	€ 42	€ 52	€ 52
* Onderdeel van het beschikbare weerstandsvermogen					

Lokale lasten

Bij de Begroting 2024 worden de belastingverordeningen (inclusief tariefvoorstellen) voor komend heffingsjaar zoals gebruikelijk aangeboden. In de Voorjaarsnota worden altijd echter al alle baten en lasten geïndexeerd op basis van de CPB-cijfers. Voor de belastingen en retributies is dit de Consumenten Prijs Index (CPI). Voor de lokale lasten betekent dit het volgende:

- **OZB-woningen:** De OZB-opbrengsten woningen wordt normaal gesproken verhoogd met de CPI en voor areaaluitbreiding. De tariefstijging is daar een afgeleide van. In deze Voorjaarsnota maakt het college geld vrij om de OZB-woningen minder te laten stijgen dan anders nodig was geweest, waardoor deze meer in lijn komt met het gemiddelde tarief van de G4. De exacte stijging van het tarief hangt af van cijfers die pas in juli beschikbaar komen. In het raadsvoorstel voor de belastingverordening zal de exacte stijging worden opgenomen.

- **Afvalstoffenheffing:** De afvalstoffenheffing is voor 2023 niet geïndexeerd, als tegemoetkoming voor inwoners die te maken hebben met sterk stijgende kosten. Het college maakt in deze Voorjaarsnota geld vrij om deze indexatie niet in 1 jaar, maar in 2 jaar weer in te lopen, waardoor de kostendekkendheid weer op peil komt. De stijging van de afvalstoffenheffing voor 2024 komt daarmee uit op 13,9%.
- **Rioolheffing:** Het basistarief rioolheffing wordt zoals eerder in de raad is vastgesteld elk jaar geïndexeerd met €6 + CPI (8,5%). Verder is besloten tot extra dekking van de exploitatiekosten Weerwoord t/m 2026. Dit betekent dat het basistarief uiteindelijk met € 1,50 stijgt, huidige inschatting is dat dit vanaf 2030 nodig zal zijn.
- **Overig:** De tarieven van de overige lokale lasten worden in principe met maximaal 8,5% (CPI) verhoogd t.o. v. 2023.

Investeringsvoorstel 2023

Vanuit de **reguliere investeringsruimte** worden, op basis van het principe van 'groei met groei' (zie de [Beleidsnota Investerings Rotterdam 2020](#)) nieuwe investeringen voorgesteld die optellen tot € 121,4 miljoen.

Door de **eenmalige bijzondere erfpachtbaten** is extra investeringsruimte ontstaan voor nieuwe investeringen. Passend binnen de afgesproken spelregels wordt voor een bedrag van € 135,8 miljoen aan voorstellen gedaan voor het benutten van deze ruimte. Er resteert dan nog € 185 miljoen.

In de [paragraaf Investerings](#) worden alle nieuwe en lopende investeringen gepresenteerd, inclusief het Investeringsvoorstel 2023.

Samenvatting bijstellingen

Pagina 7

Samenvatting bijstellingen

In dit onderdeel zijn verschillende samenvattende overzichten van de financiële bijstellingen opgenomen. Voor meer informatie over de afzonderlijke bijstellingen wordt verwezen naar de taakvelden.

[Financieel kaderBijstellingen t.o.v. Begroting 2023Totaaloverzicht bijstellingen](#)

Financieel kader

Financieel kader	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2023	2024	2025	2026	2027

Oorspronkelijke begroting 2023	0	0	0	0	0
Bijstellingen Eerste Herziening 2023	0	0	0	0	0
Bezuinigingen/Taakstellingen	6.610	37.457	46.799	79.499	75.679
Intensiveringen	-10.209	-31.758	-27.448	-24.281	-23.089
Kasschuiven	-1.423	-1.183	100	1.156	1.350
Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-12.908	-36.445	-41.594	-22.208	9.465
Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-27.033	-31.061	-28.443	-26.652	-26.561
Reserves	44.963	62.991	50.585	-7.514	-36.845
Taakmutaties	0	0	0	0	0
Technische wijzigingen	0	0	0	0	0
Totaal	0	0	0	0	0

Bijstellingen t.o.v. Begroting 2023

In onderstaande tabel is per programma het saldo van de bijstellingen inzichtelijk gemaakt ten opzichte van de Begroting 2023.

Saldo bijstellingen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Algemene middelen	220.745	51.171	29.155	15.714	-3.213
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-11.247	-14.279	-11.757	-10.153	-9.888
Beheer van de stad	-28.932	-12.473	-8.853	-10.531	-15.200
Belastingen	23.076	8.578	10.607	12.752	15.676
Bestaande stad	-1.045	-5.335	-2.765	-3.758	-3.365
Bestuur	-491	36	36	-864	-328
Cultuur	-9.473	-4.175	-4.775	-4.775	-4.775
Dienstverlening	-7.726	-7.424	-6.200	-6.245	-5.384
Economische ontwikkeling	2.720	311	610	595	958
Energietransitie	-31.991	-2.783	-2.709	-2.714	-2.714
Onderwijs	2.611	5.164	5.835	5.073	5.073
Overhead	-21.661	-7.987	-6.753	-3.294	-1.433
Sport en recreatie	-741	-130	870	1.570	1.570

Stedelijke ontwikkeling	-100.075	2.276	9.400	9.568	9.285
Veilig	-5.242	-7.800	-8.240	-8.158	-8.540
Volksgezondheid	-449	-1.025	-1.025	-1.025	-1.025
Werk en inkomen	-30.923	-3.870	-4.029	2.514	6.330
Zorg, welzijn en wijkteams	845	-255	594	3.730	16.972
Totaal	0	0	0	0	0

Totaaloverzicht bijstellingen

In onderstaande tabellen zijn de bijstellingen per soort (bezuinigingen, intensiveringen, kasschuiven, ramingsbijstellingen, reserves en taakmutaties) uitgesplitst naar programma's.

Bezuinigingen/Taakstellingen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Aanpak armoede en schulden	0	834	534	978	2.032
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	0	657	420	770	1.600
Overhead	0	177	114	208	432
Besparing binnen Team AOC - Aanpak op vastgoed versoberen	0	55	55	55	55
Veilig	0	55	55	55	55
Besparing op het programma HIC – preventie woningbouwcorporaties (woboco's)	0	365	365	365	365
Veilig	0	365	365	365	365
Besparingen na vervanging belastingsysteem ONS	0	0	0	0	350
Belastingen	0	0	0	0	350
Bezuiniging gebiedsontwikkeling	0	1.264	1.264	1.264	1.264
Stedelijke ontwikkeling	0	1.264	1.264	1.264	1.264
Bezuinigingen economische activiteiten	500	530	530	530	530
Economische ontwikkeling	500	530	530	530	530
Bezuinigingen jaarplan 2023	1.011	0	0	0	0
Veilig	1.011	0	0	0	0
Burgerschap	0	488	1.170	1.170	1.170
Onderwijs	0	488	1.170	1.170	1.170
Couleur Locale en Stedelijk Welzijn	0	0	0	500	500

Zorg, welzijn en wijkteams	0	0	0	500	500
Dienstverlening team backoffice klantcontact bij Schone Stad minderen	39	125	125	125	125
Beheer van de stad	39	98	98	98	98
Overhead	0	27	27	27	27
Gedeeltelijke afbouw inzet Spaanse Polder	0	120	120	120	120
Veilig	0	120	120	120	120
Geen inzet AT maatregelen bij laag dreigingsniveau	0	100	100	100	100
Veilig	0	100	100	100	100
Goede Groei	0	488	488	488	488
Stedelijke ontwikkeling	0	488	488	488	488
Hogere omzetdoelstelling en kostenbesparingen Rotterdam Inclusief	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Werk en inkomen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Houtstook - bezuinigen	0	325	325	325	325
Stedelijke ontwikkeling	0	325	325	325	325
Implementatie visieontwikkeling publiekslocaties / 1 loketgedachte	0	0	100	100	100
Dienstverlening	0	0	100	100	100
Innovatieve Interventies	0	225	225	225	225
Zorg, welzijn en wijkteams	0	225	225	225	225
Learn2Work	0	250	250	250	250
Zorg, welzijn en wijkteams	0	250	250	250	250
Leerlingenvervoer	0	1.000	1.000	0	0
Onderwijs	0	750	750	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	0	250	250	0	0
Menselijke Maat	0	200	0	0	0
Dienstverlening	0	200	0	0	0
Minder communicatiecampagnes bij Reiniging	100	100	100	100	100
Beheer van de stad	100	100	100	100	100
Minder educatie en promotie erfgoed stad Rotterdam door Stadsarchief Rotterdam	0	300	300	300	300
Dienstverlening	0	300	300	300	300
Minder inzet op Alliantie Hand in Hand	0	120	120	120	120

Veilig	0	120	120	120	120
Mobiliteit: Ambities in de RMA rondom gedragsbeïnvloeding verlagen	0	300	300	300	300
Overhead	0	66	66	66	66
Stedelijke ontwikkeling	0	234	234	234	234
Mobiliteit: Smart mobility / deelmobiliteit	0	200	200	200	200
Overhead	0	22	22	22	22
Stedelijke ontwikkeling	0	178	178	178	178
Onderwijshuisvesting - Schade	460	460	460	460	460
Onderwijs	460	460	460	460	460
Organisatieopgave	0	19.154	23.692	53.152	47.928
Algemene middelen	0	19.154	23.692	53.152	47.928
Resilience - bezuinigen	0	120	120	120	120
Stedelijke ontwikkeling	0	120	120	120	120
Rotterdam Onderweg	0	200	200	200	200
Stedelijke ontwikkeling	0	200	200	200	200
Stadswinkel projecten (programma)	200	400	400	400	400
Dienstverlening	200	400	400	400	400
Stoppen afdracht BoTu richting Dienstverlening	0	185	185	185	185
Veilig	0	185	185	185	185
Stopzetten Like je wijk (LJW)	0	66	66	66	66
Veilig	0	66	66	66	66
Subsidie burgerpanel	0	0	0	56	56
Dienstverlening	0	0	0	56	56
Subsidies (terugvorderingen)	2.000	2.000	2.000	2.000	2.000
Cultuur	750	750	750	750	750
Onderwijs	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
Taakstellende opgave binnen portefeuille	0	3.303	3.303	3.303	3.303
Overhead	0	203	203	203	203
Zorg, welzijn en wijkteams	0	3.100	3.100	3.100	3.100
Taakstelling op Lekker Fit/Milieu en Natuur Educatie/Topsport	0	150	850	1.550	1.550

Sport en recreatie	0	150	850	1.550	1.550
Truckparking Hoek van Holland	0	0	200	200	200
Stedelijke ontwikkeling	0	0	200	200	200
Uittreedvergoedingen gemeenschappelijke regelingen	150	150	150	150	150
Stedelijke ontwikkeling	150	150	150	150	150
Vergroeningsbijdrage	0	400	400	400	400
Stedelijke ontwikkeling	0	400	400	400	400
Verkoop Recreatieoord Hoek van Holland	0	0	300	300	300
Sport en recreatie	0	0	300	300	300
Verlagen subsidieregeling Basisvaardigheden Rotterdam vanuit de portefeuille Taal	500	500	500	500	500
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	500	500	500	500	500
Verlaging stroomverbruik openbare verlichting	0	100	100	100	100
Beheer van de stad	0	100	100	100	100
Versoberen inzet begeleiding (< 27 jaar)	0	895	1.797	1.797	1.797
Overhead	0	190	382	382	382
Werk en inkomen	0	705	1.415	1.415	1.415
Versoberen inzet begeleiding uitkeringsgerechtigden naar werk	500	350	2.135	4.675	4.675
Overhead	0	0	135	675	675
Werk en inkomen	500	350	2.000	4.000	4.000
Versoberen op de aanpak menselijke maat en rechtmatigheid bijstandsverstrekking	0	635	1.270	1.270	1.270
Overhead	0	135	270	270	270
Werk en inkomen	0	500	1.000	1.000	1.000
Vertraging uitrol GFE-containers	150	0	0	0	0
Beheer van de stad	150	0	0	0	0
Totaal	6.610	37.457	46.799	79.499	75.679

Intensiveringen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Aansluiting woonlasten OZB op gemiddelde G4	0	-2.976	-2.976	-2.976	-2.976
Belastingen	0	-2.976	-2.976	-2.976	-2.976

Amendement: huismeesters seniorencomplexen	-500	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	-500	0	0	0	0
ASH tarief	0	-4.250	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	0	-450	0	0	0
Beheer van de stad	0	-3.800	0	0	0
Bankslapers	-585	-1.660	-950	-950	-950
Zorg, welzijn en wijkteams	-585	-1.660	-950	-950	-950
Bouwen en wonen: goed huren en verhuren	0	-17	-1.492	-2.503	-2.503
Bestaande stad	0	-17	-1.492	-2.503	-2.503
Campus Erasmus MC - Oostelijk tankstation	-940	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-940	0	0	0	0
Continuering kwetsbare wijken	0	-1.600	-1.200	-1.200	-1.000
Overhead	0	-271	-203	-203	-169
Veilig	0	-1.329	-997	-997	-831
Continuering online criminaliteit	0	-250	-250	-250	-250
Overhead	0	-59	-59	-59	-59
Veilig	0	-191	-191	-191	-191
Cruisebelasting	0	-300	0	0	0
Belastingen	0	-300	0	0	0
Cultuur - Erfgoed en monumenten	-430	-430	-430	-430	-430
Bestaande stad	-430	-430	-430	-430	-430
Digitale inclusie	0	-2.500	-2.500	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	0	-2.500	-2.500	0	0
Extra actielijn Europese arbeidsmigranten	-134	-742	-792	-428	0
Overhead	0	-146	-146	-73	0
Veilig	-134	-596	-646	-355	0
Fase 2 doorontwikkeling Stadsarchief	-400	-400	-500	-600	-600
Dienstverlening	-400	-400	-500	-600	-600
Handhaven cultuurniveau	0	0	-2.500	-2.500	-2.500
Cultuur	0	0	-2.500	-2.500	-2.500

Kind- en gezinsbescherming	-430	-430	-430	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	-430	-430	-430	0	0
Kleine kernen aanpak	-300	-300	-300	-300	0
Dienstverlening	-300	-300	-300	-300	0
Lokaal akkoord toegankelijkheid - Rotterdam Onbeperkt	-1.505	-1.285	-400	-400	-400
Zorg, welzijn en wijkteams	-1.505	-1.285	-400	-400	-400
Menselijke Maat	-650	-650	-200	-200	0
Dienstverlening	-650	-650	-200	-200	0
Nachtcultuur	-120	-80	-80	-80	-80
Cultuur	-120	-80	-80	-80	-80
Ombudsman	0	-400	-400	-400	-400
Bestuur	0	-400	-400	-400	-400
Samenwerken met de stad	0	-500	-500	-500	-500
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	0	-500	-500	-500	-500
Schoolzorgteams	0	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Zorg, welzijn en wijkteams	0	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Spaanse polder	-300	-250	-250	-250	-250
Dienstverlening	-300	-250	-250	-250	-250
Stadsmuseale functie	0	-1.400	-400	-400	-400
Cultuur	0	-1.400	-400	-400	-400
Thuisplusflats	0	0	-560	-560	-560
Zorg, welzijn en wijkteams	0	0	-560	-560	-560
Uitvoering Burgerzaken	-500	-500	-500	0	0
Dienstverlening	-500	-119	-119	240	240
Overhead	0	-381	-381	-240	-240
Wijkakkoorden - Basisvoorzieningen en programmering in de wijken	-750	-1.600	-1.600	-1.600	-1.600
Cultuur	-750	-1.600	-1.600	-1.600	-1.600
Wijkakkoorden - Extra actielijn Europese arbeidsmigranten	-205	-548	-548	-64	0
Overhead	0	-140	-140	-18	0
Veilig	-205	-408	-408	-46	0

Wijkakkoorden - Fysieke maatregelen buitenruimte en mobiliteit	-350	-700	-700	-700	-700
Stedelijke ontwikkeling	-350	-700	-700	-700	-700
Wijkakkoorden - Jongerenhubs	-1.500	-1.640	-1.640	-1.640	-1.640
Zorg, welzijn en wijkteams	-1.500	-1.640	-1.640	-1.640	-1.640
Winkelstraten	-280	-850	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-52	-444	0	0	0
Veilig	-228	-406	0	0	0
Zorgrestaurants	-330	-500	-350	-350	-350
Zorg, welzijn en wijkteams	-330	-500	-350	-350	-350
Totaal	-10.209	-31.758	-27.448	-24.281	-23.089

Kasschuiven	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Bouwen en wonen: goed huren en verhuren	1.500	-1.500	0	0	0
Bestaande stad	1.500	-1.500	0	0	0
Kasschuif Cultuurplanadvies	-600	600	0	0	0
Cultuur	-600	600	0	0	0
Kasschuif Digitaliseringsagenda GERS	-323	-283	0	606	0
Overhead	-323	-283	0	606	0
Kasschuif Great	-2.000	0	100	550	1.350
Overhead	-2.000	0	100	550	1.350
Totaal	-1.423	-1.183	100	1.156	1.350

Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
10%-regeling bewonersinitiatieven	-571	0	0	0	0
Dienstverlening	-571	0	0	0	0
Actualisatie formatie	0	0	0	0	0
Overhead	0	-529	-501	-501	-501
Stedelijke ontwikkeling	0	529	501	501	501

Actualisatie kapitaallasten	0	0	0	0	0
Algemene middelen	-2.623	-1.913	-1.971	-1.804	820
Beheer van de stad	2.623	1.074	1.143	988	-1.636
Onderwijs	0	839	828	816	816
Actualisatie rente	-3.100	-10.608	-9.710	-9.695	-10.537
Algemene middelen	-3.100	-10.608	-9.710	-9.695	-10.537
Afbouw dividend Eneco	0	0	0	0	-1.000
Algemene middelen	0	0	0	0	-1.000
Afdracht groeimiddelen aan RIM	0	5.980	-7.120	-20.270	-1.230
Algemene middelen	0	5.980	-7.120	-20.270	-1.230
Baten erfpachtconversie	-71.544	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-71.544	0	0	0	0
Beheer objecten gebiedsontwikkeling	600	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	600	0	0	0	0
Bijstelling dividendramingen	6.996	-770	2.814	5.814	9.814
Algemene middelen	6.996	-770	2.814	5.814	9.814
Bijstelling raming lokale belastingen	19.280	12.180	11.980	12.280	12.965
Belastingen	19.280	12.434	12.234	12.393	13.078
Overhead	0	-254	-254	-113	-113
Cruisebelasting	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Belastingen	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Dekking indexatie	-3.613	-98.296	-105.164	-126.145	-125.024
Algemene middelen	-3.613	-98.296	-105.164	-126.145	-125.024
Diverse ruimtelijke knelpunten	-1.184	-2.038	-959	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-1.184	-2.038	-959	0	0
Diverse technische correcties	0	0	0	0	13.170
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	363
Overhead	0	0	0	0	1.056
Stedelijke ontwikkeling	0	0	0	0	-555
Zorg, welzijn en wijkteams	0	0	0	0	12.306

Doorwerking verdeelreserve Rijk	0	1.522	0	0	0
Algemene middelen	0	1.522	0	0	0
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	-4.000	0	0	0	0
Belastingen	-4.000	0	0	0	0
Eerder ontvangen baten erfpachtconversie	71.544	0	0	0	0
Algemene middelen	71.544	0	0	0	0
Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten	-863	-863	-863	-863	-863
Beheer van de stad	-809	-809	-809	-809	-809
Stedelijke ontwikkeling	-54	-54	-54	-54	-54
Effecten nieuwe cao	-35.000	-52.500	-52.500	-52.500	-52.500
Algemene middelen	-2.398	-52.500	-52.500	-52.500	-52.500
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-1.190	0	0	0	0
Beheer van de stad	-6.360	0	0	0	0
Belastingen	-656	0	0	0	0
Bestaande stad	-827	0	0	0	0
Bestuur	-381	0	0	0	0
Cultuur	-72	0	0	0	0
Dienstverlening	-1.391	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	-215	0	0	0	0
Energietransitie	-128	0	0	0	0
Onderwijs	-444	0	0	0	0
Overhead	-6.129	0	0	0	0
Sport en recreatie	-196	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-3.817	0	0	0	0
Veilig	-2.719	0	0	0	0
Volksgesondheid	-541	0	0	0	0
Werk en inkomen	-4.870	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	-2.668	0	0	0	0
Formatieaanpassing op basis van ontwikkeling bijstandsvolume	2.990	2.838	0	0	0
Overhead	0	507	0	0	0

Werk en inkomen	2.990	2.331	0	0	0
Formatiewijziging	0	0	0	0	0
Overhead	-31	-63	-63	-63	-63
Zorg, welzijn en wijkteams	31	63	63	63	63
GGD Rotterdam-Rijnmond	0	-1.273	-1.273	-1.273	-1.273
Volksgezondheid	0	-1.273	-1.273	-1.273	-1.273
Hogere baten fietspunt	50	50	50	50	50
Beheer van de stad	50	50	50	50	50
Inburgering - Dekking bestemmingsreserve	1.155	0	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	1.155	0	0	0	0
Inburgering - Dekking taakmutatie	1.719	1.368	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	1.719	1.368	0	0	0
Inburgering - Huisvesting Inburgeraars	-5.666	-5.414	-1.541	-313	240
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-338	-921	-858	-265	0
Stedelijke ontwikkeling	-5.328	-4.493	-683	-48	240
Inburgering - Verwachte Rijksbaten	614	1.625	1.625	1.625	1.625
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	614	1.625	1.625	1.625	1.625
Inburgering - Voldoen aan de Wet Inburgering	-2.000	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-2.000	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Indexatie september-, december- en meicirculaire	34.780	122.511	128.174	126.524	125.871
Algemene middelen	34.780	122.511	128.174	126.524	125.871
Indexering ICT en Concernhuisvesting	-1.540	0	0	0	0
Overhead	-1.540	0	0	0	0
Koningsdag010	-800	0	0	0	0
Cultuur	-800	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Concernhuisvesting	-7.000	0	0	0	0
Overhead	-6.895	0	0	0	0
Veilig	-105	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	-9.130	0	0	0	0
Beheer van de stad	-5.493	0	0	0	0

Bestaande stad	-676	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	-71	0	0	0	0
Onderwijs	-95	0	0	0	0
Sport en recreatie	-294	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-2.367	0	0	0	0
Werk en inkomen	-129	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	-5	0	0	0	0
Meicirculaire 2023	8.867	0	0	0	0
Algemene middelen	8.867	0	0	0	0
Mutatie algemene uitkering september- en decembercirculaire	0	0	0	47.663	47.663
Algemene middelen	0	0	0	47.663	47.663
Nieuwe jaarschijf vervangingsinvesteringen	0	0	0	0	-7.300
Algemene middelen	0	0	0	0	-7.300
Ombudsman	-300	-300	-300	-300	-300
Bestuur	-300	-300	-300	-300	-300
Onderhoudskostenregeling	-1.008	-2.417	-2.417	-2.417	-2.417
Beheer van de stad	-65	-1.474	-1.474	-1.474	-1.474
Veilig	-943	-943	-943	-943	-943
Ontwikkelagenda VRR 2023	-1.496	0	0	0	0
Veilig	-1.496	0	0	0	0
Ontwikkelingen Parkeren	2.100	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	2.100	0	0	0	0
Opbrengsten Naastplaatsingen	0	0	0	0	0
Overhead	0	-141	-141	-141	-141
Veilig	0	141	141	141	141
Project Mainport Rotterdam	-9.880	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	-9.880	0	0	0	0
Raming OZB niet-woningen	0	0	2.000	4.000	6.000
Belastingen	0	0	2.000	4.000	6.000
Raming parkeerbaten	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000

Stedelijke ontwikkeling	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Technische wijziging als gevolg van eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	0	0	0	0	0
Beheer van de stad	-7.952	0	0	0	0
Belastingen	7.952	0	0	0	0
Tijdelijke leegstand Librijesteeg	0	-2.500	0	0	0
Bestaande stad	0	-2.500	0	0	0
Toegenomen vraag schuldhulpverlening	-8.808	-8.139	-6.989	-6.788	-6.788
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-6.710	-5.777	-4.715	-4.558	-4.558
Overhead	0	-1.027	-939	-895	-895
Werk en inkomen	-2.097	-1.335	-1.335	-1.335	-1.335
Verkiezingen	-600	-1.900	-1.900	-2.100	-1.200
Dienstverlening	-600	-1.900	-1.900	-2.100	-1.200
Volkstuinen	-1.500	0	0	0	0
Sport en recreatie	-1.500	0	0	0	0
Vrijval kapitaallasten stadion Feyenoord	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Algemene middelen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Wijziging projecten Mobiliteit 2023	0	0	0	0	0
Energietransitie	-1.000	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	1.000	0	0	0	0
Totaal	-12.908	-36.445	-41.594	-22.208	9.465

Ramingsbijstellingen vermijdbaar	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2023	2024	2025	2026	2027
Beprijzen van tijdelijke verkeersmaatregelen (TVM)	0	0	250	250	250
Beheer van de stad	0	0	250	250	250
Collegetafel dienstverlening	-2.256	-5.172	-4.134	-3.858	-4.017
Dienstverlening	-2.256	-3.713	-2.968	-2.770	-2.884
Overhead	0	-1.459	-1.166	-1.088	-1.133
Doorbelasten van reinigingskosten bij grote evenementen	0	0	400	400	400
Beheer van de stad	0	0	400	400	400

Erfpachtproject	-1.500	-1.000	500	1.000	1.000
Stedelijke ontwikkeling	-1.500	-1.000	500	1.000	1.000
Exploitatiekosten uitvoering energietransitie	0	-2.110	-2.133	-2.133	-2.133
Energietransitie	0	-1.382	-1.400	-1.400	-1.400
Overhead	0	-728	-733	-733	-733
Fietsenstallingen terreinen (vertraagde oplevering)	1.000	900	1.000	0	0
Stedelijke ontwikkeling	1.000	900	1.000	0	0
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	0	0	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-60	-60	-60	-60	-60
Onderwijs	-40	-40	-40	-40	-40
Overhead	0	-226	-226	-226	-226
Sport en recreatie	-20	-20	-20	-20	-20
Volksgezondheid	-40	-40	-40	-40	-40
Werk en inkomen	-40	-40	-40	-40	-40
Zorg, welzijn en wijkteams	201	427	427	427	427
Inburgering - Handhaving aanpak en begeleiding statushouders	0	-2.000	-2.000	0	0
Werk en inkomen	0	-2.000	-2.000	0	0
Inburgering - hogere instroom statushouders	-628	-2.226	-3.465	0	0
Overhead	0	-628	-977	0	0
Werk en inkomen	-628	-1.598	-2.488	0	0
Inburgering - Rotterdamse taalstart en proces inhuizing	-1.499	-1.343	-500	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-1.499	-1.101	-390	0	0
Overhead	0	-242	-110	0	0
Inflatie Noodsteun cultuursector/ bibliotheek en Festivals	-7.850	-2.250	-750	-750	-750
Cultuur	-7.850	-2.250	-750	-750	-750
Koers van de Stad	500	1.000	1.000	0	0
Bestuur	500	1.000	1.000	0	0
Nota kapitaalgoederen	-11.300	-8.700	-9.650	-11.100	-13.100
Beheer van de stad	-11.300	-8.700	-9.650	-11.100	-13.100
Ontwikkelagenda VRR 2024 ev	0	-3.600	-4.700	-5.300	-5.300

Veilig	0	-3.600	-4.700	-5.300	-5.300
Onzekerheid Rijksmiddelen: personele lasten ZES	0	-3.000	0	0	0
Energietransitie	0	-3.000	0	0	0
P&R terreinen (vertraagde oplevering)	0	1.000	1.000	0	0
Stedelijke ontwikkeling	0	1.000	1.000	0	0
Rekenkamer	-500	-500	-500	-400	-400
Bestuur	-500	-500	-500	-400	-400
Rotterdam Partners	0	-300	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	-300	0	0	0
Stikstof, geluid en milieu	0	-1.361	-1.361	-1.361	-1.361
Overhead	0	0	-165	-165	-165
Stedelijke ontwikkeling	0	-1.361	-1.196	-1.196	-1.196
Toevoeging kapitaallasten stadion Feyenoord aan bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM)	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Algemene middelen	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
Verbeteren kostendekkendheid Lijkbezorging	0	250	250	250	250
Beheer van de stad	0	250	250	250	250
Verkiezingen	0	-200	-200	-200	-200
Dienstverlening	0	-200	-200	-200	-200
Verwachte Rijksmiddelen Zero Emissie Stadslogistiek	0	3.000	0	0	0
Energietransitie	0	3.000	0	0	0
Vulling fonds Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds	0	-2.250	-2.250	-2.250	0
Werk en inkomen	0	-2.250	-2.250	-2.250	0
Vuurwerkshows	-200	-200	-200	-200	-200
Cultuur	-200	-200	-200	-200	-200
Weerwoord	-2.950	-2.590	-2.320	-2.030	-2.030
Beheer van de stad	-2.950	-2.590	-2.320	-2.030	-2.030
Weerwoord - Dekking rioolheffing	2.950	2.590	2.320	2.030	2.030
Beheer van de stad	2.950	2.590	2.320	2.030	2.030
Woonvoorziening Slinge 5	-1.800	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	-1.800	0	0	0	0

Totaal	-27.033	-31.061	-28.443	-26.652	-26.561

Taakmutaties	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Aanpak laaggeletterdheid	-18	-20	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-18	-20	0	0	0
Beschermd Wonen	294	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	294	0	0	0	0
Bijdrage centrale financiering GDI	280	297	312	297	297
Algemene middelen	280	297	312	297	297
Goed huren en verhuren: Rijksbijdrage Wet Goed verhuurderschap	-453	-483	-508	-497	-497
Bestaande stad	-453	-483	-508	-497	-497
Inburgering	-1.719	-1.368	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-1.719	-1.368	0	0	0
Maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg	14	14	14	14	14
Zorg, welzijn en wijkteams	14	14	14	14	14
Participatie IPS-regeling	794	6	6	6	6
Werk en inkomen	794	6	6	6	6
Taakmutatie Integratie Uitkering Participatie	0	0	0	0	1.830
Werk en inkomen	0	0	0	0	1.830
Taakmutaties september- en decembercirculaire	225	893	-558	-490	-2.713
Algemene middelen	225	893	-558	-490	-2.713
Uitstapprogramma prostituees	-303	-303	-303	-303	-303
Zorg, welzijn en wijkteams	-303	-303	-303	-303	-303
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	1.290	1.369	1.441	1.374	1.374
Zorg, welzijn en wijkteams	1.290	1.369	1.441	1.374	1.374
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten Jeugd	2	2	2	2	2
Zorg, welzijn en wijkteams	2	2	2	2	2
Uitvoeringskosten trekkingsrechten Wmo	4	5	5	5	5
Zorg, welzijn en wijkteams	4	5	5	5	5

Vrouwenopvang	-16	-16	-16	-15	-15
Zorg, welzijn en wijkteams	-16	-16	-16	-15	-15
Wet kwaliteitsborging bouw	-395	-396	-396	-393	0
Bestaande stad	-395	-396	-396	-393	0
Totaal	0	0	0	0	0

Coalitieakkoord

Pagina 8

Coalitieakkoord - Eén stad

Op 10 juni 2022 is het nieuwe coalitieakkoord gepresenteerd. Leefbaar Rotterdam, VVD, D66 en Denk slaan de handen in een voor één Stad. De komende vier jaar ligt de focus op de uitvoering.

Resultaatgericht en dichtbij de Rotterdammers. De tweede herziening 2022 / begroting 2023 is een nadere uitwerking van het coalitieakkoord inclusief de uitwerking van de collegetargets.

Schouder aan schouder voor een veilige, schone en groene stad. Voor de bouw van veel betaalbare woningen en voor de aanpak van de energietransitie. Voor het bieden van kansen aan alle Rotterdammers. Voor het bestrijden van armoede en schuldenproblematiek, voor het tegengaan van racisme en discriminatie en nog veel meer. De komende vier jaar wordt er minder vergaderd en meer gedaan.

Oog voor elkaars belangen, zorgen en prioriteiten

Het coalitieakkoord is een mix van maatregelen, ideeën en acties die soms de ene partij meer aanspreken dan de andere partij. Dat is logisch. In Nederland en in een internationale stad als Rotterdam leven we niet alleen samen, we besturen ook samen. Met oog voor elkaars belangen, zorgen en prioriteiten.

Daadkracht en creativiteit

De komende vier jaar praten we minder over de menselijke maat, maar doen we het gewoon. Niet meer doorverwijzen naar een andere afdeling, maar verder helpen met daadkracht en creativiteit. Diezelfde daadkracht waarmee de stad, net als met haar haven en architectuur, in binnen- en buitenland bekend is geworden. Dit moet het vertrouwen in overheid, bestuur en politiek de komende jaren vergroten. Wat nodig is gezien de lage opkomst bij de laatste gemeenteraadsverkiezingen.

Het nieuwe college van burgemeester en wethouders moet daarin vooropgaan. Met Rotterdammers praten over hoe het gaat en wat de gemeente beter zou kunnen doen. Met andere woorden: het nieuwe college mag even op het bordes staan, maar daarna vooral op de stoep van gewone Rotterdammers.

Lees [het volledige Coalitieakkoord 2022 - 2026](#).

Commissie- en raadsbehandeling

Op 8 juni 2023 is de Voorjaarsnota 2023 en de 1e herziening 2023 gepubliceerd en ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd. De commissies staan gepland op 28 en 29 juni 2023. De raadsbehandeling vindt plaats op 4 en 6 juli 2023.

De behandeling wordt voorbereid door de griffie. Hiervoor is een [aparte pagina](#) beschikbaar. Op deze pagina zijn ook beschikbaar:

- Raadsvoorstel over vaststelling van de 1e herziening 2023 en Voorjaarsnota 2023
- Raadsvoorstel Wijkakkoorden

Commissies

Commissies

In de commissies wordt de besluitvorming over de Voorjaarsnota 2023 voorbereid. Iedere commissie behandelt daarin zijn eigen onderwerpen. Voor het vergaderschema van de commissies zie de website van de gemeenteraad.

[Commissie Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid \(BOFV\)](#)[Commissie Bouwen, Wonen en Buitenruimte \(BWB\)](#)[Commissie Mobiliteit, Haven, Economie en Klimaat \(MHEK\)](#)[Commissie Werk & Inkomen, Onderwijs, Samenleven, Schuldhulpverlening & Armoedebestrijding, NPRZ \(WIOSSAN\)](#)[Commissie Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport \(ZWCS\)](#)[Commissie tot Onderzoek van de Rekening \(COR\)](#)

Commissie Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid (BOFV)

De commissie gaat over de volgende programma's en paragrafen:

- Programma Algemene middelen
- Programma Belastingen
- Programma Bestuur
- Programma Dienstverlening
- Programma Overhead
- Programma Veilig
- Paragraaf Bedrijfsvoering

- Paragraaf Financiële kengetallen
- Paragraaf Financiering
- Paragraaf Lokale heffingen
- Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Paragrafen Investerings, Subsidies, Sustainable development goals en Verbonden partijen voor zover betrekking op bovenstaande programma's

Betrokken collegeleden: burgemeester Aboutaleb, wethouder Karremans, wethouder Simons en wethouder Struijvenberg.

Commissie Bouwen, Wonen en Buitenruimte (BWB)

De commissie gaat over de volgende programma's en paragrafen:

- Programma Beheer van de stad (Buitenruimte)
- Programma Bestaande stad (Wonen en buitenruimte)
- Programma Stedelijke ontwikkeling (Bouwen, wonen en buitenruimte)
- Paragraaf Grondbeleid
- Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen
- Paragrafen Investerings, Subsidies, Sustainable development goals en Verbonden partijen voor zover betrekking op bovenstaande programma's

Betrokken collegeleden: wethouder Karremans, wethouder Struijvenberg en wethouder Zeegers.

Commissie Mobiliteit, Haven, Economie en Klimaat (MHEK)

De commissie gaat over de volgende programma's en paragrafen:

- Programma Economische ontwikkeling (Haven en economie)
- Programma Energietransitie (Klimaat)
- Programma Stedelijke ontwikkeling (Mobiliteit)
- Paragraaf Duurzaam
- Paragrafen Investerings, Subsidies, Sustainable development goals en Verbonden partijen voor zover betrekking op bovenstaande programma's

Betrokken collegeleden: wethouder Karremans, wethouder Simons en wethouder Zeegers.

Commissie Werk & Inkomen, Onderwijs, Samenleven, Schuldhelpverlening & Armoedebestrijding, NPRZ (WIOSSAN)

De commissie gaat over de volgende programma's en paragrafen:

- Programma Armoede, schuldhelpverlening, integratie en samenleving
- Programma Onderwijs
- Programma Werk en inkomen
- Paragraaf NPRZ

- Paragrafen Investerings, Subsidies, Sustainable development goals en Verbonden partijen voor zover betrekking op bovenstaande programma's

Betrokken collegeleden: wethouder Achbar, wethouder Kasmi, wethouder Versnel en wethouder Yigit.

Commissie Zorg, Welzijn, Cultuur en Sport (ZWCS)

De commissie gaat over de volgende programma's en paragrafen:

- Programma Cultuur
- Programma Sport en recreatie
- Programma Volksgezondheid
- Programma Zorg, welzijn en wijkteams
- Paragrafen Investerings, Subsidies, Sustainable development goals en Verbonden partijen voor zover betrekking op bovenstaande programma's

Betrokken collegeleden: wethouder Achbar, wethouder Kasmi en wethouder Buijt.

Commissie tot Onderzoek van de Rekening (COR)

Deze commissie richt zich op de ordelijkheid van het (financieel) beheer, alsmede op de rechtmatigheid en de doelmatigheid van de begrotingsuitvoering. De commissie baseert haar onderzoek op de (concept-)jaarstukken en de bevindingen van de accountant. De COR bestaat uit maximaal vijf leden die door de raad uit zijn midden worden benoemd.

Leeswijzer

Pagina 11

Leeswijzer

[Opbouw website](#)[Opbouw programma's](#)[Soorten van financiële bijstellingen](#)[Wijzigingen na publicatiedatum](#)

Opbouw website

De begroting is opgebouwd uit de volgende onderdelen:

Hoofdpijnen

De hoofdpijnen geven een totaalbeeld van de begroting onderverdeeld in:

- Voortgang 2023 gaat in op de ontwikkelingen in het lopende jaar 2023
- Bestuurlijke hoofdpijnen geeft de grote lijnen aan voor de toekomstige jaren
- Financiële hoofdpijnen 2023-2027 geeft inzicht in de belangrijkste financiële ontwikkelingen en kengetallen

- Collegetargets geeft een totaaloverzicht van alle collegetargets én de huidige stand van zaken
- Coalitieakkoord bevat een korte samenvatting en een link naar het Coalitieakkoord: Eén stad dat een nadere uitwerking is voor de uitgewerkte begroting
- Commissie- en Raadsbehandeling geeft aan wanneer de behandeling plaats vindt en een link naar de raadsbesluiten
- Commissies geeft inzicht in welke commissies welke programma's en paragrafen aan de orde kunnen komen
- Leeswijzer geeft een uitleg van de opbouw van de begroting en een toelichting op de overgang naar de nieuwe programma-indeling

Programma's

De programma's geven een totaalbeeld van een beleidsmatig onderwerp. Per programma wordt een toelichting gegeven op de voortgang, de bestuurlijke hoofdlijnen, de doelen, projecten, financiën, kaders en verbonden partijen. Dit wordt hieronder verder toegelicht.

Paragrafen

De paragrafen geven een overkoepelend beeld over de programma's. Er zijn paragrafen die vanuit het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) zijn voorgeschreven en paragrafen die zijn toegevoegd om een totaal beeld te geven.

Verplichte paragrafen: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid.

Niet verplichte paragrafen: BBV Indicatoren, Duurzaam, Financiële kengetallen, Investerings, Nationaal Programma Rotterdam Zuid, Subsidies en Sustainable development goals.

Financiën

Het onderdeel Financiën bestaat uit de:

- Balans waaronder de geprognostiseerde balans, het kasstroomoverzicht, de reserves en voorzieningen zijn opgenomen.
- Grondslagen en regelgeving waaraan de begroting, herzieningen en jaarstukken moeten voldoen.
- Overzicht van baten en lasten met een totaal overzicht van de baten en lasten van de hele gemeente, het overzicht van incidentele baten en lasten en een overzicht van de baten en lasten per programma.

Wijken

Hier zijn nu nog de wijkagenda's 2018-2022 opgenomen. Ondertussen zijn de wijkraden bezig met het uitwerken van de Wijkakkoorden, deze komen in 2023 ter beschikking.

Opbouw programma's

De programma's zijn opgebouwd uit de volgende onderdelen:

- **Voortgang 2023:** aansluitend op de Voortgang 2023 onder de Hoofdpijnen maar specifiek voor het programma.
- **Bestuurlijke hoofdpijnen 2024-2027:** aansluitend op Bestuurlijke hoofdpijnen onder de Hoofdpijnen maar specifiek voor het programma.
- **Doelen van het programma:** hier zijn meerdere doelen per programma mogelijk, voor ieder doel worden de vragen beantwoord: "Wat willen we bereiken?" en "Wat gaan we daarvoor doen?". Hierbij hoort ook steeds een set van indicatoren: de college targets, effectindicatoren die aansluiten op "Wat willen we bereiken?" en prestatieindicatoren die aansluiten op "Wat gaan we daarvoor doen?".
- **Projecten:** de belangrijkste projecten die (gaan) bijdragen aan het realiseren van de doelen van het programma worden hier kort toegelicht. Het gaat om projecten met investeringsbedragen groter dan € 10 miljoen in het lopende of komende jaar, projecten die vallen onder de regeling risicovolle projecten, monitor grote projecten, monitor ICT projecten, de belangrijkste grondexploitaties/gebiedsontwikkelingen en anderszins belangrijke projecten.
- **Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen:** tot nu toe werd hiervoor de engelse term Sustainable development goals gebruikt, maar we willen nu overstappen op de nederlandse naam Voor ieder programma wordt aangegeven aan welke SDG's het programma bijdraagt, van daaruit wordt verwezen naar de paragraaf Sustainable Development Goals waar een totaalbeeld wordt geschetst.
- **Verantwoordelijke collegeleden:** hier is opgenomen welke collegeleden verantwoordelijk zijn voor de belangrijkste delen van het programma.
- **Omschrijving, kaders en verbonden partijen:** hier is ruimte voor een eventueel uitgebreidere omschrijving, een opsomming van de belangrijkste kaders met een link en wordt aangegeven welke verbonden partijen bijdragen aan het bereiken van de doelen van dit programma. Een uitgebreide toelichting op de Verbonden partijen is te vinden in de paragraaf met hetzelfde onderwerp.

Soorten van financiële bijstellingen

In deze begroting worden verschillende categorieën van financiële bijstellingen onderscheiden, namelijk:

- **Coalitieakkoord:** wijzigingen die voortkomen uit het coalitieakkoord, zodat deze herkenbaar in de begroting naar voren komen.

- **Onvermijdelijke ramingsbijstellingen:** begrotingswijzigingen ten aanzien van bestaand beleid als gevolg van exogene factoren of als juridische verplichtingen zijn.
- **Vermijdbare ramingsbijstellingen:** Een vermijdbare ramingsbijstelling betekent dat zonder deze extra financiële middelen een eerder vastgestelde doelstelling niet of slechts deels gehaald kan worden.
- **Intensivering:** Een intensivering betekent dat er een voorstel is om iets nieuws te doen of extra te intensiveren op iets bestaands. Hierdoor zullen er dus nieuwe of hogere doelstellingen ontstaan.
- **Taakstellingen en bezuinigingen:** Een bezuiniging betekent dat er een voorstel is om iets minder of niet meer te doen. Dit betekent over het algemeen ook dat er doelstellingen wijzigen. Een taakstelling is een bezuiniging die inhoudelijk nog verder ingevuld moet worden.
- **Reserves:** toevoegingen, onttrekkingen en vrijval van bestemmingsreserves.
- **Taakmutaties:** begrotingswijzigingen als gevolg van wijzigingen in het Gemeentefonds.
- **Kasschuiven:** bijstellingen door overheveling van budgetten naar volgende begrotingsjaren.
- **Technische mutaties:** deze zijn technisch van aard zijn en hebben geen beleidsmatige impact.

In de tabellen met bijstellingen worden de effecten op het saldo van baten en lasten van het betreffende programma gepresenteerd. Negatieve bedragen (met “-“ teken) hebben een negatief effect op het saldo. Het gaat dan (per saldo) om hogere lasten of lagere baten. Positieve bedragen hebben een positief effect op het saldo. Het gaat dan (per saldo) om lagere lasten of hogere baten.

Bij de bijstellingen op reserves geldt dat deze in de regel als neutraal worden gepresenteerd (dus geen effect op het saldo). Hogere lasten zorgen namelijk voor een hogere onttrekking aan een reserve of andersom. In de reserves ontstaan alleen effecten op het exploitatiesaldo in het geval van vrijval (er staat dan geen hogere last tegenover) of toevoegingen aan reserves (reserveren van middelen voor de toekomst).

Bij taakmutaties zijn de baten vanuit het Gemeentefonds opgenomen in het programma Algemene middelen. De lasten zijn te vinden in de beleidsmatige programma's waarvoor de middelen zijn bedoeld.

Op concernniveau zijn de taakmutaties en technische mutaties saldoneutraal. Kasschuiven zijn saldoneutraal binnen de meerjarenraming.

Alle bedragen in deze website zijn in 1.000-tallen weergegeven, tenzij expliciet anders is aangegeven. Door de afronding in 1.000-tallen kan het zijn dat de totalen een (minimale) afwijking tonen.

Wijzigingen na publicatiedatum

- Na publicatiedatum zijn twee cijferreeksen van de indicatoren bij het doel 'Iedereen vooruit naar werk!' van programma Werk en inkomen bekend geworden. Per 9 juni is de tabel geactualiseerd.
- Na publicatiedatum bleek dat het programma Dienstverlening mistte onder Voortgang bij Totaalbeeld. In het programma Dienstverlening stond de tekst wel. Per 16 juni is deze tekst ook onder Totaalbeeld toegevoegd.

- Na publicatiedatum is geconstateerd dat in de paragraaf '[Sustainable Development Goals](#)' de datum van verschijnen van de Rotterdamse 'Voluntary Local Review' (VLR) verkeerd is opgenomen. Per 20 juni is dit gecorrigeerd naar eind 2023.
- De naam van de voorziening naheffingsaanslag BTW-compensatiefonds werd onjuist weergegeven op pagina 225. Dit is per 26 juni hersteld.
- Na publicatiedatum is geconstateerd dat bij het doel '[Iedereen vooruit naar werk!](#)' van programma [Werk en inkomen](#) bij de indicator Instroom in de bijstand en Uitstroom de verkeerde cijferreeksen zijn opgenomen. Per 29 juni is de tabel geactualiseerd.
- De omschrijving van de reserves Autoluwfonds en het DTB waren omgewisseld op pagina 224. Dit is per 3 juli gecorrigeerd.
- Op 6 juli heeft de gemeenteraad 2 amendementen op de Voorjaarsnota aangenomen. Op 12 juli zijn deze financieel en tekstueel verwerkt op deze website. Dit heeft geresulteerd in het geheel verwijderen of verlagen van voorgenomen bezuinigingen, een toevoeging van een intensivering en het hiervoor inzetten van een deel van de middelen voor Koers van de Stad.

Programma's

Pagina 12

Programma's

Per programma wordt een toelichting gegeven op de voortgang, bestuurlijke hoofdlijnen, doelen, projecten, financiën, kaders en verbonden partijen.

Algemene middelen	Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	Beheer van de stad
Gemeentefonds		Schone en circulaire stad
Treasury	Minder armoede en schulden	Veilige en beschikbare buitenruimte
Deelnemingen	Verbeteren taalbeheersing	Prettige leefomgeving
	Nieuwe Rotterdammers nemen deel	
Belastingen	Bestaande stad	Bestuur
Onroerendezaakbelasting (OZB)	In stand houden erfgoed	Rekenkamer
Roerendezaakbelasting (RZB)	Verstedelijken en verbinden	Ombudsman
Logiesbelasting	Vitale wijken	College, Griffie en Raad
	Doelmatige vastgoedportefeuille	

Cultuur

Cultuur voor alle Rotterdammers
Evenwichtig cultureel ecosysteem
Aantrekkelijke, veerkrachtige stad

Dienstverlening

Betrokken overheid
Betrouwbaar stadsarchief
Goed klantcontact

Economische ontwikkeling

Toekomstbestendig ondernemerschap
Excellent ondernemersklimaat
Ruimte voor economie

Energietransitie

Duurzaam energiesysteem
Energietransitie gebouwde omgeving
Energietransitie in mobiliteit
Duurzame haven & industrie

Onderwijs

Goede onderwijshuisvesting
Verhogen kwaliteit onderwijs

Overhead

Bedrijfsvoering

Sport en recreatie

Stimuleren sport en bewegen
Inspirerende topsport
Toekomstbestendige verenigingen
Goede sportaccomodaties
Laagdrempelige natuureducatie

Stedelijke ontwikkeling

Integraal ontwikkelen van de stad
Fijn leven en verblijven in de delta
Goede groei en verbinding

Veilig

Veilige stad
Crisisbeheersing en brandweer

Volksgezondheid

Robuuste en slagvaardige GGD
Gezonde stad

Werk en inkomen

Inkomenszekerheid & rechtmatigheid
Iedereen vooruit

Zorg, welzijn en wijkteams

Jongeren zonder achterstand
Kwetsbaren doen mee
Ouderen gezond en vitaal
Gezonde Rotterdammers

Algemene middelen

Het programma Algemene middelen levert een bijdrage aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën. Het programma Algemene middelen is het financieel-technische sluitstuk van de begroting. In de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Financiering, Financiële Kengetallen en Verbonden Partijen zijn de inhoudelijke doelstellingen, indicatoren en kengetallen opgenomen.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Gemeentefonds
Doel: Algemene middelen	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	Projecten
Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen	Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 14

Voortgang 2023

RET

De RET staat voor een financiële uitdaging. De energiekosten zijn flink gestegen en de reizigersaantallen flink gedaald. Om te zorgen dat er goed openbaar vervoer in Rotterdam blijft rijden, is de RET met de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de gemeente in gesprek over de situatie. Daarbij wordt gekeken wat elke partij kan doen vanuit haar eigen rol in deze opgave. Het college heeft eind mei de betrokken raadscommissies geïnformeerd over de stand van zaken en wat dit mogelijk inhoudt voor de gemeente ([23bb003388](#)).

Stedin

Er zijn grote investeringen in het energienet en de energietransitie nodig. Daarom heeft netbeheerder Stedin aangegeven de komende jaren extra eigen vermogen nodig te hebben. Stedin- een deelneming van de gemeente Rotterdam- is daarom in gesprek met diverse overheden (Staat, gemeenten en provincies uit Stedin's verzorgingsgebied) die nog geen aandeelhouder zijn. Stedin vraagt hen of zij geld willen storten in aanvulling op wat Rotterdam en andere bestaande aandeelhouders in 2021 al hebben gedaan.

Op dit moment (mei 2023) voert Stedin verregaande gesprekken met de Staat. De verwachting is dat storting van het Rijk voor het eind van 2023 wordt afgerond. Op dit moment en op grond van de laatste inschattingen vraagt

Stedin vooralsnog geen bijdrage van de gemeente Rotterdam. De gemeenteraad wordt hier apart nader over geïnformeerd en in de besluitvorming betrokken. Dan wordt ook duidelijker in hoeverre gemeenten en provincies die nog geen aandeelhouder zijn bereid zijn om vermogen te storten.

Stadsherstel Heinekengebouw

Stadsherstel Historisch Rotterdam N.V. realiseert een aanbouw aan het Heinekengebouw. Het gaat hierbij om de uitbreiding van het rijksmonument. De uitbouw was in het oorspronkelijke ontwerp uit 1931 wel gepland maar is niet is uitgevoerd. Als aandeelhouder van Stadsherstel levert de gemeente een extra bijdrage van € 800.000 om de aanbouw toch te realiseren.

Een nadere toelichting over het Heinekengebouw kunt u lezen in het hoofdstuk [Projecten](#).

Financiële bijstellingen Algemene middelen (x 1.000)	€ 220.745
Verlagen van de toevoeging aan de RIM voor eerder ontvangen baten bijzondere erfpachtconversies	€ 71.544
Onttrekking Algemene reserve	€ 51.285
Indexatie september-, december- en meicirculaire 2022 en 2023	€ 34.780
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	€ 29.500
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	€ 25.000
Indexatie meicirculaire 2023	€ 8.867
Bijstelling dividendramingen	€ 6.996
Actualisatie kapitaallasten	- € 2.623
Actualisatie rente	- € 3.100
Dekking indexatie	- € 3.613
Effecten nieuwe CAO	- € 2.398
Vrijval kapitaallasten stadion Feijenoord	€ 1.000
Toevoeging vrijval kapitaallasten stadion Feijenoord aan RIM	- € 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 4.507

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Nieuw Stadion Feijenoord

In 2022 is geconcludeerd dat BVO (Betaald voetbal organisatie) Feyenoord en Stadion Feijenoord een nieuw stadion op korte termijn niet kunnen realiseren. Ook over de lange termijn (10 jaar) bieden zij geen zekerheid. Het college heeft besloten niet langer geld voor het stadion te reserveren. Daarmee vallen de meerjarig begrote kapitaallasten van € 1 mln vrij. Deze worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor.

Gemeentefonds

De verdeling van het gemeentefonds tussen de verschillende gemeenten gebeurt op basis van verdeelmaatstaven. Deze maatstaven zijn kenmerken van gemeenten en hun inwoners. Meerdere keren per jaar vindt een actualisatie plaats. De uitkomst van de laatste actualisatie is ingegaan op 1 januari 2023.

Vanaf 2026 wordt er een nieuwe financieringssysteem toegepast. Het Rijk heeft in zijn Voorjaarsnota 2023 een beschrijving van de hoofdlijnen van een nieuwe financieringssysteem opgenomen.

Nadere toelichtingen op het gemeentefonds kunt u lezen in het hoofdstuk [Gemeentefonds](#).

Organisatieopgave

De gemeentelijke organisatie is als gevolg van diverse ontwikkelingen op bepaalde onderdelen flink gegroeid. In de breedte van de organisatie is hierop onvoldoende (bij)gestuurd. Het omgaan met (onverwachte) complexe opgaven hoort bij een wereldstad als Rotterdam. Groei van de gemeentelijke organisatie is hiervoor volgens het college echter geen lange termijn oplossing. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit. Een organisatie met ambtenaren die met hart voor de stad naast de Rotterdammers staat, in de eigen wijk, buurt of straat. Klaar om met hen mee te denken, mee te doen en te zorgen voor ondersteuning op maat.

Daarbij leggen hogere salarislasten, voortvloeiend uit de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren, de stijgende rente en een toenemende vraag naar financiële ondersteuning van Rotterdammers een enorme extra claim op de gemeentelijke begroting. De rekening van deze stijgende kosten wil het college zo min mogelijk bij de Rotterdammers neerleggen. Daarom kiest het college ervoor de kosten van de gemeentelijke organisatie fors te verlagen. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit.

Deze besparing op de organisatie van opgeteld € 150 mln komt bovenop de besparing op de organisatie in het coalitieakkoord. De besparingen moeten zo min mogelijk ten koste gaan van de dienstverlening aan de Rotterdammers en worden de komende periode verder uitgewerkt. Onderdeel van de begroting 2024 is een concreet plan onder de jaarschijf 2024 en een doorkijk naar 2025, 2026 en 2027. Periodiek zal het college de gemeenteraad hierover informeren in de P&C-cyclus, in ieder geval bij de Begroting en Jaarrekening.

Weerstandsvermogen

Volgens het coalitieakkoord wordt met ingang van de huidige bestuursperiode gestuurd op een weerstandsvermogen van minimaal 1,0, passend bij de financiële risico's die de gemeente loopt. Dit houdt in dat de beschikbare weerstandscapaciteit voldoende is om de financiële risico's op te vangen. Met andere woorden: de beschikbare weerstandscapaciteit is tenminste gelijk aan de benodigde weerstandscapaciteit. In de paragraaf [Financiële kengetallen](#) wordt uiteengezet dat het structureel exploitatiesaldo vanaf 2024 tot en met 2027 positief is en het weerstandsvermogen vanaf 2025 1,0 is.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 15

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Financiële uitgangspunten

- Wij zorgen dat de structurele lasten niet groter zijn dan de structurele baten.
- Wij streven naar een weerstandsvermogen van minimaal 1,0 in alle jaren.
- Wij respecteren als college van burgemeester & wethouders het budgetrecht van de gemeenteraad.
- Middelen worden doelmatig en efficiënt ingezet. Wij zijn hierbij kritisch in onze rol als gemeente: wij vullen niet zonder meer de gaten die andere overheidsinstanties/-lagen laten vallen.
- Tegenvallers worden zo veel mogelijk binnen de eigen portefeuille opgelost. Meevallers vallen in principe altijd in het algemeen beeld.
- Rijkstaken worden uitgevoerd met Rijksmiddelen. Bij het wegvallen van Rijksmiddelen vallen in principe ook taken weg. Wij compenseren alleen met eigen gemeentelijke middelen als we hiervoor als college expliciet over besluiten.
- Wij doen zo min mogelijk aan kaasschaven: wij maken doelbewuste keuzen om beleid minder of niet te doen.
- Wij houden vast aan de uitgangspunten van het huidige investeringsbeleid:
 - We gebruiken 1/3e deel van de groei van de algemene dekkingsmiddelen voor investeringen in het kader van groei van de stad.
 - Wij hanteren de vastgestelde kaders rondom de verkoopopbrengst van Eneco.
 - Wij brengen en houden de budgetten voor kapitaallasten van ons huidig bezit, op peil.

Doel: Gemeentefonds

Pagina 16

Doel: Gemeentefonds

Algemeen
Herziening gemeentefonds en onderhoud verdeling gemeentefonds
Financieringssysteem tot en met 2025
Financieringssysteem vanaf 2026/2027

Algemeen

Het gemeentefonds van het Rijk is de grootste inkomstenbron voor de gemeente. De ontwikkeling van het gemeentefonds bepaalt in belangrijke mate hoeveel financiële ruimte de gemeente heeft. Tot het gemeentefonds behoren de algemene uitkering, integratie-uitkeringen en decentralisatie-uitkeringen. Met het geld dat ontvangen wordt vanuit het gemeentefonds, kunnen gemeenten zelfstandig beleid voeren. Gemeenten moeten echter wel de hen wettelijk opgedragen taken betalen met het geld dat zij uit het gemeentefonds ontvangen. Het gaat daarbij bijvoorbeeld om de betaling van de Jeugdzorg en het verstrekken van bijstandsuitkeringen.

Drie keer per jaar informeert het Rijk de gemeenten over het gemeentefonds:

- in mei/juni op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk;
- in september op basis van de Miljoenennota van het Rijk;
- in december op basis van de Najaarsnota van het Rijk.

Herziening gemeentefonds en onderhoud verdeling gemeentefonds

De onderlinge verdeling van de gemeentefondsmiddelen tussen de verschillende gemeenten gebeurt op basis van verdeelmaatstaven. Deze maatstaven zijn kenmerken van gemeenten en hun inwoners. Meerdere keren per jaar worden deze maatstaven geactualiseerd en met enige regelmatig herijkt om zo de verdeling tussen de gemeenten zo accuraat mogelijk te maken. De laatste herijking van de verdeelmaatstaven is ingegaan op 1 januari 2023. Voor gemeenten met een beperkte financiële draagkracht en een lagere sociaaleconomische status, waaronder Rotterdam, geldt tot en met 2025 een aangepast ingroeipad om de effecten van deze herijking te verminderen. Met dit ingroeipad is al meerjarig rekening gehouden in de begroting 2023. Het negatieve effect voor Rotterdam wordt hierdoor beperkt tot in totaal € 22,50 per inwoner voor deze periode. De verdeling van dit effect over de verschillende jaren is: -/- € 5 per inwoner in 2023, -/- € 7,50 per inwoner in 2024 en -/- € 10 per inwoner in 2025. Het ingroeipad loopt tot en met 2025.

Het nieuwe model is geen eindstation maar vraagt om continu onderhoud. Er komt een tijdige evaluatie. Daarom vindt er komende jaren nader onderzoek plaats naar diverse maatstaven en kenmerken van gemeenten, zoals grootstedelijkheid, centrumfunctie, eenpersoonshuishoudens en overige eigen middelen..

Financieringssysteem tot en met 2025

Als er ontwikkelingen zijn in de totale rijksuitgaven (accresrelevante uitgaven; afgekort: ARU) had dit tot voor kort direct invloed op de algemene uitkering van het gemeentefonds. Deze normeringssysteem heet in vaktermen

het trap-op-trap-af systeem. Het houdt in als het Rijk meer geld beschikbaar heeft, het gemeentefonds ook toeneemt. De jaarlijkse toe- of afname van het gemeentefonds wordt het accres genoemd.

Vooral vanwege de stabiliteit voor gemeenten heeft de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) vlak voor de zomer 2022 met het Rijk de afspraak gemaakt het accres voor de periode 2022-2025 vast te zetten op de standen van de meicirculaire 2022. Daarmee is het totaalbedrag van de algemene uitkering aan alle gemeenten tezamen voor deze periode gestabiliseerd. Een uitzondering geldt voor de mutaties van waarden maatstaven en inflatieontwikkelingen. Dit kan ertoe leiden dat de verdeling van dit totaalbedrag van de algemene uitkering in deze periode steeds weer anders verdeeld wordt en per gemeente kan verschillen.

Financieringssystematiek vanaf 2026/2027

Vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 in 2026 eenmalig € 1 mld beschikbaar gesteld, waarvan circa € 47 mln voor de gemeente Rotterdam. Op 28 april 2023 heeft het kabinet in de Voorjaarsnota 2023 aangekondigd dat dit bedrag vanaf 2027 jaarlijks beschikbaar komt.

Vanaf 2026 vindt indexatie van het gemeentefonds niet langer plaats via de normeringssystematiek 'samen de trap op en samen de trap af'. Het Rijk verstrekt dan alleen een accres voor loon- en prijsontwikkeling (LPO) en geen volumeaccres meer. Het huidige LPO-accres wordt, net als voor de jaren tot en met 2025, vanaf 2026 bijgesteld op basis van de jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling zoals die door het CPB geraamd wordt.

In de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk staat een beschrijving van de hoofdlijnen van een nieuwe financieringssystematiek. Onderdeel daarvan is om het gemeentefonds voor de volumeontwikkeling vanaf 2027 te indexeren op basis van de ontwikkeling van het bruto binnenlands product.

De VNG heeft als reactie op de Voorjaarsnota 2023 van het Rijk aangegeven dat het goed is dat het kabinet met een nieuwe financieringssystematiek komt (nadat het de bestaande financieringssystematiek in het coalitieakkoord eenzijdig had afgeschaft). De exacte invulling van die nieuwe systematiek moet verder worden uitgewerkt: dit moet goed geregeld worden. De gemeente Rotterdam speelt hierbij, evenals bij de discussie rond de herziening en onderhoud van het Gemeentefonds, samen met de overige G4-gemeenten een actieve en kritische rol richting Rijk en VNG. Bij de Begroting 2024/ Tweede Herziening 2023 komt het college op deze ontwikkeling terug.

Doel: Algemene middelen

Pagina 17

Doel: Algemene middelen

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Indicatoren Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

Het programma Algemene Middelen draagt bij aan de manier waarop het college werkt aan structureel houdbare gemeentefinanciën. De basis voor houdbare gemeentefinanciën is gelegen in een meerjarenbegroting. Die is structureel en reëel in evenwicht is. Houdbare gemeentefinanciën vergen echter meer dan dat. Zo wil de gemeente in geval van financiële tegenslag voldoende middelen hebben om de eerste klappen op te vangen.

De houdbaarheid van gemeentefinanciën kent twee aspecten:

- Voldoende weerbaarheid. Het betreft de mogelijkheden om op korte termijn financiële tegenvallers op te vangen zonder direct in de begroting en in de beleidsambities te hoeven ingrijpen.
- Voldoende flexibiliteit in de begroting. Het betreft de snelheid waarmee de lasten kunnen worden verlaagd en de baten kunnen worden verhoogd. De flexibiliteit van de begroting (ook wel wendbaarheid genoemd) wordt beperkt door verplichtingen die voor meerdere jaren zijn of worden aangegaan. Het betreft dan om verplichtingen als gevolg van schulden (rente en aflossing van opgenomen geldleningen), kapitaallasten van investeringen en om beheer- en onderhoudslasten.

Voor de houdbaarheid van gemeentefinanciën zijn weerbaarheid en flexibiliteit dus belangrijk. Daartoe wordt gestreefd naar:

- Sluitende begroting en meerjarenraming. Wij zorgen dat de structurele lasten niet groter zijn dan de structurele baten.
- Gedegen beheer van deelnemingen en verbonden partijen. De Raad wordt bij de P&C producten en het beheerslag deelnemingen hierover geïnformeerd.
- Weerstandvermogen van minimaal 1,0 in alle jaren.
- Gedegen treasury- en financieringsfunctie.
- Zorgen voor voldoende en gedegen financiële ruimte om investeringen mogelijk te maken, om samen met andere partijen te kunnen werken aan de toekomst van de stad. De uitdaging is om het beschikbare investerend vermogen zo in te zetten dat we een hefboom creëren om daarmee andere partijen mee te krijgen om samen te investeren.

Wenselijk is dat de gemeenteraad een integraal beeld krijgt van de consequenties van beslissingen voor de houdbaarheid van de begroting. Kengetallen en indicatoren kunnen de gemeenteraad ondersteunen bij het nemen van beslissingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Zorgdragen dat de hiervoor geldende indicatoren en kengetallen blijven binnen de geldende wettelijke normen en bestuurlijke kaders en de actuele streefwaarden zoals bepaald door de toezichthouder, de Provincie Zuid-Holland.
- Hierover verantwoording afleggen in de P&C-producten.

Indicatoren

De volgende kengetallen en indicatoren moeten nog in de tabel opgenomen worden:

- Weerstandvermogen

- Structurele exploitatieruimte
- Solvabiliteitsrisico
- EMU-saldo (vorderingssaldo)
- Kasgeldlimiet
- Renterisiconorm
- Schatkistbankieren
- Netto schuldquote

Toelichting indicatoren

Voor verdere informatie daartoe kunt u terecht bij de paragrafen: [Financiering](#), [Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#) en [Financiële Kengetallen](#).

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 18

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Algemene middelen draagt via het gedegen beheer van bestaande deelnemingen en verbonden partijen, waarmee een verscheidenheid aan publieke belangen wordt gerealiseerd, aan de volgende Duurzame ontwikkelingsdoelstelling:

- SDG 17 Partnerschappen om diensten te bereiken

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 19

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Nieuw Stadion Feijenoord](#)[Stadsherstel Heinekengebouw](#)

Nieuw Stadion Feijenoord

In 2017 heeft de gemeenteraad in de Position Paper Feyenoord City voorwaarden gesteld voor de bijdrage van de gemeente. Die bestaat onder andere uit € 40 mln aandelenkapitaal voor het nieuwe stadion. In 2022 is

geconcludeerd dat BVO Feyenoord en stadion Feijenoord een nieuw stadion op korte termijn niet kunnen realiseren. Ook over de lange termijn (10 jaar) bieden zij geen zekerheid. Het college heeft besloten niet langer middelen te reserveren voor het stadion. Daarmee vallen de meerjarig begrote kapitaallasten vrij en worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor.

Stadsherstel Heinekengebouw

In 1980 richtten enkele Rotterdamse ondernemers Stadsherstel Historisch Rotterdam N.V. op. Hiermee wilden zij uiting geven over hun bezorgdheid voor het gemeentebestuur voor monumenten en erfgoed in de stad. De gemeente trad enkele jaren later als aandeelhouder toe. Stadsherstel Historisch Rotterdam heeft tot doel om monumentale en beeldbepalende gebouwen in Rotterdam op een maatschappelijk en economisch verantwoorde wijze te behouden en te exploiteren. De organisatie heeft 24 historische gebouwen (in totaal circa 23.000 m²) in eigendom. Hiervan zijn er 17 als rijksmonument beschermd, waaronder het Heinekengebouw.

Stadsherstel is al een aantal jaar bezig met het realiseren van een aanbouw aan het Heinekengebouw. Het is een bouwdeel dat door de oorspronkelijke architect was ingetekend, maar nooit is gerealiseerd. De sterk gestegen bouwkosten zijn een belangrijke reden dat Stadsherstel voor realisatie van het project meer tijd neemt.

De commissie voor Welstand en Monumenten heeft het plan positief ontvangen. De totale kosten van dit project bedragen circa € 5,8 mln.

Voor uitbreiding van haar bezit kan Stadsherstel in de regel twee derde van de kosten met een hypothecaire lening financieren. De rest moet zij financieren uit eigen middelen, of uit extra kapitaalstortingen van huidige 80 bestaande aandeelhouders (waaronder de gemeente) en/of nieuwe aandeelhouders. Het Heineken-project is zo groot dat Stadsherstel onvoldoende eigen middelen heeft voor de benodigde resterende derde deel aan eigen vermogen. Stadsherstel vraagt daarom een financiële bijdrage van de gemeente. Dit kan ertoe leiden dat ook andere partijen bewegen tot het verstrekken van een bijdrage. De gemeente Rotterdam levert een bijdrage van € 800.000 in de vorm van extra aandelenkapitaal. Deze kapitaalstorting wordt geactiveerd op de gemeentelijke balans, de hieraan verbonden extra jaarlijkse kapitaallasten (€ 16.000) worden uit het huidige budget gedekt.

Financiën

Pagina 20

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Algemene middelen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	2.287.066	2.244.142	2.361.102	2.352.309	2.278.851	2.279.851
Bijdragen rijk en medeoverheden	2.195.890	2.146.701	2.263.751	2.254.352	2.178.206	2.175.331
Dividenden	87.080	95.554	96.751	97.701	100.701	104.701
Financieringsbaten	4.290	2.928	1.647	1.304	992	867
Overige opbrengsten derden	92	7	2	0	0	0
Overige baten	-286	-1.048	-1.048	-1.048	-1.048	-1.048
Lasten exclusief reserves	23.978	-71	149.640	157.911	149.560	150.398
Apparaatslasten	66	0	0	0	0	0
Inhuur	66	0	0	0	0	0
Intern resultaat	47	0	0	0	0	0
Intern resultaat	47	0	0	0	0	0
Programmalasten	23.864	-71	149.640	157.911	149.560	150.398
Financieringslasten	13.868	20.882	40.171	50.041	55.091	56.804
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.071	25.209	162.626	165.226	155.616	156.989
Kapitaallasten	-43.081	-46.501	-53.497	-57.696	-61.487	-63.735
Overige programmalasten	50.006	340	340	340	340	340
Subsidies en inkomensoverdrachten	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	2.263.088	2.244.213	2.211.462	2.194.398	2.129.291	2.129.453
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0	0
Saldo voor reserveringen	2.263.088	2.244.213	2.211.462	2.194.398	2.129.291	2.129.453
Reserves	-358.193	3.929	-61.268	-101.846	-93.109	-112.198
Onttrekking reserves	36.332	176.471	36.994	32.236	29.900	28.900
Toevoeging reserves	394.925	174.441	98.262	134.083	123.009	141.098
Vrijval reserves	400	1.899	0	0	0	0
Saldo	1.904.895	2.248.142	2.150.194	2.092.552	2.036.182	2.017.255

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	1.999.228	2.027.398	2.099.024	2.063.397	2.020.468	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	1.904.895					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		2.248.142	2.150.194	2.092.552	2.036.182	2.017.255

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan uit de bijdragen van het Rijk en medeoverheden (o.a. het gemeentefonds), dividenden en financieringsbaten over verstrekte leningen en garanties.

Lasten

De twee grootste posten onder de programmalasten bestaan uit de financieringslasten over extern aangetrokken geldleningen en de kapitaallasten, waaronder de interne verrekening van de omslagrente plaatsvindt. Verder zijn de belangrijkste posten onder 'overige programmalasten' de ingeschatte risico's voor verstrekte leningen en garanties en concernbrede stelposten. De concernbrede stelposten zijn bedoeld om de nog over de programma's te verdelen concernbrede taakstellingen en trendcorrecties op te vangen.

Reserves

De reserves die onder het programma Algemene middelen zijn opgenomen, zijn een aantal concernbrede reserves. Het gaat hoofdzakelijk om de Algemene reserve, de Kredietrisicoreserve, de Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) en de bestemmingsreserves Taakmutaties.

Meerjarig verloop

De totale baten laten tussen 2023 - 2027 een stijgend beeld zien. Dit komt hoofdzakelijk enerzijds door hogere verwachte rijksmiddelen, hogere dividenden en anderzijds lagere financieringsbaten uit verstrekte leningen en garanties. De totale lasten stijgen vanaf 2023. Dat komt vooral door de stijging van de financieringslasten door hogere investeringsvoornemens door het Concern en daardoor een hogere externe rentelast. Verder wordt het meerjarige saldo beïnvloed door diverse stelposten die vooralsnog centraal zijn verwerkt en bij de tweede herziening 2023/ meerjarenbegroting 2024 nader zullen worden ingevuld.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Algemene middelen		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		2.027.398	2.099.024	2.063.397	2.020.468	2.020.468
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		220.745	51.171	29.155	15.714	-3.213
Organisatieopgave	Bezuinigingen	0	19.154	23.692	53.152	47.928
	/Taakstellingen					
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen	-2.623	-1.913	-1.971	-1.804	820
	onvermijdelijk					
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen	-3.100	-10.608	-9.710	-9.695	-10.537
	onvermijdelijk					
Afbouw dividend Eneco	Ramingsbijstellingen	0	0	0	0	-1.000
	onvermijdelijk					
Afdracht groeimiddelen aan RIM	Ramingsbijstellingen	0	5.980	-7.120	-20.270	-1.230
	onvermijdelijk					
Bijstelling dividendramingen	Ramingsbijstellingen	6.996	-770	2.814	5.814	9.814
	onvermijdelijk					
Dekking indexatie	Ramingsbijstellingen	-3.613	-98.296	-105.164	-126.145	-125.024
	onvermijdelijk					
Doorwerking verdeelreserve Rijk	Ramingsbijstellingen	0	1.522	0	0	0
	onvermijdelijk					
Eerder ontvangen baten erfpachtconversie	Ramingsbijstellingen	71.544	0	0	0	0
	onvermijdelijk					
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen	-2.398	-52.500	-52.500	-52.500	-52.500
	onvermijdelijk					
Indexatie september-, december- en meicirculaire	Ramingsbijstellingen	34.780	122.511	128.174	126.524	125.871
	onvermijdelijk					
Meicirculaire 2023	Ramingsbijstellingen	8.867	0	0	0	0
	onvermijdelijk					
Mutatie algemene uitkering september- en decembercirculaire	Ramingsbijstellingen	0	0	0	47.663	47.663
	onvermijdelijk					
Nieuwe jaarschijf vervangingsinvesteringen	Ramingsbijstellingen	0	0	0	0	-7.300
	onvermijdelijk					
Vrijval kapitaallasten stadion Feyenoord	Ramingsbijstellingen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
	onvermijdelijk					
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen	0	0	0	0	0

	onvermijdelijk					
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen	0	0	0	0	0
	onvermijdelijk					
Toevoeging kapitaallasten stadion Feyenoord aan bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM)	Ramingsbijstellingen	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
	vermijdbaar					
Algemene reserve	Reserves	51.285	63.392	49.755	-8.344	-36.845
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	Reserves	25.000	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	Reserves	29.500	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	272	-111	-175	-37	-6
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	1.899	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Bijdrage centrale financiering GDI	Taakmutaties	280	297	312	297	297
Taakmutaties september- en decembercirculaire	Taakmutaties	225	893	-558	-490	-2.713
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	1.829	1.620	1.605	1.548	1.548
Begroting na wijzigingen		2.248.142	2.150.194	2.092.552	2.036.182	2.017.255

Toelichting financiële bijstellingen

Organisatieopgave

De gemeentelijke organisatie is als gevolg van diverse ontwikkelingen op bepaalde onderdelen flink gegroeid. In de breedte van de organisatie is hierop onvoldoende (bij)gestuurd. Het omgaan met (onverwachte) complexe opgaven hoort bij een wereldstad als Rotterdam. Groei van de gemeentelijke organisatie is hiervoor volgens het college echter geen lange termijn oplossing. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit. Een organisatie met ambtenaren die met hart voor de stad naast de Rotterdammer staat, in de eigen wijk, buurt of straat. Klaar om met hen mee te denken, mee te doen en te zorgen voor ondersteuning op maat.

Daarbij leggen hogere salarislasten, voortvloeiend uit de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren, de stijgende rente en een toenemende vraag naar financiële ondersteuning van Rotterdammers een enorme extra claim op de gemeentelijke begroting. De rekening van deze stijgende kosten wil het college zo min mogelijk bij de Rotterdammers neerleggen. Daarom kiest het college ervoor de kosten van de gemeentelijke organisatie fors te verlagen. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit.

Deze besparing op de organisatie van opgeteld € 150 mln komt bovenop de besparing op de organisatie in het coalitieakkoord. De besparingen moeten zo min mogelijk ten koste gaan van de dienstverlening aan de Rotterdammers en worden de komende periode verder uitgewerkt. Onderdeel van de begroting 2024 is een concreet plan onder de jaarschijf 2024 en een doorkijk naar 2025, 2026 en 2027. Een deel van de besparing op

de organisatie is reeds gerealiseerd door verminderde overhead als gevolg van verschillende bijgestelde inhoudelijke ambities. De resterende stelpost op het programma Algemene Middelen telt daarom op tot € 145 mln. Wanneer de organisatie opgave concreet is ingevuld zal deze stelpost verdeeld worden onder de juiste begrotingsprogramma's. Periodiek zal het college de gemeenteraad hierover informeren in de P&C-cyclus, in ieder geval bij de Begroting en Jaarrekening.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen van en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast door nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en door geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) staat een gedetailleerd overzicht.

Actualisatie rente

Het renteomslagstelsel is geregeld in de gemeentelijke regelgeving. Dit stelsel houdt in dat de vermogenskosten aan de gemeentelijke producten worden doorberekend op basis van de boekwaarde van de investeringen voor die producten. De rente die gemeente hiervoor hanteert is de omslagrente. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie Besluit begroting en verantwoording (BBV). Omdat de actuele marktrente hoger is dan eerder aangenomen, stijgt naar verwachting de in 2024 te hanteren omslagrente ten opzichte van de huidige gehanteerde omslagrente. Gelet op deze ontwikkeling en huidige marktomstandigheden gaat de gemeente uit van de volgende reeks omslagrente: € 3,1 mln (2023), € 10,6 mln (2024), € 9,7 mln (2025), € 9,6 mln (2026), € 10,5 mln (2027). Bij de Voorjaarsnota/ Eerste herziening 2023 worden de financiële effecten van de hele organisatie op dit programma verwerkt. Bij de Begroting 2024/ Tweede herziening 2023 vindt de verwerking plaats met de betrokken programma's.

Afbouw dividend Eneco

Door de verkoop van de aandelen Eneco ontvangt de gemeente sinds 2021 minder inkomsten uit dividend. Tegelijkertijd leverde de verkoop voor langere tijd een financieringsvoordeel op. Dit voordeel wordt geraamd op jaarlijks € 6,5 mln. Per saldo leidt de verkoop van Eneco tot een jaarlijks begrotingsknelpunt van € 8,4 mln. Met de vaststelling van de Beleidsnota Investerings Rotterdam 2020 heeft de gemeenteraad besloten dat, als door de verkoop van bezit begrote inkomsten wegvallen, het college de verkoopopbrengst kan inzetten om de begrotingstegenvaller op te vangen. Op grond hiervan is in voorgaande jaren besloten om voor een periode van 8 jaar uit de verkoopopbrengst Eneco jaarlijks € 1 mln te gebruiken om het begrotingsknelpunt van € 8,4 mln geleidelijk op te vangen. Voortzetting van dit beleid leidt voor 2027 tot een extra dekkingsopgave van € 1 mln ten opzichte van 2026.

Afdracht groeimiddelen aan RIM

Volgens het investeringsbeleid zet het college een derde deel van de groei van de algemene dekkingsmiddelen in voor investeringen die de groei van de stad mogelijk maken: 'groei-met-groei'. De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit het geheel van de algemene uitkering uit het gemeentefonds en de algemene belastingen. Deze 'groeimiddelen' voegt het college toe aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM). Het wisselende beeld van de bijstellingen is onder andere te verklaren door de groei van de algemene uitkering

van het gemeentefonds. Het gemeentefonds groeit in 2026 ten opzichte van de meerjarenbegroting met circa € 47 mln. Dat verklaart deels de bijstelling aan groeimiddelen in 2026. Het gemeentefonds groeit in 2027 ten opzichte van 2026 niet, waardoor de groeimiddelen in 2027 nagenoeg gelijk blijven.

Bijstelling dividendramingen

Op basis van recente informatie over de deelnemingenportefeuille zijn de te verwachten dividendinkomsten meerjarig bijgesteld. Deze actualisatie leidt tot een hogere dividendopbrengst in 2023 en 2025 tot en met 2027, en tot een lagere dividendopbrengst in 2024 dan eerder was geraamd. De hogere dividendopbrengst komt vooral door het Havenbedrijf Rotterdam (€ 3,1 mln in 2023, € 3 mln in 2025, € 6 mln in 2026 en € 10 mln in 2027) en door Stedin met € 3,9 mln in 2023. De lagere dividendopbrengst in 2024 is voornamelijk toe te schrijven aan Stedin; de geraamde dividendopbrengsten daaruit zijn met € 2,1 mln naar beneden bijgesteld.

Dekking Indexatie

Bij de Voorjaarsnota/Eerste herziening 2023 reserveert het college binnen het gemeentefonds meerjarig bedragen voor het gestegen prijspeil voor lonen en prijzen (indexatie), overigens met uitzondering van de cao-effecten. De bedragen worden verwerkt in de betreffende programma's en hebben daarmee in beginsel een budgettair neutraal effect. De lasten worden in de Voorjaarsnota 2023/Eerste herziening 2023 vooralsnog opgenomen op het programma Algemene Middelen. De verwerking naar de betreffende programma's vindt plaats bij de Begroting 2024/Tweede herziening 2023.

Doorwerking verdeelreserve Rijk

In 2022 is de verdeelreserve die het Rijk aanhoudt niet ingezet. Voorheen werd deze aan het einde van het jaar uitgekeerd. Sinds 2022 keert het Rijk deze pas twee jaar later uit, op het moment dat de laatste waarden van de maatstaven voor het gemeentefonds worden vastgesteld. Het effect voor Rotterdam is naar verwachting € 1,5 mln.

Eerder ontvangen baten erfpachtconversie

Voor 2022 en 2023 zijn aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) toevoegingen begroot uit baten van de erfpachtconversie van twee grote wooncorporaties. Deze erfpachtconversiemiddelen worden op grond van het raadsbesluit over afdoening motie-Vonk 'over kaders voor conversie' ([22bb006017](#)) geheel toegevoegd aan de RIM. In 2022 is € 139,5 mln meer aan opbrengsten gerealiseerd dan begroot. Dit komt onder meer door de verbeterde uitvoering. Daardoor is de conversie versneld gerealiseerd en is € 71,5 mln aan baten al in 2022 ontvangen, in plaats van in 2023. Hiermee volgt een neerwaartse bijstelling voor 2023 op het programma [Stedelijke ontwikkeling](#) en op het programma Algemene middelen. Daarmee is deze bijstelling per saldo budgettair neutraal.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De verwerking van de cao voor het jaar 2023 is bij de

programma's opgenomen en bedragen in totaal € 35 mln. Vanaf 2024 is ook de indirecte doorwerking naar subsidies en andere afgeleide maatstaven opgenomen, deze worden over de programma's verwerkt bij de Begroting 2024 / Tweede Herziening 2023.

Indexatie september-, december- en meicirculaire

Bij de Voorjaarsnota 2023 zijn binnen het gemeentefonds meerjarig bedragen geraamd voor indexatie. Als de van het Rijk ontvangen baten meer of minder zijn dan benodigd, dan vindt verrekening plaats met de daartoe ingestelde organisatiebrede stelpost die op het programma Algemene Middelen wordt aangehouden.

Meicirculaire 2023

De schijf loon- en prijscompensatie 2023 van het gemeentefonds stelt het Rijk op basis van de Voorjaarsnota van het Rijk naar verwachting in de meicirculaire naar boven bij. Dat heeft voor Rotterdam een effect van circa € 8,8 mln. Deze middelen vallen voor het jaar 2023 vrij ten gunste van het algemeen financieel beeld.

Mutatie algemene uitkering september- en decembercirculaire

Naar verwachting bevat de meicirculaire 2023 een aantal hoofdlijnen rond de nieuwe financieringssystematiek van gemeenten. Vooruitlopend op de nieuwe financieringssystematiek heeft het kabinet in de septembercirculaire 2022 voor 2026 eenmalig € 1 mld beschikbaar gesteld, waarvan circa € 47 mln voor Rotterdam. Op 28 april 2023 heeft het kabinet in zijn Voorjaarsnota 2023 aangekondigd dat dit bedrag vanaf 2027 structureel beschikbaar komt.

Nieuwe jaarschijf vervangingsinvesteringen

Volgens het investeringsbeleid worden jaarlijks aanvullende dekkingsmiddelen gereserveerd. Deze moeten de gemeente in staat stellen om bezittingen tijdig te vervangen, renoveren of restaureren. Verwacht wordt dat in 2027 hiervoor € 7,3 mln nodig is. De aanvullende dekkingsmiddelen worden toegevoegd aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM).

Vrijval kapitaallasten stadion Feyenoord

In 2022 is geconcludeerd dat BVO Feyenoord en stadion Feijenoord op korte termijn geen nieuw stadion kunnen realiseren. Ook over de lange termijn (10 jaar) kunnen zij geen zekerheid geven. Het college heeft daarom besloten niet langer geld te reserveren voor het stadion. Daarmee vallen de meerjarig begrote kapitaallasten vrij. Volgens de financiële spelregels vloeien deze middelen toe aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM).

Toevoeging kapitaallasten stadion Feyenoord aan bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM)

De kapitaallasten voor aankoop van aandelen van € 40 mln in het nieuwe Stadion Feijenoord in 2017 bedragen jaarlijks € 1 mln. In 2022 is geconcludeerd dat BVO Feyenoord en stadion Feijenoord geen nieuw stadion op korte termijn kunnen realiseren en ook over de lange termijn - 10 jaar - geen zekerheid kunnen geven. Het college heeft daarom besloten niet langer geld voor het stadion te reserveren. Daarmee vallen de meerjarig begrote

kapitaallasten vrij. Volgens de financiële spelregels vloeien deze middelen toe aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM). Deze toevoeging aan de RIM leidt tot deze reeks van jaarlijks € 1 mln.

Algemene reserve

Voor een sluitende meerjarenbegroting wordt het geraamde saldo verrekend met de Algemene reserve.

Vorming Doorbouwfonds

In deze Voorjaarsnota stelt het college ter ondersteuning van de Rotterdamse bouwopgave het Doorbouwfonds Rotterdam in. Dit fonds heeft als doelstelling de bouwproductie te stimuleren, waaronder de gewenste segmentering te realiseren in sociale woningbouw, woningen voor het midden- en hoger segment en voor het topsegment, zoals vastgelegd in het coalitieakkoord. Het deel van deze fondsvorming dat valt onder het begrotingsprogramma [Stedelijke Ontwikkeling](#) wordt gedekt uit de opbrengsten uit erfpachtbaten die onder de Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) zijn opgenomen.

Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget

Om innovaties in de regio te versnellen en zo het verdienvermogen voor de stad en de werkgelegenheid voor Rotterdammers te bevorderen, is bij de Begroting 2023 een Duurzaamheidstransitiebudget ingesteld. De bestemmingsreserve wordt in delen gevuld. Uit de erfpachtbaten die in de Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) zijn opgenomen, volgt een toevoeging van € 26,4 mln. Vanuit de reguliere investeringsruimte van de Bestemmingsreserve RIM komt er een toevoeging van € 3,1 mln in het programma [Stedelijke Ontwikkeling](#).

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

De ramingsbijstelling van diverse investeringen op programma [Beheer van de stad](#) zijn meerjarig geactualiseerd. Hierdoor zijn de kapitaallasten aangepast en volgens de financiële spelregels verrekend met de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Bijdrage centrale financiering GDI

De financiering van de generieke digitale infrastructuur (GDI) wordt vanaf het begrotingsjaar 2023 centraal ondergebracht bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK). Een centrale financiering draagt bij aan de gewenste bredere deelname en een hoger gebruik van de GDI. Op dit moment is het

onduidelijke in welk programma de vanuit de meicirculaire afkomstige taakstelling verwerkt moet worden. De taakstelling betreft de decentralisatie-uitkering Bijdrage centrale financiering Generieke digitale infrastructuur (GDI): van € 280 in 2023 tot € 297 in 2027. Vooralsnog wordt deze tijdelijk opgenomen op dit programma. Naar verwachting vindt bij de Begroting 2024/Tweede herziening 2023 verwerking plaats in de programma's.

Taakmutaties september- en decembercirculaire

Bij de september- en decembercirculaire 2022 hebben er in het gemeentefonds taakmutaties plaatsgevonden. Volgens de eigen gemeentelijke spelregels worden deze bij Voorjaarsnota/Eerste herziening 2023 budgettair verwerkt. De belangrijkste veranderingen zijn de uitname van de uitvoeringskosten voor de Sociale Verzekeringsbank vanwege de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van € 1,4 mln vanaf 2023 en de toevoeging op basis van het bestuurlijk akkoord voor opvang asielzoekers (inburgering) van € 1,7 mln voor 2023 en € 1,4 mln in 2024.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest. De grootste wijzigingen zijn:

- Een structurele correctie van de indexatie van € 2,9 mln vanaf 2023 t/m 2026 voor het programma [Veilig](#);
- Meerjarige budgetoverheveling € 139.000 van het programma Algemene middelen naar het programma [Belastingen](#) voor de kosten voor de Gemeentelijke bijdrage Landelijke Voorziening WOZ;
- Meerjarige overheveling van de taakmutatie valpreventie bij ouderen (van -€ 436.000 in 2023 tot -€ 717.000 in 2027) van het programma Algemene middelen naar het programma [Zorg, welzijn en wijkteams](#) Het was aanvankelijk onduidelijk bij welk programma deze taakmutatie verwerkt moest worden. Daarom is het bedrag tijdelijk op dit programma 'geparkeerd';
- Actualisatie van de rente (€ 772.000) voor de pensioenvoorziening bestuurders. Er zijn specifieke regels vastgesteld voor het toerekenen van rente. Het hiervoor geldende rentepercentage wordt met ingang van 2023 verhoogd van 0,528% naar 2,472%. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie BBV. Via de technische wijziging wordt de verhoging van de toegerekende rente doorgerekend aan de overige programma's in de lopende begroting.
- Bijdrage deelneming aan Stadsherstel voor het Heinekenproject. De bijdrage bestaat uit een extra kapitaalstorting om het Heinekenproject mogelijk te maken. De uit de bijdrage voortvloeiende rentelasten van € 16.000 worden gedekt uit bestaande middelen binnen dit programma. Het gaat hierbij om een budget neutrale begrotingswijziging.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 21

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Het programma Algemene middelen is, anders dan de overige programma's van deze begroting, relatief beleidsarm te noemen. Het is eerder het financieel-technische sluitstuk van de begroting. In de paragrafen Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Financiering, Financiële Kengetallen en Verbonden Partijen zijn de inhoudelijke doelstellingen, indicatoren en kengetallen opgenomen.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

Wet- en regelgeving

- [Financiële-verhoudingswet](#)
- [Circulaires uitkering Gemeentefonds](#)
- [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#)
- [Burgerlijk Wetboek Boek 2 \(rechtspersonen\)](#)
- [Gemeentewet](#)
- [Financiële-verhoudingswet](#)
- [Wet Financiering decentrale overheden \(Fido\)](#)
- [Code Corporate Governance](#)

Beleidskaders

- [Verordening Financiën Rotterdam 2021](#)
- [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#)
- [Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014](#)
- [Treasurystatuut Rotterdam 2021](#)
- [Beleidskader Verbonden Partijen en governance samenwerkingrelaties](#)

Monitoring

- [Beheerverslag Deelnemingen 2021](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2020](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2018 - 2019](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2017 - 2018](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2016 - 2017](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2015 - 2016](#)
- [Beheerverslag Deelnemingen 2014](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Gemeenschappelijke bezit Evides
- Bank Nederlandse Gemeente
- Royal Group Schiphol
- Stadion Feijenoord

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [Paragraaf Verbonden Partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 22

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Struijvenberg

Wethouder Struijvenberg is verantwoordelijk voor de portefeuille Financiën, Organisatie, Dienstverlening en Grote Projecten.

Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving

Pagina 23

Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving

Gelijke kansen voor Rotterdammers in een inclusieve samenleving. Daar zet de gemeente zich voor in. Centraal daarbij staan bestaanszekerheid en gelijkwaardigheid. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld nieuwe bewoners en Rotterdammers die moeite hebben met lezen en schrijven. Iedereen moet kansrijk, veilig en gezond kunnen leven.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Minder armoede en schulden
Doel: Verbeteren taalbeheersing	Doel: Een inclusieve samenleving	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 24

Voortgang 2023

Armoede en Schulden

Collegetarget schuldhelpverlening: In deze collegeperiode vergroten we de instroom in de schuldhelpverlening door in totaal 15.750 intakes af te nemen en pakken we schulden aan door in totaal 8.200 schuldregelingen te starten

Mijlpaal 2023: intakes 4.950, gestarte schuldregelingen 2.700

Realisatie t/m april 2023: intakes 1.838, gestarte schuldregelingen 591

In de tweede helft van 2022 kregen veel Rotterdammers te maken met hoge inflatie en hoge energiekosten. Met het actieplan Geldzorgen heeft het college na de zomer van 2022 huishoudens met een laag inkomen in deze moeilijke tijd ondersteund. Dit actieplan is eind maart 2023 afgerond. Een aantal initiatieven zijn opgenomen in het nieuw na het zomerreces vast te stellen beleidskader armoede en schulden 2023-2026. Ook heeft de gemeente de energietoeslag uitgekeerd welke tot 31 december 2022 kon worden aangevraagd. In 2023 kan de energietoeslag wederom worden aangevraagd. Het is wachten op het moment dat de wet die dit mogelijk maakt in werking treedt. Daarnaast kunnen Rotterdammers nog steeds gebruik maken van energiekussers voor advies en energiebesparende maatregelen. Ook blijven we inzetten op het onder de aandacht brengen van de gemeentelijk financiële ondersteuning bij zoveel mogelijk Rotterdammers.

Taal

Aantal taaltrajecten

Realisatie 2022: 7.292 afgeronde taaltrajecten

Streefwaarde 2023: 6.350 gestarte trajecten basisvaardigheden

Realisatie t/m april 2023: 1.895 gestarte trajecten basisvaardigheden

Op 2 februari 2023 stelde de gemeenteraad het beleidskader '[Rotterdam Vaardig Verder. Beter in taal, rekenen en digitale vaardigheden](#)' vast. Met de realisatie tot april dit jaar ligt de gemeente op koers. De ambitie voor de huidige collegeperiode is 25.000 gestarte trajecten basisvaardigheden.

Samenleven

Eind 2022 en begin 2023 stonden in het teken van stadsgesprekken Samenleven. 500 Rotterdammers spraken met elkaar en met ambtenaren over discriminatie, gelijkwaardigheid en inburgering. Deze gesprekken vormen de basis voor het nieuwe Actieplan Samenleven. Het concept gaat medio juni 2023 naar de gemeenteraad. Na bespreking en adviezen van diverse adviesraden volgt de definitieve vaststelling na de zomer van 2023. Intussen lopen alle activiteiten door die discriminatie tegengaan en inclusie bevorderen. In maart is de

antidiscriminatiecampagne 'Zie het. Zeg het. Meld het' groter dan voorheen ingezet. Als onderdeel daarvan is de Erasmusbrug blauw aangelicht in het teken van gelijkwaardigheid.

Inburgering

Op 1 januari 2022 trad de Wet inburgering in werking. De regie op inburgering ligt sindsdien bij gemeenten. De gemeente is verantwoordelijk voor de begeleiding en biedt inburgeraars een programma inburgering aan op allerlei aspecten, zoals wonen, geld, participatie, leren en werken. Alle inburgeraars krijgen een inburgeringstraject op maat. Zo kunnen inburgeraars snel meedoen aan de Rotterdamse samenleving.

Binnen de opgave valt de taakstelling; de rijksoverheid bepaalt elk half jaar aan hoeveel statushouders - vluchtelingen met een verblijfsvergunning - gemeenten een woning en begeleiding bij de inburgering moeten bieden. De taakstelling voor 2023 is 1.795 te huisvesten statushouders. Hiervan zijn reeds 438 statushouders (tot en met april) gehuisvest.

Oekraïne

De gemeente Rotterdam heeft half maart de bestuurlijke afspraak gemaakt om Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Afgesproken is dat Rotterdam 2.016 gemeentelijke opvangplekken realiseert. Begin mei werden er in Rotterdam ongeveer 2.300 Oekraïense vluchtelingen opgevangen. Van hen verblijven er 1.124 in gemeentelijke opvanglocaties en 1.235 bij particulieren. De gemeente maakt kosten op het gebied van opvang, leefgeld, onderwijs, zorg en werk. Deze kosten worden gedekt door het Rijk.

Financiële bijstellingen Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving (x 1.000)

- € 11.247

Schuldhulpverlening toegenomen vraag	- € 6.710
Effecten nieuwe CAO	- € 1.190
Inburgering - Diverse posten	- € 349
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 2.998

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 25

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Inclusie en samenleving

Wie in Rotterdam woont, is een Rotterdammer en hoort erbij. In Rotterdam staan we open voor alle mensen. Onze gedeelde identiteit als Rotterdammer is waar de gemeente zich op richt, met respect voor de verschillen. De principes uit de Grondwet en de beginselen van de rechtsstaat zijn leidend. In één Rotterdam zijn allen één en worden allen gelijk behandeld. Voor iedereen gelden dezelfde regels in dezelfde mate. Wij verlangen van iedereen om deze principes te kennen en te respecteren. Dit staat verder uitgewerkt in het komende Actieplan Samenleven.

Armoede en schulden

In Rotterdam zijn er nog steeds te veel huishoudens die niet kunnen rondkomen en in armoede leven. Hoewel het de verantwoordelijkheid van iedere Rotterdammer zelf is om te werken aan de eigen redzaamheid en te zorgen voor inkomen, is dat voor veel Rotterdammers niet de realiteit. De bestrijding van armoede leidt ertoe dat mensen mee kunnen doen en leidt ook tot minder stress en minder gezondheidsproblemen.

Voor Rotterdammers die in financiële nood komen, of dreigen te gaan komen, staat de gemeente klaar. Rotterdam is een stad waarin we omkijken naar elkaar en die geen armoede wil accepteren. In de aanpak van armoede en schulden in Rotterdam is er oog voor ieders verantwoordelijkheid en voor welke maatregelen voor preventie, vroegsignalering en schuldsanering aantoonbaar werken.

Doel: Minder armoede en schulden

Pagina 26

Doel: Minder armoede en schulden

[Wat willen we bereiken?Wat gaan we daarvoor doen?Hoe meten we dat?Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- Minder kinderen groeien op in armoede, ieder kind dat opgroeit in armoede is er één te veel. We willen effectief en preventief beleid de intergenerationele 'viciuze armoedecirkel' doorbreken en eraan bijdragen dat deze kinderen en jongeren een beter perspectief krijgen om zich gezond, veilig, kansrijk en als actieve participant aan de samenleving te ontwikkelen.
- Minder Rotterdammers hebben financiële problemen. Deze ambitie bestaat uit de volgende onderdelen:
 - Minder Rotterdammers hebben problematische schulden
 - Minder Rotterdammers leven in armoede
 - Daar waar oplossen van de problematiek nog niet lukt verzachten we het leven met financiële problemen door middel van ondersteuning.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Voor de zomer 2023 wordt het nieuwe beleidsplan armoede en schulden opgeleverd. In dit beleidsplan maken we de uitwerking van de doelen naar acties. Dit doen we samen met ervaringsdeskundigen, organisaties en wetenschappers. Ook gebruiken we het factorenmodel hiervoor als basis.
- De doelen die we nu geformuleerd hebben, maar die nog met de gemeenteraad besproken moeten worden zijn gericht op preventie van armoede en schulden en het voorkomen van groter worden van geldproblemen en op ondersteuning en activering van Rotterdammers met geldproblemen.
- Wat we in ieder geval gaan doen om de bovenstaande doelen te bereiken:
 - We zetten in op het voorkomen van armoede en schulden door preventie
 - We zetten in op het vergroten van het bereik van inkomensondersteunende voorzieningen
 - We zetten in op vergroten van het bereik van onze schulddienstverlening

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegietarget: In deze collegeperiode vergroten we de instroom in de schuldhulpverlening door in totaal 15.750 intakes af te nemen en pakken we schulden aan door in totaal 8.200 schuldregelingen te starten	n.v.t.	Nulmeting						
a) Intakes		4.459	4.950	Januari t /m april: 1.838	5.250	5.550		
b) Gestarte schuldregelingen		1.886	2.700	Januari t /m april: 591	2.800	2.700		

Toelichting indicatoren

Collegietarget: Het aantal intakes van Rotterdammers die hulp zoeken voor hun geldproblemen neemt toe

Het aantal intakes van Rotterdammers die hulp zoeken voor hun geldproblemen neemt toe door samenwerking met partijen in de stad, o.a. partijen die het vertrouwen hebben van Rotterdammers, vroegsignalering van (problematische) schulden en communicatie over ondersteuningsaanbod.

Doel: Verbeteren taalbeheersing

Pagina 27

Doel: Taalbeheersing van Rotterdammers verbeteren

Wat willen we bereiken?

De basisvaardigheden van Rotterdammers verbeteren zodat ze zich in hun dagelijks leven beter kunnen redden. Het verbeteren van de taal-digitale- en rekenvaardigheden heeft als doel dat zij op het gebied van gezondheid, werk, geld en ontwikkeling vooruitgang boeken. Het beleid richt zich op deze vier thema's. In de uitvoering van dit beleid werken samen met netwerkpartners zowel intern, binnen de gemeente, als extern in de stad.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Wij zorgen voor kwalitatief goede trajecten basisvaardigheden en aanvullende (laagdrempelige) taalactiviteiten voor laaggeletterde Rotterdammers waarbij wij streven naar een klanttevredenheid van 80% welke wij jaarlijks meten.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Aantal gestarte trajecten basisvaardigheden			6.350	T/m april: 1.895	6.350	6.150	6.150	
Klanttevredenheid			80%		80%	80%	80%	

Toelichting indicatoren

Vanaf 2023 loopt een nieuwe aanbesteding gericht op trajecten basisvaardigheden in plaats van taaltrajecten. Hierdoor zijn de indicatoren anders dan voorheen, waardoor realisatiecijfers opnemen voor 2021 en 2022 geen juiste vergelijking geeft.

Doel: Een inclusieve samenleving

Pagina 28

Doel: Een inclusieve samenleving

Wat willen we bereiken?

Inburgering

Rotterdamse inburgeraars participeren maximaal in de samenleving (door opleiding <27 jaar of werk >27 jaar) en beheersen zo snel mogelijk de Nederlandse taal.

Samenleven

We willen discriminatie zoveel mogelijk voorkomen (acceptatie, kansengelijkheid) en de gevolgen bestrijden (mentaal welzijn, emancipatie, empowerment). Rotterdammers zien dat de gemeente een bondgenoot is in de strijd tegen discriminatie.

Wat gaan we daarvoor doen?

Inburgering

We voeren de Wet inburgering uit op basis van de Rijksmiddelen die daarvoor beschikbaar zijn. Statushouders uit voorgaande wetten worden zoals alle andere Rotterdamse werkzoekenden begeleid naar werk of een opleiding. Als extra impuls blijven we de Rotterdamse Taalstart aanbieden aan nieuwkomers en begeleiden we gezinsmigranten.

Samenleven

De doelstellingen op Samenleven zijn tijdelijk nog ruim geformuleerd. In het laatste kwartaal van 2022 en begin 2023 is er een inclusief participatietraject uitgevoerd om Rotterdammers met verschillende perspectieven te betrekken in de beleidsvorming van Samenleven. Het college wil dit proces zuiver en zorgvuldig doorlopen. De gemeente beschrijft wat de eigen rol is om het goede voorbeeld te geven, hoe initiatieven uit de stad worden gefaciliteerd en welke concrete acties er worden ingezet om discriminatie te bestrijden op leefgebieden (woningmarkt, arbeidsmarkt, etc) en waar nodig specifieke inzet is voor verschillende discriminatiegronden (moslimdiscriminatie, LHBTIQA+, anti-zwart racisme, antisemitisme, etc). Mede op basis van het participatietraject volgt in het najaar 2023 het actieplan Samenleven. Dan worden de begrotingsdoelen verder aangescherpt. Activiteiten van [Relax. Dit is Rotterdam](#), [Rotterdam Tegen Racisme](#) en de [Rotterdamse Aanpak Inburgering](#) lopen intussen uiteraard door. Jaarlijks wordt de raad geïnformeerd door een voortgangsrapportage statushouders, de laatste is de [Monitor statushouders 2021](#).

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Bijstandsvolume statushouders	2.180	3.118						
Slagingspercentage inburgering								
Omnibussenquête (% eens / heel erg eens):								
Seksuele en gender- diversiteit	87%	87%						
Culturele diversiteit	75%	73%						

Religieuze diversiteit	75%	73%
Het is leuk om te wonen in een stad met mensen met verschillende achtergronden	80%	78%
Wijkprofiel: Zegt géén discriminatie te ervaren in of buiten de eigen woonbuurt	81%	80%
Inclusiviteitsindex (EUR)		
Discriminatiemonitor:		
Aantal meldingen van discriminatie door Rotterdammer bij ADV (over voorval in of buiten Rotterdam)	674	355
Aantal meldingen over voorval dat plaatsvond binnen Rotterdam	240	248
Aantal geregistreerde discriminatie-incidenten bij de politie	470	520

Toelichting indicatoren

* Slagingspercentage inburgering geldt voor de nieuwe instroom van inburgeraars die volgens de nieuwe wet onder de regie van gemeenten vallen. De eerste zijn vorig jaar gestart, het inburgeringstraject duurt minimaal drie jaar. Pas na die periode zullen slagingspercentages inzichtelijk zijn en te vergelijken met landelijke cijfers.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 29

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Armoede, schuldhulpverlening, integratie en samenleving draagt bij aan de Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 1 Geen armoede, 2 Geen honger, 5 Gendergelijkheid, 10 Ongelijkheid verminderen.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 30

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	49.050	54.333	17.516	17.516	17.516	17.516
Bijdragen rijk en medeoverheden	41.906	45.723	8.905	8.905	8.905	8.905
Financieringsbaten	370	240	240	240	240	240
Overige opbrengsten derden	6.774	8.371	8.371	8.371	8.371	8.371
Lasten exclusief reserves	241.622	168.462	126.612	123.412	121.735	120.640
Apparaatslasten	31.533	39.338	38.106	37.462	36.378	35.548
Inhuur	2.016	642	763	763	763	763
Overige apparaatslasten	729	820	833	835	834	834
Personeel	28.788	37.876	36.509	35.864	34.781	33.951
Intern resultaat	1.658	1.067	1.022	1.022	1.022	1.022
Intern resultaat	1.658	1.067	1.022	1.022	1.022	1.022
Programmalasten	208.431	128.057	87.484	84.928	84.334	84.069
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	37.917	63.562	26.106	24.750	24.157	23.892
Kapitaallasten	-25	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	1.982	91	91	91	91	91
Sociale uitkeringen	148.630	45.065	43.083	42.333	42.332	42.332
Subsidies en inkomensoverdrachten	19.928	19.339	18.204	17.754	17.754	17.754
Saldo voor vpb en reserveringen	-192.572	-114.129	-109.097	-105.896	-104.219	-103.124
Saldo voor reserveringen	-192.572	-114.129	-109.097	-105.896	-104.219	-103.124
Reserves	-17.565	8.038	830	830	830	0

Onttrekking reserves	2.435	5.138	0	0	0	0
Toevoeging reserves	20.000	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	0	2.900	830	830	830	0
Saldo	-210.138	-106.090	-108.267	-105.066	-103.389	-103.124

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	1.999.228	2.027.398	2.099.024	2.063.397	2.020.468	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	1.904.895					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		2.248.142	2.150.194	2.092.552	2.036.182	2.017.255

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De totale baten bestaan met name uit bijdragen van het Rijk voor noodopvang asielzoekers en het uitvoeren van de Wet inburgering. Verder bestaan de baten uit ontvangen bijdragen voor taaltrajecten en de Rotterdampas.

Lasten

De middelen worden ingezet voor onder andere taaltrajecten, inburgering, armoedebestrijding en schuldhelpverlening.

Reserves

Binnen het programma worden middelen vanuit de bestemmingsreserve Armoedebelid ingezet.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop blijft vanaf 2024 min of meer gelijk.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Armoede, schuldhelpverlening, inburgering en samenleving		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-94.843	-93.988	-93.309	-93.236	-93.236
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-11.247	-14.279	-11.757	-10.153	-9.888
Aanpak armoede en schulden	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	657	420	770	1.600

Verlagen subsidieregeling Basisvaardigheden Rotterdam vanuit de portefeuille Taal	Bezuinigingen/Taakstellingen	500	500	500	500	500
ASH tarief	Intensiveringen	0	-450	0	0	0
Samenwerken met de stad	Intensiveringen	0	-500	-500	-500	-500
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.190	0	0	0	0
Inburgering - Dekking bestemmingsreserve	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.155	0	0	0	0
Inburgering - Dekking taakmutatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.719	1.368	0	0	0
Inburgering - Huisvesting Inburgeraars	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-338	-921	-858	-265	0
Inburgering - Verwachte Rijksbaten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	614	1.625	1.625	1.625	1.625
Inburgering - Voldoen aan de Wet Inburgering	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.000	-2.500	-2.500	-2.500	-2.500
Noodopvang 6e tranche	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Taal	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Wet Inburgering	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Toegenomen vraag schuldhulpverlening	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-6.710	-5.777	-4.715	-4.558	-4.558
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-60	-60	-60	-60	-60
Inburgering - Rotterdamse taalstart en proces inhuizing	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.499	-1.101	-390	0	0
Rotterdampas	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Armoedebeleid	Reserves	3.284	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Armoedefonds	Reserves	1.100	830	830	830	0
Bestemmingsreserve Asielakkoord	Reserves	0	0	0	0	0
Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln	Reserves	0	0	0	0	0

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	800	0	0	0	0
Aanpak laaggeletterdheid	Taakmutaties	-18	-20	0	0	0
Inburgering	Taakmutaties	-1.719	-1.368	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-6.884	-6.562	-6.109	-5.995	-5.995
Begroting na wijzigingen		-106.090	-108.267	-105.066	-103.389	-103.124

Toelichting financiële bijstellingen

Aanpak armoede en schulden

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Er vindt afbouw plaats van formatie rondom armoedebestrijding en schuldenaanpak.

Verlagen subsidieregeling Basisvaardigheden Rotterdam vanuit de portefeuille Taal

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Binnen de portefeuille Taal volwassenen wordt de subsidieregeling Basisvaardigheden Rotterdam structureel verlaagd.

ASH tarief

Om de financiële tekorten op de afvalinzameling gedeeltelijk op te lossen, is in het coalitieakkoord 2022-2026 opgenomen dat de afvalstoffenheffing (ASH) per jaar met 1% plus de indexatie wordt verhoogd. Toch is vorig jaar besloten, als tegemoetkoming op de stijgende woonlasten van de Rotterdamse huishoudens, om het tarief van 2023 gelijk te houden aan dat van 2022. Deze eenmalige afwijking heeft een effect op de benodigde stijging van het tarief voor 2024. Op basis van de laatst afgegeven schatting zou het tarief naar volgend jaar toe stijgen met 18,2%. Om bewoners tegemoet te komen, is besloten om het tekort op het tarief in twee jaar in te lopen. Hierdoor stijgt de ASH met 13,9%. Voor dit programma komt extra budget beschikbaar voor kwijschelding afvalstoffenheffing.

Samenwerken met de stad

In het kader van Samenwerken met de stad zijn er extra middelen beschikbaar van subsidies op het gebied van armoede- en schuldenbeleid.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor de jaren 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024. Op dit programma vindt er een bijstelling plaats van € 1,2 mln.

Inburgering - Dekking bestemmingsreserve

Er vindt een hogere instroom van statushouders plaats. Door de hogere instroom zijn de kosten voor de gemeente hoger. Deze kosten dekt het college deels uit de bestemmingsreserve Inburgering.

Inburgering - Dekking taakmutatie

Er vindt een hogere instroom van statushouders plaats. Het Rijk zet extra gelden in om de hogere lasten te

dekken.

Inburgering - Huisvesting Inburgeraars

Door een verhoogde taakstelling opvang statushouders, maakt de gemeente meer kosten voor de huisvesting. Het grootste deel hiervan kan de gemeente via de woningcorporaties huisvesten. Voor de overige moet de gemeente zelf alternatieve (tijdelijke) huisvesting organiseren zoals de realisatie van flexwoningen en het ombouwen van voormalige kantoorlocaties.

Inburgering - Verwachte Rijksbaten

Er vindt een hogere instroom van statushouders plaats. Er worden door het Rijk extra toegekende middelen ingezet om de hogere lasten te dekken.

Inburgering - Voldoen aan de Wet Inburgering

Er vindt een hogere instroom van statushouders plaats. De gemeente zet extra gelden in om de hogere lasten te dekken.

Noodopvang 6e tranche

Het Rijk stelt voor 2023 € 24 mln beschikbaar voor de noodopvang van asielzoekers in Rotterdam.

Rijksbijdrage Taal

Voor de aanpak van taalachterstanden zet de gemeente geld in dat het Rijk hiervoor beschikbaar heeft gesteld (€ 2,7 mln in 2023).

Rijksbijdrage Wet Inburgering

Het Rijk stelt voor 2023 € 11,1 mln beschikbaar voor de inburgeringsvoorzieningen.

Toegenomen vraag schuldhulpverlening

Sinds 2017 is de vraag naar schuldhulpverlening en inkomensondersteunende maatregelen gestegen. De verwachting is dat deze trend zich voorzet. Deze stijging is inmiddels niet meer op te vangen binnen de portefeuille Armoede en Schulden. Er is geld toegevoegd dat de gemeente inzet voor zowel de verstrekking van uitkeringen en voor de uitvoering van beleid.

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor activiteiten rondom maatschappelijke ontwikkeling. Het betreft een verhoging van baten en lasten met € 60.000.

Inburgering - Rotterdamse taalstart en proces inhuizing

Als gevolg van een verhoogde taakstelling statushouders zijn er meer kosten voor taalstart en het proces van inhuizing. Er is uitgegaan van een instroom van 1650 statushouders in 2023 en 2024, en 1000 in de jaren erna.

Rotterdampas

De begroting van de Rotterdampas stemt nu overeen met de baten en lasten van 2022 en de verwachtingen voor 2023.

Bestemmingsreserve Armoedebelaid

Uit de bestemmingsreserve Armoedebelaid wordt in 2023 voor € 2,6 mln onttrokken voor het continueren van armoedebestrijding. De lasten zijn hiervoor ook opgehoogd. Daarnaast wordt er € 2,3 mln onttrokken uit de bestemmingsreserve Armoedebelaid in 2023 voor de toegenomen vraag naar schuldhulpverlening. Hiermee wordt de ophoging van de budgetten gedeeltelijk gedekt. Als laatste heeft het college een aantal ambities bijgesteld om financiële ruimte te creëren. Er vindt een vrijval van € 1,0 mln plaats.

Bestemmingsreserve Armoedefonds

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Er vindt een gedeeltelijke vrijval van de bestemmingsreserve Armoedefonds plaats.

Bestemmingsreserve Asielakkoord

Vanuit de bestemmingsreserve Asielakkoord wordt € 114.000 onttrokken voor begeleiding van de inburgeraars die nog inburgeringsplichtig zijn en waarvan de lening volledig is uitgeput.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer worden opgenomen in deze lijst. In dit programma gaat dat om een reserve op het onderdeel Taal.

Aanpak laaggeletterdheid

Voor de aanpak van laaggeletterdheid is er voor 2023 en 2024 extra geld toegevoegd aan het budget voor deze aanpak. Hiermee kunnen meer taaltrajecten worden aangeboden.

Inburgering

Er vindt een hogere instroom van statushouders plaats. Het Rijk stelt extra geld beschikbaar om de hogere lasten te dekken.

Technische wijzigingen

In het programma zijn diverse technische wijzigingen geweest. De grootste wijzigingen zijn:

- Taaltrajecten (-€ 500.000 in 2023 en 2024): Voor de inkoop van taaltrajecten is vanuit het [programma Werk en Inkomen](#) budget ontvangen.

- Formatie uitbreiding Samenleven en Taal (2024 en verder € 113.000): Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor Samenleven en Taal, voor activiteiten vanuit het coalitieakkoord. Er vindt afdracht naar het [programma Overhead](#) plaats
- Formatie uitbreiding Sociale Zekerheid (-€ 204.000 in 2023): Er vindt een budgetoverheveling plaats vanuit het [programma Zorg, welzijn en wijkteams](#) voor inzet vanuit het programma Stevige Start.
- Integratie (€ 224.000 in 2023 tot € 243.000 in 2027): Er vindt een budgetoverheveling plaats naar het [programma Overhead](#) voor het uitvoeren van de Leerbaarheidstoets.
- Apparatslasten Maatschappelijke Ondersteuning in de Wijk (structureel -€ 2,1 mln): Er heeft een doorontwikkeling plaatsgevonden binnen het apparaat van de directie MOW. Hierbij heeft een verschuiving plaatsgevonden van formatie. Door een andere kostenverdeling vindt er een overheveling plaats vanuit [het programma Zorg, welzijn en wijkteams](#).
- Aanpassing kostenverdeling (-€ 4,4 mln in 2023 tot -€ 4,3 mln in 2027): Er vindt een wijziging plaats in de toerekening van organisatielasten van het [programma Zorg, Welzijn en Wijkteams](#) aan het programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving
- Diverse kleine bijstellingen: (€ 29.000 in 2023 tot € 24.000 in 2027)

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 32

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Gelijke kansen voor Rotterdammers in een inclusieve samenleving. Daar zet de gemeente zich voor in. Centraal daarbij staan bestaanszekerheid en gelijkwaardigheid. Dat geldt ook voor bijvoorbeeld nieuwe bewoners en Rotterdammers die moeite hebben met lezen en schrijven. Iedereen moet kansrijk, veilig en gezond kunnen leven.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- Beleidskader [De Taalspiraal](#)
- de Rotterdamse aanpak van armoede '[Uit de knoop](#)'
- '[Reset Rotterdam](#)'
- [Discriminatiemonitor](#)
- '[Relax. Dit is Rotterdam](#)'
- [Voortgang Integratie & Samenleven](#)
- [Rotterdam Tegen Racisme](#)
- [Rotterdamse Aanpak Inburgering](#)
- [Monitor statushouders 2021](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Er zijn geen verbonden partijen die worden ingezet voor dit programma.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 33

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Achbar

Wethouder Achbar is verantwoordelijk voor de portefeuille Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale Inclusie.

‘Het is belangrijk dat Rotterdam een stad is waarin iedereen zich thuis voelt en gelijk behandeld wordt.’

Wethouder Yigit

Wethouder Yigit is verantwoordelijk voor de portefeuille Armoedebestrijding, Schuldhulpverlening en Taal.

‘Zowel Rotterdammers die al jaren in armoede leven als mensen die acuut financieel in de knel komen bieden we hulp en ondersteuning. Zodat de vicieuze cirkel van armoede doorbroken wordt en alle Rotterdamse kinderen de kans krijgen om hun talenten te ontplooien.’

Beheer van de stad

Pagina 34

Beheer van de stad

Een schone, hele en veilige buitenruimte die de Rotterdammers en haar bezoekers optimaal kunnen benutten, waarbij wijkgestuurd werken, verduurzaming en circulariteit belangrijk zijn. De opgaven van de stad zoals verdichting en klimaatadaptatie worden innovatief aangepakt.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Schone en circulaire stad
Doel: Veilige en beschikbare buitenruimte	Doel: Prettige leefomgeving	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen
Verantwoordelijke collegeleden		

Voortgang 2023

Pagina 35

Voortgang 2023

Collegetarget

We verminderen naastplaatsingen en zwerfafval in de 20 wijken die het slechtst scoren. Doel in deze collegeperiode is een stijging van de CROW-score op naastplaatsingen en zwerfafval met gemiddeld 5 procentpunt.

Realisatie 2022: 79,77% niveau B of hoger

Mijlpaal 2023: 81,5% niveau B of hoger

Realisatie 2023: niet beschikbaar

Het is lastig om op dit moment – mei 2023 - een verwachting uit te spreken over de doelstelling voor plaatsing van huishoudelijk afval naast containers en zwerfafval. De staking in februari heeft de meetresultaten van het schouwen beïnvloed. Een aantal wijken is voorafgaand aan de staking geschouwd of juist tijdens de opruimwerkzaamheden daarna. Op dit moment is het fijne zwerfafval op verharding de grootste zorg. Op basis van de cijfers van het tweede kwartaal 2023 is het mogelijk te beoordelen of aanvullende maatregelen op zwerfafval nodig zijn.

Er zijn aanzienlijke verschillen tussen de wijken in de plaatsing van huisvuil naast containers en in zwerfafval. Dat benadrukt het belang van een wijkgerichte aanpak. In 2023 is er een aantal wijkgerichte maatregelen, zoals extra

publieksvoorlichting, meer knijperkasten, werving van meer containeradopties en promotie van het gebruik van schoonmaakpakketten.

De **NietRNAast-aanpak** heeft tot doel de plaatsing van afval naast containers te verminderen. Dat lukt: in de tweede helft van 2022 was er 5,57 procentpunt minder afval naast containers ten opzichte van 2021. De NietRNAast-aanpak gaat in 2023 voor heel Rotterdam in uitvoering. Twintig reinigers krijgen in 2023 een opleiding tot controleur huisafval, zodat ze zelf boetes kunnen uitschrijven. Analyses van de registraties leiden tot verdere verbetering van het werkproces.

Blindganger aan de Claes de Vrieselaan

Eind september 2022 de verhuisden de laatste bewoners van te slopen panden aan de Claes de Vrieselaan. Daarna begonnen de voorbereidingen voor het ruimen van de blindganger. De sloop van de panden Claes de Vrieselaan 25, 27, 29 vindt plaats tussen half september en eind november 2023. Het graven naar de blindganger staat gepland voor de periode maart tot mei 2024.

Bruggen

Tijdens een inspectie in Delfshaven van de 1e Coolhavenbrug, in oktober 2022, bleek dat er gebreken zijn aan de draaipunten van de Parksluizen over de Schie. Om de brug definitief te herstellen zijn de draaipunten van de brug vervangen. De 1e Coolhavenbrug is hersteld en sinds eind april 2023 weer in bedrijf. Ook de Parkhavenbrug is geïnspecteerd, waarna is besloten bij deze brug een zelfde reparatie uit te voeren. De verwachting is dat de brug eind van de zomer 2023 weer in bedrijf is. De staat en ouderdom van de beweegbare bruggen en sluizen, en de eisen van de Machinerichtlijn, maken dat Rotterdam de komende jaren een grote opgave heeft om de beweegbare bruggen en sluizen te renoveren.

Om vorm te geven aan de renovatie- en vervangingsopgave loopt er een grootschalig bruggenprogramma. Dit meerjarige programma voorziet in een systematische aanpak voor het onderhoud van de beweegbare bruggen en sluizen.

Biodiversiteit

In het coalitieakkoord is afgesproken de komende 4 jaar 40 hectare bijenlandschap te realiseren. In 2023 is een start gemaakt met de eerste 10 hectare. De aanbesteding voor het Meetnet flora en fauna Rotterdam is gegund. De uitvoeringsagenda Biodiversiteit 2023 -2027 volgt nog voor het zomerreces van 2023.

LED-transitie

Het LED-transitieproject loopt vanaf 2020 t/m 2025 waarbij 90.000 armaturen worden vervangen. Inmiddels zijn er in totaal circa 60.000 armaturen vervangen.

Uitrol groente, fruit, etensresten (gfe) hoogbouw

In Blijdorp, Bergpolder, Oosterflank, Lage Land, 's Gravenland en Prinsenland, Hoek van Holland en Pernis is er een gescheiden inzameling van groente-, fruit- en etensresten (gfe). In mei 2023 waren 362 gfe-wijkcontainers geplaatst. Deze containers hebben nog ontwerpfouten. Die worden er op dit moment uitgehaald; de containers komen waarschijnlijk eind 2023 weer in productie.

Eind 2023/begin 2024 komen er ongeveer 450 wijkcontainers in Kralingen en IJsselmonde. Half 2024 komen daar Delfshaven en het Oude Westen bij. De planning is elk jaar tussen 400 en 500 nieuwe containers te plaatsen. In totaal komen er in Rotterdam 2500-2800 gfe-containers. Het streven is erop gericht dat elk huishouden in Rotterdam eind 2028 de mogelijkheid heeft om het gfe (en tuinafval) gescheiden aan te leveren.

Voor het dichtstedelijke gebied - de hoge woontorens, het centrum – loopt onderzoek naar de mogelijke inzet van voedselvermalers en van een nieuw ondergronds inzamelmiddel voor gfe. Bij een positief onderzoeksresultaat gaat de gemeente dit in het centrum faciliteren, na afronding van de plaatsing van de reguliere gfe-containers.

Zero- emissionvoertuigen

Het programma 'verduurzaming gemeentelijk wagenpark' is in volle uitvoering. De doelstelling, een emissieloos wagenpark in 2030, is nog actueel. Hieronder is de stand van zaken emissieloos per voertuigcategorie in percentages vermeld:

- De personenwagens (80%) zijn, conform doelstelling, eind 2023 emissieloos.
- De lichte bedrijfsvoertuigen < 2,5 ton (38 %) liggen op schema (eind 2025 emissieloos).
- De zware bedrijfsvoertuigen > 2,5 ton (9 %) vormen nog een grote uitdaging (eind 2030 emissieloos). Met de invoering van Zero Emissie Zone Stadslogistiek per 1 januari 2025 (met diverse overgangsregelingen tot 2030) vindt een verdere aanscherping van regelgeving plaats voor die (werk)voertuigen die de zone in moeten kunnen.

Financiële bijstellingen Beheer van de stad (x 1.000)

- € 28.932

Nota kapitaalgoederen	- € 11.300
Eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	- € 7.952
Effecten nieuwe cao	- € 6.360
Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten	- € 809

Kostenstijging energie - Overig	- € 5.493
Actualisatie kapitaallasten	€ 2.623
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 359

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 36

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Investeren in schoon vervoer

Duurzame **bereikbaarheid**, van de stad en van voorzieningen in de stad, draagt bij aan fijn wonen en is een belangrijke voorwaarde voor de beoogde economische groei en vernieuwing. De Roseknoop wordt de verbindende schakel tussen de gebiedsontwikkeling van Feyenoord City en Parkstad, de Tweebosbuurt en de Afrikaanderwijk-Oost. De renovatie van de Roseknoop zorgt voor een betere doorstroming van het verkeer. Om te investeren in de toekomst maken we geld vrij voor **de verbetering van het openbaar vervoer tussen Zuid en Noord** via de Maastunnel: Zuidplein Rotterdam Centraal, en de Van Brienenoordbrug: Zuidplein-Stadionpark, Kralingse Zoom. Meer en beter ingerichte P+R-locaties aan de randen van de stad, en aantrekkelijke en veilige fietsroutes bevorderen de mobiliteit en doorstroming van het autoverkeer in de stad.

Verbeteren luchtkwaliteit

We willen uiterlijk in 2025 voldoen aan de (strengere) normen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO). Door onder meer gerichte verkeersmaatregelen, investeren in schoner vervoer en het uitbreiden van walstroom voor zeeschepen. De afgelopen jaren is de **luchtkwaliteit** in de 15 meest vervuilde straten **verbeterd**, en voldoen ook deze straten aan de Europese gezondheidsnorm. Dat betekent dat mensen langer en gezonder leven.

Beheren en onderhouden van de openbare ruimte van Rotterdam

We gaan mee met de ritmes van de stad. Elke dag halen we afval op, houden we toezicht en zorgen we ervoor dat het water afgevoerd wordt, riolen werken, bomen groeien en de straten er goed bij liggen. Elk weekend zorgen we ervoor dat de stad na het uitgaan en het feesten weer snel schoon en veilig is. We pieken in de seizoenen. 's Zomers zijn we op de stranden en de parken, in de herfst ruimen we blad en 's winters strooien we op tijd. Als het

nodig is staan we paraat na stormschade, overstromingen of rellen. Als het areaal groeit of verandert groeien de exploitatiemiddelen (met dank aan de motie Sies). We zorgen met goed beheer dat onze assets hun levensduur halen en op tijd worden vervangen. Elk vervangingsmoment is daarbij een kans voor vernieuwing.

Vergroenen

Beheer is meer dan behoud van het bestaande. Beheer is vormgeven van de toekomst door bij te dragen aan de grote transitieopgaven in de stad: we gaan de stad vergroenen, meer klimaatadaptief, meer biodivers maken en we willen steeds meer materialen hergebruiken. 'Werk met werk maken' is hierbij het motto: als we de riolering gaan vervangen vergroenen we meteen en nemen we klimaatmaatregelen. We investeren in waterberging, meer biodivers groen en bomen die voor verkoeling zorgen. We realiseren met onze groene partners 40 ha bijenlandschap en 20 ha extra groen en waterberging.

Het is van belang dat we het (extra) groen en onze parken goed onderhouden. Daarom gaan we daarin extra investeren. Wat dit betekent staat in de volgende nota Kapitaalgoederen (2023).

Samen

We beheren de stad niet alleen. Samen met bewoners en ondernemers willen we buurten, pleinen en parken nog schoner houden. In de wijken werken we samen met bewoners en wijkraden. In de hoofdstructuren werken we samen met diverse partners zoals de waterschappen, Evides en Stedin.

Schoonhouden

Ook zorgen we voor schone buurten. Een schone buurt zonder vuil op straat, is een fijne buurt. Een schone en groene omgeving bevordert de verbinding met de wijk en draagt bij aan een veilige, diverse en toekomstbestendige en leefomgeving.

Twee van de grootste ergernissen van Rotterdammers zijn afval naast containers (naastplaatsingen) en zwerfafval. Daarom gaan we:

- meer preventieve maatregelen nemen om de stad schoon te houden;
- bewoners harder aanpakken die er een rotzooi van maken;
- meer investeren in het opruimen en ophalen van (zwerf)afval.

De focus ligt daarbij op de 20 wijken die het slechtst scoren op de beeldmeetlat van naastplaatsingen (de CROW-methodiek). Deze wijken moeten op deze meetlat gemiddeld een 5 procentpunt betere score laten zien.

Doel: Schone en circulaire stad

Pagina 37

Doel: Schone en circulaire stad

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

In 2050 wil Rotterdam een stad zonder afval zijn. Om dat te bereiken is het van groot belang:

- de totale hoeveelheid afval terug te brengen;
- huishoudelijk afval nog beter te scheiden.

In de Grondstoffennota zijn maatregelen opgenomen om dit te stimuleren.

Rotterdammers willen een zichtbaar schonere stad. Dit betekent dat de stad er voor het oog schoon bij ligt en dat Rotterdammers het schoonniveau van de buitenruimte positief waarderen. De overlast door plaagdieren zoals ratten houden we onder controle door een gebiedsgerichte rattenaanpak.

Rotterdam is daarnaast op weg naar een afvalvrije en grondstoffenrijke samenleving. Daarbij maken we stapsgewijs de omschakeling van een lineaire naar een circulaire economie. Rotterdam Circulair draagt bij aan de transitie naar een groener, duurzamer, veerkrachtiger, gezonder en schoner Rotterdam. Het gehele gemeentelijke wagenpark is in 2030 emissieloos ten behoeve van het klimaat en de gezondheid van de Rotterdammer.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We verminderen naastplaatsingen en zwerfafval in de 20 wijken die volgens de CROW-methodiek het slechtst scoren met gemiddeld 5 procentpunt (collegetarget).
- We stellen de Rotterdammers in staat om op een eenvoudige en verantwoorde manier afval te scheiden:
 - We verruimen de openingstijden van (een deel van de) milieuparken.
 - We stellen leenbakfietsen en aanhangwagens beschikbaar voor Rotterdammers.
 - We vergroten het aantal pop-up-milieuparken in de wijk per jaar (minimaal 100 per jaar), zodat Rotterdammers makkelijker hun grofvuil weg kunnen brengen.
- Circulair hergebruik stimuleren we door in te zetten op refuse, repair, reuse, recycling en afvalscheiding.
- Naastplaatsingen pakken we aan onder meer door vaker en strenger te handhaven:
 - Reinigingsmedewerkers leiden we op tot toezichthouder zodat zij kunnen optreden tegen afval naast de container.
 - We maken meer gebruik van gedrag beïnvloedende technieken rondom wijkcontainers.
 - We experimenteren met digitale middelen om vuil beter te herkennen, zodat het ophalen van het vuil efficiënter kan worden ingericht.
- We gaan verder met onze aanpak van zwerfafval en het reinigen van de buitenruimte. Dat doen we op een gemiddelde van 90% B-schoonniveau volgens de CROW-methodiek:
 - We zetten de reinigingsteams vaker in, stadsbreed en óók in het weekend. Deze zogenaamde 'runners' gaan elke dag 's ochtends vroeg de wijk in om, los van meldingen, naastplaatsingen weg te halen.
 - We zetten bij de in- en/of uitgang van parken op piekmomenten grote containers neer.
 - We willen overlast van plaagdieren op straat tegengaan; daarom maken we afspraken met restaurants en de markten om te voorkomen dat etensresten op straat belanden.
 - We investeren in zogenoemde 'Zakken vullen' acties, waarbij bewoners en schoolkinderen voor een kleine tegenprestatie (koffie, voucher van de lokale supermarkt, etc.) zwerfvuil opruimen.

- We vergroten de bewustwording en kennis over dierenwelzijn. We continueren de acties uit de nota Dierenwelzijn en maken daartoe een nieuw uitvoeringsprogramma. Daarbij zetten we in op gecombineerde acties in overlappende beleidsvelden (o.a. biodiversiteit, groenbeheer, plaagdierbeheersing en evenementen).
- Plaagdierbeheersing zetten we vanaf 2023 gebiedsgericht in samen met alle (gebieds)functionarissen die onmisbaar zijn in de aanpak van rattenoverlast.
- We streven ernaar dat bewoners de buitenruimte als schoon ervaren en de gemeentelijke dienstverlening positief waarderen. De neerwaartse trend van de schoonbeleving uit het Wijkprofiel buigen we om. Voor de waardering van bewoners over de dienstverlening wordt een indicator ontwikkeld.
- Voor de periode 2024-2027 is de doelstelling een emissieloos wagenpark in 2030 en toegang tot de Zero Emissie Zone in 2025 verder uitgewerkt. Belangrijke randvoorwaarden hierbij zijn: voldoende voortgang in technologische ontwikkelingen/beschikbaarheid van grondstoffen en de beschikbaarheid van voldoende (duurzame) energie op huisvestingslocaties. Om dit voor elkaar te krijgen is echter voldoende budget nodig om de meerkosten van de aankoop van zware emissieloze (werk)voertuigen te dekken. De meerkosten voor 2023 en 2024 zijn aangevraagd bij het Duurzaamheidstransitiebudget zodat voorkomen wordt dat deze ontwikkeling beslag legt op budgetten van de uitvoerende afdelingen.

Rotterdam Circulair maakt onderdeel uit van een grotere transitie waaraan breder binnen de gemeente gewerkt wordt. Meer toelichting daarover is te lezen in de [paragraaf 'Klimaat'](#) binnen deze begroting. In die paragraaf wordt ingegaan op hoe de transitie naar een circulaire economie bijdraagt aan:

1. een groener en duurzamer Rotterdam.
2. een betaalbaarder en economisch veerkrachtiger Rotterdam.
3. een gezonder en schoner Rotterdam.

Hoe meten we dat?

Indicator	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget Schoon naastplaatsingen en zwerfafval: We verminderen naastplaatsingen en zwerfafval in de 20 wijken die het slechtst scoren. Doel in deze collegeperiode is een stijging van de CROW-score op naastplaatsingen en zwerfafval met gemiddeld 5 procentpunt.	79% niveau B	79,77%	81,5%		82,75%	84% niveau B		
	of hoger	niveau B of	niveau B of		niveau B	of hoger		
		hoger	hoger		of hoger			
Restafval per inwoner per jaar	281 kg	264 kg	nmb		nmb	nmb		
Schoon CROW-indicator norm: 90% niveau B	behaald	91% B	90%B		90%B	90%B		

Toelichting indicatoren

Naastplaatsingen en zwerfafval

Om te meten of we het collegetarget op naastplaatsingen en zwerfafval halen, gebruiken we:

- Reguliere metingen voor de CROW-indicatoren naastplaatsingen (1 beeldmeetlat) en zwerfafval (5 beeldmeetlatten). De realisatie is het gemiddelde van de scores op naastplaatsingen en zwerfafval, waarbij aan beide een even zwaar gewicht wordt toegekend.

De 20 slechtst scorende wijken zijn benoemd op basis van hun scores over 2021.

Restafval per inwoner

Met huishoudelijk restafval bedoelen we het totaal aan ongescheiden restafval per inwoner per jaar (inclusief grof huishoudelijk restafval). De streefwaarde voor 2026 (249 kg) is opgenomen in de Grondstoffennota 2023-2026. Hierin staan nieuwe maatregelen en doelstellingen voor de reductie van de hoeveelheid restafval per inwoner.

Beeldkwaliteit Schoon

Sinds 2019 gebruikt de gemeente Rotterdam de landelijke CROW Beeldsystematiek om de kwaliteit van de openbare buitenruimte te monitoren. Voor 'schoon' meten we volgens de standaardset beeldmeetlatten en meetmethoden uit de landelijke CROW Kwaliteitscatalogus Openbare Ruimte. We sluiten ook zo veel mogelijk bij deze landelijke standaard aan als we meetlocaties bepalen en gebieden indelen.

Doel: Veilige en beschikbare buitenruimte

Pagina 38

Doel: Veilige en beschikbare buitenruimte

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

Een buitenruimte die veilig is en waarvan bewoners gebruik kunnen maken. Bewoners zijn tevreden over het beheer en onderhoud van de openbare ruimte.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We stellen eens per 4 jaar een [nota vervangingsinvesteringen](#) en een [nota onderhoud kapitaalgoederen](#) op. Eens per 5 jaar schrijven we het gemeentelijk rioleringsplan ([GRP](#)). In 2023 wordt de nieuwe nota onderhoud kapitaalgoederen (2023-2026) afgerond.

- Het (vervangings-)onderhoud voeren we op tijd uit op basis van de vastgestelde nota's en het GRP. Hierbij nemen we de thema's circulair, duurzaamheid, biodiversiteit, klimaatadaptatie en participatie zoveel als mogelijk mee. Hierdoor is er geen sprake van achterstallig onderhoud.
- We onderhouden ons areaal groen op een gemiddelde beeldkwaliteit van 90% B. Onze verharding onderhouden we met een technische kwaliteit van 85%. We gebruiken hiervoor de normen van de CROW-methodiek.
- In de komende 4 jaar gaan we 40 hectare bijenlandschap realiseren. Hiermee voegen we bijna 10% areaal toe aan het bestaande bloem- en kruidenrijk graslandschap in de stad.
- We voeren het dagelijks beheer uit van de buitenruimte en doen periodieke inspecties.
- Ontploffbare oorlogsresten brengen we in kaart. Waar deze een gevaar vormen, worden ze geruimd. Hierdoor voorkomen we toevallige vondsten van oorlogsresten.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Beschikbaarheid van de vitale infrastructuur op bruggen en tunnels bedraagt minimaal 95% (Erasmusbrug, Maastunnel).			Minimaal 95%		Minimaal 95%	Minimaal 95%	Minimaal 95%	
Straatverlichting werkt voor minimaal 95% (conform landelijke norm).			Minimaal 95%		Minimaal 95%	Minimaal 95%	Minimaal 95%	
Onderhoud groen heeft een gemiddelde beeldkwaliteit van 90% B.			Gemiddelde beeldkwaliteit 90% B		Gemiddelde beeldkwaliteit 90% B	Gemiddelde beeldkwaliteit 90% B	Gemiddelde beeldkwaliteit 90% B	
Onderhoud verharding heeft een gemiddelde technische kwaliteit van 85% B.			Gemiddelde beeldkwaliteit 85% B		Gemiddelde beeldkwaliteit 85% B	Gemiddelde beeldkwaliteit 85% B	Gemiddelde beeldkwaliteit 85% B	
Aantal hectare bijenlandschap toegevoegd.							40	

Toelichting indicatoren

Beschikbaarheid van de vitale infrastructuur op bruggen en tunnels

De beschikbaarheid bedraagt minimaal 95%.

Straatverlichting

Werkt voor minimaal 95%.

Onderhoud groen en verharding

Heeft een gemiddelde technische kwaliteit van 90% B.

Onderhoud verharding

Heeft een gemiddelde beeldkwaliteit van 85% B.

Aantal hectare bijenlandschap

De komende 4 jaar gaan we 40 hectare bijenlandschap realiseren.

Doel: Prettige leefomgeving

Pagina 39

Doel: Prettige leefomgeving

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

Een mooie, diverse en uitnodigende openbare ruimte met een goed gespreid en toegankelijk recreatief aanbod.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We initiëren 50 aansprekende klimaatadaptieve projecten in de openbare buitenruimte waarbij we onder andere groen en/of bomen toevoegen en buffers voor regenwater aanleggen. Hiermee beperken we hittestress, droogte en regenwateroverlast. De projecten worden waar mogelijk gekoppeld aan het (riool-) vervangingsprogramma.
- Groot onderhoud aan en vervangingen van areaal wordt zoveel mogelijk gecombineerd en integraal uitgevoerd teneinde de overlast tot een minimum te beperken.
- Bij vervangingsprojecten op speel- en sportplekken en recreatiegebieden wordt, ingezet op een meer divers aanbod voor meerdere doelgroepen. Hierbij realiseren we meer publieke sportvoorzieningen in de buitenruimte waar Rotterdammers gratis kunnen sporten.
- We realiseren jaarlijks 10 extra watertappunten en 50 extra bankjes.
- We investeren in de toegankelijkheid van de openbare ruimte voor mindervalide Rotterdammers. Dit doen we o.a. door jaarlijks 10 slechttoegankelijke plekken in de buitenruimte aan te pakken.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Het realiseren van 50 klimaatadaptieve projecten	5		15	30	50	
Aantal extra geplaatste bankjes	50		50	50	50	
Aantal extra geplaatste watertappunten	10		10	10	10	

Toelichting indicatoren

Het realiseren van 50 klimaat adaptieve projecten

Er worden 50 klimaat adaptieve projecten in de openbare buitenruimte gerealiseerd waarbij we onder andere groen en/of bomen toevoegen en buffers voor regenwater aanleggen.

Aantal extra geplaatste bankjes en watertappunten

Er worden de komende vier jaar 50 extra banken en 10 extra watertappunten per jaar geplaatst.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 40

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Beheer van de stad draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 6. Schoon water en sanitair , 9. Industrie, innovatie en infrastructuur, 12. Verantwoorde consumptie en productie, 13. Klimaatactie, 14. Leven in het water en 15. Leven op het land.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 41

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Lichtmastvervanging project](#)[Vervoer en Materieel 2021-2025](#)[Gemeentelijk rioleringsplan 2021-2025](#)[CO² reductie door versnelde ombouw straatverlichting naar LED](#)

Lichtmastvervangings project

Het vervangingsprogramma verloopt volgens planning. Dit jaar worden de lichtmasten vervangen die een verhoogd risico hebben. Medio november wordt gestart met het vervangen van lichtmasten per gebied. Het betreft de lichtmasten uit de jaren '70 en '80 die in een bepaald gebied staan. Door inflatie, materiaal schaarste en capaciteitsgebrek bij de aannemers, wordt de gemeente geconfronteerd met hogere kosten dan waarmee rekening is gehouden. Dit is een punt van aandacht

Vervoer en Materieel 2021-2025

Dit is een krediet ten behoeve van dagdagelijkse continue werkzaamheden: het aankopen, (deel)verhuren, beheren en onderhouden van de gemeentelijke (werk)voertuigen en andere voertuigen van, met name, overheid gelieerde organisaties.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2021	Raming 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
155.000	0	155.000	96.912	24.000	0	0	0	0

Gemeentelijk rioleringsplan 2021-2025

Gemeentelijk rioleringsplan 2021-2025

Het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP) biedt een overzicht van de ontwikkelingen in het stedelijk watersysteem van Rotterdam. Kortgezegd bestaat dit systeem uit een samenhangend geheel van het rioolstelsel, de buitenruimte en het oppervlaktewatersysteem. Het onderhoud en beheer van dit systeem betaalt de gemeente uit de exploitatiemiddelen. Vervanging en renovatie van dit systeem betaalt de gemeente uit investeringskredieten: het investeringskrediet Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025 en het krediet Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025. Het streven is om elk jaar circa 40 kilometer riolering te vervangen, in totaal circa 200 km gedurende de GRP-periode. De laatste jaren is het erg lastig gebleken om dit streven waar te maken. Het oppakken van rioolwerkzaamheden samen met andere onderhoudsprojecten van de gemeente en andere stakeholders (denk ook aan de energietransitie) vraagt meer voorbereidingstijd dan gedacht.

Klimaat coaching private ruimte

In 2023 leggen we de focus op het betrekken van de bewoners en eigenaren van de private ruimte bij de uitvoering van weg- en rioolvervangingsprojecten. Een goede combinatie van groen en water vergroot de 'sponswerking' van de stad en ook de biodiversiteit en leefbaarheid. Een taak voor de gemeente, maar ook van private partijen om zo de stad als geheel voor te bereiden op een extremer klimaat. Onder de noemer klimaatcoaching private ruimte kijken we naar mogelijke inzet van een tuincoach, afkoppelcoach en klimaatcoördinator.

Assetgroep hemelwaterbergingsvoorzieningen

We zijn al enkele jaren bezig het beheer van waterpleinen en andere bergingsvoorzieningen goed op poten te zetten. Ontwerp en aanleg van zulke voorzieningen is een ding, maar ervoor zorgen dat ze ook voor langere tijd goed blijven functioneren is minstens zo belangrijk. Hiervoor is nu een speciale assetgroep in het leven geroepen. Door de werkprocedures en taakverdeling binnen die groep te stroomlijnen, verloopt de uitvoering in het veld steeds beter.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
98.512	0	98.512	23.920	25.547	16.535	26.250	0	0

CO² reductie door versnelde ombouw straatverlichting naar LED

De gemeente streeft naar zuinige en duurzame openbare verlichting. Daarom gaat de straatverlichting volledig over op LED. Er komt een nieuw telemanagementsysteem. Dit systeem stelt de gemeente in staat om storingen zo snel te signaleren, dat hierbij geen burgermelding meer nodig is. Met de overgang naar LED wordt ca. 30% energie bespaard ten opzichte van het huidige verbruik. Hiermee leveren we een bijdrage aan de energietransitie. De vervanging doen we in stappen, wijk voor wijk.

Voortgang

In 2023 zijn we bezig met het vervangen van de armaturen langs de hoofd en verzamelwegen en de specials zoals, hangverlichting, grondspots en tunnelverlichting. Aangezien de tunnels niet identiek zijn is dit dus maatwerk en dus arbeidsintensief.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2025	Raming 2026
51.000	0	51.000	33.628	9.434	5.620	2.317	0	0

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Beheer van de stad	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	268.297	273.594	271.405	276.540	277.430	277.774
Bijdragen rijk en medeoverheden	4.113	3.606	2.493	3.240	3.926	3.926
Belastingen	86.625	95.576	96.219	96.862	97.504	97.504
Overige opbrengsten derden	177.199	170.692	170.526	174.271	173.833	174.177
Overige baten	360	3.720	2.167	2.167	2.167	2.167
Lasten exclusief reserves	442.529	478.481	454.116	459.590	464.361	469.339
Apparaatslasten	168.847	181.962	172.197	171.970	171.651	171.651
Inhuur	11.360	10.516	7.511	7.511	7.511	7.511
Overige apparaatslasten	6.028	6.308	6.289	6.329	6.275	6.275
Personeel	151.459	165.139	158.397	158.130	157.865	157.865
Intern resultaat	-10.436	-16.915	-16.533	-16.533	-16.533	-16.533
Intern resultaat	-10.436	-16.915	-16.533	-16.533	-16.533	-16.533
Programmalasten	284.119	313.434	298.452	304.153	309.242	314.221
Financieringslasten	23	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	181.510	206.593	183.301	184.111	185.355	186.402
Kapitaallasten	61.712	66.101	76.858	81.581	85.238	88.958
Overige programmalasten	39.057	38.020	37.273	37.541	37.830	38.041
Subsidies en inkomensoverdrachten	1.817	2.720	1.020	920	820	820
Saldo voor vpb en reserveringen	-174.233	-204.887	-182.711	-183.050	-186.930	-191.565
Vennootschapsbelasting	872	800	800	800	800	800
Saldo voor reserveringen	-175.105	-205.687	-183.511	-183.850	-187.730	-192.365
Reserves	11.426	11.828	6.595	5.034	3.576	3.541
Onttrekking reserves	8.472	10.576	6.595	5.034	3.576	3.541
Toevoeging reserves	1.500	0	0	0	0	0

Vrijval reserves	4.454	1.252	0	0	0	0
Saldo	-163.679	-193.859	-176.916	-178.817	-184.155	-188.824

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 150.293	- 164.927	- 164.443	- 169.963	- 173.624	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 163.679					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 193.859	- 176.916	- 178.817	- 184.155	- 188.824

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten komen vooral voort uit inkomsten uit lokale lasten. Dat zijn heffingen voor onder andere het gebruik van gemeentelijke bezittingen en voor de levering van gemeentelijke diensten. De lokale lasten bestaan onder andere uit rioolheffing, afvalstoffenheffing, bedrijfsreinigingsrecht, de lijkbezorgingsrechten, leges leidingen en leges gebruik van de weg. Daarnaast bestaan de baten uit reclameactiviteiten en opbrengsten van het bedrijfsonderdeel Vervoer & Materieel.

Lasten

De lasten hebben te maken met kosten van afvalinzameling, reiniging, archeologie, begraven en cremieren en met kosten van het bedrijfsonderdeel Vervoer en Materieel. Verder komen de lasten voort uit kosten voor, beheer en onderhoud van wegen en openbare verlichting, civiele kunstwerken, water en groen, riolen en gemalen en ruiming van ontplofbare oorlogsresten.

Reserves

De reserves die onder het programma zijn opgenomen, zijn:

- de bestemmingsreserve Rotterdamse investeringsmotor voor de kapitaallasten voor onder andere de Weenatunnel, de ondergrondse straat Kruispleingarage, Rotterdams weerwoord en elektrificering Lease
- de bestemmingsreserve Energietransitie voor kapitaallasten van de ledverlichting en verduurzaming gemeentelijk wagenpark

In het hoofdstuk [Financiën/Balans/Reserves](#) staat een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze reserves.

Meerjarig verloop

In het programma Beheer van de Stad zien we meerjarig een aantal ontwikkelingen. De uitvoering van het gemeentelijke rioleringsplan 2021-2025 (GRP5) heeft een structurele stijging van de rioolheffing tot gevolg. Verder

heeft een verschuiving van middelen plaatsgevonden van exploitatie naar investeringen, hierdoor lopen de kapitaallasten meerjarig op. Daarnaast zijn er extra middelen toegekend voor het beheer en onderhoud van de kapitaalgoederen, zoals wegen, groen en water.

Voor 2023 zijn er meer middelen beschikbaar voor energiekosten en de effecten van de nieuwe cao. De cao-effecten voor 2024 en volgende jaren worden verwerkt bij de begroting 2024.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Beheer van de stad		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-164.927	-164.443	-169.963	-173.624	-173.624
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-28.932	-12.473	-8.853	-10.531	-15.200
Dienstverlening team backoffice klantcontact bij Schone Stad minderen	Bezuinigingen/Taakstellingen	39	98	98	98	98
Minder communicatiecampagnes bij Reiniging	Bezuinigingen/Taakstellingen	100	100	100	100	100
Verlaging stroomverbruik openbare verlichting	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	100	100	100	100
Vertraging uitrol GFE-containers	Bezuinigingen/Taakstellingen	150	0	0	0	0
ASH tarief	Intensiveringen	0	-3.800	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	2.623	1.074	1.143	988	-1.636
Bijdragen derden	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-809	-809	-809	-809	-809
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-6.360	0	0	0	0
Herverdeling budgetten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Hogere baten fietspunt	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	50	50	50	50	50
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-5.493	0	0	0	0
Leges leidingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Onderhoudskostenregeling	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-65	-1.474	-1.474	-1.474	-1.474

Technische wijziging als gevolg van eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-7.952	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Leges Leidingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Lijkbezorgingsrechten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Retributie openbare werken	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rioolheffing	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Beprijzen van tijdelijke verkeersmaatregelen (TVM)	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	250	250	250
Doorbelasten van reinigingskosten bij grote evenementen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	400	400	400
Nota kapitaalgoederen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-11.300	-8.700	-9.650	-11.100	-13.100
Verbeteren kostendekkendheid Lijkbezorging	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	250	250	250	250
Weerwoord	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-2.950	-2.590	-2.320	-2.030	-2.030
Weerwoord - Dekking rioolheffing	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	2.950	2.590	2.320	2.030	2.030
Bestemmingsreserve Blauwalg Kralingse Plas	Reserves	850	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Energietransitie	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Evenementenfonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	-248	133	198	60	30
Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	402	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Bommenregeling	Taakmutaties	0	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-919	505	491	556	541
Begroting na wijzigingen		-193.859	-176.916	-178.817	-184.155	-188.824

Toelichting financiële bijstellingen

Dienstverlening team backoffice klantcontact bij Schone Stad minderen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Op dit moment stuurt het gemeentelijke callcenter 14010 specifieke inzamelingsvragen door naar de backoffice klantcontact Schone Stad. 14010 professionaliseert haar dienstverlening, zodat de callcenter-medewerkers dergelijke bewonersvragen meteen zelf kunnen beantwoorden. Deze ontwikkeling biedt de mogelijkheid om het team backoffice klantcontact bij Schone Stad te verkleinen.

Minder communicatiecampagnes bij Reiniging

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Het aantal communicatiecampagnes wordt verminderd.

Verlaging stroomverbruik openbare verlichting

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De ombouw van de straatverlichting naar LED biedt de mogelijkheid om de straatverlichting op plekken waar dat kan, te dimmen. Dit resulteert in een verminderd energieverbruik en kosten.

Vertraging uitrol GFE-containers

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Vanwege verbeteringen in het ontwerp van de gfe-containers is de plaatsing van de nieuwe containers in de wijken vertraagd. Daardoor zijn er in 2023 geen kosten, ook omdat de communicatie in de wijken over deze containerplaatsing later plaatsvindt. De verwachting is dat deze vertraging in de komende jaren weer wordt ingelopen.

ASH tarief

Om de financiële tekorten op de afvalinzameling gedeeltelijk op te lossen, is in het coalitieakkoord 2022-2026 een verhoging van de afvalstoffenheffing (ash) opgenomen van 1% per jaar plus de indexatie. Toch is vorig jaar, als tegemoetkoming voor de stijgende woonlasten, besloten om het tarief van 2023 gelijk te houden aan dat van 2022. Deze eenmalige afwijking heeft een effect op de benodigde stijging van het tarief voor 2024. Op basis van de laatst afgegeven schatting zou het tarief volgend jaar stijgen met 18,15%. Omdat dit een hoog percentage is, is besloten om het tekort op het tarief in twee jaar in te lopen. Hierdoor stijgt de ASH met 13,9%. Dit kost de gemeente € 4,3 mln in 2024. Hiervan wordt € 450.000 budget overgedragen naar het programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving voor de kwijtschelding afvalstoffenheffing.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en door geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Bijdragen derden

Voor een aantal activiteiten in 2023, waarvoor de gemeente kosten maakt, ontvangt de gemeente een bijdrage van derden. De baten zijn saldo neutraal opgevoerd. Het betreft:

- de rijksbijdrage voor het ruimen van explosieven door derden (€ 1,4 mln)
- de bijdrage van derden voor de Schaderegeling ingravingen Rotterdam (SIR) (€ 2,0 mln)
- de bijdrage van het Hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard (€ 55.000) en de provincie Zuid-Holland (€ 148.000) voor bestrijding van blauwalg in de Kralingse Plas
- de bijdrage van de gemeente Nissewaard voor de uitvoering van de aanvragen van leges leidingen (€ 87.000)

Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten

Volgens de cao voor uitzendkrachten hebben ingehuurde medewerkers van Unique recht op dezelfde beloning als vaste medewerkers van de gemeente Rotterdam. Het gaat hier om ongeveer 100 uitvoeringsmedewerkers zoals chauffeurs, beladers, mobilisten, fiscale handhavers, operators meldkamer en cameratoezicht én medewerkers reiniging, milieupark en begraafplaats Hofwijk. Dat de gemeente van deze flexibele inzet gebruikmaakt, komt vooral doordat er leeftijdsnormen zijn bij beladers en pieken in het seizoenswerk.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Herverdeling budgetten

Uit het programma Stedelijke ontwikkeling is een structurele bijdrage ontvangen voor de kosten van de aanleg van invalideparkeerplaatsen.

Hogere baten fietspunt

Op basis van recente cijfers worden in de begroting de inkomsten verhoogd voor het ophalen door bewoners van verwijderde fietsen en scooters. Ook de baten voor het oud ijzer en aluminium van niet opgehaalde rijwielen stijgen.

Kostenstijging energie – Overig

De wereldwijde energiecrisis heeft geleid tot prijsstijgingen in 2023 van de energieproducten. Deze zijn fors hoger uitgekomen dan geraamd werd voorafgaand aan coalitieonderhandeling bij het begin van de energiecrisis. Voor 2024 worden dit jaar de volumes ingekocht. De huidige marktprijzen zijn lager, waardoor verwacht wordt dat de omvang van energiekosten stijging lager zal uitkomen t.o.v. 2023

Leges leidingen

Voor de nog uit te voeren werkzaamheden voor het aanvragen van leges leidingen is de begroting voor 2023 bijgesteld. Zowel aan de baten als aan de lastenkant is een bijstelling van € 1,5 mln in de begroting verwerkt.

Onderhoudskostenregeling

De lasten voor het onderhoud en het beheer van nieuw of veranderd gemeentelijk areaal worden jaarlijks berekend en toegevoegd aan het onderhoudsbudget. Dit gebeurt zoals is beschreven in de afdoening van de motie Sies "Onderhoud nieuwe buitenruimte geregeld".

Technische wijziging als gevolg van eenmalige compensatie afvalstoffenheffing

Om Rotterdammers tegemoet te komen in de stijgende woonlasten stijgen de afvalstoffenheffing (ash)-tarieven voor 2023 niet ten opzichte van 2022. Hierdoor betalen alle Rotterdamse huishoudens in 2023 hetzelfde bedrag als in 2022. Deze eenmalige compensatie is eerder op het programma Belastingen verantwoord en wordt met deze bijstelling overgeheveld, waar verantwoording van de baten plaatsvindt.

Beprijzen van tijdelijke verkeersmaatregelen (TVM)

Door activiteiten van derden op of nabij de openbare weg, zijn in sommige gevallen tijdelijke verkeersmaatregelen (TVM) nodig. Het gaat bijvoorbeeld om plaatsing van afzettingen en verkeersborden en het inregelen van omleidingen. Vanaf 2025 berekent de gemeente voor deze tijdelijke verkeersmaatregelen een kostendekkend tarief. Dit leidt tot extra baten.

Doorbelasten van reinigingskosten bij grote evenementen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De organisatoren van enkele grote evenementen en sportwedstrijden in de stad betalen niet voor het schoonmaken van de omgeving na afloop van het evenement of de wedstrijd. Door aanscherping van de voorwaarden en geen uitzonderingen meer toe te laten, belast de gemeente de kosten door aan meer organisatoren dan voorheen. Vanwege de huidige geldende afspraken en de tijd die nodig is voor aanpassingen van het evenementenbeleid kan de stijging aan baten pas vanaf 2025 meerjarig doorgevoerd worden.

Nota kapitaalgoederen

Om de 4 jaar stelt de gemeente de nota onderhoud kapitaalgoederen op. In deze nota is beschreven hoe de gemeente haar kapitaalgoederen, zoals wegen, groen, bruggen, tunnels, en zo meer beheert en onderhoudt. Ook is in beeld gebracht wat het beheer en onderhoud kost. Deze lasten nemen de komende jaren toe door prijsstijgingen, en doordat er meer (groot) onderhoud nodig is aan groen, bomen en wegen. Om te voorkomen dat niet al het noodzakelijke onderhoud kan worden uitgevoerd en dat kapitaalgoederen eerder vervangen moeten worden, wordt voor beheer en onderhoud aanvullend budget toegevoegd.

Verbeteren kostendekkendheid Lijkbezorging

De kostendekkendheid van de tarieven voor begrafenissen en crematies bedraagt 94%. Om de kostendekkendheid te verbeteren, worden de tarieven verhoogd. Hierdoor nemen de baten toe.

Weerwoord / Weerwoord - Dekking rioolheffing

Klimaatverandering heeft een negatief effect op de leefbaarheid van de stad. Klimaat adaptieve maatregelen zijn nodig om de overlast door klimaatverandering te beperken en de leefbaarheid van de stad te behouden. In de uitvoeringsagenda Weerwoord 2023-2026 (WW) staat beschreven aan welke klimaat adaptieve maatregelen deze collegeperiode wordt gewerkt. Voor het exploitatiedeel van Weerwoord wordt extra geld toegekend; dat wordt gedekt uit de rioolheffing.

Bestemmingsreserve Blauwalg Kralingse plas

Op basis van de huidige planning vindt in 2023 de financiële afwikkeling plaats van € 419.000 voor de bestrijding van de blauwalg in de Kralingse Plas. Het resterende deel (€ 850.000) van de reserve valt vrij.

Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget

De dekking (€ 4,6 mln) voor de activiteiten van het overkoepelend programma Rotterdam Circulair 'Rotterdam binnen de Perken' is voor het jaar 2023 vanuit de bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget toegekend. Dit betreft een saldo neutrale bijstelling.

Bestemmingsreserve Energietransitie

De meerjarenraming van het investeringskrediet voor de ombouw van de openbare verlichting naar LED verlichting is geactualiseerd. Het betreft een budgettaire neutrale bijstelling (-€ 210.000 in 2023 tot € 137.000 in 2025) over de jaren heen.

Bestemmingsreserve Evenementenfonds

Een bedrag van € 353.000 wordt in 2023 ingezet voor het evenementsproof maken van het Kralingse Bos.

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

Voor het onderhoud aan de elektrische verkeerspalen (bollards) rondom Rotterdam Centraal is € 15.000 nodig. Voor de jaren 2023 en 2024 wordt dit gedekt uit de bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling.

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

De begrotingswijzigingen gaan om onderstaande saldo neutrale bijstellingen:

- De ramingsbijstelling van diverse investeringen zijn meerjarig geactualiseerd waardoor de kapitaallasten zijn aangepast.
- Voor aangepaste klimaatmaatregelen wordt in 2023 een bedrag aan subsidies verstrekt van € 151.000.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- Budgetoverdracht vanuit het programma Stedelijke ontwikkeling voor het vergroenen van parkeerplaatsen (incidenteel -€ 950.000 in 2023), aanleg van gehandicaptenparkeerplaatsen (structureel -€ 200.000 vanaf 2023) en overplaatsing van één medewerker (structureel -€ 79.000 vanaf 2023).
- Door de extra inzet bij investeringen in water, groen en wegen, een toename van de werkzaamheden voor circulair en de extra controleurs huisvuil is de formatie uitgebreid (€ 2,6 mln). Hiervoor is budget verschoven naar het programma Overhead (van € 398.000 in 2023 tot € 724.000 in 2027).
- Budgetoverdracht van programma Overhead voor de administratieve ondersteuning van voertuigen (structureel -€ 252.000 vanaf 2023).
- Het projectplan voor monitoring van biodiversiteit is voor de komende 4 jaar (2023-2026) vastgesteld. In 2023 worden de kosten voor 50% gedekt vanuit het programma Stedelijke ontwikkeling. (-€ 250.000 in 2023).
- Voor de dekking van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022, wordt vanaf 2023 een bijdrage overgeheveld naar het programma Dienstverlening (van € 225.000 in 2023 tot € 284.000 in 2027).
- De gemeente organiseert het internationale congres Urban Future. De budgetoverheveling betreft de bijdrage voor het milieustation Afrikaandermarkt (€ 110.000 in 2023).
- Voor de overname van een medewerker van het programma Belastingen wordt op grond van de overeengekomen regeling een aflopend budget overgeheveld (-€ 79.000 in 2023 tot -€ 26.000 in 2025).
- Budgetoverdracht naar programma Overhead (van € 94.000 in 2023 tot € 36.000 in 2027) voor de licentie- en onderhoudskosten applicatie Werktools en contractoverdracht.
- Een budgetoverdracht naar het programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving als gevolg van een verstrekte subsidie voor armoedebelaid (€ 40.000 in 2023).
- Budgetoverdracht naar het programma Stedelijke ontwikkeling voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies (structureel € 28.000 van 2023),

- Overige technische wijzigingen (-€ 4.000 in 2023).

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 43

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Omschrijving programma
Beleidskaders, monitoren en regelgeving
Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

Omschrijving programma

Het college staat voor een kwaliteit van de buitenruimte die eraan bijdraagt dat:

- alle Rotterdammers fijn kunnen wonen en leven in de stad;
- bezoekers prettig verblijven in onze wereldstad.

Het beheer van de openbare ruimte is daarbij een stuwende kracht. Een functionele, aantrekkelijke en goed beheerde buitenruimte is:

- de motor achter sociale en economische ontwikkelingen;
- een voorwaarde voor de verdichting van de stad en het bevorderen van circulariteit;
- een kans voor het oplossen van effecten van klimaatverandering, het realiseren van de energietransitie en het stimuleren van de ecologische diversiteit binnen de stad;
- een stimulans voor participatie van Rotterdammers, bezoekers en bedrijven;
- een inspiratiebron voor innovaties, (datagestuurde) methoden en technieken.

Wij doen dat met Slim Beheer: samen met de Rotterdammers in een samenhangende, duurzame gebiedsaanpak in Rotterdamse wijken. Wij stimuleren bewoners en bezoekers de openbare ruimte respectvol te gebruiken en treden op waar de regels en algemeen aanvaarde normen worden overtreden.

Daarbij zetten we in op:

- afvalscheiding bevorderen. Dat doen we door het faciliteren van gescheiden inzameling van gfe voor hoogbouw en het organiseren van pop-up- milieuparken;
- meer en strenger handhaven als afval naast de containers wordt gezet. Daartoe gaan we ook medewerkers van Reiniging opleiden tot handhaver specifiek voor naastplaatsingen;
- het verder uitrollen van de NietRNAast-aanpak, gericht op naastplaatsingen;
- meer groen in plaats van steen. Dat maakt Rotterdam mooier en duurzamer en zorgt tegelijk voor wateropvang;
- onderhoud van onze bruggen en wegen. De basis hiervoor is de Nota Onderhoud Kapitaalgoederen Openbare Ruimte Rotterdam (nieuwe nota wordt in 2023 opgesteld);
- onze ambities zoals genoemd in het Urgentiedocument Rotterdams Weerwoord;

- zoveel mogelijk circulaire producten. We gebruiken deze voor de inrichting, gebruikte materialen en het onderhoud van wegen, groen en water;
- een emissieloos wagenpark. We vervangen gemeentelijke voertuigen op natuurlijke momenten door emissieloze opvolgers voor de verbetering van de luchtkwaliteit;
- het bieden van ondersteuning bij evenementen in de stad vanuit onze expertise.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Grondstoffennota 2019 - 2022](#)
- [Programma Circulair 2019 - 2023](#)
- [Afvalstoffenverordening Rotterdam 2009](#)
- [Wet milieubeheer](#)
- [Landelijk Afvalbeheerplan 3](#)
- [Nota straatafval 'Gewoon Schoon' 2019 - 2022](#)
- [Nota Dierenwelzijn Rotterdam 2019-2022](#)
- [Nota Onderhoud Kapitaalgoederen](#)
- [Nota Vervangingsinvesteringen](#)
- [Gemeentelijk Rioleringsplan](#)
- [Meerjarenplan Vervoer & Materieel 2020-2023: Op weg naar een emissieloos wagenpark](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Stedin Groep N.V.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 44

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Karremans is verantwoordelijk voor de portefeuille Handhaving, Buitenruimte en Mobiliteit.

"Komende jaren staan er behoorlijk wat werkzaamheden in de stad op de planning. Voor noodzakelijk onderhoud aan straten en wegen, nieuwe inrichting van gebieden mét vergroening en ook bouwwerkzaamheden. Daarmee ontkomen we niet aan tijdelijke vertraging en omleidingen in het verkeer. We gaan ervoor zorgen dat we hier zo veilig en goed mogelijk doorheen komen. Rotterdam wordt er echt mooier en goed bereikbaar van!"

Wethouder Zeegers

Wethouder Zeegers is verantwoordelijk voor de portefeuille Klimaat, Bouwen en Wonen.

'Met oog voor de Rotterdammers bouwen we de komende jaren samen met alle partners aan een aantrekkelijke en duurzame stad,'

Belastingen

Pagina 45

Belastingen

Het programma Belastingen levert een bijdrage aan structureel houdbare gemeentefinanciën. Dit programma omvat de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen (onroerendezaakbelasting, roerendezaakbelasting en logiesbelasting), en de daarbij behorende uitvoeringskosten voor onder andere het taxeren en waarderen, de heffing en inning en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Duurzame
ontwikkelingsdoelstellingen

Projecten: niet van toepassing

Financiën

Omschrijving, kaders en verbonden
partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 46

Voortgang 2023

Bijstelling van verwachte opbrengsten

In 2022 waren er meeropbrengsten voor de onroerendezaakbelasting en precariobelasting. Voor 2023 en volgende jaren worden meeropbrengsten voor een aantal lokale belastingsoorten verwacht. De reden hiervan is dat er veel gebouwd wordt in Rotterdam. De meerjarige areaaluitbreiding wordt vanaf 2024 opgenomen in de begroting.

Voor het gebruik van openbare gemeentegrond betalen ondernemingen en instellingen precariobelasting. Een toename in het aantal bouwplaatsen leidt tot meeropbrengsten. Hetzelfde geldt voor onroerendezaakbelasting. Meer woningen en bedrijfspanden, en nieuwe inzichten in de waardering en investeringen, leiden tot hogere belastingopbrengsten. Daarom stelt de gemeente de verwachte opbrengsten voor een aantal lokale belastingen bij.

Cruisebelasting

Het college introduceert een voor Rotterdam nieuwe belasting: de cruisebelasting. Dit is een logiesbelasting voor passagiers van cruiseschepen. De gemeente werkt – samen met de cruisesector – aan de voorbereiding van de introductie van deze nieuwe belastingsoort. Om de introductie voor de sector goed te laten verlopen, verschuift de invoeringsdatum van 2024 naar 2025. Op basis van nadere uitwerking worden de verwachte opbrengsten bijgesteld.

Financiële bijstellingen Belastingen (x 1.000)

€ 23.076

Bijstellingen raming lokale belastingen	€ 19.280
Eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	€ 7.952
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	- € 4.000
Technische wijzigingen	- € 156

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma

Verlaging onroerendezaakbelasting

Rotterdam moet een aantrekkelijke stad zijn en blijven om in te wonen. Eén van de financiële uitgangspunten van het huidige coalitieakkoord is dat de gemeente streeft naar een gemiddelde lokale lastendruk binnen G4-verband. Het tarief voor onroerendezaakbelasting is in Rotterdam hoger dan het gemiddelde van de G4-gemeenten. Met een bijstelling op de verwachte opbrengsten voor onroerendezaakbelasting voor woningen brengt het college het tarief in de buurt van dat gemiddelde. Bij het bepalen van het uiteindelijke tarief spelen ook andere factoren een rol, zoals de inflatie en de waardeontwikkeling van de huizenmarkt. Bij de behandeling van de begroting 2024 stelt de gemeenteraad het daadwerkelijke tarief vast.

Betaalgedrag

Meer Rotterdammers en ondernemers hebben moeite om hun belastingaanslagen te betalen. De oorzaak is veelal de financiële nasleep van de coronamaatregelen en de stijgende lasten. Met hen maakt de gemeentelijke belastingdienst individuele afspraken, bijvoorbeeld door betalingsregelingen te treffen of actieve doorverwijzing naar schuldhulpverlening, en waar nodig een combinatie van beide. Tot nu toe heeft de gemeentelijke belastingdienst ongeveer 16% meer betalingsregelingen getroffen dan in dezelfde periode in 2022. Ondanks de hulp die de gemeente biedt, loopt de gemeente een groter risico op de inning van de opgelegde belastingen. Ook faillissementen spelen hierbij een rol. Uiteraard wordt de invloed op de verwachte belastingopbrengsten gevolgd.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 47

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Sociaal incasseren

De wereldwijd genomen coronamaatregelen hebben grote gevolgen gehad voor zowel ondernemers als bewoners. Nu de meeste maatregelen zijn opgeheven, legt de gemeente op de reguliere manier belastingaanslagen op, zonder tijdelijke opschorting. De huidige inflatie heeft invloed op het betaalgedrag. De gemeente spreekt meer betalingsregelingen af dan in de jaren voor de corona-uitbraak.

De komende jaren houdt de gemeentelijke belastingdienst oog voor de menselijke gevolgen en spant ze zich in om het keurmerk sociaal incasseren te behouden. Waar nodig maakt de gemeente met belastingplichtigen maatwerkafspraken. Daarbij houdt de gemeente rekening met de financiële draagkracht van de belastingplichtige. Dit gebeurt binnen de geldende wet- en regelgeving.

Cruisebelasting

Tijdens de bestuursperiode 2022 tot 2026 voert de gemeente de cruisebelasting in voor passagiers van cruiseschepen. Momenteel onderzoekt de gemeente de mogelijkheden om deze belasting te heffen en vervolgens te innen.

Kadernota Lokale Lasten

Een toelichting op de gemeentelijke belastingensoorten staat in de paragraaf Lokale heffingen en de kadernota Lokale Lasten 2022-2026.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Belastingen draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstelling 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Belastingen	Realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten exclusief reserves	337.220	358.340	350.051	352.651	354.951	357.636
Bijdragen rijk en medeoverheden	386	0	0	0	0	0
Belastingen	311.310	332.893	324.804	327.604	330.104	332.789
Overige opbrengsten derden	25.265	25.446	25.246	25.046	24.846	24.846
Overige baten	259	0	0	0	0	0

Lasten exclusief reserves	16.794	24.266	18.187	18.008	17.650	17.411
Apparaatslasten	19.299	22.655	20.783	20.750	20.416	20.527
Inhuur	1.155	684	284	284	284	506
Overige apparaatslasten	511	667	660	659	659	659
Personeel	17.634	21.304	19.840	19.807	19.473	19.362
Intern resultaat	-14.210	-16.132	-14.893	-14.827	-14.827	-14.827
Intern resultaat	-14.210	-16.132	-14.893	-14.827	-14.827	-14.827
Programmalasten	11.705	17.743	12.298	12.084	12.061	11.711
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.520	7.109	5.975	5.761	5.738	5.388
Kapitaallasten	334	311	0	0	0	0
Overige programmalasten	7.851	10.323	6.323	6.323	6.323	6.323
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	320.425	334.074	331.863	334.643	337.301	340.225
Saldo voor reserveringen	320.425	334.074	331.863	334.643	337.301	340.225
Reserves	120	196	0	0	0	0
Onttrekking reserves	120	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	0	196	0	0	0	0
Saldo	320.545	334.270	331.863	334.643	337.301	340.225

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	304.217	311.194	323.286	324.036	324.548	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	320.545					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		334.270	331.863	334.643	337.301	340.225

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan vooral uit verschillende belastingopbrengsten, zoals opbrengsten uit onroerendezaakbelasting, precariobelasting, reclamebelasting en logiesbelasting.

Lasten

De lasten bestaan voor het grootste deel uit kosten voor de aanslagoplegging en invordering van belastingen.

Reserves

Jaarlijks bepaalt het college of het een bedrag onttrekt aan de diverse bestemmingsreserves. Momenteel zijn er geen reserves binnen programma Belastingen.

Meerjarig verloop

Ten opzichte van 2022 stijgen de totale baten meerjarig. Deze stijging komt hoofdzakelijk door actualisatie van de belastingopbrengsten naar het prijspeil 2023, door verwachte gebiedsuitbreidingen van de onroerendezaakbelasting, de verwachte waardeontwikkelingen door investeringen, door de invoering van de cruisebelasting en tot slot de hogere opbrengsten van aanmanings- en vervolging. In 2023 zijn de totale lasten begroot op € 23,6 mln. De begroting wijkt af van de jaren verder. Dit heeft te maken met de dotatie dubieuze debiteuren door verslechtering van het betaalgedrag. Verder is het meerjarig verloop van de lasten stabiel: van € 18,2 mln in 2024 tot € 17,7 mln in 2027.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Belastingen		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		311.194	323.286	324.036	324.548	324.548
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		23.076	8.578	10.607	12.752	15.676
Besparingen na vervanging belastingstelsel ONS	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	0	0	350
Aansluiting woonlasten OZB op gemiddelde G4	Intensiveringen	0	-2.976	-2.976	-2.976	-2.976
Cruisebelasting	Intensiveringen	0	-300	0	0	0
Bijstelling raming lokale belastingen	Ramingsbijstellingen	19.280	12.434	12.234	12.393	13.078
	onvermijdelijk					
Cruisebelasting	Ramingsbijstellingen	0	-1.000	-1.000	-1.000	-1.000
	onvermijdelijk					
Dotatie voorziening dubieuze debiteuren	Ramingsbijstellingen	-4.000	0	0	0	0
	onvermijdelijk					
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen	-656	0	0	0	0
	onvermijdelijk					
Raming OZB niet-woningen	Ramingsbijstellingen	0	0	2.000	4.000	6.000
	onvermijdelijk					
Technische wijziging als gevolg van eenmalige compensatie afvalstoffenheffing	Ramingsbijstellingen	7.952	0	0	0	0
	onvermijdelijk					

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	196	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	303	420	349	335	224
Begroting na wijzigingen		334.270	331.863	334.643	337.301	340.225

Toelichting financiële bijstellingen

Besparingen na vervanging belastingsysteem ONS

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Hiervoor wordt in 2027 € 350.000 bespaard op de stelpost voor de vervanging van het belastingsysteem (ONS).

Aansluiting woonlasten ozb op gemiddelde G4

De baten van onroerendezaakbelasting (ozb) voor woningen zijn naar beneden bijgesteld, vanaf 2024 en verder met -€ 3 mln. Met deze bijstelling komt het tarief in de buurt van het gemiddelde ozb-tarief binnen G4-verband. Bij de behandeling van de begroting 2024 stelt de gemeenteraad het daadwerkelijke tarief vast.

Cruisebelasting

In deze collegeperiode introduceert het college de cruisebelasting: logiesbelasting voor passagiers van cruiseschepen. Om de introductie goed te laten verlopen, verschuift de invoeringsdatum van 2024 naar 2025. Dit betekent dat de voor 2024 geraamde baten vervallen (-€ 300.000).

Bijstelling raming lokale belastingen

Door nieuwe inzichten in de waardering van vastgoedobjecten, uitbreiding van areaal en investeringen in voorgaande jaren, verwacht de gemeente hogere baten bij zowel ozb woningen en ozb niet-woningen. Daarnaast verwacht de gemeente door een toename van het aantal bouwplaatsen in de afgelopen jaren ook hogere baten bij precariobelasting. Deze bijstelling is meerjarig doorgevoerd en de omvang is € 19,3 mln in 2023 tot € 13,1 mln in 2027.

Cruisebelasting

Op basis van voortschrijdend inzicht, rekening houdend met het aantal verwachte boekingen in Rotterdam mét overnachting, zijn de verwachte baten van de in te voeren cruisebelasting lager dan eerst begroot. De baten zijn daarom naar beneden bijgesteld. Voor 2024 en verder is de bijstelling -€ 1 mln.

Dotatie voorziening dubieuze debiteuren

Door verslechtering van het betaalbedrag van belastingplichtigen is een extra dotatie voorziening dubieuze debiteuren opgenomen van -€ 4 mln in 2023. Ondanks de hulp die de gemeente biedt, loopt de gemeente nu een groter risico op de inning van de opgelegde belastingen. Ook faillissementen spelen hierbij een rol. De stijgende lasten en de financiële nasleep van corona zijn hiervan de oorzaak.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Raming OZB niet-woningen

De financiële effecten van areaaluitbreiding en van nieuwe investeringen vanaf 2024 zijn verwerkt en meerjarig doorgetrokken. Door deze nieuwe begrotingssystematiek voor ozb niet-woningen worden de baten meerjarig opgehoogd met € 2 mln in 2025 tot € 6 mln in 2027.

Technische wijziging als gevolg van eenmalige compensatie afvalstoffenheffing

Om Rotterdammers tegemoet te komen in de stijgende woonlasten stijgen de afvalstoffenheffing (ASH)-tarieven voor 2023 niet t.o.v. 2022. Hierdoor betalen alle Rotterdamse huishoudens in 2023 hetzelfde bedrag ASH als in 2022. De baten hiervan landen bij Beheer van de Stad en worden in de begroting overgeheveld naar het juiste programma: € 8 mln. Dit betreft een technische wijziging.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Technische wijzigingen

Hieronder worden de grootste technische wijzigingen opgesomd:

Arbeidskosten:

- Bijstelling van het programma Belastingen naar het programma Overhead € 225.000 en het programma Dienstverlening van € 46.000 voor de overheveling van perceptiekosten (kosten van heffing en invordering van belastingen) voor Parkeren.
- Vanuit het programma Veilig is in 2023 voor de aanpak van ondermijning in de stad personeelsbudget overgedragen aan diverse andere beleidsprogramma's. Voor het programma Belastingen heeft dit geleid tot een bijstelling van -€ 177.000.
- Er is meerjarig formatie overgeheveld van het programma Belastingen naar het programma Dienstverlening in 2023 tot en met 2026 € 111.000.
- Daarnaast is voor de dekking van de organisatie- en clusteropgaven geld overgeheveld van het programma Belastingen naar het programma Dienstverlening van € 25.000 in 2023 tot € 28.000 in 2027.

Budgetoverheveling tussen programma's:

- Voor de organisatie- en clusteropgaven is het aandeel van het programma Belastingen € 85.000 in 2023 tot € 359.000 in 2027.
- Meerjarige bijstelling van -€ 139.000 van het programma Algemene middelen naar het programma Belastingen voor de kosten voor de Gemeentelijke bijdrage Landelijke Voorziening WOZ.

Als laatste leidt een aantal kleine technische wijzigingen tot een bijstelling van € 127.000 in 2023 tot € 87.000 in 2027.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Omschrijving programma
Beleidskaders, monitoren en regelgeving
Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

Omschrijving programma

Het programma Belastingen levert een bijdrage aan structureel houdbare gemeentefinanciën. Dit programma omvat de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen (onroerendezaakbelasting, roerendezaakbelasting en logiesbelasting), en de daarbij behorende uitvoeringskosten voor onder andere het taxeren en waarderen, de heffing en inning en het afhandelen van bezwaar en beroep.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- Wet en uitvoeringsbesluit waardering onroerende zaken (Wet Woz)
- Wet belastingen op milieugrondslag
- Uitvoeringsbesluit kostenverrekening en gegevensuitwisseling Wet waardering onroerende zaken
- Invorderingswet 1990 (Iw 1990)
- Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen
- Verordeningen onroerende-zaakbelastingen 2022 (jaarlijks)
- Verordeningen logiesbelasting 2022 (jaarlijks)
- Verordeningen kwijtschelding gemeentelijke belastingen Rotterdam 2022 (jaarlijks)
- Verordeningen belastingen op roerende woon- en bedrijfsruimten 2022 (jaarlijks)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Er zijn geen Verbonden partijen die bijdragen aan het programma Belastingen.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de paragraaf Verbonden partijen.

Verantwoordelijke collegeleden

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Struijvenberg

Bestaande stad

Pagina 53

Bestaande stad

Het doel van het programma Bestaande stad is het realiseren van een aantrekkelijke en prettige leefomgeving voor alle Rotterdammers met veerkrachtige wijken en een toekomstbestendige gebouwde omgeving. Het programma waakt over het cultureel erfgoed en beheert en ontwikkelt waar nodig gemeentelijk vastgoed. Het programma stuurt op de integrale ontwikkeling van de Bestaande stad vanuit de rol van marktmeester, rentmeester en huismeester.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Instandhouden erfgoed
Doel: Verstedelijken en verbinden	Doel: Vitale wijken	Doel: Doelmatige vastgoedportefeuille
Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	Projecten	Financiën
Omschrijving, kaders en verbonden partijen	Verantwoordelijke collegeleden	

Voortgang 2023

Pagina 54

Voortgang 2023

Het zorgen voor een toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille

Kernportefeuille, onderdeel Maatschappelijk Vastgoed

Er wordt verder gewerkt aan een afwegingskader voor de duurzaamheidsambities bij nieuwbouw en grote renovatieprojecten. Met de vervanging van de bestaande voorraad vanuit de Integrale Huisvestingsplannen wordt een deel van de duurzaamheidsambitie van de gemeente ingevuld door de projecten Bijna Energie Neutraal (BENG) te realiseren. Daarnaast worden deze ambities voor de bestaande gebouwen voorraad via het onderhoud gerealiseerd via de Duurzame Meerjarenonderhoudsplannen (Duurzame MJOP's). Voor volledige verduurzaming

Energie Neutrale Gebouwen (oftewel ENG), wordt dit jaar gezien in hoeverre hiervoor aanvullende investeringen nodig en beschikbaar zijn.

Er is gestart met de CO2-prestatieladder, waarmee de CO2-uitstoot van de gemeente, inclusief haar eigen huisvesting, zichtbaar wordt. Voor de CO2 -prestatieladder is een CO2-reductieplan voor de eigen huisvesting opgesteld. De certificering is al rond.

Niet-Kernportefeuille

Er staan in totaal nog 133 objecten op de verkooplijst. Van deze verkooplijst worden er 60 in 2023 verkocht. Het is mogelijk dat er nog enkele panden van de verkooplijst afgehaald worden, omdat vanuit een van de beleidsportefeuilles besloten wordt dat een pand toch nodig is voor de gemeente taken en daarom niet verkocht kan worden.

Stijgende huurprijzen maatschappelijke portefeuille

De betaalbaarheid van de maatschappelijke vastgoedportefeuille staat onder druk door stijgende kosten. Met de hoge inflatie van begin 2023 stijgen de huurprijzen harder dan de subsidiebudgetten. Voor een aantal maatschappelijke organisaties is daarom besloten de indexering in januari 2023 van 14,5% te verlagen naar 9,7%. Voor de kostendekking van de portefeuille is de verwachting dat de gemiddelde kostenstijging (onder meer onderhoud) onder de 10% blijft en er naar verwachting geen financieel probleem ontstaat.

Kadernota Vastgoed

Er komt een vernieuwde Kadernota Vastgoed met actualisaties en aanpassingen aan onder meer het zogenaamde 'Didam arrest'. De Kadernota geldt voor meerdere jaren en geeft de hoofdkoers aan voor de gemeentelijke vastgoedportefeuille en welke spelregels daarbij gelden. Een eerste concept is in de commissie Bouwen, Wonen, en Buitenruimte besproken. Naar verwachting legt het college de vernieuwde kadernota rond de zomer van 2023 aan de gemeenteraad voor.

Centraal staat de kernportefeuille, met als onderdelen de maatschappelijke portefeuille, een kleine strategische portefeuille van voorlopig aan te houden panden, en een aantal percelen brandstofverkooppunten. Met deze portefeuille draagt de gemeente bij aan een vitale bestaande stad. Voor de maatschappelijke portefeuille is bestuurlijk besloten tot kostendekkende verhuur. Geconstateerd is dat de kostendekkende huur niet alle kosten volledig dekte. Aanvulling vindt tot en met 2024 plaats uit de Algemene Middelen. Vanaf 2025 zijn de beleidsdirecties zelf verantwoordelijk voor de kostendekkende huur.

Opvang bijzondere doelgroepen

Sinds maart 2022 is er tijdelijke huisvesting voor de opvang van Oekraïense vluchtelingen. Met een opgave van 2.000 bedden voor eind 2023 blijft realisatie van voldoende opvangplekken een uitdaging. Daarnaast hebben andere kwetsbare doelgroepen tijdelijke huisvesting nodig. Er loopt onderzoek naar inrichting van een permanente portefeuille voor dergelijke tijdelijke opvang.

Vitale wijken

Goed Huren en Verhuren

Op 1 juli 2023 treedt de Wet goed verhuurderschap in werking. Hiermee is goed verhuurderschap een wettelijke taak van gemeenten. Na inwerkingtreding is de gemeente aan zet voor toezicht en handhaving op het verhuurderschap. Een nieuwe bevoegdheid is dat gemeenten gebieden waar de leefbaarheid onder druk staat kunnen aanwijzen voor een verhuurvergunning. Rotterdam start met een pilot verhuurvergunning in Carnisse. Met de komst van de wet moet de gemeente per 1 juli 2023 een meldpunt hebben opgezet waar huurders verhuurexcessen, zoals discriminatie of intimidatie, kunnen melden.

Verstedelijken en verbinden

De omgevingswet

De Omgevingswet treedt in werking op 1 januari 2024. Dat geldt ook voor de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen. De afdeling Bouw- en Woningtoezicht is bezig met de voorbereiding op beide wetten. Alles is erop gericht het proces van vergunningen, de toezicht en handhaving en de bestemmingsplannen zo goed mogelijk te laten verlopen. Bij nieuwe wetten of wetswijzigingen doen zich altijd onvoorziene vragen en kwesties voor. Daarom staat het eerste jaar na invoering in het teken van leren van de praktijk en op basis daarvan processen en werkwijzen bijstellen. Binnen de mogelijkheden van het landelijke Digitaal Stelsel Omgevingswet heeft Rotterdam zich zoveel mogelijk gericht op de Rotterdamse situatie, om Rotterdammers en andere betrokkenen zo goed mogelijk te informeren.

Voor de lange termijn

Na 1 januari 2024 is er nog niet meteen één omgevingsplan, zoals de Omgevingswet beoogt. Daarvoor is er tot 2029 de tijd. Dat lijkt lang. Dat is het niet. Alle losse bestemmingsplannen moet de gemeente namelijk samenvoegen tot één omgevingsplan, volgens een nieuwe methode. Het is een grote en ingewikkelde opdracht. De voorbereidingen lopen daarom nu al.

Verder staat de woningbouwproductie onder druk. De achtergrond hiervan is beschreven in de Voortgang 2023 bij Programma Stedelijke Ontwikkelingen. Als de woningbouw vertraagt, kan dat gevolgen hebben voor de legesopbrengsten.

Eigenheid en erfgoed

In 2022 zijn de werkzaamheden vanwege de motie 'Versnelde toekomst voor erfgoed' voor het belangrijkste deel afgerond. In de motie was gevraagd om een versnelling in het aanwijzen van gemeentelijke monumenten. Voor een aantal objecten is de procedure in het eerste kwartaal van 2023 afgerond.

De [Erfgoedagenda Rotterdam](#) is in 2023 geactualiseerd en van een uitvoeringsprogramma tot en met 2027 voorzien. In deze Erfgoedagenda staan de ambities en activiteiten rond het gebouwde en aangelegde cultuurhistorisch erfgoed van Rotterdam beschreven.

Effecten nieuwe cao	- € 827
Kostenstijging energie - Overig	- € 676
Cultuur - Erfgoed en monumenten	- € 430
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 888

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 55

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Zorgen voor een toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille

De gemeentelijke missie is om richting 2050 een volledig duurzame en betaalbare vastgoedportefeuille te beheren en te ontwikkelen die aansluit bij de behoeften van gebruikers en de bewoners.

Jaarlijks ontvangt de gemeenteraad [het Meerjarenperspectief Grond en Vastgoed](#), met een update van de ontwikkelingen, zoals corona, de Oekraïne-oorlog, prijsontwikkelingen en capaciteitsproblemen in de bouwwereld die gevolgen hebben voor de gemeentelijke portefeuille. De gemeente is verantwoordelijk voor de instandhouding van 1.100 gebouwen in de maatschappelijke portefeuille. Een groot deel daarvan is gebouwd tussen de wederopbouwperiode en de oliecrisis van 1973. Daarom voldoen de gebouwen veelal niet meer aan de eisen voor gebruik en verduurzaming. Deze gebouwen zijn aan vernieuwing toe. De beleidsdirecties hebben hiervoor integrale huisvestingsplannen (IHP's) opgesteld. Besloten is om tot 2030 ongeveer 25% van deze gebouwen te vernieuwen. Bij de vervangingsopgave worden multifunctionaliteit en de bredere waarde in de wijk belangrijke onderdelen van de ruimtelijke afweging. Ontwerpend ontwikkelen wordt vaker als instrument ingezet. Daarnaast komen er duurzaamheidsmaatregelen voor gebouwen die de gemeente nog niet vervangt. Dit gebeurt via Duurzame Meerjarenonderhoudsplannen (Duurzame MJOP's) en op projectbasis.

De panden die geen beleidsmatig gemeentelijk doel meer dienen worden verkocht. De uitgangspunten zoals geformuleerd in de Kadernota Vastgoed worden daarbij gehanteerd. De planning is dat in 2024 de laatste van deze circa nu nog 133 objecten zijn verkocht.

Vitale wijken

Basiskwaliteit op orde

De ambitie van het programma Aanpak Basiskwaliteit is om woningen gezond en veilig te maken. Dit gebeurt door de inzet op adviseren over, en het stimuleren en handhaven van het wegwerken van onderhoudsachterstanden in de particuliere woningvoorraad. En van de instrumenten is een hogere subsidie voor aangewezen adressen, zodat eigenaren – naast andere mogelijke financiersfaciliteiten – meer stappen kunnen zetten om het onderhoud van woningen op orde te brengen en meer mogelijkheden hebben om verduurzamingsmaatregelen te nemen.

Toekomstbestendige woningvoorraad

Voor verdere stappen in toekomstbestendig maken, is de gemeente afhankelijk van geld dat het Rijk beschikbaar stelt uit het Volkshuisvestingsfonds. In cofinanciering vanuit de gemeente is voorzien via geld voor NPRZ-Wonen. Voor onderbouwing van de instrumenten is in april 2023 de Leidraad Stedelijke Vernieuwing vastgesteld. Het programma voor de bestaande voorraad is nog in ontwikkeling; vaststelling is voorzien midden 2023.

Goed huren en verhuren

Momenteel ligt er een wetsvoorstel Betaalbare huur. Het wetsvoorstel heeft twee aspecten. Met het wetsvoorstel gaat ook middenhuur tot het gereguleerde segment behoren. De huurders van een woning in het middenhuursegment krijgen daardoor een betere huurbescherming. Daarnaast wordt het woningwaarderingssysteem dwingend voor het hele gereguleerde segment. Dat geldt daardoor ook voor het middenhuursegment.

De Wet betaalbare huur treedt naar verwachting per 1 juli 2024 in werking. Gemeenten krijgen een taak in de handhaving op de huurprijsregulering.

Funderingsaanpak

Rotterdam heeft een omvangrijke woningvoorraad met houten paalfunderingen. In deze woningen kunnen zich funderingsproblemen voordoen. Het funderingsloket voert een beleid uit dat bestaat uit het informeren, faciliteren, stimuleren en handhaven van particuliere eigenaren met woningbezit in funderingsrisicogebieden. Het funderingsloket biedt aan particuliere woningeigenaren met een urgente herstelopgave procesbegeleiding. Het Landelijk Fonds Funderingsherstel kan bij financieringsproblemen een lening verstrekken. In 2023 vindt een evaluatie van de funderingsaanpak plaats, en zo nodig een bijstelling. Er is verder informatie ontwikkeld voor eigenaren van niet-onderheide panden. Dit leidt tot een uitbreiding van de woningvoorraad waarop de funderingsaanpak van toepassing is.

Opkoopbescherming

Rotterdam heeft in 2022 als eerste gemeente de opkoopbescherming ingevoerd. Voor de opkoopbescherming is een aantal technische wijzigingen op de huisvestingsverordening doorgevoerd. Voor de zomer 2023 is de evaluatie van de opkoopbescherming klaar. De evaluatie kan na de zomer eventueel leiden tot uitbreiding van de huidige wijkselectie.

Verstedelijken en verbinden

Bewaken ruimtelijke kwaliteit

De Welstandsnota krijgt een actualisering door de invoering van de Omgevingswet en de verruiming van mogelijkheden voor verduurzaming. Onderdeel hiervan is verruiming van de huidige mogelijkheden voor zonnepanelen in beschermde stadsgezichten en op monumenten. Streven is dat de besluitvorming in de gemeenteraad na het zomerreces in 2023 plaats vindt.

Eigenheid en erfgoed

Het college vindt behoud van cultureel erfgoed belangrijk voor verrijking, inspiratie en verbinding van de samenleving. Mede in het kader van de vernieuwde Erfgoedagenda wordt een brede informerende bijeenkomst voor monumenteigenaren voorbereid die in de tweede helft van 2023 plaats zal vinden.

Doel: Instandhouden erfgoed

Pagina 56

Doel: Instandhouden erfgoed

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Cultuurhistorie speelt een belangrijke rol bij de kwaliteit van de fysieke leefomgeving. Een zichtbare historische gelaagdheid draagt bij aan herkenbaarheid, authenticiteit en aan het karakter van de stad. Onze Erfgoedagenda heeft als doel het gebouwde en aangelegde erfgoed in stand te houden, te koesteren, te laten inspireren en van betekenis te laten zijn bij de ontwikkeling van de stad.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Bescherming en instandhouding:** deze programmalijn is gericht op de invulling van wettelijke taken vanuit de landelijke en gemeentelijke regelgeving. We zetten hierbij in op behoud van het gebouwde erfgoed door dit te beschermen met een bijzondere (juridische) status, we treden op als vergunningverlener en houden toezicht bij restauratie, renovatie herbestemming en vernieuwing van cultuurhistorisch erfgoed. Monumenteigenaren en gebruikers spelen een belangrijke rol bij het in stand houden van het gebouwde erfgoed. We begeleiden eigenaren en initiatiefnemers bij de te doorlopen procedures in het kader van vergunningverlening.
- **Kennisontwikkeling en onderzoek:** kennis van de stadsgeschiedenis en inzicht in de ruimtelijke, architectonische en (bouw)historische achtergronden van de bebouwing vormt een basis bij het kunnen ontwikkelen in de stad. We bevorderen en bewerkstelligen daarom specifiek onderzoek hiernaar door middels van Cultuurhistorische Verkenningen, Bouwhistorisch Onderzoek en Waardestellingen. Wij brengen de conclusies uit deze onderzoeken actief in bij planprocessen, transformaties en de ontwikkelingen in de stad. Wij bewerkstelligen in het kader van aanwijzingsprogramma's tevens gericht onderzoek naar voor Rotterdam kenmerkende bouwtypen, perioden en stromingen.

- **Kennisoverdracht en dialoog:** bijzondere gebouwen en gebieden zijn altijd verbonden met verhalen. Verhalen over het ontstaan, het gebruik en de manier van leven en werken in een bepaalde periode. Verhalen helpen bij het creëren van bewustwording en draagvlak en bij het gesprek over de betekenis en waarde van gebouwen en plekken voor de stad. Gebouwen maken onderdeel uit van de leefomgeving van Rotterdammers. Het gaat ook om hun verhalen die van waarde zijn bij discussies over herontwikkeling of sloop. Wij bevorderen daarom actief de ontsluiting en verspreiding van cultuurhistorische kennis, onder meer door het ontwikkelen van een Erfgoednetwerk ter bevordering van de onderlinge samenwerking tussen cultuurhistorische partners in de stad.

Doel: Verstedelijken en verbinden

Pagina 57

Doel: Verstedelijken en verbinden

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Rotterdam werkt met vereende krachten aan de bouwopgave van de stad. Een belangrijk onderdeel daarvan is een efficiënt proces van vergunningverlening. Dat betreft niet enkel de bouwgerelateerde vergunningverlening maar ook de vergunningverlening met een raakvlak met het fysieke domein zoals vergunningen voor standplaatsen, APV, woningvorming en -splitsen. Ook wordt er zorg gedragen voor actuele kaders en voldoende participatie.

Zo dragen we bij aan:

- goede groei van de stad;
- toekomstbestendige stad;
- leefbare wijken.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Faciliteren bouwopgave:** het college blijft zich deze collegeperiode maximaal inzetten om de bouwproductie te maximaliseren. Participatie bij de totstandkoming van plannen wordt gestimuleerd, met als doel het verkrijgen van een zo groot mogelijk draagvlak en het verminderen van het aantal bezwaar- en beroepsprocedures. Bij de totstandkoming van plannen bestaat in veel gevallen de mogelijkheid voor een overleg vooraf. Bij dit omgevingsoverleg krijgt een initiatiefnemer inzicht in wat er bij een plan allemaal nog moet worden gedaan, voordat een haalbare aanvraag voor vergunning kan worden ingediend en kansloze aanvragen achterwege blijven. Met de invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (Wkb) (mogelijk per 1 januari 2023) ontstaan belangrijke wijzigingen in de vergunningverlening. Een van de belangrijkste wijzigingen betreft de invoering van de Wkb waarbij het toezicht op de technische uitvoering verschuift naar een private kwaliteitsborger. In eerste instantie betreft dat bouwwerken met een

lage risicoklasse. De gemeente blijft bestuurlijk verantwoordelijk en zal zelf moeten kunnen waarnemen, beoordelen en ingrijpen wanneer dat nodig is. Voor de behandeling van aanvragen om een omgevingsvergunning en de controle tijdens de uitvoering ervan wordt gewerkt met zogenaamde toets- en toezichtsprotocollen. De inzet is hiermee risicogericht. Blijkt tijdens het toezicht dat niet voldaan is of wordt aan de bouwregelgeving, dan is de inzet gericht op gelegenheid geven tot herstel. In het geval dat van deze gelegenheid geen gebruik wordt gemaakt wordt op grond van het handhavingsbeleid opgetreden.

- **Bewaken ruimtelijke kwaliteit:** één van de kwaliteitskaders waarin de Rotterdamse gemeenteraad haar ambities op het gebied van ruimtelijke kwaliteit heeft vastgesteld is het welstandsbeleid (Welstandsnota Rotterdam, 2012). Om de ruimtelijke kwaliteit van inpassingen in de bestaande stad te waarborgen, worden aanvragen voor een omgevingsvergunning voor nieuwbouw- én verbouw op grond van de Bouwverordening Rotterdam 2010 getoetst aan het welstandsbeleid. Deze toetsing wordt uitgevoerd door de Commissie voor Welstand en Monumenten (óf in het daarvoor aangewezen gebied, door Q-team Feyenoord City) en gefaciliteerd door het secretariaat van de commissie. De gemeente Rotterdam bereidt zich voor op de inwerkingtreding van de Omgevingswet. Onder de Omgevingswet loopt het welstandstoezicht via het omgevingsplan. In het kader daarvan zullen werkzaamheden moeten worden verricht voor het aanpassen van de Welstandsnota Rotterdam. Dat betreft de actualisering van de huidige Welstandsnota Rotterdam, zodat die beter aansluit bij de systematiek van de Omgevingswet. Naast de Omgevingswet geven politieke wensen aanleiding tot een inhoudelijke actualisering van de Welstandsnota. In het collegeakkoord is aangegeven dat waar duurzaamheidsredenen dit nodig maken, een voorstel voor inhoudelijke aanpassing van de Welstandsnota wordt uitgewerkt. Tijdens de transitiefase, die tot 31 december 2029 loopt, zal het tijdelijk Omgevingsplan worden uitgewerkt naar een definitief plan, waarvan de te actualiseren versie van de Welstandsnota onderdeel uitmaakt.
- **Faciliteren ruimtelijke ordening:** de bestemmingsplannen vormen het planologische-juridische kader. Op grond van wettelijke voorschriften dienen deze bestemmingsplannen actueel te zijn. Daarnaast worden werkzaamheden verricht voor het aanpassen van deze bestemmingsplannen naar aanleiding van concrete initiatieven en politieke wensen. Een van de onderdelen van de transitie is het omzetten van de huidige gebieds- en projectbestemmingsplannen naar hét Omgevingsplan voor heel Rotterdam (omgevingsplan). Dit omgevingsplan vormt hét nieuwe planologisch-juridisch kader. Op het moment van de inwerkingtreding van de Omgevingswet vormen de geldende bestemmingsplannen, tijdens de transitiefase, het tijdelijke omgevingsplan.

Doel: Vitale wijken

Pagina 58

Doel: Vitale wijken

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

Gezond wonen en een klimaatneutrale gebouwde omgeving zijn uitgangspunten voor een toekomstbestendige stad. De basiskwaliteit van nu is echter het achterstallig onderhoud van morgen. De technische eisen die aan de

bestaande woningvoorraad worden gesteld nemen de komende jaren toe. De gemeente levert als toezichthouder op de basiskwaliteit van de bestaande woningvoorraad in toenemende mate een bijdrage aan de toekomstbestendige stad. Dat begint bij een goede fundering.

Door de druk op de woningmarkt en de stijgende energielasten staat de betaalbaarheid van het wonen onder druk. Met de rol als marktmeester op de particuliere verhuurmarkt stuurt de gemeente op goed verhuurderschap.

Om een brede groep Rotterdammers een aantrekkelijke wooncarrière te kunnen bieden is in sommige wijken een grotere differentiatie in de woningvoorraad noodzakelijk.

Concreet willen we het volgende bereiken:

- een toekomstbestendige woningvoorraad doordat investeringen in onderhoud worden gecombineerd met slim stapsgewijs verduurzamen;
- wijken die aantrekkelijk zijn voor diverse doelgroepen met betaalbare en redelijke huurprijzen;
- een goed gefundeerde woningvoorraad waarvan de basiskwaliteit op orde is.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Toekomstbestendige woningvoorraad:** de aanpak van de particuliere voorraad is gericht op het wegwerken van achterstanden en het creëren van een toekomstbestendige woningvoorraad. Een woningvoorraad die aantrekkelijk is voor de huidige bewoners en voor sociale stijgers zodat zij in buurten blijven wonen. Wij stimuleren eigenaren, onder meer in VvE-verband, met het maken van plannen, subsidieaanvragen en uitvoering. Hiertoe is een uitvoeringsprogramma Particuliere Woningvoorraad in ontwikkeling. In 2023 zijn speerpunten:
 - Vaststellen programma particuliere voorraad, inclusief een afwegingskader ten behoeve van de keuze van een geschikt instrumentarium: basiskwaliteit/onderhoudsaanpak Steigers op Zuid (SOZ), Samenvoegen en vergroten en Particuliere woningverbetering (PWVB) Hoog.
 - Verbeteren VvE beheerstructuur, pilot opschaling van kleine VvE's tot 1 VvE per bouweenheid. Dit is nodig ten behoeve van het borgen van de kwaliteitsambities. Onder voorbehoud van medewerking van het Rijk.
 - Aanvraag VH-fonds 2023 in het kader van cofinanciering van het Rijk.
- **Gedifferentieerde woningvoorraad:** een belangrijke ambitie binnen het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) is om meer woningdifferentiatie in de focuswijken in Rotterdam-Zuid te laten ontstaan. Dat is van belang voor de huidige bewoners, én voor nieuwe instroom aan bewoners in het gebied. Gestreefd wordt om binnen de bestaande particuliere woningvoorraad een kwaliteitsslag te maken en woningdifferentiatie, in de vorm van grotere woningen, te realiseren. Rotterdam stimuleert sinds 2012 het samenvoegen in de wijken Oud-Charlois en Oud-Carnisse. Sinds 2019 is er een subsidieregeling voor de zeven focuswijken in Rotterdam-Zuid en de Landbouwbuit in Vreewijk voor het samenvoegen en vergroten van woningen. Woningeigenaren kunnen 35.000 euro subsidie krijgen voor het samenvoegen van woningen en 20.000 euro subsidie voor het vergroten van hun woning. De subsidieregeling Samenvoegen en vergroten wordt verlengd.

- **Betaalbaar en fijn wonen:** uitvoeren van het [Actieplan Goed Huren en Verhuren in Rotterdam](#). Jaarlijks wordt een voortgangsrapportage hierover naar de raad gestuurd. Opkoopbescherming: in 2023 wordt een evaluatie van de resultaten van 1 jaar opkoopbescherming opgeleverd. Op basis daarvan wordt de aanpak eventueel aangepast.
- **Aanpak funderingsproblematiek:** Op basis van een gemeentelijk onderzoek uit 2007 hebben naar schatting 8.000 van de circa 50.000 panden met een houten paalfundering een kwetsbare fundering die aandacht behoeft. Het gaat om 10.000 woningen in particulier bezit en 10.000 woningen in bezit van corporaties. De gemeente Rotterdam werkt nauw samen met de corporaties in het kader van de aanpak van deze grootstedelijke problematiek. Het funderingsloket voert een actief meersporenbeleid uit dat bestaat uit het informeren, faciliteren, stimuleren en handhaven van particuliere woningeigenaren met woningbezit in funderingsrisicogebieden. In 2023 vindt een evaluatie van de aanpak plaats om te beoordelen of bijsturing noodzakelijk is.
- **Basiskwaliteit op orde:** de gemeente streeft ernaar dat de particuliere woningvoorraad minimaal voldoet aan de eisen uit het Bouwbesluit Bestaande Bouw. In een deel van de woningvoorraad is de basiskwaliteit nu niet op orde en is actie van (verenigingen van) eigenaren noodzakelijk. De gemeente zet hier programmatisch op in en faciliteert door middel van advisering, stimulering en ondersteuning. Vanaf 2015 tot en met 2022 is inzet vanuit het programma Steigers op Zuid geleverd. Deze aanpak loopt in de huidige collegeperiode door. Vanuit de gemeente worden eigenaren ondersteund in de vorm van een passend financieringsarrangement bestaande uit een subsidie en lening faciliteit en een gratis Groen Meerjaren Onderhoudsplan (Groen MJOP). De eigenaar is aan zet. Handhaving geldt als sluitstuk indien het noodzakelijke onderhoud niet wordt uitgevoerd. Een nieuw programma basiskwaliteit is in ontwikkeling. Dit gaat 2023 van start.
- **Kennisontwikkeling van de bestaande voorraad;** het vitaliteitsonderzoek biedt een instrument waarmee de opgaven in de bestaande woningvoorraad in kaart gebracht zijn. Het is hiermee een startdocument voor projecten, maar ook een kennisbron voor diverse grootschalige subsidieaanvragen zoals het Volkshuisvestigingsfonds. Het vitaliteitsonderzoek wordt in 2023 geactualiseerd.
- **Naleving:** een hoog niveau van naleefgedrag zorgt voor een leefbare, veilige en gezonde woonstad. Het uitgangspunt voor naleving is gebiedsgerichte inzet. Naleving is op verschillende manieren te bereiken. Dit doen we veelal multidisciplinair. Naleving bevorderen of dwingen we in het uiterste geval af door:
 - Dienstverlenend (bijvoorbeeld door adviseren van bewoners over onderhoud en verduurzaming van hun woning)
 - Reguliere handhaving (hieronder vallen meerdere taken. Waaronder handhaving op strijdigheden met het bestemmingsplan, achterstallig onderhoud, illegaal gebruik van objecten, strijdigheid met de huisvestingsverordening, maar ook inzet bij sociale problematiek zoals bij vervuilde woningen)
 - Aanpakken hennep en ondermijning
 - Uitvoeringscontrole (toezicht op de bouw)
 - Programmatisch handhaven (uitvoering van het Integraal Handhavingsplan)

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Wijkgerichte aanpak funderingsproblematiek (aantal woningen)	12.600	17.900	22.900		n.t.b.*	n.t.b.*	n.t.b.*	
Basiskwaliteit woningen (aantal woningen)			750		1500	2250	3000	

Toelichting indicatoren

Wijkgerichte aanpak funderingsproblematie (aantal woningen)

In 2023 wordt de funderingsaanpak geëvalueerd en bijgesteld.

Basiskwaliteit woningen (aantal woningen)

De ambitie is om deze collegeperiode stads breed 3000 woningen aan te pakken, waarvan het overgrote deel zich in NPRZ-gebied bevindt. Gemiddeld betreft het op jaarbasis 750 woningen.

Doel: Doelmatige vastgoedportefeuille

Pagina 59

Doel: Het zorgen voor een toekomstbestendige gemeentelijke vastgoedportefeuille

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

- **Doelmatige inzet voor realisatie maatschappelijke doelstellingen:** prioriteit ligt bij inzet voor onderwijs, cultuur, sport en recreatie, zorg, welzijn, parkeren en concernhuisvesting. Bij deze inzet spelen aspecten als duurzaamheid een belangrijke rol. De beleidsprogramma's bepalen wat er moet gebeuren en zorgen voor de benodigde financiële middelen.
- **Afstoten vastgoed:** als er met het oog op korte en lange termijn ontwikkelingen in de stad een object na onderzoek niet meer bijdraagt aan de ondersteuning van de gemeentelijke beleidsdoelstellingen, verkoopt de gemeente in beginsel dit object conform de Kadernota Vastgoed. Dit tenzij het betreffende vastgoedobject als strategisch bezit wordt aangemerkt. Dan wordt een dergelijk object onderdeel van de strategische portefeuille. Tot aan het verkoopmoment wordt gezocht naar mogelijkheden om de objecten zo goed mogelijk te verhuren. Indien dit niet mogelijk is, dan wordt er leegstandsbeheer geplaatst in de panden. De af te stoten portefeuille bestaat uit objecten, die de gemeente voor haar kerntaken niet meer nodig heeft.
- **Bevorderen van urgente transities in de stad:** energietransitie, groei en ontwikkeling van de stad. Daar waar nog mogelijk stelt de gemeente daken van haar panden ter beschikking voor het plaatsen van zonnepanelen en worden de mogelijkheden voor groene daken en wateropvang gezien. Via de Integrale Huisvesting Plannen (IHP's) wordt zorggedragen voor vervanging van maatschappelijke panden aan het einde van hun levensduur.

- **Verduurzaming van de portefeuille:** er wordt gestuurd op verduurzaming van gemeentelijke bezittingen om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen en met vergroening en waterberging aan de leefbaarheid in vitale wijken. Met deze aanpak wordt de toekomstbestendigheid van de gemeentelijke objecten geborgd. Onder verduurzaming valt in dit verband niet alleen energiezuinig of neutraal, maar ook circulair qua materiaal gebruik en aangepast aan klimaatveranderingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- **Monitoren van de behoefte:** voor het maatschappelijk vastgoed monitort de gemeente de behoefte aan voorzieningen en wordt gezien of er overal in de stad in die behoefte wordt voorzien. Wij voeren hier als gemeente regie op, zodat het voorzieningenniveau op peil is. Het cluster MO als beleidsbepaler en financier heeft hier de leiding.
- **Onderhoud:** Het goed uitvoeren van het onderhoud van het gemeentelijk vastgoed en het verduurzamen van de vastgoedportefeuille. Er wordt ernaar gestreefd om over vier jaar de totale portefeuille van een Duurzame MJOP te hebben voorzien. Op basis van de resultaten van de uitgevoerde pilot wordt de verdere invulling vormgegeven.
- **Bijdragen aan de CO2-ambities:** de bijdrage van de concernhuisvestigingsplannen aan de CO2 ambities van de gemeente, wordt met behulp van de CO2 prestatieladder bijgehouden. Omdat de gemeente van veel huurders geen inzicht heeft in het daadwerkelijke energieverbruik, worden voor de energieprestaties van de gebouwen de energielabels bijgehouden. Bij op te leveren nieuwbouw en grote renovaties wordt de BREEAM- (Building Research Establishment Environmental assessment Method) of GPR-score geregistreerd. De CO2 prestatieladder staat al online op [Energie - Duurzaam 010](#).
- **Verkoop van objecten:** De verwachting is dat conform planning in 2024 de laatste van de nu nog 133 objecten zijn verkocht.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Aantal te verkopen objecten		107	60	6	72	1		
Resultaat verkoop objecten (opbrengst minus boekwaarde)	€ 24,3 mln	€ 29,3 mln	€ 3,5 mln	€ 22 mln	€ 16,3 mln			

Toelichting indicatoren

Projecten

Om een toekomstbestendige vastgoedportefeuille te hebben is het nodig projecten uit te voeren. In de voortgangsrapportage van de Integrale Huisvestingsplannen wordt de raad tweemaal per jaar geïnformeerd over de stand van zaken van de projecten.

Doelstelling voor de periode 2022-2026 is om 59 projecten die nu in de ontwerp- en uitvoeringsfase op te leveren, met uitzondering van de grote ontwikkelingen, die in het begin van de ontwerpfase zitten, zoals Boijmans Van Beuningen en de Centrale Bibliotheek Rotterdam

In 2022 zijn voor de onderwijsportefeuille 8 gebouwen opgeleverd ter waarde van € 62 mln. De verwachting is dat in 2023 9 schoolgebouwen worden opgeleverd ter waarde van ca. € 67 mln. Om inzicht in de op te starten en opgeleverde projecten voor alle portefeuilles te maken, wordt een monitor ontwikkeld.

Verkoopopgave

De planning is dat eind 2024 de laatste van de nu nog 133 objecten zijn verkocht. Per peildatum 1 mei 2023 zijn er 6 objecten verkocht/geleverd.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 60

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Bestaande stad draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 3. Goede gezondheid en welzijn, 11. Duurzame steden en gemeenschappen en 13. Klimaatactie.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 61

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Programma NPRZ-Wonen](#)[Projecten Vastgoedontwikkeling](#)

Programma NPRZ-Wonen

De inzet van alle professionele partners in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) is gericht op het vergroten van de kansen van de Zuiderlingen. Binnen het NPRZ wordt daartoe samen met bewoners invulling gegeven aan de drie hoofdpijlers: school, werk en wonen, daarnaast/ook wordt er aanvullend ingezet op veiligheid en cultuur.

Hoofddambitie van de pijler wonen is ervoor te zorgen dat de inwoners van Zuid op korte termijn het verschil merken in de kwaliteit van wonen. Dat kan bijvoorbeeld doordat de eigen woning kwalitatief beter wordt, of omdat er meer mogelijkheden zijn voor wooncarrière, of omdat de woonomgeving (meer groen, meer speelgelegenheid, veilige routes, betere bereikbaarheid) en het samenleven in de wijk verbetert (meer verbinding, misstanden voorkomen op het gebied van leefbaarheid en veiligheid).

Pijler NPRZ-Wonen

In het eerste kwartaal van 2023 is door alle partners in het NPRZ, waaronder de gemeente en de corporaties het nieuwe Uitvoeringsplan NPRZ 2023-2027 vastgesteld. Het Uitvoeringsplan vormt een doorvertaling van de Midterm (p)review NPRZ die medio 2022 is verschenen van de hand van Martin van Rijn et al. Gemeente, corporaties en programmabureau hebben in nauwe afstemming gewerkt aan het Uitvoeringsplan-hoofdstuk over de pijler Wonen. Gedurende het traject heeft een toetsing plaatsgevonden op enerzijds de wijkakkoorden en anderzijds Koers op Zuid.

Het Uitvoeringsplan biedt de basis voor de samenwerking op het gebied van Wonen in de komende 5 jaar. Het Uitvoeringsplan geeft vooral de uitgangspunten weer voor de wijze waarop gemeente, corporaties en programmabureau samen aan de opgave willen werken en de diversiteit aan aanpakken die de komende tijd uitgerold worden. Wijkgericht werken en bewoners meer bondgenoot maken staan in dit alles centraal.

Tegelijk met de vaststelling van het Uitvoeringsplan heeft het college in het eerste kwartaal van 2023 besloten op een nadere verdeling van de € 80 mln. zoals voor de pijler Wonen gereserveerd in het coalitieakkoord Eén Stad:

- Gezien de focus binnen de pijler op de aanpak van de woningvoorraad en de kans om juist op de aanpak van de woningvoorraad vanuit Rijksfondsen cofinanciering te krijgen is het grootste deel gereserveerd voor de aanpak van de woningvoorraad; 50-55 mln.
- Er is echter meer nodig dan een verbetering van de woningen alleen. Het belang van investeringen in de verbetering van het woonmilieu volgt direct uit de Midterm (p)review NPRZ en ook in de gemeenteraad is daarom met verschillende moties verzocht. Op basis van de ervaringen uit de vorige uitvoeringsplanperiode is gekomen tot een reservering van ca €15-20 mln voor buitenruimte en mobiliteit en ca € 5 – 10 mln voor de winkelstratenaanpak.

In navolging van het Uitvoeringsplan wordt in het resterend deel van 2023 gewerkt aan een herijking van de handelingsperspectieven op wijkniveau en een concretisering van de nieuwe projecten in het kader van de grondige aanpak particuliere voorraad, aanpak corporatiewoningen, buitenruimte/mobiliteit en de winkelstratenaanpak. Uit dit laatste volgt een verdere concretisering van de inzet van de hierboven genoemde € 80 mln.

Ook is in het eerste kwartaal gestart met de voorbereidingen van de aanvraag in het kader van de 2e tranche Volkshuisvestingsfonds en is een aanvraag voorbereid voor de 5e tranche Woningbouwimpuls, voor het project De Kaai in Feijenoord.

Belangrijke mijlpalen in projecten waren de start van de sloop van het Dahliablok en het slaan van de eerste paal bij de Mijntbuurt. Alsmede de start van de verkennende gesprekken met eigenaren en bewoners voor nieuwe projecten in o.m. Carnisse en Oud-Charlois. Doel is niet alleen informeren over het waarom van een aanpak maar ook gevoel krijgen bij de ideeën en wensen van bewoners over hun woning en woonomgeving. Daar komen vaak ook vragen over dagelijkse zaken in kader van schoon, heel en veilig op tafel die we ook direct proberen aan te pakken.

Projecten Vastgoedontwikkeling

Vastgoedontwikkeling draagt bij aan panden met een maximale maatschappelijke en economische impact voor de stad. Hedendaags vastgoed, waarin de maatschappelijke partners, van onderwijs- en cultuurinstellingen tot welzijnspartijen, bijdragen aan het welzijn van de bevolking, kwalitatief onderwijs, verduurzaming van de stad, versterken van de economie door attractieve plekken te creëren. In de Integrale Huisvestingsplannen (IHP's) staat de planning voor te vervangen gebouwen, zijn bestuurlijk vastgesteld. Het gaat om de programma's Onderwijs (onderwijshuisvesting), Sport (sportvelden en gebouwen), Cultuur (musea, theaters, etc.), Welzijn & Zorg (Huizen in de wijk, etc.), Concernhuisvesting (huisvesting van de gemeentelijke dienstverlening en het apparaat, en ook de Wijkhubs) en Parkeren (Parkeergarages, fietsparkeren),

In de gezamenlijke IHP's is een vernieuwing van ongeveer 25% van de circa 1.100 objecten voor de komende 10 jaar opgenomen. Dit zijn allemaal projecten in de maatschappelijke portefeuille (Kernportefeuille). Het IHP Onderwijs liep al langer waardoor de projecten zich in verschillende projectfasen bevinden. Aan de hand van de voortgangsrapportage van de IHP's, wordt tweemaal per jaar de raad door het cluster MO geïnformeerd over de stand van zaken van de projecten. Einde 2022 waren er 138 projecten opgestart.

	Onderwijs inclusief Gym	Sport	Cultuur	Welzijn	Zorg	CHV	Parkeren (inclusief fiets /P+R)	Totaal
Initiatieffase	40	12	4	6	3	9	3	77
Ontwerpfase	24	6	2			6	3	41
Uitvoeringsfase	7	5	2			4	2	20
Totaal	71	23	8	6	3	19	8	138

Stijging kapitaallasten 2022 -2026						x € 1.000	
Jaar	2022	2023	2024	2025	2026		
Stijging kapitaallast	300	1.600	3.900	7.200	10.400		

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Bestaande stad	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	167.071	167.673	163.185	139.819	120.658	124.603
Bijdragen rijk en medeoverheden	3.867	1.696	117	99	99	99
Financieringsbaten	215	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	164.024	165.976	163.068	139.720	120.559	124.504
Overige baten	-1.035	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	160.589	171.487	160.642	149.299	127.789	133.841
Apparaatslasten	43.850	51.569	48.356	46.281	45.989	45.989
Inhuur	7.388	11.796	9.524	8.451	8.352	8.352
Overige apparaatslasten	887	842	845	838	838	838
Personeel	35.575	38.931	37.987	36.993	36.799	36.799
Intern resultaat	-107.238	-120.401	-121.353	-128.219	-133.882	-136.597
Intern resultaat	-107.238	-120.401	-121.353	-128.219	-133.882	-136.597
Programmalasten	223.977	240.319	233.639	231.237	215.682	224.449
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	102.691	128.002	107.976	115.245	95.412	93.213
Kapitaallasten	90.497	89.891	104.840	96.087	102.034	113.001
Overige programmalasten	28.321	18.763	18.836	18.192	18.030	18.028
Subsidies en inkomstenoverdrachten	2.469	3.664	1.986	1.713	207	207
Saldo voor vpb en reserveringen	6.482	-3.814	2.543	-9.480	-7.131	-9.238
Vennootschapsbelasting	1.253	0	0	0	0	0

Saldo voor reserveringen	5.229	-3.814	2.543	-9.480	-7.131	-9.238
Reserves	-83.077	20.789	7.058	3.301	167	2.667
Onttrekking reserves	18.619	23.738	10.758	7.001	3.867	2.867
Toevoeging reserves	101.700	3.700	3.700	3.700	3.700	200
Vrijval reserves	4	752	0	0	0	0
Saldo	-77.847	16.975	9.601	-6.179	-6.964	-6.571

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 85.266	18.019	14.936	- 3.414	- 3.206	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 77.847					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		16.975	9.601	- 6.179	- 6.964	- 6.571

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan uit aangevraagde omgevingsvergunningen, kosten die in rekening worden gebracht voor ontmanteling hennepkwekerijen. Ook zijn er baten door uitvoering van gemeentewege van onderhoud aan panden, inkomsten uit huur en verkoopopbrengsten van vastgoed, brandstofverkooppunten en reclamecontracten.

Lasten

De lasten vloeien voort uit de uitvoering van diverse activiteiten en projecten voor omgevingsvergunningen, bestemmingsplannen, inspectie, toezicht, woningverbeteringen en hennepkwekerij ontmantelingen. Daarnaast worden uitgaven verantwoord voor personele inzet, kosten ten behoeve van de exploitatie van onroerend goed zoals onderhoud, beheerkosten en eigenaarslasten (zakelijke lasten en verzekeringen), verkoopkosten (taxaties, kosten verkoop gereedmaken) en afboekingen van de boekwaarde van het verkochte vastgoed. Ook vindt doorbelasting naar andere programma's plaats, zoals Onderwijs, Stedelijke ontwikkeling, Cultuur, Sport en Recreatie.

Reserves

De mutaties op de reserves hebben voor de toevoegingen betrekking op het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ) en de Rotterdamse Investeringsmotor (RIM). De onttrekkingen aan de bestemmingsreserves worden ingezet voor NPRZ, de RIM, de muziekkoepeel, Wabo-leges (Wabo is Wet algemene bepalingen omgevingsrecht) en het vanuit 2021 en 2022 doorgeschoven onderhoudswerkzaamheden vastgoed.

Meerjarig verloop

Het meerjarige beeld liet voor 2022 een uitschieter zien aan de lastenkant door de eenmalige toevoeging van € 80 mln aan de bestemmingsreserve NPRZ. Vanaf 2025 nemen de baten en lasten af. Dit is te verklaren is door het bijna volledig wegvallen van verkoopopbrengsten vastgoed en de hiermee samenhangende afschrijving van boekwaardes van vastgoedobjecten.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Bestaande stad		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		18.019	14.936	-3.414	-3.206	-3.206
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-1.045	-5.335	-2.765	-3.758	-3.365
Bouwen en wonen: goed huren en verhuren	Intensiveringen	0	-17	-1.492	-2.503	-2.503
Cultuur - Erfgoed en monumenten	Intensiveringen	-430	-430	-430	-430	-430
Bouwen en wonen: goed huren en verhuren	Kasschuiven	1.500	-1.500	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-827	0	0	0	0
Invoeren verhuurdersvergunning	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-676	0	0	0	0
Tijdelijke leegstand Librijesteeg	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-2.500	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Inkomende bijdragen en subsidies buitenruimteprojecten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Muziekkoepeel	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	752	0	0	0	0
WABO-leges	Reserves	243	-75	0	0	0
Goed huren en verhuren: Rijksbijdrage Wet Goed verhuurderschap	Taakmutaties	-453	-483	-508	-497	-497
Wet kwaliteitsborging bouw	Taakmutaties	-395	-396	-396	-393	0

Begroting na wijzigingen**16.975****9.601****-6.179****-6.964****-6.571**

Toelichting financiële bijstellingen

Bouwen en wonen: goed huren en verhuren

Met de door het college structureel beschikbaar gestelde middelen kan de aanpak Goed Huren en Verhuren ongewijzigd worden voortgezet. Dit is inclusief de opkoopbescherming en de implementatie en structurele uitvoering van nieuw wettelijk instrumentarium (verwacht per 1 juli 2023 Wet goed verhuurderschap en per 1 januari 2024 de eerste aanpassing Wet goed verhuurderschap voor het dwingend maken van het Woningwaarderingstelsel).

Cultuur - Erfgoed en monumenten

Het college heeft het budget voor de duur van het nieuwe uitvoeringsprogramma 2023-2027 geïntensiveerd. Deze middelen worden gebruikt voor meer aandacht en waardering voor particuliere monumenteneigenaren en communicatie rond nieuwe ontwikkelingen op het gebied van onderhoud, restauratie en verduurzaming in het erfgoedveld. Ook wordt het Rotterdams Restauratiefonds (RRF) aangepast en uitgebreid.

Bouwen en wonen: goed huren en verhuren

Door een vertraging in de uitvoering van het programma Goed Huren en Verhuren wordt verwacht dat in het lopende jaar € 1,5 mln minder benodigd zal zijn. Besloten is om deze middelen door te schuiven naar 2024.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast door nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de betrokken programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Kostenstijging energie - Overig

De wereldwijde energiecrisis heeft geleid in 2023 tot prijsstijgingen van de energieproducten. Deze zijn fors hoger dan was geraamd. Voor 2024 koopt de gemeente in 2023 volumes in. De huidige marktprijzen zijn lager, waardoor de verwachting is dat de energiekosten stijging lager zal uitkomen. Voor de prijsstijging in 2023 is nu € 676.000 toegevoegd aan de begroting.

Tijdelijke leegstand Librijesteeg

Voor de renovatie van de centrale bibliotheek is tijdelijke huisvesting nodig. Daarom verhuist de bibliotheek tijdelijk naar de Librijesteeg. Het gebouw aan de Librijesteeg is vanaf januari 2025 nodig voor het gebruiksklaar maken voor de centrale bibliotheek. Tot en met 31 december 2023 maakt de gemeentelijke organisatie gebruik van het gebouw. Dit leidt tot leegstand van 12 maanden in 2024. De kosten van deze leegstand zijn € 2,5 mln voor

kapitaallasten, onderhouds- en beheerkosten en energiekosten, aangepast naar leegstand.

Bestemmingsreserve groot onderhoud (MJOP)

De uit 2021 en 2022 doorgeschoven onderhoudsmiddelen van € 8,8 mln zijn opgenomen in de bestemmingsreserve. In 2023 zet de gemeente deze volledig in voor uitvoering van het doorgeschoven onderhoud.

Bestemmingsreserve Muziekkoepeel

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein: minder dan € 1 mln. In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. Dit is inclusief de nieuwe gevormde reserves bij de Jaarstukken 2022. De totale vrijval voegt het college toe aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. In het programma Bestaande Stad valt de reserve Muziekkoepeel € 752.000 vrij. Er gelden uitzonderingen, bijvoorbeeld als de gemeente geld van de regiogemeenten beheert. Op de [pagina Reserves](#) staat welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen.

Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid

De kosten en bijbehorende onttrekking aan de bestemmingsreserve voor NPRZ zijn nu in overeenstemming met de huidige projectbegroting.

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

Er is een administratieve correctie doorgevoerd van € 3.000 die betrekking heeft op rente van verkochte objecten.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Door de volledige vrijval van reserves die kleiner zijn dan € 1 mln, verdwijnen verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijk begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein: minder dan € 1 mln. In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval voegt het college toe aan de Algemene reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er is een aantal uitzonderingen, bijvoorbeeld als de gemeente geld van regiogemeenten beheert. Op de pagina Reserves staat welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C product komen deze reserves niet meer voor in deze lijst.

WABO-leges

De bestemmingsreserve Wabo-leges is ingesteld voor de behandelkosten van de ingediende bouwplannen in 2021. Deze kosten worden over een langere periode gerealiseerd. Voor 2023 wordt € 1,1 mln onttrokken.

Goed huren en verhuren: Rijksbijdrage Wet Goed verhuurderschap

Voor de uitvoering van het verplichte deel van de Wet goed verhuurderschap worden gemeenten structureel door het Rijk gecompenseerd. Werkzaamheden betreffen het toezien op, en het handhaven van de algemene regels goed verhuurderschap en het inrichten en uitvoeren van een meldpunt waar huurders misstanden kunnen melden.

Wet kwaliteitsborging bouw

Met de Wet kwaliteitsborging voor het bouwen vervalt voor bouwactiviteiten de vergunningplicht. Hiervoor komt een meldingsplicht in de plaats. Bij meldingsplichten kan de gemeente geen leges in rekening brengen, maar houdt de gemeente wel werk. Het Rijk zorgt in dit geval voor financiële compensatie. Deze rijksbijdrage is bedoeld voor financiering van de administratieve taken van de Wkb. Het ontvangen bedrag is een deel van de gehele financiële bijdrage. De bijdrage van het Rijk voor de handhavingstaken voor uitvoering van de Wkb moet nog volgen.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- De bijdrage van het programma Bestaande Stad voor het budget voor invoering van de wet Bibob is overgebracht naar het programma Veilig (-€ 125.000 in 2023).
- Het college maakt geld vrij voor Goede Groei. Onderdeel is de wateropgave. Dit initiatief is een aantal jaren geleden begonnen, hiervoor wordt geld vrijgemaakt (€ 500.000 in 2023).
- De wet kwaliteitsborging wordt uitgesteld naar 1 januari 2024. De ingevoerde mutatie in 2022, waarbij voor 2023 het BTW-voordeel bij de leges is benut voor het inhuurbudget, wordt met deze wijziging teruggeboekt (€ 300.000 in 2023).
- Overige technische wijzigingen (-€ 83.000 in 2023 oplopend tot € 65.000 in 2027).

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 63

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Het doel van het programma Bestaande Stad is het realiseren van veerkrachtige wijken met een toekomstbestendige woningvoorraad voor alle Rotterdammers. Voor deze ambitie wordt de aanpak van de woningvoorraad in de wijken op Zuid, via het NPRZ, doorgezet.

Om de bestaande woningvoorraad in Rotterdam voldoende beschikbaar te houden voor eigen bewoning en de particuliere woningvoorraad die betaalbaar moet zijn betaalbaar te houden treden we op als marktmeester door opkoopbescherming toe te passen en het programma 'Goed Huren en Verhuren' door te zetten.

Bestaande Stad waakt ook over het erfgoed en beheert en ontwikkelt als rentmeester gemeentelijk (maatschappelijk) vastgoed. De verduurzaming van beide is een belangrijke opgave, die komende periode een extra investering vraagt. Het programma stuurt op de integrale ontwikkeling van de Bestaande Stad vanuit de rol van marktmeester, rentmeester en huismeester. Zo dragen we bij aan het versterken van Rotterdam als aantrekkelijke en prettige leefomgeving.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

[Omgevingsvisie Rotterdam 2040](#)

[Woonvisie 2030](#)

[Beleidsplan Naleving Omgevingsrecht 2021-2025](#)

[Beleidskader verkoop huurwoningen](#)

[Meerjarenplan Bouw- en Woningtoezicht 2022-2026](#)

[Hoogbouwvisie 2020](#)

[Werkprogramma NPRZ Wonen 2019 -2022](#)

[NPRZ Uitvoeringsplannen](#)

[Subsidie en/of lening woningverbetering aanvragen | Rotterdam.nl](#)

[Programma Funderingsaanpak](#)

[Actieplan goed huren en verhuren](#)

[Programma Langer Thuis](#)

[Rotterdam Architectuurstad](#)

[Vuistregels voor het bouwen \(Binnenstad, Stadswijken, Uitbreidingswijken\)](#)

[Welstand | Rotterdam.nl](#)

[Monumenten | Rotterdam.nl](#)

[Erfgoedagenda Rotterdam en uitvoeringsagenda 2023-2027](#)

[Kadernota Vastgoed](#)

[Grondprijsbeleid](#)

[Meerjarenperspectief Grond en Vastgoed](#)

[De afzonderlijke Integrale huisvestingsplannen van de beleidsdiensten](#) (zie punt 19)

[Referentiewaarden](#)

[Duurzaamheidskompas](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- VRR
- DCMR
- Havenbedrijf Rotterdam
- RET NV
- Sportbedrijf
- Bibliotheek

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 64

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Karremans

Wethouder Karremans is verantwoordelijk voor de portefeuille Handhaving, Buitenruimte en Mobiliteit.

'Rotterdam groener maken! Dat staat hoog op de agenda. Groen is niet alleen fijn maar ook nodig. Om de stad af te koelen als het heet is, om regen op te vangen en te zorgen voor schone lucht.'

Wethouder Zeegers

Wethouder Zeegers is verantwoordelijk voor de portefeuille Klimaat, Bouwen en Wonen.

'Met oog voor de Rotterdammers bouwen we de komende jaren samen met alle partners aan een aantrekkelijke en duurzame stad'

Bestuur

Pagina 65

Bestuur

Het programma Bestuur gaat over college, raad en griffie, de Rotterdamse Rekenkamer en de Ombudsman.

Rotterdam wil een transparante, democratische overheid zijn, met oog voor verleden, heden en toekomst. Het openbaar bestuur is betrouwbaar en verloopt in dialoog met de Rotterdamse samenleving. De gemeenteraad is de transparante en democratisch gekozen volksvertegenwoordiging. De raad stelt kaders en controleert het college. Hierbij krijgt de raad goede ondersteuning door de griffie. De gemeenteraad benut de bevindingen van de Rekenkamer en de Ombudsman.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Financiën

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 66

Voortgang 2023

Voortgang College, Raad, Griffie, Rekenkamer en Ombudsman

College

Het huidige college van Leefbaar Rotterdam, VVD, D'66 en DENK is in juni 2022 aangetreden met het coalitieprogramma 'Eén Stad'.

Financiële bijstellingen Bestuur (x 1.000)

- € 991

Rekenkamer	- € 500
Effecten nieuwe cao	- € 380
Ombudsman	- € 300
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 189

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Raad en griffie

Fractiekosten

Het aantal gemeenteraadsfracties steeg na de gemeenteraadsverkiezing 2022 van 13 naar 14. Alle gemeenteraadsfracties ontvangen een vaste vergoeding en een bedrag per zetel. Vanwege ontbrekende indexatie voor fractiekosten is een correctie van 4% doorgevoerd.

MBO Debat 010

Het MBO Debat 010 komt voort uit een motie van de gemeenteraad. Op 8 maart was de finale van het MBO Debat 010, waar studenten van vijf mbo's in Rotterdam (Grafisch Lyceum Rotterdam, HMC, STC, Zadkine en Albeda) het tegen elkaar opnamen. De finale was het sluitstuk van een langer traject met een kick-off, lessen over lokale democratie en masterclasses debatteren. Hiermee zijn ongeveer 400 MBO-studenten bereikt. Het doel van het MBO Debat 010 was om de lokale democratie (en in het bijzonder de gemeenteraad) dichterbij mbo-studenten te brengen en de interesse hiervoor aan te wakkeren.

Audiovisuele middelen

De aanbesteding voor het vervangen van de audiovisuele middelen in de Raadzaal en de Suze Groenewegzaal heeft plaatsgevonden; er is een partij gekozen. De huidige apparatuur zal in de komende drie jaar worden vervangen.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 67

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Effectief, integer en resultaatgericht bestuur

Het college staat voor een effectief, integer en resultaatgericht bestuur, dat open staat voor iedereen in onze stad. Bij het formuleren van beleid verplaatsen we ons in de belevingswereld van de Rotterdammer. Rotterdammers moeten invloed hebben op het beleid en op hun directe omgeving. We werken daarom goed samen met de wijkraden: zij zijn onze ogen én oren in de wijken. De wijkraden kunnen (zelf) voorstellen voorleggen aan de gemeenteraad.

Gemeenteraad en griffie

De gemeenteraad is er voor alle Rotterdammers. Daarnaast geeft de gemeenteraad de hoofdlijnen voor het beleid in de stad aan en de gemeenteraad controleert het college van Burgemeester en Wethouders (college van B en W).

De gemeenteraad is het hoogste bestuursorgaan van de gemeente en bestaat uit 45 leden. Alle leden zijn in principe lid van een politieke partij, maken deel uit van een fractie, en zijn rechtstreeks gekozen door de inwoners van Rotterdam die mogen stemmen.

De gemeenteraad heeft drie belangrijke taken:

1. Volksvertegenwoordiging: de gemeenteraad treedt op namens de inwoners van de stad.
2. Geeft kaders aan ('Wij of beter gezegd de Rotterdammers willen graag dat er op dit gebied dat gebeurt').
3. Controleert of het college van B en W hun werk goed doet.

De griffie ondersteunt en adviseert de gemeenteraadsleden op inhoud en proces. Bij alles wat de griffie doet, houden zij steeds het belang van de raad als geheel in het oog: waar is de raad en zijn besluitvormingsproces het best mee gediend? Ze zorgen ook voor de planning en verspreiding van alle documenten die voor de gemeenteraad van belang zijn en bereiden de vergaderingen en commissies voor. De griffie is hierin onafhankelijk en neutraal.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 68

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke Sustainable development goals dit programma bijdraagt.

Het programma Bestuur draagt bij aan de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten, en 17. Partnerschap om doelstellingen te bereiken.

Een uitgebreide toelichting staat in de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Financiën

Pagina 69

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Bestuur	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	11.768	1.572	1.572	1.572	1.572	1.572
Bijdragen rijk en medeoverheden	13	11	11	11	11	11
Overige opbrengsten derden	1.658	513	513	513	513	513
Overige baten	10.097	1.048	1.048	1.048	1.048	1.048
Lasten exclusief reserves	19.991	20.938	20.336	20.336	21.236	20.700
Apparaatslasten	10.388	12.037	11.925	11.925	11.825	11.455
Inhuur	152	187	281	281	281	131
Overige apparaatslasten	642	682	657	657	657	637
Personeel	9.594	11.168	10.987	10.987	10.887	10.687
Intern resultaat	739	597	634	634	634	634
Intern resultaat	739	597	634	634	634	634
Programmalasten	8.865	8.304	7.778	7.778	8.778	8.612
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	3.027	3.452	2.926	2.926	3.926	3.760
Kapitaallasten	34	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	2.960	1.929	1.929	1.929	1.929	1.929
Subsidies en inkomensoverdrachten	2.844	2.923	2.923	2.923	2.923	2.923
Saldo voor vpb en reserveringen	-8.224	-19.366	-18.764	-18.764	-19.664	-19.128
Saldo voor reserveringen	-8.224	-19.366	-18.764	-18.764	-19.664	-19.128
Reserves	366	-30	-110	-110	-110	-110
Onttrekking reserves	713	100	20	20	20	20
Toevoeging reserves	346	130	130	130	130	130
Vrijval reserves	0	0	0	0	0	0
Saldo	-7.857	-19.396	-18.874	-18.874	-19.774	-19.238

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 17.292	- 18.905	- 18.910	- 18.910	- 18.910	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 7.857					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 19.396	- 18.874	- 18.874	- 19.774	- 19.238

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten betreffen bijdragen van de regiogemeenten voor de diensten van de Rekenkamer en de Ombudsman. Daarnaast is er een opbrengst voor de toegerekende rente voor reserves en voorzieningen.

Lasten

De lasten bestaan voor het grootste deel uit loonkosten. Daarnaast zijn bij dit programma de lasten voor vergoedingen aan de raadsfracties, accountant en de contributie aan de Vereniging Nederlandse Gemeenten opgenomen.

Reserves

Jaarlijks wordt bepaald of er een bedrag wordt toegevoegd of onttrokken aan de diverse bestemmingsreserves. De huidige bestemmingsreserves zijn communicatie verkiezingen, B en W fonds en commissie reizen.

Meerjarig verloop

De opbrengsten laten een bestendig verloop zien voor de jaren 2023 en verder. In 2022 zijn er incidentele opbrengsten geweest door verkoop van pensioenpolissen. De lasten nemen ten opzichte van 2022 toe. Dit heeft te maken met extra toegekende budgetten om een goede basis voor de toekomst te leggen, de bedrijfsvoering structureel te versterken, het vertrouwen in de overheid te herstellen en de dienstverlening te verbeteren.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Bestuur		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-18.905	-18.910	-18.910	-18.910	-18.910
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-491	36	36	-864	-328
Ombudsman	Intensiveringen	0	-400	-400	-400	-400
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-381	0	0	0	0
Ombudsman	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-300	-300	-300	-300	-300
Koers van de Stad	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	500	1.000	1.000	0	0

Rekenkamer	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-500	-500	-500	-400	-400
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	189	236	236	236	772
Begroting na wijzigingen		-19.396	-18.874	-18.874	-19.774	-19.238

Toelichting financiële bijstellingen

Ombudsman

Aan de Ombudsman zijn extra middelen toegekend. Voor 2024 tot en met 2027 € 400.000. Deze middelen worden ingezet voor het versterken van de menselijke maat, het moderniseren van de bedrijfsvoering en het herstellen van het vertrouwen in de overheid.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Ombudsman

Aan de Ombudsman zijn meerjarig (€ 300.000) extra middelen toegekend. Zie de toelichting bij de Ombudsman hierboven.

Koers van de Stad

Als gevolg van de aangenomen amendementen bij de behandeling van de Voorjaarsnota valt de stelpost Koers van de Stad voor de helft (2023) of geheel (2024 en 2025) vrij. Deze vrijval is ingezet als dekking voor de doelen benoemd in de amendementen: extra middelen voor huismeesters in 2023 en het terugdraaien van verschillende voorgenomen bezuinigingen in 2024 en 2025.

Rekenkamer

Het bureau van de Rekenkamer is de afgelopen jaren niet meegegroeid met haar taken en verantwoordelijkheden. Om de organisatie en bedrijfsvoering te verbeteren en versterken is € 500.000 toegekend in 2023 tot € 400.000 in 2027.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn diverse kleine wijzigingen geweest. In 2023 € 189.000, voor de jaren 2024 tot en met 2026 € 236.000 en voor 2027 € 772.000. Hierin is opgenomen de overheveling van budget (€ 536.000) vanuit programma Dienstverlening ter versterking van de Ombudsman.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 70

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

College

- Het uitvoeren van besluiten en afleggen van verantwoording.
- In de uitvoering van besluiten van de gemeenteraad, en van wetten en regelgeving draagt ieder collegelid verantwoordelijkheid voor een eigen portefeuille.
- Het college krijgt bij zijn werkzaamheden ondersteuning van de gemeentelijke ambtenaren.
- Het college legt verantwoording af aan de gemeenteraad over het gevoerde beleid en neemt zijn besluiten gezamenlijk, in 'collegiaal bestuur'.

Gemeenteraad

- Kwalitatief hoogwaardige besluitvorming.
- Controle op de gemeentelijke financiën.
- Betere ontsluiting van informatie die relevant is voor kwalitatief hoogwaardige besluitvorming.

Griffie

- Verbeteren van de informatievoorziening aan de gemeenteraad en aan Rotterdammers en anderen betrokkenen.
- Optimale vergaderondersteuning voor de gemeenteraad.
- Betere zichtbaarheid van de gemeenteraad.
- Onderwijsprogramma ontwikkelen t.b.v. voorlichting.

Rekenkamer

- De Rekenkamer doet onafhankelijk onderzoek naar de doelmatigheid, doeltreffendheid en rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde beleid.
- Op grond van dit onderzoek het geven van een onafhankelijk oordeel over het functioneren van het gemeentebestuur voor de stad en haar inwoners.
- De Rekenkamer legt de uitkomsten van de onderzoeken vast in rapporten en brieven, en biedt deze aan aan de gemeenteraad, voor politieke behandeling.
- Rapporten en brieven van de Rekenkamer zijn altijd openbaar.
- De Rekenkamer kan toezicht houden, bijvoorbeeld bij de telling van de verkiezingsresultaten.
- De Rekenkamer organiseert waar nodig bijeenkomsten over bepaalde thema's.

Ombudsman

- De gemeentelijke Ombudsman is onafhankelijk en bevordert dat de gemeente luistert naar de stad, zodat de bewoners zich gehoord en gezien voelen.
- De Ombudsman is er voor burgers, en ook voor bedrijven en maatschappelijke organisaties.
- De gemeenteraad benoemt samen met de gemeenteraden van enkele omliggende gemeenten de Ombudsman voor een periode van 6 jaar.
- De Ombudsman onderzoekt en beoordeelt klachten over gemeentelijke diensten, gemeenteambtenaren en bestuurders.
- De Ombudsman probeert klachten zo veel mogelijk snel op te lossen. Als dat niet lukt, geeft hij aan de hand van de behoorlijkheidsvereisten een oordeel over het overheidsoptreden, vaak met aanbevelingen.
- Daarnaast doet de ombudsman op eigen initiatief onderzoek naar gemeentelijke afdelingen of structurele problemen binnen de gemeente.
- De Ombudsman beoordeelt, op grond van de Regeling Melding Vermoeden Misstand, in laatste instantie meldingen van Rotterdamse ambtenaren over integriteitsschendingen binnen de gemeente.
- De gemeente leert van klachten van de Rotterdammers en een goede afhandeling van klachten leidt tot herstel van vertrouwen tussen burger en overheid.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Gemeentewet](#)
- [Reglement van orde gemeenteraad](#)
- [Verordening fractieondersteuning](#)
- [Verordening rechtspositie Raads- en Commissieleden Rotterdam 2019](#)
- [Mandaatbesluit presidium en griffier](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De gemeente zet de volgende verbonden partijen in om het doel van het programma Bestuur te realiseren:

- Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Een uitgebreide toelichting hierop staat in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 71

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Simons

Wethouder Simons is verantwoordelijk voor de portefeuille Haven, Economie, Horeca en Bestuur (wijken en kleine kernen).

'Aan de slag in de wijk, dichtbij en samen met Rotterdammers.'

Cultuur

Pagina 72

Cultuur

Met het cultuurbeleid willen wij een sterk en dynamisch cultureel klimaat realiseren dat past bij de internationale, innovatieve en diverse stad die Rotterdam is. We streven naar een cultureel aanbod dat alle Rotterdammers bereikt en verrijkt, ook dicht bij de mensen in de wijken en meer cultuuronderwijs op de Rotterdamse scholen. Daarnaast is het beleid erop gericht om de kracht van kunst en cultuur in te zetten bij de opgaves die er leven in de stad.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Cultuur voor alle Rotterdammers
Doel: Evenwichtig cultureel ecosysteem	Doel: Aantrekkelijke en veerkrachtige stad	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen
Verantwoordelijke collegeleden		

Voortgang 2023

Pagina 73

Voortgang 2023

Cultuur voor alle Rotterdammers

- Wij voeren de regelingen uit ter ondersteuning van creatieve en culturele projecten in de stad. In het eerste kwartaal van 2023 is er opnieuw een overvraging van het beschikbare subsidiebudget. Het aantal aanvragers neemt toe. Ook de kosten per project stijgen door hogere lasten en fair pay (redelijke beloning voor verricht werk).
- Goed werkgeverschap bij instellingen staat onder druk door de hoge inflatie, stijgende energieprijzen en huren. De gemeente levert waar mogelijk maatwerk.

Financiële bijstellingen Cultuur (x 1.000)

- € 9.473

Inflatie Noodsteun cultuursector/ bibliotheek en festivals	- € 7.850
Koningsdag010	- € 800
Wijkakkoorden - Basisvoorzieningen en programmering in de wijken	- € 750
Subsidies (terugvorderingen)	€ 750
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 823

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financien onder dit programma.

Een evenwichtig cultureel ecosysteem

- De gemeente heeft dit voorjaar verder gewerkt aan vijf verbonden 'new deals'. Deze deals dragen bij aan de transitie van de culturele sector naar een bloeiend geheel. De deals zijn opgesteld naar aanleiding van [het advies van de Denktank New Deal Cultuur](#) en verder uitgewerkt in de werkconferentie in oktober 2022. De new deals komen medio 2023 gereed. Het college heeft hiervoor ongeveer € 2,3 mln beschikbaar gesteld.
- Medio 2023 stelt de gemeenteraad de Uitgangspuntennota voor cultuurbeleid 2025-2028 vast. Dit beleidskader is richtinggevend voor het Cultuurplan 2025-2028.
- Tegelijkertijd werken makers, kunstenaars, instellingen, organisaties en gemeente samen aan de transitie van cultuur naar een florerend ecosysteem.
- De laatste plekken binnen het kernteam transitie worden binnenkort ingevuld, de werving van een kwartiermaker zal voor de zomer zijn afgerond, en de uitvoeringsstrategie/veranderagenda van de transitie krijgt de komende periode verdere uitwerking met als basis de rijke opbrengst van de kick-off van 27 maart 2023.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 74

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Een dynamisch cultureel klimaat

De gemeente Rotterdam wil een sterk en dynamisch cultureel klimaat realiseren dat past bij het karakter van onze stad. Daarom stimuleren wij 3 speerpunten:

- inclusie
- innovatie
- interconnectiviteit

Deze zogenoemde drie I's staan centraal in [ons langjarig cultuurbeleid](#) en het [lopende Cultuurplan](#). We werken vanuit de overtuiging dat kunst en cultuur een belangrijke rol spelen bij het bereiken van stadsbrede doelen op het gebied van onder andere kansengelijkheid, economische ontwikkeling en goede groei van de stad. Daarbij dragen kunst en cultuur bij aan de veerkracht van de stad en haar bewoners en maken de stad aantrekkelijk voor bewoners en bezoekers.

Doel: Cultuur voor alle Rotterdammers

Pagina 75

Doel: Cultuur voor alle Rotterdammers

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- De stad beschikt over een breed en aantrekkelijk cultureel aanbod voor een divers publiek.
- Cultuur is voor alle Rotterdammers bereikbaar en toegankelijk. Alle Rotterdammers kunnen iets van hun gading vinden en kunnen meedoen.
- Voldoende en kwalitatief goede voorzieningen en passend (laagdrempelig) aanbod in Rotterdamse wijken en een evenwichtige relatie tussen de wijkgerichte en stedelijke voorzieningen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Bevorderen dat iedere Rotterdammer kunst en cultuur kan ervaren, beoefenen en beleven; cultuur is toegankelijk voor iedereen. We doen dat door het verlenen van subsidies en door een aanbod van andere faciliteiten voor culturele initiatieven, organisaties en activiteiten.
- Kansengelijkheid: met beleid op Cultuureducatie bevorderen dat alle bewoners de kans krijgen zich artistiek en cultureel te ontwikkelen. Kinderen en jongeren beschikken over de benodigde 21ste-eeuwse vaardigheden om volwaardig te kunnen deelnemen aan de Rotterdamse samenleving. We doen dat door een aanbod te ontwikkelen voor activiteiten op school en in de vrije tijd. Scholen, instellingen en wijkorganisaties spelen hierbij een belangrijke rol.
- Met een Uitvoeringsagenda Cultuur op Zuid stimuleert en faciliteert de gemeente talent op Zuid, bouwt ze aan een sterke culturele infrastructuur en zorgt ze voor passende, goede voorzieningen op Rotterdam Zuid, die bijdragen aan de veerkracht van dit gebied.

- Evenementenbeleid uitvoeren dat leidt tot een aantrekkelijk aanbod voor alle Rotterdammers, tot een goede balans tussen levendig en leefbaar, en tot versterking van het nationale en internationale profiel van de stad. We doen dit samen met Rotterdam Festivals en andere organisaties.
- Van de structureel gesubsidieerde instellingen wordt een plan van aanpak gevraagd op de 4 p's (programma, publiek, personeel en partners) genoemd in de Code Diversiteit en Inclusie.
- Voor makers en culturele organisaties is er ondersteuning met subsidies:
 - Structurele subsidies:
 - Rotterdamse Culturele Basis
 - Cultuurplan
 - Intermediaire instellingen
 - Culturele instellingen in de gebieden
 - Lokale Omroep
 - Bibliotheek
 - Incidentele subsidies:
 - Projectsubsidies Cultuur
 - Lokale Culturele Programmering
 - Impulsregeling Cultuur
 - Pitcher Perfect
 - Cultuurcoaches
 - Lokale mediaregeling
 - Oproep Eenzaamheid
 - Evenementenfonds
- Makers en culturele organisaties krijgen daarnaast ondersteuning door inzet van andere financiering: Rotterdamse Cultuurlening en Crowdfunding.

Hoe meten we dat?

Toelichting indicatoren

Beleidsindicator: vergroten aantal scholen (PO, VO en SO) dat cultuureducatie verankerd heeft in hun curriculum. Dit doen we door scholen en culturele partijen te adviseren, te inspireren, en met elkaar te verbinden.

Verankering vindt plaats door te werken aan verschillende pijlers waarop duurzaam cultuuronderwijs rust: visie, deskundigheid, programma, en samenwerking. We leveren een cijfer per schooltype over de gemiddelde groei in scenario's vanaf 2022.

Doel: Evenwichtig cultureel ecosysteem

Pagina 76

Doel: Een evenwichtig cultureel ecosysteem

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

- De stad beschikt over een compleet en evenwichtig cultureel ecosysteem dat elementen binnen de culturele sector met elkaar verbindt en een stevige meerwaarde heeft voor andere sectoren.
- Een veerkrachtige en weerbare culturele sector.
- Ruimte voor nieuwe makers, creatieven, kunstenaars en talenten uit de hele stad om zich optimaal te ontplooiën.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Samen met de Stichting Kunstaccommodaties Rotterdam (SKAR) werken aan voldoende en slim over de stad verspreide werk- en atelierruimten voor kunstenaars en creatieven. Dat gebeurt op basis van gemeentelijk atelier- en broedplaatsenbeleid.
- Programma's ontwikkelen die zijn gericht op transitie van de cultuursector. Dit maakt de sector weerbaarder, wendbaarder en veerkrachtiger. Innovatie en connectiviteit zijn daarbij sleutelwoorden. Ondernemerschap wordt hierbij gestimuleerd.
- Plusprogramma's uitvoeren voor innovatie binnen de sector, zoveel mogelijk gericht op mogelijkheden om vanuit de cultuur bij te dragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.
- We stellen een ruimtelijk kader culturele voorzieningen op waarop de bestaande culturele voorzieningen te zien zijn en waarop aanvullende stedelijke voorzieningen een plek krijgen die daarmee een bijdrage kunnen leveren aan het evenwichtige cultureel ecosysteem.

Doel: Aantrekkelijke en veerkrachtige stad

Pagina 77

Doel: Aantrekkelijke en veerkrachtige stad

Kunst en cultuur als onmisbare bouwstenen voor goede economische en fysieke groei en een aantrekkelijke, veerkrachtige stad.

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?](#)

Wat willen we bereiken?

- Dat de stad levendig én leefbaar blijft. Dit vraagt om een goede verankering van cultuur in beleidsdomeinen die een relatie hebben met de fysieke groei van de stad, zoals gebieds- en vastgoedontwikkeling.
- Een stad die aantrekkelijk is voor bewoners, bedrijven en bezoekers, zodat Rotterdam nu en op de lange termijn zowel nationaal als internationaal interessant is als werk-, woon- en verblijfplaats, en als toeristische trekpleister.

- Dat Rotterdam nationaal en internationaal zichtbaar is.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Evenementenbeleid uitvoeren dat leidt tot een aantrekkelijk aanbod voor alle Rotterdammers, een goede balans tussen levendig en leefbaar en een sterker nationaal en internationaal profiel van de stad. We doen dit samen met onder meer Rotterdam Festivals.
- Plusprogramma's uitvoeren die zijn gericht op innovatie binnen de sector, zoveel mogelijk gericht op het vanuit cultuur bijdragen aan de oplossing van maatschappelijke vraagstukken.
- Inzetten op de Rotterdamse popsector met voldoende en kwalitatief goede faciliteiten, een goede arbeidsmarktpositie en voldoende mogelijkheden voor doorstroming.
- Meerjarige architectuuragenda uitvoeren die is gericht op Rotterdamse eigenheid, een krachtige ontwerpsector, goed opdrachtgeverschap en innovatie. Er is daarbij een sterke samenhang tussen de domeinen stedelijke ontwikkeling en maatschappelijke ontwikkeling.
- Jaaragenda's voor creatieve industrie uitvoeren, met als doel de voorzieningen in deze sector te verstevigen, ontwerptalent te stimuleren en ontwerpkracht in te zetten voor maatschappelijke vraagstukken.
- Film- en mediabeleid uitvoeren door de Rotterdam Film en Media Office als aanspreekpunt. Op die manier investeert de gemeente in talentvolle makers en bindt de gemeente producenten aan de stad. De gemeente werkt hierin samen met diverse partners, waaronder de lokale omroep.
- Integraal Huisvestingsprogramma dat de investeringsopgave volledig, gestructureerd en toekomstgericht in beeld brengt.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 78

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Cultuur draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen 3. Goede gezondheid en welzijn, 8. Eerlijk werk en economische groei en 10. Ongelijkheid verminderen.

Een uitgebreide toelichting staat in de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 79

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Museum Boijmans van Beuningen](#)[Vernieuwing Centrale bibliotheek](#)[Integraal Huisvestingsplan \(IHP\) Cultuur](#)

Museum Boijmans van Beuningen

Het oorspronkelijke gebouw van Museum Boijmans Van Beuningen is ontworpen door architect Van der Steur en dateert uit 1935. Het pand is inmiddels een rijksmonument. Met de latere uitbreidingen van de architecten Bodon, Henket en Robbrecht & Daem ontstond een gebouw dat een unieke verzameling van ongeveer 150 duizend museumobjecten herbergt.

Eind 2018 heeft de gemeente besloten tot asbestsanering en grootschalige renovatie van Museum Boijmans Van Beuningen. Het laatste besluit dateert uit december 2021. De gemeente schrijft daarin dat zij met ambitie wil renoveren waarbij verdere stappen in de toekomst mogelijk blijven. In april 2023 is het ontwerpproces gepauzeerd vanwege de uitkomsten van de kostenramingen en adviezen van Welstand, RCE en het museum. Doel is om de raad vóór de zomer te informeren over het nieuw te vormen ontwerpproces en plan.

Dit project valt onder de regeling risicovolle projecten.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
34.800	0	34.800	20.988	6.000	7.813	0	0	0

Vernieuwing Centrale bibliotheek

Het project omvat de vernieuwing van de Centrale Bibliotheek Rotterdam als gebouw en voorziening. De bibliotheek voldoet zowel ruimtelijk, functioneel als technisch niet meer aan de gestelde eisen. De huidige huisvesting van de Centrale Bibliotheek Rotterdam (CBR) is sinds 1983 in gebruik. Het is de drukstbezochte culturele instelling van de stad; er zijn ruim 1,4 miljoen bezoekers per jaar.

De CBR heeft de ambitie om te transformeren van 'collectie naar connectie'. De vernieuwde CBR wordt een uitnodigend platform voor ontmoeten, ontwikkelen, ontspannen, ontdekken, onderzoeken en ondernemen, waarbij alles gericht is op inspiratie en beleving. Dit leidt tot meer bezoekers, een grotere sociaal-maatschappelijke rol en een laagdrempelig, inclusief en op maat gesneden aanbod voor uiteenlopende typen Rotterdammers.

In mei 2023 is het [Voorlopig Ontwerp](#) aan de gemeenteraad voorgelegd. In het voorstel is gevraagd om een investeringskrediet van € 150,3 mln beschikbaar te stellen. Hiervan is in 2022 al € 10 mln beschikbaar gesteld als [voorbereidingskrediet](#). Door de hoge inflatie zijn de lasten hoger geworden. Dit leidt bij het in gebruik nemen van de nieuwe bibliotheek vanaf 2028 tot een hogere kostprijsdekkende huur. Om de hogere kostprijsdekkende huur

te compenseren gaat de gemeente de subsidie aan de bibliotheek verhogen. De verwachting is dat voor deze hogere subsidie dekking is binnen de begroting van de gemeente. Dekking voor de inpandige fietsenstalling wordt naar verwachting gevonden in de parkeerbegroting.

De voortgang van dit project is onderdeel van de Monitor Grote Projecten.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
10.000	0	10.000	1.995	4.395	2.000	0	0	0

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Cultuur

Het [Integraal Huisvestingsplan Cultuur](#) (IHP) geeft een investeringsagenda voor de vervanging en renovatie van bestaande culturele voorzieningen voor 10 jaar, gerekend vanaf de start in 2021. Het huisvestingsplan geeft ook een doorkijk naar de komende 20 tot 25 jaar. In 2023 wordt het IHP herijkt en doel is om 2024 het product op te leveren. Het IHP is een plannings- en sturingsinstrument. Het is noodzakelijk om het IHP om de paar jaar te actualiseren om de financiën en in het bijzonder de dekking kloppend te maken en houden.

Financiën

Pagina 80

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Cultuur	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	303	2.551	306	306	306	306
Bijdragen rijk en medeoverheden	249	745	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	9	1.806	306	306	306	306
Overige baten	45	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	148.763	167.181	156.345	156.204	155.927	155.927

Apparaatslasten	4.443	4.605	4.529	4.517	4.505	4.505
Inhuur	185	190	190	190	190	190
Overige apparaatslasten	57	93	93	93	93	93
Personeel	4.202	4.322	4.246	4.234	4.222	4.222
Intern resultaat	48	540	540	540	540	540
Intern resultaat	48	540	540	540	540	540
Programmalasten	144.272	162.036	151.276	151.147	150.882	150.882
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	1.429	1.310	-808	-172	-436	-436
Overige programmalasten	117	100	100	100	100	100
Subsidies en inkomensoverdrachten	142.726	160.626	151.984	151.219	151.219	151.219
Saldo voor vpb en reserveringen	-148.460	-164.630	-156.039	-155.898	-155.622	-155.622
Saldo voor reserveringen	-148.460	-164.630	-156.039	-155.898	-155.622	-155.622
Reserves	4.326	2.730	0	0	0	0
Onttrekking reserves	3.426	2.500	0	0	0	0
Vrijval reserves	900	230	0	0	0	0
Saldo	-144.134	-161.900	-156.039	-155.898	-155.622	-155.622

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 147.293	- 152.428	- 151.864	- 151.123	- 150.847	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 144.134					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 161.900	- 156.039	- 155.898	- 155.622	- 155.622

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan voornamelijk uit te ontvangen subsidies van het Rijk.

Lasten

De apparaatslasten opgenomen onder dit programma bestaan hoofdzakelijk uit personeelslasten van de medewerkers die belast zijn met de ontwikkeling- en uitvoering van het cultuurbeleid. Een groot deel van de

programmalaasten betreft het verlenen van subsidies. Jaarlijks worden subsidies toegekend aan culturele organisaties opgenomen in het Cultuurplan 2021 – 2024. Daarnaast wordt jaarlijks subsidie verleend aan de stichting Bibliotheek Rotterdam en de stichting NME en ontvangen de organisaties die behoren tot de “Rotterdamse culture basis”, zoals theaters en musea, eveneens een jaarlijkse subsidie. Verder zijn er specifieke (subsidie)budgetten voor mediabeleid, creatieve industrie, cultuureducatie, evenementen en algemene subsidiebudgetten voor incidentele aangelegenheden.

Reserves

In de begroting 2023 zijn onttrekkingen aan de reserves geraamd voor de organisatie van de Koningsdag 2023. Tevens bevat de gemeentelijke begroting een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein. In deze voorjaarsnota vallen de reserves minder dan € 1 mln vrij.

Meerjarig verloop

De begroting vertoont meerjarig een dalend verloop. Dit verklaart zich onder andere door het incidentele karakter van bepaalde uitgaven, zoals die in het kader van de Regiodeal, en die voor specifieke eenmalige evenementen en activiteiten.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Cultuur		Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-152.428	-151.864	-151.123	-150.847	-150.847
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-9.473	-4.175	-4.775	-4.775	-4.775
Subsidies (terugvorderingen)	Bezuinigingen/Taakstellingen	750	750	750	750	750
Handhaven cultuurniveau	Intensiveringen	0	0	-2.500	-2.500	-2.500
Nachtcultuur	Intensiveringen	-120	-80	-80	-80	-80
Stadsmuseale functie	Intensiveringen	0	-1.400	-400	-400	-400
Wijkakkoorden - Basisvoorzieningen en programmering in de wijken	Intensiveringen	-750	-1.600	-1.600	-1.600	-1.600
Kasschuif Cultuurplanadvies	Kasschuiven	-600	600	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-72	0	0	0	0
Giften Koningsdag 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Koningsdag010	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-800	0	0	0	0
Rijksbijdrage informatiepunten Digitale Overheid	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Inflatie Noodsteun cultuursector/ bibliotheek en Festivals	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-7.850	-2.250	-750	-750	-750
Vuurwerkshows	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-200	-200	-200	-200	-200

Bestemmingsreserve Evenementenfonds	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	230	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-61	5	5	5	5
Begroting na wijzigingen		-161.900	-156.039	-155.898	-155.622	-155.622

Toelichting financiële bijstellingen

Subsidies (terugvorderingen)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Op basis van historische gegevens is de minimale omvang bepaald van de jaarlijkse terugbetaling van cultuursubsidies (€ 750.000). De onderbesteding is pas bekend na definitieve toekenning van de verstrekte subsidies en wordt veelal veroorzaakt door vertragingen, veranderende omstandigheden en planningsoptimisme.

Handhaven cultuurniveau

Vanuit het coalitieakkoord is besloten dat er ook voor het komende cultuurplan 2025-2028 extra middelen beschikbaar blijven. Het gaat om een bedrag van € 2,5 mln. Deze middelen zijn bestemd voor de basisvoorzieningen en programmering die de gemeente moet realiseren. Het cultuurbudget groeit zo mee met de groei van de stad (inwoners/toeristen).

Nachtcultuur

Om invulling te geven aan de afspraak uit het coalitieakkoord om de nachtcultuur een impuls te geven, wordt een nachtburgemeester en nachtraad ingesteld.

Stadsmuseale functie

De gemeentelijke collectie van Museum Rotterdam vertelt het verhaal van Rotterdam. De Museum Rotterdam is weggefallen uit het huidige cultuurplan. Daarom heeft de gemeenteraad het college een bestuurlijke opdracht gegeven om de positionering van Museum Rotterdam te onderzoeken. Dit onderzoek loopt. Het gaat om een tijdelijke locatie waar deze gemeentelijke collectie weer zichtbaar tentoon wordt gesteld. De locatie staat nu leeg en kan daarmee huuropbrengsten genereren.

Wijkakkoorden - Basisvoorzieningen en programmering in de wijken

De wijkactieplannen laten duidelijk zien dat er een grote behoefte is aan voorzieningen, ruimte en programmering in de wijken. Met de middelen uit de voorjaarsretraite kan op basis van de wijkakkoorden en cijfers over cultuurparticipatie en publieksbereik geïnvesteerd worden in wijken waar dat nodig is.

Kasschuif Cultuurplanadvies

Het voorstel is om € 600.000 van het Cultuurplanadvies budget van 2024 naar 2023 te verschuiven. In 2023 vallen namelijk de volgende kosten:

- de frictiekosten voor de beëindiging van de subsidies voor de Rotterdamse Kunststichting
- het grootste gedeelte van de advieskosten voor het nieuwe cultuurplan

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Giften Koningsdag 2023

De gemeente heeft € 1,5 mln aan giften ontvangen voor Koningsdag 2023.

Koningsdag010

Volgens reeds genomen raads- en collegebesluit is de verplichting tot het organiseren van Koningsdag aangegaan. Daarbij wordt een éénmalige bijdrage van € 800.000 uit algemene middelen verleend.

Rijksbijdrage informatiepunten Digitale Overheid

De minister verstrekt jaarlijks aan gemeenten een specifieke uitkering om de Informatiepunten Digitale Overheid te kunnen realiseren of in stand te houden. Dit betreft een éénmalig bedrag van € 645.000.

Inflatie Noodsteun cultuursector/ bibliotheek en Festivals

De regeling Inflatie Noodsteun cultuursector/bibliotheek en festivals is een soortgelijke regeling als Coronasteun voor culturele instellingen. Deze regeling houdt in dat de gemeente eerst kijkt naar wat instellingen zelf kunnen doen. Eventueel vindt er dan een nacalculatie plaats. Hogere inflatie leidt namelijk bij veelal door corona zwaar getroffen instellingen tot financiële knelpunten.

Vuurwerkshows

Vuurwerkshows zijn een paar keer incidenteel gedekt uit evenementenfonds. Komende jaren is die ruimte er niet meer en moeten we als we de grote vuurwerkshows willen behouden structurele dekking organiseren.

Bestemmingsreserve Evenementenfonds

Voor de organisatie van de Koningsdag 2023 wordt € 1,5 mln gedekt vanuit het bestemmingsreserve Evenementenfonds.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest, de grootste wijzigingen zijn:

- herverdeling budgetten (- € 76.000 in 2023)
- effecten nieuwe cao (€ 72.000 in 2023)

- diverse kleine technische wijzigingen (€ 15.000 in 2023 en € 5.000 in 2024 en verder)

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 81

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Met het cultuurbeleid willen wij een sterk en dynamisch cultureel klimaat realiseren dat past bij de internationale, innovatieve en diverse stad die Rotterdam is. We streven naar een cultureel aanbod dat alle Rotterdammers bereikt en verrijkt. Daarnaast is het beleid erop gericht om de kracht van kunst en cultuur in te zetten bij de opgaves die er leven in de stad.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Stad in transitie, cultuur in verandering; Uitgangspuntennota voor het Rotterdamse cultuurbeleid 2021-2024](#)
- [Stad in transitie, cultuur in verandering; Cultuurplan 2021-2024](#)
- Uitgangspuntennota voor het Rotterdamse cultuurbeleid 2025-2028 (wordt medio 2023 vastgesteld)
- [Visie Cultuur op Zuid](#)
- [Cultuureducatiebeleid](#)
- [Beleidskader Evenementen 2019](#)
- [Advies Denktank New Deal Cultuur 2021](#)
- [Film- en mediavisie 2019-2022](#)
- [Beleidsvisie Creatieve Industrie](#)
- [Architectuurbeleid](#)
- [Projectsubsidies Cultuur | Rotterdam.nl](#)
- [Impulsregeling Cultuur | Rotterdam.nl](#)
- [Subsidie pitcher perfect 010 | Rotterdam.nl](#)
- [Subsidie jaarlijks amateurverenigingen | Rotterdam.nl](#)
- [Subsidie Lokale Culturele Programmering | Rotterdam.nl](#)
- [Evaluatie Atelier- en broedplaatsenbeleid](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Stadsherstel
- Bibliotheek

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 82

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Kasmi

Wethouder Kasmi is verantwoordelijk voor de portefeuille Onderwijs, Cultuur en Evenementen.

'Ook de komende jaren zet ik mij met onverminderde energie in voor het behoud van een sterke en weerbare cultuursector. Met een divers cultuuraanbod, dicht bij de mensen in de wijken en meer cultuuronderwijs op onze Rotterdamse scholen.'

Dienstverlening

Pagina 83

Dienstverlening

De gemeente levert passende, eigentijdse en betrouwbare dienstverlening, met oog voor de menselijke maat. De manier van werken draagt bij aan herstel van het vertrouwen in de overheid. De overheidsinformatie vanuit het Stadsarchief is toegankelijk, bruikbaar en op orde. Dat levert een bijdrage aan een goed werkende democratie.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Betrokken overheid
Doel: Betrouwbaar stadsarchief	Doel: Goed klantcontact	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten: niet van toepassing	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Voortgang 2023

De Wijk aan Zet

In Rotterdam is de 'Wijk aan Zet'. In 2022 zijn 39 wijkraden van start gegaan en kreeg iedere wijk een eigen vertegenwoordiging. Zo bespreken de gemeente en de wijk steeds samen wat er in de wijk speelt. Het bestuursmodel is relatief nieuw, de wijkraden worden steeds beter in hun taken en verantwoordelijkheden en het Leernetwerk kijkt doorlopend samen met hen waar behoefte aan is en wat anders kan of moet. Ook de gemeente leert hiervan. Afgelopen maanden hebben de wijkraden, samen met de wijk en de gemeente, wijkplannen opgesteld. In elk wijkplan staat:

- Een toekomstbeeld van de wijk en de wijkopgaven voor de komende jaren;
- Een actieplan met daarin doelen, resultaten en acties om de wijkopgaven te bereiken.

Bij alle wijkraden hebben hun wijkplan in concept aangeboden aan het college. Na vaststelling van de wijkplannen vormen de wijkvisie en het actieplan, samen met de afspraken over participatie bij stedelijke opgaven, het Wijkakkoord. Het streven is om in de zomer van 2023 de Wijkakkoorden vast te stellen.

Collegetarget wijk aan zet Het college realiseert (in deze collegeperiode) naar het oordeel van de wijkraad 75% van de acties die opgenomen zijn in de wijkplannen.

Mijlpaal 2023: 50%

Waar het kan is de gemeente gestart met de uitvoering van acties.

Wijkhubs

Een belangrijk onderdeel van Wijk aan Zet zijn de Wijkhubs. De gemeente wil dat er eind 2023 in alle 39 Wijk aan Zet-wijken een goed werkende Wijkhub is. Op dit moment (mei 2023) zijn er 24 Wijkhubs en ook één Wijkhub op bedrijventerrein Spaanse Polder. De gemeente werkt voor elke Wijkhub aan een programmering die past bij de wijk. De onlangs uitgebrachte Wijkhubgids helpt bij de inrichting van de Wijkhubs.

Meedenken, meedoen en meebeslissen

Het college heeft besloten om in de periode 2022-2026 door te gaan met het programma Betrokken stad. De opgave is Rotterdammers meer zeggenschap te geven over hun stad en wijk. De gemeente wil dicht bij de Rotterdammer staan, direct aanspreekbaar en zichtbaar zijn, en is bereid zeggenschap en bevoegdheden te delen. Samen met de Rotterdammer wil de gemeente werken aan gemeenschappelijke doelen en continu in gesprek zijn met de stad, ook digitaal. In maart heeft het college het plan van aanpak Betrokken stad 2023-2026 en jaarplan 2023 vastgesteld. De verwachting is dat de gemeenteraad dit plan van aanpak en het jaarplan voor de zomer vaststelt. Belangrijkste uitgangspunten van het plan zijn:

- De gemeente investeert in een blijvende en kwalitatief goede samenwerking met de stad. Ook voor doelgroepen die van oudsher ondervertegenwoordigd zijn.
- Verbetering van samenwerking met en dienstverlening aan initiatiefrijke Rotterdammers ('Rotterdam Regelt').
- Samenwerking op een aantal ontwikkelingen, zoals de Omgevingswet en de organisatie van een Burgerberaad voor het thema klimaat.
- Verder ontwikkelen en uitvoeren van participatieprocessen en producten vanuit Wijk aan zet, zoals het platform MijnRotterdam, Bewonersinitiatieven en ondersteuning van de wijkraden door het Leernetwerk Wijk aan zet.

Onder andere door de motie 'Maak optimaal gebruik van online platform MijnRotterdam' werkt de gemeente aan het platform Mijn Rotterdam om hierop meer toegankelijk, transparant en open te communiceren over gemeentelijk beleid op wijkniveau.

Bewonersinitiatieven

De commissie Bestuur, Organisatie, Financiën en Veiligheid (BOFV) heeft in december 2022 gevraagd om advies over een model voor bewonersinitiatieven. Hiervoor is een werkgroep samengesteld met vertegenwoordigers van de wijkraden, initiatiefnemers en de stichting Opzoomer Mee. Eind maart heeft de werkgroep het advies opgeleverd. De wijkraden hebben hun mening hierover gegeven en ook het college heeft gereageerd. Na bespreking in de commissie BOFV stelt het college in juni 2023 de definitieve regels vast voor bewonersinitiatieven.

CityLab010

CityLab010 is een programma dat Rotterdammers en organisaties uitnodigt om op een vernieuwende manier een maatschappelijke bijdrage te leveren aan Rotterdam. CityLab010 stimuleert innovatie en creativiteit in de stad en biedt initiatiefnemers de gelegenheid om hun droom voor de stad waar te maken. In het coalitieakkoord 2022-2026 staat dat de gemeente doorgaat met CityLab010. Het subsidiebudget gaat per 2023 van € 3 mln naar € 1 mln per jaar.

Nieuw in 2023 is dat het college het maximaal aan te vragen bedrag per initiatiefnemer heeft verlaagd van € 100.000 naar € 50.000. Daardoor kunnen meer Rotterdammers en organisaties subsidie krijgen. Daarnaast is besloten het maximale aantal wildcards te verlagen van 3 naar 1. De gemeente gaat door met de Stadsjury. De verwachting is dat het college in juni de Stadsjury met (een aantal) nieuwe leden vaststelt. Zij geven in november hun definitieve beoordeling en motivatie over de ingediende initiatieven aan het college. Begin 2024 ontvangen de aanvragers de beslissing op hun initiatief en is er een feestelijke uitslagenavond.

Aanpak Kleine Kernen

De Kleine Kernen aanpak is gestart in 2019 en duurt 10 jaar. Begin 2023 is de jaarlijkse voortgangsrapportage opgeleverd en in maart is deze besproken in de commissie BOFV. Heijplaat is toen ook officieel bij de kleine kernen Hoek van Holland, Pernis en Rozenburg gekomen. Voor de zomer van 2023 is er een actieprogramma gereed om de aanpak te versnellen. Deze versnelling gaat hand in hand met de wijkakkoorden.

Collegietarget Dienstverlening	- € 2.256
Effecten nieuwe cao	- € 1.391
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.012
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 5.091

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Verkiezingen

De verkiezingen van de Provinciale Staten en Waterschappen, op 15 maart 2023, zijn goed verlopen. De opkomst in Rotterdam was 42% in totaal 299 stembureaus. Ondanks een storing in de stembureauapp is op verkiezingsdag toch nog om middernacht een voorlopige uitslag gepresenteerd. Op 16 maart was de definitieve telling en deze is doorgegeven aan het Ministerie van Binnenlandse Zaken (BZK). Ruim 4.800 vrijwilligers hebben geholpen om de verkiezingen succesvol te laten verlopen. De volgende verkiezingen zijn voor het Europees Parlement, op 6 juni 2024.

Stadsarchief

In 2023 heeft het Stadsarchief Rotterdam op verschillende manieren gewerkt aan de zichtbaarheid van de geschiedenis in de stad. In februari was er een tentoonstelling van het werk van de Rotterdamse fotograaf Jan Henderik. Vanwege Koningsdag zijn foto's van koninklijke stadsbezoeken in de Maastunnel getoond. In de aanloop naar de herdenking van het bombardement van 14 mei 1940 zijn nooit eerder vertoonde stadsfoto's van de Rotterdamse fotograaf Grimeijer online gegaan. Een bijzonder hoogtepunt was de verwerving van het eerste aandeel van de Nederlandsch-Amerikaanse Stoomvaart Maatschappij Lijn, de voorloper van de Holland-Amerika Lijn. Dat gebeurde ter gelegenheid van 150 jaar Holland-Amerika Lijn (HAL).

In de komende maanden start het Stadsarchief in samenwerking met Rotterdam Inclusief met de digitalisering van 3,5 strekkende km bouwtekeningen. Dit grote project duurt ongeveer 6 jaar. Een tweede meerjarig project is de samenstelling van een namenlijst van de naar schatting 52.000 slachtoffers van de grote razzia van 10 en 11 november 1944. Dit gebeurt in samenwerking met het gemeentearchief Schiedam, het Netwerk Oorlogsbronnen en het Nationaal Archief. Tot slot begint in de tweede helft van 2023 het versneld wegwerken van de achterstanden in de toegankelijkheid van archieven en collecties per 1 januari 2024. Ook dit is een meerjarig project.

Tevredenheid concerndienstverlening

Collegetarget tevredenheid conerdienstverlening: We willen dat aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 minder Rotterdammers ontevreden (6) zijn over hun contact met de gemeente Rotterdam. In 2025 is het percentage Rotterdammers dat ontevreden is over hun contact met de gemeente met 30% gedaald ten opzichte van 2021.

Realisatie 2022: + 12%

Mijlpaal 2023: - 7%

Realisatie januari t/m april 2023: + 9%

In de eerste 4 maanden van 2023 is iets meer dan 85% van de Rotterdammers tevreden (rapportcijfer 7 of hoger) en iets minder dan 15% is ontevreden over het contact met de gemeente. Er is een lichte daling van het percentage ontevreden Rotterdammers ten opzichte van 2022. Dit is een positieve ontwikkeling, maar er moet nog veel gebeuren.

De gemeente gebruikt signalen van Rotterdammers om de dienstverlening te blijven verbeteren. Uit de analyse van de eerste vier maanden van 2023 komen enkele signalen naar voren die de (on)tevredenheid kunnen duiden.

- Dienstverlening in de publiekslocaties voor Burgerzaken: Rotterdammers zijn vooral tevreden over de vriendelijkheid van de medewerkers en noemen hen klantvriendelijk, prettig en empathisch. Ontevreden Rotterdammers vinden dat zij soms te lang moeten wachten voordat ze aan de beurt zijn voor hun afspraak of voordat zij een afspraak kunnen maken.
- Telefoon: Rotterdammers zijn het meest tevreden over de vriendelijkheid van de medewerkers en noemen hen geduldig en begripvol. Het minst tevreden zijn ze over de oplossingsgerichtheid aan de telefoon. Rotterdammers krijgen niet altijd in één keer goed antwoord, moeten dan soms terugbellen en ze zeggen soms 'van het kastje naar de muur' te worden gestuurd.

Op basis van deze signalen zijn er verschillende initiatieven voor verbetering van contactkanalen. Bijvoorbeeld om telefonisch vaker meteen het juiste antwoord te kunnen geven, zodat terugbellen en doorverbind voorkomen wordt. Maar ook het opleiden en aannemen van uitvoerend Burgerzaken personeel voor de publiekslocaties en het efficiënter inzetten van personeel door betere planning zodat Rotterdammers sneller een afspraak hebben en geholpen worden aan de balie. De komende vijf jaar wordt vooral een piek in vraag naar reisdocumenten verwacht. Het college maakt in de Voorjaarsnota geld vrij om de capaciteit in de stadswinkels de komende jaren te vergroten, om daarmee pieken op te vangen en de wachttijden te beheersen (zie ook: tegel financiën).

% van de Rotterdammers dat tevereden / ontevreden is over het contact met de gemeente op de volgende onderdelen	Realisatie 2021	2022	T1 2023
Norm ontevredenheid		-4%	
Realisatie ontevredenheid		+12%	+9%
Algemene tevredenheid (ontevredenheid)	86% (14%)	85% (15%)	85% (15%)

Zelfevaluatie BRP

Persoonsgegevens staan opgeslagen in de Basisregistratie Personen (BRP). Iedere gemeente is verplicht om zelfevaluatie uit te voeren op de BRP. Dit onderzoek kent onder meer een technisch onderdeel. Hier was de score in 2022 99,9%. Hiermee scoort de gemeente boven de norm van 99,6%.

Ook kent het onderzoek een inhoudelijke controle. Hierbij worden 100 persoonslijsten gecontroleerd, circa 0,02% van het totaal. De score op de inhoudelijke controle was in 2022 69%. Dat is onder de norm van 80%. Dat komt vooral door kleine vormfouten, zonder noemenswaardige gevolgen voor burger of samenleving. Dit betekent dus niet dat er een verkeerd adres in iemands persoonslijst zit of dat het onduidelijk is waar een Rotterdammer nu woont. Met andere woorden: met de feitelijke staat het goed. Wel zijn verbeteracties ingezet om ook de kleine vormfouten weg te werken.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 85

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Wijk aan Zet

Met Wijk aan Zet krijgen Rotterdammers meer invloed op wat er gebeurt in hun wijk. Bewoners doen en denken actief mee over de (stedelijke) plannen in hun wijk en kunnen meebepalen waaraan de budgetten voor initiatieven van bewoners worden besteed. Nu de nieuwe wijkraden geïnstalleerd zijn krijgt de komende jaren ook de samenwerking in en met de wijk een andere vorm. De gekozen wijkraden stellen een wijkakkoord op. Dat akkoord is het uitgangspunt voor de samenwerking met de wijk, het wijknetwerk en de gemeente. De ambtelijke samenwerking is geborgd in het wijkmanagementteam (wijk-MT), dat monitort op de uitvoering en voortgang van het wijkakkoord en zorgt dat opgaven integraal worden opgepakt.

Voor het eind van 2023 zijn er 39 wijkhubs. Bewoners kunnen hier binnenlopen met vragen of problemen, en de gemeente en andere organisaties uit de wijk kunnen elkaar hier ontmoeten of samenwerken. De gemeente maakt het makkelijker om een financiële bijdrage aan te vragen voor ideeën en initiatieven voor de wijk. Dat realiseert de gemeente door verschillende regelingen voor bewonersinitiatieven samen te voegen. Op deze manier werkt de gemeente toe naar een sterkere samenwerking in en met de wijken. Het college realiseert tot en met 2025 75% van de door de raad vastgestelde doelen/opgaven in de wijkplannen die onderdeel zijn van het wijkakkoord.

Doel: Betrokken overheid

Pagina 86

Doel: Betrokken overheid

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

De gemeente zet zich in om een betrouwbare en betrokken overheid te verwezenlijken voor alle Rotterdammers.

- Grotere betrokkenheid van burgers, ondernemers en instellingen bij het bepalen van het gemeentelijke beleid.
- Betere aansluiting van het gemeentelijke beleid en de gemeentelijke activiteiten bij de opgaven in de wijken. Zowel bovenstaand punt als dit punt wordt gedaan door middel van de doenvermogenstoets. We voeren een Doenvermogenstoets in om bij de totstandkoming van beleid al rekening te houden met hoe dit beleid neerslaat in de uitvoering.
- Zorgvuldige, betrouwbare en toegankelijke verkiezingen en referenda.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan [Wijk aan Zet](#)
- Uitvoering van de [Verordening Wijkraden](#), met het onderdeel 'wijkakkoorden'.
- Het organiseren van een inclusief en laagdrempelig, stadsbreed participatieaanbod.
- Regie voeren op een integrale aanpak in de wijken.
- Toegankelijke en betrouwbare verkiezingen organiseren.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Collegetarget wijk aan Zet:								
Het college realiseert (in deze collegeperiode) 75% van de acties die opgenomen zijn in de wijkplannen.			50%	N.v.t.	65%	75%*	75%	
Groei aantal actieve Rotterdammers:								
• Bewoners die stemmen			Nulmeting +5% groei	• N.v.t.	Score	Score	Score	
• Bezoekers MijnRotterdam.nl	N.v.t.	N.n.b.		• 105.000	2023+5%	2024+5%	2025+5%	
• Bewoners welke een initiatief indient				• 427	groei	groei	groei	
• Aantal reagerende Rotterdammers*				• 8.406				
Meer Rotterdammers hebben vertrouwen in de wijkraden (voorheen deelgemeenten en bestuurscommissies) o.b.v. het Wijkprofiel eens in de twee jaar	Realisatie 2020: 48%	48%	N.v.t.	N.v.t.	49%	N.v.t.	50%	
% Toegankelijkheid stembureaus								
	96%	97%	96%	99%	96%	96%	96%	
Aantal wijkhubs								
	13	19	39	24	39	39	39	

Toelichting indicatoren

Collegetarget Wijk aan zet

Aan de hand van alle behaalde acties uit de voorgangsrapportages van de jaaractieplannen van de 39 wijkraden wordt het percentage bepaald.

* peildatum 1-11-2025

Doel: Betrouwbaar stadsarchief

Pagina 87

Doel: Betrouwbaar stadsarchief

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat?

Wat willen we bereiken?

- Een transparante, democratische overheid met oog voor verleden, heden en toekomst van Rotterdam en de regio.
- Het historisch besef bevorderen door actief de Rotterdamse geschiedenis onder de aandacht te brengen.
- Openbaarheid en toegankelijkheid van overheidsinformatie.
- Bijdragen aan het democratische, culturele, economische en sociale klimaat en het nationale en internationale imago van de stad Rotterdam.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Via verschillende kanalen beschikbaar blijven stellen van bronnen, met voorrang voor het maatschappelijk debat.
- Wegwerken van achterstanden in de toegankelijkheid van archieven en collecties.
- Grootschalige digitaliseringsprojecten, zoals de digitalisering van de bouwtekeningen 1945-1995.
- Actieve verwerving van archieven en collecties die de huidige diverse Rotterdamse samenleving representeren.

Hoe meten we dat?

- Bezoekerswaardering: bronnen voor de waardering zijn de kwaliteitsmonitor van de Koninklijke Vereniging van Archivarissen in Nederland en zelf gehouden gebruikersonderzoeken. Het Stadsarchief meet de waardering eenmaal per twee jaar.
- Aantal bezoekers website Stadsarchief: er is sprake van een verwachte toename in verband met digitalisering, functionele en inhoudelijke verbetering website en de inzet van sociale media.

- Aantal bezoeken studiezaal: het bezoek aan de studiezaal zal naar verwachting verder afnemen naarmate het digitale aanbod groeit.
- Aantal scans digitaliseren op verzoek: door de publieksservice 'digitaliseren op verzoek', door digitale dienstverlening en door tegelijkertijd te bouwen aan een online toegankelijk digitaal archief.
- Aantal bereikte leerlingen en volwassenen door educatie: de nulmeting is het aantal leerlingen en volwassenen wat deelneemt aan activiteiten georganiseerd door het Stadsarchief in 2021, daarna is de norm 10% groei per jaar.

De cijfers 'realisatie 2023' zijn bijgewerkt t/m april.

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Bezoekerswaardering, norm 8, onderzoek 2-jaarlijks	N.v.t.	N.v.t.	8	N.v.t.	N.v.t.	8	N.v.t.	
Aantal bezoeken website Stadsarchief	N.b.*	441.957	525.000	45.973	550.000	575.000	600.000	
Aantal bezoeken studiezaal	3.818	3.161	7.000	2.052	6.650	6.500	6.325	
Aantal scans via digitaliseren op verzoek	N.v.t.	290.599	500.000	200.000	500.000	500.000	500.000	
Aantal bereikte leerlingen en volwassenen door educatie	8.998	1.374	10.888	4.544	11.976	13.174	14.491	

Doel: Goed klantcontact

Pagina 88

Doel: Goed klantcontact

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- Aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 zijn minder Rotterdammers ontevreden over hun contact met de gemeente Rotterdam. In 2025 is het percentage Rotterdammers dat ontevreden is over hun contact met de gemeente met 30% gedaald ten opzichte van 2021. 'Ontevreden' is iedereen die het contact met de gemeente beoordeelt met een rapportcijfers 6 of lager.
- Rotterdammers zijn juist en volledig ingeschreven in de Basisregistratie Personen (BRP).

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering van de opgave 'De Rotterdamse Dienstverlening 2023-2026'. De communicatie naar de Rotterdammer moet overzichtelijker en begrijpelijker. De gemeente blijft werken aan eenvoudige formulieren.
- De gemeente werkt aan een logische één-loketgedachte.
- De gemeente werkt gedurende deze bestuursperiode aan één gemeentelijke dienstverleningsapp.
- Voor 2025 zijn er minder én duidelijkere gemeentelijke websites.
- Verbetering van processen en beheersing van risico's Basisregistratie Personen
- Aan de hand van jaarlijkse en maandelijks controles werken aan verbeteringen voor de BRP (basisregistratie personen).

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget tevredenheid conerndienstverlening: We willen dat aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 minder Rotterdammers ontevreden (kleiner of gelijk aan 6) zijn over hun contact met de gemeente Rotterdam. In 2025 is het percentage Rotterdammers dat ontevreden is over hun contact met de gemeente 30% gedaald ten opzichte van 2021.								
Norm Ontevredenheid		-4%	- 7%		-20%	-30%	-30%	
Realisatie Ontevredenheid		+12%						
Algemene tevredenheid (ontevredenheid)	86% (14%)	85% (15%)	87% (13%)		89% (11%)	90% (10%)		
De Basisregistratie Personen voldoet aan de wettelijke normen (technische controle)	99,9%	99,9%	99,6%		99,6%	99,6%		
% van de gegevens in de 100-persoonslijst dat correct is (inhoudelijke controle)	73%	69%	80%		80%	80%		

Toelichting indicatoren

De gemeente meet voortdurend de tevredenheid van burgers, ondernemers en bezoekers op de onderdelen algemene tevredenheid, tijdigheid, duidelijkheid en vriendelijkheid. De meting hiervan gebeurt met de methode Netto Promotor Score (NPS), een wereldwijd gebruikte onderzoeksmethode voor klanttevredenheid. De gemeente meet de klanttevredenheid op de volgende eerstelijns contactopties: chat, telefonie, digitale balie en de publiekslocaties voor burgerzakenproducten. De nulmeting is het gemiddelde van 2021.

Rotterdammers zijn minder ontevreden over hun contact met de gemeente

Aan het eind van de collegeperiode 2023-2026 zijn minder Rotterdammers ontevreden over hun contact met de gemeente Rotterdam. Richtpunt: een daling van 30% van het percentage ontevreden (rapportcijfer 6 of lager) Rotterdammers in 2025 ten opzichte van 2021. Basisdienstverlening op orde versterkt het vertrouwen van burgers in de overheid.

De Basisregistratie Personen (BRP) voldoet aan de wettelijke normen (technische controle)

Persoonsgegevens staan opgeslagen in de Basisregistratie Personen (BRP). Voor de manier waarop dat gebeurt zijn voorwaarden en regels. Maandelijks voert de Rijksdienst voor Identiteitsgegevens een technische controle uit.

BRP: Inhoudelijke controle

Gemeenten zijn verplicht om jaarlijks de zelfevaluatie op de Basisregistratie Personen uit te voeren. Dit onderzoek bestaat uit een vragenlijst over de kwaliteit van de processen en controle op de kwaliteit van de gegevens. Jaarlijks is er een controle van 100 persoonslijsten aan de hand van brondocumenten. Minimaal 80% van de gegevens in deze 100-persoonslijsten moet goed zijn.

Voor de collegeperiode 2023-2026 zijn er een aantal verbeteracties in gang gezet waaronder het invoeren van een vier-ogen-principe bij de verwerking van aktes in de BRP, trainingen voor medewerkers en inhoudelijke controles bij de Stadswinkel Centrum.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 89

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Dienstverlening draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstelling: 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Pagina 90

Projecten

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Dienstverlening	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	11.996	10.291	15.466	15.841	17.092	17.092
Bijdragen rijk en medeoverheden	886	250	250	250	250	250
Overige opbrengsten derden	11.110	10.041	15.216	15.591	16.842	16.842
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	82.529	88.615	86.444	85.127	86.482	85.622
Apparaatslasten	50.630	56.417	58.063	57.212	57.132	57.135
Inhuur	1.181	1.165	1.183	1.198	1.258	1.258
Overige apparaatslasten	1.216	1.311	1.761	1.760	1.758	1.757
Personeel	48.233	53.942	55.120	54.255	54.117	54.120
Intern resultaat	4.243	2.156	2.513	1.219	1.219	1.219
Intern resultaat	4.243	2.156	2.513	1.219	1.219	1.219
Programmalasten	27.656	30.043	25.868	26.696	28.131	27.267
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	20.496	22.275	20.440	21.325	22.485	21.628
Kapitaallasten	91	87	215	157	489	482
Overige programmalasten	5	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	7.064	7.680	5.213	5.213	5.157	5.157
Saldo voor vpb en reserveringen	-70.533	-78.324	-70.978	-69.286	-69.390	-68.529
Saldo voor reserveringen	-70.533	-78.324	-70.978	-69.286	-69.390	-68.529

Reserves	1.875	2.599	689	0	0	0
Onttrekking reserves	3.366	3.736	1.699	1.699	1.699	1.699
Toevoeging reserves	1.491	2.149	1.699	1.699	1.699	1.699
Vrijval reserves	0	1.012	689	0	0	0
Saldo	-68.658	-75.724	-70.290	-69.286	-69.390	-68.529

Vergelijk saldo

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 74.765	- 67.999	- 62.866	- 63.085	- 63.145	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 68.658					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 75.724	- 70.290	- 69.286	- 69.390	- 68.529

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan vooral uit de opbrengsten van leges voor publiekszaken en leges voor dienstverlening door het stadsarchief.

Lasten

De lasten bestaan voor het grootste deel uit personeelskosten, de vergoedingen aan de leden van de wijkraden en hun (vice-) voorzitters, de overige kosten voor invoering van het nieuwe bestuursmodel Wijk aan Zet. Verder komen de lasten voort uit het budget voor bewonersinitiatieven, de organisatie van de verkiezingen en uit het programma Menselijke Maat.

Reserves

Jaarlijks bepaalt het college of het een bedrag toevoegt of onttrekt aan de diverse bestemmingsreserves. De huidige bestemmingsreserves zijn: Citylab en Menselijke Maat.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop van de baten laat een stijgend beeld zien: van € 10 mln in 2023 tot € 16 mln in 2027. De stijging komt grotendeels door de verwachte piek in de vraag naar verlenging van reisdocumenten vanaf 2024. Deze piek is het gevolg van de beslissing in 2014 om de geldigheidsduur van paspoorten te verlengen naar 10 jaar.

De lasten blijven stabiel: van € 83 mln in 2023 tot 82 mln in 2027. Met uitzondering van 2024 is ook het beeld van de reserves stabiel. De daling in 2024 komt door het collegebesluit in 2021 om te stoppen met Citylab. Hierdoor valt de reserve in 2024 eenmalig met € 0,7 mln vrij. In het huidige coalitieakkoord 2022 is besloten om Citylab in gewijzigde vorm voort te zetten.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Dienstverlening		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-67.999	-62.866	-63.085	-63.145	-63.145
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-7.726	-7.424	-6.200	-6.245	-5.384
Implementatie visieontwikkeling publiekslocaties / 1 loketgedachte	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	100	100	100
Menselijke Maat	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	200	0	0	0
Minder educatie en promotie erfgoed stad Rotterdam door Stadsarchief Rotterdam	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	300	300	300	300
Stadswinkel projecten (programma)	Bezuinigingen/Taakstellingen	200	400	400	400	400
Subsidie burgerpanel	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	0	56	56
Fase 2 doorontwikkeling Stadsarchief	Intensiveringen	-400	-400	-500	-600	-600
Kleine kernen aanpak	Intensiveringen	-300	-300	-300	-300	0
Menselijke Maat	Intensiveringen	-650	-650	-200	-200	0
Spaanse polder	Intensiveringen	-300	-250	-250	-250	-250
Uitvoering Burgerzaken	Intensiveringen	-500	-119	-119	240	240
10%-regeling bewonersinitiatieven	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-571	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.391	0	0	0	0
Verkiezingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-600	-1.900	-1.900	-2.100	-1.200
Actualisaite rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Collegetarget dienstverlening	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-2.256	-3.713	-2.968	-2.770	-2.884
Ro!Entree	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	0	0	0
Verkiezingen	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-200	-200	-200	-200
Bestemmingsreserve Citylab	Reserves	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Menselijke Maat	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Verkiezingen	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	1.012	0	0	0	0
Wet nieuwe procedure vaststelling verkiezingsuitslag	Taakmutaties	0	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-1.970	-791	-563	-921	-1.346
Begroting na wijzigingen		-75.724	-70.290	-69.286	-69.390	-68.529

Toelichting financiële bijstellingen

Implementatie visieontwikkeling publiekslocaties / 1-loketgedachte

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Het gevolg voor het programmabudget voor de '1-loketgedachte' is een neerwaartse bijstelling met € 100.000 vanaf 2025.

Menselijke Maat

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. In 2024 wordt het budget voor het programma 'Menselijke Maat' eenmalig met € 200.000 neerwaarts bijgesteld. Hieronder wordt toegelicht welke middelen het college aan Menselijke Maat uit wilt geven vanaf 2023.

Minder educatie en promotie erfgoed stad Rotterdam door Stadsarchief Rotterdam

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Het Stadsarchief Rotterdam verzorgt minder educatie over en promotie van het erfgoed van Rotterdam. Het gaat onder meer om lesbrieven, rondleidingen in het archief, digitale geschiedenislokalen voor basis- en voortgezet onderwijs, onderzoeks- en stageplaatsen, lezingen en colleges voor hbo- en wo-studenten en volwassenen, het mede organiseren van herdenkingen van bijvoorbeeld het bombardement van 14 mei, Ketikoti, Srebrenica en Erasmus, en evenementen in de stad, zoals 150 jaar Nieuwe Waterweg, Koningsdag, Stadstekenars, wisseltentoonstellingen in de Maastunnel, de Maand van de geschiedenis.

Stadswinkel projecten (programma)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Het gevolg voor het programmabudget voor 'stadswinkelprojecten' is een neerwaartse bijstelling van het budget met € 200.000 in 2023 en € 400.000 voor de jaren erna.

Subsidie burgerpanel

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Het streven is om per 2026 de subsidie voor Het Burgerpanel Rotterdam stop te zetten. Er zijn andere instrumenten ontwikkeld en in ontwikkeling om de gemeente (ongevraagd) advies te geven en Rotterdammers te laten meedenken en meedoen bij gemeentelijk beleid en de uitvoering daarvan. Dit leidt tot een bijstelling van het budget met € 56.000 vanaf 2026.

Fase 2 doorontwikkeling Stadsarchief

De afgelopen jaren heeft het Stadsarchief gewerkt aan een nieuwe visie, missie en nieuwe kernwaarden. Deze zijn beschreven in de Toekomstvisie 2025 – Investeren in maatschappelijke meerwaarde Stadsarchief Rotterdam.

Voor een toekomstbestendige inrichting van de organisatie is uitbreiding van diverse functies nodig. De uitbreiding op de wettelijke taak bereidt de organisatie voor op toekomstige wijzigingen, zoals de nieuwe archiefwet, de Wet open overheid en het Interbestuurlijk toezicht. Andere belangrijke pijlers zijn de digitale innovatie, vergroting van het publieksbereik, educatie en een actieve acquisitie. In totaal bedraagt de bijstelling voor 2023 € 400.000, tot structureel € 600.000 vanaf 2026.

Kleine kernen aanpak

De Kleine Kernen aanpak is een integrale aanpak om de kleine kernen in Rotterdam vitaler en aantrekkelijker te maken. Het gaat om Hoek van Holland, Rozenburg, Pernis en Heijplaat. Uit enquêteresultaten, onderzoek en de wijkakkoorden blijkt dat de kleine kernen behoefte hebben aan meer evenementen en er zijn extra communicatiemiddelen nodig om meer zichtbaar te zijn als overheid. Meerjarig t/m 2026 heeft dit geleid tot een bijstelling van € 300.000.

Menselijke Maat

Voor versterking van de menselijke maat binnen de gemeente heeft het college in het coalitieakkoord in totaal ca. € 8,5 mln vrijgemaakt voor de periode 2022 tot en met 2026. Dit geld is bedoeld voor projecten uit de hele organisatie die bijdragen aan versterking van de menselijke maat in de gemeentelijke dienstverlening. In december 2022 heeft het college een besluit genomen over de verdeling van de beschikbare middelen over de ingediende projecten. Bij dit besluit was rekening gehouden met de beschikbaarheid van niet besteed budget in 2022. Om alle projecten volledig te kunnen uitvoeren volgens het collegebesluit, is het overschot van 2022 toegevoegd aan het beschikbaar budget voor de komende jaren. In 2023 bedraagt dit € 650.000, in 2024 € 650.000 en 2025 en verder € 200.000.

Spaanse Polder

Met het uittreden van de stadsmarinier in het gebied Spaanse Polder zijn voor bepaalde onderwerpen geen middelen meer beschikbaar. Het gaat hierbij om een versnellingsbudget. Dit budget is bedoeld om snel noodzakelijke kleine ingrepen uit te voeren die niet passen in reguliere onderhoudsprocessen, en voor efficiëntere schoonmaak in de weekenden. Hiernaast is structureel budget nodig voor gemeentelijke participatie van en communicatie met bedrijven, ontwikkelaars, de bedrijvenraad en investeerders. In 2023 bedraagt dit € 300.000, in 2024 en verder € 250.000.

Uitvoering Burgerzaken

Door wijzigingen in wet- en regelgeving en de noodzakelijke versterking van de menselijke maat binnen de dienstverlening is er een grotere druk op de uitvoering van de burgerzakenproducten. Ondanks meerdere efficiëntieslagen, bijvoorbeeld invoering van Robotic process automation (RPA), is het niet mogelijk om dit binnen de bestaande capaciteit op te vangen. Daarnaast zijn in vergelijking met de G4-gemeenten de leges in Rotterdam beduidend lager. Om dezelfde kwaliteit te kunnen blijven leveren en wachttijden te verbeteren, is het voorstel het knelpunt bij de uitvoering deels op te lossen door een verhoging van de leges. De leges zijn meerjarig bijgesteld met € 850.000 voor 2024 en verder. Voor de uitvoering is de begroting bijgesteld met € 500.000 in 2023 tot en met 2025. Dit resulteert binnen dit programma in een bijstelling van -€ 500.000 in 2023 tot € 240.000 in 2027.

10%-regeling bewonersinitiatieven

Het participatiebudget van de wijkraden van € 5,7 mln is in 2022 niet volledig besteed. Volgens het raadsbesluit uit 2015 is het mogelijk om tot 10% van het oorspronkelijke budget van de gezamenlijke bestuurscommissies mee te nemen naar het eerstvolgende jaar, als en voor zover er sprake is van onderbesteding. Voor 2023 wordt het

budget daarom met € 571.000 verhoogd.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Verkiezingen

Verkiezingen moest in 2021 en 2022 extra kosten maken door coronamaatregelen. Daar is de gemeente niet volledig voor gecompenseerd. De komende jaren, met uitzondering van 2028, organiseert de gemeente jaarlijks één of meer verkiezingen. De huidige bestemmingsreserve is niet toereikend om dit de komende jaren op de gewenste manier te doen. Daarom is extra geld nodig. In 2023 gaat het om € 600.000, in 2024 en 2025 om € 1,9 mln, in 2026 om € 2,1 mln en in 2027 om € 1,2 mln.

Collegetarget dienstverlening

De gemeente krijgt in de periode 2024-2028 te maken met een stijging van de vraag naar reisproducten: paspoorten en identiteitskaarten. De komende jaren zal vrijwel elke Rotterdammer zijn of haar reisdocument moeten verlengen. Het verwachte aantal afspraken in de stadswinkels tussen 2024 en 2028 loopt op tot 176% ten opzichte van 2022. Uitbreiding van personele capaciteit is noodzakelijk om het tijdig aanbieden en handhaving van de kwaliteit van de dienstverlening op orde te houden. Het tijdig aanbieden van dienstverlening is een belangrijke indicator voor de tevredenheid van Rotterdammers over de dienstverlening. De collegetarget voor de tevredenheid over de gemeentelijke dienstverlening wordt momenteel nog niet gerealiseerd. Door de genoemde ontwikkelingen komt deze target zonder aanvullende investeringen in personele capaciteit verder onder druk. De wachttijden voor het maken van afspraken voor diverse producten lopen dan dermate op dat dit serieuze gevolgen kan hebben voor individuele Rotterdamse bewoners en ondernemers. Geen geldig reisdocument betekent immers geen mogelijkheid zich te identificeren. En dat leidt tot het niet kunnen aanvragen van vitale zorg of het verkrijgen van een hypotheek. Het betekent dat een Rotterdammer moet wachten op een BSN waarmee hij of zij bijvoorbeeld een bankrekening kan openen. De benodigde uitbreiding van de capaciteit voor de dienstverlening wordt deels gefinancierd met de extra ontvangen leges publiekszaken. Aanvullend is € 2,2 mln in 2023 tot € 2,9 mln in 2027 nodig.

Ro!Entree

De voorbereiding loopt voor de inbesteding van de eerstelijns telefonische dienstverlening binnen een nieuwe gemeentelijke afdeling Klantcontactcentrum. Het doel is dat deze afdeling op 1 januari 2024 operationeel is. De baten en lasten van de huidige afdeling Ro!Entree zijn hiervan onderdeel. Bij de 2e begrotingsherziening 2023 vindt verwerking plaats van het nieuwe klantcontactcentrum in de begroting 2024 en de meerjarenraming.

Verkiezingen

Het aanhouden van het huidige aantal stembureaus (299) en het verhogen van de inzet van ambtenaren tot circa

70% ten opzichte van betaalde vrijwilligers (in plaats van huidige 30%) op deze stembureaus resulteert in € 200.000 extra kosten per jaar.

Bestemmingsreserve Citylab

Om de uitvoeringskosten te dekken van ondersteuningsprogramma Citylab010 en de inzet van de projectleider is in 2023 € 191.000 en 2024 en verder € 253.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Citylab. Dit betreft een saldoneutrale bijstelling.

Bestemmingsreserve Menselijke Maat

Voor de versterking van de menselijke maat binnen de gemeentelijke dienstverlening heeft het kabinet incidenteel extra middelen ter beschikking gesteld. Deze middelen worden ingezet voor de aanpak van meervoudige problematiek in het sociaal domein, ontwikkeling van methoden voor integraal werken en voor het delen van geleerde lessen. Hiervoor wordt een aantal projecten uitgevoerd. Voor dekking van de kosten van deze projecten is er voor 2023 € 1.857.000 begroot om te onttrekken aan de bestemmingsreserve Menselijke Maat. Dit betreft een saldoneutrale bijstelling.

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

Voor de dekking van de kosten van het programma Pupillenbuurt is in 2023 € 45.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor. Dit is een saldoneutrale bijstelling.

Bestemmingsreserve Verkiezingen

Voor de dekking van de kosten van de verkiezingen is in 2023 € 1,4 mln onttrokken aan de bestemmingsreserve Verkiezingen. Dit is een saldoneutrale bijstelling.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserve.

Technische wijzigingen:

In het programma Dienstverlening zijn diverse technische wijzigingen opgenomen. De grootste wijzigingen die tot een saldo effect hebben geleid, zijn:

- Voor de borging van het Programma Goed Geregeld Rotterdam is vanuit diverse programma's budget overgeheveld van in totaal voor 2023 € 1,6 mln, tot € 2 mln in 2027. Het aandeel arbeidskosten is voor 2023 € 1,2 mln tot € 1,4 mln in 2027. De kosten hangen vooral samen met regievoering, data-analyse, redactiewerk, functioneel beheer en contractkosten. Het aandeel naar programmagelden is voor 2023 € 320.000 tot € 25.000 in 2027.
- Overheveling budget vanuit het Programma Veilig voor een Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken. In 2023 - € 810.000.

- Overheveling budget naar het programma Bestuur ter versterking van de Ombudsman van 2023 tot en met 2026 € 536.000.
- Een budgetoverdracht naar het programma Overhead vanwege de meebeweegsystematiek. In 2023 € 99.000, tot € 740.000 in 2027.
- Overige technische bijstellingen in 2023 € 230.000 tot € 86.000 in 2027.

Verder zijn de volgende budget neutrale bijstellingen op de arbeidskosten verwerkt:

- Verschuiving programmabudget naar apparaatslasten voor de dekking van de loonkosten van het programmateam Menselijke Maat. In 2023 € 434.000, 2024 € 252.000 en in 2025 € 143.000.
- Verschuiving van programmagelden naar organisatiekosten om de loonkosten te dekken van de wijkorganisatie: 2023 tot en met 2025 € 389.000.
- Verschuiving van programmagelden naar organisatiekosten voor de functie integriteitscoördinator. Meerjarig € 117.000 en voor de opwaardering van diverse functies in 2023 € 12.000 oplopend tot € 80.000 in 2027.
- Verschuiving van organisatiekosten naar Personeel voor de dekking van de trainee lasten; 2023 € 24.000 oplopend tot € 40.000 in 2027.
- Verschuiving van programmagelden naar organisatiekosten voor de dekking van de loonkosten van de projectleider Citylab010. In 2023 € 112.000, 2024 en verder € 143.000.
- Verschuiving van organisatiekosten naar programmagelden voor de dekking van het Digitaal Participatieplatform Mijn Rotterdam. 2026 tot en met 2027 -€ 180.000.
- Verschuiving van programmagelden Digitaliseringsagenda naar organisatiekosten voor dekking van de personeelslasten. Meerjarig € 291.000.
- Verschuiving van personeel naar inhuur voor de inhuur van 2 contentmedewerkers van € 164.000.
- Verschuiving van het programmabudget naar organisatiekosten voor de meerjarige organisatie- en clusteropgaven; 2023 -€ 25.000 oplopend tot € 388.000 in 2027.
- Verschuiving van programmabudget naar inhuurbudget van € 156.000 in 2023 voor de financiering van het project Briefadres Basisregistratie Personen.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 92

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

De gemeente biedt dienstverlening aan Rotterdamse burgers en ondernemers. Dat doet ze via diverse frontoffice-kanalen: fysiek (via locaties), telefonisch (via 14010), digitaal (via Rotterdam.nl) en schriftelijk. Kortom, we leveren passende dienstverlening voor elke Rotterdammer. De gemeente regisseert een eenvoudige en duidelijke dienstverlening volgens het Programma Dienstverlening 2019-2022. Er komt een opvolger van dit programma: de

opgave #010incontact. Hierin staat de mening van de Rotterdammer centraal en werkt de gemeente aan het verbeteren van de dienstverlening van buiten naar binnen.

Het beheer van de basisregistratie personen (BRP) en het organiseren van verkiezingen en referenda maken ook onderdeel uit van Dienstverlening.

Rotterdam wil voor zijn inwoners een transparante, democratische overheid zijn met oog voor verleden, heden en toekomst.

Deze doelstellingen zijn alle drie gekoppeld aan de programmadoelstelling: Rotterdam wil voor zijn inwoners een transparante, democratische overheid zijn met oog voor verleden, heden en toekomst.

Het doel van verwerving van particuliere archieven en collecties is om een representatief beeld te kunnen bieden van de geschiedenis van de stad Rotterdam, nu en in de toekomst. De afgelopen decennia is de samenstelling van de bevolking van Rotterdam sterk veranderd. Dit moet zich ook gaan vertalen in de collectie. Dit doet eveneens recht aan de toenemende aandacht voor diversiteit en de herkomst en geschiedenis van migranten in de stad.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Programma-Dienstverlening-2019-2022.pdf \(rotterdam.nl\)](#), het Programma Dienstverlening 2023-2026 '010incontact' (wordt in het najaar 2022 aan de raad ter vaststelling aangeboden)
- [Raadsbesluit Wijk aan Zet](#)
- [Implementatieplan Wijk aan Zet](#)
- [Verordening op de Wijkraden](#)
- [Archiefwet](#)
- [Kieswet](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- MultiDiensten Rotterdam B.V.
- Dimpact

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 93

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Simons

Wethouder Simons is verantwoordelijk voor de portefeuille Haven, Economie, Horeca en Bestuur (wijken en kleine kernen).

'Aan de slag in de wijk, dichtbij en samen met Rotterdammers.'

Wethouder Struijvenberg

Wethouder Struijvenberg is verantwoordelijk voor de portefeuille Financiën, Organisatie, Dienstverlening en Grote Projecten.

Economische ontwikkelingPagina 94

Economische ontwikkeling

Het programma richt zich op het verdienvermogen van Rotterdam. Door te zorgen voor de juiste omstandigheden voor het bedrijfsleven komen banen beschikbaar voor Rotterdammers en regiobewoners. Het gaat daarbij om versterking van het ondernemersklimaat, een uitstekende gemeentelijke dienstverlening aan bedrijven en ruimte voor ondernemerschap. De gemeente Rotterdam steunt de ontwikkelingen in het midden- en kleinbedrijf naar toekomstbestendig en innovatief ondernemerschap. Zo draagt het programma bij aan een schone, innovatieve en circulaire Rotterdamse economie.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Toekomstbestendig ondernemerschap
Doel: Excellent ondernemersklimaat	Doel: Meer ruimte voor economie	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten: niet van toepassing	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen
Verantwoordelijke collegeleden		

Voortgang 2023Pagina 95

Voortgang 2023

Het jaar 2022 kende vele economische onzekerheden voor ondernemers. Mondiale ontwikkelingen hebben invloed op de Rotterdamse economie. In 2022 was er in de regio Rijnmond nog een stevig herstel, van 4,4 %. Voor 2023 verwachten economen een matige groei van 0,5% (NEO, 2023). Het herstel na corona is duidelijk ingezet. Dit betekent echter niet dat alle ondernemers zonder zorgen zijn. Een deel van de ondernemers, zoals uit de horeca, kampt nog met een grote schuldenlast uit het 'coronatijdperk' en hebben te maken met hoge energielasten. In het eerste halfjaar van 2023 zijn deze energielasten wel weer flink gedaald.

De gemeente volgt de ontwikkelingen nauwgezet en speelt daar zo goed mogelijk op in. Zo krijgen via het project Klus & coach kleine ondernemers hulp met energiebesparing, het laten maken van een energiescan en krijgen ze een coachgesprek. Uit de evaluatie van de pilot blijkt dat ondernemers deze hulp goed hebben ontvangen. Het voornemen is om het project in 2024 en 2025 voort te zetten en daarmee zo'n 1.000 ondernemers te helpen. Hiervoor staat nu een aanbestedingsprocedure uit.

De belangrijkste gebeurtenissen in het eerste half jaar van 2023 zijn:

- Eind maart stelde het college het [mkb-actieprogramma](#) vast. De ambitie is om de komende jaren 10.000 ondernemers te steunen bij bedrijfsvraagstukken. Dit actieprogramma zet zich in op optimale gemeentelijke dienstverlening en toekomstbestendig ondernemerschap. Bij het opstellen van het actieprogramma zijn veel ondernemers betrokken. Ook de uitvoering gebeurt samen met ondernemers en andere partners
- De subsidieregeling 'Activiteiten winkelgebieden en bedrijventerreinen Rotterdam' is samen met ondernemers- en eigenarencollectieven vernieuwd en vastgesteld voor 2023-2025. De subsidie is nu flexibeler inzetbaar en toegankelijker gemaakt voor collectieven met een lager budget. Dit gebeurde dankzij het succes van de eenmalige 'Subsidieregeling Vergroten aantrekkelijkheid winkelgebieden Rotterdam 2022'
- Wijk aan Zet: begin 2023 zijn de wijkakkoorden opgesteld. Ongeveer 40 acties vallen onder economische ontwikkeling. Een aantal is al in uitvoering. Er is geen extra geld gevraagd voor de acties die al akkoord zijn. Het gaat vooral over extra inzet en samenwerking met de ondernemers en wijkraden in de gebieden. Deze samenwerking is intensief en goed
- Op 23 februari stelde de gemeenteraad het nieuwe [Uitvoeringsplan Horeca](#) vast. Ondernemers hebben nu de mogelijkheid om op vrijdag en zaterdag een uur langer open te zijn en hun terras uit te breiden. Ook worden meer 'verlaatjes' (incidenteel langer open) en geluidjes toegestaan en stelt de gemeente gratis terrasvlonders beschikbaar
- In mei vond in Rotterdam de World Hydrogen Summit plaats. Leiders uit de overheids- en particuliere sector ontmoetten elkaar om te discussiëren, samen te werken en zaken te doen, en daarmee de waterstofindustrie vooruit te helpen. Tijdens deze conferentie werd H2Makers gelanceerd, het regionale kenniscentrum voor de waterstofmaakindustrie. Dit gebeurde op initiatief van de gemeente Rotterdam, InnovationQuarter, Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) en de Provincie Zuid-Holland
- Het Fonds Vitale Kerngebieden heeft een eerste aankoop gedaan op de Schiedamseweg Beneden. Het gaat om de aankoop van een overlastgevende horeca-onderneming die is beëindigd. Doel van de aankoop is om hier na renovatie een leer-werkbedrijf te vestigen

- Vanuit de subsidieregeling bedrijfsruimte maakindustrie is de eerste subsidieaanvraag toegekend. De gemeente levert een bijdrage van € 200.000 aan verbetering van de omgeving en intensiever ruimtegebruik in de Spaanse Polder en aan de doorgroei van een mkb-maakbedrijf. Deze subsidie maakt een private investering van meer dan € 1 mln in de Spaanse Polder mogelijk
- Er is ruim € 60 mln beschikbaar uit het Just Transition Fund (JTF)-programma voor de regio Groot-Rijnmond. In januari is de eerste 41 miljoen opengesteld. Dit bedrag wordt voor de zomer bestemd voor projecten voor verduurzaming van de haven.

Collegetarget bedrijfsruimte: De doelstelling voor deze collegeperiode is voldoende bedrijfsruimte door te zorgen dat de omvang m² bedrijfsruimte gelijk blijft aan het huidige niveau.

Realisatie 2022: nulmeting 4.269.525 m²

Mijlpaal 2023: 4.269.525 m²

Realisatie 1 januari 2023: 4.287.397 m²

Het meten van het collegetarget is jaarlijks op 1 januari. De voorraad is sinds de nulmeting 2022 met ca 18.000 m2 toegenomen. Dit is een voorzichtige groei ten opzichte van structurele daling in de vorige collegeperiode. Echter, we verwachten op basis van een aantal grote gebiedsontwikkelingen nog een forse afname in de komende jaren. Dit omdat op enkele binnenstedelijke bedrijventerreinen woningbouw gepland staat met geringe vervanging ter plekke of compensatiemogelijkheden elders in de stad.

In het -nog in de maak zijnde- actieplan bedrijfsruimte worden acties en instrumenten benoemd om te sturen op de (toekomstige) hoeveelheid bedrijfsruimte en de juiste ruimtelijke invulling daarvan.

Aanpak 25 winkelstraten

Aanpak van 25 winkelstraten om deze te transformeren naar aantrekkelijker ontmoetings- /verblijfsgebied in deze collegeperiode

De basis van deze meting en monitoring is het programma vitale kerngebieden op basis van de gebiedsgerichte aanpakken.

Tussenstand april 2023:De aanpak is sinds 2022 gestart in 13 winkelgebieden. Als start hanteren we in de regel een afspraak tussen collectieve ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente om een gezamenlijk document op te stellen. In zo'n document wordt de ambitie en een strategie voor de straat omschreven. In 7 gebieden bezig met het opstarten van een programma, dat gebeurt d.m.v. voorgesprekken met allerlei vertegenwoordigers en belanghebbers in het gebied. De gemeente zet hiervoor kwartiermakers en bedrijfscontactfunctionarissen in.

Financiële bijstellingen Economische ontwikkeling (x 1.000)

€ 2.720

Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln

€ 2.440

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 96

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Ondersteunen van het Rotterdamse MKB

De Rotterdamse ondernemers zijn van grote waarde voor de stad en de Rotterdamse economie. Ze dragen bij aan een duurzame en aantrekkelijke stad en haven, en zorgen voor banen voor de inwoners van Rotterdam en de regio.

Het Rotterdamse bedrijfsleven kent een lange periode van onzekerheid, na de coronapandemie, het uitbreken van de oorlog in Oekraïne en de daaropvolgende energiecrisis. De opeenvolging van crises zorgde voor hoge inflatie en rentestijgingen. Die belemmeren bedrijven in hun groei en weerhouden ondernemers ervan te investeren. Met het opgezette Mkb-Actieprogramma wil de gemeente de dienstverlening aan ondernemers verbeteren en hen ondersteunen om toekomstbestendig te blijven. Het programma moet eraan bijdragen dat de gemeentelijke dienstverlening leidt tot minder regels en bureaucratie en hantering van een 'ja, mits-houding' bij plannen van ondernemers. Het succesvolle coronaloket waar ondernemers snel hulp krijgen en dat maatwerk levert, krijgt een doorontwikkeling. Het bestaande mkb krijgt hulp in het ontwikkelen van een toekomstbestendig bedrijfsmodel.

De gemeente wil dat innovatieve en startende, groeiende mkb'ers zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Gelet op de terugval van middelen voor het programma Economische ontwikkeling in de komende jaren, is het noodzakelijk om financieel ruimte te maken om ambities voor het mkb te kunnen uitvoeren. De gemeente stopt daartoe een aantal bestaande programma's en samenwerkingsverbanden of bouwt deze gedeeltelijk af.

Transformatie winkelstraten, versterking horeca en spreiding van toerisme

De gemeentelijke inzet is gericht is om de samenwerking tussen partijen in winkelgebieden te stimuleren om leegstand en economische achteruitgang tegen te gaan en aantrekkelijkere ontmoetings- en verblijfsgebieden te creëren. Dit gebeurt in samenwerking met pandeigenaren, winkeliers, wijkraden en klanten. Het gaat om een brede aanpak, met per winkelgebied de toepassing van maatwerk. In de komende vier jaar start een gezamenlijke aanpak in minimaal 25 winkelgebieden.

Door stimulering van nieuwe producten en het tegengaan van leegstand wordt er ingezet om de warenmarkten meer aantrekkelijk te maken voor zowel de marktondernemers als de bezoekers. De gemeente streeft naar een hogere bezettingsgraad van de warenmarkten. Dit is ook nodig om te werken aan de kostendekkendheid van de warenmarkten. Waar mogelijk krijgt ook de horecasector meer ruimte. Zoals de uitbreiding van terrassen, verkenning van nieuwe locaties voor nachthoreca en in het weekend ruimere openingstijden. Hiervoor heeft de gemeente samen met organisaties in de stad een uitvoeringsplan horeca opgesteld.

Klimaatneutraal en circulair haven industrieel complex

De opdracht uit de Havenvisie 2030 is dat het haven-industrieel complex per 2050 klimaatneutraal moet zijn. Hiervoor is primair het Havenbedrijf en de bedrijven in de haven aan zet maar de gemeente ondersteunt hierin door het opbouwen van een cluster van bedrijven in de waterstofmaakindustrie, ondersteuning van projecten voor energiebesparing in de industrie, de opbouw van alternatieve grondstofstromen voor aardolie, versnelling van de vergunningverlening (het 'Versnellingshuis'), en sturing op de ontwikkeling van infrastructuur om de transitie mogelijk te maken. Op het gebied van walstroom realiseert de gemeente tot en met 2026 walstroomaansluiting aan publieke kades in de stad. Met het Havenbedrijf Rotterdam komen er afspraken over walstroom voor de zeevaart. Ook wordt op dit vlak samengewerkt met Antwerpen en Hamburg.

Ruimte voor bedrijvigheid

De beschikbare bedrijfsruimte in Rotterdam is schaars. Sterker nog, de hoeveelheid bedrijfsruimte in de stad neemt af. Juist deze ruimte is en blijft echter hard nodig. Bedrijven die belangrijk zijn voor de stad vinden steeds moeilijker een plek. Daarom heeft het college het doel gesteld dat het aantal vierkante meters aan bedrijfsruimte tot 2026 minimaal gelijk blijft.

Het collegetarget bedrijfsruimte is vastgesteld om in de toekomst genoeg ruimte te hebben voor huisvesting van bedrijven. Bedrijven leveren een belangrijke bijdrage aan de stad, zorgen voor werkgelegenheid voor onder andere praktisch geschoolde Rotterdammers en zijn nodig voor het realiseren van ambities voor duurzaamheid, digitalisering en circulariteit.

Realisatie van het collegetarget bedrijfsruimte gaat niet vanzelf. Na de zomer wordt een actieplan opgeleverd waarin is uitgewerkt welke inspanningen de gemeente hierop gaat leveren. Daarnaast staat in het plan hoe de gemeente het resultaat en de effectiviteit van deze inspanningen volgt.

Aantrekken van congressen en bedrijven

De internationale positie van Rotterdam op het gebied van beurzen en congressen wordt versterkt. Dat gebeurt door zakelijke evenementen aan te trekken die aansluiten bij de ambities van de stad, samen met de branche en

Rotterdam Partners.

Daarnaast komen er activiteiten om buitenlandse bedrijven naar Rotterdam te halen die bijdragen aan de ontwikkeling naar een digitale, schone, innovatieve en circulaire economie. In de komende vier jaar wil het college een miljard euro aan investeringen uitlokken in Rotterdamse bedrijven en bedrijven die zich in Rotterdam komen vestigen.

Doel: Toekomstbestendig ondernemerschap

Pagina 97

Doel: Ondersteuning van het MKB naar toekomstbestendig en innovatief ondernemerschap

Ondernemers zijn van grote waarde voor Rotterdam. Ze dragen bij aan een duurzame en aantrekkelijke stad en haven, en zorgen voor banen voor de inwoners van Rotterdam en de regio. Het moet voor alle bedrijven en ondernemers - groot en klein, nieuw en bestaand - mogelijk zijn om zich succesvol voor te bereiden op de toekomst. Daarom laat het programma Economische ontwikkeling het brede mkb zich meebewegen naar een schoon, innovatief en circulair ondernemerschap.

[Wat wil de gemeente bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat wil de gemeente bereiken?

- Ondernemers ervaren optimale dienstverlening
- Bestaande mkb'ers krijgen ondersteuning bij het invoeren van toekomstgerichte bedrijfsvoering en productieprocessen
- De gemeente faciliteert innovatieve startende en groeiende ondernemers in het mkb zodat ze zich sterk kunnen ontwikkelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Aansluitend op de aangenomen motie Ondernemend Rotterdam krijgen zowel het bestaande midden- en kleinbedrijf (mkb) als startende en groeiende bedrijven ondersteuning om zich voor te bereiden op de toekomst. Daarvoor is begin 2023 in samenwerking met het Rotterdamse bedrijfsleven het Mkb Actieprogramma opgeleverd, waarmee we ondernemers helpen hun bedrijfsvoering te vernieuwen zodat zij (ook) in de toekomst succesvol kunnen ondernemen.

Ondernemers ervaren optimale gemeentelijke dienstverlening.

- De gemeente verbetert de dienstverlening door verdere ontwikkeling van het platform Ondernemen010 (website, nieuwsbrief en social media-kanalen). We versterken de samenwerking in winkelstraten en bedrijventerreinen door inzet van bedrijfscontactfunctionarissen en accountmanagers. De gemeente verbetert de informatievoorziening en organiseert netwerkbijeenkomsten.

- De gemeente zet in op minder regels en bureaucratie en een 'ja, mits-houding'. Het succesvolle bestaande coronaloket krijgt een nieuwe vorm waarbij een gemeentelijk expertteam snel handelt, integraal afweegt in de geest van regelgeving, en maatwerk levert in de facilitering van ondernemers.
- Gemeentelijke plannen worden in de conceptfase via de MKB-toets nader onderzocht op impact op het ondernemersklimaat en waar nodig bijgesteld.
- De gemeente versterkt de wijkeconomie door goede aansluiting bij de gebiedsgerichte vragen, kansen en mogelijkheden. En we intensiveren de samenwerking met de gebiedsorganisatie op het gebied van de wijkeconomie.

Bestaande mkb'ers krijgen ondersteuning bij de invoering van toekomstgerichte bedrijfsvoering en productieprocessen in het mkb:

- De gemeente ondersteunt bedrijven om toekomstbestendig te ondernemen, zodat ze bijdragen aan een schone, innovatieve, digitale en circulaire economie. Dit gebeurt door de organisatie van activiteiten voor en door ondernemers met als doel ondernemers te informeren, inspireren en activeren.
- De gemeente zet de subsidie voor initiatieven van ondernemerscollectieven op bedrijfsterreinen en in winkelgebieden voort.

De gemeente faciliteert innovatieve startende en groeiende ondernemers in het mkb zodat ze zich sterk kunnen ontwikkelen.

- De gemeente ondersteunt innovatieve, startende en groeiende bedrijven bij de financiering, het vinden van talent en aanboren van nieuwe markten. Dit gebeurt met verschillende partners en netwerken in de stad.
- De gemeente investeert in fondsen, zoals IQCapital, UNIIQ, het Energietransitiefonds Rotterdam (uitvoering door InnovationQuarter) en ICOS Cleantech Fund. Bedrijven kunnen bij deze fondsen financiering aanvragen voor de ontwikkeling van vernieuwende producten en diensten die werkgelegenheid voor Rotterdammers creëren.
- De gemeente helpt ondernemers – waaronder uit het mkb - om gebruik te maken van Europese fondsen voor vernieuwing, digitalisering en verduurzaming, met als voorbeelden Kansen voor West (ca. 30 miljoen) en het Just Transition Fund (ca. 60 miljoen). Voor Kansen voor west zijn wij ook de managementautoriteit.
- De gemeente voert gesprekken met regiopartners en het Rijk om het mkb te betrekken bij projecten van het Nationaal Groeifonds
- We zetten de activiteiten van Chief Digital Office voort om digitalisering in de stad te ondersteunen. Inzet van het CDO-office is de stad voor te bereiden op en voorop te lopen in de digitale transformatie. Belangrijke opgaven zijn educatie, armoede en participatie. Het budget voor de CDO zal vanaf 2023 ingezet worden voor de verdere ontwikkeling van digitale inclusie. Dat plan zullen we voor het einde van 2022 ter vaststelling voorleggen aan de raad waarna in de Voorjaarsnota een voorstel voor verschuiving naar het programma waar digitale inclusie het best tot zijn recht komt zal plaatsvinden.
- Kansen benutten van de digitale economie door koplopers te faciliteren en het mkb te helpen mee te komen in de toenemende digitalisering. Ook biedt de gemeente ondersteuning bij de aanleg van een excellente digitale infrastructuur.

Hoe meten we dat?

Indicator	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
10.000 keer ondernemers in 4 jaar van advies of informatie voorzien		2.500	zie toelichting	2.500	2.500	10.000	

Toelichting indicatoren

10.000 keer MKB ondernemers in 4 jaar van advies of informatie voorzien

Deze indicator meten we door het aantal klantcontacten met ondernemers op de ondernemersbalie inzichtelijk te maken dat heeft geleid tot advies of informatievoorziening aan de ondernemer. Ook ondernemers die deelnemen aan bijeenkomsten of workshops die we organiseren vallen onder deze indicator, bijvoorbeeld op het gebied van digitalisering van hun bedrijfsvoering, het koppelen van investeerders aan MKB'ers of netwerkevents zoals Upstream en BT010.

Het kan voorkomen dat sommige ondernemers van meerdere mogelijkheden gebruik maken en dubbel worden geteld. De contacten die de bedrijfscontactfunctionarissen, accountmanagers en projectmanagers hebben met ondernemers zijn geen onderdeel van deze indicator. De (unieke) bezoeken aan de website Ondernemen010 en de klantcontacten vanuit 14010 tellen we ook niet mee maar maken we eveneens inzichtelijk.

Tussenstand april 2023: Deze indicator wordt jaarlijks gemonitord. Een tussenstand is niet beschikbaar..

Doel: Excellent ondernemersklimaat

Pagina 98

Doel: Excellent ondernemersklimaat

Rotterdam richt zich op de onderdelen van de economie waarin Rotterdam (internationaal en nationaal) een onderscheidende positie heeft of kan innemen en die bijdragen aan de verandering van de economie. Het gaat om de verandering naar een klimaatneutraal en circulair haven-industrieel complex, invoering van de waterstofeconomie, een sterk Life Science & Health-cluster en de circulaire economie.

Daarnaast is de inzet gericht op het aantrekken van bedrijven, investeerders, congressen, zakelijke en toeristische bezoekers en talent om het investerings- en ondernemersklimaat in de stad te versterken.

[Wat wil de gemeente bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat wil de gemeente bereiken?

- Een sterk ondernemersklimaat bevorderen door de inzet op de economische ontwikkeling van kansrijke sectoren:
- Versterking en spreiding van toerisme, horeca en hotels in de stad

- Versterken van het investeringsklimaat door het aantrekken van bedrijven, congressen en talent
- Faciliteren circulaire economie en energietransitie in stad en haven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Een sterk ondernemersklimaat bevorderen door de inzet op de economische ontwikkeling van kansrijke sectoren:

- De gemeente zet in op de opgaven voor de haven en de maritieme economie door de vorming van een coalitie die moet zorgen voor voldoende arbeidskrachten. Verder is de inzet gericht op een sterkere internationale concurrentiepositie van de duurzame maritieme economie door bedrijven ruimte te bieden om aan innovatie te werken. Ook profileren we Rotterdam als leidend duurzame maritieme stad in Europa samen met Rotterdam Partners en InnovationQuarter. Verder brengen we partijen in de regio bij elkaar voor maritieme samenwerking. De gemeente versterkt het Life Science & Health innovatie- en vestigingsklimaat door de fysieke ontwikkeling van de Erasmus MC health tech campus te ondersteunen. Maar ook door nu en de komende jaren de inzet van St. Rotterdam Square als verbindende netwerk- en campusorganisatie en aanjager van het internationale ecosysteem mogelijk te maken.
- Door uitvoering van netwerkactiviteiten die partijen verbinden, door mee te sturen op een gezamenlijke eenduidige nationale en internationale profilering van de sector en door steun aan de ontwikkeling van de Erasmus MC Campus.

Versterking en spreiding van toerisme, hotels en horeca in de stad:

- De gemeente geeft waar mogelijk meer ruimte voor de horecasector in de vorm van uitbreiding van terrassen, verkenning van nieuwe locaties voor nachthoreca en een goede mix van horeca en woningen. Daartoe is begin 2023 een nieuw Uitvoeringsplan Horeca vastgesteld.
- De gemeente stimuleert de spreiding van bezoekers door samen met ondernemers en bewoners verder te bouwen aan de identiteit en het aanbod van de stad. Die identiteit en dat aanbod brengt de gemeente samen met Rotterdam Partners voor het voetlicht. Daarnaast zetten we in op een spreiding van hotels en andere horeca, zodat de stad in zijn geheel aantrekkelijker wordt voor Rotterdammers, bezoekers en ondernemers.
- De gemeente faciliteert toeristische marktinitiatieven die bijdragen aan vernieuwing - en waar nodig herstel - van de aantrekkingskracht van de stad en de ontwikkeling van aantrekkelijke gebieden en wijken.
- De gemeente werkt aan een toeristische sector die klaar is voor de toekomst. Dat doen we door bezoekers bewust te maken van de mogelijkheden van duurzaam vervoer, zoals trein en ander openbaar vervoer, deelfietsen en zo meer. De gemeente werkt met de sector zelf aan onder meer een verduurzamingstraject voor de hotelsector.
- De gemeente geeft mede richting aan marketingcampagnes, zoals die van Rotterdam Partners, om specifieke bezoekersdoelgroepen aan te trekken, in lijn met de visie Toerisme.

Versterking van het investeringsklimaat door het aantrekken van bedrijven, congressen en talent:

- De gemeente zet zich in om buitenlandse bedrijven naar Rotterdam te halen die bijdragen aan de verandering naar een digitale, schone, innovatieve en circulaire economie. Dat gebeurt door samen met Rotterdam Partners, InnovationQuarter en het Havenbedrijf Rotterdam de vestiging van deze bedrijven actief te ondersteunen
- We versterkende internationale positie van Rotterdam op het gebied van beurzen en congressen. Dit gebeurt door zakelijke evenementen aan te trekken die aansluiten bij de ambities van de stad. Hiertoe werkt de gemeente samen met de branche en Rotterdam Partners.
- Samen met bedrijven, onderwijsinstellingen – waaronder de IT Campus - en andere partijen in de stad versterkt de gemeente lopende uitvoeringsprojecten die zijn gericht op talentontwikkeling en het aantrekken van talent. Dit is een bijdrage aan de oplossing van het tekort op de arbeidsmarkt.
- We ondersteunen Rotterdam Partners om de (financiële) betrokkenheid van het bedrijfsleven bij de activiteiten van Rotterdam Partners te vergroten.

Faciliteren van de circulaire economie en energietransitie in stad en haven:

- Met het programma Energietransitie Haven-Industrieel Complex brengt de gemeente focus aan op zeven thema's: opbouwen van een cluster van bedrijven in de waterstofmaakindustrie, ondersteuning van projecten op het gebied van energiebesparing in de industrie, versnelling vergunningverlening (Versnellingshuis), samenwerking met bedrijven en onderwijsinstellingen, werken aan om- en bijscholing van technische personeel, ondersteuning van initiatieven voor versnelling van de grondstoffentransitie, CCU- ontwikkeling (stikstof opslag), vorming van een plastic hub versnellen en tenslotte sturen op de ontwikkeling van infrastructuur om de transitie mogelijk te maken
- De gemeente zet in op activiteiten die nieuwe en bestaande ondernemers ondersteunen in de transitie naar de circulaire economie. Het zwaartepunt ligt hierbij op de chemische maakindustrie in de haven en op maakbedrijven en consumentendiensten in de stad. We zetten in op dienstverlening aan bedrijven met onder meer het circulair loket en het netwerkactiviteiten die bedrijven informeren en activeren. Bedrijven en andere partners die op circulair gebied vernieuwende producten en diensten ontwikkelen - en zo daarmee ook werkgelegenheid voor Rotterdammers kunnen creëren – , ondersteunen we naast kennis en advies ook mogelijk met maatwerksubsidies.

Hoe meten we dat?

Indicator	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Het uitlokken van € 1 miljard aan investeringen die 2.000 banen opleveren.						1 miljard	
						2.000 fte	

Toelichting indicatoren

Uitlokken van 1 miljard investeringen in Rotterdamse bedrijven en nieuwe vestigers, die banen opleveren

In deze collegeperiode is de doelstelling om 1 miljard investeringen uit te lokken die 2.000 banen opleveren. In deze indicator nemen we onder mee de financiering van Rotterdamse bedrijven (door fondsen zoals IQCapital, UNIQ, Energietransitiefonds Rotterdam), subsidie voor innovatie aan Rotterdamse bedrijven en bedrijven die zich in Rotterdam vestigen begeleid door InnovationQuarter en/of Rotterdam Partners.

Tussenstand april 2023: Deze indicator wordt jaarlijks gemonitord. Een tussenstand is niet beschikbaar.

Doel: Meer ruimte voor economie

Pagina 99

Doel: Meer ruimte voor economie en vernieuwend ondernemerschap

Met een groeiend aantal inwoners en de economische opgaven waar we voor staan, neemt de ruimtebehoefte van economische functies toe. Tegelijkertijd is er ruimte nodig voor woningbouw, energietransitie, voorzieningen en natuur. Dit zorgt voor conflicterende ruimteclaims.

De opgave is het behouden en creëren van ruimte voor werk en ondernemingen, en van werklocaties die klaar zijn voor de toekomst. Werklocaties moeten passen bij de eisen van de economie van de toekomst en aansluiten bij de principes van goede groei. Ook moet er een goede combinatie zijn van de ruimte voor bedrijven, voor woningbouw én voor voorzieningen zoals winkelgebieden. Een goede combinatie draagt bij aan een aantrekkelijke stad voor ondernemers, inwoners en bezoekers.

Wat wil de gemeente bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat wil de gemeente bereiken?

- Aantrekkelijke winkelgebieden
- Innovatieve werkgebieden
- Toekomstbestendige werklocaties

Wat gaan we daarvoor doen?

Aantrekkelijke winkelgebieden:

- De gemeente zet in op de transformatie van winkelstraten naar aantrekkelijker ontmoetings- en verblijfsgebieden. Hiervoor is het Fonds vitale kerngebieden beschikbaar. We werken samen met vastgoedeigenaren, winkeliers, wijkraden en klanten. Het gaat om een brede aanpak per gemeente waar per winkelgebied maatwerk wordt toegepast
- We voeren daarnaast gesprekken met de grote verhuurders van winkelpanden om leegstand te voorkomen die het gevolg is van hoge huren
- De gemeente stelt supermarktbeleid op om de positie van supermarkten te versterken als dragers van de detailhandelsstructuur

- De gemeente realiseert aantrekkelijke Rotterdamse warenmarkten voor bezoekers en marktvergunninghouders. De gemeente gaat leegstand op de markten tegen, stimuleert de verkoop van nieuwe producten en pakt overlast van marktafval aan.

Innovatieve werkgebieden

- De gemeente subsidieert de organisatie Erasmus MC Campus (Stichting Rotterdam Square). Deze stichting is de nieuwe spil die innovaties, wetenschap en bedrijven met elkaar verbindt en zo werkt aan een optimaal health tech-vestigingsklimaat in Rotterdam
- De gemeente geeft invulling aan de ambitie om M4H te ontwikkelen voor innovatieve maakbedrijven die bijdragen aan de energietransitie, de circulaire economie en digitalisering. Samen met het Havenbedrijf Rotterdam zorgt de gemeente voor de juiste ruimtelijke randvoorwaarden
- De gemeente stimuleert het aanbod aan betaalbare werkruimtes voor innovatieve bedrijven in verschillende werkgebieden in de stad.

Toekomstbestendige werklocaties:

- De gemeente vernieuwt bedrijventerreinen, om ruimte te bieden aan economische vernieuwing en verplaatsing van economische functies uit andere delen van de stad
- We stellen ook integrale kaders voor werklocaties en voorzieningen op in samenhang met andere opgaven zoals wonen. Het doel is een evenwichtige ontwikkeling van werkruimtes in relatie tot de groei van het aantal woningen
- De gemeente voert de subsidieregeling 'Ruimte voor de maakindustrie' uit. Hiermee biedt de gemeente in de Spaanse Polder en het Makersdistrict nieuwe bedrijven de mogelijkheid zich te vestigen in Rotterdam en bestaande bedrijven te groeien. Beide bedrijfsterreinen zijn voor de maakindustrie interessant
- Inzet van transformatie managers die helpen bij de transformatie van leegstaande winkelpanden naar bedrijfsruimten
- De gemeente onderzoekt de inzet van meer sturingsinstrumenten om de beschikbaarheid van bedrijfsruimte te garanderen. Sturingselementen zijn bijvoorbeeld inzet van wet- en regelgeving en van subsidies
- Inzet van de subsidieregeling 'Energievouchers' om ondernemers te ondersteunen die de duurzaamheid van hun bedrijfspand op bedrijventerreinen willen verbeteren
- We hebben als doelstelling om de omvang m² bvo bedrijfsruimte in de komende vier jaar gelijk aan het huidige niveau gelijk te laten blijven én met een op te stellen actieplan zetten we in op sturing op het juiste bedrijf op de juiste plek.

Hoe meten we dat?

Indicator	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget bedrijfsruimte: De doelstelling voor deze collegeperiode is	Nulmeting: 4.269.525 m ²	4.269.525 m ²	Meting 1 januari 2023: 4.287.397 m ²	4.269.525 m ²	4.269.525 m ²		

voldoende bedrijfsruimte door te zorgen dat de omvang m² bedrijfsruimte gelijk blijft aan het huidige niveau.					
Aanpak van 25 winkelstraten om deze te transformeren naar aantrekkelijker ontmoetings- en verblijfsgebied	5	12	In 13 winkelgebieden gestart en in 7 bezig met opstarten.	19	25
Verhogen van de bezettingsgraad van de marktkramen op de warenmarkten naar minimaal 80% *					

Toelichting indicatoren

Collegetarget bedrijfsruimte

Dit meten we door op 1 januari van elk tussenliggende jaar (in de periode 2022-2026) een uittreksel uit de Basisadministratie Adressen en gebouwen (BAG) te halen. Gemeten wordt het metrage bedrijfsruimte dat geregistreerd staat op de functie industrie. Het collegetarget richt zich op de stedelijke economie en is daarom exclusief havengebied (met uitzondering van de Sluisjesdijk).

Tussenstand april 2023:

Het meten van het collegetarget is jaarlijks op 1 januari. De voorraad is sinds de nulmeting 2022 met ca 18.000 m2 toegenomen. Dit is een voorzichtige groei ten opzichte van structurele daling in de vorige collegeperiode. Echter, we verwachten op basis van een aantal grote gebiedsontwikkelingen nog een forse afname in de komende jaren. Dit omdat op enkele binnenstedelijke bedrijventerreinen woningbouw gepland staat met geringe vervanging ter plekke of compensatiemogelijkheden elders in de stad.

In het -nog in de maak zijnde- actieplan bedrijfsruimte worden acties en instrumenten benoemd om te sturen op de (toekomstige) hoeveelheid bedrijfsruimte en de juiste ruimtelijke invulling daarvan.

Aanpak 25 winkelstraten

De basis van deze meting en monitoring is het programma vitale kerngebieden op basis van de gebiedsgerichte aanpakken.

Tussenstand april 2023: de aanpak is sinds 2022 gestart in 13 winkelgebieden. Als start hanteren we in de regel een afspraak tussen collectieve ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente om een gezamenlijk document op te stellen. In zo'n document wordt de ambitie en een strategie voor de straat omschreven. In 7 gebieden bezig met het opstarten van een programma, dat gebeurt d.m.v. voorgesprekken met allerlei vertegenwoordigers en belanghebbers in het gebied. De gemeente zet hiervoor kwartiermakers en bedrijfscontactfunctionarissen in.

Verhogen van de bezettingsgraad van de marktkramen op de warenmarkten naar minimaal 80%.

Tussenstand april 2023: Deze monitor wordt jaarlijks gemonitord. Een tussenstand is niet beschikbaar.

Sinds eind 2022 is er ingezet op het tegengaan van de leegstand van marktkramen door middel van het per januari 2023 uitgeven van nieuwe vaste plaatsen aan marktondernemers. Verder is eind eerste kwartaal 2023 de meldplicht meelopers ingevoerd. Koopliden die op de wachtlijst staan voor een vaste marktplaats worden verplicht zich op dagbasis te melden met als doel een dagplaats in te nemen.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 100

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Economische ontwikkeling draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen 8. Eerlijk werk en economische groei en 9. Industrie, innovatie en infrastructuur.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Pagina 101

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

Pagina 102

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Economische ontwikkeling	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	4.444	5.054	5.134	5.634	6.134	6.134
Bijdragen rijk en medeoverheden	2.492	2.631	2.350	2.350	2.350	2.350
Overige opbrengsten derden	1.943	2.422	2.784	3.284	3.784	3.784
Overige baten	10	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	36.765	42.716	35.427	32.497	32.377	32.014
Apparaatslasten	10.481	10.754	10.518	10.499	10.457	10.457
Inhuur	21	234	229	229	229	229
Overige apparaatslasten	174	219	210	211	210	210
Personeel	10.287	10.301	10.078	10.059	10.018	10.018
Intern resultaat	5.962	5.910	4.967	4.967	4.967	4.967
Intern resultaat	5.962	5.910	4.967	4.967	4.967	4.967
Programmalasten	20.321	26.053	19.943	17.032	16.954	16.591
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	8.722	11.268	9.784	8.517	8.491	8.366
Kapitaallasten	293	131	131	131	131	131
Overige programmalasten	80	85	85	85	85	85
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	11.226	14.569	9.943	8.299	8.247	8.009
Saldo voor vpb en reserveringen	-32.321	-37.662	-30.293	-26.864	-26.244	-25.881
Saldo voor reserveringen	-32.321	-37.662	-30.293	-26.864	-26.244	-25.881
Reserves	524	6.444	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.264	3.968	0	0	0	0
Toevoeging reserves	740	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	0	2.476	0	0	0	0
Saldo	-31.797	-31.218	-30.293	-26.864	-26.244	-25.881

Vergelijk saldo

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 32.988	- 33.938	- 30.604	- 27.474	- 26.839	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 31.797					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 31.218	- 30.293	- 26.864	- 26.244	- 25.881

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten hebben vooral betrekking op marktgelden, inschrijfgelden, leges en de bijdragen vanuit de Europese Unie (EU) voor de managementautoriteit Kansen voor West.

Lasten

De lasten vloeien voort uit de uitvoering van diverse activiteiten en projecten voor economische stimulering en de Herstel- en vernieuwingsagenda. Daarnaast zijn er lasten voor toezicht, exploitatie en onderhoud van marktterreinen. Ook zijn er lasten voor de uitvoering van de managementautoriteit Kansen voor West.

Reserves

De voornaamste onttrekkingen aan de bestemmingsreserves betreffen Energietransitie (project Biondoil2 en Bleekaaarde), Duurzaamheidstransitiebudget (projecten Circulair ondernemerschap en Groeiversnelling MKB) en Rotterdamse Investeringsmotor.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop na reserves daalt, vanwege het aflopen van de volgende intensiveringen: Werklocaties en Nieuw ondernemerschap Circulaire Economie, Herstelplan Economie (2024) en Digitale voorbeeldstad / CDO Office (2025). Vanuit het coalitieakkoord zijn middelen toegevoegd voor sociaal ondernemerschap en aantrekkelijke winkelstraten en vindt een bezuiniging plaats op Rotterdam partners. Middelen voor digitale inclusie zijn opgenomen in het [programma Zorg, welzijn en wijkteams](#)

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Economische ontwikkeling		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-33.938	-30.604	-27.474	-26.839	-26.839
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		2.720	311	610	595	958
Bezuinigingen economische activiteiten	Bezuinigingen/Taakstellingen	500	530	530	530	530
Diverse bijstellingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Diverse technische correcties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	363

Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-215	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-71	0	0	0	0
Rotterdam Partners	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-300	0	0	0
Bestemmingsreserve Brexit	Reserves	72	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Energietransitie	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Ondernemersinitiatieven gericht op herstart	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	2.404	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	30	81	80	65	65
Begroting na wijzigingen		-31.218	-30.293	-26.864	-26.244	-25.881

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuinigingen economische activiteiten

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Per 2024 is € 655.000 minder voor economische activiteiten beschikbaar. Deze afschaling moet gevonden worden in:

- Inzet op duurzame maritieme economie, zoals samenwerkingsverbanden en subsidies;
- Minder activiteiten voor toerisme;
- Minder thematisch economische onderzoek;
- Minder activiteiten op het gebied van digitale economie.

Diverse bijstellingen

De kosten zijn geactualiseerd die de gemeente Rotterdam in 2023 had begroot voor de organisatie van de markten. De verwachting is dat de kosten stijgen door noodzakelijke reparaties van de putkasten. Ook voor plaatsing en het weghalen van hekken, containers en andere marktvoorzieningen worden vanwege prijsontwikkelingen hogere kosten verwacht. De hogere kosten worden gedekt vanuit opbrengsten aan marktelden; deze stijgen naar verwachting door het inlopen van leegstand.

Diverse technische correcties

De inzet op coördinatietaken en overkoepelende projecten voor de haven is in 2022 bekostigd uit onderschrijvingen op activiteiten en door temporisering van projecten. Dit geld schuift het college door om financiële gaten in de coördinatietaken op te vangen. Dit geld is ten onrechte opgenomen in 2027; dit wordt hierbij teruggedraaid.

Voor de inzet op de maakindustrie komt er een subsidieregeling. Deze regeling is bedoeld voor steun aan verbouwingen en voor huursubsidie voor ondernemingen in de Rotterdamse maakindustrie die gevestigd zijn in vooral de Spaanse Polder of het Makersdistrict, of die zich daar willen vestigen. Het geld hiervoor is ten onrechte opgenomen in 2027; dit wordt hierbij teruggedraaid.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao voor gemeentepersoneel. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de begroting 2024.

Kostenstijging Energie - Overig

De wereldwijde energiecrisis heeft in 2023 geleid tot prijsstijgingen van de energieproducten. De prijzen voor deze producten zijn fors hoger uitgekomen dan was geraamd voor de coalitieonderhandeling, bij het begin van de energiecrisis. Voor 2024 koopt de gemeente al dit jaar de volumes in. De huidige marktprijzen zijn lager; daardoor verwacht het college dat de energiekosten in dat jaar lager uitvallen dan in 2023.

Rotterdam Partners

De verwachting van het Rotterdamse bedrijfsleven, dat ook in grote mate profiteert van de inspanningen van Rotterdam Partners, inspringt om een deel van de financiering voor haar rekening te nemen, komt nog onvoldoende van de grond. Door vermindering van de taakstelling met € 300.000 in 2024 krijgt Rotterdam Partners meer overgangstijd en kan de bijdrage op ambities, zoals het aantrekken van beurzen en congressen, op peil worden gehouden..

Bestemmingsreserve Brexit

De bestemmingsreserve Brexit was bedoeld om de negatieve economische gevolgen van de Brexit in Rotterdam te dempen, in aanvulling op eerder genomen maatregelen. Het ging onder andere om de tijdelijke aanleg van een parkeerterrein voor vrachtwagens in Hoek van Holland. Geen van deze aanvullende maatregelen is meer nodig. Hierdoor vervallen de eerder opgenomen laste en onttrekking aan de reserve van -€ 260.000 in 2023.

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein: minder dan € 1 mln. In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. Dit is inclusief de nieuw gevormde reserves bij de jaarstukken 2022. De totale vrijval voegt het college toe aan de Algemene reserve. Dit geldt ook voor het restant op de bestemmingsreserve Brexit (€ 72.000).

Bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies

De kosten van de EFRO subsidie (Europees Fonds voor Regionale Ontwikkeling) voor het project Airport Technology Lab (ATL) van het programma Rotterdam The Hague Innovation Airport wordt naar boven bijgesteld volgens de beschikking daarover. Om de hogere lasten te dekken wordt de onttrekking aan de bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies opgehoogd met € 66.000 in 2023.

Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget

De uitwerking van het Duurzaamheidstransitiebudget (DTB) heeft geresulteerd in de volgende toedeling aan het programma Economische ontwikkeling: budgetten zijn toegekend aan de projecten Groeiversnelling MKB en

Innovatieve Circulaire Economie. Om de hogere lasten te dekken wordt de onttrekking aan de bestemmingsreserve DTB verhoogd met € 860.000 in 2023.

Bestemmingsreserve Energietransitie

Het uitvoeringsplan Energietransitie is geactualiseerd in de begroting 2023. Een aantal wijzigingen zijn het doorschuiven van projectbudgetten uit 2022 voor onder andere Biondoil2 en Bleekarde. Om de hogere lasten te dekken wordt er € 358.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Energietransitie.

Bestemmingsreserve Nationaal Programma Zuid

Voor de uitvoering van de transformatie aanpak aanloopstraten Boulevard Zuid is een eenmalige bijdrage van € 140.000 verleend voor 2022 en 2023. Daarvan is € 55.000 in 2022 uitgegeven. Om de resterende lasten in 2023 te kunnen dekken is een aanvullende onttrekking nodig van € 45.000.

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

Als onderdeel van de Herstel -en vernieuwingsagenda coronacrisis zijn bij de begroting 2021 middelen beschikbaar gesteld vanuit de Enecogelden beschikbaar gesteld voor vroege fase financiering van bedrijven in het mkb. Dit is gerealiseerd via een bijstorting in het UNIQ fonds, dat in beheer is bij de uitvoerende partij Innovation Quarter (IQ). Ook het ministerie van Economische zaken, de provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag dragen hieraan bij. De totale storting is € 10 mln. Op verzoek van het Rijk vindt de bijstorting in delen plaats. De Rotterdamse bijstorting is onderdeel van het laatste deel.

Ondernemersinitiatieven gericht op herstart

Door de volledige vrijval van reserves die kleiner zijn dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting. Daaronder valt de onttrekking uit de bestemmingsreserve Ondernemersinitiatieven gericht op herstart. De middelen waren bestemd voor inzet op ondersteunen van MKB-initiatieven en zou daarmee maatwerk in het kader van dienstverlening aan MKB kunnen bekostigen.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijk begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein: minder dan € 1 mln. In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval voegt het college toe aan de Algemene reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er is een aantal uitzonderingen, bijvoorbeeld als de gemeente geld van regiogemeenten beheert. Op de pagina Reserves staat welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C product komen deze reserves niet meer voor in deze lijst.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse wijzigingen doorgevoerd. De grootste daarvan zijn:

- Structurele formatie uitbreiding op Toerisme en Horeca vanaf 2023 (€ 45.000);
- Budgetoverheveling in 2023 vanuit [programma Beheer van de stad](#) voor Urban Future Global Conference (- € 110.000);

- Budgetoverheveling in 2023 naar het [programma Beheer van de stad](#) voor de compensatie van Rotterdam Partners (€ 50.000);
- Budgetoverheveling in 2023 van het [programma Cultuur](#) (-€ 10.000) en het [programma Veilig](#) (-€ 20.000) voor Up Rotterdam;
- Budgetoverheveling in 2023 naar het [programma Overhead](#) (€ 25.000) voor Citybranding;
- Budgetoverheveling in 2023 naar het [programma Volksgezondheid](#) (€ 10.000) voor Mobile Health Care;
- Budgetoverheveling naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#) (€ 2.500) voor uitvoering toeristische voetgangersbewegwijzering;
- Overheveling van € 29.000 naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#), voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies;
- Voor de organisatie van markten is de formatie in 2023 met 1 fte en voor 2024 met 2 fte verlaagd. Voor de dekking van de overheadkosten is hierdoor een lagere budgetoverdracht verschuldigd aan het [programma Overhead](#) (-€ 22.000 in 2023 tot -€ 17.000 in 2027);
- Voor de financiering van de structurele beheerkosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022 is er overheveling van € 3.000 naar het [programma Dienstverlening](#) vanaf 2023;
- Door de nieuwe inzet van het traineeprogramma is er een overheveling van € 18.000 (2023 tot 2025) naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#);
- Diverse kleine technische wijzigingen: € 9.000 in 2023 tot € 37.000 in 2027.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 103

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)
[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)
[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Het begrotingsprogramma Economische ontwikkeling gaat over het 'verdienvermogen' van Rotterdam. Waarmee verdienen onze bedrijven en ondernemers hun geld en waar kunnen Rotterdammers aan het werk? Het programma zorgt voor de juiste omstandigheden zodat bedrijven en ondernemers in Rotterdam hun werk optimaal kunnen doen. Daardoor komen binnen die bedrijven banen beschikbaar voor Rotterdammers en regiobewoners en dragen we bij aan een schone, innovatieve en circulaire Rotterdamse economie.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- Omgevingsvisie Rotterdam
- Herstel- en vernieuwingsagenda Rotterdamse economie
- [Havenvisie 2030](#)
- [Horecanota Rotterdam 2017-2021](#)
- Gebiedskoersen.....
- [Meerjarenperspectief en uitvoeringsprogramma Warenmarkten](#)

- [Plintenstrategie voor de Rotterdamse binnenstad](#)
- [Roadmap Next Economy](#)
- Visie Toerisme
- Hotelbeleid
- Acquisitiestrategie
- [Visie en strategie Rotterdam Makers District](#)
- [REO Navigator Werklocaties Rotterdam 2015-2025](#)
- [Detailhandelsnota Rotterdam \(2017\)](#)
- [Nota Kantoorruimte \(2019\)](#)
- [Nota bedrijfsruimte \(2019\)](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Glazen Maas Exploitatie B.V.
- Glazen Maas Infrastructuur B.V.
- ICOS Capital Fund 3 C.V.
- ICOS Cleantech Earlystage fund II B.V.
- Innovation Quarter B.V.
- StadshavensOntwikkelingsFonds voor Innovatie & Economie C.V.
- Havenbedrijf Rotterdam N.V.
- Swanbridge Capital B.V.
- Regionale ontwikkelingsmaatschappij Drechsteden

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 104

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Simons

Wethouder Simons is verantwoordelijk voor de portefeuille Haven, Economie, Horeca en Bestuur (wijken en kleine kernen).

'Een schone, vernieuwende economie en haven en ondernemerschap maximaal de ruimte geven.'

Energietransitie

Rotterdam maakt werk van de energietransitie. We werken aan lange termijn oplossingen: toewerken naar een klimaatneutraal en fossielvrij Rotterdam in en na 2050 en per 2040 is het stedelijk verkeer in Rotterdam uitstootvrij van schadelijke stoffen (inclusief mobiele werktuigen). We leveren de Rotterdamse bijdrage aan de landelijke reductienorm van -55% in 2030 en zetten voor het stedelijk gebied in op minimaal -25% CO₂-reductie in 2025, gemeten ten opzichte van 1990. Voor de haven zorgen we dat de Rijksambities voor voldoende reductie in 2030 worden ondersteund door onze inzet op innovaties. We zullen de plannen richting 2030 strak monitoren op daadwerkelijke voortgang en omvang. Ook meten we de jaarlijkse uitstoot van het gehele Rotterdamse grondgebied. Uiteraard zijn we hierbij afhankelijk van inzet Rijk en EU.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Duurzaam energiesysteem
Doel: Energietransitie gebouwde omgeving	Doel: Energietransitie in mobiliteit	Doel: Duurzame haven en industrie
Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	Projecten: niet van toepassing	Financiën
Omschrijving, kaders en verbonden partijen	Verantwoordelijke collegeleden	

Voortgang 2023

Voortgang 2023

CO₂ breed

Collegetarget CO₂-reductie: We zetten in op minimaal 25% CO₂-reductie voor het stedelijk gebied ten opzichte van 1990.

Realisatie 2022: bekend najaar 2023

Mijlpaal 2023: -15%

De rapportage van de Milieudienst Rijnmond van september 2022 laat zien dat de jarenlange stijging van de Rotterdamse CO₂-uitstoot is omgebogen naar een gestaag dalende trend. In 2021 was de totale CO₂-uitstoot in Rotterdam 27,2 Mton (megaton). De DCMR-doorrekening van de Rotterdamse klimaataanpak (mei 2023) voorziet dat de dalende trend zich de komende jaren voortzet tot minimaal 11,4 Mton minder CO₂-uitstoot in 2030. De restopgave van 4,4 Mton is minder dan de 7,4 Mton die in de vorige doorrekening werd voorzien. Dat is positief, zeker gezien het feit dat de landelijke ambitie tussentijds is verhoogd van -49% naar -55%.

Voor de stad Rotterdam – de gebouwde omgeving én de mobiliteit – is de verwachting dat de daling doorzet. Was de CO₂-uitstoot in 2021 nog 3,09 Mton, blijkt uit de doorrekening dat de CO₂-reductie in 2025 kan uitkomen op -27% ten opzichte van 1990. Voorwaarde is dat alle plannen worden gerealiseerd. Daarmee is het stedelijk doel van -25% uitstoot CO₂ in 2025 uitvoerbaar. Wel is dit zeer afhankelijk van de snelheid waarmee schone energiebronnen ook elders in Nederland worden gerealiseerd en de mate waarin het Rijk en gemeenten op alle plannen aansturen.

Schoon, duurzaam en robuust energiesysteem

Smart Energy Systems

In 2023 is € 1 mln beschikbaar voor nieuwe innovatieprojecten. De subsidieregeling Smart Energy Systems staat open tot 7 juni 2023. Voor het resterend budget is het de bedoeling dat dit in het najaar beschikbaar komt voor passende energie-innovaties voor stad of haven.

Zonne-energie

Zon op daken

- De 90 bedrijven met een SDE++-subsidie uit 2021 voor stimulering van duurzame energieproductie zijn benaderd. Het resultaat:
 - 8 locaties zijn gerealiseerd (gezamenlijk goed voor ruim 1 MWp zonvermogen)
 - 2 locaties worden niet gebouwd (gezamenlijk goed voor 4 MWp zonvermogen)
 - 79 locaties zijn nog in ontwikkeling:
- 95% van het beschikbaar gestelde subsidiebudget uit het Klimaatfonds Rotterdam Zon is uitgekeerd aan 34 non-profitorganisaties die zonnepanelen aanschaffen. De verwachting is dat eind juni 2023 het gehele budget besteed is. Dat is goed voor 8.600 ton CO₂-besparing, ofwel 72 kWp, voor 38 organisaties.
- In het eerste kwartaal 2023 namen 50 huishoudens deel aan de gezamenlijke inkoopactie 'Beverwaard Bespaart' om gezamenlijk zonnepanelen in te kopen.

Zon op infrastructuur

In februari 2023 tekende gemeente Rotterdam een intentieverklaring met Rijkswaterstaat, gemeentes Ridderkerk, Barendrecht, Albrandswaard, Hendrik-Ido-Ambacht en provincie Zuid-Holland om gezamenlijk onderzoek te doen naar de aanleg van zonnepanelen langs de A15 en A38.

Windenergie

- Nieuwe Waterweg: opgeleverd in 2019. Hier draaien nu 6 turbines voor in totaal 20,7 MW opgesteld vermogen.
- Hoeksebaan: 2 turbines, 12 MW totaal potentieel. Vergunningaanvraag verwachten we nog dit kwartaal te ontvangen van initiatiefnemer Eneco/FMT.
- Charloisse Poort: op bedrijventerrein Charloisse Poort loopt een verkenning naar de inpassingsmogelijkheden van een 5,5 MW-turbine. Uitsluitsel (go/no-go) komt uiterlijk na het zomerreces.
- Landtong Rozenburg: 1 turbine, 6.4 MW ingeschat potentieel. Ontwikkelaars: Pondera, met Rebel en Enercon. Aanvraag omgevingsvergunning wordt nu door gemeente beoordeeld. Planning: eind juni publicatie ontwerpbesluiten, met inloopavonden begin juli.
- Beneluxplein: er is recentelijk een partij geselecteerd die het onderzoek naar de milieueffecten (MER) van opstel mogelijkheden en turbinetypes gaat uitvoeren. De verwachting is dat de ingebruikname van de eventuele turbines op zijn vroegst in 2028 plaatsvindt.

Duurzame en schone haven en industrie

Bedrijven in de haven bereiden veel grote energiebesparingsprojecten voor. De gemeente werkt samen met innovatieve bedrijven. Voor de walstroominstallatie voor de cruiseterminal heeft de gemeente een subsidie van ruim € 11 mln beschikbaar gesteld. De werkzaamheden zijn al begonnen in samenwerking met het Havenbedrijf.

De gemeente richt verder 'H2 Makers' op. Dit is een kenniscentrum voor de waterstofmaakindustrie. In mei 2023 vond de World Hydrogen Summit plaats, met de gemeente Rotterdam als medeorganisator.

Energietransitie in de gebouwde omgeving

In 2023 zijn tot en met april 17 Verenigingen van Eigenaren (VvE's) begonnen met de begeleiding naar een duurzaam meerjarenonderhoudsplan (DMJOP) en duurzame investeringen. In totaal zijn 40 grote VvE's gestart; er is nog ruimte voor 20 grote VvE's om aan te sluiten.

Het college stelt € 52,9 mln beschikbaar om de lopende gebiedsaanpakken aardgasvrij af te maken en een gebiedsaanpak aardgasvrij te starten in Agniesebuurt-Oost.

In de gebiedsaanpak Heindijk zijn 320 woningen aangesloten op stadsverwarming. De resterende 48 woningen komen worden het komende jaar aangesloten. De gebiedsaanpakken in Pendrecht-Zuid en Reyeroord-West kunnen verder als er een oplossing is voor de huidige investeringsonzekerheid voor het warmtebedrijf. Daarnaast starten in 2023 de voorbereidingen voor Pendrecht-Noord en Reyeroord-Oost.

De gebiedsaanpak Bospolder-Tussendijken I is al ver in de uitvoering. De overige 800 woningen van Havensteder volgen. De particuliere woningeigenaren krijgen samen met VVE010 een aanbod om aan te sluiten op stadsverwarming. De VvE's worden gestimuleerd om ook andere verduurzamingsmaatregelen te nemen.

In Prinsenland–Het Lage Land is de gemeente samen met de woningcorporaties en Capelle aan de IJssel bezig met de aanbesteding voor aanleg, beheer en exploitatie van een warmtenet. Eind 2023 komt het definitieve aanbod van Eneco. Met Havensteder is een overeenkomst afgesloten om 750 woningen aan te sluiten op stadsverwarming.

In 2023 lopen 7 projecten die geld krijgen uit de specifieke uitkering energiearmoede van het Rijk, waaronder:

- Duurzaamwitgoedfonds: ruim 1.000 huishoudens geholpen aan energiezuinig witgoed
- Energieklussers: hielpen ongeveer 3.500 huishoudens
- Waterzijdig inregelen waardoor 130 huishoudens veel minder gas verbruiken.
- Waterzijdig inregelen waardoor huishouders veel minder gas verbruiken
- Collectieve coaching: sinds begin 2023 10 groepen afgerond; 5 groepen zijn bezig.
- Opzoomer Mee: met actieve bewoners een Energiekeet plaatsen in straten met veel energiearmoede. Bewoners krijgen er informatie over energiebesparing. Vanwege een succesvolle proef in Feijenoord wordt het uitgebreid naar 26 straten in verschillende wijken.

De subsidieregeling - met een gemiddelde waarde tot € 300.000 - voor VvE's loopt sinds 1 april 2023. Alle aanvragen lopen via VVE-010. De eerste aanvragen zijn ingediend; meerdere VvE's hebben interesse, waaronder grote VvE's.

Schouders onder de energietransitie in mobiliteit

Om CO2-reductie voor mobiliteit te realiseren is een brede aanpak nodig. Naast het autoluwer maken van de binnenstad en het aantrekkelijker maken van het openbaar vervoer, maakt de gemeente Rotterdam het gemotoriseerde verkeer uitstootvrij (elektrisch). Invulling van de indicator '20% schone passages in 2025' gebeurt volgens de Aanpak Nul Emissie Mobiliteit, in 4 pijlers:

1. Goederenvervoer: Binnen de ring voert Rotterdam op 1 januari 2025 een zero-emissiezone in voor alle zakelijke bestel- en vrachtauto's. Rotterdam werkt samen met het Convenant ZES en de community Logistiek010 aan slimme en schone logistiek. Ondernemers krijgen informatie over de ZES-zone, via brieven, social media, radioslots en, billboards. Tijdens het evenement Plug In 010 op 30 maart kregen de 400 bezoekers advies, een probeeraanbod en ondersteuning van initiatieven, aangevuld met nationale subsidieregelingen.
2. Personenvervoer: schonere mobiliteit vindt plaats via gerichte afspraken over elektrificatie met eigenaren en exploitanten van ov-bussen, doelgroepenvervoer (Wmo), deelauto's en taxi's. Daarnaast werkt de gemeente samen met werkgevers in de Klimaatalliantie Duurzame Mobiliteit (68 grote werkgevers, meer dan 100.000 werknemers in de regio).
3. Gemeentelijk wagenpark: verschoning van eigen voertuigen. Van de personenauto's is 80% volledig uitstootvrij. Dat geldt voor 38% van de lichte en 9% van de zware bedrijfsvoertuigen.

4. Laadinfrastructuur: iedereen in Rotterdam moet makkelijk kunnen laden, waar en wanneer dat nodig is. Voor 2026 komen er 4.000 openbare laadpunten bij de bestaande 4.800 punten. Er komen 100 extra snellaadpunten en 4 'heavy duty'-ladings voor vrachtauto's. 500 bedrijven krijgen advies en alle 45 bedrijfsterreinen krijgen een gebiedsgerichte aanpak voor laadinfrastructuur.

Uit diverse proeven en ervaringen blijkt dat er in grote raamwerkcontracten met zero-emissie mobiele werktuigen, zoals bouw materieel, veel mogelijkheden liggen voor CO₂-reductie en reductie van andere luchtvervuilende stoffen. Er komt een aanpak voor schonere mobiele werktuigen.

Financiële bijstellingen Energietransitie (x 1.000)

- € 31.991

Duurzaamheidstransitiebudget	- € 30.283
Wijzigingen Mobiliteit 2023	- € 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 708

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 107

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Energietransitie

Om de aangescherpte landelijke norm van -55% CO₂-reductie in 2030 te halen, moet Rotterdam meer maatregelen nemen, met name in het stedelijk gebied. We sturen op merkbare effecten van ons beleid:

- We toetsen de doelmatigheid van de huidige programma's en van toekomstige maatregelen om CO₂ te reduceren. We investeren in projecten met de hoogste reductie van uitstoot van schadelijke stoffen per bestede euro en het verminderen van de afhankelijkheid van fossiele bronnen.
- We laten de inzet en doelstellingen monitoren door DCMR, zodat tijdig kan worden bijgestuurd als de dalende trend onvoldoende doorzet om de landelijke norm van -55% CO₂ reductie te halen. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen de verantwoordelijkheden van het Rijk, de haven en de stad.

We zorgen ervoor dat alle bewoners kunnen meedoen aan de energietransitie en daarvan de vruchten kunnen plukken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het helpen van bewoners met schulden en het creëren van lokale banen in de energietransitie. Rioolvervanging en energietransitie trekken samen op om de overlast voor de Rotterdammer zo veel mogelijk te beperken. Daarnaast zetten we in op energiebesparing. Dat wat we niet aan energie gebruiken of grondstoffen, hoeft ook niet opgewekt, geproduceerd of vervoerd te worden. Uiteraard geldt

dit ook voor onze gemeentelijke organisatie. We ontzien kwetsbare Rotterdammers bij maatregelen die een financiële inbreng nodig hebben.

Doel: Duurzaam energiesysteem

Pagina 108

Doel: Duurzaam energiesysteem

In het regeerakkoord is een vermindering opgenomen van 55% op de uitstoot van CO₂ op weg naar 2050. Dit betekent dat in 2030 de CO₂-uitstoot die samenhangt met de voeding van het landelijk elektriciteitsnet 67% lager ligt dan in 1990. Daarnaast werkt de gemeente Rotterdam aan een robuust, duurzaam energiesysteem dat is aan te passen is aan nieuwe ontwikkelingen. Het elektriciteitsnet is een onderdeel van dit duurzame systeem. Het biedt alternatieven voor de huidige oplossingen bij warmte en kou.

Het energiesysteem moet de groei versnellen van de stad en van de uitvoering van andere ruimtelijke opgaven, zoals vergroening, klimaatadaptatie en rioolvervanging.

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

In 2026 is 3,2 km² zonnepanelen gerealiseerd

Hiervan staat in 2026 ongeveer 2 km² aan panelen op daken. Ongeveer 0.3 km² staat in 2026 langs wegen en pleinen. De gemeente geeft het goede voorbeeld en stelt alle geschikte publieke gebouwen beschikbaar voor de plaatsing van zonnepanelen.

In 2025 is 350 MW windenergie gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven

De gemeente houdt zich aan bestaande afspraken over vijf te realiseren windparken op Rotterdams grondgebied.

Rotterdam werkt aan alternatieve warmte - en koudeoplossingen

De gemeente zet in op duurzame warmte - en koudebronnen voor ruimteverwarming in de gebouwde omgeving.

We werken aan een robuust, adaptief en slim energiesysteem van transport, opslag en distributie

We werken aan een schoon, slim, adaptief en rechtvaardig energiesysteem waarvan het elektriciteitsnet een onderdeel is. Hiervoor werken we samen met verschillende stakeholders, waaronder netbeheerder Stedin. Daarnaast stimuleert de gemeente innovaties in het energiesysteem.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2026 is 3,2 km² zonnepanelen gerealiseerd

- Stimuleren Zon op daken (bedrijven, scholen, instellingen, energie coöperaties, VvE's). We maken een kader/leidraad Zon op daken die vallen onder het Besluit Risico Zware Ongevallen (BRZO).
- Stimuleren Zon op en langs infrastructuur (snelwegen, gemeentelijke infrastructuur, parkeerplaatsen);
- Uitvoering reeds geplande zonneparken Slufter en Oranjepolder;
- Voor de daken van het gemeentelijk vastgoed met een oppervlakte groter dan 250 m² komt er bouwtechnisch onderzoek naar de geschiktheid van het dak voor zonnepanelen. Voor kleinere daken brengen meerjarenonderhoudsplannen de maatregelen in beeld, waarna uitvoering volgt.
- De gemeente stimuleert plaatsing van zonnepanelen op daken van monumenten en gebouwen in beschermde stadsgezichten als de karakteristieke waarden van een monument dat toelaten
- We stimuleren innovatieve technieken voor de opwek, opslag en distributie van zonne-energie.

In 2025 is 350 MW windenergie gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven

- De gemeente ontwikkelt de aangewezen zogenaamde VRM-locaties voor windparken
- Zoals in het coalitieakkoord is afgesproken gaat de gemeente in gesprek met de provincie om te verzoeken of er een andere locatie mogelijk is voor de geplande windmolens op de Landtong en het Beneluxplein. Er komt een onderzoek naar de mogelijke ontwikkeling van een windpark op de strekdam bij Hoek van Holland (zoals vastgelegd in de RES 1.0).
- Ook komt er een nieuw kader voor windparken met duidelijke uitgangspunten zoals afstandsnormen en financiële participatie van bewoners in onder andere energie-coöperaties. Hierbij nemen we de landelijke richtlijnen als uitgangspunt, tenzij we die als Rotterdam kunnen verbeteren.

We werken aan alternatieve warmte - en koude oplossingen

- De gemeente werkt aan een strategie voor warmte- en koudebronnen. Daarmee gaat de gemeente na of restwarmte, geothermie en aquathermie goede alternatieven zijn voor het gebruik van fossiele brandstoffen. Onderdeel hiervan is een verlaging van de temperatuur van het warmtenet van hoogtemperatuur naar middentemperatuur zodat naast restwarmte uit de haven ook andere duurzame bronnen met een lagere temperatuur, zoals geothermie en aquathermie, kunnen worden gebruikt. Het verlagen van de temperatuur zorgt verbeteren van de capaciteit en beperken van het warmteverlies van het warmtenet.
- De WAT-kaart, dit is de kaart die onderdeel uitmaakt van de vastgestelde transitievisie warmte die laat zien per buurt het beste alternatief is voor aardgas, wordt onderdeel van de Rotterdamse warmte-koudestrategie.

We werken aan een robuust, adaptief en slim energiesysteem van transport, opslag en distributie

- Er komen afspraken met Stedin en andere betrokken organisaties over de benodigde verzwaringen van het elektriciteitsnetwerk. Die verzwaringen moeten een goede groei van de stad en de economie mogelijk maken. Er komen afspraken over het slimmer benutten van netwerken en maken daarvoor afspraken met partners over het delen van data zodat we als gemeente onze regisseursrol beter uit kunnen voeren.
- Het programma Smart Energy Systems koppelt innovaties in het energiesysteem aan economische kansen voor Rotterdam.
- Rotterdam houdt regie op de uitvoering van de Rotterdamse waterstofagenda in stedelijk gebied.
- Als het Rijk bij Rotterdam aanklopt over een kerncentrale in de haven, gaan we daarover met het Rijk in gesprek omdat onderzoek van alternatieve energiebronnen hoort bij de energietransitie.
- We participeren in de RES-regio Rotterdam- Den Haag; uitvoeringsagenda en RES 2.0.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Begroting	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
We zetten in op minimaal 25% CO ₂ -reductie in 2025 voor het stedelijk gebied, gemeten ten opzichte van 1990.	Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -10% t.o.v. 1990 (3,09 Mton)	Bekend najaar 2023	Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -15% t.o.v. 1990	Bekend najaar 2024	Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -20% t.o.v. 1990	Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -25% t.o.v. 1990: (2,58Mton)	Stedelijke CO ₂ -uitstoot minimaal -n.t.b. % t.o.v. 1990	n.v.t.
In 2026 is 3,2 km² zonnepanelen gerealiseerd.		0,7km ²	Bekend zomer 2023				3,2 km ²	n.v.t.
In 2025 is 350 MW windenergie gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven.						350 MW, waarvan 300 MW in haven	n.v.t.	n.v.t.

Toelichting indicatoren

Target CO₂

Om Rotterdam te laten aansluiten bij de nationale doelstelling en het beleid voor het terugdringen van CO₂-uitstoot, stelt Rotterdam het volgende doel: We zetten in op minimaal 25% CO₂-reductie in 2025 voor het stedelijk gebied, gemeten ten opzichte van 1990.

Voor de haven zorgt Rotterdam met innovaties voor steun van de rijksambities voor reductie in 2030. Er komt een monitoring van de plannen op voortgang en omvang. Er komt ook een jaarlijkse meting van de jaarlijkse uitstoot van het gehele Rotterdamse grondgebied. Uiteraard zijn we hierbij afhankelijk van inzet Rijk en EU.

Op basis van de DCMR-doorrekening zijn de mijlpalen voor 2023 en 2024 bepaald. Najaar 2023 zijn de realisatiecijfers over uitstoot 2022 bekend.

Zonnepanelen

*Meting gebeurt met luchtfoto's; dat is alleen in maart mogelijk omdat er dan nog geen bladeren aan de bomen hangen. De cijfers volgen dan na analyse van de foto's in de zomer. Over het behalen van de target voor 2026 zal dus pas in de zomer van 2027 kunnen worden geconcludeerd.

Doel: Energietransitie gebouwde omgeving

Pagina 109

Doel: Energietransitie gebouwde omgeving

Deze opgave beoogt de realisatie van duurzame en toekomstbestendige wijken, woningen en gebouwen. Alle woningen en andere gebouwen moeten in 2050 vrijwel CO₂-neutraal zijn. De tussenstap is een stevige CO₂-reductie in 2030. Dit gebeurt in samenhang met andere beleidsterreinen en kosteneffectief. Zoveel mogelijk gaat dit zonder overlast voor de bewoners en ondernemers. Daarom gaan het rioolvervangingsplan en de acties voor energietransitie zoveel mogelijk samen in uitvoering.

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- **Energiebesparing en verduurzaming van de woningvoorraad en andere gebouwen**
 - *Bestaande woningen:* Eigenaar-bewoners en VvE's nemen duurzame energiebesparende maatregelen om hun woningen toekomstbestendig te maken. Het streven is om in 2028 geen corporatiewoningen en bezit particuliere verhuurders te hebben met energielabels E, F en G. Rotterdammers met een smalle beurs nemen kleine duurzame energiebesparende maatregelen met hulp van energieklussers.
 - *Nieuwbouw:* Rotterdam heeft een ambitieus nieuwbouwprogramma met flinke duurzame ambities. Met het programma Duurzaamheid in Gebiedsontwikkeling (DGO) helpen we planteams en ontwikkelaars om Rotterdamse duurzaamheidsambities concreet te maken en op te nemen in hun projecten. Door duurzaamheid vanaf het begin in het proces mee te nemen houden we bovendien tempo in de bouwopgave en voorkomen we vertraging verderop in het proces.
 - *Mkb ruimtes, horeca gelegenheden en andere gebouwen:* 95% van de kantoren voldoet in 2025 aan energie label C-verplichting. We ondersteunen het van mkb met het toepassen van energiebesparende maatregelen.
- **Betaalbaarheid van de energietransitie en tegengaan energie armoede.** De energietransitie moet betaalbaar zijn voor alle Rotterdammers. Alle Rotterdammers moeten kunnen meedoen. We ontzien kwetsbare Rotterdammers bij maatregelen die een financiële inbreng nodig hebben

- **Geen fossiele energie in woningvoorraad per 2050.** In 2026 heeft Rotterdam minder aardgasaansluitingen dan in 2022. We geven uitvoering aan de Rotterdamse Transitievisie Warmte (RTvW). Voorwaarde hiervoor is dat er externe financiële middelen hiervoor beschikbaar komen. Maatregelen voor de energietransitie stimuleren de werkgelegenheid in deze sector
- **Faciliteren concernbrede en stadsbrede verduurzaming.** Er komt een organisatiebrede en stadsbrede verduurzaming. Het doel is dat binnen heel Rotterdam, zowel de stad als de ambtelijke organisatie alle duurzaamheidsambities als vanzelf meegaan in het de normale werkzaamheden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Energiebesparing en verduurzaming van de woningvoorraad en andere gebouwen

Bestaande woningen

- Hulp aan actieve Rotterdammers die met duurzaamheid aan de slag willen gaan. De behoeftes zijn divers. Daarom komt er waar mogelijk maatwerk en vindt aansluiting plaats bij de ontwikkeling van Wijk aan Zet.
- De gemeente promoot rijksregelingen en het Rotterdamse Energietransitiefonds. We blijven energietransitieleningen beschikbaar stellen voor Rotterdammers, VvE's, ondernemers, scholen en sportverenigingen die hun pand willen verduurzamen. We maken dit zo toegankelijk mogelijk.
- De gemeente maakt in 2023 inzichtelijk in welke buurten/wijken isoleren het leidende principe is en tot welk niveau, hiervoor voegen we 'isolatiewaarden' toe aan de bestaande WAT-kaart. We starten in 2023 ook met het werken aan een nieuwe WANNEER-kaart en (wijk)uitvoeringsplannen.
- We stellen in 2023 de Rotterdamse norm voor energiebesparing vast. Dit is een vertaling van de Standaard & Streefwaarden naar de Rotterdamse situatie,
- We starten in 2023 met gebiedsgerichte aanpakken voor isoleren, ervan uitgaande dat er middelen van het Rijk beschikbaar komen.
- Voortzetting van VvE-010 als hét adviesloket voor VvE's die aan de slag willen met het onderhoud en verduurzaming van hun gebouw.
- Met woningcorporaties komen er prestatieafspraken over de manier en de snelheid van verduurzaming, ook voor aardgasvrij.

Nieuwbouw

- Concreet duurzaamheidsadvies helpt bij de verduurzaming van nieuwbouw, vanaf het eerste begin van de gebiedsontwikkelingen. Projectteams en ontwikkelaars krijgen instrumenten om zelf met duurzaamheid aan de slag te gaan.
- We lanceren een quickscan waarmee je in 5 minuten en 4 stappen een duurzaam advies op hoofdlijnen krijgt voor een bouwproject.

Mkb ruimtes, horeca gelegenheden en andere gebouwen

- Per 1 januari 2023 moeten kantoorpanden energie label C hebben. In 2022 en 2023 wordt vooral ingezet op informatievoorziening en ondersteuning naar de vastgoedeigenaren. In 2024 en 2025 gaat de inzet vooral naar handhaving.

- We bieden het mkb (alle ondernemers in de stad inclusief de horeca) met energiescans inzicht in de meest effectieve aanpassingen om hun energierekening te verlagen, praktische hulp bij de uitvoering van kleine maatregelen en subsidies om verduurzaming van hun pand en/of bedrijventerrein te realiseren.
- We bieden ondernemersverenigingen hulp met een aanpak op bedrijventerreinen om collectieve energiemaatregelen te kunnen uitvoeren. Het gaat om praktische kennis en hulp bij het benutten van subsidies van provincie, Rijk en regio.

Betaalbaarheid van de energietransitie en tegengaan energiearmoede

- Wij zorgen voor praktische, gratis hulp voor Rotterdammers met een smalle beurs om hun huis energiezuiniger te maken, met kleine energiebesparende producten en hulp bij installatie hiervan. We zetten daarvoor energiekussers in, waaronder mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.
- We trekken samen op met woningcorporaties aangezien 70% van de Rotterdammers met energiearmoede bij één van hen een woning huurt.

Geen fossiele energie in de woningvoorraad in 2050

- Bestaande pilots voor aardgasvrije gebieden maakt de gemeente af, waarbij we doorgaan met de acties om lokale banen te creëren volgens het leerwerkakkoord. Er komen gesprekken met het Rijk en met 'Europa' over een betaalbaar aanbod.
- 17.500 Rotterdammers zijn op het warmtenet aangesloten maar koken nog op gas. Hierdoor betalen zij dubbel vastrecht. Zij krijgen informatie over elektrisch koken. We reserveren ruimte voor een toekomstig warmtenet bij projecten (in de ondergrond) waar nog niet gestart kan worden met aardgasvrij.
- De gemeente maakt voor Rotterdammers helder wanneer ze wat ze moeten doen om hun woning goed te isoleren en aardgasvrij te maken. Dit doen we via de Rotterdamse Transitievisie Warmte. De komende jaren gaat de gemeente aan de slag met de implementatie van de Wet gemeentelijk instrumentarium warmtetransitie en Wet collectieve warmtevoorziening. De inwerkingtreding van deze wetten is voorzien op respectievelijk 1 januari 2024 en 1 juli 2024. Tijdig herijken we dan ook de Rotterdamse Transitievisie Warmte zodat deze in lijn komt met deze nieuwe wetgeving en de Omgevingswet
- We starten nieuwe gebiedsaanpakken als er voldoende externe middelen zijn en we een betaalbaar aanbod aan gebouweigenaren kunnen doen zodat alle bewoners kunnen profiteren van duurzame warmte.

Faciliteren concernbrede en stadsbrede verduurzaming

- We jagen concernbreed verduurzamingsinitiatieven aan. Inhoudelijk leggen we hiervoor verantwoording af via de paragraaf klimaat.
- We zetten extra in op effectieve lobby zodat we het verkrijgen van Rijks- of EU-subsidies voor duurzaamheidsprojecten voor onze gemeente optimaliseren.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Drie gebiedsgerichte aanpakken isolatie gestart in 2023		3**		n.t.b.			n.t.b.

(nog
geen
budget)

Per jaar traject advies & ondersteuning verduurzaming voor 30 grote VvE's en 20 kleine VvE's***	Groot: 23 gestart Klein: 38	Groot: 30 Klein: 20	Groot: 60 Klein: 40	Groot: 90 Klein: 60	Groot: 120 Klein: 80	n.t.b.
Energie label van 8.358 corporatiewoningen met E, F, of G-label verbeterd in 202.					8.358 (in 2028)	n.v.t.
Aantal huis-aan-huis bezoeken van energieklussers	3.500	n.t.b. (nog geen budget na 2023)	n.t.b. (nog geen budget na 2023)	n.t.b. (nog geen budget na 2023)	n.t.b. (nog geen budget na 2023)	n.t.b.
Afname aantal aardgas aansluitingen en aantal WEQ dat aardgasvrij is gemaakt (gebruikt geen aardgas meer voor koken, verwarming en bereiding van warm tapwater)	We zijn in overleg met Stedin over een correcte nulmeting en we werken toe naar een goede jaarlijkse monitor hiervoor				10.000*	
Afname aardgasgebruik stad in m3	We zijn in overleg met Stedin over een correcte nulmeting en we werken toe naar een goede jaarlijkse monitor hiervoor	-10% t.o. v. 2021	-15% t. o.v. 2021	-20% t. o.v. 2021	-25% t. o.v. 2021*	n.t.b.

Toelichting indicatoren

*De streefwaarden zijn afhankelijk van het beschikbare geld voor de gebiedsaanpakken.

** Er is voor 2023 Duurzaamheidstransitiebudget (DTB). Daarna: onder voorbehoud van toekenning van geld door het Rijk. Deze middelen zijn in mei 2023 aangevraagd.

*** Indien DTB hiervoor wordt toegekend.

Doel: Energietransitie in mobiliteit

Pagina 110

Doel: Energietransitie in mobiliteit

In de stedelijke mobiliteit liggen veel mogelijkheden voor vermindering van de CO2-uitstoot. De ontwikkelingen op het gebied van uitstootvrije mobiliteit gaan hard. Door hiervan gebruik te maken, lijkt het haalbaar om al voor 2040 over te schakelen naar een uitstootvrij mobiliteitssysteem in de stad. Daarbij vullen fiets, openbaar vervoer en deelmobiliteit elkaar aan en is het gemotoriseerd verkeer schoon. Dat is goed voor het klimaat én voor schone lucht.

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- Per 2040 stoten het stedelijk verkeer en mobiele werktuigen geen schadelijke stoffen meer uit. Voor 2026 is de inzet: 20% schone passages binnen de ring.
- In de collegeperiode 2022 tot 2026 spant de gemeente zich in voor de invoering van de zero-emissiezone voor stadslogistiek binnen de ring van Rotterdam per 2025. Voor een aantal voertuigcategorieën geldt een overgangsregeling tot 2030.
- We verbeteren de laadpaalinfrastructuur en breiden deze uit. We komen met een aanpak voor de komende 10 jaar. Daarin wordt aangegeven waar de laadpalen komen en hoe het energienetwerk dit aan kan. We kijken daarbij naar betere technieken en waar mogelijk dubbel gebruik met andere auto's, andere soorten voertuigen of schepen (walstroom).
- Er komen stappen in de richting van emissievrij personenvervoer in 2040 hieronder vallen taxi's, doelgroepenvervoer, openbaar vervoer en deelmobiliteit. Daarnaast wordt doelgroepgericht ingezet op verduurzaming, bijvoorbeeld via werkgevers en een nog op te zetten bewonersaanpak.
- Verduurzaming van mobiele werktuigen.
- Het gemeentelijke wagenpark is emissievrij in 2030.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Conform het nationale klimaatakkoord en de uitvoeringsagenda stadslogistiek spant Rotterdam zich in om 1 januari 2025 een zero-emissiezone voor alle zakelijke bestel- en vrachtauto's in te voeren. Deze inspanningsverplichting heeft het college in 2020 in het Convenant ZES vastgesteld. Invoering van de zone gebeurt in samenspraak met de logistieke sector en de partners uit het Convenant ZES. Bijkomende acties, zoals persoonlijk advies en subsidieregelingen, zorgen ervoor dat de zero emissiezone voor iedere ondernemer haalbaar is, van zzp'er tot multinational. Huidige milieuzones worden voortgezet, uitgezonderd de milieuzone stad die vervalt met de invoering van de zero-emissiezone.
- De gemeente stimuleert de versnelling van de aanleg van laadinfrastructuur zodat iedereen in Rotterdam makkelijk kan laden waar en wanneer dat nodig is. Dit betekent meer openbare laadpalen en laadpleinen, snelladers voor logistiek en taxi, en ondersteuning van bedrijven, VvE's en huurders. Uitbreiding van het laadnetwerk gebeurt in nauwe samenwerking met de netbeheerder en sluit aan bij de energiesysteemvisie van de stad. Invoering van 'slim laden' op alle publieke laadpunten.
- Inzet op minder reizen, meer fietsen en lopen, en emissievrije gemotoriseerde voertuigen. De gemeente benadert alle werkgevers in Rotterdam voor de overgang naar duurzame mobiliteit. Kennisdeling en goede voorbeelden versnellen de mobiliteitstransitie in werkgerelateerd verkeer. De gemeente onderzoekt hierbij ook hoe we beter met partijen als Rijkswaterstaat en Havenbedrijf Rotterdam (HbR) op kunnen trekken in onze gezamenlijke ambities.

- Er komt een aanpak voor de verduurzaming van mobiele werktuigen

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Nulmeting 2021	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
		2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Schone passages binnen de ring	8,6%	10,6%				20%		

Toelichting indicatoren

Schone passages binnen de ring

Het gaat hierbij om het percentage passages van schone motorvoertuigen (ook vracht) binnen de ring: elektrisch, waterstof en hybride. Het betreft hier geen unieke voertuigen; in praktijk betekent dit dat een voertuig meerdere keren geregistreerd kan worden. Met deze indicator meten we de voortgang van elektrificatie, ook wel verschoning.

Doel: Duurzame haven en industrie

Pagina 111

Doel: Duurzame haven en industrie

Tijdens de collegeperiode 2022 tot 2026 stuurt de gemeente binnen de eigen verantwoordelijkheden aan op verduurzaming van gevestigde bedrijven en faciliteiten voor innovaties voor de circulaire haven economie. De huidige uitstoot is nog 24% hoger dan 1990, omdat de Rotterdamse haven de afgelopen decennia is uitgebreid. De benodigde transitie in de haven, zoals sluiting van de kolencentrales, komt van de waterstof economie of afvang van CO₂, start in de huidige collegeperiode, maar kan pas na 2026 doorgroeien. De transitie is afhankelijk van wereldwijde ontwikkelingen en nationale sturing. De uitstoot bij de kolencentrales nemen toe door de oorlog in Oekraïne en de ambitie om aardgas te besparen. Ondanks deze afhankelijkheid wil Rotterdam voor 2025 sturen op vermindering van uitstoot en gerealiseerde projecten, om het routeplan naar 2030 in te vullen. Dat draagt bij aan de positionering van de haven als waterstof-hub van Europa, en mede daardoor als dé duurzame wereldhaven van de toekomst.

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

Versnellen walstroom en stimuleren verduurzaming scheepvaart

- Versnelde invoering van walstroom en stimulering van verduurzaming in de scheepvaart. Kades in stedelijk gebied, voor binnenvaart en zeescheepvaart, krijgen deze coalitieperiode walstroom.
- Er komt een generatorverbod op plekken waar generatoren overlast veroorzaken voor bewoners.

- Ondersteuning van innovatie in het varen op elektriciteit voor de binnenvaart, en het gebruik van waterstof en groene brandstoffen.
- Doelstellingen - die de gemeente nastreeft zijn: 90% van de roll-on roll-of, offshore, ferry's, 100% van de cruiseschepen gebruikt walstroom en 50% van de grootste containerschepen. Als de EU de ambities omhoog bijstelt doen wij dat ook.

Elektrificatie, aanlanding Wind op zee en energiebesparing industrie

De gemeente wil zorgen dat:

- Energiebesparing in de grote industrie in de haven wordt aangejaagd en opgevolgd.
- Infrastructuur en innovatie voor elektriciteit en stoom wordt bevorderd.
- Verdere inzet op aanlanding en (land)infrastructuur van grootschalige wind op zee ter bevordering van de elektrificatie van het Haven en Industrieel Complex (HIC) en de lokale productie van groene waterstof.
- Infrastructuur en opslagcapaciteit op orde worden gebracht van zowel elektriciteit als waterstofinfrastructuur.

Wat gaan we daarvoor doen?

Versnellen walstroom en stimuleren verduurzaming scheepvaart

- Samen met het Havenbedrijf Rotterdam werken aan walstroomprojecten. De gemeente is aanjager voor de kades in stedelijk gebied. Oplossing van knelpunten, zowel in de ruimtelijke inrichting als financieel. Voor de kades in het havengebied is het Havenbedrijf Rotterdam de voortrekker en helpt de gemeente daarbij
- Stimuleren van vergroening van de binnenvaart
- We zorgen dat de grondstoffentransitie en de energietransitie in de haven zoveel mogelijk elkaar versterken.

Elektrificatie en energiebesparing industrie

- Rotterdam is onderdeel van het Groei door Reductie-project. Daarin krijgen bedrijven ambitieuze energiescans en monitoring van de voortgang die ze maken.
- Samenwerking met DCMR en Deltalinqs voor kennisdeling op het gebied van energiebesparing. Verkenning van de mogelijkheden voor handhaving van de verplichting tot energiebesparing in de industrie.
- De gemeente gaat in gesprek met Stedin, Havenbedrijf en Deltalinqs voor uitbreiding van de infrastructuur voor elektriciteit en stoom en waar nodig faciliteren we aanlanding van windparken op zee in de haven en op de tweede Maasvlakte.

Hoe meten we dat?

Rotterdam ondersteunt met innovaties de ambities van het Rijk de vermindering van uitstoot in 2030 voor de haven. Er komt een strakke monitoring van de plannen voor 2030. DCMR rekent dit jaarlijks door. Ook komt er een jaarlijkse meting van de uitstoot van schadelijke stoffen voor het gehele Rotterdamse grondgebied.

Specifieke versnelling van de aanleg van drie types walstroom, waarbij ook de inzet van Havenbedrijf Rotterdam en partijen in de haven essentieel is:

- Walstroom 1: Tot en met 2026 komen er walstroomvoorzieningen voor zeeschepen aan de volgende stedelijke kades: een ligplaats voor een cruiseschip aan de Wilhelminakade, zes ligplaatsen aan de Parkkade, vijf ligplaatsen aan de Lloydkade;
- Walstroom 2. Tot en met 2026 komen er walstroomvoorzieningen voor de grootste zeeschepen: drie ligplaatsen voor ‘deep sea’-containerschepen, drie ligplaatsen voor ferry’s en twee ligplaatsen voor offshore-schepen. Alle container- en ferryterminals moeten voor 2030 walstroomfaciliteiten hebben en hebben projecten hiervoor in voorbereiding. Het is nog onzeker welke van deze vóór 2026 walstroom krijgen en welke tussen 2026 en 2030; de aantallen zijn ambitieus maar haalbaar.
- Walstroom 3: Voor alle ligplaatsen in de Rotterdamse haven komt een Plan van Aanpak versnelling walstroom voor de periode 2024 tot 2030. Rotterdam stimuleert versnelling van de aanleg met nieuw beleid, een inventarisatie en analyse van alle ligplaatsen in de haven, selectie van de ligplaatsen voor het eerste uitvoeringsplan en vervolgens uitgifte van vouchers voor quickscans, instelling van generatorverboden en nieuwe maatwerksubsidies.

Indicatoren	Nulmeting 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Walstroom 1	Geen walstroom aan de Park- Lloyd- en Wilhelminakade	6x Parkkade gerealiseerd		5x Lloydkade gerealiseerd	Cruiseterminal gerealiseerd		
Walstroom 2	0 van de 8			4 van de 8	8 van de 8		
Walstroom 3	0% van de plannen	Heatmap, lijst alle ligplaatsen, uitvoeringsplan 1, vouchers, generatorverbod en nieuwe maatwerksubsidies		50% van de plannen	100% van de plannen		

Toelichting indicatoren

In de uitwerking van het programma Energietransitie zullen we een concrete indicator formuleren op het aantal of de kwaliteit van de vergunningen dat per jaar wordt aangevraagd in het Versnellingshuis.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Energietransitie draagt bij aan:

- SDG 1 Geen Armoede
- SDG 3 Goede gezondheid en welzijn
- SDG 7 Betaalbare en duurzame energie
- SDG 8 Waardig werk en economische groei
- SDG 9 Industrie, innovatie en infrastructuur
- SDG 11 Duurzame steden en gemeenschappen
- SDG 12 Verantwoorde consumptie en productie
- SDG 13 Klimaatactie
- SDG 14 Leven in het water
- SDG 15 Leven op het land
- SDG 17 Partnerschap om doelstellingen te bereiken

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Pagina 113

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

Pagina 114

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Energietransitie	Realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027

Baten exclusief reserves	4.894	36.242	35.742	32.742	32.742	32.742
Bijdragen rijk en medeoverheden	4.090	35.610	35.710	32.710	32.710	32.710
Financieringsbaten	8	32	32	32	32	32
Overige opbrengsten derden	1.481	600	0	0	0	0
Overige baten	-685	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	32.986	53.379	25.025	18.145	17.687	17.687
Apparaatslasten	6.431	9.578	10.806	10.808	10.771	10.771
Inhuur	16	1.233	13	13	13	13
Overige apparaatslasten	103	124	125	125	125	125
Personeel	6.312	8.221	10.669	10.671	10.633	10.633
Intern resultaat	9.462	6.757	3.208	3.208	3.208	3.208
Intern resultaat	9.462	6.757	3.208	3.208	3.208	3.208
Programmalasten	17.093	37.045	11.011	4.128	3.708	3.708
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	12.522	29.902	10.047	2.709	2.733	2.725
Kapitaallasten	607	894	964	985	975	983
Overige programmalasten	46	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	3.918	6.249	0	434	0	0
Saldo voor vpb en reserveringen	-28.092	-17.137	10.717	14.598	15.055	15.055
Saldo voor reserveringen	-28.092	-17.137	10.717	14.598	15.055	15.055
Reserves	-10.489	-26.852	-15.682	-19.566	-20.000	-20.000
Onttrekking reserves	9.511	22.648	4.318	434	0	0
Toevoeging reserves	20.000	49.500	20.000	20.000	20.000	20.000
Saldo	-38.581	-43.988	-4.965	-4.968	-4.945	-4.945

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 40.864	- 11.997	- 2.182	- 2.259	- 2.231	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 38.581					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 43.988	- 4.965	- 4.968	- 4.945	- 4.945

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten zijn rijksbijdragen voor inzet op aardgasvrije wijken, het tegengaan van energiearmoede en de inzet op energiebesparing.

Lasten

De lasten betreffen de uitvoering van diverse activiteiten en projecten gericht op de CO2-reductie (waaronder aardgasvrije wijken), uitvoering van het klimaatakkoord en inzet op energiearmoede.

Reserves

De onttrekkingen van reserves gaan om de reserve Energietransitie (waaronder Walstroom, Smart Energy Systems, Zero Emissie Zones) en diverse reserves voor gebiedsaanpakken aardgasvrije wijken. Daarnaast zijn er onttrekkingen begroot aan de reserve Duurzaamheidstransitiebudget voor inzet op klimaat-brede activiteiten.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop na reserves daalt met ingang van 2023 door het aflopen van diverse incidentele middelen. De benodigde meerjarige middelen voor uitvoering van activiteiten en projecten gericht op de CO2 -reductie en het klimaatakkoord zijn volledig gedekt door rijksbijdragen.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Energietransitie		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-11.997	-2.182	-2.259	-2.231	-2.231
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-31.991	-2.783	-2.709	-2.714	-2.714
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-128	0	0	0	0
Wijziging projecten Mobiliteit 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.000	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Exploitatiekosten uitvoering energietransitie	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-1.382	-1.400	-1.400	-1.400
Onzekerheid Rijksmiddelen: personele lasten ZES	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-3.000	0	0	0
Verwachte Rijksmiddelen Zero Emissie Stadslogistiek	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	3.000	0	0	0
Bestemmingsreserve Autoluw fonds	Reserves	902	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaam	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	Reserves	-30.283	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Energietransitie	Reserves	500	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-1.981	-1.401	-1.309	-1.314	-1.314
Begroting na wijzigingen		-43.988	-4.965	-4.968	-4.945	-4.945

Toelichting financiële bijstellingen

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf Investerings](#) staat een gedetailleerd overzicht van deze aanpassingen.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Wijziging projecten Mobiliteit 2023

Dit betreft een budgetoverheveling vanuit het programma Stedelijke ontwikkeling in verband met actualisatie mobiliteitsprojecten.

Exploitatiekosten uitvoering energietransitie

Het gaat om het structureel dekken van personeel voor de energietransitie en het realiseren van de colleegetargets. Bij de coalitiebesprekingen over de begroting 2023 zijn aannames gedaan over de rijksbijdrage.

*De toegekende rijksmiddelen zijn echter alleen voor de uitvoeringskosten van taken die direct voortvloeien uit het nationaal klimaatakkoord.

Onzekerheid Rijksmiddelen: personele lasten Zero Emissie Stadslogistiek

De verwachting is dat het Rijk middelen toekent voor de personele lasten van de Zero Emissie Stadslogistiek (ZES). Hierover wordt rond de zomer duidelijkheid verwacht.

Verwachte rijksmiddelen Zero Emissie Stadslogistiek

De verwachting is dat het Rijk geld toekent voor de personele lasten van de Zero Emissie Stadslogistiek (ZES). Hierover wordt rond de zomer duidelijkheid verwacht.

Bestemmingsreserve Autoluw fonds

In 2023 wordt deze bestemmingsreserve voor € 4,0 mln ingezet. Hiervan wordt € 902.000 ingezet voor "Gezonde wijken door gezond reizen" op dit programma. Op het [programma Stedelijke ontwikkeling](#) gaat het om € 3,1 mln. In de begroting 2023 was een onttrekking van € 5,0 mln voorzien. Dit betekent in 2023 een lagere dekking van (€ 1,0 mln).

Bestemmingsreserve Duurzaam

Het project Stoomintegratie Botlek en het programma World Energy Congress (WEC) worden gedekt uit de

bestemmingsreserve Duurzaam. Om de hogere lasten te dekken wordt er € 491.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve Duurzaam in 2023.

Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget

Om de juiste innovaties in de regio te versnellen en zo het verdienvermogen voor de stad en de werkgelegenheid voor Rotterdammers te bevorderen is bij de Begroting 2023 een Duurzaamheidstransitiebudget ingesteld. De bestemmingsreserve wordt in delen gevuld. Uit de erfpachtbaten volgt een toevoeging van € 26,4 mln en vanuit de reguliere investeringsruimte een toevoeging van € 3,1 mln. Tevens stond in de Begroting 2023 een deel van de dekking nog op het [programma Stedelijke ontwikkeling](#). Dat deel wordt bij de 1e Herziening 2023 naar dit programma overgeheveld. Het gaat om € 783.000.

In november 2022 is de verdeling van de middelen vanuit het Duurzaamheidstransitiebudget toegekend voor Begroting 2023. Deze middelen zijn onder andere toegekend voor projecten Gebiedsgerichte aanpakken isoleren koopwoningen, Smart Energy Systems, Walstroom, Laadinfratructuur, de Werkgelegenheid Mobiliteit, Zero Emissie Stadslogistiek en Rotterdams Burgerberaad. De lasten en de onttrekking aan de Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget worden met € 9,6 mln verhoogd in 2023 en met € 3,9 mln in 2024.

Bestemmingsreserve Energietransitie

Het uitvoeringsplan Energietransitie is geactualiseerd in de Begroting 2023. Een aantal wijzigingen gaan om het doorschuiven van projectbudgetten uit 2022 (€ 2,5 mln) voor onder andere Walstroom, Energievouchers voor VVE's, Pilot stimuleren overstap voor elektrisch koken en Gebiedsaanpakken Aardgasvrij. Verder is in 2023 € 1,6 mln extra opgenomen voor het stimuleren van slimme bouwlogistiek en voor Laadinfratructuur Emissieloze voertuigen. De onttrekking aan de bestemmingsreserve Energietransitie wordt met € 4,1 mln verhoogd in 2023.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- In het coalitieakkoord zijn middelen toegekend voor "Goede Groei". In de voorjaarsnota zijn is dit geld verdeeld vanuit het [programma Stedelijke ontwikkeling](#). Op dit programma wordt een bedrag van -€ 600.000 beschikbaar gesteld voor Ruimtelijk Impact Energietransitie (RIET) in 2023.
- In jaarschijf 2023 is de capaciteitsplanning geactualiseerd. De capaciteitsplanning is een verschuiving van de urenverantwoording binnen de [programma's Stedelijke ontwikkeling](#), [Bestaande Stad](#) en dit programma. Dit leidt tot een bijstelling van € 536.000 op dit programma.
- Het geaccordeerde werkpakket 2023 is geactualiseerd voor het onderdeel mobiliteit. Dit geeft een verschuiving van budget van het [programma Stedelijke ontwikkeling](#) naar dit programma van -€ 1,8 mln in 2023.
- Er heeft een correctie plaatsgevonden op het onderdeel duurzaamheidsopgave stikstof van de Bestuursopdracht Stadsontwikkeling. (-€ 1,4 mln in 2024 tot -€ 1,3 mln in 2027). De baten op dit programma zijn verlaagd, tegelijkertijd zijn de lasten op het [programma Stedelijke ontwikkeling](#) ook verlaagd.
- Voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies, wordt een (structurele) bijdrage overgeheveld van € 22.000 naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#).

- Door de nieuwe inzet van het traineeprogramma wordt een bijdrage van € 14.000 (2023 tot 2025) overgeheveld naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#).
- Overige technische wijzigingen (-€ 153.000 in 2023 tot € 8.000 in 2027).

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 115

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Rotterdam maakt werk van de energietransitie. We werken aan lange termijn oplossingen: toewerken naar een klimaatneutraal en fossielvrij Rotterdam in en na 2050 en per 2040 is het stedelijk verkeer in Rotterdam uitstootvrij van schadelijke stoffen (inclusief mobiele werktuigen). We leveren de Rotterdamse bijdrage aan de landelijke reductienorm van -55% in 2030 en zetten voor het stedelijk gebied in op minimaal -25% CO₂-reductie in 2025, gemeten ten opzichte van 1990. Voor de haven zorgen we dat de Rijksambities voor voldoende reductie in 2030 worden ondersteund door onze inzet op innovaties. We zullen de plannen richting 2030 strak monitoren op daadwerkelijke voortgang en omvang. Ook meten we de jaarlijkse uitstoot van het gehele Rotterdamse grondgebied. Uiteraard zijn we hierbij afhankelijk van inzet Rijk en EU.

We zorgen ervoor dat alle bewoners kunnen meedoen aan de energietransitie en daarvan de vruchten kunnen plukken. Hierbij gaat het bijvoorbeeld om het helpen van bewoners met schulden en het creëren van lokale banen in de energietransitie. Rioolvervanging en energietransitie trekken samen op om de overlast voor de Rotterdammer zo veel mogelijk te beperken. Daarnaast zetten we in op energiebesparing. Dat wat we niet aan energie gebruiken of grondstoffen, hoeft ook niet opgewekt, geproduceerd of vervoerd te worden. Uiteraard geldt dit ook voor onze gemeentelijke organisatie. We ontzien kwetsbare Rotterdammers bij maatregelen die een financiële inbreng nodig hebben.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Aanpak Nul emissie mobiliteit](#)
- [Actieplan isolatie woningen en toekomstbestendige VvE's](#)
- [Bodemenergieplan Centrumgebied Rotterdam](#)
- [Bouwverordening 2010](#)
- [Convenant ZES - Zero Emissie Stadslogistiek Rotterdam](#)
- [Gemeentelijke visie duurzame biomassa](#)
- [Gemeentelijke visie waterstof](#)
- [Havenvisie](#)
- [Hoogbouwvisie 2019](#)
- [Kader Stedelijke Ontwikkeling](#)

- [Klimaat Actieplan Rotterdam](#)
- [Leidraad werkwijze gebiedsaanpakken aardgasvrij](#)
- [Leidraad Windenergie](#)
- [Meerjarenplan Bouw en Woningtoezicht 2018-2021](#)
- [Nieuwe energie voor Rotterdam \(Drift rapport\)](#)
- [Omgevingsvisie](#)
- [Raadsakkoord Energietransitie](#)
- [RES 1.0 - Regionale Energiestrategie Rotterdam – Den Haag](#)
- [Van zoi naar mooi. programma Rotterdam Circulair 2019-2023](#)
- [Rotterdam gaat voor groen](#)
- [Rotterdam Kaart van de Stad - Verkenning ontwikkelkansen lange termijn](#)
- [Rotterdams Duurzaamheidskompas](#)
- [Rotterdamse Energiesysteemvisie](#)
- [Rotterdamse Transitievisie Warmte 1.0 \(2021\)](#)
- [Resilient Rotterdam](#)
- [Schone Energiestrategie](#)
- [Staat van de stad 2020](#)
- [Stappenplan aardgasvrije wijken](#)
- [Stappenplan Zero Emissie Stadsdistributie;](#)
- [Startnota versnelling windenergie](#)
- [Startnota versnelling zonne-energie](#)
- [Strategie Walstroom Rotterdamse Haven](#)
- [Trend CO2-uitstoot & effect Rotterdamse klimaataanpak](#)
- [Uitvoeringsagenda Biodiversiteit](#)
- [Verhaal van de stad](#)
- [Verordening Bodemenergiesystemen Rotterdam](#)
- [WANNEER-kaart aardgasvrij](#)
- [WAT-kaart aardgasvrij](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Energie Transitie Fonds
- Stedin Groep N.V.
- Warmtebedrijf Holding B.V.
- Havenbedrijf Rotterdam N.V.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Simons

Wethouder Simons is verantwoordelijk voor de portefeuille Haven, Economie, Horeca en Bestuur (wijken en kleine kernen).

'Een schone en vernieuwende economie met een haven die vooroploopt als waterstofcentrum en energie-hotspot stelt toekomstige werkgelegenheid voor Rotterdammers zeker.'

Wethouder Zeegers

Wethouder Zeegers is verantwoordelijk voor de portefeuille Klimaat, Bouwen en Wonen.

'Klimaat is de grootste uitdaging waar we concreet mee aan de slag gaan. Daarom zetten we in op stevige versnelling van verduurzaming en helpen we Rotterdammers en Rotterdamse bedrijven bij de uitvoering daarvan.'

Onderwijs

Pagina 117

Onderwijs

Binnen het programma Onderwijs voert de gemeente wettelijke taken uit, zoals leerlingenvervoer, voor- en voegschoolse educatie (vve), voortijdig schoolverlaten, onderwijs aan kinderen van statushouders en asielzoekers en onderwijshuisvesting. Daarnaast ontwikkelt de gemeente stedelijk onderwijsbeleid waarvoor zowel gemeentelijke als rijksmiddelen worden ingezet.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Doel: Goede onderwijshuisvesting

Doel: Verhogen kwaliteit onderwijs

Duurzame
ontwikkelingsdoelstellingen

Projecten

Voortgang 2023

Pagina 118

Voortgang 2023

Collegetarget

Collegetarget Schil om de school: In het schooljaar 2025/2026 hebben 100 basisscholen en voortgezet onderwijs scholen, met een achterstandsscore hoger dan 0, een schil om de school waarin minimaal 1 van onderstaande interventies is opgenomen:

- Tutoren
- Mentoren
- Schoolzorgteams
- Preventief Jongerenwerk op school
- Slim organiseren met Kunstvakdocenten
- Expeditie Digitaal

Realisatie 2022 (0-meting): 61

Begroting 2023: 74

Realisatie 2023: Op basis van de 0-meting is de streefwaarde voor de komende jaren vastgesteld. De volgende meting vindt plaats op 1 november 2023 en wordt opgenomen in de Jaarstukken 2023.

We boeken goede voortgang in het aantal scholen dat een schil om de school heeft. Met name de interventie schoolzorgteam groeit enorm. Op dit moment zijn er 69 basisscholen waar actieve schoolzorgteams zorgen voor snelle en effectieve ondersteuning bij kinderen met zorgvragen (peildatum mei 2023). Bovendien blijven we in gesprek met de aanbieders om ervoor te zorgen dat de interventies op de juiste plek in de stad terechtkomen.

Onderwijshuisvesting

De gemeente is verantwoordelijk voor een goede huisvesting van scholen in het primair, voortgezet en speciaal onderwijs. Daarom investeert het college fors in schoolgebouwen. In het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

(IHP) staat hoe de gemeente de Rotterdamse schoolgebouwen renoveert of vernieuwt. Een nieuw Integraal Huisvestingsplan voor de periode 2024-2027 is in voorbereiding. De 0-meting is gereed, bedoeld om een nieuwe lijst samen te stellen van gebouwen die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw of renovatie. Vaststelling volgt eind 2023.

In Rotterdam neemt de behoefte aan internationaal onderwijs toe. Daarom werkt de gemeente aan een businesscase voor een campus 'internationaal onderwijs en sport'. De businesscase is naar verwachting na de zomer 2023 gereed.

Een uitgebreide toelichting op de voortgang staat in de paragraaf '[projecten](#)'.

Rotterdams Onderwijsbeleid (ROB)

Het werken aan een nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid is één van de belangrijkste ontwikkelingen binnen het programma onderwijs. Dit beleid bepaalt de strategische koers voor onze samenwerking met het Rotterdamse onderwijs in de komende jaren. We stellen het Rotterdamse kind en de jongvolwassene centraal in dit nieuwe onderwijsbeleid. Het onderwijs moet aansluiten bij hun talenten en ambities, en hen voorbereiden op een actieve deelname aan de samenleving. Om ervoor te zorgen dat het nieuwe Rotterdams Onderwijsbeleid optimaal aansluit bij de behoeften van onze stad, krijgen succesvolle lopende activiteiten, zoals de aanpak van het lerarentekort, een prominente plek in het beleid.

Eind november 2023 volgt de bestuurlijke vaststelling van het nieuw Rotterdams Onderwijsbeleid.

Leraren

De Rotterdamse aanpak leraren is gericht op beperking van het lerarentekort en van de personeelstekorten in de kinderopvang. Het project 'Leraar van Buiten' is hét oriëntatieprogramma voor zij-instromers. Daarnaast ondersteunt Leraar van Buiten de matching tussen kandidaat en school(bestuur) en moet het zorgen voor een goede start voor de klas. In het voorjaar van 2023 zijn diverse informatiebijeenkomsten gehouden voor mensen die een carrièreswitch overwegen als leraar. De sector kinderopvang neemt voortaan ook deel aan het oriëntatieprogramma. Daarnaast hebben we in samenwerking met het onderwijs een specifiek zij-instroomtraject ontwikkeld voor het speciaal onderwijs. Dit zij-instroomtraject biedt professionals uit diverse vakgebieden een unieke kans om over te stappen naar het gespecialiseerd onderwijs.

Bijstellingen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De gemeentelijke subsidie aan scholen voor burgerschapsonderwijs vervalt vanaf schooljaar 2024-2025. Daarnaast leidt een scherpere aanpak van indicatie voor het leerlingenvervoer naar verwachting tot een verminderde instroom van leerlingen, en een groeiende uitstroom en doorstroom naar meer persoonsvervoer of zelfstandig reizen.

Financiële bijstellingen Onderwijs (x 1.000)

€ 2.527

Subsidies (terugvorderingen)

€ 1.250

Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen

€ 1.277

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 119

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Gelijke kansen

Iedereen in Rotterdam moet de kans krijgen zich te ontwikkelen en zijn of haar dromen na te jagen. Dat begint met het bieden van dezelfde kansen aan alle kinderen, jongeren en studenten om zich te ontwikkelen en te ontplooiën. Rotterdam investeert in kansengelijkheid in het onderwijs, zodat alle jonge Rotterdammers het beste uit zichzelf kunnen halen

Verbetering van de basiskwaliteit van het onderwijs is de meest duurzame en effectieve oplossing om leerachterstanden weg te werken. Bij scholen die dit het hardste nodig hebben, komen er daarom gerichte maatregelen om de onderwijskwaliteit te verhogen. Daarnaast organiseert de gemeente zorg, welzijn, sport en cultuur dichtbij of in de school. Een sterkere 'schil' van partners om de school leidt tot beter onderwijs en ontzorgt leraren.

De beschikbaarheid en de kwaliteit van leraren is van essentieel belang. Het lerarentekort staat niet op zichzelf. Er is momenteel sprake van een grote krapte op de hele arbeidsmarkt. De grote tekorten maken het vanzelfsprekend dat de gemeente het lerarentekort blijft aanpakken. Daarbij gaat erom hoe Rotterdam leraren naar de stad kan trekken én in de stad kan houden. De gemeente spant zich in om zij-instromers te werven. Ondanks al deze inspanningen kunnen de gemeente en de schoolbesturen het lerarentekort niet alleen oplossen. Daarom vraagt de gemeente het Rijk om structurele maatregelen.

De gemeente voert vanzelfsprekend haar wettelijke taken uit, zoals onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie (vve) en de aanpak van voortijdig schoolverlaten. Voor voldoende en kwalitatief goede onderwijshuisvesting investeert de gemeente in een sterk en gevarieerd aanbod aan scholen in de buurt, en in toekomstbestendige schoolgebouwen.

De gemeente werkt daarnaast aan passende zorg en ondersteuning voor leerlingen, de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt, dagprogrammering en veiligheid binnen het onderwijs. Bijzondere aandacht is er voor de ontwikkeling van digitale vaardigheden in het onderwijs. Ook gaan we het gesprek aan met onze partners om het aantal stage- en studieplekken te vergroten.

De diverse ambities zijn onder voorbehoud van het nieuwe onderwijsbeleid.

Doel: Goede onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat?

Wat willen we bereiken?

Het college realiseert voldoende kwalitatief goede onderwijshuisvesting en zorgt voor een evenwichtige spreiding van de onderwijshuisvesting over de stad

Wat gaan we daarvoor doen?

- Investeren in voldoende kwalitatief goede onderwijshuisvesting. Dit gebeurt aan de hand van het [Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2023](#). Via het IHP renoveren en vernieuwen we schoolgebouwen. De verwachting is in 2023 17 projecten – scholen en gymzalen - op te leveren.
- Oplevering in 2023 van het Integraal Huisvestingsplan 2024-2027. Hierin staat hoe de gemeente de komende jaren onderwijsgebouwen renoveert of vernieuwt. Randvoorwaarden hiervoor zijn schoolgebouwen en gymzalen met een gezond leefklimaat, en met schone, groene schoolpleinen.
- Uitvoering van de afspraken uit het convenant '[Voortgezet onderwijs Rotterdam Zuid](#)'. In 2023 start de permanente uitbreiding van Laurens Lyceum, Montessori Lyceum en Rudolf Steiner College.
- Om het vestigingsklimaat voor internationale kenniswerkers te verbeteren onderzoeken we samen met onze partners de mogelijkheden voor een Internationale Campus Onderwijs en Sport.

Hoe meten we dat?

De realisatie meten we aan de hand van het Integraal Huisvestingsplan Onderwijs (IHP). Via de voortgangsrapportage IHP wordt u jaarlijks geïnformeerd over de geboekte voortgang. Onder het blokje Projecten bij de programma staat hierover ook een korte toelichting.

Doel: Verhogen kwaliteit onderwijs

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

De gemeente bevordert een hoge kwaliteit van het onderwijs én de kansengelijkheid in het onderwijs. Dat geeft alle Rotterdamse kinderen mogelijkheden om het beste uit zichzelf halen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Focus op een hogere onderwijskwaliteit en verkleining van schoolverschillen. Over de inzet het schoolontwikkelingsbudget worden elk jaar kwaliteitsafspraken gemaakt met scholen in het primair en voortgezet onderwijs. Het doel: minder scholen lopen risico op het achterblijven in onderwijsprestatie.
- Het aanbod aan voorschoolse educatie blijft in stand, ondanks dat het Rijk hiervoor minder geld beschikbaar stelt. Voorschoolse educatie blijft belangrijk om alle kinderen een goede start op de basisschool te laten maken. Verder is er onverminderde inzet op het bereiken en informeren van ouders, om ervoor te zorgen dat peuters zo veel mogelijk naar de voorschool gaan.
- Beperking van het lerarentekort en de personeelstekorten in de kinderopvang. De gemeente werkt volgens vier actielijnen: 'vergroten instroom', 'beperken uitstroom', 'professionaliseren' en 'anders organiseren'. Hierbij worden maatregelen zo veel mogelijk ingezet waar de tekorten het grootst zijn.
- Voortzetting dagprogrammering, op basis van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Dagprogrammering (10 uur extra schooltijd) vindt plaats op alle 30 scholen voor primair onderwijs in de Children's Zone. Buiten de Children's Zone doen 6 scholen mee. De pilot voor het voortgezet onderwijs wordt in het schooljaar 2022-2023 voortgezet op 8 scholen.
- Bijzondere aandacht is er voor scholen die ondersteuning nodig hebben. Deze scholen krijgen een sterkere 'schil' van partners om de school heen. Hiervoor wordt zorg, welzijn, sport en cultuur dichtbij of in de school georganiseerd.
- Blijvende investering in het voorkomen van uitval van leerlingen. Voortzetting van het programma Voortijdig Schoolverlaten en bewaking van het regionale verzuimprotocol. Versterking van de ondersteuningstructuur van mbo's, en preventieve acties om uitval te voorkomen.
- We blijven inzetten op leerrecht en werken o.a. verder aan de thuiszittersaanpak en het uitrollen van schoolzorgteams over de stad.
- Leren programmeren is van groot belang om voorbereid op de toekomst te zijn. We bevorderen digitale geletterdheid en mediawijsheid in het primair en voortgezet onderwijs via de dagprogrammering, buitenschoolse programmeerlessen en de IT-campus. Scholen worden toegerust om digitale geletterdheid en mediawijsheid te implementeren.
- De gemeente maakt zich daarnaast ook hard voor een goede verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt en veiligheid binnen het onderwijs.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget schil om school:								
In het schooljaar 2025/2026 hebben 100 basisscholen en voortgezet onderwijs scholen, met een achterstandsscore hoger dan 0, een	61	74			87	100	100	

schil om de school waarin minimaal 1 van onderstaande interventies

is opgenomen:

- Tutoren
 - Mentoren
 - Schoolzorgteams
 - Preventief Jongerenwerk op school
 - Slim organiseren met Kunstvakdocenten
 - Expeditie Digitaal
-

Toelichting indicatoren

Target: Schil op school

Op basis van de 0-meting is de streefwaarde voor de komende jaren vastgesteld. De volgende meting vindt plaats op 1 november 2023 en wordt opgenomen in de Jaarstukken 2023.

We boeken goede voortgang in het aantal scholen dat een schil om de school heeft. Met name de interventie schoolzorgteam groeit enorm. Op dit moment zijn er 69 basisscholen waar actieve schoolzorgteams zorgen voor snelle en effectieve ondersteuning bij kinderen met zorgvragen (peildatum mei 2023). Bovendien blijven we in gesprek met de aanbieders om ervoor te zorgen dat de interventies op de juiste plek in de stad terechtkomen.

Meer indicatoren volgen nadat het nieuwe onderwijsbeleid is vastgesteld.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 122

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Onderwijs draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstelling 4. Kwaliteitsonderwijs.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 123

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Integraal Huisvestingsplan Onderwijs](#)

Integraal Huisvestingsplan Onderwijs

Samen met het Rotterdamse onderwijs is het [Integraal Huisvestingsplan 2020-2023](#) (IHP) opgesteld. Hierin staat hoe Rotterdamse scholen in de komende jaren gerenoveerd of vernieuwd worden. Een nieuw Integraal Huisvestingsplan voor de periode 2024-2027 is in voorbereiding. Eind 2023 volgt de bestuurlijke vaststelling. Een 0-meting is uitgevoerd om te komen tot een nieuwe lijst gebouwen panden die in aanmerking komen voor vervangende nieuwbouw of renovatie.

Via het gemeentelijk huisvestingsprogramma kunnen schoolbesturen elk jaar een aanvraag indienen voor huisvestingsvoorzieningen. Het gaat bijvoorbeeld om uitbreiding, tijdelijke huisvesting, medegebruik en ingebruikname van een gebouw. Schoolbesturen dienden 127 aanvragen in die zijn opgenomen in het huisvestingsprogramma 2023.

Zowel projecten uit het IHP als investeringsprojecten uit het Huisvestingsprogramma zijn in voorbereiding of uitvoering. De verwachting is in 2023 17 projecten – scholen en gymzalen - op te leveren.

Rotterdam werkt met een voortschrijdende indicatieve meerjareninvesteringsplanning (VIMIP). Deze planning geeft een overzicht van de verwachte oplevering van projecten voor de komende vijf jaar en de uitputting van het investeringskrediet als gevolg van die oplevering. Jaarlijks is er een toelichting op de uitputting van het investeringskrediet en de financiële gevolgen van de integrale huisvestingsplannen onderwijs. Voor de zomer 2023 komt er een actualisatie van het VIMIP.

Financiën

Pagina 124

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Onderwijs	Realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten exclusief reserves	71.481	75.338	59.653	57.675	57.675	57.675
Bijdragen rijk en medeoverheden	69.936	73.851	58.143	56.244	56.244	56.244

Overige opbrengsten derden	1.544	1.487	1.509	1.431	1.431	1.431
Lasten exclusief reserves	208.793	225.098	210.653	207.214	204.447	204.447
Apparaatslasten	18.074	20.375	19.145	19.119	19.105	19.105
Inhuur	352	427	427	427	427	427
Overige apparaatslasten	271	341	335	336	336	336
Personeel	17.452	19.608	18.384	18.357	18.343	18.343
Intern resultaat	61.647	61.744	65.186	72.548	79.692	82.442
Intern resultaat	61.647	61.744	65.186	72.548	79.692	82.442
Programmalasten	129.072	142.979	126.322	115.548	105.650	102.901
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	9.820	8.453	9.683	556	-9.841	-12.590
Kapitaallasten	0	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	10	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	13.834	14.785	11.384	11.384	11.384	11.384
Subsidies en inkomensoverdrachten	105.409	119.740	105.255	103.607	104.107	104.107
Saldo voor vpb en reserveringen	-137.313	-149.760	-151.001	-149.539	-146.772	-146.772
Saldo voor reserveringen	-137.313	-149.760	-151.001	-149.539	-146.772	-146.772
Reserves	941	312	289	219	219	219
Onttrekking reserves	876	312	289	219	219	219
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	65	0	0	0	0	0
Saldo	-136.372	-149.448	-150.712	-149.320	-146.553	-146.553

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 139.691	- 152.059	- 155.876	- 155.155	- 151.626	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 136.372					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 149.448	- 150.712	- 149.320	- 146.553	- 146.553

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De totale baten bestaan met name uit bijdragen van het Rijk voor Onderwijsachterstandenbeleid (OAB), het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en middelen voor de continuering van de dagprogrammering.

Lasten

De lasten dienen ter uitvoering van het Rotterdams onderwijsbeleid. Uit deze middelen worden met name subsidies verstrekt voor vroeg- en voorschoolse educatie, schoolontwikkeling, burgerschap en leraren. Ook worden middelen besteed aan onderwijshuisvesting, bewegingsonderwijs, ouderbetrokkenheid, overgangsmomenten in het onderwijs, loopbaanoriëntatie en leerlingenvervoer.

Reserves

Het betreft de bestemmingsreserve Convenant ID-banen die over meerdere jaren wordt ingezet.

Meerjarig verloop

De begroting vertoont meerjarig een dalend verloop na 2023. Dit komt voornamelijk door het wegvallen van rijksmiddelen voor het Nationaal Programma Onderwijs (NPO) en middelen voor de Regiodeal Onderwijs die op het moment van schrijven nog niet door het rijk beschikt zijn. Ook de bijstelling van de ambities door het college zorgt voor een daling in de begroting.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Onderwijs		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-152.059	-155.876	-155.155	-151.626	-151.626
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		2.611	5.164	5.835	5.073	5.073
Burgerschap	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	488	1.170	1.170	1.170
Leerlingenvervoer	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	750	750	0	0
Onderwijshuisvesting - Schade	Bezuinigingen/Taakstellingen	460	460	460	460	460
Subsidies (terugvorderingen)	Bezuinigingen/Taakstellingen	1.250	1.250	1.250	1.250	1.250
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	839	828	816	816
BRIDGE	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-444	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-95	0	0	0	0
Rijksbijdrage continuering Dagprogrammering	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0

Voorschoolse educatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-40	-40	-40	-40	-40
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	1.481	1.417	1.417	1.417	1.417
Begroting na wijzigingen		-149.448	-150.712	-149.320	-146.553	-146.553

Toelichting financiële bijstellingen

Burgerschap

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Burgerschapsonderwijs richt zich op kennis, vaardigheden en houdingen die nodig zijn om als burger actief en verantwoordelijk deel te nemen aan de maatschappij. Het gaat hier om een primaire verantwoordelijkheid van de scholen, die het Rijk bekostigt. De gemeentelijke aanvulling vervalt.

Leerlingenvervoer

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Een scherpere aanpak van indicatie voor het leerlingenvervoer leidt naar verwachting tot een verminderde instroom van leerlingen, en een groeiende uitstroom en doorstroom naar meer persoonsvervoer of zelfstandig reizen.

Onderwijshuisvesting - Schade

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Binnen de begroting voor onderwijshuisvesting is geld gereserveerd voor de dekking van schade aan schoolgebouwen. Schades zijn incidenteel van aard, waardoor de structureel beschikbare middelen niet altijd worden benut. Schades die zich eventueel voordoen zullen vallen in het jaarrekeningresultaat.

Subsidies (terugvorderingen)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Op basis van historische gegevens is de omvang bepaald van de jaarlijkse onderuitputting van onderwijssubsidies. De onderbesteding is meestal het gevolg van vertragingen, veranderende omstandigheden en planningsoptimisme.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast door nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

BRIDGE

Met het project BRIDGE versterkt de gemeente arbeidsmarktpositie van jongeren uit Rotterdam Zuid. Dat gebeurt door hen vanaf basisschool tot aan het mbo een uitgebreid loopbaan oriëntatie en begeleidingsprogramma (lob) te bieden. In 2023 zet de gemeente dit project voort. Het betreft een bijstelling van € 1,2 mln voor 2023.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de

Begroting 2024. Op het programma Onderwijs vind er een bijstelling plaats van € 443.000.

Kostenstijging energie - Overig

De gestegen energielasten worden voor 2023 gecompenseerd.

Rijksbijdrage continuering Dagprogrammering

In de Dagprogrammering krijgen leerlingen extra activiteiten aangeboden voor taal, rekenen, sociaal-emotioneel leren, sport en gezondheid, kunst en cultuur, wetenschap en techniek, ICT en media, natuur en milieu, burgerschap en loopbaanoriëntatie. Om de Dagprogrammering voort te zetten in schooljaar 2022/2023 heeft het Rijk € 3 mln beschikbaar gesteld.

Rijksbijdrage Regionale aanpak voortijdig schoolverlaten 2020-2024

Dit betreft de aanpassing van toegekende rijksbijdrage voor de Regionale Meld- en Coördinatiefunctie (RMC). Door de RMC-wetgeving moet de gemeente voortijdig schoolverlaters volgen tot ze 23 jaar zijn. Ook moet de gemeente ervoor zorgen dat deze jongeren alsnog hun startkwalificatie halen. In de praktijk gebeurt dit door een trajectbegeleider die een jongere benadert die voortijdig van school is gegaan. Het Rijk stelt voor de RMC-aanpak € 127.000 extra beschikbaar.

Voorschoolse educatie

De vroeg- en voorschoolse educatie (VE) bereidt kinderen van 2,5 jaar tot in groep 1 en 2 beter voor op het begin van de basisschool. Kinderen leren spelenderwijs allerlei vaardigheden aan in taal, beweging en sociale vaardigheden. Met deze bijstelling van € 1,8 mln zet de gemeente extra rijksmiddelen in om de VE voor 2023 te bekostigen.

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor activiteiten rondom maatschappelijke ontwikkeling.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- Het budget voor de inzet van de WSW consultants onderwijs wordt met deze bijstelling overgeheveld naar het [programma Werk en inkomen](#) (structureel € 1,2 mln vanaf 2023).
- Er zijn gymzalen overgedragen aan het sportbedrijf. Met de financiële bijstelling wordt hiervoor budget overgeheveld naar het [programma Sport en recreatie](#) (structureel € 368.000 vanaf 2023).
- Voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies, wordt een bijdrage van € 117.000 naar het [programma Stedelijke ontwikkeling](#) overgeheveld.
- Overige technische wijzigingen (€ -289.000 in 2023 en vanaf 2024 -€ 296.000 structureel).

Omschrijving programma

Binnen het programma Onderwijs voert de gemeente wettelijke taken uit. Daaronder zijn onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie (vve), voortijdig schoolverlaten (vsv) en onderwijs aan kinderen van statushouders en asielzoekers.

Voor voldoende en kwalitatief goede onderwijshuisvesting investeert de gemeente in toekomstbestendige schoolgebouwen. Het accent ligt bij onderwijshuisvesting op het efficiënt en doelmatig gebruik van onderwijsgebouwen en de beschikbaarstelling van voldoende capaciteit voor bewegingsonderwijs.

Daarnaast ontwikkelt de gemeente stedelijk onderwijsbeleid. Er diverse doelen: betere onderwijsresultaten, meer kansengelijkheid, talentontwikkeling, leerrecht, vermindering van het lerarentekort, vermindering van schooluitval, en de toeleiding van onderwijs naar arbeidsmarkt. Voor dit beleid is zowel gemeentelijk geld als geld van het Rijk beschikbaar. Ook is er stedelijk beleid voor schoolzwemmen.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Gelijke kans voor elk talent - Onderwijsbeleid 2019-2022](#)
- [Subsidieregeling Rotterdams Onderwijsbeleid 2022-2023](#)
- [Aanpak voortijdige schoolverlating: VSV-aanpak 2020-2024](#)
- [Voortgangsrapportage onderwijsbeleid 2019-2022](#)
- [Wet op het primair onderwijs \(WPO\)](#)
- [Wet op het voortgezet onderwijs \(WVO\)](#)
- [Wet op de expertisecentra \(WEC\)](#)
- [Wet educatie en beroepsonderwijs \(WEB\)](#)
- [Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek \(WHO\)](#)
- [Leerplichtwet](#)
- [Jeugdwet](#)
- [Wet passend onderwijs](#)
- [Thuiszittersaanpak](#), in G4-verband (samenwerking van de vier grote steden)
- [Integraal Huisvestingsplan Onderwijs 2020-2023](#)
- [Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs Rotterdam 2021](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Bestuur Openbaar Onderwijs Rotterdam (BOOR)

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Kasmi

Wethouder Kasmi is verantwoordelijk voor de portefeuille Onderwijs, Cultuur en Evenementen.

'Iedereen verdient een goede toekomst. Daarom maak ik mij hard voor gelijke kansen, talentontwikkeling en goed onderwijs voor elk kind in Rotterdam.'

Overhead

Overhead

De uitvoering van de gemeentelijke kerntaken en basisactiviteiten - de 'primaire processen' - krijgen centrale ondersteuning. Deze ondersteuning bestaat uit een variatie aan taken, zoals de ambtelijke voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming, financiën en inkoop, juridische advisering, communicatie, HR, ICT, facilitaire zaken, onderzoek en innovatie, auditing en control.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Duurzame
ontwikkelingsdoelstellingen

Projecten

Financiën

Omschrijving, kaders en verbonden
partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Voortgang 2023

HR

Formatie & bezetting

Bezetting 31 december 2022: **14.103 fte**

Formatie begroting 2023: **12.801 fte**

Bezetting 1e herziening 2023: **14.215 fte**

De formatie bestond bij de 1e begrotingsherziening in totaal uit 13.010 fte. De bezetting bedroeg 14.215 fte. Er is hiermee sprake van bezetting zonder formatie. De bezetting is de registratie van het feitelijk aantal ambtelijke medewerkers. Personeelsbezetting zonder dat daar formatie tegenover staat, wordt meestal betaald met programmageld en ander tijdelijk geld. Daardoor is deze bezetting geen onderdeel van de begrote formatie. Bij vrijwel alle organisatieonderdelen is de bezetting hoger dan de formatie.

Arbeidskosten

Realisatie 2022 incl. Programma Corona GGD-GHOR: **€ 1.300 mln (excl. € 1.222 mln)**

Begroting 2023: **€ 1.168 mln**

1e herziening 2023 incl. Programma Corona GGD-GHOR: **€ 1.168 mln (excl. € 1.162 mln)**

Arbeidskosten bestaan uit loonkosten (medewerkers in dienst van de gemeente Rotterdam) en kosten van ingehuurd medewerkers. Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting laat de 1e herziening een stijging/daling van de arbeidskosten zien van €134 mln. Het betreft €89 mln aan loonkosten en €45 mln aan kosten voor externe inhuur.

Percentage inhuur

Realisatie 2022: **14,6 % (9,1% exclusief corona organisatie)**

Begroting 2023: **5,7 %**

1e herziening 2023: **8,6 % (7,5 % exclusief corona organisatie)**

Begroting en realisatie is inclusief inhuur t.b.v. Programma Corona GGD-GHOR (exclusief staat tussen haakjes).

Verzuim

Realisatie 2022: **6,8 %**

Streefwaarde 2023: **5,7%**

Realisatie 1e herziening 2022: **6,7%**

Ondanks de aanhouden griepgolf van het eerste kwartaal 2023 zien we toch een lichte daling van het verzuim. Deze daling is vooral zichtbaar in het middellang verzuim. Dit is een positieve ontwikkeling omdat hierdoor minder medewerkers in het langdurig verzuim terechtkomen. Op landelijk niveau laat het verzuim een vergelijkbaar beeld zien.

Stages

Realisatie 2022: **1.048** stagiaires (waarvan **27%** op mbo-niveau)
Streefwaarde 2023: **1.000** stagiairs (waarvan **25%** op mbo-niveau)
Realisatie 1e herziening 2023: **342** stagiairs (waarvan **29%** op mbo-niveau)

Rotterdam lag in april 2023 op schema in het halen van de stagedoelstelling.

Financiën

Percentage tijdig betaalde facturen

Realisatie 2022: **90%**
Realisatie 1e herziening 2023: **93%**
T/m april 2023 zijn **64.138** facturen betaald

Financiële bijstellingen Overhead (x 1.000)	- € 21.661
Kostenstijging energie - Concernhuisvesting	- € 6.895
Effecten nieuwe cao	- € 6.129
Indexering ICT en Concernhuisvesting	- € 1.540
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 7.097

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Informatievoorziening en IT

ICT kosten

Realisatie 2022: **€ 171 mln**
Begroting 2023: **€ 157 mln**
1e herziening 2023: **€ 177 mln**

De verwachte ICT-kosten bedragen circa € 177 mln. Dit is inclusief te activeren kosten. De verwachte kosten zijn € 20 mln hoger dan de oorspronkelijke begroting. Voor € 12 mln zit dit op de arbeidskosten vanwege het bijstellen van de begroting in relatie tot werk van opdrachtgevers binnen het concern (is budgetneutraal binnen de totale concernbegroting) en de CAO-verhoging. Voor € 8 mln zit dit op de materiele kosten: circa € 5,5 mln betreft het project GREAT en het resterende deel is met name het Rotterdamse Digitale Infrastructuur (RDI).

Volwassenheid Informatiehuishouding

Realisatie 2022:

Hybride processen: **24%** (norm **<20%**)

Gedigitaliseerde (primaire) processen: **27%** (norm **45%**)

Realisatie 1e herziening 2023

Hybride processen: **22%** (norm **<20%**)

Gedigitaliseerde (primaire) processen: **77%** (norm **45%**)

Processen met Informatiebeheer-proof applicatie: **45%**

Geactualiseerde processen risicocategorie 3(zijnde bedrijfsrisico): **30%**

Het aantal hybride processen is verbeterd van 24% naar 22%. De gedigitaliseerde processen zijn sterk verbeterd van 27% naar 77%.

Door wijzigingen op inhoud is een vergelijking voor de overige 2 KPI's met 2022 niet mogelijk. Risicoclassificatie 3 bevat de processen met de meeste risico's.

ICT Dienstverlening

Realisatie 2022: **19.734** aantal accounts

Realisatie 1e herziening 2023: **19.392** aantal accounts

% Beschikbaarheid ICT (12maandsgemiddelde): **99,7%** (norm **99,5%**)

ICT-middelen: **16.046** smartphones, **12.974** laptops, **6.674** tablets

Privacy en AVG

Aantal datalekken

Realisatie 2022: **213**, waarvan **60** gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens

Realisatie 1e herziening 2023: **87**, waarvan **8** gemeld bij de Autoriteit Persoonsgegevens.

Het aantal meldingen is iets hoger in vergelijking met dezelfde periode in 2022 (75), het aantal meldingen bij AP is gedaald t.o.v. zelfde periode 2022 (25).

Recht van betrokkenen

Realisatie 2022: **128** verzoeken

Realisatie 1e herziening 2023: **47** verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **81%**

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) biedt burgers de mogelijkheid tot inzage in de eigen persoonsgegevens. In de eerste vier maanden maakten 47 Rotterdammers gebruik van dit recht.

Afhandeling Woo-verzoeken

Realisatie 2022: **315** WOO-verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **61%**

Realisatie 1e herziening 2023: **148** WOO-verzoeken, afhandeling binnen de wettelijke termijn: **53%**

De afhandeltermijn is in vergelijking met 2022 teruggelopen. De lage(re) tijdigheid is een landelijke trend, zie hiervoor rapport "[Ondraaglijk traag](#)" van de open state foundation. Met verdere automatisering en digitalisering wordt gewerkt om aan de norm van 6 weken te voldoen. Tevens is er ook sprake van een langere behandelduur wegens omvangrijke en complexere verzoeken.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 129

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Wijkhubs

Eind 2023 is er in elke wijk een wijkhub. Dat is een plek waar bewoners zonder afspraak terecht kunnen met vragen en signalen.

Stageplaatsen

De gemeente biedt 1.000 stageplekken per jaar aan. Daarvan is een kwart voor mbo-studenten.

Organisatieopgave (vanuit het coalitieakkoord 2022)

De ambities voor Rotterdam zijn groot. Tegelijk heeft het college te maken met beperkte financiële mogelijkheden. Scherpe keuzes zijn dus nodig. Voor de organisatie leidt dit tot de taakstelling nog efficiënter te werken. Daarbij is het reëel te kijken naar een bezuiniging op de inhuur van personeel en andere organisatiekosten. Dit mag niet ten koste gaan van de directe dienstverlening aan de Rotterdammers. Daarom geldt de bezuiniging niet voor de medewerkers in de uitvoering. Als uitgangspunt hanteert het college natuurlijk verloop.

Integriteit

Onze organisatie gaat uit van 'verantwoord vertrouwen'. Integriteit dient vanzelfsprekend te zijn. Het is echter ook een onderwerp dat voortdurend aandacht vraagt van alle betrokkenen. Daarom werkt de organisatie voortdurend aan het bewust bezig zijn met integriteit. De gemeente organiseert dialoogsessies en gaat regelmatig te rade bij de ombudsman, als extern meldpunt integriteit. Zijn bevindingen en aanbevelingen zijn bijzonder waardevol.

Inclusie

De gemeentelijke organisatie spant zich in om het personeelsbestand een afspiegeling te laten zijn van de brede samenleving. Bij de werving van medewerkers geeft de kwaliteit van de kandidaten de doorslag.

Algoritmes

Algoritmes van de gemeente krijgen een periodieke check op discriminatie. De gemeente is open over de toepassing van algoritmes. De gemeente past echter geen algoritmes toe die direct of indirect beslissingen baseren op gegevens die terug te voeren zijn naar afkomst. Dit moet situaties als de toeslagenaffaire voorkomen.

Cybercriminaliteit

Cyber- en ransomware-aanvallen (gijzelsoftware) vormen een reëel en toenemend risico. De gemeentelijke organisatie neemt voldoende maatregelen om de eigen cyberweerbaarheid zo hoog mogelijk te houden.

Wet open overheid

We gaan actief aan de slag met de Wet open overheid (Woo). Uitgangspunt is dat gemeentelijke data waar mogelijk open en herbruikbaar zijn. Daarbij hanteert de gemeente de volgende internationale FAIR-principes: vindbaar, toegankelijk, uitwisselbaar, herbruikbaar. De gemeente beantwoordt informatieverzoeken snel en inhoudelijk.

Communicatie

Voor 2025 zijn er minder en duidelijkere gemeentelijke websites.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 130

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Overhead draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstelling 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Anders werken](#)[Integraal Huisvestingsplan \(IHP\) Concernhuisvesting](#)[Vervanging ICTData](#)[gedreven werken](#)[Digitale stad](#)[Digitale werkomgeving](#)[DWARSS](#)[Rotterdamse Digitale Infrastructuur \(RDI\)](#) [GREAT](#)

Anders werken

Anders Werken is een organisatieverandering met nieuw werkconcept voor de gemeentelijke organisatie na de corona-crisis periode. Digitaal samenwerken heeft de toekomst: het móet niet – het moet wel kúnnen. Plaats- en tijdonafhankelijk werken is werken waar en wanneer een medewerker op zijn of haar best is. De thuiswerkplek is ook een officiële werkplek, maar geen verplichting. ‘Het kantoor’ is waar medewerkers elkaar ontmoeten. Dat kan het grote kantoor zijn, maar ook een wijkhubs in de wijk of een horecagelegenheid.

Nieuwe vaardigheden moet de medewerker kunnen leren. Regelingen, zoals vergoedingen, veranderen mee. Anders Werken faciliteert medewerkers om zelf de touwtjes van het werk in handen te nemen om daadwerkelijk die ruimte te pakken, om in te springen op veranderende wensen en behoeften van de Rotterdammer. Om onze dienstverlening aan de stad te blijven optimaliseren. We zorgen dat collega's hun werk kunnen blijven handen te nemen, in een veranderende wereld. Dat doet de gemeente door te faciliteren op de ‘harde’ kant, met onder andere veranderingen in apparatuur, systemen, processen en huisvesting. En ook op de ‘zachte’ kant, met aandacht voor leiderschap, vaardigheden, sociaal contact en een goede werk-privébalans.

Hybride werken binnen gemeente Rotterdam is onderdeel geworden van de organisatiecultuur, de wensen en behoeften van medewerkers over ICT- en huisvestingsfaciliteiten worden verder uitgewerkt. In 2023 wordt verder geïnvesteerd in hybride vergaderen en de realisatie van hubs in de wijken.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstellin krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
47.330	-15.854	31.476	15.158	11.492	1.143	0	0	3.684

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Concernhuisvesting

Het [Integraal huisvestingsplan voor concernhuisvesting](#) geeft inzicht in de huisvestingsopgaven, zowel vanuit het perspectief van de gemeente als eigenaar/verhuurder, als vanuit het perspectief van de gemeente als huurder en gebruiker. Op basis van dit plan plant de gemeente de nodige vervangingsinvesteringen.

Twee keer per jaar informeert het college de gemeenteraad over de voortgang van de huisvestingsplannen.

x € 1.000								
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
17.337	1.106	18.444	441	11.272	6.731	0	0	0

Vervanging ICT

Jaarlijks stelt de gemeente een meerjarig investeringsplan (MJIP) op, met daarin de vervanging in de ICT-infrastructuur, en van werkplekapparatuur, mobiele devices en concernbrede systemen.

Datagedreven werken

Het programma Datagedreven Werken (DGW) heeft tot doel dat de gemeentelijke organisatie steeds meer werkt op basis van data.

Data zijn de 'grondstof' voor beleidsplannen op allerlei terreinen. Op basis van de data bouwt de gemeente informatieproducten die helpen het beleid vorm te geven en uit te voeren. Deze informatieproducten helpen allerlei actuele vraagstukken effectiever en efficiënter aan te pakken en realtime aan te sturen.

De voortgang van het programma Datagedreven werken is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023](#).

Digitale stad

Het doorlopen van een innovatietraject waarin allerlei (real-time) datastromen op gestandaardiseerde wijze ontsloten en zichtbaar gemaakt worden door middel van een 3D Digital Twin dataplatform met een datamarktplaats. Hierbij onderzoeken we ook de mogelijke rol(len) van de overheid en hoe zij vervolgens anderen kunnen stimuleren om (met hen) mogelijkheden te ontdekken.

De voortgang van het programma Digitale stad is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023](#).

Digitale werkomgeving

In de datastrategie van de gemeente Rotterdam is beschreven dat wij voor een aantal integrale digitale opgaven staan. Om de digitale ambities van de verschillende clusters te kunnen voorzien is een toekomst vaste en

schaalbare IT-infrastructuur nodig. De Corona-crisis heeft verschillende trends versneld waardoor we op een andere manier zijn gaan werken. De gemeente heeft de ambitie om ervoor te zorgen dat medewerkers, burgers en bedrijven flexibel, digitaal en met de juiste competenties kunnen (samen)werken en informatie met elkaar kunnen delen.

De voortgang van het programma Digitale werkomgeving is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023.](#)

DWARSS

Digitaal Werken Aan de Rotterdamse Samenwerking en Service (DWARSS) levert verbeterde dienstverlening op voor Rotterdammers. Dat lukt ons door zaakgewijs te werken. Dwars door de organisatie werken we aan zaken van de Rotterdammers met behulp van een centraal systeem (e-Suite) en op een eenduidige manier. Hierdoor hebben Rotterdammers 24/7 statusinformatie over al hun gemeentezaken, ervaren ze snellere doorlooptijden, en worden ze minder van kastje naar muur gestuurd.

De voortgang van het programma DWARSS is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023.](#)

Rotterdamse Digitale Infrastructuur (RDI)

In de datastrategie van de gemeente Rotterdam is beschreven dat wij voor een aantal integrale digitale opgaven staan. Om de digitale ambities van de verschillende clusters te kunnen voorzien is een toekomst vaste en schaalbare IT-infrastructuur nodig. De Corona-crisis heeft verschillende trends versneld waardoor we op een andere manier zijn gaan werken. De gemeente heeft de ambitie om ervoor te zorgen dat medewerkers, burgers en bedrijven flexibel, digitaal en met de juiste competenties kunnen (samen)werken en informatie met elkaar kunnen delen.

Om bovenstaande allemaal te kunnen faciliteren worden in het programma de Rotterdamse Digitale Infrastructuur de veranderingen teweeggebracht via een viertal project sporen op het gebied van toegang tot systemen, de digitale werkomgeving, de integratie van data en werkomgevingen en de IT- en data infrastructuur.

De voortgang van het programma RDI is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023.](#)

GREAT

Implementatie van een nieuw toekomstbestendig en gebruiksvriendelijk standaardsysteem in de Cloud voor de concernadministratie en de ondersteunende Financiën en Inkoopprocessen.

De voortgang van het project GREAT is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023.](#)

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Overhead	Realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten exclusief reserves	13.966	8.569	8.093	7.093	7.093	7.093
Bijdragen rijk en medeoverheden	2.424	1.293	1.011	1.011	1.011	1.011
Dividenden	4.681	1.000	1.000	0	0	0
Overige opbrengsten derden	5.775	6.276	6.082	6.082	6.082	6.082
Overige baten	1.086	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	421.472	458.063	423.739	418.186	414.966	413.105
Apparaatslasten	298.851	314.475	299.946	297.379	295.860	294.582
Inhuur	36.977	31.272	25.957	25.936	25.862	25.862
Overige apparaatslasten	7.638	6.927	6.874	6.716	6.716	6.716
Personeel	254.236	276.277	267.115	264.727	263.283	262.005
Intern resultaat	-6.046	-18.873	-14.740	-14.711	-15.694	-15.694
Intern resultaat	-6.046	-18.873	-14.740	-14.711	-15.694	-15.694
Programmalasten	128.667	162.460	138.533	135.518	134.800	134.217
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	99.701	134.627	103.901	101.822	104.894	110.168
Kapitaallasten	24.914	25.017	28.436	27.031	22.832	16.418
Overige programmalasten	2.012	614	612	612	612	612
Salariskosten WSW en WIW	0	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0

Subsidies en inkomensoverdrachten	2.040	2.203	5.583	6.053	6.461	7.017
Saldo voor vpb en reserveringen	-407.505	-449.494	-415.645	-411.093	-407.872	-406.011
Saldo voor reserveringen	-407.505	-449.494	-415.645	-411.093	-407.872	-406.011
Reserves	4.922	5.487	0	0	0	0
Onttrekking reserves	8.152	4.462	0	0	0	0
Toevoeging reserves	3.230	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	0	1.025	0	0	0	0
Saldo	-402.583	-444.007	-415.645	-411.093	-407.872	-406.011

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 407.053	- 422.346	- 407.659	- 404.340	- 404.578	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 402.583					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 444.007	- 415.645	- 411.093	- 407.872	- 406.011

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De opbrengsten derden hebben onder andere betrekking op detacheringen van personeel bij derden. Daarnaast is er op het gebied van verzekeringen sprake van externe premie-inning van alle verzekeringssoorten en opbrengsten uit de afhandeling van schades. De dividenden zijn afkomstig van SSC Flex BV. Vanaf 2025 vervallen de geraamde opbrengsten als gevolg van de ontmanteling van SSC Flex (naar verwachting per eind 2023).

Lasten

De apparaatslasten betreffen voornamelijk inzet van personeel voor ondersteuning van de primaire processen die plaatsvinden binnen de andere programma's. Programmalaasten zijn enerzijds inkopen en uitbestede werkzaamheden, zoals huur- en servicekosten, verzekeringspremies, onderhoudskosten, ICT kosten en facilitair gerelateerde kosten. Anderzijds bestaan de lasten uit kapitaallasten, zoals rente en afschrijving.

Reserves

Bestemmingsreserve Cloudkosten

Deze reserve is gevormd vanwege het niet meer mogen activeren van cloudkosten (BBV). De middelen in de reserve zijn / worden verkregen door middel van een kasschuif van de kapitaallasten (exploitatiebudget uit toekomstige jaren) naar deze reserve voor de dekking van de cloudkosten.

Bestemmingsreserve Herstelmaatregelen Corona korte termijn

Deze bestemmingsreserve is in 2020 gevormd om de herstelmaatregelen die veroorzaakt werden door Corona op korte termijn te kunnen financieren. Er worden inmiddels geen verplichtingen meer verwacht waardoor deze reserve kan vrijvallen.

Meerjarig verloop

De "piek" in het begrotingssaldo van jaarschijf 2023 wordt vooral verklaard door de indexering naar prijspeil 2023, doorgevoerde kasschuiven (voor Huurdersonderhoud / huisvestingsprojecten, Anders werken en Cloudkosten) en een eenmalig budget voor 2023 als gevolg van de stijgende energielasten en Indexering voor ICT en Concernhuisvesting. Daarnaast zijn de geraamde dividendopbrengsten vanaf 2023 lager dan in 2022. Hier staat tegenover dat er in 2023 sprake is van extra taakstellingen (organisatie) en dat vanaf 2023 enkele beveiligingsbudgetten nog niet zijn overgeheveld naar programma Overhead. Tenslotte is naar aanleiding van het coalitieakkoord het budget voor verzekeringen vanaf 2023 structureel verlaagd.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Overhead		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-422.346	-407.659	-404.340	-404.578	-404.578
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-21.661	-7.987	-6.753	-3.294	-1.433
Kasschuif Digitaliseringsagenda GERS	Kasschuiven	-323	-283	0	606	0
Kasschuif Great	Kasschuiven	-2.000	0	100	550	1.350
Indexering ICT en Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.540	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-6.895	0	0	0	0
Diverse technische correcties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	1.056
WMO toezicht	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-31	-31	-31	-31	-31
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	822	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Herstelmaatregelen corona	Reserves	203	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Cloudskosten	Reserves	0	0	0	0	0
Bijstellingen overhead als gevolg van groei/krimp van het concern (*)	Diverse categorieën	-5.981	-8.133	-7.540	-5.250	-4.668
Diverse wijzigingen	Technische wijzigingen	-5.915	460	719	831	861
Begroting na wijzigingen		-444.007	-415.645	-411.093	-407.872	-406.011

Toelichting financiële bijstellingen

(*) Onder de technische wijzigingen vallen ook diverse bijstellingen die het gevolg zijn van groei en krimp van het concern. Om het inzicht en de leesbaarheid te vergroten zijn de betreffende bedragen verwerkt als "Bijstellingen overhead als gevolg van groei/krimp van het concern"

Kasschuif Digitaliseringsagenda GERS

Voor een extra investering in het Document management Systeem 'Gedigitaliseerde En Rotterdamse Samenwerking' (GERS) voor de Griffie, worden de kapitaallasten gedekt via een kasschuif. In 2026 vindt namelijk vrijval van de kapitaallasten plaats.

Kasschuif Great

Dit betreft een kasschuif van de kapitaallasten (jaarschijf 2025 - 2027) naar het exploitatiebudget 2023 vanwege het niet meer mogen activeren van cloudkosten (BBV). Zie verder Bestemmingsreserve Cloudkosten.

Indexering ICT en Concernhuisvesting

Gecontracteerde leveranciers hebben veelal majeure prijsstijgingen toegepast vanwege de inflatie. Leveringen zijn echter noodzakelijk voor de bedrijfsvoering en kunnen niet worden opgevangen binnen de begroting 2023. Verwacht wordt dat deze hogere kosten vanaf 2024 deels opgevangen kunnen worden door de indexatie van de meerjarenbegroting.

Kostenstijging energie – Concernhuisvesting

De wereldwijde energiecrisis heeft in 2023 geleid tot prijsstijgingen van de energieproducten. Deze zijn fors hoger uitgekomen dan voorafgaand aan de coalitieonderhandelingen werd ingeschat. Voor de jaren 2024 en verder zijn nog geen bijstellingen doorgevoerd omdat de effecten voor die jaren nog erg onzeker zijn.

Diverse technische correcties

Bij het openen van het nieuwe begrotingsjaar zijn de begrotingsstanden 2026 doorgetrokken naar 2027. Dit bevatte echter ook de vorig jaar opgevoerde kasschuiven voor Cloudkosten en Anders Werken. Het naar 2027 doorgetrokken bedrag wordt met deze bijstelling teruggedraaid.

WMO toezicht

Met ingang van 1 januari 2023 is de capaciteit van het toezicht Wet Maatschappelijke Ondersteuning (WMO) uitgebreid. De dekking komt deels uit budgetoverheveling van programma Zorg, welzijn en wijkteams en deels uit de doorbelasting aan Regiogemeenten.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er is een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Bestemmingsreserve Herstelmaatregelen corona

Deze bestemmingsreserve is in 2020 gevormd om de herstelmaatregelen die veroorzaakt werden door Corona op korte termijn te kunnen financieren. Er worden inmiddels geen verplichtingen meer verwacht waardoor deze reserve kan vrijvallen.

Bestemmingsreserve Cloudkosten

Voor project GREAT wordt in 2023 voor € 4,2 mln aan kosten in exploitatie genomen. Deze kosten worden gedekt door een onttrekking aan de bestemmingsreserve Cloudkosten. Deze bijstelling is per saldo neutraal.

Bijstellingen overhead als gevolg van groei/krimp van het concern

Voor de overhead geldt de zogenaamde meebeweegsystematiek, waarbij de overhead mee groeit of krimpt met de omvang van het concern. Conform de gevolgde werkwijze bij de vorige P&C documenten heeft bij de 1e herziening 2023 ook voor alle wijzigingen op arbeidskosten (personeel & inhuur) een herberekening van de overhead plaatsgevonden.

Diverse wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest, de grootste wijzigingen zijn:

- Cao-effecten (-€ 6,1 mln in 2023). Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedraagt in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

- Budgetoverdracht vanuit programma Werk en Inkomen inzake de leerbaarheidstoets (-€ 224.000 in 2023 tot -€ 243.000 in 2027);
- Budgetoverheveling tussen programma Werk en Inkomen en programma Overhead en vice versa voor de inzet op het gebied van ICT (ontwikkelaars, data scientist, adviseur) (-€ 189.000 in 2023 tot € 90.000 in 2027);
- Bijdrage aan programma Dienstverlening voor de dekking van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022 (€ 379.000 in 2023 tot € 477.000 in 2027);
- Overige geringe budgetoverhevelingen tussen programma's en programma Overhead en vice versa (€ 248.000 in 2023, tot € 537.000 in 2027).

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 133

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

De uitvoering van de gemeentelijke kerntaken en basisactiviteiten - de 'primaire processen' - krijgen centrale ondersteuning. Deze ondersteuning bestaat uit een variatie aan taken, zoals de ambtelijke voorbereiding van de bestuurlijke besluitvorming, financiën en inkoop, juridische advisering, communicatie, HR, ICT, facilitaire zaken, onderzoek en innovatie, auditing en control.

De samenwerking tussen deze ondersteuning enerzijds, en beleid en uitvoering anderzijds, draagt in belangrijke mate bij aan een kwalitatief hoogwaardige, efficiënt werkende organisatie. Dat is belangrijk voor een goede dienstverlening aan de Rotterdammers en aan de stad, op alle beleidsterreinen en op alle niveaus. Zo draagt het programma bij aan de collegedoelstellingen.

Een uitgebreide toelichting is opgenomen in de paragraaf [bedrijfsvoering](#). Hierin zijn de inhoudelijke doelstellingen, programma's beschreven.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

Beleidskader

[Visie open data](#)

Beleidsmonitor

[Vensters voor Bedrijfsvoering](#)

[Monitor ICT Projecten \(MIP\)](#), de volgende Monitor ICT projecten verschijnt in november.

Wet- en regelgeving

[Gebruiksvergunning](#)

[ARBO wet](#)

[BHV](#)

[Milieuvergunning](#)

[Besluit Begroting en Verantwoording \(BBV\)](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- SSC FLEX B.V.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

[Verantwoordelijke collegeleden](#)

Pagina 134

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Struijvenberg

Wethouder Struijvenberg is als waarnemend wethouder verantwoordelijk voor de portefeuille Financiën, Organisatie en Dienstverlening.

[Sport en recreatie](#)

Pagina 135

Sport en recreatie

Veel ruimte voor sporten, spelen en bewegen. Dat staat centraal binnen het programma Sport en recreatie. We zetten erop in dat zoveel mogelijk Rotterdammers gaan en blijven sporten en bewegen. Zo dragen we bij aan een prettig woon- en verblijfsklimaat voor Rotterdammers en de bezoekers van Rotterdam. Ook brengen we hiermee diverse Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) dichterbij. We bereiken deze doelen mede door een hoogwaardig aanbod voor sport, spel en bewegen. Daarnaast besteden we veel aandacht aan natuureducatie en -beleving en een gezonde en duurzame leefstijl.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Stimuleren sport en bewegen
Doel: Inspirerende topsport	Doel: Toekomstbestendige verenigingen	Doel: Goede sportaccommodaties
Doel: Laagdrempelige natuureducatie	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	Projecten
Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen	Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 136

Voortgang 2023

Steunfonds energie sportverenigingen

In januari 2023 heeft de gemeente Rotterdam Sportsupport een subsidie van € 1,2 mln toegekend voor ondersteuning van sport- en scoutingverenigingen voor de gestegen energielasten. Rotterdam Sportsupport loopt met de verenigingen die zich aanmelden voor deze subsidie een stappenplan door met gerichte oplossingen. Als er geen andere oplossingen zijn en een vereniging dreigt om te vallen, kent Rotterdam Sportsupport financiële noodsteun toe. Tot nu toe zijn er hiervoor ruim 20 aanvragen en zijn de trajecten met die verenigingen gestart.

Youth Olympic Games (YOG)

Op 14 februari besloot de gemeente om de dialoog met het Internationaal Olympisch Comité (IOC) over de Youth Olympic Games (YOG) te beëindigen. De potentiële waarde van de YOG voor de kinderen en jongeren van Rotterdam en Nederland is groot. Dat blijkt duidelijk uit onderzoeken die zijn uitgevoerd naar draagvlak, media, en de sociale en economische effecten. De kans op een succes zoals de gemeente dat voor ogen had, is echter

minimaal gezien de planning van het IOC voor de toewijzing. Vandaar het besluit de dialoog met het IOC over de YOG te beëindigen. Er vindt nu beraad plaats over de mogelijkheden om de tot nu ontwikkelde kennis en ervaring te benutten voor mogelijke toekomstige projecten en evenementen.

Integraal Huisvestingsplan Sport (IHP Sport)

Er zijn stappen gezet in de uitvoering van het IHP Sport. Op basis van een bewonersprijsvraag krijgt het nieuwe sportcentrum op Zuid - een zwembad en een sporthal - de naam Sportcentrum Feijenoord. Oplevering is gepland eind 2023/begin 2024.

Collegetarget

Collegetarget toename sportdeelname: realisatie van 10% toename in de sportdeelname in de periode 2022-2026.

- Seizoen '21/'22: **61%**
- Mijlpaal seizoen '22/'23: **62%**

In april is een nieuwe meting voor de collegetarget verhoging sportdeelname gedaan.

Financiële bijstellingen (x 1.000)

- € 741

Volkstuinen	- € 1.500
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.589
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 830

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 137

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Stimuleren sport en bewegen

Sporten en bewegen zijn belangrijk. Daarom stimuleert de gemeente dat iedereen sport of beweegt: jong of oud, met of zonder beperking. Zo verbetert hun gezondheid, dragen we bij aan sterke, sociale wijken en doen uiteindelijk minder vaak mensen een beroep op zorg.

De collegetarget Sport is: 'We realiseren in de periode 2022-2026 een 10% relatieve toename in de wekelijkse sportdeelname'. De wekelijkse sportdeelname zal toenemen van 60% in 2021 naar 67% in 2026.

Hierbij is er in deze periode extra aandacht voor het stimuleren van sporten en bewegen door kwetsbare Rotterdammers en voor sport- en beweegmogelijkheden in de openbare ruimte.

Inspirerende topsport

Rotterdam biedt jonge sporttalenten de kans zich te ontplooiën tot topsporters. Van de straat, naar de sportvereniging, tot de top. Het college is trots op de Rotterdamse topsporters en geeft hen een podium als sportambassadeurs. Hoogwaardige topsportevenementen inspireren Rotterdammers om meer te bewegen, te sporten en het beste uit zichzelf te halen. Daarmee wil Rotterdam internationale bekendheid, en positieve economische en maatschappelijke effecten realiseren.

Toekomstbestendige en vitale sport-, speeltuin- en scoutingverenigingen

Rotterdam stimuleert sport en bewegen voor iedereen. Sport-, speeltuin- en scoutingverenigingen zijn daarbij van groot belang. Naast een fijne plek om met plezier te sporten en bewegen, vormt een vereniging een plek voor ontmoeting. Daarmee is de vereniging als het sociaal cement in onze wijken. Daarom stimuleert en koestert het college een vitaal en toekomstbestendig verenigingsleven. De afgelopen jaren is met het Actieprogramma Verenigingen (2019-2022) ingezet op vitaliteit en toekomstbestendigheid van verenigingen. De komende jaren borgt de gemeente de geleerde lessen in de reguliere opdrachten aan Rotterdam Sportsupport, Sportbedrijf Rotterdam en Buurt- en Speeltuinwerk Rotterdam.

Sportaccommodaties

Rotterdam zet in op hoogwaardige en duurzame sportvoorzieningen, die voor iedereen goed bereikbaar zijn en ook toegankelijk voor mensen met een beperking. Het streven is dat alle sportvoorzieningen goed gebruikt worden en aansluiten op de sport- en beweegbehoeften. Dit leidt zo nodig tot vervanging en/of renovatie van sportaccommodaties en clubgebouwen. Verder stimuleert de gemeente het gebruik van sportvoorzieningen in de buitensportcomplexen. Ook is er via het Sportbedrijf Rotterdam inzet op het verhogen van het gebruik van gymzalen en sporthallen.

Natuur- en milieueducatie

Educatie vormt een belangrijke vorm van preventie. Dat is zo voor veel van de grotere opgaven in de stad. Met natuur- en milieueducatie maken we de Rotterdammer bewuster van het belang van een goede gezondheid, klimaat, duurzaamheid, circulariteit, dierenwelzijn en een schone stad. Rotterdam hecht belang aan dierenwelzijn en gaat daarom door met de realisatie van een nieuw dierenasiel. Verder ondersteunt het college dierenwelzijnsorganisaties.

Doel: Stimuleren sport en bewegen

Pagina 138

Doel: Stimuleren sport en bewegen

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

Alle Rotterdammers hun leven lang met plezier aan het sporten krijgen en in beweging houden.

Wat gaan we daarvoor doen?

Onderzoek en kennisdeling

- In kaart brengen van de behoefte van wijkbewoners aan sporten en bewegen. Dat gebeurt op basis van onderzoek en wijkanalyses. De geïnterviewde behoeftes komen naast het bestaande aanbod te staan. Via sportregie stimuleert de gemeente vervolgens dat het aanbod in de wijk aansluit op de vraag.
- In beeld brengen van de economische en maatschappelijke waarde van sport in Rotterdam. Dit gebeurt door hiernaar onderzoek te laten doen. De onderzoeksresultaten zijn een basis om anderen, vooral zorg- en welzijnspartners, te inspireren om de positieve gevolgen van sport te verzilveren.

Samenwerken sportpartners

De gemeente stimuleert jeugd, mensen met een beperking of achterstand, en ouderen om te sporten of bewegen. De gemeente stimuleert ook de begeleiding van deze Rotterdammers naar het sport- en beweegaanbod bij een sport- of beweegaanbieder. Dat gebeurt door:

- schoolsportclinics;
- programma's op Cruijff Courts en Krajcek Playgrounds;
- speeltuin-, scouting- en sportverenigingen vitaal, toekomstbestendig en toegankelijk te maken en te houden;
- living lab voor mensen met een verstandelijke beperking, vanuit het Lokaal Sportakkoord;
- inzet op combinatiefunctionarissen vanuit de [brede regeling combinatiefuncties](#);
- schoolsportverenigingen te starten of te ondersteunen;
- pilots die speciaal gericht zijn op het voortgezet onderwijs, zoals Swapgym en e-sportsactiviteiten.

Het beleid sluit aan op andere relevante programma's in de stad, zoals dagprogrammering.

De toegankelijkheid van sporten en bewegen moet beter voor mensen met een beperking. Dit gebeurt door:

- betere informatietoegankelijkheid door inzet en promotie van de landelijke website Uniek Sporten met het sportaanbod voor mensen met een beperking;
- randprogrammering tijdens de European Para Championships (EPC) 2023, waardoor Rotterdammers met en zonder een beperking kennis kunnen maken met aangepast sporten en de mogelijkheden hiervoor in Rotterdam;
- sportverenigingen te stimuleren nieuwe sporten aan te bieden, naar aanleiding van het EPC.

Samenwerken niet-sportpartners

- De basisschool is de vindplaats bij uitstek om de Rotterdamse jeugd vroegtijdig kennis te laten maken met sporten en bewegen. Het beleid is erop gericht basisschoolleerlingen structureel meer te laten bewegen en meer te leren over gezonde voeding en een gezonde leefstijl. De inzet is om hierbij samen te werken met diverse uitvoeringspartners.

Via de subsidieregeling 'Rotterdam Lekker Fit! primair onderwijs 2023-2024' komen Lekker Fit!-basisscholen voor het schooljaar 2023-2024 in aanmerking voor subsidie voor Lekker Fit!-activiteiten. Het gaat om ongeveer de helft van alle Rotterdamse basisscholen. Niet-Lekker Fit!-scholen kunnen subsidie aanvragen voor losse onderdelen van Lekker Fit!.

- De gemeente zet erop in dat meer ouderen deelnemen aan sport- en beweegactiviteiten door deze, bijvoorbeeld gericht op valpreventie, goed op elkaar te laten aansluiten.
- De drempels voor Rotterdammers met een beperking om te gaan sporten of bewegen, moeten lager. Deze Rotterdammers krijgen via SportMee de mogelijkheid voor begeleiding naar een passend sport- of beweegaanbod.
- Met financiering vanuit het Rijk start de gemeente een 'living lab' van 2023-2026. Het doel is om samen met organisaties in de stad en mensen met een licht verstandelijke beperking te experimenteren voor een betere ondersteuning en sterke stimulans voor deze mensen om te sporten en bewegen.

Subsidies

De gemeente voert enkele subsidieregelingen uit voor diverse levensfasen en doelgroepen zoals mensen met een beperking, kinderen, sportverenigingen, urban sport en kleine initiatieven.

Effecten van Sport

Rotterdam zoekt samenwerking met andere domeinen en partijen in de stad. Dat moet leiden tot motivering van volwassen Rotterdammers die te weinig bewegen om meer te gaan bewegen en sporten. Op deze manier kan sport bijdragen aan het behalen van doelen op vlakken als gezondheid, participatie en tegengaan van eenzaamheid. De gemeente stelt met de partners in de andere domeinen vooraf doelen. Zo ontstaat een helder

beeld waar de gemeente en partners naartoe werken en welke expertise en inzet vanuit het programma sport nodig zijn.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Begroting	Realisatie	Begroting	Raming	Raming	Raming
	seizoen	seizoen	seizoen	seizoen	seizoen	seizoen	seizoen
	'21-'22	'22-'23	'22-'23	'23-'24	'24-'25	'25-'26	'26-'27
Collegetarget toename sportdeelname: We realiseren in de periode 2022-2026 een 10% relatieve toename in de wekelijkse sportdeelname. De wekelijkse sportdeelname zal toenemen van 60% in 2022 naar 67%.							
Wekelijkse sporters	61%	62%		63%	67%	67%	67%

Toelichting indicatoren

Target toename sportdeelname

Rotterdam realiseert in de periode 2022-2026 een toename van 10% in de wekelijkse sportdeelname. De wekelijkse sportdeelname neemt toe van 60% in 2021 naar 67% in 2026. In april 2023 is een nieuwe meting voor de collegetarget verhoging sportdeelname gedaan.

Doel: Inspirerende topsport

Pagina 139

Doel: Inspirerende topsport

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Versterken en benutten van de kracht van topsport en (top)sportevenementen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Hosten van het TeamNL-turnprogramma en samenwerking met de nationale kanosprintploeg aan de accreditatie door NOC*NSF. Bespreking met andere bonden over de huisvesting van hun nationale team. Startend met het Nationaal Vechtsportcentrum voor boksen, karate, taekwondo, aikido, sambo en judo.
- Faciliteren van een vruchtbare samenwerking tussen breedtesportverenigingen in het turnen, met een talentprogramma, scholen met een sportprofiel, topsportprogramma en topsportevenementen.

- Ondersteuning van het bid op de Grand Départ van de Tour de France. Dat gebeurt door de organisatie van het bijbehorende randprogramma, organisatorische voorbereidingen te treffen en lobby te voeren voor de Tour de France Femmes en de Grand Départ.
- Bezinning op de ambitie om wereldtoevenementen naar de stad te halen, nu er niet langer sprake is van de Youth Olympic Games.

Doel: Toekomstbestendige verenigingen

Pagina 140

Doel: Toekomstbestendige verenigingen

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Vitale, toekomstbestendige en toegankelijke speeltuin-, scouting- en sportverenigingen. Deze verenigingen zijn verspreid over de stad en vervullen een maatschappelijke rol in de wijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Inzet op vitaliteit en toekomstbestendigheid van verenigingen vanuit de lessen geleerd uit het Actieprogramma Verenigingen. De gemeente geeft Rotterdam Sportsupport opdracht om door de inzet van hun verenigingsconsulenten, verenigingen te ondersteunen op thema's als veilig sportklimaat, financiën, leden, organisatie, gebiedsontwikkelingen en vrijwilligers.
- Helpen van verenigingen met de opzet en uitvoering van diverse toekomstgerichte acties, zoals flexibele lidmaatschappen, multisport en nieuwe organisatievormen.
- Voortzetting van het gesprek met verenigingen over een veilig (sport)klimaat. Aandacht voor signalering, discriminatie, inclusie en diversiteit.
- Inzet op behoud van verenigingen. Ondersteuning van stichtingen en verenigingen bij het opknappen en verduurzamen van accommodaties. Daarnaast stimuleren van een multifunctioneler gebruik van de sportaccommodaties.
- Stimulering en ondersteuning van verenigingen die dat kunnen en willen om een grotere maatschappelijke rol te vervullen, onder andere via het concept van de sportplusverenigingen.
- Er komt een gemeentelijk speeltuinenbeleid (2024).

Doel: Goede sportaccommodaties

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Kwalitatief hoogwaardige, duurzame, goed toegankelijke en voldoende sportvoorzieningen, met aandacht voor mensen met een beperking.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Herijking van het Integraal Huisvestingsplan Sport (2024-2034).
- Aanpassing van de investeringsregeling (1/3 regeling) voor sportverenigingen, zodat de verenigingen deze regeling vaker en beter gebruiken. Binnen de nieuwe regeling gaat extra aandacht uit naar renovatie en de toegankelijkheid van clubgebouwen. De regeling wordt aantrekkelijker voor kleinere aanvragers /aanvragen.
- Uitvoering van het plan van aanpak Bezettingsgraad sportterreinen tijdens daluren. Inspelen op behoeftes van kansrijke doelgroepen in de gymzalen waar de bezetting het laagst is. Dit gebeurt in afstemming met de behoeftes in de wijk.
- Bij gebiedsontwikkelingen sturen op (her)inrichting van sportcomplexen. Doel is optimaal gebruik van deze ruimten vanuit de bouwstenen van 'sportcomplex van de toekomst'.

Doel: Laagdrempelige natuureducatie

Doel: Laagdrempelige natuureducatie

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen?

Wat willen we bereiken?

Een laagdrempelig, dus zowel financieel als fysiek bereikbaar, aanbod op het gebied van Natuur- en Milieueducatie (NME).

Wat gaan we daarvoor doen?

- Een nieuwe beleidsnota, in het tweede halfjaar van 2023 beschikbaar voor de raad, is in de afrondende fase en bepaalt de komende jaren hoe de natuur- en milieueducatie eruit ziet.

- De plannen houden rekening met recente ontwikkelingen en trends.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 143

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Sport en recreatie draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 1. Geen armoede, 3. Goede gezondheid en welzijn, 4. Kwaliteitsonderwijs, 8. Eerlijk werk en economische groei, 10. Ongelijkheid verminderen en 16. Sterke publieke diensten.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 144

Projecten

[Integraal Huisvestingsplan \(IHP\) Sport](#)

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Sport

Het [Integraal Huisvestingsplan Sport 2020-2030](#) richt zich op vervanging en renovatie van sportaccommodaties en clubgebouwen van sportverenigingen. De eerste fase is uitgewerkt in het Uitvoeringsprogramma 2021-2025. Uitvoering daarvan vindt momenteel plaats. Daarnaast lopen voorbereidingen voor een herijking van het Integraal Huisvestingsplan Sport (2024-2034).

Financiën

Pagina 145

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Sport en recreatie	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	4.153	3.212	4.852	4.852	4.852	4.852
Bijdragen rijk en medeoverheden	734	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	3.420	3.212	4.852	4.852	4.852	4.852
Lasten exclusief reserves	92.116	99.113	95.783	93.943	93.230	93.230
Apparaatslasten	7.833	8.627	8.426	8.407	8.394	8.394
Inhuur	133	226	226	226	226	226
Overige apparaatslasten	225	183	187	188	188	188
Personeel	7.475	8.218	8.012	7.993	7.980	7.980
Intern resultaat	-1.769	-2.279	-2.279	-2.279	-2.279	-2.279
Intern resultaat	-1.769	-2.279	-2.279	-2.279	-2.279	-2.279
Programmalasten	86.052	92.765	89.636	87.815	87.115	87.115
Financieringslasten	-4	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	9.860	13.218	13.861	12.055	11.357	11.358
Kapitaallasten	273	187	176	161	159	157
Overige programmalasten	655	1.056	1.022	1.022	1.022	1.022
Subsidies en inkomensoverdrachten	75.268	78.304	74.578	74.578	74.578	74.578
Saldo voor vpb en reserveringen	-87.963	-95.901	-90.931	-89.091	-88.378	-88.378
Saldo voor reserveringen	-87.963	-95.901	-90.931	-89.091	-88.378	-88.378
Reserves	1.598	3.188	199	199	199	199
Onttrekking reserves	1.599	1.599	199	199	199	199
Toevoeging reserves	1.401	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	1.400	1.589	0	0	0	0

Saldo	-86.365	-92.712	-90.732	-88.892	-88.179	-88.179

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 89.273	- 91.971	- 90.602	- 89.762	- 89.749	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 86.365					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 92.712	- 90.732	- 88.892	- 88.179	- 88.179

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan voornamelijk uit inkomsten van het recreatieoord Hoek van Holland, inkomsten uit de scholen van vakleerkrachten Lekker Fit, opbrengsten uit verhuur en subsidies van het Rijk.

Lasten

De apparaatslasten bestaan hoofdzakelijk uit personeelslasten van de medewerkers die het sportbeleid ontwikkelen en uitvoeren. Een groot deel van de programmalasten betreft het verlenen van subsidies. Naast de subsidies maakt ook de bijdrage aan het Sportbedrijf deel uit van de lasten van dit programma.

Reserves

In de begroting 2023 zijn onttrekkingen aan de reserves geraamd voor noodsteun aan organisaties in de sportsector door stijging van de energielasten.

De begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. In deze voorjaarsnota vallen de reserves van minder dan € 1 mln vrij.

Meerjarig verloop

De begroting vertoont meerjarig een dalend verloop (van € 92,7 mln in 2023 tot € 88,2 mln in 2027). Dit komt door het incidentele karakter van bepaalde uitgaven, zoals die voor eenmalige evenementen en activiteiten.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Sport en recreatie	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Oorspronkelijke begroting 2023	-91.971	-90.602	-89.762	-89.749	-89.749
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023	-741	-130	870	1.570	1.570

Taakstelling op Lekker Fit/Milieu en Natuur Educatie/Topsport	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	150	850	1.550	1.550
Verkoop Recreatieoord Hoek van Holland	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	300	300	300
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-196	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-294	0	0	0	0
Vakleerkrachten sport	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Volkstuinen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.500	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-20	-20	-20	-20	-20
Bestemmingsreserve Noodsteun energiekosten sport	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Sportaccommodaties intensivering	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	1.589	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-321	-260	-260	-260	-260
Begroting na wijzigingen		-92.712	-90.732	-88.892	-88.179	-88.179

Toelichting financiële bijstellingen

Taakstelling op Lekker Fit / Milieu en Natuur Educatie / Topsport

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Er gaat een heroverweging plaatsvinden van de beschikbare middelen, waarbij rekening wordt gehouden met het wettelijke kader. De intentie is om op de meest effectieve maatregelen in te zetten. De intentie is om op de meest effectieve maatregelen in te zetten waarbij de gevolgen voor de individuele (jonge) Rotterdammer zo klein mogelijk blijven.

Verkoop Recreatieoord Hoek van Holland

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De verkoop van het Recreatieoord Hoek van Holland zorgt voor vermindering van kosten, dit vormt een risico op het moment dat de verkoop niet doorgaat.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor de jaren 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Kostenstijging energie - Overig

Aanpassing van het budget met € 293.000 door de kostenstijging van energie bij het Recreatieoord Hoek van Holland en het lokaal cultureel centrum (LCC) Romeynshof.

Vakleerkrachten sport

Medio 2023 krijgt Lekker Fit een nieuwe inrichting, daarom worden de budgetten aangepast.

Volkstuinen

In december 2022 heeft het college een besluit genomen om de huurtarieven van de volkstuinen per 1 januari 2023 niet te verhogen.

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor activiteiten rondom maatschappelijke ontwikkeling. Het betreft verhoging van lasten met € 20.000.

Bestemmingsreserve Noodsteun energiekosten sport

In de begroting is een onttrekking van € 1,4 mln geraamd om noodsteun te bieden aan organisaties in de sportsector voor de stijging van de energielasten.

Bestemmingsreserve Sportaccommodaties intensivering

In de begroting is er een onttrekking van € 160.000 geraamd op een verkeerde kostendrager. Hiermee wordt de onttrekking op het juiste kostendrager geraamd. Betreft kosten van investeringen aan kunstgrasvelden.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest, de grootste wijzigingen zijn:

- effecten nieuwe cao (€ 196.000 in 2023)
- ophoging formatie voor de huisvestingsprogramma (€ 226.000 in 2023 tot € 288.000 in 2024 en verder)
- aanpassing aan de hand van het jaarcontract met het sportbedrijf (structureel - € 368.000)
- diverse kleine technische wijzigingen (structureel € 63.000)

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Veel ruimte voor sporten, spelen en bewegen. Dat staat centraal binnen het programma Sport en recreatie. We zetten erop in dat zoveel mogelijk Rotterdammers gaan en blijven sporten en bewegen. Zo dragen we bij aan een prettig woon- en verblijfsklimaat voor Rotterdammers en de bezoekers van Rotterdam. Ook brengen we hiermee diverse Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) dichterbij. We bereiken deze doelen met een hoogwaardig aanbod voor sport, spel en bewegen. Daarnaast besteden we veel aandacht aan natuureducatie en -beleving en een gezonde en duurzame leefstijl.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Visie en actieprogramma voor vitale en toekomstbestendige speeltuinverenigingen](#)
- [Uitvoeringsprogramma speeltuinverenigingen](#)
- [Beleidskader "NME heeft de toekomst – vernieuwing van natuur- en milieueducatie in Rotterdam" \(november 2013\)](#)
- [Sportnota 2021+ Rotterdam, wereldse sportstad](#)
- [Integraal Huisvestingsplan Sport 2020-2030](#)
- [Beleidskader zwemmen](#)
- [Beleidsnota Urban Sport](#)
- Visie Sportcomplex van de toekomst (concept)
- Sportbeleid en activering
- [Lekker Fit! in de wijk](#)
- [Actieprogramma Verenigingen](#)
- Beleidsplan veilig sportklimaat

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Sportbedrijf Rotterdam BV;
- Stichting Natuurstad Rotterdam.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 147

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Achbar

Wethouder Achbar is verantwoordelijk voor de portefeuille Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale Inclusie.

'Een lang en gezond leven is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Samen met partners in de stad werken we aan sporten en bewegen voor jong en oud en een gezonder en vitaler Rotterdam.'

Stedelijke ontwikkeling

Pagina 148

Stedelijke ontwikkeling

Woon of ben je regelmatig in Rotterdam, dan zie je het gebeuren: Rotterdam verandert snel. Samen met het aantal inwoners groeit de stad. Belangrijk is dat iedereen hier fijn kan leven, wonen, werken, leren, bewegen en recreëren. Het programma Stedelijke ontwikkeling wil dit in goede banen leiden.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Integraal ontwikkelen van de stad
Doel: Fijn leven en verblijven in de delta	Doel: Goede groei en verbinding	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen
Projecten	Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 149

Voortgang 2023

Openbaar groen

Collegetarget meer groen: In deze collegeperiode wordt 20 ha groen erbij gerealiseerd of wordt de planvorming afgerond en start de uitvoering ervan uiterlijk in 2026.

Mijlpaal 2023: 5 ha

Realisatie t/m april 2023: nog niet beschikbaar

De gemeente werkt aan een Groenagenda om de collegetarget te realiseren. De Groenagenda is het overkoepelende programma voor diverse opgaven, zoals WeerWoord, biodiversiteit, gezond en inclusief en autoluwer. Via dit programma voegt de gemeente op verschillende plekken en op meerdere schaalniveaus groen toe aan de stad. Zo legt zij 4 groenblauwe verbindingen aan en komt er meer groen dichtbij huis, in de wijken en op pleinen. Daarbij is extra aandacht voor:

- de plekken waar meer groen het hardst nodig is;
- robuust en biodivers groen.

In 2023 werkt de gemeente verder aan de versterking/herinrichting van de groenblauwe verbindingen Rotterdamse Rotte, Steilrand, Heemraadssingel-Van Aerssenlaan en het Rondje Bruggen Nieuwe Maas. Het is de bedoeling dat de investeringen en resultaten nog deze collegeperiode zichtbaar zijn. Rond de zomer stuurt het college het actieplan van de Groenagenda 2023-2026 naar de gemeenteraad.

Milieu

De gemeente hecht veel belang aan een gezonde leefomgeving. Daarom blijft zij onverminderd inzetten op luchtkwaliteit, geluid, bodem en omgevingsveiligheid. Zij betreft deze onderwerpen dan ook steeds nadrukkelijker bij de bouw- en ontwikkelplannen in de stad. Ook nu Rotterdam voldoet aan de Europese wettelijke norm voor stikstofdioxide (NO) en fijnstof (PM) blijft het noodzakelijk om luchtverontreiniging te verminderen. Onlangs kwam namelijk het signaal dat deze Europese norm waarschijnlijk strenger wordt om de gezondheid van inwoners te verbeteren.

Mobiliteit

Met de ingebruikneming van de Metro aan Zee is een belangrijke stap gezet in de ontwikkeling van het Rotterdamse openbaar vervoernetwerk. Op 31 maart is het nieuwe station Hoek van Holland Strand samen met het laatste nieuw aanlegde lijndeel van de Hoekse Lijn feestelijk geopend. Vanuit het hart van de stad is het strand nu in ruim een half uur te bereiken.

We zijn verder gegaan met de invoering van betaald parkeren. Per 1 maart is er betaald parkeren ingevoerd in het zuidelijke deel van De Esch en zijn de tijden in het noordelijke deel uitgebreid. Per 3 april is er betaald parkeren ingevoerd en zijn er tijden uitgebreid in de nabijheid van de Straatweg in Hillegersberg.

Om het gebruik van deelvervoer te bevorderen, maar tegelijkertijd verrommeling van het straatbeeld tegen te gaan, hebben we op 19 april een buurthub geopend bij station Lombardijen. Deze en andere buurthubs fungeren als verzamelplek voor deel(bak)fietsen en deelscooters. Tegelijkertijd hebben we een kaart gepresenteerd waarmee alle buurthubs in de stad gemakkelijk te vinden zijn.

Collegetarget verbeteren verkeersveiligheid: We verbeteren de verkeersveiligheid in Rotterdam door effectieve maatregelen te treffen op de dertig meest verkeersonveilige locaties in de stad.

Mijlpaal 2023: 10

Realisatie april 2023: van 2 blackspots is de sanering momenteel in uitvoering, de resterende 8 volgen later dit jaar.

Financiële bijstellingen Stedelijke ontwikkeling (x 1.000)

- € 100.075

Eerder (in 2022) ontvangen baten bijzondere erfpachtconversies	- € 71.544
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	-€ 25.000
Project Mainport Rotterdam	- € 9.880
Inburgering - Huisvesting Inburgeraars	- € 5.328
Raming parkeerbatens	€ 5.000
Effecten nieuwe cao	- € 3.817
Kostenstijging energie - Overig	- € 2.367
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 2.217
Ontwikkelingen Parkeren	€ 2.100
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	€ 2.000
Erfpachtproject	- € 1.500
Diverse ruimtelijke knelpunten	- € 1.184
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 9.228

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Wonen en bouwen

Afspraken wonen

In maart 2023 hebben het Rijk, de provincie, de regiogemeenten en de corporaties de regionale realisatieagenda (Woondeal) ondertekend. Hierin staan afspraken over gezamenlijke ambities voor woningbouw en betaalbaar bouwen tot en met 2030. De betrokken partijen werken deze regionale Woondeal de komende periode verder uit. Daarbij bepalen zij onder meer de kritische succesfactoren.

In de aanloop naar een nieuwe Woonvisie heeft de gemeenteraad in februari 2023 het Woonakkoord vastgesteld. Dit akkoord bevat 10 uitgangspunten die belangrijke input vormen voor de nieuwe Woonvisie.

Woningbouwproductie

Collegetarget bouw nieuwe woningen: Het college start in de komende 4 jaar met de bouw van 14.000 – 16.000 nieuwe woningen. Van deze woningen behoort 20% tot het sociale segment en 35% tot het middensegment. Een uitzondering daarop zijn de tijdelijke woningen.

Realisatie 2022: 3.006 (waarvan 10% in het sociale segment en 26% in het middensegment)

Mijlpaal 2023: cumulatief 7.000 – 8.000

Realisatie cumulatief t/m april 2023: 3.331 (waarvan ongeveer 11% in het sociale segment, 24% in het middensegment en 65% in het hogere segment, het topsegment en de categorie onbekend.

De daadwerkelijke bouw van woningen – en vooral van betaalbare woningen – staat momenteel sterk onder druk. Dit komt vooral door een combinatie van:

- Stijgende bouwkosten. Er is een gebrek aan capaciteit vanwege de krappe arbeidsmarkt en door schaarste in materialen. Die schaarste is het gevolg van de verstoorde wereldhandel door de naweeën van de coronapandemie en de oorlog in Oekraïne.
- Afvlakkende woningmarkt. De sterk gestegen hypotheekrentes en hoge inflatie zorgen voor minder koopkracht en minder vraag naar woningen, met name in het hoge segment.
- Toenemende voorzichtigheid bij investeerders. Er zijn minder investeringen vanwege de toekomstige regulering van de vrije sector door het Rijk. Deze maatregelen leiden tot veel onzekerheid over het te behalen rendement. Dat leidt ertoe dat investeringen uitblijven of op de lange baan worden geschoven.

Deze ontwikkelingen hebben verschillende gevolgen:

- De start van bouwplannen vertraagt of valt stil.
- Marktpartijen moeten projecten in de eindfase deels herontwikkelen.
- Per locatie is maatwerk nodig om zo veel mogelijk door te bouwen.

Deze negatieve ontwikkelingen op de woningmarkt hebben grote gevolgen voor de daadwerkelijke realisatie van betaalbare woningen in 2023. Wanneer het aantal gebouwde betaalbare woningen laag blijft, loopt de woningmarkt verder vast. Met name het achterblijven van het betaalbaar segment (sociaal en midden) is zorgelijk en vraagt de komende tijd om extra maatregelen. Denk hierbij aan afspraken met corporaties, het plaatsen van flexwoningen en het verkopen van gemeenteground met als voorwaarde dat er veel betaalbare woningen op worden gebouwd.

De gemeente werkt met corporaties en marktpartijen aan een zogenoemd Doorbouwakkoord om de bouw zo goed mogelijk op stoom te houden. Daarnaast zijn er financiële randvoorwaarden om op de korte termijn door te kunnen bouwen en op de middellange termijn de ambitie van 65% betaalbare woningen te halen. Voorbeelden

hiervan zijn een Doorbouwfonds, een startbouwimpuls van het Rijk en rijksbijdragen voor toekomstige betaalbare woningbouw.

Het college zet zich met het Doorbouwakkoord maximaal in op de realisatie van betaalbare woningen conform de collegedoelstelling. Ook de inzet van de € 25 mln voor betaalbare woningbouw zal hieraan bijdragen.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 150

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Groenagenda

De Groenagenda is de integrale aanpak om de komende jaren nogmaals 20 ha meer groen in de stad te realiseren. De gemeente werkt aan klimaatadaptatie in de stad ('Rotterdams WeerWoord'), aan biodiversiteit en aan groenblauwe verbindingen. Dit inclusief de rivieroever. In de zomer van 2023 wordt dit actieplan 2023-2026 aan de gemeenteraad voorgelegd.

Via het Recreatieschap Rottemeren werkt de gemeente aan het realiseren van het Ontwikkelplan Landschapspark de Rotte. Het Landschapspark omvat de hele Rotte, van oorsprong tot dam. De stedelijke Rotte moet namelijk beter en levendiger worden, als groenblauwe verbinding tussen stad en landschap. Ook het Museumpark ondergaat een metamorfose, in aansluiting op de ontwikkeling van het Depotgebouw met een nieuw voorplein en de renovatie van Museum Boijmans Van Beuningen.

Stadsprojecten

De komende jaren begint de uitvoering van de eerste stadsprojecten. Het doel is de stad mooier, beter en groener te maken, én om meer ruimte te bieden aan cultuur en buitenspelen. Verder zijn de projecten een vliegwiel voor woningbouw en stimuleren de stadsprojecten de lokale economie.

Bij de stadsprojecten en uitvoering van de Visie op de Openbare Ruimte werken we integraal met andere grote ontwikkelingen, zoals de Groei van de Stad, de energietransitie, klimaatadaptatie (Rotterdams WeerWoord) en de groei naar een circulaire economie.

Milieu

De gemeente heeft de ambitie om in deze collegeperiode ongeveer 3.500 woningen per jaar te realiseren. Dat maakt het noodzakelijk om te bouwen bij snel-, spoor- en vaarwegen en industrieterreinen. Maar op deze locaties liggen ook grote opgaven op het gebied van luchtkwaliteit, geluid, bodem en externe veiligheid. Het is daarom van essentieel belang om milieuproexperts vroegtijdig te betrekken bij deze ontwikkelingen.

Omgevingsvisie

Per 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Deze wet heeft grote gevolgen voor het ruimtelijk beleid. De invoering van de Omgevingswet is een opgave voor de hele organisatie. Deze opgave richt zich op de 4 maatschappelijke doelen van de wet. Een belangrijke opgave die hieronder valt is het voorsorteren op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).

De [Omgevingsvisie](#) is vastgesteld in december 2021 en is een levend document. Nieuwe inzichten, trends en ontwikkelingen en de voortgang in de uitvoering maakt dat we de visie periodiek actualiseren. Dit jaar bereidt de gemeente een eerste (gedeeltelijke) herziening van de Omgevingsvisie voor. De basis voor deze eerste herziening zijn:

- de visie voor de ontwikkeling van de Oostflank;
- het voorkeursalternatief van de MIRT-verkenning Oeververbindingen (stadsbrug) Rotterdam.

De gemeenteraad heeft opdracht gegeven om de ruimtelijke stedelijke ambities uit de Omgevingsvisie én het coalitieakkoord te vertalen naar concrete, haalbare programma's en projecten voor de periode 2022-2026 en verder. Deze ambities legt de gemeente vast in een Uitvoeringsstrategie waarmee zij bijdraagt aan goede groei. Dit vraagt om een proces waarin de gemeente op basis van inhoud en financiële middelen prioriteiten stelt en tot samenhangende pakketten komt. Tot slot werkt zij een kader uit voor monitoring en evaluatie van de Omgevingsvisie. Dit kader wordt vastgesteld door de gemeenteraad. Dit helpt om overzicht en regie te houden op de groei van de stad.

Mobiliteit

In de komende jaren is de inzet op mobiliteit en verkeer, en op vervoer gericht op enkele beslissende stappen die de stad zullen veranderen. De gemeente maakt de drie stadsgebieden Noord (Oude Noorden, Agniesebuurt, Liskwartier), Centrum (Oude Westen) en West (Middelland en Nieuwe Westen) autoluwer, om daarmee de verkeersveiligheid en doorstroming te verbeteren. Binnen de gehele ring komt er betaald parkeren. Met de gemeentelijke partners kiest de gemeente één van de uitvoeringsvarianten van een nieuwe oeververbinding. Met deze stappen komt er meer ruimte in de stad en komen er mogelijkheden voor stedelijke groei en verdichting, zonder dat dit leidt tot meer verkeersopstoppen en de stad verliest aan aantrekkelijkheid.

Wonen

De gemeente herzielt de Woonvisie. De basis hiervoor is het Woonakkoord dat de gemeenteraad recent heeft gesloten. De Woonvisie wordt uitgewerkt in een visiedeel (het 'wat') en een uitvoeringsprogramma. Dit programma legt de nadruk op de uitvoering in de komende 5 jaar.

Bij het woonbeleid gaat het om het creëren van een aantrekkelijk, divers en betaalbaar woningaanbod, in prettige en veilige wijken. Om te voorzien in de enorme vraag naar woonruimte, blijft de gemeente de komende jaren inzetten op:

- het snel starten van nieuwbouw,
- het omzetten van bedrijfsgebouwen naar woningen;
- vernieuwbouw.

De doelstelling is te beginnen met de bouw van 14.000 – 16.000 woningen in de periode 2022-2026. De nadruk ligt op woningen voor studenten, sociale stijgers, mensen met een middeninkomen en ouderen.

De gemeente is op verschillende manieren bij de woonprojecten betrokken. Zo zijn er gebiedsontwikkelingen die de gemeente op eigen grond uitvoert, zoals Parkstad, Rijnhaven en Merwe-Vierhavens. Daarnaast ontwikkelen andere organisaties projecten op grond die niet van de gemeente is. In die gevallen faciliteert de gemeente de bouw en stelt zij kaders om een gewenste ontwikkeling te realiseren. Hierbij is het minder goed mogelijk om te sturen op planning, programma en verschijningsvorm.

Het wordt steeds belangrijker dat huur- en koopwoningen betaalbaar zijn. Er komen dan ook meer betaalbare nieuwbouwwoningen met de verdeling: 20% sociaal, 35% middensegment, 30% hoger segment en 15% topsegment. Stapsgewijs past de gemeente de verdeling voor nieuwbouw aan naar 25% sociaal, 40% middensegment, 20% hoger segment en 15% topsegment. Daardoor groeit het aandeel betaalbare woningen naar 65% (nu 50%).

Maar fijn wonen vraagt om meer dan alleen een woning. Daarom zet de gemeente via de Omgevingsvisie in op 'goede groei' van de stad. In de plannen is er ook aandacht voor voldoende voorzieningen, een fijne buitenruimte, werklocaties, en uiteraard duurzaamheid en aanpassing aan het veranderende klimaat.

Doel: Integraal ontwikkelen van de stad

Pagina 151

Doel: Integraal ontwikkelen van de stad

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- **Werken met de Omgevingswet en uitvoering geven aan de doelen van de Omgevingsvisie.** In de Omgevingsvisie Rotterdam staan opgaven waar de stad voor staat. De koers en hoofdkeuzes geven richting aan hoe de gemeente hiermee omgaat. Uitwerken van deze doelen gebeurt in samenspraak met bewoners, ondernemers en gebruikers van de stad.

- **Een zo gunstig mogelijke balans vinden tussen maatschappelijke opbrengsten en financieel resultaat.** De gemeente krijgt geld door bijvoorbeeld grond te verkopen, erfpacht om te zetten of een bestemmings- of omgevingsplan aan te passen. Dit geld kan de gemeente gebruiken voor nieuwe plannen. Soms neemt de gemeente met lagere opbrengsten genoegen, als dat een maatschappelijk doel dient, zoals het bouwen van meer betaalbare woningen.
- **Vorbereiding en uitvoering geven aan gebiedsontwikkelingen.** Plannen maken voor elk gebied en wijk en waar nodig nieuwe ontwikkelingen voorbereiden. Dit gebeurt samen met bedrijven en andere organisaties. In de wijken komen de opgaven rond wonen, werken en verblijven samen. De uitvoering gebeurt in samenspraak met de stad.

Wat gaan we daarvoor doen?

Omgevingswet

- Werken in de geest van de Omgevingswet met de vastgestelde Rotterdamse Omgevingsvisie en het maken van een Uitvoeringsstrategie, gekoppeld aan meerjarige investeringen. Medefinanciering zoeken bij andere partners en overheden.
- De Omgevingsvisie actualiseren of herzien. Dat gebeurt in 2023. Waar nodig trekt de gemeente samen op met anderen.

Balans maatschappelijke opbrengsten en financieel resultaat

- We starten ruimtelijke ontwikkelingen en sturen daarop door gemeentelijk grondbeleid. Afhankelijk van de situatie is dit verwerving, Wet voorkeursrecht gemeente (Wvrg), onteigening, verkoop, sanering, bouwrijp maken en inrichten van gronden. We sturen passief door contractbeheer en dagen de markt uit om nieuwe ontwikkelingen te realiseren en te financieren die passen bij de gemeentelijke prioriteiten.
- Vertaling van de gemeentelijke ambities naar grondexploitaties. Sturing via de eigen grondexploitaties op Goede Groei. Veel ontwikkelingen vinden plaats op grond die niet in eigendom is van de gemeente. Daarom stroomlijnt de gemeente deze initiatieven. Samen vormen de gemeentelijke en particuliere ontwikkelingen de verstedelijkingsopgave.
- De gemeenteraad krijgt hierover verschillende rapportages, zoals de Monitor Grondexploitaties.

Gebiedsontwikkelingen

- Rotterdammers meer betrekken bij de inrichting en leefbaarheid van hun wijk. Ze hebben meer zeggenschap over hun wijk, met buitenruimte en mobiliteit als aandachtspunten.
- Bouwen van 3.500 tot 4.000 woningen per jaar, inclusief circa 400 studentenkamers. Daarbij is de gemeente afhankelijk van bouwondernemingen en andere marktpartijen, en van woningbouwcorporaties.
- Als basis hiervoor: goede monitoring van de woningvoorraad als geheel, naar prijssegment en eigendomssituatie. De prijsontwikkeling binnen de particuliere voorraad huur- en koopwoningen krijgt bijzondere aandacht.

- In samenhang met de woningbouw werken aan voldoende werklocaties (programma Economische Ontwikkeling) en groen- en maatschappelijke voorzieningen (programma Maatschappelijke Ontwikkeling) om 'goede groei' mogelijk te maken, bijvoorbeeld door een groennorm op te nemen bij de eisen voor nieuwbouw.
- Een zo integraal mogelijke uitvoering op wijkniveau van de vele verschillende beleidsdoelstellingen van de gemeente.
- Bouw van een nieuwe studentencampus. De gemeente dringt er bij de Erasmus Universiteit Rotterdam en de Rotterdamse hogescholen op aan hun verantwoordelijkheid te nemen voor de huisvesting van studenten uit binnen- en buitenland.
- De ontwikkelstrategie Oostflank brengt een aantal nieuwe gebiedsontwikkelingen met zich mee.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie t/m apr 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget bouw nieuwe woningen: Het college start de in de komende vier jaar met de bouw van 14.000 – 16.000 nieuwe woningen. Van deze woningen (uitgezonderd tijdelijke woningen) behoort 20% (tussen de 2.800-3.200 woningen) tot het sociale segment en 35% (4.900-5.600 woningen) tot het middensegment	3.006 (300 sociaal en 782 midden)	7.000 – 8000 (1.400 – 1.600 sociaal en 2.450 – 2.800 midden)	3.331 (11% sociaal en 24% midden)	10.500 – 12.000 (2.100 – 2.400 sociaal en 3.675 – 4.200 midden)	14.000 – 16.000 (2.800 – 3200 sociaal en 4.900 – 5.600 midden)		
400 studentenkamers	0	800	0	1.200	1.600	1.600	

Toelichting indicatoren

In 2022 is gestart met de bouw van 3.006 woningen door middel van nieuwbouw, transformatie en vernieuwbouw.

Dit aantal is als volgt opgebouwd:

- sociaal segment 10% (300 woningen)
- middensegment 26% (782 woningen)
- hoger segment 25% (751 woningen)
- topsegment 23% (691 woningen)
- onbekend segment 16% (481 woningen)

Er zijn afgelopen jaar geen bouwprojecten gestart voor studentenwoningen. Dit is op basis van de planvoorraad al voorzien. Momenteel werken we aan de bouw van meer dan 2.000 studentenwoningen. Deze bouw kan in de huidige collegeperiode starten.

De marktomstandigheden maken het zichtbaar moeilijker om de gewenste 3.500 – 4.000 woningen te bouwen. De impact is het grootst binnen het betaalbare segment. Belangrijke factoren die de opgave lastiger maken zijn:

- de sterk gestegen bouwkosten;
- de beschikbaarheid van voldoende arbeidscapaciteit bij zowel de overheid als marktpartijen;
- de gestegen rente;
- de afvlakkende kopersmarkt;
- de voorzichtigere beleggersmarkt.

De huidige situatie op de markt maakt de uitdaging voor 2023 onverminderd groot. Positief is de planvoorraad die grotendeels op orde is gebracht. Met 55.000 woningen in planvoorraad t/m 2030, waarvan ongeveer 18.000 als zodanig planologisch bestemd, is er grote inzet op de realisatie van voldoende woningen.

Doel: Fijn leven en verblijven in de delta

Pagina 152

Doel: Fijn leven en verblijven in de delta

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat?

Wat willen we bereiken?

- **Het realiseren van groene en blauwe verbindingen en het verlevendigen van de rivieroever.** In een steeds drukker stad is een prettige buitenruimte belangrijk. Daarom richten we ons op:
 - betere routes langs de rivieren;
 - verlevendiging van de oevers door er functies aan toe te voegen;
 - verbetering en vergroening van verbindingen tussen wijken en door wijken heen, zodat er aantrekkelijke routes ontstaan voor beweging, ontmoeting en recreatie.
- Deze collegeperiode ligt de focus op vier groenblauwe verbindingen: Steilrand, Heemraadssingel – Van Aerssenlaan, Rotterdamse Rotte, Rondje bruggen Nieuwe Maas.
- **Ruim baan voor fietsers en voetgangers.** In de hele stad, in het bijzonder in de binnenstad en bij ov-knooppunten, komt er meer ruimte voor voetgangers, fietsers en het ov. Dit zorgt voor een veiliger gevoel en ruimte voor ondernemers, bijvoorbeeld in de horeca. Daarnaast zorgt dit voor mogelijkheden de stad te verdichten terwijl de gezondheid verbetert en de wijken prettig blijven. Waar nodig en mogelijk de invoering van de maximumsnelheid van 30 kilometer per uur als norm. De ruimte die vrijkomt bij de mobiliteitstransitie kunnen we gebruiken voor kwaliteitsverbetering en vergroening. Dit draagt bij aan biodiversiteit en klimaatadaptatie.
- **Het groener en meer klimaatadaptief maken van parken, straten, plein en boulevards.** Om fijn te kunnen leven, maakt de gemeente de stad meer biodivers en groener. Dat staat in de Uitvoeringsagenda Biodiversiteit die wordt opgenomen in de Groenagenda. In 'stenige' stadswijken verbetert en vergroent de gemeente de openbare ruimte. Verder zorgt zij voor:
 - betere pleinen door meer groen en groeiruimte voor bomen;
 - betere wateropvang;

- nieuwe groene locaties in de wijken.
Dit zorgt voor koelere buitenruimte in de zomer, een gezondere leefomgeving en minder kans op wateroverlast bij hevige regenbuien.
- **Verbetering van de (milieu)kwaliteit van de leefomgeving.** De overheid heeft de plicht om de milieukwaliteit op orde te brengen of te houden. Rotterdam doet dit door:
 - o geluidsoverlast, luchtvervuiling en bodemverontreiniging terug te dringen; en
 - o de kans te beperken op en het effect van milieu-incidenten bij het werken met en vervoeren van gevaarlijke stoffen.

Zo ontstaat een gezonde en aangename leefomgeving, voor bestaande en toekomstige bewoners. De opgave is het vinden van de juiste balans tussen rust en reuring.

Aan de ene kant ziet de gemeente het belang van economische groei van de regio en aan de andere kant het goed functioneren van de haven. Daarnaast wil zij ook dat de gezondheid van omwonenden voldoende wordt beschermd en verbeterd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Groene en blauwe verbindingen

- Nieuwe Maas versterken als centraal park met focus op het gebied tussen de stadsbruggen (Rondje Bruggen). We verkennen de mogelijkheden voor meer levendige functies, zoals horeca en recreatief gebruik van plekken langs de rivier.
- Het Rotterdamse deel van Landschapspark De Rotte versterken, van de dam tot de Zevenhuizerplas. We richten ons daarbij vooral op het recreatieve gebruik op en aan de Rotte. Via het recreatieschap Rottemeren draagt de gemeente bij aan de ontwikkeling van het Landschapspark ten noorden van Rotterdam.
- Groene verbindingen versterken, bijvoorbeeld langs singels en dijken. We voeren 4 nieuwe groenblauwe verbindingen uit, zoals de Steilrand en Heemraadssingel-Van Aerssenlaan. Dat is goed voor recreatie, biodiversiteit en biedt bescherming tegen wateroverlast. Hierover staat meer informatie in het begrotingsprogramma Beheer van de stad.
- De 3 stadsprojecten Nelson Mandelapark, Rijnhavenpark en getijdenpark Feijenoord verder ontwikkelen. Deze projecten dragen bij aan levendige rivieroever.

Ruim baan voor fietsers en voetgangers

- Stimulering van actieve mobiliteit voor alle doelgroepen door het aanleggen van fiets- en wandelpaden. Extra aandacht voor scholen en ov-knooppunten.
- Verkeerscirculatieplan voor de hele stad en uitvoeringsstrategie voor een autoluwer binnenstad en het Oude Westen, Nieuwe Westen, Middelland en Oude Noorden.
- Jaarlijks de aanpak van de tien meest verkeersonveilige plekken. Opsporing van asociaal rijgedrag en aanpakken van de daders.
- Voorbereiding op de snelheidsnorm van maximaal 30 km per uur in de stad.

Groenagenda: Groener en klimaatadaptief

- Vergroenen door 20 hectare extra groen aan te leggen. Waar mogelijk koppelen we de werkzaamheden hiervoor aan:
 - rioolvervanging en andere opgaven in de ondergrond;
 - de herinrichting van de openbare ruimte (begrotingsprogramma Beheer van de stad).
- Meer en meer divers groen aanleggen om de groenstructuur van Rotterdam te versterken. Uitgangspunten: aanpassing aan klimaatverandering en meer biodiversiteit. Zo dragen we bij aan verkoeling en gaan we overlast bij neerslag en droogte tegen.
- Groenblauwe schoolpleinen realiseren.
- Stadsprojecten voorbereiden en realiseren: Hofbogen, Hofplein, Westblaak, Schouwburgplein en Alexanderplein.
- Het ontwikkelkader Oostflank verder uitbouwen. Dit ontwikkelkader zet in op het versterken van het groene raamwerk, waarbij kwaliteit en verbindingen in de stad en met het ommeland verbeteren. Concreet op te lossen grote schakels: Rivieroeverpark, Bos-as Prinsenlaan.

Verbetering van de leefomgeving

- Per gebied bekijken wat nodig is om geluidsoverlast te verminderen en te voorkomen. Dat kan bijvoorbeeld door betere isolatie, stil asfalt of een slimme inrichting van het gebied (waarbij bijvoorbeeld kantoren dienen als geluidsschild voor woningen).
- Maatregelen nemen om de luchtkwaliteit te verbeteren, onder andere door de uitstoot van het wegverkeer, de scheepvaart en de industrie terug te dringen. Deze maatregelen hangen sterk samen met verduurzaming van mobiliteit, vergroening, klimaatbeleid en de energietransitie. Meer informatie daarover staat in het begrotingsprogramma Energietransitie.
- Risico's beperken bij het vervoer van gevaarlijke stoffen en binnen bedrijven die werken met gevaarlijke stoffen. Daarbij besteden we bijzondere aandacht aan de veiligheid van nieuwe, zich snel ontwikkelende technologieën.
- De bodemkwaliteit in de bestaande stad verbeteren waar dat mogelijk is. Daarbij vinden we het belangrijk om loodverontreiniging in de bodem en verontreinigingen in het havengebied aan te pakken.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Begroting		Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2022	2023		2023	2024	2025	2026	2027
Collegetarget: In deze collegeperiode wordt 20 ha groen erbij gerealiseerd of wordt de planvorming afgerond en start de uitvoering ervan uiterlijk in 2026		5	nog niet beschikbaar		10	15	20	
Collegetarget: We verbeteren de verkeersveiligheid in Rotterdam door effectieve maatregelen te treffen op de dertig meest verkeersongevalligste locaties in de stad.	10	10	t/m april: van 2 blackspots is de sanering momenteel in		10	10		

Doel: Goede groei en verbinding

Pagina 153

Doel: Goede groei en verbinding

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

- **De stad groeit binnenstedelijk en versterkt daarbij bestaande plekken.** Binnenstedelijke groei ontziet de buitengebieden en geeft daardoor meer draagvlak voor voorzieningen. Dit leidt ook tot verbinding tussen bestaande wijken en de kleine kernen: 'één stad gevoel'. Een ander gevolg is toenemende druk op recreatieve voorzieningen in de stad en de buitengebieden. Rotterdam bouwt bij voorkeur bij OV-haltes. Behoud en versterking van de karakteristieken van een plek of gebied vormen uitgangspunt voor nieuwe ontwikkelingen.
- **Er is hoogwaardig ov op stedelijke en regionale schaal beschikbaar.** Opwaardering bestaande netwerk en aanleg van nieuwe verbindingen lost knelpunten op en geeft ruimte voor ontwikkelingen. Betere stedelijke leefkwaliteit en meer kansen op werk, onderwijs en sociale interactie door een modal shift naar ov en snellere, directere verbindingen. Met een nieuwe oeververbinding tussen Kralingen en Feijenoord en IJsselmonde, inclusief hoogwaardig openbaar vervoer, verbeteren de beschikbaarheid van ov. Toegankelijkheid van het ov bevorderen door het ov gratis te maken voor specifieke doelgroepen.
- **Gebieden zijn goed bereikbaar en de doorstroming blijft op peil, met gebruikmaking van nieuwe mobiliteitstechnologie.** Evenwichtige programmering, verdeeld over de verschillende stedelijke centra, om goede groei van de stad mogelijk te maken. Verzachten van verwachte verkeershinder door werkzaamheden door het optimaal benutten van beschikbare infrastructuur, mede door koppeling van netwerken en spreiding over verkeerssoorten (fiets, voetganger, auto, ov e.d.), met slimme services en informatie. Daarbij is bereikbaarheid is een regionale opgave. Daarom intensieve samenwerking met andere overheden in de regio en het bedrijfsleven.
- **Ruimte verdelen we verstandig, met oog voor minder winstgevende functies en door mobiliteit (inclusief parkeren) anders te organiseren.** De urgentie om de ruimte goed te verdelen is hoog. Dat komt doordat Rotterdam aan verschillende transitie tegelijk werkt, zoals de mobiliteitstransitie, de energietransitie en de klimaatopgaven. Deze komen allemaal samen in gebiedsontwikkelingen als M4H. De gemeente wil voorkomen dat sommige functies uit de stad verdwijnen. Denk aan werklocaties of maatschappelijke voorzieningen. Daarom zorgt zij voor efficiënt (dubbel-)gebruik van de schaarse ruimte. Met zogenoemde 'mengmilieus' blijven de bestaande schaarse functies in de stad. Daarnaast zorgt de gemeente voor een gastvrij betaald parkeersysteem binnen de ring Rotterdam. Dat draagt bij aan een optimale verdeling van ruimte voor mobiliteit over alle Rotterdammers en bezoekers.

- **Betaalbare woningen voor verschillende doelgroepen.** Nieuwe bouwprojecten in de wijken dragen bij aan wijken voor iedereen. Nieuwbouwwoningen in het sociale segment en het middensegment worden vooral voor studenten, jongeren, ouderen en sociale stijgers gebouwd.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnenstedelijke groei

- Plannen ontwikkelen om een aantrekkelijke omgeving te zijn voor woningen, werklocaties, voorzieningen en groen. De gemeente plant de grootste groei in de Binnenstad op 2 oevers, in de Oostflank, op Zuid en in M4H.
- Een toekomstige planvoorraad met woningen voor de langere termijn ontwikkelen. Daarvan maken ook de maatschappelijke, culturele, landschappelijke en economische functies deel uit.
- Het StartR Flexwonen-concept verder uitwerken. Vooral jonge Rotterdammers en mensen met spoed vinden namelijk lastig een woning. Binnen dit concept versnellen we lopende projecten met flexwoningen en plaatsen we aanzienlijke aantallen flexwoningen op nieuwe locaties. Ook verkennen we innovatieve mogelijkheden om de woningvoorraad beter te benutten, zoals woningdelen en collectieve woonvormen.
- De kwaliteit en beleving van fiets- en looproutes tussen wijken verbeteren. Daarmee wordt de reistijd korter. Zo profiteren ook bestaande plekken van de groei van de stad. Dit sluit aan op de ambities voor de openbare ruimte voor verblijf en vergroening.
- Een 3D-ordeningsprincipe om goede keuzes te maken voor de ondergrond. De groei van de stad zorgt namelijk voor een enorme belasting op de ondergrond.
- Kaderstellende plannen als Oostflank ontwikkelen. Deze plannen zetten in op een gebalanceerde woningvoorraad.

Hoogwaardig openbaar vervoer

- Gratis openbaar vervoer voor ouderen en voor kinderen tot 12 jaar. Kleinere barrièrewerking van de rivier door deze te benutten voor personenvervoer over water. Onderzoek naar kansen van verbetering van ov naar Rozenburg en andere kleine kernen.
- Werken aan een nieuwe stadsbrug tussen Kralingen en Feijenoord/IJsselmonde inclusief hoogwaardig openbaar vervoer (tramkwaliteit) tussen Kralingse Zoom en Zuidplein. Het voorkeursalternatief wordt vastgelegd in een partiële herziening van de Rotterdamse Omgevingsvisie. Dat is afgesproken in het bestuurlijk overleg MIRT (Rijk, MRDH, provincie, gemeente) van 2022.
- Uitbreiding van capaciteit en frequentie van het bestaande Rotterdamse metronetwerk. Samen met RET en MRDH werken aan hogere kwaliteit van tramlijnen. Opwaardering van de spoorlijn Leiden-Dordrecht, met het Rijk en de regio. Daarbij oog houden voor het inlopen van het corona-effect en de ontwikkeling van het personeelstekort bij de RET.
- Inspanning om een snelle, hoogwaardige en vrij liggende busverbinding tussen Zuidplein en Rotterdam Centraal door de Maastunnel te realiseren.
- Hoogwaardig openbaar vervoer (hov) draagt bij aan de bereikbaarheid van bestaande woon-, werk-, onderwijs- en voorzieningenlocaties en een flink aantal nieuwe gebiedsontwikkelingen, zoals Feyenoord City, Hart van Zuid, Cultuur&Campus, Kralingse Zoom en de Van Nelleknoop.

Goede bereikbaarheid en doorstroming

- Verkeersregelinstallaties en verkeersmonitoring up-to-date houden. Gebruikmaken van smart mobility-technologie. Innovatie, bijvoorbeeld door verkeerslichten intelligent te maken en te laten communiceren.
- Uitstekende benutting van beschikbare netwerken om de dagelijkse bereikbaarheid en doorstroming optimaal te houden. Bij incidenten sturing van het verkeer over alternatieve routes en informatie aan de reiziger via diverse kanalen. Afspraken binnen de provincie over beperking van verkeershinder. Bij werkzaamheden bevordering van de overstap op de fiets, het ov of deelmobiliteit.
- Bevordering van smart mobility. Samenwerking met bedrijven en netwerken draagt bij aan een internationaal imago van Rotterdam als innovatieve stad.
- Verkeersmodellering, data-inwinning en databeheer als basis voor regeling van het verkeer en vorming van beleid.

Ruimte verstandig verdelen

- Gebruikmaking van referentiewaarden maatschappelijke voorzieningen bij nieuwe ontwikkelingen. Dit zorgt voor een goede mix van functies en voorkomt dat functies uit de stad verdwijnen die minder winstgevend, maar wel hard nodig zijn.
- Verdeling van de ruimte voor mobiliteit met oog voor natuurvriendelijk bouwen op redelijke afstand van routes voor hoogwaardig openbaar vervoer en verstandige ordening van de ruimte in de ondergrond.
- Parkeerregelgeving en facilitering van parkeerproducten die doel- en klantgericht zijn. Invoering van betaald parkeren binnen de Ring Rotterdam. Groter betaal- en gebruiksgemak van betaald parkeren door innovatie, zoals digitalisering. Bevordering van parkeren in garages en P+R's in plaats van op straat. Verwijzen van deelmobiliteit naar aangewezen plekken. Onderzoek naar plekken voor mobiliteit-'hubs', eventueel in combinatie met inpandig parkeren.
- Doorgaan met het faciliteren van fietsparkeren in bij OV-haltes en publiekstrekkende bestemmingen. Deze voorzieningen komen op logische plekken en passen in de openbare ruimte.
- Ontwikkeling van Merwe-vierhavens (M4H) met meer ruimte voor groen door gebruik te maken van andere mobiliteitsvormen en het parkeren in collectieve bovengrondse mobiliteitshubs. Waardoor de bereikbaarheid is geborgd en de omliggende wijken minder worden belast.
- Met wijkbewoners nagaan welke behoeften en belemmeringen er zijn om zich te verplaatsen naar werk, onderwijs, zorg of sociale activiteiten. Op basis daarvan terugdringing vervoersarmoede en ervoor zorgen dat iedereen zich prettig en veilig kan verplaatsen.
- Zorgen voor balans tussen de verschillende vervoersstromen, OV, auto, fiets, voetganger, in de ontwikkelingsstrategie Oostflank.

Betaalbare woningen

- Meer betaalbare nieuwbouwwoningen bouwen, inclusief vernieuwbouw en transformaties. De verdeling is: 20% sociaal segment, 35% middensegment, 30% hoger segment en 15% topsegment. Daarbovenop komen er betaalbare flexwoningen voor starters en urgent woningzoekenden. Vanaf 2026 is de verdeling: 25% sociaal segment, 40% middensegment, 20% hoger segment en 15% topsegment. Of het lukt om woningen in het betaalbare segment – sociaal en midden – te realiseren is afhankelijk van marktontwikkelingen, rijksbeleid en financiële middelen (onder andere van het Rijk). Meer informatie staat in de paragraaf Grondbeleid.

- Inzetten op specifieke groepen in de nieuwbouw. Nieuwbouwwoningen in het sociale segment en het middensegment worden namelijk vooral gebouwd voor studenten, jongeren, ouderen en sociale stijgers. Deze inzet op specifieke groepen moet zorgen voor doorstroming, zodat ook andere woningzoekenden meer kans maken.
- Voor studenten 400 woningen per jaar en een nieuwe studentencampus bouwen.
- Samen met belanghebbenden en stakeholders mogelijkheden bieden zodat er meer geschikte woningen voor ouderen komen. En in het licht van de nieuwe WoonZorgvisie beoordelen wat er qua opgave en financiën op de gemeente en stakeholders afkomt.
- De Woonvisie herzien met als basis het Woonakkoord. Hiervoor komt er een zorgvuldig proces van participatie.
- De huisvesting van statushouders in 2023 vooral laten verzorgen door woningcorporaties, Daarnaast huisvesten we ook via leegstandsbeheer, via particuliere verhuur en in tijdelijke woningbouw.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Relatieve aandeel actieve en duurzame verplaatsingen	60,1%	63,8%						
Betalingsgraad bij betaald parkeren		90%	90%	90%	91%	91%	92%	
Bezettingsgraad gemeentelijke garages en P+R-voorzieningen		30%	32%	32%	34%	36%	38%	

Toelichting indicatoren

Relatieve aandeel actieve en duurzame verplaatsingen

Over deze indicator wordt alleen over het volledige jaar gerapporteerd omdat seizoensinvloeden anders een vertekend beeld zouden geven.

Betalingsgraad bij betaald parkeren

De realisatie in 2023 ligt met 90% op koers. Dit is gelijk aan het gemiddelde over 2022.

Bezettingsgraad gemeentelijke garages en P+R-voorzieningen

De realisatie in 2023 ligt met 32% op koers. De bezettingsgraad is gestegen ten opzichte van 2022, met name doordat er in 2023 geen beperkingen meer zijn i.v.m. corona en er dus weer meer bezoekers naar Rotterdam komen en de mate van thuiswerken afneemt (forensen op P+R en zakelijke abonnementen in openbare parkeergarages).

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Stedelijke Ontwikkeling draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 9. Industrie, innovatie, 11. Duurzame steden en gemeenschappen en 15. Leven op het land.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Gebiedsontwikkelingen deels in of richting uitvoering](#)[Diverse Gebiedsuitwerkingen in de Omgevingsvisie](#)[Grote opgaven randvoorwaardelijk voor grote gebiedsontwikkelingen](#)

Gebiedsontwikkelingen deels in of richting uitvoering

Feyenoord City

Feyenoord City is een grote gebiedsontwikkeling met duizenden woningen en een scala aan voorzieningen. Voor de Waterkantplot is dit voorjaar het consultatiedocument met nieuwe ambities voor dit gebied gereedgekomen. Dit najaar worden de nieuwe plannen aan de gemeenteraad voorgelegd. Onderdeel hiervan is de hierbij behorende geactualiseerde grondexploitatie.

Omdat dit project valt onder de Regeling Risicovolle Projecten verschijnt er twee keer per jaar een rapportage over de voortgang. Zie voor de 9de en meest recente voortgangsrapportage: <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Agenda/Document/deec7ac9-ad02-472d-a8ca-8561cd292ecf?documentId=76e40824-a901-47b9-8267-09f77a223613&agendaltemId=3aae0765-b441-477b-8b76-15d0250d0df2>

Brainpark

Na de vaststelling van het eerste bestemmingsplan, lag in het eerste kwartaal van 2023 de nadruk op het verkrijgen van de bijbehorende omgevingsvergunning. De start bouw van de eerste 614 woningen door Greystar vindt officieel op 5 juli 2023 plaats met het slaan van de eerste paal van het project. Verder is het

plan van Bakkers Hommen (fase 1, 745 woningen) verder uitgewerkt en in procedure gebracht. Vaststelling van het bestemmingsplan Max Euwe kwartier is geagendeerd voor de raadsvergadering van juni 2023.

Rijnhaven

De Rijnhaven is een samenhangende gebiedsontwikkeling die bestaat uit een verstedelijkingsprogramma en de aanleg van het Rijnhavenpark. In mei besluit de raad over de vaststelling van het bestemmingsplan. Ook wordt de marktselectieprocedure voorbereid voor het eerste bouwblok waarvoor de aanbestedingsstukken uitgewerkt worden. Het ontwerp Warmteplan wordt in Q2-2023 ter inzage gelegd en er wordt met de potentiële concessiehouder voor het beoogde energiesysteem onderhandeld.

Er heeft in maart 2023 een succesvolle inloopweek plaatsgevonden over het concept Voorlopig Ontwerp voor het landdeel van het park. Op Koningsdag organiseerden we een activiteitendag voor jongeren uit Zuid op het drijvende parkdeel. Eind juni staat een wethoudershandeling gepland rond het droogvallen van het nieuwe land!

Hart van Zuid

Er zijn inmiddels een aantal mijlpalen bereikt: opening van het nieuwe busstation, opening van een nieuwe wandel- en fietsroute tussen het Motorstraatgebied en Zuidplein (door de parkeergarage) en vernieuwing en uitbreiding van het winkelcentrum. Daarnaast is gestart met de bouw van het hotel en de aanleg van de nieuwe inrichting van de Gooilandsingel. Voor de zomer wordt de Gooilandsingel feestelijk geopend.

Dit project valt onder de Monitor Grote Projecten. Zie voor de meest recente rapportage de volgende link:

<https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6a10698f-004d-44fb-a7d0-9890c2ad2b0a?documentId=918b0912-64c3-49b4-a1ae-b9826dcabd3f>

Hart van Zuid								x € 1.000
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
159.800	0	159.800	143.150	16.650	0	0	0	0

Diverse Gebiedsuitwerkingen in de Omgevingsvisie

Oostflank

Tussen de Alexanderknoop en Zuidplein komen diverse ontwikkelingen samen:

- de grootste verstedelijkingsopgave van Rotterdam;
- een nieuwe stadsbrug met een verbinding voor hoogwaardig openbaar vervoer (HOV);

- een nieuw station Stadionpark;
- een rivieroeverpark aan beide zijden van de Nieuwe Maas; en
- sociaalmaatschappelijke kansen.

De gemeente werkt de gebiedskeuzes uit, inclusief de inpassing van het HOV, het station en de oeververbinding. Dat leidt tot partiële herziening van de Omgevingsvisie voor dit gebied.

De gemeenteraad neemt dit jaar een besluit over de partiele herziening van de Omgevingsvisie van de Oostflank.

Binnenstad op 2 oevers

In december 2021 is gebiedsgerichte uitwerking voor de Binnenstad vastgesteld. In deze nieuwe koers is de inzet gericht op een groene en vitale binnenstad op twee oevers, voor iedereen. In 2023 is het uitvoeringsprogramma gereed. Dit bevat concrete acties en maatregelen die bijdragen aan de ambities en doelen van de koers op de korte en (middel)lange termijn. Meer informatie: [Binnenstad](#).

Koers op Zuid

Dynamiek en nieuwe opgaven op Zuid vragen om een integrale ruimtelijk-economische koers om Zuid goed door te kunnen ontwikkelen. Deze koers staat in Koers op Zuid, de uitwerking van de Omgevingsvisie. Koers op Zuid zet onderwerpen op de agenda, bepaalt prioriteiten en brengt samenhang in de ambities voor Zuid. Kern is daarbij een goede balans te vinden tussen:

- de complexe opgaven in de wijken voor wonen, voorzieningen en openbare ruimte (inclusief verduurzaming en klimaat);
- de beoogde economische structuurversterking;
- de transitie van mobiliteit; en
- de grotere gebiedsontwikkelingen.

Het college neemt hierover dit jaar een besluit.

Merwe-Vierhavens (M4H)

M4H is een gebiedsontwikkeling die komende jaren zorgt voor een bruisend stadsdeel met woningen, bedrijvigheid, horeca, evenementen, onderwijs en cultuur. Begin 2023 is gewerkt aan de voorbereiding van de besluitvorming rondom het ontwerp bestemmingsplan en de MER van heel M4H. Daarnaast wordt de besluitvorming rondom het Masterplan en de grondexploitatie Merwehaven momenteel voorbereid. Hiervoor is op 21 maart een informatiebijeenkomst geweest voor iedereen die geïnteresseerd is in de plannen.

Grote opgaven randvoorwaardelijk voor grote gebiedsontwikkelingen

Oeververbinding tussen Kralingen en Feijenoord / IJsselmonde

De gemeente werkt met het Rijk en de regio aan 2 projecten die belangrijk zijn voor de grote gebiedsontwikkelingen:

- een nieuwe stadsbrug tussen Kralingen en Feijenoord/IJsselmonde, inclusief hoogwaardig openbaar vervoer (HOV);
- een nieuw station Stadionpark.

In het Bestuurlijk Overleg met het Rijk van november 2022 is gekozen voor een stadsbrug. Ook hebben gemeente, Rijk en regio afspraken gemaakt over de bekostiging.

In 2023 wordt gewerkt aan de uitwerking hiervan.

P+R Meijersplein en P+R Kralingse Zoom

Begin 2023 is gestart met de uitwerkingsfase voor zowel de P+R Meijersplein als P+R Kralingse Zoom. Het vervolg van 2023 wordt gebruikt om de partijen te selecteren die ons gaan helpen om tot definitieve ontwerpen voor beide locaties te komen.

Roseknoop

Tot op heden verlopen de werkzaamheden volgens planning. De klankbordgroep komt regelmatig bij elkaar, de samenwerking verloopt goed. Op 1 mei jl. is de volgende fase van de Roseknoop gestart met de afsluiting van de Laan op de Zuid tot aan het Varkenoordseviaduct voor auto's, trams en bussen. De verkeersmaatregelen en extra inzet van alternatief vervoer zorgen ervoor dat het gebied bereikbaar blijft.

Dit project valt onder de Monitor Grote Projecten. Zie voor de meest recente rapportage de volgende link:

<https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6a10698f-004d-44fb-a7d0-9890c2ad2b0a?documentId=918b0912-64c3-49b4-a1ae-b9826dcabd3f>

Metro aan Zee

Het project Metro aan Zee betreft het doortrekken van de Hoekse Lijn naar het strand in Hoek van Holland. De laatste stap was de technische realisatie van de infrastructuur en het verzamelen en geschikt maken van alle ondersteunende documentatie, die benodigd was voor de aanvraag van de indienststellings-vergunning. Deze is inmiddels verleend en de dienstregeling is feestelijk gestart op 31 maart 2023.

Dit project valt onder de Monitor Grote Projecten. Zie voor de meest recente rapportage de volgende link:

<https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6a10698f-004d-44fb-a7d0-9890c2ad2b0a?documentId=918b0912-64c3-49b4-a1ae-b9826dcabd3f>

A16 Rotterdam

Met de aanleg van de "A16 Rotterdam" zorgt Rijkswaterstaat aan de noordrand van Rotterdam voor een nieuwe snelwegverbinding tussen de A16 bij het Terbregseplein en de A13 bij de Doenkade, wat vanaf eind 2025 zal leiden tot een betere doorstroming en bereikbaarheid van stad en regio. In het Lage Bergse Bos is de ruwbouw van de tunnel bijna gereed, waarna het park weer nieuw ingericht kan gaan worden. Voor de noodzakelijk gebleken vervanging van het bestaande viaduct in de A16 boven de Hoofdweg zijn de voorbereidingen in volle gang, waarbij geprobeerd wordt om hinder voor verkeer, natuur en omgeving zoveel mogelijk te beperken.

Dit project valt onder de Monitor Grote Projecten. Zie voor de meest recente rapportage de volgende link:

<https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6a10698f-004d-44fb-a7d0-9890c2ad2b0a?documentId=918b0912-64c3-49b4-a1ae-b9826dcabd3f>

Stadsprojecten

We werken aan de Stadsprojecten. De Stadsprojecten zijn investeringen in de buitenruimte, met een veel breder effect dan alleen een aantrekkelijke buitenruimte: ze dragen ook bij aan de mobiliteitstransitie en klimaatadaptatie, aan de economie van de stad en aan werkgelegenheid. Ze zorgen er ook voor dat er ruimte voor nieuwe woningen ontstaat in de stad. Het Definitief Ontwerp voor de Stadsprojecten Hofplein en Hofbogenpark is inmiddels bijna afgerond, en ook een aantal andere Stadsprojecten is ver gevorderd met het ontwerp. Middelen worden aangevraagd op basis van de projecten waarvan we verwachten dat ze het komende jaar een definitief ontwerp vast kunnen stellen. De hoogte van het krediet is daarom elk jaar anders en dit jaar hoger dan de vorige jaren.

De projecten Hofbogenpark, Hofplein en Rijnhavenpark vallen onder de Monitor Grote Projecten. Zie voor de meest recente rapportage de volgende link: <https://gemeenteraad.rotterdam.nl/Reports/Document/6a10698f-004d-44fb-a7d0-9890c2ad2b0a?documentId=918b0912-64c3-49b4-a1ae-b9826dcabd3f>

Zeven stadsprojecten								x € 1.000
Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/m 2022	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
93.000	40.433	133.433	19.259	17.510	39.425	45.200	12.039	0

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Stedelijke ontwikkeling	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	817.546	376.758	312.692	310.657	308.274	308.125
Bijdragen rijk en medeoverheden	38.177	8.668	1.701	2.393	2.393	2.393
Financieringsbaten	1	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	815.772	382.385	280.537	277.860	282.026	282.026
Overige baten	-36.404	-14.295	30.454	30.403	23.855	23.705
Lasten exclusief reserves	389.143	373.803	304.126	284.912	271.193	269.510
Apparaatslasten	177.639	188.511	169.072	169.248	168.560	171.246
Inhuur	27.159	23.336	6.207	6.777	6.762	9.448
Overige apparaatslasten	3.389	3.724	3.675	3.678	3.673	3.673
Personeel	147.090	161.451	159.189	158.793	158.125	158.125
Intern resultaat	-30.194	-29.180	-15.414	-16.488	-16.955	-16.999
Intern resultaat	-30.194	-29.180	-15.414	-16.488	-16.955	-16.999
Programmalasten	241.699	214.472	150.469	132.152	119.587	115.264
Financieringslasten	0	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	188.407	163.452	96.319	75.246	59.340	46.926
Kapitaallasten	19.968	16.612	23.155	26.122	29.490	37.581
Overige programmalasten	6.927	4.376	4.376	4.376	4.376	4.376
Subsidies en inkomstenoverdrachten	26.396	30.032	26.619	26.408	26.381	26.381
Saldo voor vpb en reserveringen	428.403	2.955	8.566	25.745	37.081	38.614
Saldo voor reserveringen	428.403	2.955	8.566	25.745	37.081	38.614
Reserves	45.583	55.085	40.830	31.656	29.106	27.291

Onttrekking reserves	92.179	83.378	41.240	32.066	29.516	27.701
Toevoeging reserves	46.925	63.841	410	410	410	410
Vrijval reserves	329	35.548	0	0	0	0
Saldo	473.986	58.040	49.397	57.401	66.188	65.905

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	351.678	158.115	47.120	48.001	56.620	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	473.986					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		58.040	49.397	57.401	66.188	65.905

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan grotendeels uit grondopbrengsten, canonopbrengsten, opbrengsten uit erfpachtconversies en het uitvoeren van opdrachten voor externe opdrachtgevers. Voor de grondopbrengsten geldt dat op basis van de wet- en regelgeving de baten van grondverkoop in de exploitatie worden verwerkt met een tegenboeking onder de overige baten. Hierdoor ontstaat er geen effect op het saldo. Daarnaast bestaan de baten uit parkeerinkomsten op straat en in de parkeergarages, uitpodingen (bijbetaling bij een functiewijziging van een object, zoals de verkoop van een voormalig sociale huurwoning) en de bijdrage voor het railinfrastructuurproject Hoekse Lijn.

Lasten

De lasten bestaan uit grondexploitaties ten behoeve van gebiedsontwikkelingen en lasten voor personele inzet. Tevens zijn er lasten die voortvloeien uit onder andere het jaarlijks vervangen van verkeerslichtinstallaties, de inzet voor straatparkeren, de exploitatie en het beheer van parkeergarages en het fiscaal handhaven, fietsvoorzieningen, openbaar vervoer, stedelijke bereikbaarheid en verkeersveiligheid.

Reserves

De mutaties op de reserves hebben betrekking op de bestemmingsreserves Autoluw fonds, Bodem, Energietransitie, Gebiedsontwikkeling, Infrastructuur, Investerings Rozenburg, Rotterdamse Investeringsmotor, Middensegment Huur, reserve Gebiedsaanpakken en duurzame Gebiedsontwikkelingsfondsen, Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ), Stadsinitiatief, Stimulering bouwproductie, Taakmutaties Gemeentefonds, Upgrade voor the skate! en Verkeerscirculatieplan. De onttrekkingen aan de bestemmingsreserves worden ingezet voor Hart van Zuid, Hoekse Lijn, A16 Rotterdam, Stadshavens, Binnenstad, Inrichting buitenruimte gebieden, Stimulering bouwproductie, stedelijke bereikbaarheid en andere projecten.

Meerjarig verloop

De baten laten voor de jaren 2023 tot en met 2027 meerjarig een dalend verloop zien. Dit wordt ondanks hogere parkeerbaten voornamelijk veroorzaakt door de eenmalige erfpachtopbrengsten in 2023, de daling van begrote grondopbrengsten en het aflopende project Hoekse lijn. De lagere grondopbrengsten en aflopen van project Hoekse lijn gaan ook gepaard met lagere lasten. Door de dalende lasten is er op bestemmingsreserves ook een dalende trend te zien.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Stedelijke ontwikkeling		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		158.115	47.120	48.001	56.620	56.620
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-100.075	2.276	9.400	9.568	9.285
Bezuiniging gebiedsontwikkeling	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	1.264	1.264	1.264	1.264
Goede Groei	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	488	488	488	488
Houtstook - bezuinigen	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	325	325	325	325
Mobiliteit: Ambities in de RMA rondom gedragsbeïnvloeding verlagen	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	234	234	234	234
Mobiliteit: Smart mobility / deelmobiliteit	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	178	178	178	178
Resilience - bezuinigen	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	120	120	120	120
Rotterdam Onderweg	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	200	200	200	200
Truckparking Hoek van Holland	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	200	200	200
Uittreedvergoedingen gemeenschappelijke regelingen	Bezuinigingen/Taakstellingen	150	150	150	150	150
Vergroeningsbijdrage	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	400	400	400	400
Campus Erasmus MC - Oostelijk tankstation	Intensiveringen	-940	0	0	0	0
Wijkakkoorden - Fysieke maatregelen buitenruimte en mobiliteit	Intensiveringen	-350	-700	-700	-700	-700
Winkelstraten	Intensiveringen	-52	-444	0	0	0
Actualisatie anterieure overeenkomsten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie formatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	529	501	501	501
Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Baten erfpachtconversie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-71.544	0	0	0	0

Beheer objecten gebiedsontwikkeling	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	600	0	0	0	0
Diverse ruimtelijke knelpunten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.184	-2.038	-959	0	0
Diverse technische correcties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	-555
Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-54	-54	-54	-54	-54
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-3.817	0	0	0	0
Impuls Versnelling Woningbouw	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Inburgering - Huisvesting Inburgeraars	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-5.328	-4.493	-683	-48	240
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.367	0	0	0	0
Ontwikkelingen Parkeren	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	2.100	0	0	0	0
Project Mainport Rotterdam	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-9.880	0	0	0	0
Raming parkeerbatens	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Wijziging projecten Mobiliteit 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	1.000	0	0	0	0
Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Incidentele baten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Inkomende bijdragen en subsidies buitenruimteprojecten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Erfpachtproject	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.500	-1.000	500	1.000	1.000
Fietsenstallingen terreinen (vertraagde oplevering)	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	1.000	900	1.000	0	0
P&R terreinen (vertraagde oplevering)	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	1.000	1.000	0	0
Stikstof, geluid en milieu	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-1.361	-1.196	-1.196	-1.196
Bestemmingsreserve Autoluw fonds	Reserves	-902	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	Reserves	-25.000	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget	Reserves	783	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Energietransitie	Reserves	-500	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	2.000	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	-24	-22	-23	-23	-24
Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Verkeerscirculatieplan	Reserves	0	0	0	0	0

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	2.217	0	0	0	0
WABO-leges	Reserves	-243	5	0	0	0
Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor	Reserves	0	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	8.759	1.596	1.455	1.529	1.514
Begroting na wijzigingen		58.040	49.397	57.401	66.188	65.905

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuinigingen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Deze budgetverlagingen betreffen de volgende onderwerpen binnen het programma Stedelijke ontwikkeling:

- In de begroting van het programma Stedelijke Ontwikkeling is een post 'onvoorzien' opgenomen ter dekking van risico's die zich gedurende het jaar voordoen (bijvoorbeeld kosten die onverhoopt niet verhaald kunnen worden op een marktpartij, al dan niet door interne administratieve regelingen). De besparing is € 1,3 mln vanaf 2024.
- In het coalitieakkoord zijn middelen toegekend voor "Goede Groei". In de voorjaarsnota zijn deze middelen verdeeld vanuit programma Stedelijke ontwikkeling. Op dit programma wordt een bedrag van structureel € 488.000 vanaf 2024 beschikbaar bespaard.
- Voor het project Houtstook wordt jaarlijks vanaf 2024 een bezuiniging toebedeeld van € 325.000. Dit beperkt de mogelijkheden voor de uitvoering van maatregelen ter verbetering van de luchtkwaliteit
- Voor gedragsbeïnvloeding in het kader van de Rotterdamse Mobiliteitsaanpak (RMA) is de structurele bezuiniging € 234.000 vanaf 2024.
- De ambities op het onderdeel Smart mobility / deelmobiliteit worden neerwaarts bijgesteld met structureel € 178.000 vanaf 2024.
- Voor het project Resilience wordt jaarlijks vanaf 2024 een bezuiniging toebedeeld van € 120.000.
- Met deze nieuwe bezuiniging wordt de inzet op Rotterdam Onderweg met € 200.000 vanaf 2024 verder verlaagd. De website blijft in de lucht maar er wordt minder ingezet op sociale media.
- De gereserveerde middelen voor de truckparking in Hoek van Holland worden vanaf 2025 met € 200.000 verlaagd.

- Op de uittreedvergoeding Natuur & Recreatie (N&R) Voorne Putten Rozenburg (VPR) wordt jaarlijks € 150.000 bezuinigd.
- Het budget voor vergroeningsprojecten van parkeerplaatsen wordt vanaf 2024 met € 400.000 neerwaarts bijgesteld.

Campus Erasmus MC - Oostelijk tankstation

Het Oostelijk tankstation aan de 's Gravendijkwal wordt ten behoeve van de campusontwikkeling Erasmus MC verwijderd. De concessie van het tankstation loopt in 2023 af en zou dan opnieuw in veiling worden gebracht. De middelen zijn ter compensatie van de begrote veilingopbrengsten, die nu gemist worden.

Wijkakkoorden - Fysieke maatregelen buitenruimte en mobiliteit

Voor de Wijkactieplannen wordt structureel € 700.000 toegekend op het gebied van mobiliteit en inrichting openbare ruimte (in 2023 is dit € 350.000 voor de 2e helft van het jaar).

Winkelstraten

De motie "Winkelstraat om trots op te zijn" vraagt een integrale aanpak in drie gebieden:

- Slinge
- Wolphaertsbocht
- Crooswijkseweg.

De integrale aanpak bestaat uit ingrepen op drie fronten:

- verbetering van economisch programma;
- veiligheid op straat;
- fysiek ingrepen in/aan de buitenruimte en vastgoed.

De lasten voor het economisch programma (branchering, marketing, programmering) zijn gedekt. De lasten voor toezicht en handhaving zijn niet gedekt, evenals investeringen in fysieke ingrepen (buitenruimte vergroening, verkeersmaatregelen en luifels).

Actualisatie anterieure overeenkomsten

Op basis van het geactualiseerde werkpakket 2023 zijn de baten en lasten geactualiseerd (€ 2,5 mln lasten en baten).

Actualisatie formatie

De formatie is aangepast aan het actuele werkpakket.

Actualisatie investeringen en desinvesteringen grondexploitaties

Het investeringsvolume in de grondexploitaties is geactualiseerd en in lijn gebracht met de huidige projectbegrotingen. De investeringen bestaan uit:

- apparaatskosten
- kosten voor verwervingen
- kosten voor bouw- en woonrijp maken
- overige kosten.

Desinvesteringen bestaan uit:

- gronduitgiften (intern en extern)
- subsidies
- investeringsbijdragen
- overige opbrengsten.

De verwachting in 2023 is dat de lasten van de investeringen (met name bouw- en woonrijp maken, overige kosten en ureninzet) per saldo hoger zullen uitkomen (€ 5,7 mln) en de desinvesteringen (uitgiften in eigendom en overige inkomsten) (€ 2,3 mln) lager. Alle baten en lasten worden conform de BBV overgeboekt naar de balans, waardoor het effect van de actualisatie saldoneutraal is.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Baten erfpachtconversie

De erfpachtconversies met Woonstad aan in 2023 te ontvangen baten zijn reeds in 2022 gerealiseerd. Deze bijzondere erfpachtbaten zijn in 2022 na aftrek van gemaakte kosten conform het genomen raadsbesluit toegevoegd aan de Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) binnen het begrotingsprogramma Algemene middelen. Tegenover de lagere baten in 2023 vanuit de conversies met Woonstad en Havensteder binnen het programma Stedelijke Ontwikkeling staat dan ook een begrotingswijziging voor de dotatie binnen het programma Algemene Middelen.

Beheer objecten gebiedsontwikkeling

De beheer- en exploitatielasten van objecten die voor huidige en toekomstige gebiedsontwikkelingen in bezit van de gemeente worden gehouden, zijn naar verwachting voor 2023 lager dan waar in de begroting rekening mee is gehouden. Dit leidt tot een incidentele meevaller van € 600.000.

Diverse ruimtelijke knelpunten

Er zijn diverse ruimtelijke knelpunten. Hiervoor is in totaal € 4,0 mln beschikbaar, € 1,1 mln in 2023, € 2,0 mln in 2024 en € 900.000 in 2025.

Diverse technische correcties

Bij het toevoegen van de nieuwe jaarschijf dienen er altijd enkele technische correcties plaats te vinden, omdat het nieuwe jaar (2027) op een aantal punten afwijkt van het vorige laatste begrotingsjaar (2026). Dit gaat met name om kasschuiven die in de Begroting 2023 zijn opgenomen en niet structureel gemaakt dienen te worden. Dit betreft:

- Technische correctie kopie jaarschijf 2027: kasschuif versterking omgevingsdiensten (- € 30.000)
- Technische correctie kopie jaarschijf 2027: kasschuif omgevingswet (€ 585.000)

Effect cao-loonstijging op contract inhuurkrachten

Het effect van het honoreren van de cao-stijging voor inhuurkrachten op het gebied van parkeren betekent een kostenpost van structureel € 54.000.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord voor 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Impuls versnelling Woningbouw

Het project Impuls Versnelling Woningbouw loopt af in 2023. De begroting wordt bijgesteld omdat hiervoor lastenbudget en bijdragen derden waren begroot in 2022. In de begroting worden het lastenbudget en de bijdragen derden met € 92.000 naar boven bijgesteld.

Inburgering - Huisvesting Inburgeraars

Structureel is bij het coalitieakkoord € 570.000 toegekend. Als gevolg van een verhoogde taakstelling statushouders zijn er meer lasten voor de huisvesting. Voor de huisvesting van inburgeraars zijn de meerkosten: € 5,3 mln in 2023, € 4,5 mln in 2024, € 683.000 in 2025, € 48.000 in 2026. In 2027 is € 240.000 minder nodig dan het structurele budget.

Kostenstijging energie - Overig

De gestegen energielasten op dit programma worden in de begroting voor 2023 voor € 2,4 mln gecompenseerd.

Ontwikkelingen Parkeren

Vanwege o.a. krapte op de arbeidsmarkt ijlt de bezetting na op de begrote formatie. Daarnaast zijn enkele projecten vertraagd in de oplevering. Hierdoor is een deel van de begrote exploitatiekosten voor dit jaar niet benodigd.

Project Mainport Rotterdam

Dit onvermijdelijk knelpunt hangt samen met een vrijval in de Jaarrekening 2022 en heeft een administratieve oorzaak. Uit de controle van de jaarrekening 2022 is gebleken dat het saldo van een eind 2015 ontstane balanspost met € 9,9 mln moest vrijvallen. Geconcludeerd kan worden dat de inschattingen om te komen tot deze correctie in 2015 zijn te betwisten. Het project heeft na afwikkeling van de vooruit ontvangen subsidies nog kosten in het vooruitzicht. Als gevolg van deze administratieve verwerking leiden deze kosten tot een nadeel van € 9,9

mln.

Raming parkeerbaten

In de begroting 2023 is rekening gehouden met forse ophoging van de baten vanwege de uitrol van het coalitieakkoord. Op basis van de realisatiecijfers van de eerste maanden van 2023 is een hogere stijging dan geprognostiseerd te zien. Als dit zich doorzet, zal dit leiden tot een hogere dan begrote opbrengst van € 5 mln structureel.

Wijziging projecten Mobiliteit 2023

Dit betreft een budgetoverheveling naar het programma Energietransitie in verband met actualisatie mobiliteitsprojecten.

Erfpachtproject

Het erfpachtproject is een tijdelijke intensivering van een structurele beheerstaak. Dit "project" ontstaat door het van rechtswege eindigen van bestaande contracten, waarbij de gemeente haar zorgplicht en juridische plicht heeft om deze af te handelen. Dit maakt een capaciteitsuitbreiding en hieraan gerelateerde lastenraming onvermijdelijk. Tegelijkertijd dienen de direct gerelateerde potentiële baten te worden meegenomen. Periodiek wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de stand van zaken van het "project" en de financiële effecten hiervan op de meerjarenbegroting.

Fietsenstallingen terreinen (vertraagde oplevering)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Bij verschillende fietsenstallingen is in de komende jaren sprake van een vertraagde oplevering. Hierdoor zullen ook de gereserveerde budgetten voor exploitatie van de fietsenstallingen later nodig zijn. Dit leidt de komende jaren tot eenmalige voordelen van € 1 mln in 2023, € 900.000 in 2024 en € 1 mln in 2025.

P&R terreinen (vertraagde oplevering)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Bij verschillende P&R terreinen is in de komende jaren sprake van een vertraagde oplevering. Hierdoor zullen ook de gereserveerde budgetten voor exploitatie van de P&R terreinen later nodig zijn. Dit leidt in 2024 en 2025 tot eenmalige voordelen.

Stikstof, geluid en milieu

Om de uitvoering van de opgave Stikstof, geluid en milieu voort te kunnen zetten, is een jaarlijks budget van € 1,3 mln toegekend vanaf 2024. Dit budget is in 2024 volledig ingeboekt als materieel budget. Voor de jaren 2025 en verder is € 600.000 ingeboekt als materieel budget en € 596.000 ingeboekt voor personele lasten. De overheadlasten worden ingeboekt op het programma Overhead, € 165.000 per jaar.

Bestemmingsreserve Autoluw fonds

In 2023 wordt deze bestemmingsreserve voor € 4 mln ingezet. Onder het motto "Gezonde wijken door gezond reizen" wordt € 902.000 gefinancierd uit deze bestemmingsreserve. Deze lasten vallen onder het programma energietransitie. Op dit programma gaat het om € 3,1 mln.

Bestemmingsreserve Doorbouwfonds

In deze Voorjaarsnota wordt ter ondersteuning van de Rotterdamse bouwopgave het Doorbouwfonds Rotterdam

ingesteld. Hiermee wordt invulling gegeven aan de met het Rijk afgesproken woondeal. In het coalitieakkoord is met de bestemmingsreserve Segmentering het gewenste doel van de woningbouwproductie zoals vastgelegd in het coalitieakkoord tot 2026 te kunnen realiseren begroot. Met de vorming van het Doorbouwfonds zet het college ook stappen tot het realiseren van een stabiele bouwstroom van minimaal 65% betaalbaar vanaf 2026. Dit wordt aangevuld met een dekkingsmogelijkheid om plannen te stimuleren die als gevolg van de huidige economische tegenwind dreigen stil te vallen.

Zowel de segmentering tot 2026, het doorbouwen vanaf 2026, het doel vanuit economische tegenwind en de vanuit de voorgaande collegeperiode beschikbare reserve Stimulering bouwproductie hebben als doelstellingen de bouwopgave van Rotterdam ook in mindere tijden door te kunnen zetten. Om die reden wordt met deze wijziging ook voorgesteld om deze verschillende bestemmingsreserves samen te voegen tot één Doorbouwfonds. Dit fonds heeft als doelstelling "Stimuleren van de bouwproductie met als onderdeel daarvan de gewenste segmentering (sociaal / midden / hoog / top) van de woningbouwproductie te realiseren zoals vastgelegd in het coalitieakkoord."

De vorming van dit fonds dat valt onder het begrotingsprogramma Stedelijke Ontwikkeling. Dit wordt gedekt vanuit de Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (RIM) cilinder Erfpachtbaten welke valt onder het begrotingsprogramma Algemene Middelen.

Bestemmingsreserve Duurzaamheidstransitiebudget

Projecten over laadinfrastructuur, werkgeversaanpak mobiliteit en Zero Emissie Stadslogistiek worden deels gedekt uit het duurzaamheidstransitefonds (2023: € 2,3 mln; 2024: € 3,9 mln). Bijkomend gevolg is een budgetoverheveling naar programma Energietransitie van € 783.000 in 2023 (een deel van dit budget stond oorspronkelijk nog onder dit programma).

Bestemmingsreserve Energietransitie

Het uitvoeringsplan Energietransitie is geactualiseerd. Een aantal wijzigingen betreft het doorschuiven van onderdelen van het project Aanvullende maatregelen luchtkwaliteit van 2022 naar 2023. Daarnaast worden lagere kosten voor bouwlogistiek verwacht en hogere kosten voor het project Experiment Rotterdamse mobiele aanpak.

Bestemmingsreserve Gebiedsontwikkeling

Bij het afronden van projecten komt het voor dat projecten een lager bedrag nodig hebben dan van tevoren is toegekend en ontstaat er vrijval. Op basis van de huidige inzichten is de prognose dat € 2 mln vrij kan vallen. De vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve.

Een aantal projecten derden en ruimtelijke plannen die gefinancierd worden uit de reserve gebiedsontwikkeling zijn geactualiseerd. Onder andere de projecten Buitenruimte RCD, Arcadeverlichting RCD, Herinrichting Hofplein, KPSV Bodemsanering, Paradijslaan, Delftsestraat, de Steilrand, Rivieroevers en de verbinding Heemraadssingel-Vroesenpark.

Bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid

De inzet van de reserve NPRZ Gebiedsontwikkeling (GO) deel is geactualiseerd en leidt tot een hogere onttrekking in 2023 van € 2,2 mln. Tegenover de onttrekking staan lasten voor hetzelfde bedrag.

De belangrijkste wijzigingen betreffen onder andere:

- € 500.000 Beijerlandselaan/Groene Hilledijk verwijderen luifels.
- € 400.000 Simonsblokken
- € 500.000 Mijnkintbuurt 1+2
- € 800.000 diverse projecten

Bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor

In de Rotterdamse Investeringsmotor zit nog voor € 21,3 mln voor financiële afwikkeling van projecten in het kader van de Hoekse Lijn. Dit project is met de recente ingebruikname van de Metro aan Zee afgerond. De financiële afwikkeling zal nog tot eind 2023 doorlopen. Een aantal projecten derden en ruimtelijke plannen die gefinancierd worden uit de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor zijn geactualiseerd. Onder andere de projecten Hart van Zuid, Vlinderstrik, Belevensboerderij Schieveen, Mobiliteitsmaatregelen Feyenoord City en Merwe Vierhaven. Bij het project Hart van Zuid is het onderhoudsbudget overgeheveld naar het programma Beheer van de Stad.

Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds

Uit de eindevaluatie van het Experiment Rotterdamse mobiele aanpak is gebleken dat de tijdelijke situatie (een rijbaan) passend is en dat dit bijdraagt aan het verbeteren van de luchtkwaliteit. De werkzaamheden voor het omzetten van de tijdelijke naar een definitieve situatie is gestart. Hierdoor worden de lasten en de dekking uit de bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds met € 1,4 mln naar boven bijgesteld.

Daarnaast zijn de lasten en dekking uit de bestemmingsreserve geactualiseerd voor de projecten Bouwlogistiek en Meten luchtkwaliteit. De lasten en dekking uit de bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds zijn met € 180.000 naar boven bijgesteld.

Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011

Het saldo uit deze bestemmingsreserve valt vrij. In de primaire begroting was een onttrekking van € 125.000 voorzien. Dit wordt nu teruggedraaid. Zie ook toelichting bij “correcties bestemmingsreserves na besluitvorming colleges”.

Bestemmingsreserve Verkeerscirculatieplan

In deze bestemmingsreserve is bij de begroting 2023 € 2,5 mln opgenomen voor het opstellen van een plan om de doorstroming in de hele stad te bevorderen voor fiets, openbaar vervoer en deelfervoer. Dit jaar wordt € 588.000 ingezet, volgend jaar € 1,9 mln.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen

worden in deze lijst.

Bij het afronden van projecten komt het voor dat projecten een lager bedrag nodig hebben dan van tevoren is toegekend en ontstaat er vrijval. Op basis van de huidige inzichten is de prognose dat deze collegeperiode € 2 mln vrij kan vallen. De vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve.

WABO-leges

Er heeft een budgetoverheveling plaatsgevonden vanuit programma Bestaande Stad vanwege een mutatie op het inhuurbudget op programma Bestaande Stad. Deze budgetoverheveling en de mutatie op het inhuurbudget zijn gedekt uit de reserve WABO-leges.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest, de grootste wijzigingen zijn:

- aanpassing van het werkpakket. In jaarschijf 2023 is de capaciteitsplanning geactualiseerd. Deze capaciteitsplanning is een verschuiving van de urenverantwoording binnen de programma's Stedelijke Ontwikkeling, Bestaande Stad en Energietransitie (structureel € 6,4 mln)
- de formatie is naar boven bijgesteld en gedekt door middelen uit de omgevingswet, het schrijven op productieve projecten en incidentele erfpachtbaten. (€ 161.000 in 2023 tot € 387.000 in 2027)
- voor de dekking van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022, wordt vanaf 2023 een bijdrage overgeheveld naar het programma dienstverlening (€ 303.000 in 2023 tot € 382.000 in 2027)
- in de begroting wordt een budgetoverheveling naar het programma Beheer van de stad doorgevoerd in het kader van biodiversiteit (€ 248.000 in 2023)
- in het coalitieakkoord zijn middelen toegekend voor "Goede Groei". In de voorjaarsnota zijn deze middelen verdeeld vanuit het programma Stedelijke Ontwikkeling. Uit deze middelen Goede Groei is € 600.000 beschikbaar voor programma energietransitie (ruimtelijke inpassing). Daarnaast komt € 500.000 terecht bij het programma Bestaande Stad (wateropgave). (€ 1,1 mln in 2023)
- voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies, wordt jaarlijks een bijdrage overgeheveld naar het programma stedelijke ontwikkeling (structureel - € 371.000)
- Budgetoverdracht naar het programma Beheer van de stad voor het vergroenen van parkeerplaatsen (eenmalig € 950.000 in 2023), aanleg van gehandicaptenparkeerplaatsen (structureel €200.000 vanaf 2023) en overplaatsing van één medewerker (€ 79.000 structureel vanaf 2023);
- De toerekening en verdeling van budgetten voor inzet van personeel, inhuur en uitbestede werkzaamheden zijn voor het organisatiedeel dat werkzaam is voor programma Veilig en Stedelijke ontwikkeling geactualiseerd. Dit leidt tot een budgetoverheveling van programma Veilig naar programma Stedelijke Ontwikkeling (- € 146.000 in 2023 tot - € 191.000 in 2027)
- Er heeft een correctie plaatsgevonden op het onderdeel duurzaamheidsopgave stikstof van de Bestuursopdracht Stadsontwikkeling. (€ 1,4 mln in 2024 tot € 1,3 mln in 2027). De baten op het [programma Energietransitie](#) zijn verlaagd, tegelijkertijd zijn de lasten op dit programma ook verlaagd.
- Overige technische wijzigingen (€ 165.000 in 2023 oplopend tot € 272.000 in 2027)

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Rotterdam verandert snel. Samen met het aantal inwoners groeit de stad. Belangrijk is dat iedereen fijn kan leven, wonen, werken, leren, bewegen en recreëren. Het programma Stedelijke Ontwikkeling wil dit in goede banen leiden.

Nieuwe ontwikkelingen moeten positief uitpakken voor alle Rotterdammers en gebruikers, en bijdragen aan het erfgoed en de identiteit van de stad. Zij moeten ook bijdragen aan de 5 perspectieven van de Rotterdamse Omgevingsvisie:

- compact
- inclusief
- gezond
- productief
- duurzaam

Voor deze 'goede groei' werkt de gemeente aan beleid voor wonen, mobiliteit, landschap, milieu, stedenbouw, planologie, gebiedsexploitatie, gebiedsontwikkeling en duurzaamheid. Dit beleid staat niet op zichzelf, maar is altijd in verbinding met de identiteit en de kwaliteiten van een plek. Vanzelfsprekend werkt de gemeente de collegeambities uit in samenhang met alle relevante begrotingsprogramma's.

Maar de ruimte in de stad en het beschikbare geld zijn beperkt. Daarom moet de gemeente keuzes maken. Dit begrotingsprogramma maakt deze keuzes inzichtelijk. Onder het programma valt ook een aantal investeringen die voor 'goede groei' nodig zijn. Het gaat hierbij om investeringen voor een oeververbinding of de aanleg van stadsparken.

Centraal in dit begrotingsprogramma staat de Omgevingsvisie. Onderdelen van de hoofdkeuzes uit deze visie zijn benut bij het opstellen van de programmadoelen. De taken die de gemeente naast het programma uitvoert, hebben ook een plek in de doelenboom.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

[Aanpak Nul Emissie Mobiliteit](#)

[Actieplan Geluid 2019-2023](#)

[Actieplan Middenhuur](#)

[Actieplan Middenkoop](#)

[Archeologische waarden- en beleidskaart Rotterdam](#)

[Architectuurnota](#)

[Beleidskader Groepsrisico](#)

[Beleidsnota betaald parkeren Rotterdam 2019](#)

[Beleidsregeling Parkeernormen 2018](#)

[Bodemenergieplan Centrumgebied Rotterdam](#)

[Coalitieakkoord 2022 - 2026: Eén Stad](#)

[Fietskoers 2025](#)

[Gebiedsvisie Hoboken 2030](#)

[Gebiedsvisie Nieuw Kralingen](#)

[Gebiedsvisie Rotterdam Central District](#)

[Gebiedsvisie Stadionpark](#)

[Handboek Rotterdamse Stijl](#)

[Hoogbouwvisie 2019](#)

[Ik ga voor groen](#)

[Koersnota Bodemkwaliteit 2021](#)

[Koersnota Schone Lucht 2019-2022](#)

[Kwaliteitsbeleid Studentenhuisvesting](#)

[Langer Thuis-akkoord](#)

[Milieuzone kaart](#)

[Natuurkaart Rotterdam](#)

[Nota Actief Bodem- en Baggerbeheer 2013](#)

[Ontwikkelpplan Landschapspark De Rotte](#)

[OV-Visie Rotterdam 2018-2040](#)

[Programma Rivier als getijdenpark](#)

[Programma Rivieroevers](#)

[Recreatiekader Rottemeren](#)

[Referentiewaarden maatschappelijke voorzieningen 2021](#)

[Resilient Rotterdam](#)

[Rotterdam gaat voor groen](#)

[Rotterdam Loopt 2025](#)

[Rotterdam Veilig Vooruit](#)

[Rotterdammers over Mobiliteit 2020](#)

[Rotterdamse Adaptatiestrategie](#)

[Klimaatopgaven in kaart](#)

[Rotterdamse agenda regionale landschap](#)

[Rotterdamse Mobiliteits Aanpak](#)

[Rotterdamse Omgevingsvisie \(De Veranderstad: werken aan een wereldstad voor iedereen\)](#)

[Rotterdamse Welstandsnota](#)

[Stappenplan Zero Emissie Stadslogistiek 2025](#)

[Stedelijk verkeersplan](#)

[Thuis in Rotterdam: Addendum Woonvisie 2020](#)

[Toekomstperspectief binnenstedelijke Nieuwe Maas](#)

[Toekomstperspectief binnenstedelijke Rotte](#)

[Ontwikkelpplan Landschapspark De Rotte](#)

[Uitvoeringsagenda Biodiversiteit](#)

[Uitvoeringsprogramma Mobiliteit](#)

[Urgentiedocument Rotterdams WeerWoord](#)

[Verordening Bodemenergiesystemen Rotterdam](#)

[Verordening Starterslening](#)

[Verordening toegang woningmarkt en samenstelling woningvoorraad 2021 \(doelgroepenverordening\)](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- RET Infrastructuur B.V.
- RET N.V.
- Stedin Groep N.V.
- Stadion Feijenoord
- Stichting Zuid Holland Bereikbaar
- Grondbank RZG Zuidplas
- Nieuw-Reijerwaard
- Instandhouding en Beheer DCMR
- Metropoolregio Rotterdam - Den Haag
- Recreatieschap Rottemeren

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 158

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Karremans

Wethouder Karremans is verantwoordelijk voor de portefeuille Handhaving, Buitenruimte en Mobiliteit.

'We zorgen ervoor dat iedereen zich in de stad op een veilige manier kan verplaatsen. Met het OV, de fiets, de auto of lopend, alle mooie plekken in de stad zijn bereikbaar!'

Wethouder Zeegers

Wethouder Zeegers is verantwoordelijk voor de portefeuille Klimaat, Wonen en Bouwen.

'Ik heb Rotterdam zien veranderen van grijs en grijs naar aantrekkelijk, divers en groen. Ik kijk ernaar uit om samen met Rotterdammers verder te bouwen aan de stad.'

Veilig

Wij werken aan een veilige stad waar iedereen zich thuis en welkom voelt.

Voortgang 2023	Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027	Doel: Veilige stad
Doel: Crisisbeheersing en brandweer	Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen	Projecten: niet van toepassing
Financiën	Omschrijving, kaders en verbonden partijen	Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Voortgang 2023

Wijkveiligheid

Collegetarget Veilig

- De Veiligheidsindex (VI) binnen het Wijkprofiel heeft in 2026 een gemiddelde score die gelijk of hoger is dan de gemiddelde score op de VI in 2022 (110).
- De 5 laagst scorende wijken *) op de VI van 2022 (Carnisse, Hillesluis, Tussendijken, Tarwewijk, Lombardijen) laten in 2026 een stijging van tenminste 5 punten zien ten opzichte van 2022.

*)De atypische wijken Zuiderpark/Zuidrand, CS-kwartier, Cool, Zuidplein blijven buiten beschouwing.

Veiligere wijken komen tot stand door samenwerking met het wijknetwerk van bewoners, wijkraad, ondernemers en wijkprofessionals.

Er zijn acties uitgewerkt om de veiligheidsbeleving in Beverwaard en Pendrecht te vergroten. De basis hiervoor zijn uitkomsten van onderzoek dat in 2022 met en door bewoners is gedaan. Samen met bewoners van Groot-IJsselmonde, Lombardijen, Oud Charlois – Wielewaal, Pendrecht en Rozenburg is of wordt onderzoek gedaan. Acties worden bedacht én uitgevoerd om de subjectieve veiligheid te vergroten.

In Bloemhof, Hillesluis, Carnisse, Oud-Charlois, Tarwewijk. Pendrecht en Zuidwijk pakt de gemeente samen met verschillende organisaties misstanden, uitbuiting en fraude achter de voordeur aan.

In Delfshaven zijn de voorbereidingen gestart voor cameratoezicht. Door opheffing van cameragebied Wielewaal zijn er 4 cameraposities verdwenen.

Toezicht en handhaving

Wijkhandhavers

In 2023 wordt de rol van wijkhandhaver verder ontwikkeld. Deze sluit steeds beter aan op de behoefte van de wijk. Vanuit gastheerschap zijn handhavers zichtbaar en aanspreekbaar. Ze vergroten het veiligheidsgevoel in de wijk, verhogen de leefbaarheid en gaan overlast op straat tegen.

Pilot pool handhavingsreservisten

De gemeente heeft handhavers nodig die flexibel en slim inzetbaar zijn. In Rotterdam is een pilot gestart met een pool handhavingsreservisten. Er bleek meer aandacht nodig voor de werving van reservisten. In 2023 komt een organisatiebrede peiling; bij voldoende animo volgt een interne wervingscampagne.

Winkelstratenaanpak

Om steeds terugkerende parkeeroverlast in een aantal winkelstraten tegen te gaan, is er sinds begin juli 2022 intensievere handhaving. Het gaat vooral om overlast door dubbel parkeren. Het gaat om de Nieuwe Binnenweg, Zwart Janstraat, Mathenesserweg en de Vierambachtsstraat. De aanpak is geëvalueerd en wordt nu als reguliere taak binnen Handhaving ingevoerd, in balans met andere handhavingsprioriteiten en beschikbare capaciteit.

Toezicht op het water

Op bestuurlijk verzoek voert de gemeente sinds enkele jaren de Opgave water uit. Doel van deze opgave is drieledig.

1. Een kader schetsen voor het mogelijk maken en sturen van ruimtelijke ontwikkelingen op en aan het water, te beginnen met de Binnenstedelijke Nieuwe Maas. Dit sluit aan op de ambitie uit het coalitieakkoord voor verlevendiging van de rivieroever.
2. In kaart brengen hoe de gemeente toekomstig vaarwegbeheer en nautisch beheer, oftewel - toezicht en handhaving op het water - kan inrichten.
3. Actualiseren van regelgeving, zodat de regelgeving beter aansluit op de ruimtelijke ontwikkelingen, het vaarwegbeheer en het nautisch beheer.

Over de organisatie en aansturing van het nautisch beheer ontwikkelen de gemeente en het Havenbedrijf in 2023 nog voorstellen.

Woonoverlast

Het aantal door de gemeente opgepakte gevallen van woonoverlast daalt de laatste jaren. Dat geldt ook voor het eerste kwartaal van 2023. Bewoners pakken met behulp van de Advieslijn Woonoverlast Rotterdam en buurtbemiddeling steeds vaker zelf de ervaren woonoverlast aan. Daardoor kan de gemeente zich meer richten op de meest ernstige gevallen van woonoverlast. De Skaeve Huse zijn allemaal bewoond.

De gemeente treedt vaker op tegen verhuurders en overlastgevers. Ook sluiten steeds meer particuliere verhuurders zich aan bij het gemeentelijke convenant woonoverlast.

Er is blijvende inzet nodig op overlast van studenten, vooral in Kralingen-Crooswijk. Het stoplichtmodel helpt de overlastplekken in beeld te brengen en te kwalificeren.

Voor de zomer 2023 stuurt het college een jaarverslag woonoverlast over 2022 naar de gemeenteraad.

Levendige en gastvrije stad

Koningsdag 2023 en huldiging Feyenoord

Na maanden voorbereiding bezocht de Koninklijke familie op 27 april 2023 Rotterdam

Zowel de viering van Koningsdag als de huldiging van Feyenoord, op maandag 14 mei, zijn geslaagd verlopen, dankzij de brede inzet van gemeente, politie en natuurlijk van de bezoekers.

Ook waren er in de stad diverse andere evenementen en festiviteiten waaraan vele bezoekers hebben deelgenomen.

Financiële bijstellingen Veilig (x 1.000)

- € 5.242

Effecten nieuwe CAO	- € 2.719
Ontwikkelagenda Veiligheidsregio Rotterdam - Rijnmond 2023	- € 1.496
Bezuinigingen jaarplan 2023	€ 1.011
Onderhoudskostenregeling	- € 943
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	- € 1.095

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financien onder dit programma.

Ondermijnende criminaliteit in haven en stad

Aanpak van drugscriminaliteit in de haven

Al een aantal jaar pakt de gemeente samen met publieke en private partijen drugscriminaliteit in de Rotterdamse haven aan. De internationale samenwerking is geïntensiveerd na het werkbezoek dat de burgemeester en de burgemeester van Antwerpen brachten aan Colombia, Panama en Costa Rica. Dit heeft ertoe geleid dat in februari 2023 de gemeenten Rotterdam en Antwerpen en de regeringen van België en Nederland een samenwerkingsovereenkomst hebben getekend met de vijf grote rederijen. Hierin is afgesproken een aantal actiepunten uit te werken, zoals de mogelijkheid om havenpersoneel verdiepend te screenen. Daarnaast zijn diverse aanpakken en projecten doorontwikkeld, zoals de integrale uithalersproblematiek, Virtueel Hek en bewustwording; het VR-brillenproject 'Coco' (Cocaine Collectors) is in het voorjaar van 2023 gestart als proef op scholen in Rotterdam-Charlois. In het lesprogramma ervaren jongeren hoe ze als uithaler geronseld kunnen worden.

Het Rijk financiert in 2023 de aanpak met structurele middelen (€ 13 mln). Vanaf 2025 financiert het Rijk de aanpak jaarlijks met € 16,5 mln. De resultaten en inspanningen van de aanpak van drugscriminaliteit in de haven zijn beschreven in [het Jaarverslag Ondernemende Criminaliteit in stad en haven 2022](#). Het verslag is op 20 april 2023 verschenen.

Aanpak van ondernemende criminaliteit in de stad

In 2023 zijn voorbereidingen getroffen voor een campagne gericht op drugsgebruikers en er loopt een onderzoek naar de achtergronden van drugsdealers. Ook is in 2023 is voor de tweede keer een rioolwateronderzoek uitgevoerd om een beter beeld te krijgen van drugsgebruik in de stad. De resultaten hiervan worden rond de zomer verwacht.

Ondernemende criminaliteit is een breed maatschappelijk probleem waarvan slachtoffer- en daderschap niet altijd even duidelijk zijn. Aandachtspunten zijn vooral de meldingsbereidheid en de bewustwording onder professionals. De campagne 'Chaterover!' is voorjaar 2023 van start gegaan. In Lombardijen en Delfshaven is een pilot gestart om professionals te trainen.

Ook is in 2023 een pilot gestart om te verkennen of de aanpak van cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit mogelijk is vanuit RIEC-verband.

(Extreem) geweld

In de eerste maanden van 2023 vonden meerdere explosies plaats bij woningen en andere panden in de stad. De burgemeester heeft de gemeenteraad hierover [geïnformeerd](#) en beschreven welke acties gemeente, politie en Openbaar Ministerie tot dan toe hadden genomen.

Wapengeweld

De aanpak van jeugdige plegers van wapengeweld, in het bijzonder messengeweld, wordt in 2023 voortgezet. De campagne Geweldig Rotterdam vroeg de afgelopen maanden op verschillende manieren aandacht voor

messengeweld. Eén van de middelen was de collegetour 'Shanks Down' die in februari voor het eerst werd georganiseerd, met de burgemeester en Najib Amhali als gasten. In mei 2023 volgde de tweede editie. Later dit jaar volgen meer collegetours. Ook op social media gaat de campagne door, met de hashtag #shanksdown, en tweemaandelijks stuurt de gemeente een nieuwsbrief over de aanpak van messengeweld aan een breed scala aan professionals.

Radicalisering, extremisme, polarisatie en maatschappelijke onrust

In februari 2023 is de '[Vernieuwde aanpak radicalisering, extremisme en polarisatie](#)' door de gemeenteraad vastgesteld.

Digitale criminaliteit

Traditionele criminaliteit daalt en digitale criminaliteit stijgt. Het aantal meldingen van cyberincidenten is sinds 2019 verdrievoudigd. Daarom zet de gemeente in 2023 in op:

- Bewustwording van cyberveiligheid bij jongeren, ouderen, ondernemers en kwetsbare doelgroepen. Dit is gedaan door een brede bioscoopcampagne, diverse theatervoorstellingen bij mbo-instellingen en – gericht op senioren - bij de bibliotheek.
- Bieden van nazorg aan slachtoffers, in samenwerking met de politie, het Openbaar Ministerie (OM) en Slachtofferhulp Nederland;
- Vergroten van de weerbaarheid van de stad door bestuurlijke oefeningen op het gebied van gevolgbestrijding van cybercriminaliteit.
- Weerbaar maken van de haven door samen te werken met bij te dragen aan FERM. Deze stichting zet zich in voor een hogere cyberweerbaarheid van organisaties en van de hele keten in het havenindustriële complex.

Cijfers sociale veiligheid Openbaar Vervoer Rotterdam

	2018	2019	2020	2021	2022
METRO - Veiligheid algemeen	7,5	7,6	-	7,5	7,5
METRO - Veiligheid rit	8,3	8,4	-	7,9	7,9
METRO - Veiligheid instaphalte	7,7	7,6	-	7,6	7,5

Sociale veiligheid Openbaar Vervoer

Om het veiligheidsgevoel 's avonds in de metro te vergroten, is de volledig risicogestuurde inzet van ov-surveillanten in de metro in het eerste kwartaal van 2023 voortgezet. Om toezicht en handhaving in de avond en

het begin van de nacht verder uit te breiden, is in maart van dit jaar een nieuwe klas aspirant-BOA's met de opleiding begonnen.

In maart 2023 zijn de resultaten van de ov-klantenbarometer 2022 gepubliceerd. Het Rotterdamse openbaar vervoer scoort op sociale veiligheid over de gehele linie ruimschoots een voldoende en blijft op peil. De scores komen overeen met het landelijk gemiddelde.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 161

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Wijkveiligheid

Bij de collegeonderhandelingen heeft het college besloten om het budget 'kwetsbare wijken' van € 2,4 mln per jaar na 2023 te stoppen. Bij de bespreking van de 'Veiligheidskoers' op 1 december 2022 heeft de gemeenteraad [de motie 'Aan de bak met de wijkaanpak'](#) aangenomen. Met deze motie verzocht de raad het college:

- te onderzoeken hoe de financiering van de wijkaanpak na 2023 is voort te zetten;
- met dit onderzoek rekening te houden bij het opstellen van de komende voorjaarsnota.

Op basis van de motie en rekening houdend met het totale financiële beeld kiest het college nu voor het deels voortzetten van het budget, in 2024 met € 1,6 mln, in 2025 met € 1,2 mln, in 2026 met € 1,2 mln en in 2027 met € 1,0 mln.

Toezicht en handhaving

Vanuit het coalitieakkoord zijn middelen toegekend om extra (wijk)handhavers te werven. De directie van Toezicht en Handhaving zet volop in op de werving van extra handhavers, om deze voornamelijk in de kwetsbare wijken in te zetten.

Vanwege de krapte op de arbeidsmarkt is naast de werving van ervaren handhavers een maatwerk BBL-traject (zgn. traineeship) ontwikkeld, in samenwerking met de onderwijsinstellingen Zadkine en Albeda en het interne opleidingscentrum van Handhaving van de gemeente. Vanaf januari 2023 wordt vanuit Toezicht en Handhaving een één-jarig leerwerktraject (beroepsbegeleidende leerweg) aangeboden met als afronding een diploma richting MBO-3 Handhaving, Toezicht & Veiligheid.

Het college heeft grote waardering voor onze boa's en heeft daarom daarom de inschaling van huidige boa's in het salarishuis van de gemeente verhoogd. Ook wordt het daardoor aantrekkelijker om als boa in Rotterdam te werken.

De [Fietskoers 2025](#) en de [Fietsparkeerstrategie Binnenstad](#) zijn gericht op uitbreiding van de fietsparkeervoorzieningen. Het fietsgebruik blijft de komende jaren toenemen. Fietsparkeren kan tot overlast leiden. De handhavingcapaciteit op fietsparkeren moet daarom toenemen tot 2030, wanneer de fietsparkeercapaciteit op orde is.

Ondermijnende criminaliteit

De komende jaren blijft het college inzetten op de aanpak van ondermijnende criminaliteit in de gemeente Rotterdam en de haven.

Rekening houdend met het totale financiële beeld versobert het college de aanpak ondermijnende criminaliteit op een aantal onderdelen, zoals een verlaging van de bijdrage voor de Alliantie Hand in Hand. Ook loopt een aantal bijdragen aan andere programma's af. Een deel van die middelen zet het college nu in ten behoeve van het totale financiële beeld.

High impact crime

Vanaf 2024 stopt de gemeente de bijdrage aan de woningbouwcorporaties voor het nemen van inbraakwerende maatregelen. De regeling was altijd al tijdelijk, en bedoeld ter 'stimulering'. Het nemen van inbraakwerende maatregelen is uiteindelijk een verantwoordelijkheid van de woningbouwcorporaties. Ook heeft de gemeente veel moeten aanjagen om goede aanvragen te ontvangen. Het ging steeds vaker om losse en kleinere projecten. In het verleden konden grote slagen worden gemaakt met de grootschalige vervanging van hang- en sluitwerk van veel en grote woongebouwen.

Digitale veiligheid

Bij de collegeonderhandelingen heeft het college besloten om het budget digitale veiligheid' van 0,5 mln na 2023 te stoppen. Bij de bespreking van de begroting 2023 heeft de raad de [motie 'Het 'hack' is van de dam' aangenomen](#), waarin het college is verzocht:

- te komen met een uitwerking van plannen ten aanzien van cybersecurity vanaf 2024;
- en als daar middelen voor nodig zijn te onderzoeken of een heroverweging binnen het meerjarenperspectief mogelijk is;

Op basis van deze motie maar ook rekening houdend met het totale financiële beeld kiest het college nu voor om met ingang van 2024 € 250.000 ter beschikking te stellen. Bij de afhandeling van deze motie geeft het college aan

waar ten opzichte van 2023 mee wordt gestopt. De afhandeling van de motie gaat voor de behandeling van de Voorjaarsnota naar de gemeenteraad. Het college betreft hierbij op verzoek van de raad ook de afhandeling van de [Motie 'Maak het digitale gevaar inzichtelijk'](#).

Digitale veiligheid maakt geen deel uit van de Veiligheidsindex. Wel zijn vragen over dit onderwerp opgenomen in de Rotterdamse Veiligheidsmonitor. De gemeente gebruikt ook andere monitorinstrumenten om meer zicht te krijgen op het [thema Online Veiligheid in Rotterdam](#).

Radicalisering, extremisme, polarisatie en maatschappelijke onrust

In de aanpak van radicalisering en extremisme werkt de gemeente samen met partners uit het sociale domein en het veiligheidsdomein.

De nieuwe vormen van extremisme en de inzet daar tegen zijn toegelicht in [de Rotterdamse aanpak Radicalisering, Extremisme en Polarisatie](#).

Jeugdoverlast en -criminaliteit

Group Violence Intervention (GVI)

Samen met politie en het OM werkt de gemeente aan de analyse en verdere invoering van de Group Violence Intervention. In januari 2023 brachten experts van het Amerikaanse National Network for safe Communities (NNSC) een werkbezoek aan Rotterdam. Zij maakten kennis met de stad en de betrokken partners, en hielpen bij een aantal vervolgstappen. De komende periode werkt de gemeente de GVI verder uit, zodat later dit jaar de uitvoering kan beginnen in de richting van betrokken personen of groepen die verantwoordelijk zijn voor het meest excessieve geweld in de stad.

Preventie met Gezag

Onder de noemer Preventie met Gezag heeft het Rijk de gemeente Rotterdam jaarlijks structureel ruim € 7,5 miljoen per jaar toegekend. De gemeente zet dit geld in om ondermijnende jeugdcriminaliteit terug te dringen. Specifiek is Preventie met Gezag gericht op het voorkomen dat jongeren zich op het criminele pad begeven en op het doorbreken van criminele carrières. De focus hierbij ligt op Rotterdam Zuid en Delfshaven. Op dit moment (mei 2023) wordt gewerkt aan een concrete aanpak. Na de zomer is deze aanpak gereed.

Levendige stad

De politie adviseert jaarlijks over de maatregelen voor de evenementenkalender. Rekening houdend met het totale financiële beeld kiest het college om geen antiterreur- maatregelen in te zetten wanneer er sprake is van een laag dreigingsniveau. Als het dreigingsniveau stijgt wordt dit opnieuw afgewogen.

Doel: Veilige stad

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

Rotterdam is een veilige stad zijn waar iedereen zich welkom en thuis voelt. Dit meten we aan de hand van de Veiligheidsindex dat deel uitmaakt van het Wijkprofiel.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wijkveiligheid

- In het derde kwartaal van 2023 start een aanpak naar veiligheidsbeleving in Bloemhof, Lombardijen en Rozenburg.
- In samenwerking met de wijkraad, bewoners en wijkprofessionals, zoals de politie, worden in 2023 143 acties uitgevoerd die gericht zijn op het vergroten van de wijkveiligheid. Acties zoals bijvoorbeeld het organiseren van veiligheidsbijeenkomsten, het uitvoeren van schouwen, het vergroten van de meldingsbereidheid en het aanpakken van jeugdoverlast.
- In 2023 komen er 1 à 2 nieuwe cameraprojecten. Naar verwachting gaat het hierbij in totaal om rond de 20 camera's. Voor een nieuwe aanvraag voor cameratoezicht Bloemhof dient in 2023 besluitvorming plaats te vinden. De evaluatie van het cameratoezicht is medio 2022 vastgesteld. In 2023 volgt de uitvoering van de daarin vastgestelde maatregelen en acties, zoals 5 verplaatsingen en 4 bij plaatsingen van cameramasten

Toezicht en Handhaving

- Bijdragen aan een veilige stad, een groter veiligheidsgevoel en minderen overlast op straat, door inzet van handhavers op plekken en momenten dat de stad daar om vraagt. (Prestatieindicator: totaal aantal handhavers)
- Uitbreiding aantal (wijk)handhavers, voornamelijk in de focuswijken. (Prestatieindicator: totaal aantal handhavers)
- We pakken straatoverlast aan door meer inzet in de nachtelijke uren.
- Inzet van (wijk)handhavers en jongerenwerkers tegen seksuele straatintimidatie op hotspots, en een sterkere samenwerking met horecaondernemers en de RET.

Ondermijning in de haven en de stad

- In de Rotterdamse haven is een langdurige aanpak gestart om drugscriminaliteit en corruptie in de Rotterdamse haven te verminderen en te voorkomen, met aandacht voor de economische concurrentiepositie. Dat wordt gedaan door drugs tegen te houden bij de bron- en transitlanden, de weerbaarheid onder haven- en overheids personeel en jongeren te vergroten door onder andere voorlichtingen en trainingen en uithalers en andere criminelen of criminele bedrijven preventief en repressief aan te pakken. Daarnaast wordt voorkomen dat bedrijven en branches in de haven drugscriminaliteit kunnen faciliteren en dat drugscriminelen fysieke en digitale toegang hebben tot (de logistieke keten) van de Rotterdamse haven.
- In 2023 is blijvende inzet voor de aanpak van ondermijnende criminaliteit in Rotterdam en de haven samen met in- en externe partners. Dit gebeurt door signalering (informatiepositie verbeteren), voorkoming (barrières opwerpen, bewustwording en weerbaarheid creëren), en concrete aanpak (inzetten bestuursrechtelijke, strafrechtelijke, privaatrechtelijke of fiscaalrechtelijke interventies). Ook gaat het hierbij om de publiek private samenwerking en stimulering van positieve ontwikkelingen.
- Op basis van de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen (Bibob) en conform het gemeentelijke Bibobbeleid onderzoeken uitvoeren bij vergunningaanvragen, vastgoedtransacties en subsidieverstrekking, om te voorkomen dat de overheid onbedoeld criminele activiteiten faciliteert.

Radicalisering, extremisme, polarisatie en maatschappelijke onrust

- In de Rotterdamse aanpak Radicalisering, Extremisme en Polarisatie (REP) is uitgewerkt hoe de gemeente en haar partners werken aan het tegengaan van deze fenomenen. Dit doet de gemeente onder andere met preventieve groepsgerichte interventies, deskundigheidsbevordering, de persoonsgerichte aanpak bij radicalisering en extremisme, het lezen van de stad rondom sociale stabiliteit en advies en inzet bij polarisatie.

High Impact Crimes

- De gemeente continueert de HIC-aanpak om samen met de partners het aantal HIC-delicten in de stad blijvend laag te houden. Er wordt ingezet op het voorkomen van (herhaald) daderschap, preventie en goede nazorg voor slachtoffers.

Jeugdoverlast en -criminaliteit

- De gemeente komt met een nieuw actieprogramma aanpak jeugdcriminaliteit, om de ambities uit het coalitieakkoord te realiseren. Inzet risico's op strafbaar gedrag te verkleinen en, om herhaling te voorkomen, jongeren die in aanraking komen met politie en justitie intensiever te ondersteunen.

Veilig Openbaar Vervoer

- Financiering van de inzet van ov-surveillanten in de metro op woensdag, donderdag, vrijdag en zaterdag vanaf 17.30 uur tot einde dienst, volledig risicogestuurd.
- Opleiden van extra boa's in het ov en inzetten in de metro ('s avonds en 's nachts). In tegenstelling tot ov-surveillanten zijn de boa's opsporingsbevoegd en kunnen zij handhavend optreden.

Woonoverlast

- Het toetreden van meer particuliere verhuurders tot het samenwerkingsverband voor de aanpak van complexe woonoverlast.
- Nog meer benutten van bestuurlijke gedragsaanwijzingen, op grond van de Wet aanpak woonoverlast, zowel voor overlastgevende huurders als verhuurders die zich niet of onvoldoende inzetten tegen woonoverlast.
- Vergroten van het vertrouwen van de melder in de ketensamenwerking van de aanpak van woonoverlast.
- Betere communicatie met melders over de aanpak van complexe woonoverlast.
- Meer bekendheid geven aan de aanpak woonoverlast en het meldpunt woonoverlast.

Levendige stad

- Uitbreiding team horecastewards van 15 naar 21 stewards. Inzet van stewards uitbreiden van twee naar drie dagen zodat inzet voor de donderdagavond en -nacht mogelijk is.

Programma: Werken aan een menswaardig bestaan, EU-arbeidsmigranten 2021-2025

Doel: normaliseren van de positie van EU-arbeidsmigranten binnen de Rotterdamse samenleving

De doelen en acties per actielijn staan vermeld in het [Actieprogramma EU-arbeidsmigranten](#).

Het college scherpst de ambitie en opgavedoelen van het programma verder aan. Dit aangescherpte programma wordt voor de zomer van 2023 aan de gemeenteraad aangeboden. De gemeenteraad ontvangt jaarlijks een [voortgangsrapportage](#).

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Collegetarget Veilig:	nvt	110	nvt	nvt	110 of hoger	nvt	110 of	
De Veiligheidsindex (VI)							hoger	
binnen het Wijkprofiel heeft								

in 2026 een gemiddelde score die gelijk of hoger is dan de gemiddelde score op de VI in 2022 (110)

Collegetarget Veilig:

De 5 laagst scorende wijken op de VI van 2022 (Carnisse, Hillesluis, Tussendijken, Tarweijk, Lombardijen) laten in 2026 een stijging van tenminste 5 punten zien t.o. v. 2022.

Carnisse	nvt	85	nvt	nvt	87	nvt	90
Hillesluis	nvt	88	nvt	nvt	90	nvt	93
Tussendijken	nvt	89	nvt	nvt	91	nvt	94
Tarweijk	nvt	89	nvt	nvt	91	nvt	94
Lombardijen	nvt	90	nvt	nvt	92	nvt	95
Bezetting totaal aantal handhavers	400,9 fte	399,9 fte	per mei: 408,2 fte				
Aantal HIC-delicten :				eerste kwartaal 2023			
Woninginbraken	1.012	1.150	nvt	391	nvt	nvt	nvt
Straatroven	265	304	nvt	81	nvt	nvt	nvt
Overvallen	80	86	nvt	11	nvt	nvt	nvt

Toelichting indicatoren

Veiligheidsindex

Over de target veiligheid, veiligheid in de stad en ontwikkelingen die wij in de stad zien, rapporteert het college eens per twee jaar aan de raad aan de hand van het wijkprofiel. Het Wijkprofiel wordt iedere twee jaar samengesteld op basis van data van het voorgaande jaar. Het Wijkprofiel 2022 is dus gebaseerd op data uit 2021. De Veiligheidsindex is een van de drie pijlers van het Wijkprofiel en bestaat uit een subjectieve en een objectieve index.

De 5 laagst scorende wijken *) op de VI van 2022 (Carnisse, Hillesluis, Tussendijken, Tarweijk, Lombardijen) laten in 2026 een stijging van tenminste 5 punten zien t.o.v. 2022.

*) hierbij worden de atypische wijken (Zuiderpark/Zuidrand, Cool, Zuidplein) buiten beschouwing gelaten. In deze wijken zijn relatief veel bezoekers. De score op de Veiligheidsindex is hierdoor vertekend.

Totaal aantal handhavers

Definitie handhavers: boa's, wijkbeheerders en de taakaccenten jeugd, wonen, drank & horeca, bike, markten, ondermijning, schoon en milieu (inclusief inhuur).

Aantal HIC-delicten

Inbraken: 391 stijging van 41,7% t.o.v. dezelfde periode 2022
daling van 23,2% t.o.v. dezelfde periode 2019 (pre-corona)

Straatroven: 81 stijging van 26,6% t.o.v. dezelfde periode 2022
daling van 28,9% t.o.v. dezelfde periode 2019 (pre-corona)

Overvallen: 11 daling van 64,5% t.o.v. dezelfde periode 2022
daling van 71,8% t.o.v. dezelfde periode 2019 (pre-corona)

Het aantal overvallen valt in positieve zin op, er zijn bijzonder weinig overvallen geweest dit eerste kwartaal. Het aantal woninginbraken en straatroof is toegenomen t.o.v. het eerste kwartaal 2022, maar t.o.v. 2019/pre-corona zien we nog steeds een daling. De afgelopen drie jaar was het aantal HIC-delicten historisch laag. Dit is voor een deel toe te schrijven aan de coronamaatregelen die ook de gelegenheid tot het plegen van HIC-delicten beperkten, omdat mensen meer thuis waren en ondernemingen deels gesloten.

Doel: Crisisbeheersing en brandweer

Pagina 163

Doel: Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?

Wat willen we bereiken?

Gemeenten zijn op basis van art. 9 van de Wet Veiligheidsregio's verplicht gemeenschappelijke regelingen te treffen om de taken die in deze artikelen staan uit te voeren.

In de Veiligheidsregio Rijnmond (VRR) werken de Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, Ambulancezorg en de Gemeenschappelijke Meldkamer van politie, brandweer en ambulance intensief samen. Zij bieden professionele hulp en bescherming bij mogelijke risico's en bedreigingen.

De gezamenlijke brandweer is een samenwerkingsverband tussen bedrijven in het haven- en industriegebied en de gemeente Rotterdam. De organisatie verzorgt in dit gebied de brandbestrijding en hulpverlening en heeft daarbij de wettelijke verplichting tot instandhouding van een bedrijfsbrandweer overgenomen van de bedrijven die aangesloten zijn.

Er zijn geen prestatie- of effectindicatoren.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 164

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Veilig draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstelling 16. Vrede, justitie en sterke publieke diensten.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Pagina 165

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

Pagina 166

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Veilig	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	22.302	29.976	14.036	14.070	14.070	14.070
Bijdragen rijk en medeoverheden	16.212	24.353	8.300	8.333	8.333	8.333
Overige opbrengsten derden	6.090	5.623	5.736	5.736	5.736	5.736
Overige baten	0	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	179.393	205.176	196.483	196.206	195.695	196.078
Apparaatslasten	79.996	92.736	92.437	92.212	91.380	91.013
Inhuur	2.224	1.273	371	371	371	371
Overige apparaatslasten	2.213	3.031	9.011	9.025	9.004	9.004
Personeel	75.559	88.432	83.055	82.817	82.006	81.639
Intern resultaat	1.575	-698	-143	-143	-143	-143
Intern resultaat	1.575	-698	-143	-143	-143	-143
Programmalasten	97.822	113.138	104.190	104.137	104.459	105.209
Financieringslasten	7	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	25.951	36.269	25.059	24.387	23.750	24.509
Kapitaallasten	380	564	657	284	643	634
Overige programmalasten	328	138	138	138	138	138
Sociale uitkeringen	17	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomensoverdrachten	71.139	76.168	78.337	79.328	79.928	79.928
Saldo voor vpb en reserveringen	-157.090	-175.201	-182.447	-182.136	-181.626	-182.009
Saldo voor reserveringen	-157.090	-175.201	-182.447	-182.136	-181.626	-182.009
Reserves	369	504	400	0	0	0
Onttrekking reserves	369	255	400	0	0	0
Vrijval reserves	0	248	0	0	0	0
Saldo	-156.722	-174.697	-182.047	-182.136	-181.626	-182.009

VERGELIJK SALDO

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 160.075	- 169.455	- 174.246	- 173.896	- 173.468	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 156.722					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 174.697	- 182.047	- 182.136	- 181.626	- 182.009

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De meeste inkomsten in dit programma zijn uit inkomende bijdragen en subsidies. In de begroting van 2023 zijn de inkomende subsidies voor programma Mainport opgenomen (€ 12 mln) en daarnaast de inkomende subsidies voor programma Samen (€ 3 mln). Voor de jaren na 2023 zijn deze baten nog niet bekend en ook de overige baten van de Regionale samenwerkingsverbanden (€ 1 mln) zijn nog niet bekend vanaf 2024. De baten nemen daardoor vanaf 2024 met € 16 mln af. Tenslotte zijn er inkomsten uit leges Horeca en Evenementen. Deze inkomsten hebben de afgelopen jaren onder druk gestaan door Corona, maar vanaf 2023 en verder is weer het reguliere bedrag van bijna € 1,7 mln begroot.

Lasten

Vanaf 2023 is er extra budget toegekend voor de ontwikkelagenda van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR). In de begroting van 2023 zijn verder de lasten voor programma Mainport opgenomen (€ 12 mln) en daarnaast de lasten voor programma Samen (€ 3 mln), maar voor de komende jaren zijn deze lasten nog niet bekend. Ook de overige lasten van de Regionale samenwerkingsverbanden (€ 1 mln) zijn nog niet bekend vanaf 2024. De intensiveringen uit de vorige collegeperiode voor Kwetsbare wijken en Online criminaliteit halveren vanaf 2024 (-€ 1,5 mln).

Reserves

De onttrekking reserves is in 2023 € 255.000 en in 2024 € 400.000 vanuit de reserve Personen met verward gedrag. De reserve Van der Gaag zal in 2023 geheel vrijvallen (€ 248.000). Na 2024 zijn er geen onttrekkingen reserves meer opgenomen in de begroting, beide reserves zijn dan volledig uitgeput.

Meerjarig verloop

De budgetten voor dit programma nemen de komende jaren af. Dit komt door de verlaging van de intensiveringen kwetsbare wijken en online criminaliteit vanaf 2024 en onduidelijkheid over de inkomende bijdragen en subsidies voor de programma's Mainport en Samen. Het verlaging van sommige intensiveringen uit de huidige collegeperiode zal ook consequenties hebben voor de formatie vanaf 2024.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Veilig

		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-169.455	-174.246	-173.896	-173.468	-173.468
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-5.242	-7.800	-8.240	-8.158	-8.540
Besparing binnen Team AOC - Aanpak op vastgoed versoberen	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	55	55	55	55
Besparing op het programma HIC – preventie woningbouwcorporaties (woboco's)	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	365	365	365	365
Bezuinigingen jaarplan 2023	Bezuinigingen/Taakstellingen	1.011	0	0	0	0
Gedeeltelijke afbouw inzet Spaanse Polder	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	120	120	120	120
Geen inzet AT maatregelen bij laag dreigingsniveau	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	100	100	100	100
Minder inzet op Alliantie Hand in Hand	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	120	120	120	120
Stoppen afdracht BoTu richting Dienstverlening	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	185	185	185	185
Stopzetten Like je wijk (LJW)	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	66	66	66	66
Continuering kwetsbare wijken	Intensiveringen	0	-1.329	-997	-997	-831
Continuering online criminaliteit	Intensiveringen	0	-191	-191	-191	-191
Extra actielijn Europese arbeidsmigranten	Intensiveringen	-134	-596	-646	-355	0
Wijkakkoorden - Extra actielijn Europese arbeidsmigranten	Intensiveringen	-205	-408	-408	-46	0
Winkelstraten	Intensiveringen	-228	-406	0	0	0
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Bijstellen jaarplan 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.719	0	0	0	0
Formatiewijziging	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Jaarplan 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Jaarplan 2023 Regio	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Concernhuisvesting	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-105	0	0	0	0

Onderhoudskostenregeling	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-943	-943	-943	-943	-943
Ontwikkelagenda VRR 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-1.496	0	0	0	0
Opbrengsten Naastplaatsingen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	141	141	141	141
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Ontwikkelagenda VRR 2024 ev	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-3.600	-4.700	-5.300	-5.300
Regio Jaarplan 2023	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve ZVHRR versterken dv personen met verward gedrag	Reserves	0	0	0	0	0
Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln	Reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	248	0	0	0	0
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-672	-1.479	-1.507	-1.478	-2.428
Begroting na wijzigingen		-174.697	-182.047	-182.136	-181.626	-182.009

Toelichting financiële bijstellingen

Bezuinigingen

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Deze budgetverlagingen betreffen de volgende onderwerpen binnen het programma Veilig:

- Aanpak op vastgoed versoberen. De voorgenomen aanpak vanaf 2024 op vastgoed bij Ondernijning wordt versoberd.
- Preventie woningcorporaties (woboco's). De regeling loopt reeds vele jaren en er is al veel geïnvesteerd in preventieve maatregelen op het gebied van woninginbraak. De regeling is altijd van tijdelijke aard geweest ter stimulering, het is uiteindelijk een verantwoordelijkheid van de woboco's. Vanaf 2024 wordt de regeling daarom afgebouwd.
- Bezuinigingen jaarplan 2023. Binnen het programma Veilig wordt in de loop van 2023 gezien hoe dit deel van de bezuinigingen ingevuld wordt.
- Gedeeltelijke afbouw inzet Spaanse Polder. De intensivering vanuit de Stadsmarinier wordt vanaf 2024 afgebouwd en gaat over in reguliere dienstverlening. Vanuit Ondernijning wordt nog wel inzet gepleegd op integrale controle.
- Geen inzet AT-maatregelen bij laag dreigingsniveau. De politie adviseert jaarlijks over de antiterreurmaatregelen (AT-maatregelen) voor de evenementenkalender. We kiezen ervoor om vanaf 2024 geen AT-maatregelen meer in te zetten wanneer er sprake is van een laag dreigingsniveau.

- Minder inzet op Alliantie Hand in Hand. De bijdrage voor Alliantie Hand in Hand wordt vanaf 2024 verlaagd en aan sommige onderwerpen gaan we minder doen, namelijk: Ondersteuning Bedrijveninvesteringszone, Toezichtmodel/offensief Schoon, Heel en Veilig en Communicatie.
- Stoppen afdracht BoTu richting Dienstverlening. De bijdrage vanuit Ondermijning voor de wijk Bospolder Tussendijken zal met ingang van 2024 stoppen.
- Stopzetten Like je wijk. De bijdrage aan Like je wijk vervalt vanaf 2024 en dit zal leiden tot het stoppen van diverse vormen van communicatie rondom met name buurt bestuurt, buurtpreventie, high impact crimes, etc.

Continuering kwetsbare wijken

De extra inzet op veiligheid in kwetsbare wijken wordt gefinancierd uit een intensivering van het vorige College en loopt tot 1 januari 2024. Op 1 december is de motie 'aan de bak met de wijkaanpak' aangenomen bij de bespreking van de veiligheidskoers 2023-2027. Mede naar aanleiding hiervan wordt deze intensivering vanaf 2024 deels voortgezet.

Continuering online criminaliteit

De aanpak op digitale criminaliteit wordt gefinancierd uit de intensivering van het vorige College en loopt tot 1 januari 2024. Bij de behandeling van de begroting 2023 op 8 en 10 november en de behandeling van de veiligheidskoers op 1 december, zijn twee moties ingediend. Naar aanleiding van deze moties wordt deze intensivering vanaf 2024 deels voortgezet.

Extra actielijn Europese arbeidsmigranten

Een aantal ontwikkelingen (onderzoeken, verkenningen, coalitieakkoord e.a.) heeft ertoe geleid dat de gemeenteraad eind 2022 is geïnformeerd. Naar aanleiding hiervan wordt het programma EU-arbeidsmigranten aangescherpt en wordt de herziene versie medio 2023 aan het bestuur aangeboden. De aangescherpte en deels ook nieuwe opgaven, zoals de inrichting van goed werkgeverschap, vragen om aanvullende financiering in 2023 tot 2026.

Wijkakkoorden - Extra actielijn Europese arbeidsmigranten

In de wijkakkoorden is gevraagd om extra inzet voor de aanpak van de problematiek rondom EU-arbeidsmigranten. Vanaf 2023 tot 2026 wordt hiervoor extra geld beschikbaar gesteld.

Winkelstraten

Handhaving zal in winkelstraten Slinge en Wolphartsbocht, conform Coalitieakkoord en overige bijstellingen, actief en zichtbaar aanwezig zijn. Hiermee wordt de informatiepositie verstevigd, misstanden gesignaleerd en gehandhaafd waar nodig.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast als gevolg van nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) is een gedetailleerd overzicht opgenomen van deze aanpassingen.

Bijstellen Jaarplan 2023

In het kader van het jaarplan 2023 zijn de baten en lasten geactualiseerd, per saldo zijn de baten en lasten afgenomen.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Formatiewijziging

De formatie is structureel opgehoogd voor het programma Mainport, dit wordt volledig gefinancierd vanuit Rijksmiddelen.

Jaarplan 2023

In het kader van het jaarplan 2023 zijn de baten en lasten geactualiseerd van het programma Mainport. Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit Rijksmiddelen.

Jaarplan 2023 Regio

In het kader van het jaarplan Regio zijn de baten en lasten opgenomen van het programma Samen.

Kostenstijging energie - Concernhuisvesting

De wereldwijde energiecrises heeft geleid tot prijsstijgingen in 2023 van de energieproducten. Deze zijn fors hoger dan geraamd werd aan begin van de energiecrisis. Voor 2024 worden dit jaar de volumes ingekocht. De huidige marktprijzen zijn lager, waardoor verwacht wordt dat de omvang van de energiekosten stijging lager zal uitkomen dan in 2023.

Onderhoudskostenregeling

De kosten voor de gemeente voor het beheer van nieuw of veranderd gemeentelijk areaal worden jaarlijks berekend en toegevoegd conform afdoening motie Sies.

Ontwikkelagenda VRR 2023

Ten aanzien van de scenario's uit de ontwikkelagenda heeft het Algemeen Bestuur (AB) van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR) erkend, dat de basisdienstverlening van de VRR op orde gebracht moet worden om te voldoen aan de huidige eisen en is dus gekozen voor scenario 'basis op orde'. Daarbij is gevraagd om een gefaseerde opbouw van de kosten in de jaren 2023 tot en met 2026, waarbij de meerkosten voor 2022 ten laste gaan van de algemene reserve. De meerkosten voor de ontwikkelagenda zijn vanaf 2023 volledig verdeeld op basis van de nieuwe verdeelsleutel.

Opbrengsten Naastplaatsingen

Afgelopen jaren zijn de baten van handhaving toegenomen. Op dit moment wordt ruim € 500.000 meer aan opgelegde boetes en sancties ontvangen dan begroot. Dit is het gevolg van intensievere handhaving op onderwerpen zoals huisvuil naastplaatsingen en het verkeerd plaatsen van voertuigen in de openbare ruimte. De extra lasten (mankracht) voor de inrichting van de regelgeving en voor de administratieve afhandeling van de extra boetes en sancties zijn echter de afgelopen jaren niet meegegroeid in de begroting. Daarom worden naast

de baten ook de lasten, die hiermee verband houden, structureel in de begroting verwerkt.

Ontwikkelagenda VRR 2024 en verder

Vorig jaar is aan de raad gemeld dat de meerkosten voor Rotterdam vanuit de Ontwikkelagenda Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond (VRR) op basis van het gekozen scenario € 3,6 mln in 2024, € 4,7 mln in 2025 en € 5,3 mln in 2026 en 2027 zullen zijn. Deze meerkosten kunnen niet gedekt worden binnen de begroting van het programma Veilig. We weten inmiddels dat er geen (extra) dekking vanuit het Rijk komt hiervoor. Om deze reden is het budget opgehoogd met deze bedragen in de aangegeven jaren.

Regio Jaarplan 2023

In het kader van het jaarplan 2023 zijn de baten en lasten geactualiseerd van het regionaal samenwerkingsverband Veiligheidshuis. Deze wijziging betreft onder andere verschuivingen van materieel naar personeel en daarnaast wat kleinere verschuivingen en aanpassingen.

Bestemmingsreserve ZVHRR versterken dv personen met verward gedrag

Er wordt in 2023 € 255.000 onttrokken uit de reserve Personen met verward gedrag uit 2021. Het nog overgebleven saldo van €400.000 van deze reserve van het Zorg- en Veiligheidshuis Rotterdam-Rijnmond (ZVHRR) wordt volledig onttrokken in 2024. De bijbehorende materiele lasten zijn ook opgenomen in de begroting 2023 en 2024.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst. Voor dit programma bedraagt de vrijval van reserves -€ 248.000 in 2023.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen. De belangrijkste technische wijzigingen zijn:

- Bibob: er is eenmalig -€ 125.000 ontwikkelbudget ontvangen voor Bibob in 2023 vanuit programma [Bestaande stad](#);
- Ondernijning: er is € 771.000 personeelsbudget overgedragen in 2023 aan diverse andere programma's;
- Budgetverschuiving Veerkrachtig Botu: Vanuit de intensiveringen Focuswijken en Ondernijning is in 2023 budget overgedragen aan programma [Dienstverlening](#) voor de aanpak van de problematiek in de wijk Bospolder Tussendijken (€ 810.000);

- Correctie indexering VRR: de indexering 2023 - 2027 was bij de begroting 2023 niet juist verwerkt en dat is nu hersteld (-€ 2,9 mln);
- Kostentoerekening IBS: Voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies, wordt een structurele bijdrage overgeheveld van € 26.000 naar het programma [Stedelijke ontwikkeling](#) in 2023 - 2027;
- Ophogen budget ondersteunende werkzaamheden: er is budget overgedragen in 2023 aan programma [Overhead](#) voor de administratieve ondersteuning van Ondernijning (€ 75.000);
- Verschuiving intensivering straatintimidatie: de intensivering straatintimidatie in 2023 - 2026 is grotendeels overgedragen aan programma [Zorg, welzijn en wijkteams](#) (€ 436.000 - € 936.000).
- Voor de financiering van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022 wordt een bijdrage overgeheveld naar het programma [Dienstverlening](#) (€ 85.000 in 2023 tot € 107.000 in 2027);
- Budgetoverheveling naar programma [Economische ontwikkeling](#) voor de Urban Future Global Conference (€ 10.000 in 2023);
- Voor formatie-uitbreidingen is budget overgeheveld vanuit programma Veilig naar programma [Overhead](#). Dit betreft enerzijds het in lijn brengen van de formatie met de bezetting en anderzijds de toename van het aantal handhavers uit de onderhoudskostenregeling (€ 75.000 in 2023 tot € 230.000 in 2027);
- De toerekening en verdeling van budgetten voor inzet van personeel, inhuur en uitbestede werkzaamheden zijn voor het organisatiedeel dat werkzaam is voor programma Veilig en Stedelijke ontwikkeling geactualiseerd. Dit leidt tot een budgetoverheveling van programma Veilig naar programma [Stedelijke Ontwikkeling](#) (€ 146.000 in 2023 tot € 191.000 in 2027).
- Diverse kleine technische wijzigingen -€ 81.000 in 2023 tot -€ 157.000 in 2027.

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 167

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Samen met partners, bewoners en ondernemers werkt het college aan het minimaal handhaven van het huidige veiligheidsniveau en versterking waar het nodig is.

De samenleving verandert snel en wordt complexer. Rotterdam is een grote, internationale stad en gebeurtenissen in de wereld hebben in toenemende mate hier hun impact. Dreiging van terrorisme, gevoelde tegenstellingen tussen groepen, verstoringen in de openbare ruimte, incidenten met verwarde personen, ondermijnende criminaliteit en vuurwapengeweld vormen nieuwe uitdagingen en hebben effect op de veiligheid in de stad en op het gevoel van veiligheid van Rotterdammers. Ontwikkelingen kunnen elkaar bovendien versterken. In combinatie met verregaande digitalisering brengt dit nieuwe risico's met zich mee.

De handhavers van Toezicht en Handhaving dragen bij aan de veiligheid en leefbaarheid in wijken. Vanwege de verdichting van de stad, groeit de druk op de buitenruimte en neemt het belang van het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving toe.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- [Actieplan Samen tegen woonoverlast 2019-2023](#)
- [Coffeeshopbeleid](#)
- [Wijziging coffeeshopbeleid](#)
- [Beleidsregel 'Wet aanpak woonoverlast in Rotterdam'](#)
- [Jaarverslag aanpak woonoverlast 2021](#)
- [Vuurwerkverkoopbeleid](#)
- [Bibob beleid](#)
- [Veiligheidskoers 2023-2027](#)
- [Hoofdlijnen Veiligheidskoers 2023-2027](#)
- [De Rotterdamse aanpak High Impact Crime 2020-2023](#)
- [Collegiebrief over Vernieuwde Aanpak Radicalisering, Extremisme en Polarisatie](#)
- [Uitvoeringsplan Horeca](#)
- [Jaarverslag Ondermijnende Criminaliteit in de stad](#)
- [Collegiebrief over Vernieuwde Aanpak Radicalisering, Extremisme en Polarisatie](#)
- [Jaarverslag 2022 bestuurlijke handhaving](#)
- [Burgemeestersbrief over Evaluatie Cameratoezicht](#)
- [Evaluatie Cameratoezicht](#)
- [Algemene plaatselijke verordening Rotterdam](#)
- [Afvalstoffenverordening Rotterdam 2009](#)
- [Wet administratiefrechtelijke handhaving verkeersvoorschriften \(Wet 'Mulder'\)](#)
- [Visie Stadswachten Vertrouwd op Straat](#)
- [Programma In de bak. Naastplaatsingen 2019-2022](#)

- [Schoon Genoeg! Rotterdams offensief tegen zwerfvuil](#)
- [Algemene wet bestuursrecht](#)
- [Beleidsregels boa's](#)
- [Domeinlijst boa's](#)
- [Verordening parkeerregulering en parkeerbelastingen](#)
- [Taxiverordening Rotterdam 2013](#)
- [Beleidsplan Naleving Omgevingsrecht 2021-2025](#)
- [Uitvoeringsplan aanpak complexe woonoverlast](#)
- [Fietskoers 2025](#)
- [Fietsparkeerstrategie binnenstad](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De gemeente zet als Verbonden partijen in:

- Glazen Maas
- Havenbedrijf Rotterdam
- Gezamenlijke brandweer voor het haven- en industriegebied van Rotterdam
- Openbaar lichaam Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 168

Verantwoordelijke collegeleden

Burgemeester Aboutaleb

Burgemeester Aboutaleb is verantwoordelijk voor de portefeuille Openbare Orde en Veiligheid.

'Extremisme en radicalisering hebben telkens een ander gezicht. Daarom moeten we voortdurend alert zijn. Onze belangrijkste taak is om spanningen in de samenleving te signaleren en te voorkomen dat er dreigende situaties ontstaan.'

Wethouder Karremans

Wethouder Karremans is verantwoordelijk voor de portefeuille Handhaving, Buitenruimte en Mobiliteit.

'Onze handhavers zijn onmisbaar in de Rotterdamse straten. We zetten ze daar in waar het nodig is om de rust en veiligheid te vergroten.'

Wethouder Versnel

Wethouder Versnel is verantwoordelijk voor de portefeuille Werk & inkomen, Nationaal Programma Rotterdam Zuid en EU-arbeidsmigranten.

'Ook al zijn ze hier vaak tijdelijk, EU-arbeidsmigranten horen er ook gewoon bij. We willen dat ook zij een goed leven kunnen hebben in onze stad. Malafide uitzendbureaus die hen uitbuiten, pakken we aan.'

Volksgezondheid

Pagina 169

Volksgezondheid

Het programma Volksgezondheid ondersteunt bewegen en gezonde leefstijlen, bevordert een gezonde leefomgeving en verschuift inzet van mensen en middelen van curatie naar preventie, onder andere door vroege signalering van risico's, verbeteren van de preventie-infrastructuur zodat gezondheidsverschillen afnemen. Dit doet de gemeente en de GGD door hulp en ondersteuning beschikbaar te stellen om gezond – of gezonder - te kunnen leven. Ook stimuleert en ondersteunt de gemeente een positieve houding en vaardigheden bijvoorbeeld tegenover drugs alcohol. Daarbij hoort ook dat Rotterdammers oog hebben voor het belang van bewegen voor een gezond leven, en dat de leefomgeving voor Rotterdammers bijdraagt aan een gezond leven.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Doel: GGD voert haar wettelijke taken gedegen uit

Doel: Gezonde stad

Voortgang 2023

Pagina 170

Voortgang 2023

Gezond 010: het akkoord

Preventieve gezondheidsaanpak

In de preventieaanpak 'Gezond010: het akkoord' staan de Rotterdamse ambities voor 2020-2024. Het jaar 2023 staat in het teken van de verdere ontwikkeling van het preventiebeleid op basis van het Gezond Actief Leven Akkoord: GALA -Gezond en Actief Leven Akkoord | Rapport | Rijksoverheid.nl. Met dit akkoord zetten het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sociale zaken (VWS), gemeente Rotterdam en Zilveren Kruis in op terugdringing van gezondheidsachterstanden, een gezonde leefomgeving, en vitaal oud worden.

In 2023:

- is in het voorjaar begonnen met een integraal plan waarmee een rijksbijdrage wordt aangevraagd op het gebied van gezondheid, sporten en sociale basis
- zijn er 24 e- healthtrajecten geëvalueerd en geborgd. Met deze trajecten ondersteunen aanbieders van zorg en welzijn hun diensten of vervangen ze door digitale middelen;
- hebben 300 Rotterdammers extra groepstraining aangeboden gekregen in wijken waar het meeste wordt gerookt. Dit aanbod is ontwikkeld samen met VGZ en SineFuma, een organisatie die mensen helpt bij het stoppen met roken. De werving voor de trainingen is opgezet met de wijkorganisaties.
- is het 1%-Wmo-preventiebudget ingezet voor meer preventietrajecten in het voorkomen van (Wmo-) zorg op het gebied van inloop voor GGZ klanten, ouderen met dementie en dagbesteding Deze trajecten dragen bij aan het afvlakken van de groei van de zorgkosten.

Waarborgen van de kwaliteit van de kinderopvangvoorzieningen

Het personeelstekort in de kinderopvangsector is nog steeds aanzienlijk. Daardoor kunnen instellingen niet altijd voldoen aan de wet- en regelgeving. In Rotterdam moeten groepen geregeld sluiten, omdat de bezetting niet rondkomt. De landelijke 'coulanceregeling' vanwege de personeelsproblematiek is verlengd tot 1 juli 2024. Met deze regeling mag de kinderopvang meer beroepskrachten-in-opleiding inzetten.

De uitvoering van het toezicht door de GGD op de kwaliteit van de kinderopvang in Rotterdam ligt vooralsnog op schema.

GGD

Het reguliere GGD-werk vraagt na COVID-19 extra aandacht. Het gaat om de taken gezondheid en milieu, infectieziektebestrijding, TBC-bestrijding, reizigerszorg, technische hygiënezorg, toezicht kinderopvang, en het Centrum Seksuele Gezondheid en het Centrum Seksueel Geweld. De GGD is voorgoed veranderd door de pandemie. De huidige en komende periodes staan in het licht van het opnemen in de totale GGD-organisatie van de kennis en ervaring die zijn opgedaan in de programmaorganisatie corona. Voor het jaar 2023 en 2024 heeft het Rijk geld beschikbaar gesteld bedoeld voor de versterking van infectieziektebestrijding en pandemische paraatheid.

De GGD heeft een rol in de publieke gezondheid bij de opvang van vluchtelingen. Samen met de GHOR (Geneeskundige Hulp bij Ongevallen en Rampen) borgt de GGD de coördinatie van zorg voor vluchtelingen.

Programma organisatie corona

Een groot deel van de inwoners heeft door vaccinatie of doorgemaakte infectie immuniteit voor corona opgebouwd. Hierdoor is corona een besmettelijke maar beheersbare ziekte geworden. Het virus is niet weg. Daarom blijft het belangrijk om zicht te houden op de verspreiding van het coronavirus, de eigenschappen van het virus, de ziektelast en de mate van bescherming door het vaccinatieprogramma. De GGD heeft hiervoor een regionale surveillance ingericht.

De activiteiten van de programmaorganisatie corona worden afgeschaald. De opdracht van het ministerie van VWS loopt tot 1 juli 2023. Financiering vindt plaats vanuit de COVID-19-meerkostenregeling. GGD GHOR Nederland en de GGD'en zijn in gesprek met het ministerie van VWS over de opdrachtverlening, financiering en taken in de coronabestrijding vanaf 2024.

Financiële bijstellingen Volksgezondheid (x 1.000)		- € 449
Effecten nieuwe cao		- € 541
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen		€ 92
Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.		
Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.		

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Gezond 010: het akkoord

In 2023 werkt de gemeente de integrale gezondheidsaanpak - Gezond010: het akkoord - voor de komende periode uit. De gemeente blijft investeren in de prioriteiten van het landelijk preventieakkoord: obesitas, roken, alcohol en mentale gezondheid, de doelen van het landelijke nota en GALA zoals terugdringing van gezondheidsachterstanden. Dat gebeurt in verbinding met andere beleidsterreinen die belangrijk zijn voor de gezondheid zoals sport, sociale basis en leefomgeving. Wat ook blijft is de focus op effect, op inzet van effectieve maatregelen binnen en buiten het gezondheidsbeleid en op het streven om de resultaten van preventiemaatregelen zichtbaar te maken.

Doel: GGD voert haar wettelijke taken gedegen uit Pagina 172

Doel: GGD voert haar wettelijke taken gedegen uit

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat?

Wat willen we bereiken?

Een robuuste en slagvaardige GGD-organisatie voor Rotterdam en de regio Rijnmond, die ook in geval van crisis in staat is de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De GGD past geleerde lessen vanuit de programmaorganisatie corona toe. De GGD treft voorbereidingen voor een schaalbare crisisorganisatie terwijl het reguliere werk doorloopt. De GGD bereidt zich voor op nieuwe wetgeving waaronder de omgevingswet. De GGD staat klaar voor landelijke ontwikkelingen waaronder de landelijke functionaliteit infectieziekten (LFI), ter voorbereiding op een pandemie in de toekomst.

Hoe meten we dat?

Eens in de vier jaar verschijnt de [GGD gezondheidsmonitor](#).

Doel: Gezonde stad

Pagina 173

Doel: Gezonde stad

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat?

Wat willen we bereiken?

Een leefomgeving die beschermt tegen gezondheidsschade en die uitnodigt tot gezond gedrag

Wat gaan we daarvoor doen?

De Gemeente werkt vanuit [Gezond010: het akkoord](#) samen met partners aan een gezonde woon- en leefomgeving door het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving. Dit wordt gedaan door het bewaken van kwaliteitsnormen, het geven van advies en het verbeteren van een gezonder voedselaanbod in diverse plekken in de stad en door onder andere meer plekken in de stad rookvrij te maken.

Hoe meten we dat?

Over de voortgang van de uitvoering van het lokale preventie akkoord en lokale nota volksgezondheid (Gezond 010: het akkoord 2020-2023) vindt jaarlijks rapportage aan de gemeenteraad plaats.

Eens in de vier jaar verschijnt de [GGD gezondheidsmonitor](#).

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 174

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Volksgezondheid draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 3. Goede gezondheid en welzijn en 11. Duurzame steden en gemeenschappen.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten: niet van toepassing

Pagina 175

Projecten

Niet van toepassing.

Financiën

Pagina 176

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Volksgezondheid	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	134.236	39.484	14.841	14.833	14.833	14.833
Bijdragen rijk en medeoverheden	130.564	35.000	10.506	10.498	10.498	10.498
Overige opbrengsten derden	3.672	4.483	4.335	4.335	4.335	4.335
Lasten exclusief reserves	172.136	73.908	49.820	49.778	49.752	49.752
Apparaatslasten	99.378	38.828	20.386	20.347	20.321	20.321
Inhuur	71.878	15.852	301	301	301	301
Overige apparaatslasten	1.177	474	459	460	460	460
Personeel	26.323	22.503	19.626	19.586	19.560	19.560
Intern resultaat	4.279	190	76	76	76	76
Intern resultaat	4.279	190	76	76	76	76
Programmalasten	68.479	34.889	29.357	29.355	29.355	29.355
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	41.268	12.956	7.862	7.875	7.875	7.875
Kapitaallasten	18	18	18	0	0	0
Overige programmalasten	6	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	0	0	0	0	0	0
Subsidies en inkomstenoverdrachten	27.186	21.915	21.477	21.480	21.480	21.480
Saldo voor vpb en reserveringen	-37.900	-34.424	-34.978	-34.945	-34.919	-34.919
Saldo voor reserveringen	-37.900	-34.424	-34.978	-34.945	-34.919	-34.919
Reserves	399	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	399	0	0	0	0	0
Saldo	-37.501	-34.424	-34.978	-34.945	-34.919	-34.919

VERGELIJK SALDO

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 38.631	- 33.975	- 33.954	- 33.920	- 33.894	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 37.501					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 34.424	- 34.978	- 34.945	- 34.919	- 34.919

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De bijdragen vanuit het Rijk en medeoverheden voor 2023 hebben voornamelijk betrekking op de bijdrage voor maatregelen om

besmettingen van covid te bestrijden en te voorkomen. De structurele bijdragen hebben betrekking op rijksbijdragen en bijdragen van regiogemeenten voor taken om de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen tegen infectieziekten. De overige opbrengsten derden bestaan onder andere uit de inkomsten vanuit de reizigerszorg en technische hygiëne zorg op schepen.

Lasten

De meeste incidentele lasten in 2023 zijn voor de inhuur van tijdelijke krachten voor het bestrijden en voorkomen van het coronavirus, het inkopen van vaccinaties en het uitvoeren van laboratoriumonderzoeken. Het grootste gedeelte van de structurele lasten bestaat uit subsidies, personeel en uitbestede werkzaamheden. Subsidies betreffen de subsidies die enerzijds verstrekt worden aan instellingen die werkzaamheden verrichten in het kader van de specialistische jeugdhulp en anderzijds aan instellingen in het kader van de maatschappelijke opvang. Het eigen personeel wordt ingezet om de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen. Daarnaast worden er activiteiten verzorgd om de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen en worden er vaccins ingekocht.

Meerjarig verloop

Het overgrote deel van de eenmalige baten en lasten in 2023 hebben betrekking op het bestrijden en voorkomen van het coronavirus. De overige lasten en baten betreffen rijksbijdragen en bijdragen van regiogemeenten waarvoor taken worden uitgevoerd om de publieke gezondheid te beschermen en te bevorderen.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Volksgezondheid	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Oorspronkelijke begroting 2023	-33.975	-33.954	-33.920	-33.894	-33.894
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023	-449	-1.025	-1.025	-1.025	-1.025

Bijdrage van Regiogemeenten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Bijdragen externe projecten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Coronaorganisatie	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-541	0	0	0	0
GGD Rotterdam-Rijnmond	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	-1.273	-1.273	-1.273	-1.273
Rijksbijdrage Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage PrEP 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-40	-40	-40	-40	-40
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	132	288	288	288	288
Begroting na wijzigingen		-34.424	-34.978	-34.945	-34.919	-34.919

Toelichting financiële bijstellingen

Bijdrage van Regiogemeenten

Van de regiogemeenten is een bijdrage van € 62.000 ontvangen voor het project Nu niet Zwanger. Zowel de baten als de lasten zijn verwerkt.

Bijdragen externe projecten

Voor verschillende projecten is een bijdrage van organisaties buiten de gemeente ontvangen. Daaronder zijn de projecten Glow Up (€ 364.000), Social Trial Rotterdam (€ 300.000) en Ondersteuning Lokale Preventieakkoorden (€ 200.000). Voor een totaalbedrag van € 864.000 zijn zowel de baten als de lasten opgehoogd.

Coronaorganisatie

De meerkostenregeling COVID-19 loopt tot 1 juli 2023. De lasten en baten zijn opgehoogd met een bedrag van € 23 mln. De kosten zijn voor de inhuur van tijdelijke krachten voor bestrijding van het coronavirus en voorkoming van verspreiding van het virus, en de inkoop van vaccinaties en uitvoering van laboratoriumonderzoeken.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024. Op dit programma vindt er een bijstelling plaats van € 541.000.

GGD Rotterdam-Rijnmond

Door een toenemende druk door infectieziekten, aangepaste wet- en regelgeving en bijkomende werklust is de huidige begroting niet meer toereikend om alle wettelijke basistaken van de GGD uit te voeren. Vanaf 2024 krijgt de GGD extra geld voor deze basistaken.

Rijksbijdrage Aanvullende Seksuele Gezondheidszorg 2023

Voor de uitvoering van aanvullende seksuele gezondheid is een rijksbijdrage in 2023 van € 466.000 ontvangen. Zowel de baten als de lasten zijn verwerkt.

Rijksbijdrage PrEP 2023

Voor de uitvoering van de regeling Pre Expositie Profylaxe (PrEP; een medicijn dat hiv-besmetting voorkomt) is een rijksbijdrage van € 624.000 ontvangen. Zowel de baten als de lasten zijn verwerkt.

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor activiteiten rondom maatschappelijke ontwikkeling. Het betreft een verhoging van baten en lasten met € 40.000.

Technische wijzigingen

In het taakveld Volksgezondheid zijn er diverse technische wijzigingen doorgevoerd. Direct na elke technische wijziging is het effect daarvan op het saldo weergegeven. De grootste wijzigingen zijn:

- structurele overheveling van een budget van € 32.000 voor kostentoekening inkomende Bijdragen en Subsidie projecten;
- structurele overheveling van een budget van € 100.000 naar het programma Zorg, Welzijn en Wijkteams, voor het vervoer van stoffelijk overschotten;
- uitbreiding van formatie (2024 en verder: € 150.000) voor de Omgevingswet uit de regiogemeenten. Hiervoor vindt een afdracht plaats naar het programma Overhead;
- diverse kleine mutaties (€ 6.000 vanaf 2024)

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Pagina 177

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Het programma volksgezondheid ondersteunt bewegen en gezonde leefstijlen, bevordert een gezonde leefomgeving en verschuift inzet van mensen en middelen van curatie naar preventie, onder andere door vroege signalering van risico's, verbeteren van de preventie-infrastructuur, zodat gezondheidsverschillen afnemen. Dit doet de gemeente en de GGD door hulp en ondersteuning beschikbaar te stellen om gezond – of gezonder - te kunnen leven. Ook stimuleert en ondersteunt de gemeente een positieve houding en vaardigheden bijvoorbeeld tegenover drugs en alcohol. Daarbij hoort ook dat Rotterdammers oog hebben voor het belang van bewegen voor een gezond leven, en dat de leefomgeving voor Rotterdammers bijdraagt aan een gezond leven.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

De GGD voert wettelijke taken uit voortvloeiend uit de [Wet Publieke gezondheid](#).

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- GGD Rotterdam-Rijnmond

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Pagina 178

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Achbar

Wethouder Achbar is verantwoordelijk voor de portefeuille Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale Inclusie.

'Een lang en gezond leven is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Samen met de partners in de stad werken we aan een gezonder en vitaler Rotterdam.'

Wethouder Buijt

Wethouder Buijt is verantwoordelijk voor de portefeuille Zorg, Ouderen en Jeugdzorg.

Werk en inkomen

Pagina 179

Werk en inkomen

Rotterdamers die niet zelfstandig in een inkomen kunnen voorzien, krijgen een bijstandsuitkering. Deze uitkering geeft de noodzakelijke zekerheid en rust om stappen te zetten in de mens- en arbeidsontwikkeling. Daarbij krijgen deze Rotterdamers steun van de gemeente om hun economische zelfstandigheid naar vermogen te vergroten.

Doel: Inkomenszekerheid en rechtmatigheid

Doel: Iedereen vooruit

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Projecten

Financiën

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Pagina 180

Voortgang 2023

Ontwikkeling bijstandsvolume

Collegetarget minder Rotterdammers in de bijstand: In deze collegeperiode (eind 2025) daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000

Realisatie 2022: 32.975

Mijlpaal 2023: 32.325

Realisatie 30 april 2023: 33.155

De arbeidsmarkt is in beweging. De economie in het eerste kwartaal van 2023 is licht gekrompen. Het aantal vacatures daalt bij werkgevers en blijft (nog) stabiel bij intermediairs. Tegelijkertijd ervaren veel werkgevers nog belemmeringen door tekort aan personeel. De regionale arbeidsmarkt is daarmee iets minder krap dan vorig jaar. Het bijstandsvolume in de eerste maanden van een jaar laat vaak een stabiel beeld zien, waarbij de uitstroom later in het jaar stijgt (door o.a. uitstroom naar naar opleiding en de jaarlijkse verschuiving van de AOW-leeftijd). Het Rotterdamse bijstandsvolume bedroeg eind april 2023 33.155 uitkeringen. Dat is iets meer dan eind 2022 (180 meer). De dalende trend van het bijstandsvolume sinds mei 2021 is daarmee doorbroken. De stijging in de eerste vier maanden komt door een combinatie van een licht stijgende instroom en dalende uitstroom. Nog onduidelijk is hoe het bijstandsvolume zich gaat ontwikkelen voor de rest van dit jaar. In onze uitvoering geven we prioriteit aan uitstroom om de ambitie voor 2023 van 32.325 bijstandsuitkeringen te behalen.

Financiële bijstellingen Werk en inkomen (x 1.000)

- € 30.923

Actualisatie BUIG - toevoeging reserve

- € 28.139

Effecten nieuwe cao

- € 4.870

Formatieaanpassing op basis van ontwikkeling bijstandsvolume

€ 2.990

Toegenomen vraag Schuldhulpverlening	- € 2.097
Hogere omzetdoelstelling en kostenbesparingen Rotterdam Inclusief	€ 1.000
Technische wijzigingen, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 193

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Rechtmatigheid

Iedereen die recht heeft op een bijstandsuitkering krijgt die ook. Bijstandsfraude wordt aangepakt. De kans dat fraude loont, moet zo klein mogelijk zijn. Tegelijk hanteert de gemeente de menselijke maat in de reguliere heronderzoeken. Wie niks verkeerd heeft gedaan, hoeft zich geen verdachte te voelen. De gemeente gaat tijdens elk rechtmatigheidsonderzoek zorgvuldig om met de rechtspositie van de betrokken Rotterdammer. Tot en met eind april zijn 234 fraudeonderzoeken afgerond. Hiermee ligt de gemeente op koers richting de 700 onderzoeken ambitie voor het hele jaar. Momenteel (voorjaar 2023) vindt een herijking plaats van de handhavingsaanpak. Het doel is om de productiviteit van onder meer fraudeonderzoeken te verhogen. Ten opzichte van vorig jaar, met 279 fraudeonderzoeken, is het resultaat van de herijking nu al merkbaar.

Inzet loonkostensubsidie

De Participatiewet biedt met de loonkostensubsidie (LKS) een effectief middel om meer mensen aan de slag te helpen. Met deze subsidie krijgt een werkgever compensatie voor een beperkte arbeidsproductiviteit. Het vaker inzetten van deze subsidie biedt meer kwetsbare werkzoekenden een kans op duurzaam werk. In 2023 worden daartoe verschillende inspanningen verricht. Een daarvan is de mensen die in aanmerking komen voor loonkostensubsidie vaker vroegtijdig en beter te herkennen. Verder wordt al tijdens de arbeidsontwikkeling gezocht naar een passende baan. Voor 2023 is de ambitie een netto groei naar 1.500 banen met LKS. Eind april hebben 1.277 Rotterdammers een LKS-baan. Rotterdam ligt daarmee op koers om de doelstelling van 2023 te realiseren.

Monitor eerste tertaal 2023 Werk en Inkomen

Voor meer informatie over de voortgang in het programma Werk en Inkomen wordt verwezen naar de eerste tertaalmonitor 2023 die op 13 juni 2023 wordt gepubliceerd.

Iedereen is nodig

Rotterdam helpt mensen vooruit richting werk, ongeacht leeftijd, opleidingsniveau, uitkeringsduur of belemmeringen. Vooruit helpen gebeurt door het bieden van inkomenszekerheid, ontwikkelkansen en werk. Rotterdam helpt mensen te vertrouwen op eigen kunnen, nieuwe vaardigheden op te doen en kwalificaties te behalen om zo een passende stap in hun ontwikkeling te zetten. Rotterdam gelooft in de mogelijkheden van mensen en helpt hen die te verwezenlijken. Dat is de essentie van het werk van de gemeente.

Tegelijkertijd legt de gemeente met een rechtmatige, tijdige en voorspelbare verstrekking van uitkeringen de basis voor inkomens- en bestaanszekerheid. Als er op dit vlak enige stabiliteit en rust is, kunnen we van mensen verwachten dat ze meedoen in de samenleving en dit volhouden. Dat is belangrijk, want een uitkering is niet vrijblijvend: wie een uitkering ontvangt, doet naar vermogen mee, bij voorkeur om zelfstandig aan het werk te gaan. Werk is belangrijk voor iemands inkomen en heeft ook een grote maatschappelijke waarde. Het is goed voor de economie en levert een bijdrage aan de ontwikkeling van Rotterdammers: het hebben van werk versterkt het sociale netwerk en bevordert zelfvertrouwen, eigenwaarde, gezondheid en zelfstandigheid. Betaald werk, waarmee iemand zijn of haar eigen geld verdient en niet afhankelijk is van een uitkering, is waar mogelijk het doel van de gemeentelijke inzet. Het is ook de beste weg uit armoede.

Het is de ambitie van het college om het aantal Rotterdamse huishoudens met een bijstandsuitkering te laten dalen naar 30.000 eind 2025. Dat wil het college bereiken door de uitstroom naar werk te vergroten, deze uitstroom te bestendigen, de instroom naar de bijstand te beperken, de arbeidsmarktpositie van werkzoekenden waar mogelijk te versterken, zorgen voor rechtmatigheid en zoveel mogelijk inkomenszekerheid te bieden.

Eens in de vier jaar vindt een herijking plaats van het beleid. Dat is nodig om het beleid goed te laten aansluiten op de economische en sociaalmaatschappelijke ontwikkelingen en voortschrijdend inzicht uit de uitvoeringspraktijk. Het nieuwe beleidskader Participatie 2023-2026 beschrijft de manier waarop we in Rotterdam de Participatiewet willen uitvoeren in de periode 2023-2026. In het beleidskader wordt ingegaan op onze ambities en de voornaamste beleidsuitgangspunten. Ook wordt aangegeven hoe we ambities praktisch en concreet gaan realiseren. Daarbij wordt uitgegaan van de volgende (vijf) actielijnen:

- Stimuleren duurzame uitstroom en beperken instroom
- Zorgen voor rechtmatige inkomensvoorziening
- De ontwikkeling van mensen bevorderen
- Zorgen voor meer passend werk
- Meer focus en samenwerking op de regionale arbeidsmarkt

Doel: Inkomenszekerheid en rechtmatigheid

Door het verstrekken van een uitkering wordt inkomenszekerheid geboden die Rotterdammers in staat stelt om mee te doen naar vermogen.

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

De doelen en bijbehorende acties zijn nog gebaseerd op de Begroting 2023 - 2026. Richting de Begroting 2024 - 2026 wordt dit onderdeel aangescherpt op basis van het nieuwe beleidskader Participatie.

Wat willen we bereiken?

Bijstandsuitkeringen zijn rechtmatig en met oog voor de menselijke maat verstrekt.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Behandeling van aanvragen voor een uitkering (bijstand en BBZ) en (digitale) dienstverlening verbeteren
- Deeltijdwerk stimuleren door o.a. verbeterde methode inkomstenverrekening
- Handhaven, uitvoeren van rechtmatigheidsonderzoeken en zo nodig (sociaal) terugvorderen en incasseren.
- Verwijzing naar schulddienstverlening

Toelichting

De aanvraag en afhandeling van de bijstandsuitkering voor Rotterdammers zijn duidelijker gemaakt. Elke aanvrager heeft één persoonlijk contactpersoon. Die helpt de Rotterdammer bij het aanleveren van de informatie. Uitgangspunt is verantwoord vertrouwen. De gemeente vraagt minder stukken op en bekijkt of hulp nodig is op andere vlakken. Daarnaast zorgt de gemeente ervoor dat de Rotterdammer het besluit van de afwijzing of toekenning begrijpt. Zo biedt de gemeente sneller inkomenszekerheid, vasthoudend aan de hoge kwaliteit van de afhandeling van bijstandsaanvragen. De gemeente luistert voortdurend naar de reacties van Rotterdammers. Aan de hand van deze feedback verbetert de gemeente blijvend de dienstverlening.

Veranderingen die invloed hebben op de hoogte van de bijstandsuitkering, verwerkt de gemeente tijdig en juist. Het is daarbij belangrijk dat bijstandsgerechtigden deze wijzigingen doorgeven. Extra communicatiemiddelen attenderen hen hierop en helpen hierbij. Daarnaast staan gemeentelijke medewerkers bijstandsgerechtigden telefonisch, digitaal en in persoon te woord en beantwoorden zij vragen.

Iedereen die recht heeft op een bijstandsuitkering krijgt die ook. Bijstandsfraude wordt aangepakt. De gemeente zet deze collegeperiode extra sociaal rechercheurs in. De kans dat fraude loont, moet zo klein mogelijk zijn. Tegelijk hanteert de gemeente de menselijke maat in de reguliere heronderzoeken. Wie niks verkeers heeft gedaan, hoeft zich geen verdachte te voelen. De gemeente gaat tijdens elk rechtmatigheidsonderzoek zorgvuldig om met de rechtspositie van de betrokken Rotterdammer.

Terugvordering is soms nodig. Er is een landelijke ontwikkeling om anders met deze terugvordering om te gaan. De gemeente Rotterdam incasseert sociaal. Hierbij is er oog voor de situatie en financiële capaciteit van de

Rotterdammer. Medewerkers denken met de Rotterdammer mee over betaalmogelijkheden en bieden bij problemen de juiste financiële hulp aan via het ETF: het Expertise Team Financiën. Rotterdammers van 18 tot en met 26 jaar met schulden of geldzorgen kunnen voor hulp terecht bij het Jongerenloket.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
% Rechtmatige verstrekking van bijstand	99,99%	98,4%	> 97%		> 97%	> 97%		
% Besluiten bijstandsaanvraag (levensonderhoud) binnen wettelijke termijn	95,3%	94,1%	> 90%	93,6%	> 90%	> 90%		
Aantal afgeronde fraudeonderzoeken	421	267 *)	700	234	800	850		
Aantal ingediende klachten over bejegening	64	59	< 60	17	< 60	<60		

*) In de eerste tertaalmonitor W&I 2023 is dit aantal gewijzigd naar 279.

Toelichting indicatoren

Voor een nadere toelichting over de voortgang van deze indicatoren wordt verwezen naar de Monitor Werk & Inkomen 1e tertaal 2023.

Doel: Iedereen vooruit

Pagina 183

Doel: Iedereen vooruit naar werk!

Rotterdammers doen mee naar vermogen op de arbeidsmarkt of in de samenleving.

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

De doelen en bijbehorende acties zijn nog gebaseerd op de Begroting 2023 - 2026. Richting de Begroting 2024 - 2026 wordt dit onderdeel aangescherpt op basis van het nieuwe beleidskader Participatie.

Wat willen we bereiken?

- Minder Rotterdammers in de bijstand.
- Rotterdamse werkzoekenden zetten een stap in hun mens- en arbeidsontwikkeling.
- Meer mensen met een arbeidsbeperking aan de slag, passend bij hun vermogen en/of eigen ontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Preventie instroom.
- Begeleiden naar duurzaam (deeltijd)werk of ondernemerschap.
- Investeren in de dienstverlening aan werkgevers.
- Inzet op specifieke dienstverlening voor doelgroepen (jongeren, statushouders).
- Wij bieden passende instrumenten voor arbeids- en mensontwikkeling op weg naar zowel regulier als gesubsidieerd werk.
- Waar uitstroom naar betaald werk (nog) niet mogelijk is, zetten we in op maatschappelijke activering.
- Wij bieden werksoorten en arrangementen passend bij de (ontwikkel)capaciteit en inzetbaarheid van mensen (beschut, SW of regulier bij werkgever met LKS).
- Inzetten op professionele, methodische arbeids en mensontwikkeling voor mensen met een arbeidsbeperking die aan de slag zijn binnen beschut, SW of een reguliere werkgever.

Toelichting

Het verschil tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt kan de gemeente niet zelf oplossen. Wel zorgt de gemeente voor de voorwaarden die het gat tussen vraag en aanbod kleiner kunnen maken. Met werkgevers en onderwijsinstellingen in Rotterdam zorgt de gemeente voor een betere aansluiting tussen de opleidingen en de arbeidsmarkt. Dit maakt het noodzakelijk om extra te investeren in de ontwikkeling van kennis en vaardigheden. De gemeente wil mensen naar werk leiden in vitale sectoren en in 'sectoren van de toekomst'. De huidige arbeidsmarkt biedt die kans. Met partners uit het onderwijs en het bedrijfsleven richt de gemeente het Rotterdams Arbeidsmarkt Perspectieffonds (RAP) op, zet arbeidsmarktprojecten die aantoonbaar werken door, en zorgt voor verdere ontwikkeling van de leerwerkakkoorden en het Scholingsfonds. Ook de verdere ontwikkeling van de werkgeversdienstverlening hoort daarbij.

Social Return blijft een belangrijk instrument om te stimuleren dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk kunnen. Met sociaal ondernemers ontwikkelen we nieuwe en vernieuwende ideeën die deze mensen helpen om mee te doen. Bij het Rotterdams Scholingsfonds (RSF) kunnen Rotterdammers met een kwetsbare arbeidsmarktpositie een scholingsvoucher aanvragen. Die voucher geeft hun toegang tot om-, her- of bijscholing die aansluit bij de vraag op de regionale arbeidsmarkt.

Er blijft oog voor mensen met een arbeidsbeperking. Zij verdienen werk waarin zij tot hun recht komen, al dan niet met begeleiding.

Prestatie010 zet in op activering van werkzoekenden en op persoonlijke ontwikkeling van kwetsbare burgers met een grote afstand tot de arbeidsmarkt. Om deze Rotterdammers mee te laten doen, is brede dienstverlening nodig. Daarbij is er aandacht voor alle leefgebieden. Door hen te helpen drempels weg te nemen, zoals schulden, taalachterstand of gezondheidsproblemen, ontstaat er ruimte om maatschappelijk actief te zijn en zich persoonlijk te ontwikkelen. We begeleiden deze groep kwetsbare Rotterdammers met het zetten van stappen gericht op maatschappelijke en persoonlijke ontwikkeling en waar mogelijk naar vervolgstappen richting re-integratie en arbeidsmarkt. Dit draagt bij aan Rotterdam met kansen voor iedereen. Prestatie010 is al enige tijd actief met de screening van de doelgroep op het mogelijk benutten van loonkostensubsidie. Na het in kaart brengen van de potentiële doelgroep krijgen zij begeleiding naar vervolgdienstverlening in het kader van deze subsidie.

Het Jongerenloket ondersteunt en begeleidt Rotterdammers van 18 tot en met 26 jaar op weg naar werk en opleiding. Het streven is gericht op een duurzame uitstroom. Waar mogelijk is er inzet op het behalen van een startkwalificatie. De arbeidsmarktpositie van jongeren is relatief dynamisch. De huidige krapte op de arbeidsmarkt zorgt ervoor dat de meeste jongeren hun weg naar werk snel kunnen vinden. Tegelijk is er een aanzienlijke groep die een grote afstand tot de arbeidsmarkt houdt. Jongeren met een afstand tot de arbeidsmarkt hebben ondersteuning nodig om de stap te kunnen maken naar een garantiebaan of opleiding. Met de huidige arbeidsmarkt heeft het Jongerenloket voornamelijk met de laatstgenoemde groep jongeren te maken.

Voor wie de stap naar een reguliere baan of opleiding (nog) te groot is worden arbeidsontwikkeltrajecten ingezet van Rotterdam Inclusief, het arbeids- en mensontwikkelbedrijf van gemeente Rotterdam. Binnen deze trajecten zorgen we ervoor dat mensen onder begeleiding werken en zich kunnen ontwikkelen via werk dat past bij hun talenten. Dit betekent dat we coachingsgesprekken voeren om de talenten inzichtelijk te maken en passend werk genereren om deze talenten in te kunnen zetten. Door de talenten te benutten en goede ondersteuning te bieden, zorgen we ervoor dat iedereen volwaardig maatschappelijk mee kan draaien en een bijdrage levert naar vermogen. Medewerkers die belemmeringen ervaren die van invloed zijn op het werk en hun ontwikkeling bieden we een helpende hand aan en leggen we verbinding met andere betrokken partijen.

Loonkostensubsidie is effectief om meer mensen aan de slag te helpen. Met de subsidie krijgt een werkgever compensatie voor een beperkte arbeidsproductiviteit. Vaker inzetten van deze subsidie biedt meer kwetsbare werkzoekenden een kans op duurzaam werk. Inspanningen richten zich op plaatsing bij zowel bij werkgevers in de stad als bij de gemeentelijke organisatie.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget minder Rotterdammers in de bijstand: In deze collegeperiode (eind 2025) daalt het aantal bijstandsuitkeringen in Rotterdam naar 30.000	34.624	33.666	32.325	33.155	31.350	30.000		
Instroom in de bijstand	8.264	7.336	8.425*	2.271				
Uitstroom								
- naar werk	4.649	4.101	4.825*	1.062				
- overig	5.194	4.881	4.650*	1.029				
Aantal Rotterdammers aan het werk met loonkostensubsidie (LKS)	928	1.179	1.500	1.277	1.800	2.100		
Aantal gerealiseerde gemeentelijke garantiebanen	446	509	550	528				
Aantal gerealiseerde banen Nieuw Beschut	190	237	317	248				
% van de werkzoekenden bij Prestatie010 heeft een geregistreerde tegenprestatie	80%	76%	85%	76%				
% van de meest kansrijke werkzoekenden bij Prestatie010 zet een vervolgstap in de persoonlijke ontwikkeling	26%	33%	50%	7%				

Toelichting indicatoren

Voor een nadere toelichting over de voortgang van deze indicatoren wordt verwezen naar de Monitor Werk & Inkomen 1e tertaal 2023.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 184

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's)

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Werk en inkomen draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen 8. Eerlijk werk en economische groei.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 185

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Adidas](#)

Adidas

In 2020 hebben de vier grote steden (G4) besloten om hun samenwerking in IT-dienstverlening voor onder meer de domeinen Werk en Klantinteractie te stoppen. Voor beide domeinen gaat de gemeente Rotterdam de IT-dienstverlening vervangen door een applicatie genaamd Thomas (project Adidas). Door Thomas kunnen we onze digitale dienstverlening op het gebied van de aanvraag levensonderhoud (ALO) en de uitkering voor oudere werkzoekenden (IOAW), duurzame uitstroom naar werk en begeleide participatie nog beter afstemmen op de specifieke situatie van de Rotterdammers met een bijstandsuitkering.

De voortgang van het project Adidas is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023](#).

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Werk en inkomen	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	569.395	568.459	587.389	550.084	551.499	551.499
Bijdragen rijk en medeoverheden	560.106	556.495	574.637	538.111	540.856	540.856
Financieringsbaten	0	0	0	0	0	0
Overige opbrengsten derden	9.327	11.964	12.752	11.973	10.642	10.642
Overige baten	-38	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	813.302	844.901	822.226	782.225	773.305	768.986
Apparaatslasten	181.869	184.801	164.346	164.130	158.592	157.656
Inhuur	16.548	8.120	5.880	5.765	5.633	5.633
Overige apparaatslasten	5.310	5.404	4.967	4.979	4.974	4.974
Personeel	160.011	171.276	153.499	153.386	147.985	147.049
Intern resultaat	-908	-2.192	-1.946	-2.483	-2.483	-2.483
Intern resultaat	-908	-2.192	-1.946	-2.483	-2.483	-2.483
Programmalasten	632.341	662.293	659.826	620.578	617.196	613.813
Financieringslasten	-2	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	40.975	41.122	37.202	37.922	34.685	33.131
Kapitaallasten	16	0	0	0	0	0
Overige programmalasten	-2.874	107	107	107	107	107
Salariskosten WSW en WIW	48.051	52.884	53.873	52.060	49.716	47.886
Sociale uitkeringen	535.023	554.744	553.992	516.191	516.191	516.191

Subsidies en inkomensoverdrachten	11.153	13.436	14.652	14.298	16.497	16.497
Saldo voor vpb en reserveringen	-243.907	-276.442	-234.837	-232.141	-221.806	-217.487
Saldo voor reserveringen	-243.907	-276.442	-234.837	-232.141	-221.806	-217.487
Reserves	15.895	4.312	1.951	1.451	540	37
Onttrekking reserves	10.820	32.451	3.182	1.451	540	37
Toevoeging reserves	4.627	28.139	1.231	0	0	0
Vrijval reserves	9.703	0	0	0	0	0
Saldo	-228.012	-272.131	-232.885	-230.690	-221.266	-217.450

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 232.632	- 241.207	- 229.015	- 226.661	- 223.781	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 228.012					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 272.131	- 232.885	- 230.690	- 221.266	- 217.450

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten bestaan voornamelijk uit rijksbijdragen in het kader van de Bundeling uitkeringen inkomensvoorzieningen gemeenten (BUIG) ten behoeve van de uitvoering van de Participatiewet. Vanuit deze bijdrage betaalt de gemeente bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies.

Lasten

De programmalasten bestaan voor het grootste deel uit de sociale uitkeringslasten. De participatiemiddelen, als integratie-uitkering in het Gemeentefonds, zijn bestemd voor re-integratie van werkzoekenden, werkzoekenden met een arbeidsbeperking en de uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW).

Reserves

De reserves bestaan voornamelijk uit de bestemmingsreserve BUIG. Deze reserve wordt gebruikt voor het dekken van eventuele tekorten op de BUIG.

Meerjarig verloop

Het meerjarig verloop van de programmalasten en baten wordt vooral beïnvloed door de geraamde ontwikkeling van de uitkeringslasten en het BUIG-budget. De lasten van de sociale uitkeringen zijn voor twee jaren (2023 en

2024) geraamd op basis van volume en prijs. Het BUIG budget voor deze jaren is gebaseerd op de laatst verkregen informatie van het Rijk. Voor de jaren daarna wordt de ontwikkeling in de verwachte rijksbaten gelijkgesteld aan de ontwikkeling van de verwachte lasten, waarvoor we aansluiten bij CPB-ramingen van de ontwikkeling van het landelijke aantal bijstandsuitkeringen.

Het meerjarig verloop op de apparaatslasten wordt voornamelijk veroorzaakt door de mutatie in de formatie en de aan het personeelsbestand gerelateerde kosten (loonkosten, overige personele kosten, inhuur). De formatie van Werk en Inkomen is gebaseerd op de benodigde capaciteit voor het bedienen van het geraamde bijstandsvolume. Deze formatie wordt vervolgens vertaald in het benodigde loonkostenbudget. Omdat het bijstandsvolume over de jaren heen fluctueert wordt een deel van de formatie ingevuld met inhuur. Dit om frictiekosten te vermijden.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Werk en inkomen		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-241.207	-229.015	-226.661	-223.781	-223.781
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		-30.923	-3.870	-4.029	2.514	6.330
Hogere omzettoelstelling en kostenbesparingen Rotterdam Inclusief	Bezuinigingen/Taakstellingen	1.000	1.000	1.000	1.000	1.000
Versoberen inzet begeleiding (< 27 jaar)	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	705	1.415	1.415	1.415
Versoberen inzet begeleiding uitkeringsgerechtigden naar werk	Bezuinigingen/Taakstellingen	500	350	2.000	4.000	4.000
Versoberen op de aanpak menselijke maat en rechtmatigheid bijstandsverstrekking	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	500	1.000	1.000	1.000
Aanpassing baten WerkgeversServicePunt	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Budget Garantiebanen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-4.870	0	0	0	0
Formatieaanpassing op basis van ontwikkeling bijstandsvolume	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	2.990	2.331	0	0	0
Herverdeling begroting WerkgeversServicepunt	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-129	0	0	0	0
Mutaties Regionaal Bureau Zelfstandigen	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0

Toegenomen vraag schuldhulpverlening	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.097	-1.335	-1.335	-1.335	-1.335
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-40	-40	-40	-40	-40
Inburgering - Handhaving aanpak en begeleiding statushouders	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-2.000	-2.000	0	0
Inburgering - hogere instroom statushouders	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-628	-1.598	-2.488	0	0
Vulling fonds Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	0	-2.250	-2.250	-2.250	0
Actualisatie BUIG - dekking exploitatierekening	Reserves	-22.580	-1.231	0	0	0
Actualisatie BUIG - onttrekking reserve	Reserves	22.580	1.231	0	0	0
Actualisatie BUIG - toevoeging reserve	Reserves	-28.139	-1.231	0	0	0
Begeleiding naar werk voor Statushouders	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Crisisdienstverlening	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Doorlopende werkzaamheden Tozo-regeling	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Impuls baankansen speciaal voortgezet onderwijs	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Regionaal Werkbedrijf	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Rotterdams Scholingsfonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Uitvoeringskosten kwijtschelding - Toeslagenaffaire	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve VSO-Pro	Reserves	0	0	0	0	0
Participatie IPS-regeling	Taakmutaties	794	6	6	6	6
Taakmutatie Integratie Uitkering Participatie	Taakmutaties	0	0	0	0	1.830
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	-303	-308	-1.337	-1.281	-1.545
Begroting na wijzigingen		-272.131	-232.885	-230.690	-221.266	-217.450

Toelichting financiële bijstellingen

Hogere omzetdoelstelling en kostenbesparingen Rotterdam Inclusief

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Om dit te bewerkstelligen wordt de omzetdoelstelling van Rotterdam Inclusief verhoogd door in te zetten op meer marktconforme prijzen en waar mogelijk een verschuiving naar het uitvoeren van meer rendabele werksoorten.

Versoberen inzet begeleiding jongeren (< 27 jaar)

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Uitgangspunt blijft het behalen van de

collegetarget van 30.000 uitkeringen eind 2025. Om financiële ruimte te creëren wordt de dienstverlening versoerd voor de begeleiding van jongeren naar werk.

Versoeren inzet begeleiding uitkeringsgerechtigden naar werk

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Uitgangspunt blijft het behalen van de collegetarget van 30.000 uitkeringen eind 2025. Om financiële ruimte te creëren is onder andere gekozen om minder re-integratie instrumenten in te zetten. Hierbij gaat het vooral om de doelgroepen met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. Ook is gekozen voor stopzetting en/of versoering van dienstverlening die minder direct bijdraagt aan de collegetarget van 30.000 uitkeringen eind 2025.

Versoeren op de aanpak menselijke maat en rechtmatigheid bijstandsverstrekking

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. De extra taakstelling resulteert in versoering van de dienstverlening en ook door minder controles op de kwaliteit van uitvoering.

Aanpassing baten WerkgeversServicePunt

Het WerkgeversServicePunt ontvangt een vergoeding voor de personele inzet voor het Regionaal Mobiliteitsteam Rijnmond. Daarnaast zijn er kosten die de gemeente kan declareren bij het UWV. De te ontvangen vergoedingen en de lasten zijn verwerkt in de begroting. Deze bijstelling is per saldo neutraal.

Budget Garantiebanen.

In 2022 kwam aanvullend budget beschikbaar om de salarissen van medewerkers met een gemeentelijke garantiebaan te verhogen naar het wettelijk minimumloon. Dit budget was niet juist verwerkt in de begroting en wordt met deze bijstelling hersteld; deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Formatieaanpassing op basis van ontwikkeling bijstandsvolume

De benodigde omvang van de formatie voor de afhandeling van bijstandsaanvragen is gekoppeld aan de verwachte ontwikkeling van het bijstandsvolume (de zogenaamde 'Berenschotnorm'). Uitgaande van de jaarlijkse streefwaarden om te komen tot de collegetarget van 30.000 bijstandsuitkeringen eind 2025 is de benodigde formatie voor de jaren 2023 en 2024 naar beneden aangepast.

Herverdeling begroting WerkgeversServicepunt

Binnen de begroting van het WerkgeversServicePunt heeft een herverdeling plaatsgevonden in zowel de lasten als de baten. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Kostenstijging energie - Overig

De wereldwijde energiecrises heeft geleid tot prijsstijgingen in 2023 van de energieproducten. Deze zijn fors hoger uitgevallen dan geraamd werd aan het begin van de energiecrisis. Voor 2024 worden dit jaar de volumes ingekocht. De huidige marktprijzen zijn lager, waardoor verwacht wordt dat de omvang van energiekosten stijging

lager zal uitkomen ten opzichte van 2023.

Mutaties Regionaal Bureau Zelfstandigen

Binnen de begroting van het Regionaal Bureau Zelfstandigen, een onderdeel van het WerkgeversServicePunt, zijn de apparaatslasten verhoogd naar de benodigde bezetting. Deze aanvullende lasten zijn gefinancierd met een verhoging van de baten contractgemeenten en een verlaging van de programmalasten. Hierdoor is deze bijstelling per saldo budgetneutraal.

Toegenomen vraag schuldhulpverlening

Het gaat hierbij om een uitbreiding van de formatie voor onder andere inkomensconsulenten als gevolg van de toegenomen vraag naar schuldhulpverlening (bijzondere bijstand, individuele inkomenstoelage en individuele bijzondere bijstand energiekosten)

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt uitbreiding plaats van formatie voor activiteiten rondom maatschappelijke ontwikkeling.

Inburgering - Handhaving aanpak en begeleiding statushouders

Het gaat hierbij om de extra inzet voor werkconsulenten zodat de bestaande specialistische aanpak voor de begeleiding van statushouders naar werk kan worden voortgezet.

Inburgering - hogere instroom statushouders

Als gevolg van verhoogde taakstelling statushouders (instroom: 1.650) is aanvullend budget en capaciteit nodig voor handhaving van de aanpak statushouders en de begeleiding.

Vulling fonds Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds

In het coalitieakkoord is afgesproken om een Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds (RAP) op te richten. Dat gebeurt samen met partners uit het onderwijs en het bedrijfsleven. Hiermee investeren we in projecten die zorgen voor meer instroom in en behoud van kundig personeel in maatschappelijk cruciale sectoren of de drie grote economische transitie. Om met het fonds te kunnen starten en de eerste aanvragen / proposities positief te kunnen beantwoorden wordt het fonds gevuld met een bedrag van jaarlijks € 2,25 mln. Vanuit de arbeidsmarktregio is via de bestemmingsreserve Regionale middelen Crisisdienstverlening € 2 mln beschikbaar gesteld als startkapitaal voor 2023.

Actualisatie BUIG - dekking exploitatierekening, onttrekking en toevoeging reserve

Dit begrotingsvoorstel stelt voor 2023 en 2024 de begrote uitgaven en inkomsten bij voor de verstrekking van bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies (het BUIG-budget).

Voor de verstrekking van bijstandsuitkeringen en loonkostensubsidies ontvangt Rotterdam BUIG-budget van het Rijk. Voor de inkomsten is uitgegaan van het nader voorlopig budget 2023 en een indicatie van het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid (SZW) over de toename van het budget door de verhoging van het wettelijk minimumloon. Het college begroot de verwachte BUIG-inkomsten op € 546,9 mln. Dit is lager dan wat in de Begroting 2023 was geraamd. Dat komt doordat Rotterdam een lager aandeel heeft in het totale macrobudget, namelijk van 9,02% in 2022 dalend naar 8,58% in 2023. Meer toelichting staat in de volgende raadsinformatiebrief (link toevoegen). Het lagere aandeel in het macrobudget leidt tot een financiële tegenvaller van € 23 mln in 2023.

Het verdeelmodel voor het macrobudget in 2023 lijkt te zijn verstoord door de gevolgen van corona in de arbeidsmarktgegevens en zou daarmee incidenteel zijn. Daarom is voor het BUIG-budget in 2024 aangenomen dat het geringere aandeel van Rotterdam deels wordt teruggedraaid.

Voor de raming van de uitkeringslasten gaat het college uit van de jaarlijkse streefwaarden om te komen tot de collegetarget van 30.000 bijstandsuitkeringen eind 2025. Dit blijft ook het uitgangspunt voor 2023, namelijk 32.325 bijstandsuitkeringen aan het einde van het jaar. Ten opzichte van de ramingen van het landelijke bijstandsvolume van het CPB (Centraal Economisch Plan, gepubliceerd in maart 2023) presteert Rotterdam 1,6% beter dan het landelijk gemiddelde. Ook voor de begrote uitkeringslasten in 2024 wordt uitgegaan dat, net als in 2023, Rotterdam 1,6% beter presteert dan de landelijk ontwikkeling.

Naast enkele technische verrekeningen leidt dit tot een verwacht tekort van € 22,6 mln in 2023 en € 1,2 mln in 2024.

De tekorten in 2023 en 2024 worden gedekt uit de bestemmingsreserve BUIG. De omvang van de bestemmingsreserve bedroeg met de stand van jaarrekening 2022 € 19,4 mln. Om de tekorten te kunnen dekken én om de reserve eind 2023 op het gewenste niveau van € 25 mln te laten uitkomen, voegt het college uit de algemene middelen in 2023 € 28,1 mln en in 2024 € 1,2 mln toe aan de bestemmingsreserve BUIG.

Begeleiding naar werk voor Statushouders

Voor voortzetting van de aanpak begeleiding statushouders naar werk wordt in 2023 een onttrekking begroot aan de bestemmingsreserve Statushouders van € 1 mln. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Bestemmingsreserve Crisisdienstverlening

Voor 2023 is een onttrekking van € 5,2 mln begroot voor 2023 en € 500.000 voor 2024. Dit wordt gebruikt om de inzet te bekostigen van extra personeel, de aanpak van jeugdwerkloosheid, de nazorg van mbo'ers en steun aan uitgestroomde mbo'ers. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal. Daarnaast zet Rotterdam € 2 mln in voor de vulling van het Rijnmonds Arbeidsmarkt Perspectieffonds in 2023.

Bestemmingsreserve Doorlopende werkzaamheden Tozo-regeling

Het begrote meerjarig verloop van de bestemmingsreserve loopt met deze bijstelling in 2027 af tot nihil.

Bestemmingsreserve Impuls baankansen speciaal voortgezet onderwijs

Om het instrument HalloWerk toegankelijk te maken voor jongeren in het praktijk onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs is in 2023 een onttrekking begroot. Hiervoor wordt € 115.000 onttrokken vanuit de bestemmingsreserve Impuls baankansen voor speciaal voortgezet onderwijs. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Bestemmingsreserve Regionaal Werkbedrijf

De gemeente Rotterdam vervult voor de Arbeidsmarktregio Rijnmond de rol van centrumgemeente. Rotterdam faciliteert de regionale samenwerking op het gebied van werkgeversdienstverlening. Ook beheert zijn de financiële middelen die beschikbaar zijn gesteld vanuit het Rijk. Hiervoor wordt € 318.000 onttrokken vanuit de bestemmingsreserve Actieplan arbeidsmarktregio Rijnmond. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Bestemmingsreserve Rotterdams Scholingsfonds

Voor het Rotterdams Scholingsfonds (RSF) zijn de uitvoeringslasten voor 2023 geraamd. Het benodigde geld

wordt voor de helft onttrokken aan de bestemmingsreserve Rotterdamse Investeringsmotor (€ 315.000). Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Bestemmingsreserve Uitvoeringskosten kwijtschelding - Toeslagenaffaire

Voor de toeslagenaffaire maakt de gemeente kosten voor de kwijtschelding van schulden. Deze lasten worden gedekt door een onttrekking uit de bestemmingsreserve van € 140.000 in 2023. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Bestemmingsreserve VSO-Pro

Om het instrument HalloWerk toegankelijk te maken voor jongeren in het praktijkonderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs is in 2023 een onttrekking begroot van € 310.000 uit de bestemmingsreserve HalloWerk VSO-Pro. Deze bijstelling is per saldo budgetneutraal.

Participatie IPS-regeling

Voor de Regeling vergoeding Individuele plaatsing en steun (IPS) voor de gemeentelijke doelgroep is landelijk € 21,5 miljoen beschikbaar. Volgens een bestuurlijke afspraak dragen gemeenten de helft bij van de lasten van de subsidie. Daarom wordt in 2023 landelijk eenmalig € 10,8 miljoen uitgenomen uit het gemeentefonds (cluster Participatie). Dit programmageld is bestemd voor de inzet van IPS trajecten voor de re-integratie van mensen. Voor Rotterdam betekent dit een afroaming van het gemeentefonds van € 794.000 in 2023 en € 6 voor het jaar 2024 en verder.

Taakmutatie Integratie Uitkering Participatie

Er heeft een herziening van middelen plaatsgevonden van de medewerkers in de Wet sociale werkvoorziening (WSW) voor een bedrag van € 1,8 mln voor de jaarschijf 2027. Deze herziening is gebaseerd op de afbouw van het aantal medewerkers.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- Budgetoverheveling van programma Maatschappelijke Ontwikkeling naar programma Werk en Inkomen voor de inzet van conciërges. Het gaat om -€ 1,2 mln structureel vanaf 2023.
- Voor de dekking van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022, wordt vanaf 2023 een bijdrage overgeheveld naar het programma Dienstverlening (van € 233.000 in 2023 tot € 294.000 in 2027).
- Voor de dekking van de administratieve en inhoudelijke ondersteuning bij inkomende bijdragen en subsidies, wordt structureel vanaf 2023 een bijdrage overgeheveld van € 27.000 naar het programma Stedelijke ontwikkeling.
- Budgetoverheveling van programma Werk en Inkomen naar Maatschappelijke Ontwikkeling voor de begeleiding van trajecten basisvaardigheden (van € 500.000 voor de jaren 2023 en 2024).
- Budgetoverheveling van programma Werk en Inkomen naar programma Overhead voor de inzet van ontwikkelaars (van € 291.000 in 2023 tot € 12.000 in 2027).
- Diverse technische wijzigingen (van -€ 154.000 in 2023 tot -€ 679.000 in 2027).

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Rotterdammers, die niet zelfstandig in hun inkomen kunnen voorzien, krijgen een bijstandsuitkering. De gemeente ondersteunt deze Rotterdammers om hun economische zelfstandigheid naar vermogen te vergroten. Door inkomen te bieden ontstaat de noodzakelijke zekerheid en rust om stappen te zetten naar mens- en arbeidsontwikkeling. Ook ontstaat de ruimte om zo veel mogelijk zelf de regie te houden. Het hebben van werk biedt naast een inkomen grote maatschappelijke waarde. Dat geldt ook voor het verrichten van een maatschappelijke activiteit. Het levert een bijdrage aan de ontwikkeling en ontplooiing van Rotterdammers, het onderhouden van sociale contacten en het toenemen van zelfvertrouwen, eigenwaarde, gezondheid en zelfstandigheid.

We geven uitvoering aan de missie door inzet op:

- Arbeidsparticipatie: zoveel mogelijk Rotterdammers werken (naar vermogen) en verdienen hun eigen inkomen.
- Arbeidsontwikkeling: versterken van de arbeidsmarktpositie van werkzoekenden. Versterken van de arbeidsmarkt door regionale samenwerking en dienstverlening aan werkgevers.
- Begeleide participatie: bieden van specifieke arrangementen en passend werk aan Rotterdammers met een arbeidsbeperking
- Inkomensregelingen: elke Rotterdammer die daar recht op heeft, ontvangt tijdig een juiste bijstandsuitkering. Elke werkzoekende kan rekenen op passende en betrouwbare dienstverlening.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

- Beleidskader Participatie 2023-2026 (link volgt na publicatie)
- Eerste tertaalmonitor Werk en Inkomen 2023 (link volgt na publicatie)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Wigo4it C.V.

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Versnel

Wethouder Versnel is verantwoordelijk voor de portefeuille Werk & Inkomen, Nationaal Programma Rotterdam Zuid en EU-arbeidsmigranten.

‘We willen zoveel mogelijk Rotterdammers aan het werk en uit de bijstand helpen. En met de grote hoeveelheid vacatures is dit HET moment om daarin flinke stappen vooruit te zetten. We hebben iedereen nodig in onze stad.’

Zorg, welzijn en wijkteams

Zorg, welzijn en wijkteams

Met het programma Zorg, welzijn en wijkteams zet de gemeente in op het beschermen en bevorderen van de gezondheid van Rotterdammers. Ook zet het programma er op in dat Rotterdammers op alle levensterreinen zich zelfstandig kunnen redden, en daarbij zo nodig een beroep kunnen doen op bijvoorbeeld familie, vrienden en burens. De gemeente zorgt voor passende ondersteuning en hulp voor Rotterdammers die dat nodig hebben. Verder bevordert de gemeente dat kinderen en jongeren kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien.

Voortgang 2023

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Doel: Jongeren zonder achterstand

Doel: Kwetsbaren doen mee

Doel: Ouderen gezond en vitaal

Doel: Gezonde Rotterdammers

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Projecten

Financiën

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

Verantwoordelijke collegeleden

Voortgang 2023

Voortgang 2023

Voorkomen, signaleren en oplossen van huiselijk geweld, kindermishandeling en seksueel geweld

Het Verandertraject Huiselijk Geweld is in de afrondende fase. Er loopt een evaluatieonderzoek. Onderdelen van het Verandertraject worden meegenomen in het nieuwe beleidskader dat in 2023 wordt opgesteld. Het gaat om onderdelen als het werken met ervaringsdeskundigen, de Huiselijk Geweld-leerwerkplaats en de plegeraanpak.

Eind 2023 verhuist Filomena, het centrum huiselijk geweld en kindermishandeling naar Little C (een locatie vlak bij het ErasmusMC). De voorbereidingen zijn in volle gang.

De trainingen aan de hulpofficieren van justitie van de politie om kennis over het tijdelijk huisverbod te vergroten, zijn gestart.

Jeugdzorg

Op 1 januari 2023 ging de nieuwe inkoop jeugdhulp, lokaal en regionaal, in. Op basis van de nieuwe contracten wordt meerjarig gewerkt aan de transformatie van de jeugdhulp, passend bij de Hervormingsagenda. De eerste maanden van 2023 stonden in het teken van de invoering van de nieuwe contractafspraken en de zorgcontinuïteit voor jeugdigen die al voor 1 januari 2023 jeugdhulp kregen.

Daarnaast zijn er thema's die landelijke en regionaal spelen in de jeugdzorg:

Hervormingsagenda Jeugd (HAJ)

In april 2023 hebben Rijk en VNG een principeakkoord bereikt over de Hervormingsagenda Jeugd. Dit akkoord komt op 14 juni ter besluitvorming in de algemene ledenvergadering van de VNG. De beoogde besparing door de HAJ wordt voor 2 jaar (2024 en 2025) bevroren. Na vaststelling van de agenda rond de zomer 2023 neemt de gemeente de invoering van HAJ ter hand. De huidige agenda is een akkoord op hoofdlijnen, dat op veel onderdelen nog uitwerking en meer concretisering vraagt. De Hervormingsagenda loopt tot en met 2028 en zet in op het inperken van de reikwijdte van de Jeugdwet, versteviging van het gezinsgericht werken in relatie tot bestaanszekerheid, versteviging van de wijkteams en op standaardisering van diverse processen. Ook Rotterdam pakt de invoering van de Hervormingsagenda op. Dit betekent wel een forse opgave voor de stad en de partners.

Toekomstscenario Kind- en gezinsbescherming

Het Toekomstscenario beoogt een eenvoudiger en betere keten van veiligheid en bescherming voor de doelgroep 0-100 jaar. De ondersteuning van jeugd en gezinnen waar onveiligheid en huiselijk geweld speelt, is samengevoegd. Het Toekomstscenario is nauw verbonden met de Hervormingsagenda. Op regionaal en lokaal niveau is de inzet in 2023 gericht op de voorbereiding van het toekomstscenario.

Wachttijden specialistische Jeugdzorg

In april 2023 is de gemeenteraad geïnformeerd over de wachttijden en wachtlijsten voor de specialistische jeugdhulp. In de voortgangsbrief staan de wachtlijstcijfers van het vierde kwartaal 2022. Eind 2022 stonden de wachttijden voor specialistische jeugdhulp op 14 weken. Later in 2023 volgen nog de wachtlijstcijfers van het 1ste en 2de kwartaal 2023 en het 3de kwartaal 2023.

Gecertificeerde Instellingen (GI's)

Rijk, gemeenten en vertegenwoordiging van gecertificeerde instellingen hebben afspraken gemaakt over een nieuw kwaliteitskader en een daarbij passende caseload. In de loop van 2023 moeten afspraken tot stand komen over de financiering. De druk op de gecertificeerde instellingen in onze regio blijft hoog door de krappe arbeidsmarkt, een hoog ziekteverzuim, verloop onder medewerkers en maatschappelijke druk door negatieve bejegening. Daardoor staat ook de kwaliteit van de hulpverlening aan ouders en gezinnen onder druk. In 2023 wordt regionaal en landelijk gewerkt aan oplossingen.

Naar behoefte passende (langdurige) ondersteuning Wmo-arrangementen

Aan het begin van 2023 maakten ruim 33.000 mensen gebruik van een Wmo-arrangement. De prognose is vooralsnog dat het aantal cliënten in 2023 verder toeneemt. Dat is dan ondanks de ingezette aanpassingen uit de Bestuursopdracht zorg. De effecten daarvan zijn nog niet volledig zichtbaar.

Rotterdam blijft last houden van de aanzuigende werking door het vaste abonnementstarief Wmo. In G4- en VNG-verband vindt afstemming plaats van de lobby over het wetsvoorstel eigen bijdrage Wmo, dat nog niet door de Tweede Kamer is behandeld.

In het eerste kwartaal 2023 is gewerkt aan een andere invulling van de raadsmonitor Wmo en jeugdhulp. Hierover vond een technische sessie met de gemeenteraad plaats.

Er is een begin gemaakt met de lokale en regionale uitwerking van de landelijke zorgakkoorden (Integraal Zorgakkoord (IZA) en het programma Wonen, Ondersteuning en Zorg voor Ouderen (WOZO).

Inkoop Wmo

Op 1 januari 2023 gingen de nieuwe contracten in voor de Wmo-maatwerkondersteuning. De gemeente heeft tussentijdse contracten afgesloten die op inhoud vrijwel gelijk zijn aan de vorige contracten. Dit was nodig om de zorgcontinuïteit voor zo'n 30.000 Rotterdammers te waarborgen. De tussentijdse contracten hebben een looptijd van één jaar, met twee verlengingsmogelijkheden van elk maximaal een jaar. Op 1 januari 2025 moeten de nieuwe contracten ingaan. Daarin moeten de ambities uit het beleidsplan Heel de Stad en de doelstellingen uit de Bestuursopdracht Zorg zijn verwerkt. Het doel is om zorg beschikbaar te houden voor Rotterdammers die dat het hardst nodig hebben. De voorbereidingen voor de nieuwe inkoop starten in de zomer van 2023.

Bestuurlijke Opdracht Zorg (BOZ)

De vraag naar zorg blijft groeien. Houdbaarheid, uitvoerbaarheid en betaalbaarheid van de zorg staan daardoor onder een toenemende druk. Met de Bestuursopdracht zorg wordt gekeken naar oplossingen om de groeiende zorgvraag te remmen.

In januari is de eerste set aanpassingen ingevoerd. Deze aanpassingen zijn vooral gericht op de interne sturing en het doorbreken van automatismen bij de Wmo. Een tweede set aanpassingen is bedoeld om de interne sturing te verbeteren bij Jeugd. Om ook verdere mogelijkheden te verkennen, is op 9 februari een bijeenkomst gehouden met zorg- en welzijnsaanbieders. De aanbieders onderschrijven de problematiek en noodzaak om groeiende zorgvraag en -uitgaven af te remmen. In gesprekken zijn ook voorstellen gedaan voor aanpassingen door aanbieders. De gesprekken kregen in april en mei een vervolg om te komen tot breed gedragen aanpassingen. De uitkomsten worden meegenomen in de voorstellen om tot een meer toekomstbestendige zorg te komen.

Kwetsbare Rotterdammers doen mee

Eind maart zijn met de gemeenteraad de hoofdlijnen gedeeld van het nieuwe plan voor Rotterdammers die dakloos of dreigend dakloos zijn, en/of met psychische of psychosociale problematiek kampen. Met het nieuwe plan wil het college Rotterdammers die zich in een kwetsbare situatie bevinden perspectief bieden op herstel en een thuis. De doelgroep bestaat uit dakloze mensen, bankslapers en Rotterdammers met een extramurale of intramurale ggz-indicatie vanuit de Wmo. Samen met de aanbieders, woningcorporaties en cliëntvertegenwoordiging is de gemeente in gesprek over de ambities voor de komende tijd en hoe ondersteuning blijvend mogelijk is voor Rotterdammers die niet zonder kunnen. Om te realiseren dat alle kwetsbare Rotterdammers meedoen en zo zelfstandig mogelijk wonen en indien mogelijk, met een zinvolle daginvulling en sociale contacten, is de inzet gericht op de volgende onderwerpen:

1. Huisvesting
2. Opvang
3. Preventie en hulp
4. Meedoen

Onder elk thema hangen verschillende opgaves. Uitwerking daarvan volgt de komende tijd. Voor de zomer van 2023 wordt het definitieve plan gepresenteerd.

De aanpak bankslapers wordt hierbij uitgelicht, waarbij we willen voorkomen dat bankslapers die langdurig wachten op een betaalbare huurwoning een beroep moeten doen op (zwaardere) zorg of afglijden naar dakloosheid. De preventieve inzet van tijdelijke woonoplossingen draagt hieraan bij. De doelstelling is maximaal 100 tijdelijke woonplekken in de komende 4 jaar voor bankslapers te realiseren.

Ouderen

Collegetarget woon(zorg)concepten: In de collegeperiode 2022-2026 realiseren we minimaal 14 Thuisplusflats voor ouderen en starten we met de bouw van nieuwe woon(zorg)complexen voor ouderen, zodat in totaal 24 voorzieningen beschikbaar komen.

Realisatie 2022: 1

Mijlpaal 2023: 3

Realisatie 30 april 2023: nog niet bekend

De collegetarget is erop gericht om ouderen in Rotterdam zo prettig mogelijk oud te laten worden. De collegetarget bestaat uit twee onderdelen: de uitbreiding van het aantal Thuisplusflats en de bouw van nieuwe woon(zorg)complexen. Ten aanzien van de nieuwbouw, is in 2022 gestart met de bouw van Simeon en Anna. Voor 2023 is de verwachting dat wordt gestart met de bouw van drie complexen.

Het aantal Thuisplusflats in Rotterdam zal daarnaast worden uitgebreid door middel van een aanbesteding. De voorbereidingen voor deze aanbesteding zijn gaande. Eind maart is de inkoopstrategie gepubliceerd en medio april heeft een marktconsultatie plaatsgevonden om de input van partners (zorgorganisaties, woningcorporaties en welzijnspartijen) op te halen. Planning is om in 2024 te komen tot een totaal van 20 Thuisplusflats verspreid over de stad.

Samen met ouderen en de partnerorganisaties vindt uitwerking plaats van de collegeambities en de grote opgaven. De intentie is dat dit na de zomer leidt tot een actieagenda voor ouderen.

Vanuit het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) is valpreventie een belangrijk thema en zijn vanuit de SPUK aanvullend op de huidige inzet middelen beschikbaar gesteld. In maart vond een training plaats voor coördinatoren Minder vallen door meer bewegen. Zij zetten het programma nu in hun gebied op. Begin april zijn 8 fysiotherapeuten opgeleid. Zij kunnen daarmee hun rol spelen bij Thuis Onbezorgd Mobiel. De verwachting is dat de opgestelde doelen worden gehaald en dat er op basis van het GALA een uitbreiding komt.

De vergrijzing leidt tot een groei van het aantal mensen met dementie in de stad. Daarom zet Rotterdam stevig in op dementievriendelijkheid. Er komt een actieplan dementie. Dat richt zich op het gebied van training en vroegsignalering, ontsluiting van informatie, extra mantelzorgondersteuning en extra inzet op het bereiken van migrantenouderen met dementie. De prioriteiten in het actieplan zijn bepaald na gesprekken met ouderen, mantelzorgers, belangenbehartigers en zorg- en welzijnsuitvoerders. Inmiddels hebben meerdere welzijnsorganisaties aangegeven hun organisatie dementievriendelijk te willen maken en het predicaat dementievriendelijk van Alzheimer Nederland te willen behalen. De gemeente is daarnaast nog met andere organisaties in gesprek. Woningbouwcorporatie Havensteder werkt aan een dementievriendelijke organisatie; de huismeesters en andere medewerkers zijn inmiddels getraind.

Opzoomer Mee

Opzoomer Mee is een vorm van informele burenhulp dat al bijna 30 jaar bestaat in Rotterdam. Straten die zich aansluiten bij Opzoomer Mee kunnen aan allerlei acties deelnemen en activiteiten organiseren in hun straat. Daar worden ze bij ondersteund door Opzoomer Mee en zij kunnen ook in aanmerking komen voor een klein budget (max 200 euro). Het gaat hierbij om activiteiten zoals het vegen van je eigen straat tot een gezamenlijk versierde kerstboom.

Vanuit het ouderenbeleid zijn de Lief en Leed straten ontstaan. Straten waar men omkijkt naar een oudere die eenzaam of minder mobiel zijn. Een Lief en Leed straat krijgt een budget om bijvoorbeeld een bloemetje bij een oudere bewoner in de straat te brengen.

Het aantal Opzoomer straten stijgt tot nu licht, van 2.127 straten eind 2022 naar 2.191 per maart 2023. Het aantal Lief en Leed straten voor ouderen is lichtelijk gedaald, van 961 eind 2022 naar 957 per maart 2023.

Financiële bijstellingen Zorg, welzijn en wijkteams (x 1.000)

€ 1.429

Effecten nieuwe cao	- € 2.668
Woonvoorziening Slinge 5	- € 1.800
Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln	€ 1.514
Lokaal akkoord toegankelijkheid - Rotterdam Onbeperkt	- € 1.505
Wijkakkoorden - Jongerenhubs	- € 1.500
Technische wijzigingen, gemeentefondsmutaties, taakmutaties, kasschuiven en kleine bijstellingen	€ 7.338

Een negatief bedrag (met een – ervoor) is een financiële tegenvaller: de gemeente geeft meer geld uit of er komen minder opbrengsten binnen. Een positief bedrag is een financiële meevaller: de gemeente geeft minder geld uit of er komen meer opbrengsten binnen.

Voor een uitgebreide toelichting zie het blokje Financiën onder dit programma.

Heel de stad: Welzijn

Begin 2021 is door de Raad [het beleidsplan Heel de Stad](#) vastgesteld. Aan de hand van dit kader is in februari van 2022 overgegaan tot de definitieve gunning van het welzijnswerk in de 14 gebieden van Rotterdam, De nieuwe opdracht, met een looptijd van 5 jaar en 7 maanden met de mogelijkheid deze 2 keer met 2 jaar te verlengen, is gestart op 1 juni 2022. De periode vanaf de gunning tot 1 juni is gebruikt voor de implementatie van de welzijnsopdracht.

De welzijnsopdracht die in het kader van het Nieuw Rotterdams Welzijn in 2018 is gestart, is op 31 mei 2022 beëindigd.

De eindverantwoordingen zijn door de welzijnspartijen vóór 1 september 2022 ingediend. Deze zijn beoordeeld en op basis daarvan zijn de opdrachten afgerond.

Eind 2021 is begonnen met een evaluatie van de huisbezoeken 75+. [De uitkomsten van de evaluatie](#) (tweede kwartaal van 2022) zijn betrokken bij de verdere doorontwikkeling van de huisbezoeken. Zo maken de gesprekken aan de voordeur, die ontwikkeld zijn tijdens de coronacrisis, onderdeel uit van de dienstverlening in het kader van de aanpak van eenzaamheid die in 2023 gecontinueerd wordt. Ook is op basis van de evaluatie de vragenlijst omgebouwd tot een topiclijst. Dit ook mede op basis van een motie die hierover door de Raad is aangenomen.

De welzijnspartijen zijn in 2023 gestart aan het 2de jaar van de opdracht die loopt tot en met 2027. Was in de eerste maanden nog sprake van opstart zijn de welzijnspartijen nu vol aan de slag met het uitvoeren van de opdracht.

De in het kader van de evaluatie huisbezoeken 75+ ontwikkelde verbeteringen, zoals de gesprekken aan de voordeur en het gebruiken van de topiclijst zijn verankerd in de nieuwe welzijnsopdracht.

Jongerenhubs gericht op talentontwikkeling

Met [het beleidsplan Heel de Stad](#) maken we ons hard voor het laten opgroeien van een generatie zonder achterstanden. Het welzijnswerk heeft daarin de taak om door het inzetten van jeugdwerk (kinder-, tiener- en jongerenwerk) kinderen en jongeren te stimuleren in hun sociaalemotionele ontwikkeling, hen te ondersteunen in hun schoolsucces en bij te dragen aan een positief pedagogisch opgroei klimaat in wijken. Om het jeugdwerk stevig en zichtbaar neer te zetten zijn formatie- en kwaliteitsafspraken gemaakt en hebben we ingezet op het creëren van fysieke locaties: jongerenhubs. Deze hubs zijn een plek waarin jongeren elkaar kunnen ontmoeten, hun talenten en weerbaarheid respectievelijk ontwikkelen en versterken, en waarin zij laagdrempelig de weg kunnen vinden naar hulp, ondersteuning op het gebied van school, werk of mentale gezondheid.

In de welzijnsopdracht is de realisatie van 22 jongerenhubs in 9 van de 14 gebieden opgenomen. Deze realisatie gebeurt in de Huizen van de Wijk. Middels een verkenning weten we dat 11 van deze 22 hubs niet binnen deze voorziening kunnen worden gerealiseerd vanwege ruimtegebrek, sloop-nieuwbouw, verhuisplannen, of de nadrukkelijke wens uit het gebied voor een andere locatie. Hiervoor wordt naar een satellietconstructie (een kleinere locatie in de wijk) gezocht.

De pilot om de plannen en behoeftes van jongeren mee te nemen in de wijkakkoorden is uitgevoerd. Uit deze exercitie is naar voren gekomen dat er behoefte is aan 6 extra jongerenhubs, waarvan 5 jongerenhubs in de gebieden waar in de welzijnsopdracht de realisatie van deze hubs niet opgenomen is. Hiermee is het totaal te realiseren jongerenhubs 33 hubs.

De voorbereiding van de realisatie van de jongerenhubs is in volle gang. In de voorjaarsnota doet het college een voorstel voor het extra beschikbaar stellen van middelen om in alle gebieden deze voorziening voor jongeren mogelijk te maken. Hiermee kunnen ook 6 acties uit de wijkakkoorden worden uitgevoerd.

Inzet 2023:

1. In de 5 gebieden zonder opdracht voor realisatie van een jongerenhub, voegen we deze opdracht toe aan de welzijnsopdracht (kosten voor huur + beheer).
2. Om jongerenhubs te realiseren vanuit de opdracht, stellen we budget beschikbaar voor een satellietconstructie (een kleine locatie in de wijk).
3. Om uitvoering te kunnen geven aan de 6 extra jongerenhubs uit de wijkakkoorden stellen we budget beschikbaar voor de realisatie van 6 jongerenhubs.

Vanaf 1 september 2023 breiden we de inzet van het jongerenwerk uit. In lijn met de college­target Schil om de School en gevoed door aanbieders en partners kiest het college ervoor met deze middelen een extra impuls te geven aan het jongerenwerk op scholen. We kiezen ervoor de bestaande opdrachten (welzijn en grenzen stellend jongerenwerk) uit te breiden en deze specifieke focus toe te voegen aan de beide opdrachten. We geven hiermee invulling aan een afspraak uit het coalitieakkoord. Een half jaar na de start van de uitvoering ontvangt u een voortgangsbericht.

Jeugdpreventie

College­target Jeugdpreventie: Vanaf 2023 ronden jaarlijks gemiddeld 5.000 kinderen en jongeren (en/of hun ouders/verzorgers) een goed onderbouwde of bewezen effectieve preventieve jeugdinterventie af.

Mijlpaal 2023: 5.000

Realisatie t/m april 2023: Nog niet te meten

De realisatie voor het jaar 2023 is nog onbekend. De aantallen volgen in de tweede herziening van de begroting 2023.

In 2023 zijn tot nu toe voor plusminus 6.300 deelnemers goed onderbouwde en bewezen effectieve preventieve jeugdinterventies gesubsidieerd. Of het college­target in 2023 gehaald wordt, hangt onder meer af van de werving van deelnemers en van de tussentijdse uitval uit de trainingen. Bij de halfjaarrapportages van de grote jeugdpreventie-aanbieders (met meer dan € 100.000,- subsidie) deze zomer ontstaat een eerste beeld of de beoogde realisatie wordt behaald.

Met de subsidies die via het [Subsidiekader Jeugdpreventie: 'Versterken en Voorkomen'](#) beschikbaar worden gesteld, zetten we in op kwalitatief hoogwaardige preventieve jeugdinterventies. Dit zijn individuele trajecten en groepstrainingen (interventies) voor Rotterdamse kinderen, jongeren en/of hun ouders, die hen helpen om gezond, veilig en kansrijk te kunnen opgroeien.

De indicatoren en doelen gericht op jeugd onder het programma Drugs & Alcohol zijn onderdeel van de indicator Jeugdpreventie.

Programma Drugs & Alcohol - Preventie- en Handhavingsplan 2023-2027

Het college stuurde het Preventie en Handhavingsplan Alcohol & Drugs 2023-2027 in juni naar de gemeenteraad. In het nieuwe plan is er opnieuw veel aandacht voor jeugd. Er is daarnaast aandacht voor preventie van alcohol- en drugsgebruik onder volwassenen.

De lopende inzet in de eerste drie maanden van 2023 op jeugd heeft geleid tot een aantal resultaten:

- Binnen het onderwijs werken gezondheidscoaches aan vroegtijdige signalering van problemen rond alcohol, drugs en gamen. Zij hebben op het mbo 56 jongeren gesproken en ondersteund, op het voortgezet speciaal onderwijs (vso) 22 en op het praktijkonderwijs (pro) 7 jongeren.

- Testservice: 372 bezoekers hebben hun drugs laten testen. Dit zijn er 61 meer dan in de vergelijkbare periode van 2022, het drukste jaar. In 65% van de aangeleverde drugs ging het om XTC.
- Ouderbijeenkomsten: 5 ouderbijeenkomsten met aandacht voor alcohol, lachgas, tabak, waterpijp, cannabis, gamen en social-mediagebruik binnen de opvoeding. In totaal zijn 63 ouders bereikt.
- Open & Alert: 6 trainingen met in totaal 60 deelnemers. Open & Alert is een training voor professionals in de jeugdhulp, wijkteams of jeugdorganisaties. Het kunnen ook jeugd- en jongerenwerkers zijn, politie en medewerkers van de rechtbank. In de training leren zij zo vroegtijdig mogelijk problematisch gebruik te signaleren.

Informele Zorg en Ondersteuning

De stedelijke ondersteuningsstructuur voor informele zorg en ondersteuning (IZO) draait. Er is ervaring opgedaan met de nieuwe instrumenten Mantelfoon, Zorgzaam010, Advies op Maat en cursussen en workshops. In 2023 vindt een evaluatie plaats. Aan de hand daarvan is het mogelijk keuzes te maken voor 2024 en verder voor mogelijke verleningen of nieuwe inkoop van instrumenten.

De inzet op waardering van informele 'zorgers' wordt voortgezet. Voorbeelden zijn het stedelijke vrijwilligersontbijt en de lokale waardering in de wijken. Mantelzorgers kunnen kiezen voor een cadeaubon als extra vorm van waardering.

Afsluitend is er aandacht voor de balans tussen formele en informele zorg. Kansen hiervoor liggen in een SPUK-regeling (specifieke uitkering) gericht op terugdringing van gezondheidsachterstanden. De wens van de gemeente is een uitgebreider respijtaanbod te realiseren voor mantelzorgers en een sterkere verbinding tussen het lokale en stedelijke informele aanbod en de formele zorg.

Schoolzorgteams

Op 45 scholen is een Schoolzorgteam actief. De opgave is dat er in 2023 op alle scholen met een hoge tot zeer hoge weging (125 in totaal) een werkend Schoolzorgteam actief is. Er zijn goede ervaringen opgedaan met de Schoolzorgteams. Scholen melden kortere wachttijden voor het wijkteam en meer direct contact met de zorg door de extra aanwezigheid van de schoolmaatschappelijk werker en de wijkteammedewerker. Dit directe contact maakt de drempel voor ouders en kinderen lager en brengt rust en structuur op school rond het regelen van zorg voor kwetsbare kinderen en gezinnen. Op zijn beurt maakt dat mogelijk om steeds meer preventief te werken. Hiermee neemt op termijn de druk op het zorgstelsel af.

Via een aantal pilottrajecten loopt in 2023 het Centrum voor jeugd en gezin (CJG) mee als onderdeel van de Schoolzorgteams. Hierbij wordt bepaald welke dienstverlening en inzet van het CJG nodig is. Voor 2024 en daarna komt deze dienstverlening waar mogelijk beschikbaar voor schoolzorgteams in Rotterdam.

Ketensamenwerking

Ook in 2023 is het doel om passende, tijdige en integrale hulp van het lokale wijknetwerk te verlenen en zo het beroep op dure gespecialiseerde jeugdhulp te verminderen. Daarom organiseert het Centrum voor Jeugd en

Gezin (CJG) in alle gebieden wijkgerichte bijeenkomsten. Die gaan over het verstevigen van de ketensamenwerking tussen partners die een rol spelen bij het opgroeien en opvoeden van kinderen en jongeren. Ook neemt het CJG deel aan de invoering van PACT Jonge Kind. In de wijken en gebieden wordt maatwerk geleverd op basis van de signalen van CJG-professionals en ketenpartners. Ook is (ortho)pedagogische expertise vanuit het CJG beschikbaar. Hiermee koerst Rotterdam nog steeds op een neerwaartse beweging in de keten.

Kinderopvang Plus

Voor het jaar 2023 zijn in totaal 93 plekken Kinderopvang Plus voor 0-4 jarigen en 69 plekken BSO-plus voor kinderen van 4 tot 13 jaar gerealiseerd. Doel van Kinderopvang Plus is om gespecialiseerde begeleiding te bieden aan kinderen met gedragsproblematiek of een ontwikkelingsachterstand – of een combinatie van deze. De begeleiding is erop gericht hen te laten uitstromen naar reguliere kinderopvang en onderwijs. In 2022 draaide de pilot Pact Jonge Kind. Het doel hiervan is een sterkere doorgaande lijn te organiseren tussen de reguliere opvang, de Kinderopvang Plus en de jeugdhulp voor jonge kinderen.

De pilot is afgerond, maar in 2023 vindt verdere ontwikkeling plaats van de Intakecommissie en van het aanbod aan jeugdhulp in de Kinderopvang Plus. Het doel daarvan is deze vernieuwingen zo goed mogelijk te laten landen in het nieuwe beleidskader Kinderopvang Plus van 0 tot 4 jaar. Het nieuwe beleidskader is in ontwikkeling en zal naar verwachting per januari 2025 ingaan.

Herijking Schoolmaatschappelijk Werk (SMW)

Begin 2023 zijn de schoolbesturen van het Primair Onderwijs (PO) akkoord gegaan met de herijking van het sociaalmaatschappelijk werk in het PO (SMW-PO). In samenspraak met de schoolbesturen, aanbieders en de gemeente is hiervoor een nieuw sturings- en kwaliteitskader en een verdeelmodel ontwikkeld. Het nieuwe subsidiekader wordt naar verwachting in 2024 van kracht. Uitgangspunt van het verdeelmodel is dat de meeste uren schoolmaatschappelijk werk beschikbaar zijn voor scholen met leerlingen die relatief gezien de zwaarste ondersteuningsbehoefte hebben. Hiermee wordt voorkomen dat ondersteuningsvragen onnodig uitgroeien tot multi-problematiek waarvoor inzet van het wijkteam of van specialistische jeugdhulp – of van beide - nodig is.

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

Pagina 191

Bestuurlijke hoofdlijnen 2024-2027

De bestuurlijke uitdaging is om in tijden van schaarste aan mensen en geld toch de juiste ondersteuning te bieden aan kwetsbare Rotterdammers. Dit vraagt om het maken van scherpe keuzes.

Zorg

Het college heeft de opdracht met maatregelen te komen die het zorgstelsel van Rotterdam toekomstbestendig maken. Deze BestuursopdrachtZorg moet leiden tot het beperken van de groei van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) en het verlenen van jeugdhulp. De gemeente gaat daartoe in gesprek met bewoners en zorgaanbieders in de jeugdzorg, de thuiszorg en de Wmo. Daarnaast werkt de gemeente met Zilveren Kruis aan een regioplan met ook deelname door de Rotterdamse zorgaanbieders. Dat plan moet het landelijke Integraal Zorgakkoord (IZA) voor de regio uitwerken en tegelijkertijd rol en mogelijkheden van de gemeentelijke zorg in het sociaal domein wegen. De afspraken over de gemeentelijke zorg worden bij het plan betrokken.

Jeugdzorg

De inhoudelijke beweging van de Hervormingsagenda Jeugd sluit grotendeels aan op de transformatie zoals die is beschreven in de meerjarige inkoopcontracten jeugdhulp. Nu een landelijk principeakkoord is bereikt op de Hervormingsagenda Jeugd, volgt in 2023 de verdere uitwerking van de agenda. Daarin moet er samenhang zijn met Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming, de landelijke onderwijsagenda's en IZA/GALA. Ook wordt gekeken naar de gevolgen van de nieuwe contracten Jeugdhulp voor de periode 2024 tot 2027, aangezien deze contracten zijn afgesloten voor het ingaan van de Hervormingsagenda Jeugd.

Digitale inclusie

Veel Rotterdammers hebben een digitale achterstand. Met de volgende actielijnen beogen we dat iedere Rotterdammer die dat wil (weer) digitaal kan meedoen:

- Samen met onder andere vertrouwde sociale organisaties en structuren in de stad, gaan we zorgen voor wat mensen nodig hebben om mee te doen in de digitale laag van de samenleving om te kunnen voorzien in hun (soms primaire) levensbehoeften.
- We dragen bij aan het organiseren van ondersteuning van mensen, bij voorkeur bij hen in de buurt. Denk aan locatie(s) waar Rotterdammers terecht kunnen voor vragen over en begeleiding in de digitale wereld.
- Het opzetten van een aantrekkelijke participatievorm en -platform op het gebied van AI en andere digitale technologie (Rotterdams Civic AI Lab).
- Cyberveerbaarheid: Het doorzetten van het (huidige beleid) om de Rotterdammers te beschermen tegen en voor te lichten over de negatieve kanten van de digitale wereld.

Programma Drugs en Alcohol

In het nieuwe Preventie- en Handhavingsplan Alcohol & Drugs 2023-2027 zijn voor de jeugd interventies beschreven. Realisatie van deze doelen gebeurt vooral door de gezondheidscoaches op verschillende onderwijsinstellingen. Zij trainen het onderwijspersoneel, zodat leraren tijdig problemen kunnen signaleren, gesprekken kunnen voeren met doorverwezen leerlingen of studenten, preventiebijeenkomsten kunnen organiseren en het beleid op school kunnen aanscherpen.

Dit zijn de doelen:

	Alcohol ooit 2021	Alcohol ooit 2027	Binge drinken 2021	Binge drinken 2027	Soft drugs ooit 2021	Soft drugs ooit 2027	Hard drugs ooit 2021	Hard drugs ooit 2027
Regulier VO 13-18 jarigen	20%	17%	11%	9%	9%	7%		
PrO 16+	38%	30%	14%	10%	14%	10%		
VSO 16+	54%	50%	12%	10%	20%	17%		
Studenten MBO			29%	25%	18%	16%	8%	6%

Daarnaast is een betere naleving van NIX18 door alcoholverstrekkers een belangrijk doel. Dit gebeurt in samenwerking met Youz door verstrekkers informatie en materialen te geven. De gemeente en Youz zorgen met handhavers voor controles bij verstrekkers.

Aan het einde van de vierjarige inzet worden de resultaten met de gemeenteraad gedeeld. De resultaten worden gemeten door onderzoek op het mbo, vso en PrO. Objectief brengt in kaart hoe de naleving NIX18 door alcoholverstrekkers is ontwikkeld.

In onderstaand schema staan de doelstellingen op naleving van NIX18.

	Naleving NIX 18 2021	Naleving Nix 18 2027
Ketensupermarkten	63%	80%
Slijters	100%	100%
Avondwinkels	75%	80%
Sportverenigingen	10%	50%
Horeca	60%	80%

Ketensamenwerking: ontwikkelingen 2024-2027

Het voornemen is om de zichtbaarheid van het CJG in het onderwijs en kinderopvang te verbeteren. Onder het motto 'vindplaats is werkplaats' moet het CJG meer outreachend werken. Het CJG legt meer nadruk op zijn signalerende en toeleidende rol als kerntaak.

Doel: Jongeren zonder achterstand

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

- **De jeugd heeft een kansrijk toekomstperspectief**
 - De jeugd is ondersteund in zijn schoolsucces
 - De jeugd is ondersteund in zijn sociaal-emotionele vaardigheden
 - De jeugd groeit op in een positief pedagogische opvoedklimaat
 - De jeugd wordt preventief ondersteund in het voorkomen van middelengebruik
- **De jeugd groeit veilig op**
 - De jeugd heeft een veilig thuis met opvoedvaardige ouder(s)/verzorger(s)
- **De jeugd is mentaal gezond**
 - De jeugd wordt vroegtijdig en effectief ondersteund bij mentale problemen
 - De jeugd krijgt die ondersteuning zoveel mogelijk in zijn eigen leefomgeving
 - De jeugd krijgt ondersteuning passend bij de vraag

Wat gaan we daarvoor doen?

De jeugd heeft een kansrijk toekomstperspectief

- We investeren in talentontwikkeling van kinderen, tieners en jongeren waarbij ten minste aandacht is voor sport, bewegen, kunst en cultuur.
- We werken met scholen om leerlingen door te leiden richting een positieve vrijetijdsbesteding, overgang PO naar VO en het faciliteren van ruimtes voor het maken van huiswerk.
- We investeren in het vergroten van ouderbetrokkenheid, om opvoedproblematiek te signaleren en faciliteren ruimte voor het aanbod vanuit het subsidiekader jeugdpreventie.
- We hebben voor jonge kinderen met een ontwikkelingsachterstand kinderopvangplus beschikbaar, zodat zij extra ondersteund en gestimuleerd worden met als doel zoveel mogelijk uit te kunnen stromen naar reguliere kinderopvang en een vorm van onderwijs. Daarbij verkorten of voorkomen we verblijf in de jeugdhulp.
- We versterken de sociaal emotionele vaardigheden van kinderen en jongeren en de opvoedvaardigheden van ouders door het aanbieden van goed onderbouwde en effectieve preventie interventies. Dit doen we in alle gebieden en online.
- Centra voor Jeugd en Gezin volgen via de jeugdgezondheidszorg (JGZ) systematisch de lichamelijke, psychosociale en cognitieve ontwikkeling van alle Rotterdamse kinderen van 0-18 jaar.
- We bieden met (V)SMW in de voorschool en in het onderwijs ondersteuning ogv sociaal-emotionele vraagstukken aan leerlingen.
- We investeren in het trainen van professionals ter bevordering van het vroegsignaleren van middelengebruik en het aanbieden van passende hulp.
- We zetten in op gezondheidscoaches en partijen voor het laagdrempelig aanbieden van hulp ter voorkoming van middelengebruik onder leerlingen.

- We zetten in op de naleving van NIX18 door verstrekkers van alcohol te benaderen en te voorzien van bruikbare materialen en doorschenken te verbeteren.

De Jeugd groeit veilig op

- We reserveren jaarlijks € 4 mln voor een tegemoetkoming in de kinderopvangkosten voor ouders met forse sociale of medische beperkingen.
- Hiermee kunnen zij tijdelijk gebruik maken van de kinderopvang als veilig en stimulerend tweede leefmilieu, als er geen sprake is van recht op kinderopvangtoeslag vanuit het rijk.
- We betrekken de ouders zoveel mogelijk bij de jeugdhulp.
- We breiden de gezinsarrangementen uit.
- We voorkomen crisissituaties en uithuisplaatsing, dwangmaatregel of een langdurig zorgtraject.
- We verbeteren en versnellen samenwerking tussen wijkteams, jeugdbescherming en -reclassering, Veilig Thuis en zorgaanbieders.

De jeugd is mentaal gezond

- We investeren jaarlijks € 5 mln in interventies die de sociaal emotionele ontwikkeling van kinderen en jongeren ondersteunen.
- We creëren passende preventieve interventie/ondersteuning, toegankelijk en bewezen effectief.
- We bevorderen toegankelijke jeugdhulp, passend bij de vraag, en van goede kwaliteit.
- We zorgen voor capabele, efficiënte hulpverleners.

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetaarget jeugdpreventie: Vanaf 2023 ronden jaarlijks gemiddeld 5.000 kinderen en jongeren (en/of hun ouders /verzorgers) een goed onderbouwde of bewezen effectieve preventieve jeugdinterventie af.	Nog niet te meten	Nog niet te meten	5.000	Nog niet te meten	5.000	5.000	5.000	
27 Jongerenhubs gericht op talentontwikkeling	11	16	10	nog niet te meten	15	20	27	
% Van alle jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming (BBV-indicator)								
Rotterdam								
Nederland	1,4%	1,3%						
	1,2%	1,1%						
% Van alle jongeren van 12 tot 23 jaar met jeugdreclassering (BBV-indicator)								
Rotterdam								
Nederland	0,7%	0,6%						

Toelichting indicatoren

Target Jeugdpreventie

In 2023 zijn tot nu toe voor plusminus 6.200 deelnemers goed onderbouwde en bewezen effectieve preventieve jeugdinterventies gesubsidieerd. De realisatie voor het jaar 2023 is nog onbekend. Of het collegegetarget in 2023 gehaald wordt, hangt onder meer af van de werving van deelnemers en van de tussentijdse uitval uit de trainingen. Bij de halfjaarrapportages van de grote jeugdpreventie-aanbieders (met meer dan €100.000,- subsidie) deze zomer ontstaat een eerste beeld of de beoogde realisatie wordt behaald.

Jongerenhubs

Een jongerenhub is een plek binnen het Huis van de Wijk van, voor en door jongeren, die binnen het kader van de welzijnsopdrachten worden gerealiseerd. Het is een plek voor ontmoeting en (talent)ontwikkeling, die toegankelijk is voor alle jongeren.

% Van alle jongeren tot 18 jaar met jeugdbescherming

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Onder jeugdhulp wordt dan verstaan de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De indicator heeft geen streefwaarde en daarom zijn de jaren 2022 t/m 2026 blanco.

Doel: Kwetsbaren doen mee

Pagina 193

Doel: Kwetsbaren doen mee

Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren

Wat willen we bereiken?

- Kwetsbare Rotterdammers wonen zoveel mogelijk zelfstandig met ondersteuning in de wijk of thuis
- Veilig opvangen slachtoffers van huiselijk geweld
- Verminderen van het aantal daklozen

Wat gaan we daarvoor doen?

Kwetsbare Rotterdammers wonen zoveel mogelijk zelfstandig met ondersteuning in de wijk of thuis

- We bieden integraal professionele ondersteuning door verlenen basishulp en casusregie
- We werken samen met de regio ten aanzien van aanbod beschermd wonen inclusief spreiding
- We gaan differentiëren in woonzorgaanbod (o.a. ontwikkeling semimuraal)
- We creëren goede randvoorwaarden voor zelfstandig wonen mét ondersteuning

Veilig opvangen slachtoffers van huiselijk geweld

- We zorgen voor snelle toegang tot passende hulp voor slachtoffers van huiselijk geweld en hun kinderen door sterke wijkteams, de mogelijkheid van een huiselijk geweld arrangement, een vorm van directe toegang tot de crisisopvang en inzet van ambulante hulpverlening.
- We zorgen voor meer kennis over de inzet van een tijdelijk huisverbod zodat het tijdelijk huisverbod effectiever kan worden ingezet en slachtoffers beter beschermd worden.
- We dragen zorg voor een sterk centrum huiselijk geweld en kindermishandeling (Filomena). De verhuizing naar Little C zorgt voor betere verbinding met het centrum seksueel geweld en het ErasmuMC.
- We zetten in op een stevige aanpak van seksueel geweld

Verminderen van het aantal daklozen verminderen

- We maken een kwaliteitsslag in de opvang
- We creëren een stabiele basis en snellere door- en uitstroom uit de opvang
- We zetten innovatieve woonvormen in (zoals Houding first)

Hoe meten we dat?

Indicatoren	Realisatie	Realisatie	Begroting	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming
	2021	2022	2023	2023	2024	2025	2026	2027
Toename van aantal meldingen waarbij duur van huiselijk geweld bij melding korter is dan 1 jaar	78%	86%	79%	T/m april: 89%	80%	80%	81%	
Toename aantal gezinnen dat na 1 jaar passende zorg stabiel en veilig is	87%	88%	88%	T/m april: 89%	89%	89%	90%	

Toelichting indicatoren

Toename van aantal meldingen waarbij duur van huiselijk geweld bij melding korter is dan 1 jaar

Deze cijfers worden sinds 2017 in het systeem van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond (VTRR) geregistreerd. De registratie is sindsdien nauwkeuriger en vollediger geworden. Voor de indicator 'duur geweld', registreert VTRR de duur van het geweld (in maanden) vóór de eerste melding. Cliënten kunnen dit echter niet altijd aangeven. Het percentage is berekend over het aantal casussen waarvan de duur wél bekend is.

Toename aantal gezinnen dat na 1 jaar passende zorg stabiel en veilig is

Deze cijfers worden sinds 2017 in het systeem van Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond (VTRR) geregistreerd. De registratie is sindsdien nauwkeuriger en vollediger geworden. Voor de indicator 'duurzaam oplossen' wordt bij VTRR geregistreerd of de situatie van de cliënt na 12 maanden stabiel en veilig is. Dit wordt alleen geregistreerd voor de casussen die VTRR in onderzoek heeft genomen.

In 2023 vinden er veranderingen in de registratie plaats en wordt er gewerkt aan een nieuw beleidskader. Mogelijk is dit van invloed op deze indicatoren vanaf 2024.

Doel: Ouderen gezond en vitaal

Pagina 194

Doel: Ouderen gezond en vitaal

[Wat willen we bereiken?](#)[Wat gaan we daarvoor doen?](#)[Hoe meten we dat?](#)[Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- **Oudere Rotterdammers zijn zo lang mogelijk vitaal**
 - Meer ouderen omarmen een gezonde leefstijl
 - Minder ouderen zijn eenzaam
- **Oudere Rotterdammers wonen zolang mogelijk zelfstandig**
 - Ouderen kunnen langer zelfstandig blijven wonen
 - Ouderen krijgen passende zorg en ondersteuning
 - Rotterdam is een dementievriendelijke stad

Wat gaan we daarvoor doen?

Oudere Rotterdammers zijn zo lang mogelijk vitaal:

- Inzet op valpreventie, door inzet van de interventies Thuis Onbezorgd Mobiel en Minder vallen door meer bewegen.
- Ouderen sporten en bewegen meer, door inzet van bv laagdrempelig beweegaanbod, walking sports en de Senior games.
- We zetten in op de huisbezoeken 75+'ers en verwijzen naar voorzieningen in de wijk
- Activiteiten rondom zingeving en rouwverwerking, zoals bv. Ouderdom komt met vragen, Rouw en verlies, Zin in Leven en maatjesprojecten.

Oudere Rotterdammers wonen zo lang mogelijk zelfstandig:

- Ontwikkeling van woon(zorg)concepten voor ouderen. Dit gebeurt zowel in nieuwbouw als in bestaande seniorencomplexen. In bestaande complexen realiseren we, naast de reeds bestaande 6 Thuisplusflats, een Thuisplus-concept
- Wijkgerichte samenwerking en een dementievriendelijke stad
- Organisatie van niet-geïndiceerde dagbesteding en het stimuleren van projecten als bijvoorbeeld DemenTalent, voetbalherinneringen en BedtimeStories
- Brede uitvraag naar welke ondersteuning passend is om zelfstandig te kunnen blijven wonen
- Aanbod van passende ondersteuning vanuit wijkteam of Wmo- maatwerkvoorzieningen.

Hoe meten we dat?

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Collegetarget woon(zorg)concepten: In de collegeperiode 2022-2026 worden, zowel in bestaande wooncomplexen voor ouderen als in nieuwbouw waarvan de bouw gaat starten, 24 woon(zorg)concepten voor ouderen gerealiseerd.		1	3		16	24	24	
Aantal deelnemers valpreventietrainingen	75	300	608		608	608	608	
Aantal bezochte ouderen en doorverwijzingen naar voorzieningen in de wijk	1.288 859	t/m 1 mei: 792	2.500 625		2.500 625	2.500 625	2.500 625	
		169						
Aantal organisaties in Rotterdam dat het predicaat dementievriendelijk heeft			4		4	6	2	

Toelichting indicatoren

Collegetarget woonzorgconcepten

De collegetarget bestaat uit twee delen: het uitbreiden van het aantal Thuisplusflats in de stad en het creëren van nieuwe woon(zorg)voorzieningen in nieuwbouw.

Het aanbestedingstraject voor het uitbreiden van het aantal Thuisplusflats naar een totaal van 20, verspreid over de stad, is gestart. De inkoopstrategie is eind eerste kwartaal 2023 gepubliceerd. Daarnaast heeft 17 april jl. een marktconsultatie plaatsgevonden, waarbij professionals vanuit wonen, welzijn en zorg en ondersteuning waren aangesloten. Momenteel wordt gewerkt aan het opstellen van het Bestek. De streefdatum voor ingang nieuwe contracten is januari 2024.

T.a.v. nieuwbouw voor ouderen, is de bouw van Simeon en Anna, een nieuw woon(zorg)complex voor ouderen in 2022 gestart. De verwachting is dat in 2023 de eerste paal voor drie andere nieuwe complexen geslagen wordt.

Aantal deelnemers valpreventietrainingen

Er worden valpreventie trainingen Thuis Onbezorgd Mobiel en Minder Vallen door meer bewegen gegeven en het bereikte aantal deelnemers vormt de indicator. De cijfers betreffen absolute aantallen per jaar (niet cumulatief). In 2022 hebben 300 ouderen een valpreventie training gevolgd.

Aantal bezochte ouderen en doorverwijzingen naar voorzieningen in de wijk

Het betreft hier de reguliere huisbezoeken, waarbij een 75+ er bezocht wordt door een getrainde vrijwilliger. Bij de doorverwijzing naar voorzieningen kan gedacht worden aan verwijzing naar wijkteam, wijknetwerk, Vraagwijzer of welzijnsaanbod. De cijfers betreffen absolute aantallen per jaar (niet cumulatief).

Aantal organisaties in Rotterdam dat het predicaat dementievriendelijk heeft

Het predicaat dementievriendelijke wordt door Alzheimer Nederland uitgereikt aan organisaties die zich inzetten om dementievriendelijk te worden. Als gemeente willen wij daarop inzetten door onze medewerkers van Publieksbalies en MOW te scholen in het herkennen en bejegenen van dementie. We stimuleren onze partners dit ook te doen en zo het predicaat te behalen. De cijfers betreffen absolute aantallen per jaar (niet cumulatief).

Doel: Gezonde Rotterdammers

Pagina 195

Doel: Gezonde Rotterdammers

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Hoe meten we dat? Toelichting indicatoren](#)

Wat willen we bereiken?

- Rotterdammers ontmoeten elkaar in de Huizen van de Wijk doen samen activiteiten.
- Rotterdammers ondersteunen elkaar zoveel mogelijk via vrijwilligerswerk.

- Rotterdammers weten de weg naar passende ondersteuning.
- Rotterdammers ontvangen indien nodig passende ondersteuning.
- Rotterdamse mantelzorgers blijven vitaal en voelen zich ondersteund in hun zorgtaak.
- Rotterdammers zijn digitaalvaardig en maken gebruik van e-health.
- Rotterdammers worden ondersteund in hun 'right to cooperate'.

Wat gaan we daarvoor doen?

- We zorgen voor passend activiteiten aanbod in de Huizen van de Wijk.
- We zorgen ervoor dat Welzijn in ieder gebied gebruikt maakt van Zorgzaam 010 en zowel bewoners als organisaties hiernaar verwijst.
- We zorgen voor een mantelzorgondersteuner in ieder gebied.
- We bieden passende en integrale ondersteuning door verlenen van basishulp en casusregie.
- We gaan meer algemene en flexibele vormen van respijtzorg ontwikkelen.
- We versterken de digitale vaardigheden van Rotterdammers door meer passend aanbod en meer zichtbaarheid.
- We stimuleren het gebruik van e health door meer en meer zichtbaar aanbod, passend bij de specifieke hulpvraag.
- We wijzen Rotterdammers de weg in het ondersteuningslandschap (bijvoorbeeld in de wijk/Wijkteam /zorgaanbieder).

Hoe meten we dat?

Indicatoren

	Realisatie 2021	Realisatie 2022	Begroting 2023	Realisatie 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Aantal cliënten met een maatwerkvoorziening/arrangement								
Wmo (BBV indicator)								
Rotterdam	86	84						
Nederland	niet bekend	700						
% Van alle jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp (BBV indicator)								
Rotterdam	8,7%	7,0%						
Nederland	13,2%	10,7%						
Aantal Rotterdammers dat voor ondersteuning gebruik maakt van de wijkteams	9.299	10.071		1 jan t/m 30 april: 10.139				
Aantal vragen van Mantelzorgers en partners dat bij de Mantelfoon binnenkomt	800	1.020	1.200		1.400	1.600	1.800	

Toelichting indicatoren

Aantal cliënten met een maatwerkvoorziening/arrangement Wmo (BBV indicator)

Deze indicator geeft een inschatting van het aandeel van de Rotterdamse bevolking dat gebruik maakt van een Wmo maatwerkvoorziening. Dit kan gaan om een integraal Wmo-arrangement, maar ook om een woningaanpassing of vervoer op maat. Het gaat namelijk om alle vormen van ondersteuning die op grond van de Wmo verstrekt worden en waarvoor in Rotterdam een beschikking vereist is. De indicator toont het aantal cliënten met een Wmo maatwerkvoorziening per 1.000 inwoners. De Indicator heeft geen streefwaarden maar laat de ontwikkeling zien. Daarom zijn de jaren 2023 t/m 2027 blanco.

% Van alle jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp (BBV indicator)

Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar. Onder jeugdhulp wordt dan verstaan de hulp en zorg zoals deze bedoeld en beschreven is in de Jeugdwet (2014). Het betreft hulp en zorg aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders. De indicator heeft geen streefwaarde maar laat de ontwikkeling zien daarom zijn de jaren 2023 t/m 2027 blanco.

Aantal Rotterdammers dat voor ondersteuning gebruik maakt van de wijkteams

Deze indicator geeft het gemiddeld aantal actieve casussen weer: hoeveel Rotterdammers maken op enig moment in een kalenderjaar gebruik van ondersteuning door de wijkteams. De Indicator heeft geen streefwaarden maar laat de ontwikkeling zien. Daarom zijn de jaren 2023 t/m 2026 blanco. Het aantal actieve casussen voor de realisatie 2023 is voor de periode 1 januari 2023 t/m 30 april 2023.

Aantal vragen van mantelzorgers en partners dat bij de Mantelfoon binnenkomt

De gemeente blijft inzetten op een gestage groei van de bekendheid en het bereik van Mantelfoon bij mantelzorgers en partners.

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Pagina 196

Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen

Hier wordt aangegeven aan welke duurzame ontwikkelingsdoelstellingen dit programma bijdraagt.

Het programma Zorg, welzijn en wijkteams draagt bij aan Duurzame ontwikkelingsdoelstellingen: 3. Goede gezondheid en welzijn en 10. Ongelijkheid verminderen.

Voor een uitgebreide toelichting zie de [paragraaf Sustainable development goals](#).

Projecten

Pagina 197

Projecten

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de belangrijkste projecten die ten behoeve van dit programma worden uitgevoerd.

[Sorga](#)[Integraal Huisvestingsplan \(IHP\) Zorg](#)[Integraal Huisvestingsplan \(IHP\) Welzijn](#)

Sorga

Met Sorga worden de Wmo en Jw processen in de backoffice vergaand geautomatiseerd, waarbij de gebruikers op een zo gebruiksvriendelijke manier worden ondersteund. Met als uiteindelijke doel dat de burger met zorgbehoefte zo snel mogelijk deze zorg geleverd krijgt. Rotterdam zal daarnaast deze software, inclusief bijbehorende ontwikkelaars overnemen van Wigo4it en in eigen beheer verder door ontwikkelen.

De voortgang van het project Sorga is opgenomen in de [Monitor ICT Projecten oktober 2022 t/m januari 2023](#).

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Zorg

De gemeente Rotterdam heeft 16 panden voor maatschappelijke opvang (beschermd wonen en 24 uren /nachtopvang) in bezit. Op dit moment wordt gewerkt aan een vernieuwd IHP. Het IHP Zorg geeft een investeringsagenda voor de vervanging en renovatie van deze maatschappelijke opvangvoorzieningen. De horizon wordt 4 jaar, met een doorkijk naar 10 jaar. Op hoofdlijnen geeft het inzicht in benodigde kredieten voor vervanging/ verbouwing van objecten, waarbij de uitvoering start om de periode 2024 - 2034. Daarnaast geeft het een doorkijk op ontwikkelingen in vervanging/ verkoop/ aankoop van panden. Per categorie geven we de dekking aan:

- bij vervanging is dat RIM voor zover niet al door bestaande huurinkomsten gedekt;
- bij nieuw (uitbreiding) is dat LTIP als er nog geen dekking is voorzien, via eigen begroting (door omzetting van inhuur naar eigen bezit bijvoorbeeld) of via eigen budgetten al dan niet via externe partijen (zoals bij zorg met contracten met zorgaanbieders die de huur vergoeden).

Onderhoud en vervanging bestaande locaties in IHP

In totaal is voor de komende 10 jaar een investeringsbedrag van € 9.179.000, - nodig om de bestaande panden in de vastgoedportefeuille Zorg te renoveren en te vervangen. Het gaat om vervanging van beschermde woonlocaties aan de Slinge en de Nassaukade, de renovatie van de opvanglocatie aan de Heer Vrankestraat en renovatie van de dagbestedingslocatie aan de Boszoom. De volgende resultaten zijn behaald:

- Voor het zorghotel aan de Charloisse Lagedijk (komende vanuit de Nassaukade) heeft de gemeente nu een pand op het oog waarvoor een haalbaarheidsstudie is gestart.
- De verbouwing van de semimurale woonlocatie voor de Nico Adriaans Stichting aan de Kapershoekseweg is in 2022 afgerond.
- De gemeente onderzoekt vanaf 2022 of het haalbaar is de huidige beschermde woonlocatie op de Slinge in Charlois te vervangen, hierover wordt komende maanden uitsluitsel verwacht.
- We bereiden de verbouwing voor de Heer Vrankestraat voor hebben de verbouwing voor de Heer Vrankestraat (opvangvoorziening in de Agniesebuurt), dit onderzoek wordt naar verwachting voor de zomer afgerond.
- Er is in 2023 een haalbaarheidsonderzoek gestart naar een aanbouw voor het pand aan de Snelfilterweg dat wordt gehuurd door Fier (opvang slachtoffers huiselijk geweld).

Nieuwe locaties, nog niet in IHP

Naast de panden die al zijn opgenomen in het IHP, heeft de gemeente ook gewerkt aan nieuwe panden voor de portefeuille Zorg. Het betreft onderstaande locaties, die worden meegenomen in de herijking van het IHP:

- In 2022 heeft de gemeente het pand voor maatschappelijke opvang van het Centrum Voor Dienstverlening aan de Lange Hilleweg 256 aangekocht. Antes, voormalig eigenaar van het pand wilde het afstoten. De gemeente heeft het pand door haar aankoop kunnen behouden voor opvang. Dit deed zij vanuit het uitgangspunt in het IHP dat opvang tot de kernportefeuille van de gemeente behoort.
- De gemeente gaat de oude jeugdgevangenis aan de Kralingse Plaslaan transformeren naar een voorziening voor kwetsbare jongvolwassenen. Daarom heeft zij in 2022 gewerkt de verbouwing van het pand en de toekomstige functie voorbereid.
- Voor een verouderd schoolgebouw aan de Oude Watering in de Beverwaard heeft de gemeente de verbouwing voorbereid. Het pand wordt in 2023 getransformeerd tot beschermde woonvoorziening voor kwetsbare jongvolwassenen. Het pand wordt geëxploiteerd door de Nico Adriaan Stichting.
- De gemeente werkt aan een nog te bouwen of te verbouwen opvanglocatie met multifunctionele ruimte aan de huidige locatie van het Leger des Heils bij de Capelse Brug. De haalbaarheidsstudie is in 2023 gestart.

Integraal Huisvestingsplan (IHP) Welzijn

Het Integraal Huisvestingsplan Welzijn geeft een investeringsagenda voor de vervanging en renovatie van bestaande Welzijns voorzieningen voor 10 jaar (start 2021) en een doorkijk naar 20-25 jaar.

Voortgang lopende projecten:

Vanuit het IHP zijn er 6 panden in de initiatieffase. Van deze 6 panden moeten er 5 vervangen worden:

- Huis van de Wijk Oud-Mathenesse
- Huis van de Wijk Schiebroek-Zuid
- Huis van de Wijk Irene
- Huis van de Wijk de Hoekstee
- Huis van de Wijk Riederkwartier

Voor het zesde pand, het Huis van de Wijk de Banier, loopt een traject om te beoordelen of het vervangen of gerenoveerd moet worden.

Financiën

Pagina 198

Financiën

[Overzicht baten en lasten](#)[Toelichting overzicht baten en lasten](#)[Financiële bijstellingen](#)[Toelichting financiële bijstellingen](#)

Overzicht baten en lasten

Overzicht van baten en lasten Zorg, welzijn en wijkteams	Realisatie 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Baten exclusief reserves	96.285	40.726	50.414	97.672	125.377	122.377
Bijdragen rijk en medeoverheden	92.124	34.233	43.892	91.203	118.908	115.908
Overige opbrengsten derden	2.947	6.493	6.522	6.469	6.469	6.469
Overige baten	1.214	0	0	0	0	0
Lasten exclusief reserves	902.950	939.362	908.826	909.240	904.150	897.907
Apparaatslasten	123.274	112.485	98.620	97.815	98.397	98.397
Inhuur	10.336	5.903	1.699	1.707	1.714	1.714
Overige apparaatslasten	2.519	1.660	1.699	1.702	1.709	1.709
Personeel	110.419	104.922	95.222	94.406	94.974	94.974
Intern resultaat	10.328	-46	-362	1.402	1.402	1.402
Intern resultaat	10.328	-46	-362	1.402	1.402	1.402

Programmalasten	769.348	826.922	810.568	810.023	804.351	798.109
Financieringslasten	-1	0	0	0	0	0
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	176.519	136.082	136.429	135.467	136.142	138.644
Kapitaallasten	761	3.852	1.130	63	63	0
Overige programmalasten	221	0	0	0	0	0
Sociale uitkeringen	310.090	404.654	403.331	402.957	396.902	396.902
Subsidies en inkomstenoverdrachten	281.758	282.335	269.678	271.536	271.244	262.562
Saldo voor vpb en reserveringen	-806.666	-898.635	-858.412	-811.568	-778.772	-775.530
Saldo voor reserveringen	-806.666	-898.635	-858.412	-811.568	-778.772	-775.530
Reserves	-17.199	40.804	-10.000	-10.000	-10.000	0
Onttrekking reserves	8.701	39.068	0	0	0	0
Toevoeging reserves	25.900	0	10.000	10.000	10.000	0
Vrijval reserves	0	1.736	0	0	0	0
Saldo	-823.864	-857.831	-868.412	-821.568	-788.772	-775.530

VERGELIJK SALDO

x

Vergelijking begrotingssaldi	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Tweede herziening 2022 / Begroting 2023	- 842.778	- 858.677	- 868.157	- 822.162	- 792.502	
Jaarstukken 2022 (realisatie)	- 823.864					
Eerste herziening / Voorjaarsnota 2023		- 857.831	- 868.412	- 821.568	- 788.772	- 775.530

Toelichting overzicht baten en lasten

Baten

De baten op het Programma Zorg, Welzijn en Wijkteams bestaan voornamelijk uit de extra rijksbijdragen voortvloeiend uit:

- De in het coalitieakkoord genoemde lobby richting het Rijk inzake de Hervormingsagenda Jeugd
- De Wmo (waaronder de lobby voor een eerlijkere eigen bijdrage voor de huishoudelijke hulp WMO)
- Bijdragen van regiogemeenten voor de uitvoering van de Gemeenschappelijke regeling Jeugdzorg Rijnmond (GRJR)

- De eigen bijdragen voor Wmo-maatwerkvoorzieningen

Lasten

Eigen personeel wordt ingezet in het kader van de jeugdhulp, toegang tot de Wmo, beleid en zorginkoop en de aanpak van huiselijk geweld. Het grootste deel van de programmalasten wordt besteed via sociale uitkeringen en subsidies en inkomensverstrekking. Bij sociale uitkeringen gaat het om de inkoop van ondersteuningsarrangementen in het kader van de Wmo 2015 en de Jeugdwet. Subsidies betreffen de subsidies die enerzijds verstrekt worden aan instellingen die werkzaamheden verrichten in het kader van de specialistische jeugdhulp en aan instellingen in het kader van de maatschappelijke opvang.

Reserves

De belangrijkste bestemmingsreserve die binnen het Programma wordt ingezet is de Bestemmingsreserve Tweedelijns Wmo en jeugdhulp. Deze bestemmingsreserve fungeert als een buffer om fluctuaties in de uitgaven aan zorg op te vangen. Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, is er een bedrag van € 1,7 mln in 2023 vrijgevallen. Dit betreft onder andere de Bestemmingsreserve Decentralisatie AWBZ en de Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie gebieden.

Meerjarig verloop

De lasten laten meerjarig een redelijk constant beeld zien. In de baten zitten grote fluctuaties, die te verklaren zijn door de oplopende baten uit hoofde van de lobby richting het Rijk inzake de Hervormingsagenda Jeugd en de Wmo.

Financiële bijstellingen

Bijstellingen Zorg, welzijn en wijkteams		Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
		2023	2024	2025	2026	2027
Oorspronkelijke begroting 2023		-858.677	-868.157	-822.162	-792.502	-792.502
Bijstellingen Eerste Herziening / Voorjaarsnota 2023		845	-255	594	3.730	16.972
Couleur Locale en Stedelijk Welzijn	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	0	0	500	500
Innovatieve Interventies	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	225	225	225	225
Learn2Work	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	250	250	250	250
Leerlingenvervoer	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	250	250	0	0
Taakstellende opgave binnen portefeuille	Bezuinigingen/Taakstellingen	0	3.100	3.100	3.100	3.100
Amendement: huismeesters seniorencomplexen	Intensiveringen	-500	0	0	0	0
Bankslapers	Intensiveringen	-585	-1.660	-950	-950	-950
Digitale inclusie	Intensiveringen	0	-2.500	-2.500	0	0
Kind- en gezinsbescherming	Intensiveringen	-430	-430	-430	0	0

Lokaal akkoord toegankelijkheid - Rotterdam Onbeperkt	Intensiveringen	-1.505	-1.285	-400	-400	-400
Schoolzorgteams	Intensiveringen	0	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
Thuisplusflats	Intensiveringen	0	0	-560	-560	-560
Wijkakkoorden - Jongerenhubs	Intensiveringen	-1.500	-1.640	-1.640	-1.640	-1.640
Zorgrestaurants	Intensiveringen	-330	-500	-350	-350	-350
Actualisatie kapitaallasten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Bijdragen externe projecten	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Diverse technische correcties	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	12.306
Effecten nieuwe cao	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-2.668	0	0	0	0
Formatiewijziging	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	31	63	63	63	63
Kostenstijging energie - Overig	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	-5	0	0	0	0
Preventie met gezag	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Project 010	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Gemeentelijke Hulp Gedupeerden Toeslagenproblematiek	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Rijksbijdrage Heroïnebehandeling 2023	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Actualisatie rente	Ramingsbijstellingen onvermijdelijk	0	0	0	0	0
Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	201	427	427	427	427
Woonvoorziening Slinge 5	Ramingsbijstellingen vermijdbaar	-1.800	0	0	0	0
Bestemmingsreserve AWBZ	Reserves	222	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie Gebieden	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds	Reserves	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Tweedelijns WMO en Jeugdhulp	Reserves	0	0	0	0	0
Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1	Reserves	0	0	0	0	0

mln						
Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen	Reserves	1.514	0	0	0	0
Beschermd Wonen	Taakmutaties	294	0	0	0	0
Maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg	Taakmutaties	14	14	14	14	14
Uitstapprogramma prostituees	Taakmutaties	-303	-303	-303	-303	-303
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten	Taakmutaties	1.290	1.369	1.441	1.374	1.374
Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten Jeugd	Taakmutaties	2	2	2	2	2
Uitvoeringskosten trekkingsrechten Wmo	Taakmutaties	4	5	5	5	5
Vrouwenopvang	Taakmutaties	-16	-16	-16	-15	-15
Technische wijzigingen	Technische wijzigingen	6.915	7.375	6.966	6.988	7.924
Begroting na wijzigingen		-857.831	-868.412	-821.568	-788.772	-775.530

Toelichting financiële bijstellingen

Couleur Locale en Stedelijke Welzijn

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Er komt minder preventieve inzet op kwetsbare Rotterdammers.

Innovatieve Interventies

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Binnen het Subsidiekader Jeugdpreventie krijgt de gemeente een minder aanjagende en faciliterende rol voor vernieuwing van interventies.

Lean2Work

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Hiervoor is alternatieve financiering beschikbaar uit het Innovatiefonds ProVsoWorks.

Leerlingenvervoer

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren. Door een scherpere indicatie-aanpak op het leerlingen- en doelgroepenvervoer is de verwachting dat er minder instroom is en dat de uitstroom/doorstroom naar meer persoonsvervoer of zelfstandig reizen omhoog gaat.

Taakstellende opgave binnen portefeuille

Het college stelt een aantal ambities bij om financiële ruimte te creëren.

Amendement: huismeesters seniorencomplexen

Er zijn extra middelen beschikbaar gemaakt om huismeesters in seniorencomplexen te realiseren.

Bankslapers

Inzet van extra middelen voor de aanpak van de problematiek van de bankslapers. De doelstelling is circa 100

plekken te realiseren.

Digitale inclusie

Veel Rotterdammers hebben een digitale achterstand. Met een aantal actielijnen wil het college bereiken dat iedere Rotterdammer digitaal kan meedoen.

Kind- en gezinsbescherming

Het Rijk heeft voor meerdere jaren geld toegekend voor een betere manier van werken in de jeugdbescherming. Het geld dat in 2022 is toegekend, is nog niet besteed en wordt meegenomen naar de komende jaren.

Lokaal akkoord toegankelijkheid – Rotterdam Onbeperkt

Er komt extra geld beschikbaar voor het programma Rotterdam Onbeperkt. Het programma Rotterdam Onbeperkt heeft tot doel Rotterdam toegankelijker en inclusiever te maken, in het bijzonder voor Rotterdammers met een beperking.

Schoolzorgteams

Er komt extra geld beschikbaar om binnen het schoolmaatschappelijk werk (SMW) de kosten voor Schoolzorgteams te kunnen dekken.

Thuisplusflats

Er komen aanvullende gelden beschikbaar om de collegetarget voor de Thuisplusflats te realiseren.

Wijkakkoorden Jongerenhubs

Niet in alle Huizen van de wijk waar een jongerenhub was beoogd is het mogelijk zo'n hub te realiseren. Hiervoor zijn satellietlocaties nodig. Daarnaast komt er uit de wijkakkoorden een extra vraag naar locaties voor jongeren waarin de welzijnsopdracht niet voorzag.

Zorgrestaurants

Er komen aanvullende gelden beschikbaar om de ambitie uit het coalitieakkoord, om de komst van nieuwe zorgrestaurants voor ouderen te ondersteunen en te stimuleren, zodat ouderen terecht kunnen voor een gezonde en betaalbare maaltijd, waar te maken.

Actualisatie kapitaallasten

De afschrijvingen en rente op investeringen vormen de kapitaallasten. De kapitaallasten zijn aangepast door nieuwe en bijgestelde investeringskredieten en de geactualiseerde ramingen per jaarschijf. In de [paragraaf investeringen](#) staat een gedetailleerd overzicht van deze aanpassingen.

Bijdragen externe projecten

Er zijn verschillende rijksbijdragen ontvangen, waaronder bijdragen voor de projecten GLOW-UP en Social Trials (van € 981.000 in 2023 tot € 16.000 in 2027).

Diverse technische correcties

Bij het toevoegen van de nieuwe jaarschijf moeten enkele technische correcties plaatsvinden. Dat is nodig omdat

het nieuwe jaar (2027) op een aantal punten afwijkt van het vorige laatste begrotingsjaar (2026). Het gaat vooral om kasschuiven die in de Begroting 2023 zijn opgenomen en niet structureel mogen worden.

Effecten nieuwe cao

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor het jaar 2024 en verder vindt de verwerking plaats bij de Begroting 2024.

Formatie wijziging

Sinds 1 januari 2023 is de capaciteit van het toezicht Wmo (Wet Maatschappelijke Ondersteuning) uitgebreid bij het programma Overhead. De dekking komt deels uit budgetoverheveling van het programma Zorg, welzijn en wijkteams, en deels uit de doorbelasting aan regiogemeenten.

Kostenstijging energie – Overig

De wereldwijde energiecrises heeft in 2023 geleid tot prijsstijgingen van energieproducten. De kosten zijn daardoor fors hoger dan geraamd was bij de coalitieonderhandelingen. Voor 2024 koopt de gemeente al in 2023 de volumes in. De huidige marktprijzen zijn lager. De verwachting is dan ook dat in 2024 de energiekosten lager uitkomen dan in 2023.

Preventie met gezag

Het Ministerie van Justitie en Veiligheid heeft een beschikking afgegeven voor het meerjarig voorkomen van georganiseerde en ondermijnende jeugdcriminaliteit. Het gaat om een bijdrage van € 3 mln per jaar voor de periode 2023 tot en met 2026.

Project 010

Er is een subsidie ontvangen voor uitvoering van een project om jongvolwassenen met een psychische kwetsbaarheid – of een hoog risico daarop - te kunnen ondersteunen (€ 92.000 in 2023 en € 53.000 in 2024).

Rijksbijdrage Gemeentelijke Hulp Gedupeerden Toeslagenproblematiek

Van het Rijk zijn voor 2023 extra middelen ontvangen voor de uitvoering van de gemeentelijke hulp aan gedupeerden voor de Toeslagenaffaire (€ 7,3 mln in 2023).

Rijksbijdrage Heroïnebehandeling 2023

Van het Rijk zijn voor 2023 extra middelen ontvangen voor de behandeling van heroïneverslaafden (€ 167.000 in 2023).

Formaliseren formatie maatschappelijke ontwikkeling

Er vindt formatie-uitbreiding plaats voor de uitvoering van activiteiten rond de maatschappelijke ontwikkeling. Dit wordt grotendeels gedekt door middelen uit EU-projecten.

Woonvoorziening Slinge 5

Voor de herontwikkeling van een beschermd wonen voorziening zijn eenmalig extra middelen nodig.

Bestemmingsreserve AWBZ

Het restant van de bestemmingsreserve AWBZ (Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten) valt vrij ten gunste van de algemene middelen.

Bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie Gebieden

Uit de bestemmingsreserve Maatschappelijke Participatie Gebieden wordt in 2023 eenmalig € 294.000 onttrokken voor de dekking van de subsidie aan Stichting Kinderparadijs Meidoorn.

Bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds

Uit de bestemmingsreserve Taakmutaties Gemeentefonds wordt eenmalig in 2023 € 144.000 onttrokken voor de regionale coördinatie en nazorg van ex-gedetineerden.

Bestemmingsreserve tweedelijns WMO en Jeugdhulp

De implementatie van de inkoop Wmo is door een juridische kwestie uitgesteld. Daardoor verschuiven de lasten én de dekking vanuit de bestemmingsreserve Tweedelijns Wmo en Jeugdhulp van 2022 naar 2023. De definitieve jaarrekening van de GRJR wordt pas vastgesteld in juni 2023. De voorlopige jaarrekening is nu wel opgeleverd. Deze laat een tekort zien voor Rotterdam van € 13,8 mln. Dit komt overeen met de lagere onttrekking uit de bestemmingsreserve in 2022.

Terugdraaien toevoegingen en onttrekkingen reserves kleiner dan € 1 mln

Als gevolg van de volledige vrijval van reserves kleiner dan € 1 mln, verdwijnen er verschillende toekomstige toevoegingen en onttrekkingen van deze reserves uit de begroting.

Vrijval reserves kleiner dan 1 miljoen

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze voorjaarsnota vallen deze reserves allemaal vrij. De totale vrijval wordt toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen. Er zijn een aantal uitzonderingen gemaakt, bijvoorbeeld wanneer de gemeente beheerder is van middelen die toebehoren aan de regiogemeenten. Op de [pagina Reserves](#) is weergegeven welke reserves vrijvallen en daarmee verdwijnen. Vanaf het volgende P&C-product zullen deze reserves niet meer opgenomen worden in deze lijst.

Gemeentefondsmutaties

Er zijn verschillende aanpassingen in het budget voor het Gemeentefondsmutaties opgenomen. Het gaat om de volgende wijzigingen:

- **Beschermd Wonen**
Het nieuwe objectieve verdeelmodel beschermd wonen (BW), eerder voorzien voor 1 januari 2023, is uitgesteld. Daarom is er een eenmalige bijstelling.
- **Maatschappelijke opvang en openbare geestelijke gezondheidszorg**
De Rijksbijdrage is iets naar beneden bijgesteld door een aanpassing van de basisgegevens in het verdeelmodel.

- **Uitstapprogramma prostituees**
Vanaf 2023 stelt het Rijk extra geld beschikbaar voor uitbreiding en verbreding van de uitstapprogramma's. Voor Rotterdam als centrum gemeente is hierdoor vanaf 2023 structureel € 303.000 extra beschikbaar.
- **Uitvoeringskosten SVB PGB trekkingsrechten**
De VNG en het ministerie van VWS zijn overeengekomen om met ingang van 2023 een structureel bedrag uit te nemen uit het gemeentefonds voor de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
- **Uitvoeringskosten SVB PGB (Sociale verzekeringsbank - Persoonsgebonden budget) trekkingsrechten Jeugd**
De VNG en het ministerie van VWS zijn overeengekomen om met ingang van 2023 een structureel bedrag uit te nemen uit het gemeentefonds voor de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
- **Uitvoeringskosten trekkingsrechten Wmo**
De VNG en het ministerie van VWS zijn overeengekomen om met ingang van 2023 een structureel bedrag uit te nemen uit het gemeentefonds voor de uitvoeringskosten van de Sociale Verzekeringsbank (SVB) van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo).
- **Vrouwenopvang**
Rotterdam krijgt als centrum gemeente aanvullend geld voor verhoging van de specifieke uitkering Specialistische functies aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling.

Technische wijzigingen

In dit programma zijn er diverse technische wijzigingen geweest. De grootste wijzigingen zijn:

- **Aanpassing kostenverdeling (€ 4,4 mln in 2023 tot € 4,3 mln in 2027)**
Er vindt een wijziging plaats in de toerekening van organisatiekosten van het programma Zorg, Welzijn en Wijkteams naar het [programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving](#)
- **Organisatie Maatschappelijke Ondersteuning in de Wijk (structureel € 1,8 mln)**
Er heeft een doorontwikkeling plaatsgevonden binnen de directie Maatschappelijke Ondersteuning in de Wijk (MOW). Hierbij was een verschuiving nodig in de formatie. Door een andere kostenverdeling vindt er een overheveling plaats naar het [programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving](#)
- **Verschuiving intensivering straatintimidatie (van - € 436.000 in 2023 tot -€ 936.000 in 2026)**
De taakmutatie op de budgetten die in het coalitieakkoord voor Valpreventie bij ouderen is opgelegd, wordt vanuit [programma Algemene Middelen](#) overgeheveld naar het programma Zorg, Welzijn en Wijkteams (van € 436.000 in 2023 tot € 717.000 in 2027)
- **Voor de financiering van de structurele (beheer)kosten van de succesvolle projecten uit het programma Goed Geregeld 2019-2022 wordt een bijdrage overgeheveld naar het [programma Dienstverlening](#) vanaf 2023 (van € 300.000 in 2023 tot € 378.000 in 2027)**
- **Diverse kleine bijstellingen (van € 499.000 in 2023 tot -€ 7.000 in 2027)**

Omschrijving, kaders en verbonden partijen

[Omschrijving programma](#)[Beleidskaders, monitoren en regelgeving](#)[Verbonden partijen die bijdragen aan het programma](#)

Omschrijving programma

Met het programma Zorg, welzijn en wijkteams zet de gemeente in op het beschermen en bevorderen van de gezondheid van Rotterdammers. Ook zet het programma er op in dat Rotterdammers op alle levensterreinen zich zelfstandig kunnen redden, en daarbij zo nodig een beroep kunnen doen op bijvoorbeeld familie, vrienden en burens. De gemeente zorgt voor passende ondersteuning en hulp voor Rotterdammers die dat nodig hebben. Verder bevordert de gemeente dat kinderen en jongeren kansrijk, veilig en gezond kunnen opgroeien.

Beleidskaders, monitoren en regelgeving

Beleidskaders

- [Heel de Stad - Beleidsplan Maatschappelijke Ondersteuning en Jeugdhulp 2021-2026](#)
- [Bouwen aan een toekomst zonder geweld](#)

Beleidsmonitor

- [Raadsmonitor Welzijn, Zorg en Jeugdhulp](#)
- [Wijkprofiel](#)
- [Regionaal Beleidsplan 2018-2020 Beschermd Wonen](#)

Wet- en regelgeving

- [Verordening maatschappelijke ondersteuning en Jeugdhulp Rotterdam 2018](#)
- [Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp Rotterdam 2018](#)
- [Nadere regels maatschappelijke ondersteuning en jeugdhulp Rotterdam 2018](#)
- [Wmo 2015](#)
- [Wet verplichte meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling](#)
- [Wet tijdelijk huisverbod](#)

Verbonden partijen die bijdragen aan het programma

De volgende Verbonden partijen worden ingezet om het doel van het programma te realiseren:

- Jeugdhulp Rijnmond

Een uitgebreide toelichting is te vinden in de [paragraaf Verbonden partijen](#).

Verantwoordelijke collegeleden

Wethouder Achbar

Wethouder Achbar is verantwoordelijk voor de portefeuille Welzijn, Samenleven, Sport en Digitale Inclusie.

'Ik zet me in voor één Rotterdam, voor een stad waarin iedere Rotterdammer dezelfde kansen heeft.'

Wethouder Buyt

Wethouder Buyt is verantwoordelijk voor de portefeuille Zorg, Ouderen en Jeugdzorg.

Paragrafen

Paragrafen

De paragrafen geven een overkoepelend beeld over de programma's. Er zijn paragrafen die vanuit het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) zijn voorgeschreven en paragrafen die zijn toegevoegd om een totaal beeld te geven.

Verplichte paragrafen: Lokale heffingen, Weerstandsvermogen en risicobeheersing, Onderhoud kapitaalgoederen, Financiering, Bedrijfsvoering, Verbonden partijen en Grondbeleid.

Niet verplichte paragrafen: BBV-indicatoren, Financiële kengetallen, Investerings, Klimaat, Nationaal Programma Rotterdam Zuid, Subsidies en Sustainable development goals.

BBV-indicatoren

Bedrijfsvoering

Financiële kengetallen

Financiering

Grondbeleid

Investerings

Financiering

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Grondbeleid

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Klimaat

Lokale heffingen

Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Lokale heffingen

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Nationaal Programma Rotterdam Zuid

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Onderhoud kapitaalgoederen

Subsidies

Sustainable development goals

Onderhoud kapitaalgoederen

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Subsidies

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de Voorjaarsnota. Wilt u de oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#)Nee

Verbonden partijen

x

Deze pagina is niet gewijzigd bij de
Voorjaarsnota. Wilt u de
oorspronkelijke begroting bezoeken?

[Ja](#) [Nee](#)

BBV-indicatoren

Pagina 202

BBV-indicatoren

Voor de vergelijkbaarheid tussen gemeenten wordt door het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) een verplichte set aan indicatoren voorgeschreven. De verplichte indicatoren over de laatste 4 jaar zijn hier opgenomen. Op de website www.waarstaatjegemeente.nl vindt u een overzicht van de verplichte indicatoren van alle gemeenten, waarbij ook een vergelijking wordt gemaakt met het gemiddelde over heel Nederland. De realisatiecijfers zijn niet voor alle jaren ingevuld. De realisatiecijfers kennen verschillende bronnen, bij deze bronnen zijn de realisatiecijfers dan (nog) niet beschikbaar.

Tekst

BBV-taakveld		Definitie	Bron	realisatie	realisatie	realisatie	realisatie
				2019	2020	2021	2022
0. Bestuur en ondersteuning							
1	Formatie	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	18,0	18,4	18,8	19,3
2	Bezetting	Fte per 1.000 inwoners	Eigen gegevens	17,9	19,1	20,3	21,2
3	Apparaatskosten	Kosten per inwoner	Eigen begroting	1.583	1.673	1.934	2.008
4	Externe inhuur	Kosten als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen	Eigen begroting	13,9	14,1	18,1	15,7
5	Overhead	% van totale lasten	Eigen begroting	11,9	11,2	11,4	11,8
1. Veiligheid							
6	Verwijzingen Halt	Aantal per 1.000 jongeren	Bureau Halt	15	11	8	

7	Winkeldiefstallen	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	4,2	3,2	3,0	3,9
8	Geweldsmisdrijven	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	9,3	9,0	8,9	9,3
9	Diefstallen uit woning	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	2,9	2,2	1,6	1,8
10	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)	Aantal per 1.000 inwoners	CBS	8,1	9,0	8,8	8,5

3. Economie

11	Funciemenging	%	LISA	55,4	55,8	56,1	
12	Vestigingen (van bedrijven)	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15 t/m 64 jaar	LISA	132,1	141,3	153,4	

4. Onderwijs

13	Absoluut verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	2,1	2,4	2,6	
14	Relatief verzuim	Aantal per 1.000 leerlingen	DUO	58	44	46	
15	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)	% deelnemers aan het VO en MBO onderwijs	Ingrado	3,1	2,5	2,7	

5. Sport, cultuur en recreatie

16	Niet-sporters	%	Gezondheidsenquête (CBS, RIVM)	50,2			

6. Sociaal domein

17	Banen	Aantal per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 – 64 jaar	LISA	873,7	888,5	906,5	
18	Jongeren met een delict voor de rechter	% 12 t/m 21 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2	2	2	
19	Kinderen in uitkeringsgezin	% kinderen tot 18 jaar	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	14	15	14	
20	Netto arbeidsparticipatie	% van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	CBS	65,0	64,8	65,9	68,2
21	Werkloze jongeren	% 16 t/m 22 jarigen	Verwey Jonker Instituut – Kinderen in Tel	2	3	2	
22	Personen met een bijstandsuitkering	Aantal per 10.000 inwoners	CBS	891,5	938,2	1001,8	
23	Lopende re-integratievoorzieningen	Aantal per 10.000 inwoners van 15 – 64 jaar	CBS	111,9	143,0	157,3	171,1
24	Jongeren met jeugdhulp	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS			8,7	8,8
25	Jongeren met jeugdbescherming	% van alle jongeren tot 18 jaar	CBS			1,5	1,5
26	Jongeren met jeugdreclassering	% van alle jongeren van 12 tot 23 jaar	CBS			0,8	0,7

27	Cliënten met een maatwerkarrangement WMO	Aantal per 10.000 inwoners	GMSD	840	850	860	840

7. Volksgezondheid en Milieu

28	Omvang huishoudelijk restafval	Kg/inwoner	CBS	278	297	286	
29	Hernieuwbare elektriciteit	%	RWS	12,0			

8. Vhrosv

30	Gemiddelde WOZ waarde	Duizend euro	CBS	191	221	245	275
31	Nieuw gebouwde woningen	Aantal per 1.000 woningen	Basisregistratie adressen en gebouwen	6,4	6,4	3,4	6,6
32	Demografische druk	%	CBS	58,4	58,1	57,7	57,5
33	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	668	691	707	792
34	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden	In Euro's	COELO	742	776	793	880

Bedrijfsvoering

Pagina 203

Bedrijfsvoering

In deze paragraaf treft u informatie aan met betrekking tot de bedrijfsvoering van de gemeente.

- [Organisatieontwikkeling](#)
- [Huisvesting en facilitair](#)
- [HR](#)
- [Informatievoorziening en automatisering](#)
- [Privacy](#)
- [Audits en control](#)

Organisatieontwikkeling

Pagina 204

Organisatieontwikkeling

Anders Werken

De organisatieontwikkeling Anders Werken is ongeveer 3 jaar geleden begonnen. Anders Werken is niet meer 'anders', maar echt onderdeel van de manier waarop de gemeente Rotterdam werkt. Uit verschillende onderzoeken met de Erasmusuniversiteit Rotterdam (EUR) en online dialoogsessies (Synthetron) blijkt dat hybride werken binnen gemeente Rotterdam onderdeel is geworden van de organisatiecultuur. De wensen en behoeften van medewerkers over ICT- en huisvestingsfaciliteiten zijn goed opgepakt, en worden de komende maanden verder uitgewerkt. Denk aan de uitbreiding van MS-teams-werkplekken en docking stations. Eind september volgt een laatste onderzoek in samenwerking met de EUR naar Anders Werken. Dat geldt ook voor de online dialoogsessies in samenwerking met Synthetron. De verwachting is dat het programma daarna wordt afgebouwd.

Huisvesting en facilitair

Pagina 205

Huisvesting en facilitair

Medewerkers kunnen rekenen op een aantrekkelijke en veilige werkomgeving met bijbehorende dienstverlening. De gemeente past de huisvesting verder aan om de kantoren en werkplekken nog beter geschikt te maken voor Anders Werken. Met een duidelijke ontmoet- en samenwerkplek per afdeling en meer plekken voor digitaal overleg. Er wordt verder gewerkt aan de wijkhubs. Eind 2023 is er in elke wijk een wijkhub. De opening van de nieuwe locatie van de GGD aan de Zalmstraat verschuift naar 2024.

De energietarieven 2023 zijn fors hoger dan geraamd aan het begin van de energiecrisis. Voor 2024 koopt de gemeente de energie nu al in delen in. De huidige marktprijzen zijn lager. Daarom is de verwachting dat de energiekostenstijging in 2024 lager is dan voor 2023, maar wel hoger dan in de voorgaande jaren. Bij de voorjaarsnota 2024 is het actueel effect bekend. De gemeente zet in de gebouwen energiebesparende maatregelen in. Dit draagt bij aan verduurzaming en lagere kostenstijging voor energie.

Vanaf 2023 koopt de gemeente circulair kantoormeubilair in wat bijdraagt aan de duurzaamheidsambities van de gemeente. Dit jaar begint de gemeente met het uitbreiden van de laadvoorzieningen bij de gebouwen, omdat het gebruik van elektrische voertuigen de komende jaren toeneemt.

HR

Pagina 206

HR

[Ontwikkelingen](#)[Verzuim](#)[Bemensing](#)[Arbeidskosten](#)

Ontwikkelingen

De afgelopen jaren heeft het Rijk grote opgaven gedecentraliseerd en daarmee belegd bij de lokale overheid. De focus van de organisatie verandert ook door ambities van het college. Dat wil nadrukkelijker in de wijk aanwezig

zijn en ook werken vanuit de menselijke maat. Verschillende ontwikkelingen die continu vragen om aanpassing van de organisatie.

De gemeentelijke organisatie is als gevolg van deze ontwikkelingen op bepaalde onderdelen flink gegroeid. In de breedte van de organisatie is hierop onvoldoende (bij)gestuurd. Het omgaan met (onverwachte) complexe opgaven hoort bij een wereldstad als Rotterdam. Groei van de gemeentelijke organisatie is hiervoor volgens het college echter geen lange termijn oplossing. Het college zet in op een klantgerichte, wendbare en efficiënte organisatie die snel inspeelt op de actualiteit. Een organisatie met ambtenaren die met hart voor de stad naast de Rotterdammer staat, in de eigen wijk, buurt of straat. Klaar om met hen mee te denken, mee te doen en te zorgen voor ondersteuning op maat.

Hogere salarislasten, voortvloeiend uit de nieuwe cao voor gemeenteambtenaren, de stijgende rente en een toenemende vraag naar schuldhelpverlening leggen een enorme extra claim op de gemeentelijke begroting. De rekening van deze stijgende kosten wil het college zo min mogelijk bij de Rotterdammers neerleggen. Daarom grijpt het college nu stevig in door de begroting voor de gemeentelijke organisatie fors omlaag te brengen.

Deze besparing op de organisatie van opgeteld € 150 mln komt bovenop de besparing op de organisatie in het coalitieakkoord. Deze besparingen worden samen gemonitord. De besparingen moeten zo min mogelijk ten koste gaan van de dienstverlening aan de Rotterdammers en worden de komende periode verder uitgewerkt. Onderdeel van de begroting 2024 is een concreet plan onder de jaarschijf 2024 en een doorkijk naar 2025, 2026 en 2027.

Verzuim

Het voortschrijdend verzuimpercentage lag eind april 2023 op 6,70%. Dat is 0,09% lager dan eind december 2022. Ondanks de lang aanhoudende griepgolf van het eerste kwartaal 2023 zien we toch een lichte daling van het verzuim. Deze daling is vooral zichtbaar in het middellang verzuim. Dit is een positieve ontwikkeling omdat hierdoor minder medewerkers in het langdurig verzuim terechtkomen. De meldingsfrequentie neemt ten opzichte van december 2022 iets af van 1,01 naar 0,97. En het percentage medewerkers dat niet heeft verzuimd in de laatste 12 maanden is met 41,28% ook licht gestegen ten opzichte van december 2022.

In de ontwikkeling van het verzuim volgt gemeente Rotterdam de landelijke trend. Wij kunnen als werkgever de landelijke trend niet keren. Wel kunnen we er alles aan doen om waar mogelijk verzuim te voorkomen en in geval van verzuim dit met de juiste begeleiding niet langer te laten duren dan nodig. Veilig, gezond en met plezier werken -met andere woorden: werkgeluk- staat centraal binnen gemeente Rotterdam, er wordt ook veel aandacht besteed aan preventie van verzuim. Rotterdam zet de medewerker centraal in het herstel, de verbetering van de rolname in het verzuimproces en de verbetering van de verzuimadministratie.

Bemensing

Formatie en bezetting

De formatie bestond bij de 1e begrotingsherziening in totaal uit 13.030 fte. De bezetting bedroeg 14.215 fte. Er is hiermee sprake van bezetting zonder formatie.

De bezetting is de registratie van het feitelijk aantal ambtelijke medewerkers. Bij vrijwel alle organisatieonderdelen is de bezetting hoger dan de formatie. Er is een aantal verklaringen voor deze bezetting zonder formatie:

- Toename in de bezetting zonder formatie door invulling van vacatures voor nieuwe taken of uitbreiding van taken. Een deel van de financiële intensiveringen uit het coalitieakkoord is nog niet verwerkt in de formatiebegroting, terwijl er al wel medewerkers voor zijn aangenomen.
- Rotterdam heeft veel programmagelden en andere incidentele budgetten. Omdat dit tijdelijk geld is, rekent de gemeente medewerkers die ze voor deze incidentele taken werft niet tot de vaste formatie.
- Op diverse plekken in de organisatie is de formatie verkleind vanwege de organisatieontwikkeling maar waar, voor dit moment, nog medewerkers werkzaam zijn die op termijn op een andere plek in de organisatie krijgen.
- De gemeente kiest er waar mogelijk voor om medewerkers via tijdelijke contracten aan te nemen in plaats van hen op inhuurbasis in te zetten. Hiermee voldoet de organisatie aan de motie 'Zeker van een baan bij de gemeente Rotterdam' (19bb14479).

Financiële dekking is in alle gevallen aanwezig.

Ten opzichte van de begroting 2023 is de formatie bij de 1e begrotingsherziening 2023 met 229 fte gegroeid. De organisatie is bezig met een inhaalslag; incidentele middelen worden -waar mogelijk- omgezet in formatie om een beter beeld te kunnen geven van de relatie tussen loonkosten en fte's. De stijging zit vooral in de formatie voor de clustertaken en de directe ondersteuning daarvan.

Grote verschillen zitten met name bij de clusters Stadsontwikkeling, Stadsbeheer, Maatschappelijke Ontwikkeling, Bestuurs- en Concernondersteuning en Dienstverlening.

- Voor het cluster Stadsontwikkeling (62 fte) betreft dit Stedelijke Inrichting en Gebiedsexploitatie voor inzet op de dossiers Erfpacht en Grondexploitatie. Deze dekking komt uit incidentele baten en grondexploitaties. De afdeling Mobiliteit heeft de formatie opgehoogd om deze meer in evenwicht te brengen met actuele bezetting om hiermee de verschillende opgaves vanuit het werkpakket en o.a. het coalitieakkoord voor mobiliteit te kunnen realiseren. Daarnaast is het team Wet Open Overheid, geformaliseerd.
- In het cluster Stadsbeheer (54 fte) is de groei in formatie te zien bij Schone Stad/Reiniging en Gebiedsbeheer. Bij Inzameling is formatie opgenomen voor activiteiten van de nieuwgevormde afdeling Circulair, het budget hiervoor was beschikbaar en is omgezet naar formatie. Om de stad sneller en effectiever schoon te maken, is één van de maatregelen het vaker inzetten van reinigingsteams, vanuit het coalitieakkoord zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Voor Openbare Werken heeft een uitbreiding plaatsgevonden bij Uitvoering als gevolg van de benodigd inzet voor areaaluitbreidingen en een toename van de investeringskredieten (meer uitvoeringsprojecten).
- Bij het cluster Maatschappelijke Ontwikkeling (45 fte) is een toename in de formatie voornamelijk te zien bij Maatschappelijk Ondersteuning in de Wijk door o.a. de toegenomen vraag naar schuldhulpverlening, het hulpteam Toeslagen, en t.b.v. Toegang & Indicaties. Ook zijn er meer statushouders er meer capaciteit nodig is.
- Het Bestuurs- en Concernondersteuning (25 fte) is een toename in formatie te zien bij Proces, Beheer & Informatiehuishouding, Concernhuisvesting en Onderzoek & Business Intelligence. Naar aanleiding van de jaarplannen van alle domeinen hebben herschikkingen van budgetten plaatsgevonden, de dekking hiervoor komt vanuit de clusters middels tijdschrijven op projecten en interne doorbelasting) en uit programmalasten,

waarbij de ontvangen meebeweegmiddelen die centraal waren geparkeerd onder programmalasten en bij de verdeling over de domeinen uiteindelijk ook deels onder personeel (en inhuur) worden verwerkt.

- De groei in formatie bij het cluster Dienstverlening (22 fte) is voornamelijk te zien bij Burgerzaken & Belastingen ten behoeve van de uitvoering van parkeer- en ondermijningswerkzaamheden, een doorontwikkeling bij het team Analyse en vanwege een toename van werkzaamheden en wettelijke verplichtingen binnen Belastingen.

De bezetting is bij de 1e herziening van 2023 ten opzichte van de realisatie 2022 met 112 fte toegenomen. De omvang van groei is echter significant lager.

Naar aanleiding van het coalitieakkoord 2022-2026 is de organisatie aan het ingrijpen en dit zien we terug in de afname van de groei. Daar waar de groei in bezetting bij de voorjaarsnota 2021 nog 9,96% was en bij de voorjaarsnota 2022 nog 6,95%, is dat bij de voorjaarsnota 2023 in vergelijking met de voorjaarsnota 2022 3,90%.

Op clusterniveau is de groei in bezetting voornamelijk te zien bij Stadsbeheer, Maatschappelijke Ontwikkeling en Stadsontwikkeling.

In- en uitstroom

In de eerste vier maanden van 2023 begonnen 518 nieuwe medewerkers bij de gemeente Rotterdam. In dezelfde periode verlieten 410 medewerkers de organisatie. De grotere bewegingen in zowel in- als uitstroom zijn te zien in de cluster Maatschappelijke Ontwikkeling en Stadsbeheer. Bij het cluster Bestuurs- en Concernondersteuning stromen meer medewerkers de organisatie uit als in.

Stages

De ambitie uit het coalitieakkoord om 1.000 stageplaatsen per jaar te realiseren is in 2022 behaald. In begin 2023 zijn er 346 stagiairs gestart. De ervaring leert dat voor de stageperiode vanaf september de meeste stages worden uitgevoerd. In het coalitieakkoord is ook aandacht voor mbo-stages. Van het aantal gestarte stagiaires in 2023 komt ruim 29% uit het mbo.

Arbeidskosten

Arbeidskosten bestaan uit loonkosten (medewerkers in dienst van de gemeente Rotterdam) en kosten van ingehuurde medewerkers.

Ten opzichte van de oorspronkelijke begroting laat de 1e herziening een stijging/daling van de arbeidskosten zien van € 134 mln. Het betreft € 89 mln aan loonkosten en € 45 mln aan kosten voor externe inhuur.

Loonkosten en Inhuur

De stijging van de begrote loonkosten (+ € 89 mln) is voor ruim 1/3e deel bepaald door loonsverhoging uit de nieuwe cao Gemeenten. Dit komt over alle programma's uit op circa +€ 35 mln. De resterende bijstellingen zijn verdeeld over alle programma's. De grootste bijstellingen op hoofdlijnen zijn als volgt (incl. cao effect):

- Bij het programma Veilig (+ € 13,3 mln) is er sprake van diverse verschuivingen van materieel naar personeel en budgetoverdrachten. De middelen die vorig jaar uit het coalitieakkoord zijn toegekend voor Handhaving en Cameratoezicht zijn uitgewerkt. Tot slot zijn uit de motie Sies zijn middelen beschikbaar gesteld voor Handhaving ten behoeve van de onderhoudskostenregeling.
- Programma Overhead stelt de loonkostenbegroting bij (+ € 13,0 mln). De dekking daarvan komt van de clusters (tijdschrijven op projecten en interne doorbelasting) en uit programmalasten. Dit laatste heeft o.a. te maken met eerder ontvangen meebeweegmiddelen die bij de verdeling over domeinen uiteindelijk deels zijn verschoven naar personeel en inhuur. Er zijn ook bijstellingen naar beneden geweest. Dit betreft onder andere de organisatie opgave, andere taakstellingen en de interne dekking voor implementatie van project GREAT. De doorbelasting van traineekosten aan de clusters stond onder interne lasten begroot, dat is nu verschoven naar personeel. Tot slot is er een bijdrage gedaan aan Cluster Dienstverlening voor de financiering van "Borging Goed geregeld inzake RoEntree!".
- Het overgrote deel van de bijstelling op programma Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving (+ € 10,7 mln) betreft een overheveling vanuit het Programma Zorg, welzijn en wijkteams. Daarnaast is er sprake van een toegenomen vraag bij schuldhulpverlening en er zijn meer statushouders waardoor de personeelslasten stijgen. Samenleven en Taal hebben extra inzet van activiteiten om de gestelde doelen te halen. En tot slot worden de personeelslasten van Stevige Start en Uitvoering Landelijke Vreemdelingen voorzieningen opgehoogd.
- Bij programma Beheer van de Stad (+ € 9,9 mln) is er bij Schoon sprake van een verschuiving van werkzaamheden die nu in de lijn zijn belegd, is er formatie opgenomen voor Circulair. Om de stad sneller en effectiever schoon te maken, is één van de maatregelen het vaker inzetten van de reinigingsteams. Voor 2023 zijn hiervoor vanuit het coalitieakkoord middelen beschikbaar gesteld.
- De mutaties bij Programma Zorg, Welzijn en Wijkteams (+ € 8,4 mln) bestaan uit extra budget voor het Hulpteam Toeslagen 010 en uitbreiding bij Toegang & Indicaties. Er wordt door gebouwd aan MOW afdeling Directe Ondersteuning en Kwaliteit. Vanuit Menselijke Maat is budget ontvangen voor het project Pilot Rechtsbijstand. Er is sprake van uitbreiding bij het team Sociale medische advisering en Gemeentelijke Inzet en Projecten.
- De bijstelling bij Programma Stedelijke Ontwikkeling (+ € 7,9 mln) vanuit de clusters Stadsontwikkeling en Stadsbeheer komt vooral voort uit de bijstelling van de formatie waarvoor de budgetten al gereserveerd waren.
- Voor programma Werk en Inkomen (+ € 7,9 mln) geldt de toename van de personeelslasten wordt veroorzaakt door besluiten vanuit de Voorjaarsnota 2023 en een aantal (technische) verschuivingen tussen apparaat en programma danwel inhuur. Het budget bij Inburgering Instroom Statushouders wordt opgehoogd. Bij Rotterdam Inclusief zijn voor de gemeentelijke garantiebanen programmamiddelen omgezet naar apparaatslasten.
- De belangrijkste mutatie voor programma Dienstverlening (+ € 7,5 mln) is de borging van het programma Goed Geregeld. De financiering hiervan komt van de overige clusters. In verband met de omvang van de werkzaamheden zijn de personeelsbudgetten van de gebiedsorganisatie, het programma Menselijke Maat en Klantcontact opgehoogd. Verder is het personeelsbudget van de Stadwinkels opgehoogd waarmee de

verwachte toename in de vraag naar reisproducten op te kunnen vangen. Hiermee kan ook worden voldaan aan de college-target doelstellingen.

- Programma Volksgezondheid (+ € 3,4 mln) is bijgesteld in verband met de prognose van de personeelskosten voor de Coronaorganisatie.
- Directie Burgerzaken en Belastingen voert werkzaamheden uit voor verschillende clusters. Een deel van de bijstelling betreft een compensatie van vanuit Stadsbeheer en Directie Veilig voor de uitvoering van parkeer- en ondermijningswerkzaamheden. Vanwege de toename van de werkzaamheden en wettelijke verplichtingen binnen belastingen is het loonkostenbudget daar opgehoogd. (+ € 2,5 mln).

De stijging van de begrote kosten voor inhuur is met name te zien op de onderstaande programma's. De hoofdlijnen worden toegelicht:

- De bijstelling bij programma Volksgezondheid (+ € 15,6 mln) betreft een raming voor de inhuurkosten voor de coronaorganisatie en inhuur voor de HPV vaccinatiecampagne.
- Bij het programma Overhead is de inhuur op basis van de huidige inzichten bijgesteld (+ € 12,2 mln). De dekking van deze kosten komt middels tijdschrijven op projecten en uit programmalaasten. Ook voor project GREAT is het inhuurbudget verhoogd en komt de dekking uit tijdschrijven op het project.
- Het programma Stedelijke Ontwikkeling (+ € 8,6 mln) heeft een bijstelling gedaan omdat vacatures nog niet zijn ingevuld. Ook is er een toename van het inhuurbudget vanwege het opvoeren van het nieuwe werkpakket.
- Het programma Werk en Inkomen (+ € 4,7 mln) stelt het inhuurbudget bij onder andere als gevolg van de overheveling van personeelsbudget Nieuw Beschut naar Inhuur omdat de uitbetaling van deze medewerkers over het 1e kwartaal 2023 nog plaatsvindt via SSC Flex.
- Het programma Beheer van de Stad heeft een bijstelling gedaan (+ € 3,5 mln) omdat vacatures nog niet vervuld zijn.

Informatievoorziening en automatisering

Pagina 207

Informatievoorziening en IT

[Digitalisering Informatiehuishouding en de Wet open overheid](#)[Project opschonen websites](#)

Digitalisering

Voor het college en de gemeentelijke organisatie staan de maatschappelijke opgaven in de stad centraal. Digitalisering biedt voorzieningen om de dienstverlening te verbeteren en de collegedoelen sneller en beter te realiseren. De ontwikkelingen van digitalisering gaan snel. De manier waarop Rotterdammers werken, onderwijs volgen, wonen, zorg ontvangen, recreëren en zich verplaatsen verandert. De organisatie moet goed toegerust zijn om met deze ontwikkelingen mee te gaan. Dat betekent dat de gemeente over betrouwbare ICT-voorzieningen beschikt, en snel en flexibel inspeelt op nieuwe ontwikkelingen.

De basis hiervoor is vastgelegd in de Digitaliseringsagenda (DA). Die bevat projecten en programma's die de clusters in onderlinge afstemming hebben gekozen. Met deze projecten en programma's maken de clusters hun dienstverlening innovatiever, gebruiksvriendelijker, efficiënter en in een eigentijdse vormgeving. Het traject voor de actualisatie van de DA is begonnen. Oplevering van het rapport en de presentatie is eind juni 2023. Het doorlopen van het proces over de benodigde financiering gebeurt in de tweede helft van 2023.

De speerpunten voor 2023 zijn:

- Verdere invoering van de datastrategie als basis voor de verantwoorde inzet van data.
- De algoritmegovernance van de gemeente Rotterdam is ruim een jaar in werking en is geëvalueerd. De gemeente stelt een plan op voor doorontwikkeling en voert het uit. Eén van de instrumenten binnen deze governance is het algoritmeregister. Daarmee communiceert de gemeente over algoritmetoepassingen naar geïnteresseerden. De eigenaren van het register zijn de algoritme-experts. De algoritme-experts sporen bestaande algoritmetoepassingen op om het algoritmeregister aan te vullen. En ze begeleiden structureel nieuwe toepassingen. De algoritme-experts zijn aanspreekpunt, actief betrokken bij landelijke en Europese ontwikkelingen en houden contact met de externe, onafhankelijke adviescommissie: de Algorithm Advisory Board.
- De verbinding met Europa groeit, ook in relevantie voor Rotterdam. Via en met de inzet van EU-coördinatoren is organisatiebrede betrokkenheid bij Europese subsidieprojecten. Ook werkt de gemeente samen met strategische Europese partners en is er aandacht voor de zich continu ontwikkelende wet- en regelgeving. Het Digital Office Europe heeft een actieve rol. Rotterdam is (vice)voorzitter binnen het Digital Forum van Eurocities. Daarmee versterkt gemeente Rotterdam haar positie in de digitale transformatie en in relatie tot de andere grootstedelijke thema's die in dat netwerk geagendeerd worden.
- De bestuurlijke samenwerking in VNG-verband en met andere grote gemeenten zetten we door. Sinds 1 januari 2023 is het landelijke programma Common Ground officieel van start gegaan. Verschillende gemeenten, VNG en ketenpartners werken samen aan de vernieuwing van informatievoorzieningen om de maatschappelijke opgaven flexibeler, op maat en slimmer te ondersteunen. Het doel van deze samenwerking is één digitale overheidsarchitectuur en één basisinfrastructuur, met gezamenlijke kaders en gezamenlijke voorzieningen: Common Ground en Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering ('1x ontwikkelen, 342x toepassen'). De gemeente Rotterdam werkt samen met de VNG en andere gemeenten aan de ontwikkeling van IT-producten die voor alle gemeenten beschikbaar komen. Zo heeft gemeente Rotterdam het initiatief genomen tot het ontwikkelen van OpenCatalogi: één centrale plek om inzicht te krijgen in landelijk beschikbare en in ontwikkeling zijnde producten voor informatievoorzieningen binnen de overheid. Het doel is om hergebruik te stimuleren door gebruik te maken van producten die ergens anders al beschikbaar zijn.
- Informatiebeveiliging blijft in 2023 een belangrijk onderdeel van de digitaliseringsaanpak. De awareness-campagne 'Blijf Alert' loopt door in 2023. De gemeente zorgt in 2023 dat zij voldoet aan de landelijke verplichtingen, zoals de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO) en het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten: Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA). Daarnaast zet informatiebeveiliging in op professionalisering en ontwikkeling van de gehele securityketen, zowel intern als extern. Ten slotte gaat de securityketen in 2023 door met de uitvoering van haar meerjarenplan met een beschrijving van invoering van producten en diensten in de gemeentelijke organisatie. In maart 2023 is vanuit beveiligingsoogpunt een verbod gekomen op het gebruik van de app TikTok op de werktelefoon van rijksambtenaren. De gemeente Rotterdam heeft haar medewerkers dringend geadviseerd TikTok en

vergelijkbare applicaties van de werktelefoon te verwijderen. Ondertussen loopt er een onderzoek naar technische maatregelen om de mogelijke risico's van dit soort apps te verminderen. Ook volgt gemeente Rotterdam nauwlettend wat andere overheden en de VNG hierover besluiten.

- Met het programma Rotterdamse Digitale Infrastructuur (RDI) werkt onze ICT-organisatie aan vernieuwing van de toegang tot systemen, de digitale werkomgeving, de integratie van data en werkomgevingen, en de IT- en data-infrastructuur. Dat is onder meer nodig voor Anders Werken, de nieuwe en andere manieren van werken in onze organisatie. De voortgang van het programma RDI is opgenomen in de Monitor ICT Projecten (MIP).
- De dienstverlening aan Rotterdammers wordt steeds meer digitaal. Realisatie van generieke ICT-voorzieningen is daarvan een onderdeel, waaronder een veilige publieke WiFi-verbinding (publicroam) en livechat-voorzieningen voor het online aanvragen van diensten. Voor het ophalen van actuele gegevens, zoals subsidieverstrekingen, verhuizingen, bezwaren en vergunningen, zijn verbeteringen via Haal Centraal API's ingebracht. De benodigde gegevens haalt gemeente Rotterdam bij een centrale landelijke of gemeentelijke bron.

Informatiehuishouding en de Wet open overheid

Transparantie van overheidsinformatie staat volop in de belangstelling. De invoering van de Wet open overheid (Woo) op 1 mei 2022, geeft een impuls aan de informatiehuishouding en het actief beschikbaar stellen van informatie. De transparantie van het overheidshandelen vraagt van de gemeente Rotterdam om snel te kunnen laten zien wat, wanneer met wie is gecommuniceerd, en welke acties zijn uitgevoerd. Dat geldt zowel voor het bestuur – gemeenteraad, college, burgemeester – als voor de ambtelijke organisatie.

Inzicht in de communicatie en besluitvorming is ook nodig vanwege de af te leggen verantwoording en bij mogelijke juridische geschillen. De inzichtelijkheid draagt eveneens bij aan de legitimiteit van en daarmee het draagvlak voor het openbaar bestuur. Het programma Rotterdam Transparant is ingesteld voor een soepele invoering van de Wet open overheid binnen de organisatie. De gemeente werkt samen met de G4 en de VNG. Het programma richt zich op de 11 categorieën informatiestromen waarin de overheid verplicht is documenten actief te publiceren. Er is 5 jaar tijd voor invoering van de wet. Het programma richt zich op bewustwording van medewerkers voor transparantie en het aanreiken van hulpmiddelen als 'e-learning' en 'openbaarproof schrijven'. Het verplichte landelijke publicatieplatform PLOOI is niet klaar. Daarom onderzoekt gemeente Rotterdam of een ander IT-platform publicaties in de 11 informatie categorieën kan realiseren.

Informatiehuishouding als randvoorwaarde

Een goede informatiehuishouding is en blijft een randvoorwaarde om informatie te kunnen vinden en ontsluiten. Het gaat om de vindbaarheid en volledigheid van een enorme hoeveelheid gegevens. De stroom aan digitale en deels papieren informatie is heel groot. Zo ook het aantal te beheren IT-systemen en applicaties. Ook de variatie in verschijningsvormen is groot: documenten, gegevensbestanden, e-mail, data, sms, audio- en videobeelden, et cetera. Voor een goed beheer en uitvoering is ook samenhang nodig met openbaarheid, privacybescherming en informatiebeveiliging.

Sinds 2022 heeft elk cluster kennisgemaakt met de staat van de eigen informatiehuishouding via het Volwassenheidsmodel. Daarin zijn scores opgenomen over de kwaliteit, het informatiebeheerplan en de volledigheid van beschreven processen.

Afhandeling van Woo verzoeken

Iedereen kan [een verzoek indienen](#) om informatie te ontvangen die de gemeente heeft. Er is een stijgende trend van het aantal - vaak complexe - verzoeken dat de gemeente jaarlijks ontvangt. In de afgelopen jaren lag het aantal verzoeken tussen de 200 en 300. In 2022 waren dat er 315. In het eerste kwartaal van 2023 heeft de gemeente al bijna de helft van het totaal aantal verzoeken in 2022 ontvangen. De verzoeken zijn verschillend van aard, omvang en onderwerp. Afgehandelde Woo-verzoeken publiceert de gemeente op [de website](#). Het college informeert de raad via de P&C-cyclus over de ontvangen verzoeken en de afhandeltermijn. Dit gebeurt na een op 8 april 2021 aangenomen [motie](#).

Sinds de Woo is ingegaan op 1 mei 2022 is de maximale wettelijke afhandeltermijn verkort van acht naar zes weken. Het uitgangspunt is verzoeken af te handelen binnen vier weken, met een uitloop van twee weken. Vanaf januari tot en met 1 mei 2023 heeft de gemeente 148 verzoeken ontvangen. Daarvan zijn er nog 105 in behandeling. 53% procent van de verzoeken is binnen de termijn van vier weken afgehandeld. Dat is een teruggelopen t.o.v. in 2022 (61%).

In maart 2022 is een gespecialiseerd Woo-team begonnen. Dit team begeleidt medewerkers in de organisatie in de afhandeling van Woo-verzoeken op een uniforme en zorgvuldige wijze. Het Woo-team zet in op het versnellen van het afhandelen van Woo-verzoeken. Het afhandelen van Woo-verzoeken is helaas wel bewerkelijk en zal dat blijven. Ondanks de inspanningen om het proces te verbeteren. Het is mogelijk nooit te realiseren om van de Woo-verzoeken op tijd af te handelen. Ook andere overheden worstelen hiermee. Zie het [rapport van de Open State foundation](#) over de afhandeling van Wob-verzoeken bij het Rijk.

Project opschonen websites

De gemeente is een concernbreed traject gestart om het aantal websites te verminderen en/of te laten voldoen aan wet- en regelgeving. Inmiddels is de hoeveelheid externe websites en domeinnamen teruggebracht van 360 naar 115. Hiermee is het einde nog niet in zicht, momenteel werken meerdere sites aan een overgang naar Rotterdam.nl.

Privacy en AVG

Pagina 208

Privacy

Ook het afgelopen jaar zijn weer stappen gezet in het privacybeleid van de gemeente. Bij medewerkers is een groeiend bewustzijn dat de organisatie beschikt over veel en vaak gevoelige gegevens van burgers. En dat die

gegevens veilig moeten zijn, juist bij de overheid.

Eind 2022 is het plan van aanpak afgerond en zijn procedures, zoals rechten van betrokkenen en protocol datalekken, geëvalueerd en vastgelegd.

Ook zijn bijna alle DPIA's afgerond. Een DPIA is een onderzoek naar de privacyrisico's van een bepaalde verwerking van gegevens en beschrijft de maatregelen die nodig zijn om die risico's te verkleinen. Ook dat is een mooi resultaat, waarbij wel aandacht nodig is voor de uitvoering in de praktijk.

Hiermee is een belangrijke stap gezet om privacyrisico beter in de hand te hebben. Nu de basis voor een groot deel op orde is, komt er ruimte om een strategische visie op privacy te ontwikkelen voor de langere termijn.

Uitdagingen

De gemeente heeft flinke ambities als het gaat om datagedreven werken. Door hergebruik van gegevens kan de gemeente veel kennis vergaren op allerlei terreinen. Datatechnologie, zoals algoritmes, helpt de gemeente om met data het beleid en de dienstverlening aan Rotterdammers te verbeteren. Een deel van die data zijn persoonsgegevens. Het gebruik daarvan geeft privacyrisico's, bijvoorbeeld op het ontstaan van een datalek.

Voor hergebruik van persoonsgegevens gelden daarom binnen de AVG specifieke regels. Die regels vertaalt de gemeente naar een beleidskader voor verantwoord gebruik van persoonsgegevens bij datagedreven werken. Dat beleidskader is ook van toepassing op algoritmes. Rondom het gebruik van algoritmes gelden ook aanvullende maatregelen, zoals een ethische toetsing en extern toezicht door een Algorithm Advisory Board (AAB), met experts van buiten de gemeente.

Voor Rotterdammers is het belangrijk dat transparant is waarvoor de gemeente hun gegevens gebruikt. Het algoritmeregister en het register van verwerkingen staan op de gemeentelijke website en worden regelmatig aangevuld. Inmiddels staan er 76 samenvattingen van DPIA's in het register.

Audits en control

Pagina 209

Audits en control

Algemeen

In opdracht van het college of de concerndirectie voert Concern Auditing audits uit op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid van processen, systemen, projecten, programma's en organisatieonderdelen.

Directie Middelen en Control is er om de organisatie en het bestuur te adviseren bij en toe te zien op het sturen, beheersen en verantwoorden, zodat de doelen voor Rotterdam gerealiseerd worden.

Doorontwikkeling stuurinformatie en P&C

De doorontwikkeling van de stuurinformatie omvat meerdere projecten die bijdragen aan een betere sturing van gemeentelijke activiteiten en daarmee tot een meer doeltreffende en doelmatige gemeente Rotterdam.

Voor een goede sturing van de organisatie is het van belang dat periodiek op alle niveaus van de organisatie sturingsgesprekken plaatsvinden, op basis van betrouwbare stuurinformatie die geënt is op de doelstellingen die door het gemeentebestuur zijn bepaald en vastgelegd in de programma's. De stuurinformatie is beschikbaar in Voortgangsrapportages en in een Concerndashboard. Het project werkt aan het automatisch genereren van deze Voortgangsrapportages. De eerste voortgangsrapportages zijn in gebruik genomen. Andere rapportages zijn in voorbereiding. Het Concerndashboard kan dagelijks worden geraadpleegd met de bedrijfsvoeringsinformatie t/m de vorige dag.

Onderdeel van het project is ook het Verbeteren van de P&C producten. De raad heeft aangegeven de P&C documenten beleidsmatiger en overzichtelijker te willen. Met ingang van de nieuwe collegeperiode is de opzet van de begroting vernieuwd. Begin 2023 is de nieuwe opzet met de raadsfracties geëvalueerd en zijn nieuwe verbeterpunten voorgesteld.

Auditprogramma

Concern Auditing voert, in opdracht van het college en/of de concerndirectie, audits uit op het gebied van doelmatigheid en doeltreffendheid van processen, systemen, projecten, programma's en beleid.

Jaarlijks wordt een auditprogramma opgesteld. Het huidige auditprogramma bevat de volgende auditonderwerpen:

- Wijk aan Zet
- Collegetargets
- Uitvoeringstoets(en) op een aantal collegeambities (nog te bepalen)
- Organisatiereflectie van enkele directies

Daarnaast bevat het auditprogramma audits, die jaarlijks terugkeren:

- Grote projecten (GREAT, Cultuurcampus)
- Integriteit
- Informatieveiligheid.

Financiële kengetallen

Pagina 210

Financiële kengetallen

Voor de sturing op en de verantwoording over de financiële positie van de gemeente wordt gebruikt gemaakt van verschillende financiële kengetallen.

Beleid

De basis voor houdbare gemeentefinanciën is gelegen in een meerjarenbegroting die structureel en reëel in evenwicht is. Houdbare gemeentefinanciën vergen echter meer dan dat. Zo wil de gemeente in geval van financiële tegenslag voldoende mogelijkheden hebben om de eerste klappen op te vangen.

De houdbaarheid van de gemeentefinanciën kent twee aspecten:

- Voldoende weerbaarheid. Het betreft de mogelijkheden om op korte termijn financiële klappen te kunnen incasseren zonder direct in de begroting en daarmee in de beleidsambities te hoeven ingrijpen.
- Voldoende flexibiliteit van de begroting. Het betreft de snelheid waarmee de lasten kunnen worden verlaagd en de baten kunnen worden verhoogd. De flexibiliteit van de begroting (ook wel wendbaarheid genoemd) wordt beperkt door verplichtingen die voor meerdere jaren zijn of worden aangegaan. Het gaat dan om bijvoorbeeld verplichtingen als gevolg van schulden (rente en aflossing van opgenomen geldleningen), kapitaallasten van investeringen, apparaatslasten, beheer- en onderhoudslasten.

Voor de houdbaarheid van de gemeentefinanciën zijn weerbaarheid en flexibiliteit dus belangrijke termen. Wenselijk is dat de gemeenteraad een integraal beeld krijgt van de consequenties van beslissingen voor de houdbaarheid van de begroting. Kengetallen kunnen de gemeenteraad ondersteunen bij het maken van afwegingen. Onderstaande tabel geeft weer welke kengetallen hiervoor worden gebruikt. Met uitzondering van de kapitaallastenratio zijn alle kengetallen wettelijk voorgeschreven. Behoudens de kasgeldlimiet en de renterisiconorm zijn de wettelijk voorgeschreven kengetallen niet van een wettelijke norm voorzien. Wel heeft de provincie Zuid-Holland, in zijn rol van financieel toezichthouder, zogeheten 'signaalwaarden' geïntroduceerd.

Kengetallen houdbare Rotterdamse gemeentefinanciën

Weerbaarheid

- Weerstandsvermogen*
- Solvabiliteitsratio*

Flexibiliteit: Saldo begroting

- Reguliere exploitatieruimte*
- Structurele exploitatieruimte*
- Belastingcapaciteit*

Flexibiliteit: Schuld

- Netto schuldquote*
- Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen*
- Kasgeldlimiet*

- Renterisiconorm*

Flexibiliteit: Investerings

- EMU-saldo*
- Kapitaallastenratio
- Kengetal grondexploitaties*

*Deze kengetallen zijn wettelijk voorgeschreven.

Financiële kengetallen zijn getallen die de verhouding uitdrukken tussen bepaalde onderdelen van de begroting en de balans. Ze helpen bij de beoordeling van de financiële positie.

Het is niet wenselijk om een individueel kengetal te gebruiken voor de beoordeling van de financiële positie. De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld geven van de financiële positie. Centraal in de beoordeling staan naar het oordeel van het college het exploitatiesaldo (regulier en structureel) en het weerstandsvermogen. De andere kengetallen zijn zinvolle zijlichten.

Regulier exploitatiesaldo

Het reguliere exploitatiesaldo betreft het verschil tussen de lasten en de baten. Het reguliere exploitatiesaldo voor 2023 en verder is begroot op 0. De begroting is 'sluitend'; er is geen sprake van een begrotingstekort, noch van een begrotingsoverschot.

Regulier exploitatiesaldo (bedragen x € 1 mln)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Baten exclusief onttrekkingen en vrijval aan reserves	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Lasten exclusief toevoegingen aan reserves	4.152	4.388	4.436	4.245	4.163	4.102	4.097
Onttrekkingen en vrijval reserves	193	225	461	107	81	70	65
Toevoegingen aan reserves	145	623	322	135	170	159	164
Regulier exploitatiesaldo	-27	85	0	0	0	0	0
Norm o.g.v. BBV: evenwicht							

Structureel exploitatiesaldo

De Gemeentewet schrijft voor dat de begroting structureel in evenwicht is. Hiervan kan worden afgeweken indien aannemelijk kan worden gemaakt dat het structurele evenwicht in de komende jaren tot stand zal worden gebracht. Om te kunnen vaststellen of aan dit wettelijke voorschrift wordt voldaan, wordt het structureel exploitatiesaldo gepresenteerd. Het structureel exploitatiesaldo betreft het verschil tussen de structurele lasten en de structurele baten. Indien de begroting niet structureel in evenwicht is, kan de Provincie Zuid-Holland de gemeente onder verscherpt toezicht plaatsen.

Het structureel exploitatiesaldo is alle jaren van de meerjarenraming (2024 - 2027) positief. Dit betekent dat de gemeente Rotterdam in alle jaren de structurele lasten kan dekken door structurele baten en dus voldoet aan de daarvoor gestelde eisen. Bijzonderheid is de baat 'verwachte extra Rijksbijdrage' in het programma Zorg, welzijn en wijkteams en de soortgelijke baat voor inburgering op het programma Armoede, Schuldhulpverlening, Inburgering en Samenleving. Hoewel wij er van uit gaan dat onze lobby hiervoor terecht is en deze baat dus reëel is, hebben we in overleg met onze toezichthouder (provincie Zuid-Holland) besloten deze toch direct als incidenteel aan te merken. Dit omdat het nog zeer onzeker is en daarmee niet voldoet aan de kaders die de provincie stelt voor een reële, structurele baat.

Het structureel exploitatiesaldo wordt in toenemende mate gezien als belangrijk sturingsinstrument. Daarnaast heeft de provincie vorig jaar in een handreiking verschillende verduidelijkingen gegeven over hoe met verschillende situaties omgegaan moet worden. Dit heeft er al toe geleid dat een flink aantal verbeterlagen zijn gemaakt in de wijze waarop deze indicator tot stand komt. Ook dit jaar zijn er correcties doorgevoerd. Er kan dan ook geen 1-op-1 vergelijking gemaakt worden met de cijfers van vorige jaren. Dit is een lopend proces, waardoor ook in 2023 nog verschillende slagen gemaakt zullen worden.

In 2023 is het structureel exploitatiesaldo negatief. De besparingen in deze Voorjaarsnota zullen namelijk voornamelijk pas in latere jaren geëffectueerd worden. Vanaf 2024 is het structureel exploitatiesaldo weer op orde.

Structureel exploitatiesaldo (bedragen x € 1 mln)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Structurele baten exclusief onttrekkingen aan reserves	3.509	3.830	3.988	4.063	4.057	4.003	4.010
Structurele lasten exclusief toevoegingen aan reserves	3.294	3.761	4.124	4.049	4.001	3.955	3.952
Structurele onttrekkingen aan reserves	12	12	15	18	16	18	22
Structurele toevoegingen aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Structureel exploitatiesaldo	226	82	-121	32	72	65	80
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Structureel exploitatiesaldo (%)	5,6%	1,7%	-2,8%	0,8%	1,7%	1,6%	1,9%
Norm o.g.v. BBV: evenwicht							

Weerstandvermogen

Het weerstandvermogen geeft een indicatie van de mate waarin de gemeente in staat is om niet begrote financiële tegenvallers op te vangen, zonder de noodzaak om direct te bezuinigen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt bepaald op basis van een inventarisatie en analyse van de risico's die de gemeente loopt. In het Coalitieakkoord Eén Stad 2022-2026 is opgenomen dat wordt gestreefd naar een weerstandvermogen van minimaal 1,0.

Zichtbaar in onderstaande tabel is dat in de eerste jaren van de meerjarenraming het weerstandsvermogen een dip vertoont, vanaf 2025 is het weerstandsvermogen weer circa 1,0. De belangrijkste oorzaak voor deze dip in het weerstandsvermogen is de daling van de beschikbare weerstandscapaciteit door onder andere de cao-stijging waarvoor de gemeente niet wordt gecompenseerd.

De voorgestelde besparingen in deze Voorjaarsnota hebben veelal pas in latere jaren effect. Het college accepteert daarom een tijdelijke dip in het weerstandsvermogen. De structurele lasten worden meerjarig gedekt door de structurele baten, de begroting is meerjarig in evenwicht tevens is het weerstandsvermogen vanaf 2025 terug op orde gebracht.

Voor een nadere toelichting verwijzen we naar [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#).

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandscapaciteit	302	274	169	172	198	214	248
Benodigde weerstandscapaciteit	222	182	190	200	202	206	211
Weerstandsvermogen	1,36	1,51	0,89	0,86	0,98	1,04	1,17
Norm gemeente Rotterdam o.g.v. Coalitieakkoord 2022-2026: minimaal 1,0							

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het wordt berekend door het eigen vermogen af te zetten tegen het totale vermogen (i.c. het balanstotaal). Het eigen vermogen is opgebouwd uit de algemene reserve, de bestemmingsreserves en het (reguliere) exploitatiesaldo.

De reservepositie lijkt zich de komende jaren gunstig te ontwikkelen. Dit is onder andere het gevolg van twee grote erfpachtconversies. De solvabiliteitsratio valt voor alle jaren van de meerjarenraming in de categorie minst risicovol.

Solvabiliteitsratio (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Eigen vermogen	2.331	2.815	2.675	2.703	2.792	2.881	2.979
Balanstotaal	4.162	4.396	4.796	5.092	5.310	5.538	5.485
Solvabiliteitsratio	56,0%	64,0%	55,8%	53,1%	52,6%	52,0%	54,3%
Signaleringswaarde opgesteld door Provincie Zuid-Holland: > 50% is minst risicovol, 20 - 50% is neutraal, < 20% is meest risicovol							

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft weer hoe de lokale lastendruk in de gemeente Rotterdam zich verhoudt tot het landelijk gemiddelde. Het geeft hiermee een indicatie van de ruimte om extra inkomsten uit belastingen te genereren.

De belastingcapaciteit wordt berekend door de totale woonlasten van een meerpersoonshuishouden van de gemeente in enig jaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorafgaande jaar en uit te drukken in een percentage.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de ontwikkeling van de belastingcapaciteit. De cijfers in de onderstaande tabel zijn voor het jaar 2023 gelijk aan de cijfers die in de Begroting 2023 zijn gepresenteerd. De belastingcapaciteit wordt alleen bij begroting en bij jaarstukken berekend. Tot en met 2021 werd de gemiddelde aanslag OZB-woning berekend voor koop- én huurwoningen tezamen. Vanaf 2022 wordt alleen het gemiddelde voor koopwoningen gepresenteerd. Dit verklaart de stijging tussen 2021 en 2022. De gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden zijn op grond van de vastgestelde tarieven 2023 licht gestegen t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten. Het tarief afvalstoffenheffing (ASH) is niet gestegen t.o.v. 2022. De belastingcapaciteit behoudt in 2023 een waarde die door de Provincie Zuid-Holland als 'neutraal' wordt beoordeeld.

De onderlinge vergelijking van de hoogte van gemeentelijke tarieven verdient een aantal nuanceringen. Gemeenten kunnen namelijk binnen dezelfde kaders van wet- en regelgeving onderling verschillende keuzen en afwegingen maken, bijvoorbeeld rond het voorzieningenniveau voor de inwoners en rond de opgaven voor gemeenten vanwege de eigen fysieke en sociaaleconomische situatie en de kosten die zij daarvoor willen maken. Het gaat bij dat laatste bijvoorbeeld om welke kosten gemeenten toerekenen aan een tarief, een keuze voor een alternatieve dekking van kosten en om de bepaling welk percentage van kostendekkendheid de tarieven moeten hebben.

Belastingcapaciteit (bedragen x € 1)	2021	2022	2023
OZB-lasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	192	260	277
Afvalstoffenheffing voor een gezin	377	384	414
Rioolheffing voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	226	236	259
Eventuele heffingskorting	0	0	30
Totale woonlasten voor gezin bij gemiddelde WOZ-waarde	795	880	919
Woonlasten landelijk gemiddelde voor gezin in t-1	776	868	904
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde in t-1	1,02	1,01	1,02

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft daarmee een indicatie van de mate waarin de rente en de aflossingen op de exploitatie drukken.

Onderstaande tabel geeft een beeld van de recente ontwikkeling van de netto schuldquote. De netto schuldquote is de gehele periode ruim onder de 90% en valt daarmee in de categorie minst risicovol.

Netto schuldquote (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vaste schulden	601	677	990	1.257	1.387	1.526	1.375
Netto vlottende schuld	556	221	448	448	448	448	448
Overlopende passiva	570	563	563	563	563	563	563
Financiële activa excl. verstrekte leningen en kapitaalverstrekking	0	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	-455	-509	-431	-431	-431	-431	-431
Liquide middelen	0	-14	0	0	0	0	0
Overlopende activa	-305	-369	-369	-369	-369	-369	-369
Saldo	966	569	1.201	1.469	1.598	1.737	1.586
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (saldo / totale baten)	23,7%	11,7%	28,0%	34,4%	37,6%	41,5%	37,8%
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol							

Netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen

De netto schuldquote wordt zowel in- als exclusief doorgeleende gelden gepresenteerd. Op die manier wordt duidelijk in beeld gebracht wat het aandeel van de door de gemeente verstrekte leningen is en wat dit betekent voor de schuldpositie.

Het kengetal wordt op dezelfde wijze berekend als de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden betrokken. Een aanzienlijk deel van de opgenomen gelden is doorgeleend aan woningcorporaties en deelnemingen. Dit bedrag neemt de komende jaren wel gestaag af.

De ontwikkeling van de netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen laat een vergelijkbaar beeld zien als de ontwikkeling van de netto schuldquote. De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen valt voor alle jaren in de categorie minst risicovol.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Vaste schulden	601	677	990	1.257	1.387	1.526	1.375
Netto vlottende schuld	556	221	448	448	448	448	448
Overlopende passiva	570	563	563	563	563	563	563
Financiële activa incl. verstrekte leningen en excl. kapitaalverstrekking	-115	-101	-84	-70	-56	-43	-41
Uitzettingen < 1 jaar	-455	-509	-431	-431	-431	-431	-431

Liquide middelen	0	-14	0	0	0	0	0
Overlopende activa	-305	-369	-369	-369	-369	-369	-369
Saldo	851	469	1.117	1.399	1.542	1.694	1.545
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Netto schuldquote gecorrigeerd voor leningen (saldo / totale baten)	20,9%	9,6%	26,0%	32,7%	36,3%	40,4%	36,8%
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 90% is minst risicovol, 90-130% is neutraal, > 130% is meest risicovol							

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet betreft een plafond voor de kortlopende schuld van de gemeente, met als doel een te grote gevoeligheid voor rentefluctuaties op de kortlopende schuld te voorkomen. De kasgeldlimiet is wettelijk bepaald op 8,5% van het begrotingstotaal.

Indien de kortlopende schuld van een gemeente voor het derde achtereenvolgende kwartaal de kasgeldlimiet overschrijdt, dient de gemeente haar toezichthouder hiervan op de hoogte te stellen en een plan voor te leggen om het daaropvolgende kwartaal weer aan de kasgeldlimiet te voldoen.

In de meerjarenraming is geen overschrijding van de kasgeldlimiet voorzien, de gemeente voldoet daarmee aan de wettelijke norm.

Kasgeldlimiet (bedragen x € 1 mln)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	3.937	4.151	4.354	4.381	4.381	4.381	4.381
Kasgeldlimiet o.g.v. wet Fido: 8,5% van grondslag	335	353	370	372	372	372	372
Gemiddelde korte schuld	189	191	100	300	300	300	300
Gemiddelde korte middelen	-56	-99	0	0	0	0	0
Gemiddelde netto korte schuld	132	92	100	300	300	300	300
In % begroting	3,4%	2,2%	2,3%	6,8%	6,8%	6,8%	6,8%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	202	261	270	72	72	72	72

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om toekomstige renterisico's op de kortlopende schuld te beperken. De renterisico's worden berekend als de som van de aflossingen en de renteherzieningen op de bestaande langlopende schuld.

Er geldt een wettelijke norm. Het totale jaarlijkse renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal. De renterisiconorm dwingt daarmee tot spreiding van de aflossingen en renteherzieningen. Er wordt meerjarig ruim voldaan aan de wettelijke norm voor het renterisico.

Renterisiconorm (bedragen x € 1 mln)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	3.937	4.151	4.354	4.381	4.381	4.381	4.381
Renterisiconorm o.g.v. wet Fido: 20% van grondslag	787	830	871	876	876	876	876
Renteherzieningen	0	0	0	50	0	0	0
Aflossingen	415	25	105	185	100	101	87
Risicobedrag	415	25	105	235	100	101	87
In % begroting	10,5%	0,6%	2,4%	5,4%	2,3%	2,3%	2,0%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	373	805	766	641	776	776	789

EMU-saldo

EU-lidstaten mogen een EMU-tekort realiseren van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp). In dit maximale tekort mogen, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel hebben. In de septembercirculaire Gemeentefonds 2023 zijn de individuele referentiewaarden gepubliceerd, die de afzonderlijke gemeenten in 2023 als richtsnoer kunnen hanteren. De referentiewaarde voor Rotterdam bedraagt - € 167 mln. Een individuele EMU-referentiewaarde is geen norm, maar een indicatie van het aandeel dat een provincie of gemeente in de gezamenlijke tekortnorm heeft.

De begroting van gemeenten wordt opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten. Het EMU-saldo wordt echter niet berekend op basis van baten en lasten, maar op basis van ontvangsten en uitgaven. Anders dan in het stelsel van baten en lasten drukken investeringsuitgaven en aan- en verkopen in het jaar waarin de transactie wordt gedaan volledig op het EMU-saldo. Er wordt geen rekening gehouden met afschrijvingen, noch met toevoegingen aan reserves en voorzieningen. De afwijkende berekening van het EMU-saldo kan ertoe leiden dat een gemeente bij een sluitende begroting een EMU-tekort realiseert.

In komende jaren lijkt onze gemeente een EMU-tekort te gaan realiseren. De ervaring leert dat het EMU-saldo, als gevolg van planningsoptimisme bij investeringen, bij jaarrekening altijd positiever uitvalt dan in de begroting werd aangenomen. Mocht het EMU-tekort toch hoger uitvallen dan de referentiewaarde, dan zal dit slechts consequenties kunnen hebben, indien de Europese Unie Nederland een sanctie oplegt wegens overschrijding van de EMU-normen én indien het collectieve aandeel van de gemeenten in het EMU-tekort hoger is dan 0,27% van het bbp. Dit risico wordt klein geacht. Het is niettemin zaak om de vinger aan de pols te houden.

EMU-saldo (bedragen x € 1 mln)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027

1. Exploitatiesaldo voor toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-75	483	-139	28	89	89	98
2. Mutaties (im)materiele vaste activa	-108	-123	-529	-326	-206	-227	-2
3. Mutatie voorzieningen	-6	16	0	0	0	0	0
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-44	21	19	16	-26	-14	52
5. Boekwinst bij verkoop effecten en (im)materiele vaste activa							
Berekend EMU-saldo	-232	397	-649	-282	-144	-152	148

Kapitaallastenratio

De kapitaallastenratio wordt berekend door het totaal van rente- en afschrijvingslasten (met betrekking tot schulden en investeringen) af te zetten tegen de totale baten (excl. onttrekkingen aan reserves). Niet alleen het aangaan van schuld leidt tot lasten die de flexibiliteit van de begroting negatief beïnvloeden, hetzelfde geldt voor investeringen. Investerings leiden tot kapitaallasten, die gedurende de afschrijvingstermijn van de investering als last op de begroting drukken, waardoor de flexibiliteit van de begroting afneemt. Er geldt geen wettelijke of andere norm voor deze ratio. Er is op dit moment geen zinvolle signaleringswaarde voor dit kengetal te bepalen op basis van literatuur of de praktijk van andere gemeenten.

Kapitaallastenratio	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Rentelasten	15	14	21	40	50	55	57
Afschrijvingen	133	145	147	170	179	186	196
Saldo	148	159	168	210	229	241	253
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Kapitaallastenratio	3,6%	3,3%	3,9%	4,9%	5,4%	5,7%	6,0%

Kengetal grondexploitaties

Het kengetal grondexploitaties geeft een indicatie van het financiële risico dat de gemeente loopt in verband met zijn grondportefeuille. Het kengetal wordt berekend door de boekwaarde van de grondexploitaties af te zetten tegen de totale baten van de gemeente (excl. onttrekkingen aan reserves). De boekwaarde van de grondexploitaties is negatief, doordat de gemeente in het verleden verliezen heeft genomen op de grondexploitaties. Een negatief kengetal betekent dat er geen boekwaarde is die moet worden terugverdiend door verkoop van grond. De gemeente loopt dus beperkt risico op zijn voorraden grond.

Grondexploitaties (in %, bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Bouwgronden in exploitatie	-111	-146	-165	-181	-155	-141	-193
Totale baten (exclusief mutatie reserves)	4.077	4.871	4.296	4.273	4.252	4.191	4.196
Ratio grondexploitaties	-2,7%	-3,0%	-3,8%	-4,2%	-3,6%	-3,4%	-4,6%
Signaleringswaarden Provincie Zuid-Holland: < 20% is minst risicovol, 20-35% is neutraal, > 35% is meest risicovol							

Ontwikkeling

In onderstaande tabel is aangegeven hoe de financiële kengetallen zich ontwikkelen ten opzichte van de oorspronkelijke begroting voor 2023.

De financiële kengetallen tonen dat de financiële positie van de gemeente solide is. Er is meerjarig een positief structureel exploitatiesaldo, waarbij de structurele lasten worden gedekt door structurele baten. De solvabiliteitsratio ligt boven het minimumpercentage (20%) dat door de Provincie Zuid-Holland als risicovol wordt beschouwd. De netto-schuldquote past in de categorie die door de provincie als 'minst risicovol' wordt beschouwd. We voldoen aan de wettelijke financieringsvoorschriften (i.c. de kasgeldlimiet en de renterisiconorm) en het risico met betrekking tot de grondexploitaties is gering.

Met betrekking tot de ontwikkeling van de kengetallen ten opzichte van de begroting 2023 valt op dat bij de eerste herziening het weerstandsvermogen gedaald is. De belangrijkste oorzaak voor deze dip in het weerstandsvermogen is de daling van de beschikbare weerstandscapaciteit door onder andere de cao-stijging waarvoor de gemeente niet wordt gecompenseerd. De voorgestelde besparingen in deze Voorjaarsnota hebben veelal pas in latere jaren effect. Het college accepteert daarom een tijdelijke dip in het weerstandsvermogen.

Ontwikkeling financiële kengetallen	Oorspronkelijke begroting 2023	1e herziening 2023
Regulier exploitatiesaldo (x € 1 mln)	0	0
Structureel exploitatiesaldo (%)	0,0%	-2,8%
Weerstandsvermogen	1,07	0,89
Solvabiliteitsratio (%)	53,9%	55,8%
Belastingcapaciteit* (%)	102%	102%
Netto schuldquote (%)	32,8%	28,0%
Netto schuldquote, gecorrigeerd voor verstrekte leningen (%)	30,8%	26,0%
Ruimte t.o.v. kasgeldlimiet (x € 1 mln)	70	270
Ruimte t.o.v. renterisiconorm (x € 1 mln)	716	766
EMU-saldo (x € 1 mln)	-328	-649
Kapitaallastenratio (%)	4,2%	3,9%

Financiering

Pagina 211

Financiering

De treasuryfunctie van de gemeente omvat alle activiteiten die voorzien in de financieringsbehoefte van de gemeente. De gemeente moet altijd over voldoende geld beschikken om aan alle verplichtingen te kunnen voldoen: het op tijd betalen van uitkeringen, subsidies, salarissen en facturen van derden. Hiervoor trekt de gemeente op dagelijkse basis korte geldleningen aan. Om investeringen in de stad mogelijk te maken, trekt de gemeente geldleningen aan met een langere looptijd. Het financieringsbeleid is nodig om de rente die de gemeente moet betalen op de aangetrokken leningen te beheersen en de daarmee samenhangende risico's te beperken. Het andere belangrijke aandachtsveld binnen de treasuryfunctie betreft het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties door de gemeente bij de uitoefening van haar publieke taak.

[Beleidsontwikkeling financiering](#) [Rente](#) [Wettelijke normen](#) [Renterisicobeheer](#) [Leningverstrekking](#) [Garantieverlening](#) [Kredietrisicobeheer](#)

Beleidsontwikkeling

Financiering

De [Wet financiering decentrale overheden \(Wet fido\)](#) geeft de wettelijke kaders voor de treasuryfunctie van decentrale overheden. Een belangrijk uitgangspunt van de wet is dat een gemeente voorzichtig moet omgaan met publieke middelen. Dit uit zich onder andere in de beheersing van renterisico's. Hierbij gelden als wettelijke normen de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Het kan voorkomen dat de gemeente in een bepaalde periode overtollig geld heeft. Op dat moment heeft de gemeente meer geld op de bankrekeningen staan dan strikt noodzakelijk is. Als ze dat geld niet uitleent aan medeoverheden en de omvang is hoger dan een bepaald drempelbedrag, dan moet de gemeente dat geld aanhouden in 's Rijks schatkist. Dit wordt 'verplicht schatkistbankieren' genoemd. Ook stelt de Wet fido strenge eisen aan de kredietwaardigheid van tegenpartijen en de te gebruiken instrumenten. Artikel 212 van de [Gemeentewet](#) verplicht de gemeente de gemeentelijke regelgeving voor de financieringsfunctie vast te leggen. Dit heeft de gemeente gedaan in de vigerende [Verordening financiën Rotterdam 2021](#), die verder is uitgewerkt in het [Treasurystatuut Rotterdam 2021](#).

De financiering van de gemeentelijke investeringen vindt plaats met reserves en voorzieningen – de interne financieringsmiddelen – en met extern aangetrokken geldleningen. De gemeente rekent ook rente over de reserves en voorzieningen. De rentevergoeding die wordt toegerekend aan de reserves en voorzieningen wordt

de 'bespaarde rente' genoemd. De bespaarde rente is geen uitgave zoals de werkelijke rente die de gemeente voor opgenomen geldleningen moet betalen, maar blijft binnen de eigen begroting. De bespaarde rente wordt toegevoegd aan de bestemmingsreserve Rotterdamse investeringsmotor (RIM).

De totale gemeentelijke financieringskosten bestaan daarmee uit de externe rentelasten over de opgenomen geldleningen en de berekende rentelasten over de interne financieringsmiddelen. De gemeente werkt met een omslagrentemethodiek. Dat wil zeggen dat de gemeentelijke financieringskosten via het [taakveld treasury](#) worden toegerekend aan de overige gemeentelijke taakvelden op basis van de boekwaarde van desbetreffende investeringen op de balans.

In het [Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten \(BBV\)](#) zijn bepalingen en richtlijnen opgesteld voor de berekening van de bespaarde rente, de omslagrente die wordt toegerekend aan de investeringen en de omslagrente die wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie (BIE). Jaarlijks worden op basis van de BBV-richtlijnen de verschillende interne rentepercentages berekend. Dit gebeurt in het voorjaar voorafgaand aan het nieuwe begrotingsjaar, zodat er voldoende tijd is om eventuele wijzigingen te kunnen doorrekenen in de begrotingscijfers voor de meerjarenbegroting. Vanwege de grote onzekerheden is er voor gekozen om de omslagrente investeringen met 1,50% in 2023 ongewijzigd te houden ten opzichte van 2022. Ook de bespaarde rente die wordt berekend over de reserves en voorzieningen blijft met 1,50% gelijk in 2023. De bestendige gedragslijn is om beide rentepercentages aan elkaar gelijk te houden. De omslagrente BIE wordt bepaald als het gewogen gemiddelde rentepercentage van de bestaande leningenportefeuille, naar de verhouding vreemd vermogen / totaal vermogen. Deze omslagrente BIE komt uit op 0,8%. Voor de omslagrente BIE vindt volgens de BBV-richtlijnen bij jaarrekening nacalculatie plaats op basis van de werkelijk gerealiseerde rentelasten. Daarnaast bestaan er rijksregels voor het toerekenen van rente aan de Voorziening pensioenen bestuurders. Aan deze voorziening moet jaarlijks een toevoeging plaatsvinden voor het percentage waartegen de voorziening contant is gemaakt. Volgens voorschriften van het Rijk is de rentetoerekening voor pensioenvoorzieningen voor 2022 en verder gesteld op 0,528%.

In de begroting 2023 en verder worden de volgende interne rentepercentages onderscheiden:

- Omslagrente bouwgronden in exploitatie: 0,8%
- Omslagrente investeringen: 1,5%
- Bespaarde rente: 1,5%
- Rentetoerekening pensioenvoorziening bestuurders: 0,528%

Bij de voorjaarsnota 2023 wordt bekeken of deze percentages moeten worden aangepast.

Leningverstrekking en garantieverlening

Gemeenten mogen volgens de Wet fido uitsluitend geldleningen verstrekken en garanties verlenen uit hoofde van de publieke taak. We spreken van een publieke taak wanneer overheidsingrijpen noodzakelijk is om een maatschappelijk belang te realiseren. De gemeenteraad bepaalt wat tot de publieke taak behoort en besluit of bij marktfalen overheidsingrijpen noodzakelijk is. Bij het verstrekken van geldleningen en garanties is een motivering van de overwegingen voor dit overheidsingrijpen vereist. De gemeenteraad en de toezichthouder, de Provincie

Zuid-Holland, moeten dit kunnen toetsen. Een belangrijke overweging voor de gemeenteraad hierbij is of de te ondersteunen activiteiten direct of indirect van belang zijn voor de eigen inwoners. Daarnaast moet worden overwogen of de gemeente de meest geëigende overheidspartij is om deze activiteiten te ondersteunen.

De [Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014](#) biedt het kader voor het verstrekken van leningen en de verlening van garanties voor rechtspersonen. Bij leningverstrekking of garantieverlening stelt de gemeente zich terughoudend op volgens het "nee, tenzij" principe. Daarbij houdt de gemeente nadrukkelijk rekening met wettelijke kaders. De gemeente beheerst en verlaagt de risico's die samenhangen met de leningverstrekking en garantieverlening door toepassing van een actief kredietrisicobeheer.

Ontwikkeling financiering

De ontwikkeling van de investeringen en de ontwikkeling van de financieringsmiddelen zijn belangrijk om de ontwikkeling van het financieringstekort te kunnen bepalen. Het financieringstekort is het verschil tussen het bedrag van de verwachte boekwaarde van de investeringen en de beschikbare financieringsmiddelen. Door de ontwikkeling van de bestaande leningenportefeuille met die van het financieringstekort te combineren ontstaat inzicht in de ontwikkeling van de totale leningenpositie van de gemeente.

Investerings

De onderstaande tabel toont de ontwikkelingen van de boekwaarde van de gemeentelijke investeringen. Het gaat hierbij om de investeringen in immateriële, materiële en financiële vaste activa en de voorraden. De immateriële vaste activa hebben betrekking op bijdragen aan activa van derden (Hart van Zuid: zwembad en kunstenpand) en voorbereidingskosten voor nog niet geactiveerde grondexploitaties. Tot de materiële vaste activa behoren onder andere de terreinen, gebouwen en vervoermiddelen van de gemeente. De financiële vaste activa bestaan voornamelijk uit aandelenkapitaal door deelname in verbonden partijen en verstrekte geldleningen aan derden. De voorraden, die voornamelijk bestaan uit bouwgronden in exploitatie, worden in dit overzicht ook tot de investeringen gerekend.

De (im)materiële vaste activa stijgen in de komende jaren door diverse investeringen in bijvoorbeeld de zeven stadsprojecten, versnelde ombouw straatverlichting naar LED, modernisering Schiebruggen, vervanging riolering en onderwijshuisvesting, zie de [paragraaf Investerings](#). De boekwaarde van de investeringen stijgt in de meerjarenbegroting naar € 4,7 mld.

Investerings (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Immateriële vaste activa	53.588	52.053	54.123	52.310	50.497
Materiële vaste activa	3.160.306	3.608.084	3.836.049	3.998.492	4.177.003
Kapitaalverstrekkingen	443.376	442.894	442.413	441.932	441.451
Leningen (woningcorporaties en verbonden partijen)	69.141	54.471	40.996	27.248	14.917
Overige financiële vaste activa	27.542	27.179	26.813	26.382	25.997
Financiële vaste activa	540.059	524.544	510.222	495.562	482.365
Voorraden	-76.481	-99.787	-68.373	-36.535	-10.939

Netto banksaldi	0	0	0	0	0
Totaal investeringen	3.677.473	4.084.895	4.332.021	4.509.830	4.698.926

Financieringsmiddelen

De investeringen in vaste activa en voorraden worden gefinancierd met interne en externe financieringsmiddelen. De interne financieringsmiddelen worden gevormd door de reserves en voorzieningen. De langlopende schulden bestaan uit lange leningen met een looptijd van 1 jaar of langer en overige vaste schuld. De overige vaste schuld bestaat vooral uit de ontvangen afkoopsommen erfpacht. De gemeente moet deze afkoopsommen als schuld op de balans opnemen en gedurende de oorspronkelijke looptijd van het afgekochte erfpachtcontract jaarlijks laten vrijvallen in het resultaat. De kasgeldleningen zijn externe geldleningen met een looptijd van korter dan 1 jaar. Ten slotte wordt het overig netto werkkapitaal tot de financieringsmiddelen gerekend. Het netto werkkapitaal bestaat uit het saldo van de debiteuren, crediteuren en overlopende posten.

Extra reserveringen voor de dekking van toekomstige investeringen zorgen voor een toename van het eigen vermogen in de komende jaren. De bespaarde rente over de reserves en voorzieningen is een belangrijke jaarlijkse voedingsbron voor de RIM. Daarnaast leiden twee grote erfpachtconversies in 2022 en 2023 tot aanzienlijke opbrengsten. Deze opbrengsten worden niet alleen toegevoegd aan de RIM, maar ook aan enkele andere reserves. Dit zijn bijvoorbeeld de bestemmingsreserve Armoedefonds, de bestemmingsreserve Rivièrahal Blijdorp, de bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid en het duurzaamheidstransitiebudget. De onttrekkingen aan deze reserves zullen bij een volgend P&C-moment worden geraamd. De bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid en het duurzaamheidstransitiebudget groeien de komende jaren ook nog verder door toevoeging van rijksmiddelen. Zie voor de ontwikkelingen van de reserves de [balanspagina Reserves](#). De voorzieningen blijven stabiel. Zie voor de ontwikkeling van de voorzieningen de [balanspagina Voorzieningen](#). De lopende langlopende schulden dalen in de komende jaren geleidelijk door reguliere aflossingen. Per saldo nemen de beschikbare financieringsmiddelen toe tot € 3,7 mld.

Financieringsmiddelen (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Eigen vermogen	2.515.439	2.610.119	2.715.894	2.844.336	2.898.409
Voorzieningen	104.887	104.840	104.794	104.748	104.701
Interne financieringsmiddelen	2.620.325	2.714.960	2.820.688	2.949.084	3.003.111
Obligatieleningen en onderhandse geldleningen	638.658	533.922	443.848	428.571	412.985
Overige leningen	35.975	34.870	33.766	32.662	31.557
Langlopende schulden	674.633	568.792	477.614	461.233	444.542
Kasgeldleningen	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Overig netto werkkapitaal	-69.036	-69.036	-69.036	-69.036	-69.036
Totaal lopende financieringsmiddelen	3.525.922	3.514.716	3.529.266	3.641.281	3.678.616

Financieringstekort

Het financieringstekort geeft het bedrag weer van de nieuw aan te trekken leningen als de overige balansposten zoals vaste activa (investeringen), eigen vermogen (reserves) en vreemd vermogen zich volgens de begroting ontwikkelen. Het financieringstekort loopt in de komende jaren op tot € 1,0 mld. De gemeente past totaal financiering toe. Daarbij worden op basis van de werkelijke totale liquiditeitsbehoefte (het saldo van uitgaven en ontvangsten) van de gemeente leningen aangetrokken of middelen bij de schatkist gestald. Ervaring leert dat de werkelijke liquiditeitsbehoefte in de praktijk lager uitvalt dan het begrote financieringstekort. Volgens de wet fido mag niet eerder worden geleend dan dat de middelen daadwerkelijk benodigd zijn. Ook moet de looptijd passen bij de verwachte duur van de liquiditeitsbehoefte. Pas bij een structurele liquiditeitsbehoefte worden langlopende leningen afgesloten.

Financieringstekort (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Investeringen	3.677.473	4.084.895	4.332.021	4.509.830	4.698.926
Lopende financieringsmiddelen	3.525.922	3.514.716	3.529.266	3.641.281	3.678.616
Financieringstekort	151.551	570.179	802.755	868.549	1.020.309

Ontwikkeling leningenpositie

Uitgaande van bovenstaande ontwikkeling van het financieringstekort neemt het totaal aan kort- en langlopende leningen tot eind 2026 toe tot € 1,7 mld. Dit patroon is ook zichtbaar in de ontwikkeling van de [netto schuldquote](#). De netto schuldquote, de netto schuldpositie gedeeld door het totaal van de baten, vertoont een stijgende lijn. Toch ligt de netto schuldquote met een maximum van 42,6% gedurende de gehele meerjarenperiode volgens de toezichthouder in de categorie 'minst risicovol' (<90%). Er is sprake van een stabiele [solvabiliteitsratio](#), het eigen vermogen gedeeld door het balanstotaal. De solvabiliteitsratio blijft in deze meerjarenbegroting ruim boven 50% en daarmee ruim aan de goede kant van de signaalwaarde die door de Provincie Zuid-Holland als risicovol wordt beschouwd (20%). Voor meer informatie over de kengetallen, zie de [paragraaf Financiële kengetallen](#).

Ontwikkeling leningenpositie (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Kasgeldleningen	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Obligatieleningen en onderhandse geldleningen	638.658	533.922	443.848	428.571	412.985
Financieringstekort	151.551	570.179	802.755	868.549	1.020.309
Lange leningen	790.208	1.104.100	1.246.603	1.297.120	1.433.294
Totaal korte en lange geldleningen	1.090.208	1.404.100	1.546.603	1.597.120	1.733.294

Rente

In 2022 heeft de Europese Centrale Bank (ECB) voor het eerst sinds 11 jaar de rente verhoogd. Bij een aanhoudend hoog blijvende inflatie kunnen er meer renteverhogingen worden verwacht. Voor het begrotingsjaar 2023 wordt gerekend met een aanvankelijk sterk stijgende korte rente. In de latere jaren van de meerjarenbegroting tot en met 2026 wordt gerekend met een korte rente die stabiliseert rond 2%. Dit percentage

is afgeleid van het meerjarig streefpercentage van de ECB voor de inflatie binnen de Eurozone. Voor het financieringstekort wordt gerekend met een lange rente die gedurende diezelfde periode oploopt tot 3,25%. Dit is gebaseerd op het langjarig gemiddelde voor gemeenteleningen.

Renteresultaat

Het onderstaande renteschema geeft inzicht in de rentelasten en -baten, het renteresultaat en de wijze waarop de rente wordt toegerekend aan de verstrekte leningen, investeringen en grondexploitaties. De in de loop van de jaren stijgende financieringsbehoefte leidt tot een toename van de rentelasten. De toe te rekenen externe rente als saldo van de rentelasten, de rentebaten en de toerekening van de omslagrente BIE aan de grondexploitaties, bedraagt € 13,3 mln in 2022 en loopt op tot € 42,6 mln in 2026. Dit wordt met name veroorzaakt door een oplopend financieringstekort en een stijgende marktrente. Na toerekening van de rente aan de interne financieringsmiddelen, bedragen de totale financieringskosten in 2022 € 48,7 mln, oplopend tot € 85,7 mln in 2026. De omslagrente van 1,5% is in 2022 toereikend om de financieringskosten te kunnen doorberekenen. In het voorjaar 2022 is, gezien alle onzekerheden, besloten om de omslagrente voor de begroting 2023 gelijk te houden. Dit leidt in de jaren 2023 tot en met 2026 tot negatieve renteresultaten. Deze worden in de voorliggende begroting opgevangen en passen binnen de marges die binnen het BBV zijn toegestaan. Bij de voorjaarsnota 2023 wordt bezien of een structurele verhoging van de omslagrente voor de begroting 2024 nodig is.

Renteschema	2022	2023	2024	2025	2026
Externe rentelasten korte en lange leningen	-14.510	-26.709	-34.736	-39.934	-42.525
Rentebaten verstrekte leningen	2.546	2.095	1.691	1.347	1.033
Saldo externe rentelasten en rentebaten	-11.964	-24.614	-33.044	-38.587	-41.493
Omslagrente bouwgronden in exploitatie (BIE)	-1.370	-1.602	-1.570	-1.318	-1.089
Toe te rekenen externe rente	-13.334	-26.216	-34.614	-39.905	-42.582
Rente over eigen vermogen (toevoeging RIM)	-34.966	-37.732	-39.152	-40.738	-42.665
Rente over voorzieningen (toevoeging RIM)	-148	-158	-157	-156	-155
Rente over voorzieningen (toevoeging pensioenvoorziening)	-276	-276	-276	-276	-276
Totaal toe te rekenen rente	-48.724	-64.382	-74.199	-81.075	-85.678
Toegerekende omslagrente	51.227	56.736	62.068	65.216	68.036
Renteresultaat	2.503	-7.646	-12.131	-15.859	-17.642

Wettelijke normen

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet fido) zijn drie wettelijke normen opgenomen waaraan de gemeente moet voldoen. Zo moeten tijdelijk overtollige middelen boven een vastgestelde drempel worden aangehouden in 's Rijks schatkist. Bij het aantrekken van korte leningen (met looptijd tot één jaar) mag het

gemiddelde saldo de kasgeldlimiet niet langdurig overschrijden. Het saldo aan aflossingen en renteherzieningen op de bestaande portefeuille lange leningen (met looptijd van één jaar of langer) mag in enig jaar niet hoger zijn dan de renterisiconorm.

Drempel schatkistbankieren

Om de staatsschuld te beperken moeten gemeenten liquide middelen aanhouden in de schatkist bij het Rijk of uitzetten bij medeoverheden. Om te voorkomen dat onverwachte ontvangsten en uitgestelde betalingen direct leiden tot onrechtmatigheid mag er bij gemeenten een beperkt positief saldo op de bankrekeningen aanwezig zijn. Gemiddeld per kwartaal mag dit saldo niet meer zijn dan een vastgesteld drempelbedrag. Het drempelbedrag is gerelateerd aan de omvang van de begroting, 2% over de eerste schijf van € 500 mln en 0,2% over het meerdere daarboven. Voor 2023 komt het drempelbedrag voor de gemeente Rotterdam uit op € 17,7 mln. Indien de gemiddelde banksaldi boven deze drempel komen, worden deze middelen in de schatkist van het Rijk aangehouden. Door strakke sturing op de liquiditeitspositie zijn de gemiddelde banksaldi altijd ruim onder de drempel gebleven.

Kasgeldlimiet

De gemeente mag haar activiteiten niet onbeperkt met kort geld financieren. In de Wet fido is hiervoor de kasgeldlimiet opgenomen, waarmee een maximum wordt gesteld aan de netto kortlopende schuld. De kasgeldlimiet is gelijk aan 8,5% van het begrotingstotaal van de voorliggende begroting 2023. De in de tabel getoonde bedragen zijn jaargemiddelden. Er moet enerzijds rekening worden gehouden met beschikbare kredietlijnen en anderzijds met tijdelijke uitschieters in de behoefte aan kort geld. Daarom wordt voorzichtigheidshalve enige marge aangehouden onder de kasgeldlimiet en wordt er gestuurd op een gemiddelde netto korte schuld van € 300 mln. De kasgeldlimiet mag niet meer dan drie achtereenvolgende kwartalen overschreden worden. Bij een dreigende structurele overschrijding van de kasgeldlimiet zullen nieuwe lange leningen worden aangetrokken.

Kasgeldlimiet	2022	2023	2024	2025	2026
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	4.150.519	4.354.412	4.354.412	4.354.412	4.354.412
Kasgeldlimiet o.g.v. wet Fido: 8,5% van grondslag	352.794	370.125	370.125	370.125	370.125
Gemiddelde vlottende schulden	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
Gemiddelde vlottende middelen	0	0	0	0	0
Gemiddelde netto vlottende schulden	300.000	300.000	300.000	300.000	300.000
In % begroting	7,2%	6,9%	6,9%	6,9%	6,9%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	52.794	70.125	70.125	70.125	70.125

Renterisiconorm

Bij de structurering van de lange schuld moet de gemeente rekening houden met de renterisiconorm. Deze norm heeft als doel het toekomstig renterisico te beperken door de aflossingen en renteherzieningen te spreiden. Voorkomen moet worden dat er in enig jaar een te grote concentratie plaatsvindt van aflossingen en renteherzieningen op lopende leningen. Het renterisicobedrag wordt volgens de Wet fido berekend als de som

van de renteherzieningen en de aflossingen. Het totale renterisicobedrag mag niet groter zijn dan 20% van het begrotingstotaal van de voorliggende begroting. De omvang van de begroting 2023 geldt volgens de wet ook als grondslag voor de toetsing van de daaropvolgende jaren. Nieuw af te sluiten leningen worden zodanig gestructureerd dat de renterisiconorm ook in de komende jaren niet wordt overschreden.

Renterisiconorm	2022	2023	2024	2025	2026
Grondslag voor norm: omvang oorspronkelijke begroting	4.150.519	4.354.412	4.354.412	4.354.412	4.354.412
Renterisiconorm o.g.v. wet Fido: 20% van grondslag	830.104	870.882	870.882	870.882	870.882
Renteherzieningen	0	50.000	0	0	0
Aflossingen	24.768	104.736	175.074	100.277	100.587
Risicobedrag	24.768	154.736	175.074	100.277	100.587
In % begroting	0,6%	3,6%	4,0%	2,3%	2,3%
Ruimte (+) / overschrijding (-)	805.335	716.146	695.809	770.606	770.296

Renterisicobeheer

Bij het afsluiten van nieuwe leningen loopt de gemeente een renterisico. Tevens bestaat er een renterisico op het moment van renteherziening bij een lopende lening. Een stijging van de rentetarieven ten opzichte van de begroting leidt namelijk tot hogere rentelasten. Als onderdeel van het renterisicobeheer maakt de gemeente op beperkte schaal gebruik van renteswaps.

Renteswaps zijn instrumenten waarmee de lange rente kan worden vastgelegd. In 2009 en 2010 heeft de gemeente renteswaps afgesloten om toekomstige renterisico's te beperken. Daarbij zijn de renterisico's van € 185 mln aan onderliggende financieringsbehoefte ingedekt. Ter beperking van tegenpartijrisico's zijn deze swaps alleen afgesloten bij de Bank Nederlandse Gemeenten. Deze bank heeft met een AAA-rating de hoogste mogelijke kredietwaardigheid. Op deze renteswaps drukken geen onderpandverplichtingen. Bij een rentedaling heeft de gemeente dan ook geen verplichting om liquide middelen te storten.

Renterisico

Bij de berekening van het renterisico over de totale schuld worden zowel renterisico's die samenhangen met de korte als de lange schuld betrokken en wordt naast de herfinanciering ook eventuele uitbreiding van de financieringsbehoefte meegenomen. Dit resulteert in het bedrag dat blootstaat aan risico's van een rentestijging.

Bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt er vanuit gegaan dat een structurele rentestijging van 2% ten opzichte van de verwachtingen moet kunnen worden opgevangen. Voor meer informatie over het gemeentelijke beleid met betrekking tot risicobeheersing, zie de [paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing](#).

Renterisico	2023	2024	2025	2026
Renteherzieningen	50.000	0	0	0

Financieringstekort (stand primo)	151.551	570.179	802.755	868.549
Renterisicobedrag vaste schulden	201.551	570.179	802.755	868.549
Renterisicobedrag netto vlottende schulden	300.000	300.000	300.000	300.000
Totaal renterisicobedrag	501.551	870.179	1.102.755	1.168.549
Renterisico (2%)	10.031	17.404	22.055	23.371

Leningverstrekking

De Verordening leningverstrekking en garantieverlening Rotterdam 2014 biedt het kader voor het verstrekken van leningen en de verlening van garanties voor rechtspersonen. Bij leningverstrekking en garantieverlening stelt de gemeente zich terughoudend op volgens het "nee, tenzij" principe. In afwijking hiervan worden bepaalde investeringen gestimuleerd via specifieke regelgeving. Zo kan onder de [Regeling Investeringssubsidies breedtesport-, scouting- en speeltuinverenigingen](#) naast een subsidie een aanvullende lening verstrekt worden.

De bestaande portefeuille verstrekte geldleningen heeft een aflopend karakter. Tot 1994 verstrekte de gemeente leningen aan woningbouwcorporaties. In 1994 is de gemeente een overeenkomst aangegaan met het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) waardoor de leningen van woningbouwcorporaties worden gewaarborgd door het WSW. Sinds dat moment trekken de woningbouwcorporaties zelfstandig hun leningen aan op de kapitaalmarkt en niet meer bij de gemeente. De komende jaren zal de omvang van de aan de woningcorporaties verstrekte leningen verder dalen. Oorspronkelijk was de gemeente ook de financier van RET Infrastructuur BV en RET Railgebonden Voertuigen BV. In 2016 is besloten dat de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) de rol als financier van beide entiteiten overneemt van de gemeente. Slechts een beperkt pakket met leningen bleef achter bij de gemeente. Deze worden in de komende jaren door de RET afgelost volgens het bestaande aflossingsschema en vervolgens geherfinancierd bij de MRDH.

De overige financiële activa betreffen leningen aan sportverenigingen en welzijnsorganisaties. Daarnaast gaat het om leningen voor de economische ontwikkeling. Ook de leningen die lopen via de Kredietbank Rotterdam, het Nationaal Restauratiefonds (NRF) en het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting Nederlandse Gemeenten (SVN) vallen onder deze categorie.

Verstrekte leningen (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Woningcorporaties	35.141	28.971	23.996	18.748	14.917
Deelnemingen	34.000	25.500	17.000	8.500	0
Overige verbonden partijen	0	0	0	0	0
Totaal leningen	69.141	54.471	40.996	27.248	14.917
Sportverenigingen	3.878	3.750	3.622	3.432	3.293
Economische ontwikkeling	10.025	10.025	10.025	10.025	10.025
Overig	13.639	13.404	13.166	12.925	12.680

Totaal overige financiële vaste activa	27.542	27.179	26.813	26.382	25.997
Totaal verstrekte leningen	96.683	81.650	67.809	53.630	40.914

Garantieverlening

Bij de gemeentelijke garantieverlening wordt onderscheid gemaakt tussen de gemeentelijke achtervangpositie bij de waarborgfondsen, garanties voor particulieren en garanties voor rechtspersonen.

Achtervang waarborgfondsen

De gemeente fungeert als achtervanger bij twee verschillende waarborgfondsen, de Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) en de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Als achtervanger is de gemeente verplicht om renteloze leningen te verstrekken aan de waarborgfondsen als die in liquiditeitsproblemen komen door een te laag fondsvermogen.

Het WEW biedt via de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) aan de geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Geldgevers kunnen het WEW aanspreken voor de restschuld bij gedwongen verkoop. De achtervangfunctie van de gemeente geldt alleen voor hypotheekleningen die tot 1 januari 2011 zijn afgesloten, daarna is sprake van 100% achtervang van het Rijk. Hierdoor neemt de Rotterdamse achtervangpositie bij WEW jaarlijks verder af.

Het WSW heeft als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Daarvoor biedt zij zekerheid aan geldgevers van woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. De woningcorporaties betalen hiervoor een borgstellingsvergoeding aan het WSW. Als de buffers van het WSW op enig moment ontoereikend zijn, kan het WSW de woningcorporaties aanspreken op een obligoverplichting. Dit is een voorwaardelijke verplichting tot liquiditeitssteun. Als deze steun onvoldoende blijkt om de liquiditeitsproblemen van het WSW op te lossen, dan wordt de achtervang van het Rijk en de gemeenten aangesproken. In 2018 is het WSW een strategisch programma gestart om het borgstelsel te versterken. In 2021 zijn de gemaakte afspraken vastgelegd in verschillende overeenkomsten, waaronder ook nieuwe achtervangovereenkomsten met gemeenten. De nieuwe overeenkomsten bevatten een aantal verbeteringen voor de positie van de gemeente als achtervanger. De versterking van de positie van het WSW heeft onder andere geleid tot de invoering van een direct door het WSW bij de woningcorporaties opvraagbare obligolening en tot betere afspraken over het onderpand dat het WSW heeft op het vastgoed van woningcorporaties. Vóór 1 augustus 2021 stonden gemeenten rechtstreeks in de achtervang voor individuele leningen. Voor leningen na 1 augustus 2021 worden leningen achteraf aan gemeenten toegerekend naar rato van het bezit van de betreffende corporatie dat zich in de gemeente bevindt.

In lijn met de voorgaande jaren wordt het risicobedrag in de onderstaande tabel weergegeven als het totaal van de toegerekende borgstellingen die de waarborgfondsen hebben afgegeven op Rotterdams grondgebied. Dit is niet het werkelijke risicobedrag voor de gemeente Rotterdam. Bij aanspraak op alle achtervangers door het WSW voor renteloze leningen wordt het hier gepresenteerde bedrag als verdeelsleutel gehanteerd. Nu het strategisch programma door het WSW voltooid is, is de VNG gevraagd een methodiek te ontwikkelen voor de verslaglegging over de achtervangpositie en de berekening van het risico waarmee de achtervangpositie gepaard gaat.

Borgstellingen door waarborgfondsen (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026

WEW	2.235.000	2.035.000	1.835.000	1.635.000	1.435.000
WSW	7.068.944	7.068.944	7.068.944	7.068.944	7.068.944
Totaal borgstellingen door waarborgfondsen	9.303.944	9.103.944	8.903.944	8.703.944	8.503.944

Garanties voor particulieren

De garanties in de volkshuisvesting aan particulieren hebben voornamelijk betrekking op een regeling die gold tot 1995. Volgens deze regeling verstrekte de gemeente garanties voor hypothecaire geldleningen van particulieren. Bij verliezen op grond van deze regeling neemt het Rijk 50% voor zijn rekening. Met de komst van de NHG in 1995 is deze regeling gestopt. Daarnaast heeft de gemeente zich garant gesteld voor door het Nationaal Restauratiefonds (NRF) verstrekte leningen.

Garanties t.b.v. volkshuisvesting particulieren (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Hypotheekgaranties	24.510	21.787	19.063	16.340	13.617
Garantie NRF-leningen	2.100	1.700	1.500	1.400	1.350
Totaal garanties t.b.v. volkshuisvesting particulieren	26.610	23.487	20.563	17.740	14.967

Garanties voor rechtspersonen

In het verleden zijn op verschillende beleidsgebieden garanties voor rechtspersonen verstrekt. Bij de risicobeoordeling van de garanties wordt onderscheid gemaakt in verschillende categorieën met hun eigen specifieke kenmerken.

Garanties t.b.v. rechtspersonen (standen ultimo jaar)	2022	2023	2024	2025	2026
Zorg	5.509	4.707	3.954	3.294	2.955
Sport en recreatie	827	365	0	0	0
Kunst en cultuur	556	426	382	337	293
Overig	601	575	550	525	498
Totaal garanties t.b.v. rechtspersonen	7.493	6.073	4.887	4.156	3.746

Kredietrisicobeheer

Bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties loopt de gemeente het risico dat de betrokken partijen niet aan hun financiële verplichtingen aan de gemeente kunnen voldoen. Daarom neemt de gemeente risicobeperkende maatregelen en voert een actief kredietrisicobeheer. De gemeente berekent de risico's op wanbetaling van de betreffende geldnemers. Dit wordt het kredietrisico genoemd. In 2012 is de kredietrisicoreserve ingesteld om deze risico's te kunnen afdekken. Bij leningverstrekking of garantieverlening dient eenmalig een bijdrage te worden gestort voor de dekking van deze kredietrisico's. Daarnaast betaalt de

geldnemer aan de gemeente een renteopslag of garantiepremie, die als voeding dient voor de kredietrisicoreserve. De onderstaande tabel toont per ultimo 2022 de bedragen waarover risico wordt gelopen en het kredietrisico.

Het kredietrisicobedrag voor de achtervangposities in het Waarborgfonds Eigen Woning en het Waarborgfonds Sociale Woningbouw kan op dit moment nog niet berekend worden en wordt daarom op PM gesteld. Nu het strategisch programma door het WSW voltooid is, kan een methodiek ontwikkeld worden om het kredietrisicobedrag van de achtervangpositie voor gemeenten te kunnen berekenen. Naar verwachting zal de VNG in 2023 met een advies komen hoe het kredietrisicobedrag met betrekking tot de achtervangpositie in het WSW te berekenen.

Voor garanties ten behoeve van volkshuisvesting particulieren baseert de gemeente zich bij het berekenen van het kredietrisicobedrag op bancaire richtlijnen. Met behulp van een kredietrisicomodel zijn de bedragen berekend die minimaal zouden moeten worden gereserveerd om de risico's van de leningverstrekking en de garantieverlening voor rechtspersonen te kunnen opvangen. De kredietrisicoreserve (€ 19,2 mln) is vooralsnog toereikend om het hier berekende totale kredietrisicobedrag te kunnen dekken. Pas als er ook een goede inschatting kan worden gemaakt van de risico's die samenhangen met de achtervang in de waarborgfondsen, kan worden vastgesteld of de kredietrisicoreserve toereikend is.

Kredietrisicoberekening	Uitstaand bedrag	Kredietrisico
Borgstellingen door waarborgfondsen	9.303.944	PM
Garanties t.b.v. volkshuisvesting particulieren	26.610	745
Garanties t.b.v. rechtspersonen	7.493	2.015
Verstekte leningen	96.683	6.485
Totaal	9.434.730	9.245

Grondbeleid

Pagina 212

Grondbeleid

De paragraaf Grondbeleid geeft de kaders weer voor de ruimtelijke economische ontwikkelingen in de stad. Daarnaast wordt ingegaan op de verwachte marktontwikkelingen voor woningbouw en werklocaties, de financiële uitgangspunten van het grondbeleid en de risico's voor de grondexploitatieportefeuille.

[Beleid](#)[Externe ontwikkelingen](#)[Wijze van uitvoering grondbeleid](#)[Resultaten totale grondexploitatie](#)[Winstneming](#)
[Reserves grondzaken](#)

Beleid

De gemeente werkt aan een aantrekkelijke woonstad met een sterke economie, zoals vastgelegd in de [Omgevingsvisie](#), en zoals verwoord in het [coalitieakkoord 'Eén Stad'](#). De uitwerking van fijn wonen en leven in een wereldstad richt zich erop dat mensen in allerlei levensfasen en met verschillende inkomens en woonwensen fijn kunnen wonen in Rotterdam. Vandaag, morgen en overmorgen.

De ambities voor de toekomst zijn aangescherpt in de Omgevingsvisie Rotterdam: “De Veranderstad, werken aan een wereldstad voor iedereen” (december 2021). Daarin staat dat Rotterdam kiest voor goede groei. Groei die bijdraagt aan het welzijn van de inwoners aan een duurzame samenleving en aan economische vooruitgang. Om richting te bepalen bij goede groei wordt gebruik gemaakt van het kompas met de perspectieven: compact, gezond, inclusief, duurzaam en productief. En om goede groei te concretiseren, worden in deze omgevingsvisie vijf hoofdkeuzes gemaakt. Belangrijke hoofdkeuzes voor het grondbeleid zijn daarbij: Verstedelijken & verbinden, Prettig leven in de delta en Schouders onder de energie- en grondstoffentransitie.

Bouwen en ontwikkelen in Rotterdam moet voor nu en voor de lange termijn.

Het college zet deze periode op onderdelen een koersverandering in. Zo zal worden gewerkt aan het opstellen van een nieuwe woonvisie en woonakkoord. Het verlichten van de druk op de woningmarkt blijft daarbij de belangrijkste opgave, met name voor middeninkomens, studenten en ouderen.

De komende jaren wordt ingezet op het jaarlijks starten met de bouw van 3.500 tot 4.000 woningen, zowel vanuit een actieve als een faciliterende rol.

Het thema betaalbaarheid is nadrukkelijk een belangrijk aandachtspunt in deze bouwopgave. Daarnaast spelen duurzaamheid en energiezuinig een grote rol. Dit te realiseren, vraagt om flinke keuzes, maatregelen en investeringen.

De gemeente zet zich in om nieuw investerend en organiserend vermogen voor Rotterdam aan te trekken. Zodoende wil de gemeente innovatieve initiatieven stimuleren en optimaal ruimte bieden.

Externe ontwikkelingen

Ontwikkelingen woningbouw

Nu de beperkende maatregelen vanwege de coronapandemie achter ons liggen, hebben we te maken met nieuwe onzekerheden. De leveringsproblemen door de pandemie waren nog niet opgelost of er brak een oorlog in Oekraïne uit, die zorgt voor verdere verstoring van de wereldhandel. Dit heeft een sterke inflatie veroorzaakt, die in Europa in tientallen jaren niet is gezien. Ook hypotheekrentes hebben na een lange periode van historisch lage waarden sinds begin 2022 een zeer snelle stijging doorgemaakt. Van een recessie is nog geen sprake. Het consumentenvertrouwen en de koopbereidheid staan stevig onder druk.

Bij nieuwbouwwoningen zien we partijen nog altijd plannen maken. Echter, de investeringsbereidheid van beleggers in de huursector neemt wel af. Dit komt door onduidelijkheid over (de financiële consequenties van) nieuw rijksbeleid om de woningmarkt betaalbaar te houden. Belangrijkste problemen zijn in de nieuwbouw nog

altijd tekorten aan materialen en arbeidskrachten, die tot hogere bouwkosten leiden. Dit vormt een risico voor de daadwerkelijke startbouw, met name in de betaalbare segmenten.

Niet alleen marktpartijen hebben last van krapte op de arbeidsmarkt. Ook de beschikbare capaciteit vanuit de gemeente staat onder druk en is niet makkelijk aan te vullen. Desalniettemin heeft Rotterdam flinke stappen gezet in het creëren van voldoende bouwlocaties. Het aantal vergunningverleningen is wederom gestegen. Zo zijn er in het 1e en 2e kwartaal van 2022 voor ruim 3.100 woningen vergunningen verleend, een stijging van 59% ten opzichte van de eerste twee kwartalen in 2021.

De komende periode ligt de focus op het structureel en in hoog tempo uitwerken en (doen) realiseren van voldoende woningen. Daarbij is ook nadrukkelijk aandacht voor langjarig borgen van de betaalbaarheid.

Zie ook de toelichting op het [programma Stedelijke Ontwikkeling](#) voor de ontwikkelingen woningbouw.

Ontwikkelingen werklocaties

Door de corona-crisis zijn vraagtekens ontstaan over de behoefte aan (ver)nieuwbouw van commercieel vastgoed in Rotterdam in de komende jaren. Sectoren die versneld worden in hun groei zijn (stedelijke) distributie en ICT. Echter sectoren zoals de detailhandel (met name non-food winkels), groothandel en leisure (inclusief hotels) zijn fors geraakt. Vastgoedinvesteerdere richten zich op groeiers, maar merken ook dat bijvoorbeeld de banken voorzichtiger zijn en zich terughoudend opstellen. Ook bij economische krimp blijft er vraag naar kwalitatieve verbetering en zijn er bedrijven die zich aan de malaise weten te onttrekken. Het gaat daarom in de komende jaren onverminderd om vervanging en/of herontwikkeling van verouderd vastgoed. Het planaanbod is de komende jaren ruim voor de meeste sectoren (kantoren, winkels en hotels). Maar bij met name logistiek vastgoed blijft het planaanbod fors onder de verwachte marktvraag. De uitbreidings- en vervangingsvraag naar kleinschalig vastgoed kan deels worden opgelost in bestaand vastgoed (bijvoorbeeld incourante winkels) maar hier is en blijft concurrentie met woningbouw die meer en zekerder rendement oplevert. Om een inclusieve en innovatieve economie te realiseren is behoud en vernieuwing van kleinschalige bedrijfshuisvesting in woongebieden cruciaal. Het keren van deze trend is een opgave voor de komende jaren en dit geldt ook op regionaal niveau.

Voor de concurrentiepositie van Rotterdam op langere termijn is het een voorwaarde dat A-kwaliteit op A-locaties, op korte termijn, beschikbaar is en komt. De ontwikkeling van mixed-use gebouwen op concentratielocaties (nabij hoogwaardig openbaar vervoer) kan en moet hier voor de kantorensector ook in de komende jaren in voorzien. Uit de Basisregistratie Adressen en Gebouwen blijkt dat de voorraad kantoren jaarlijks krimpt en de transformatie van verouderde kantoren naar wonen zet fors door. Van 2019 tot 2022 is 230.000 m² kantooruimte getransformeerd. Er is inmiddels ook nieuwbouw in ontwikkeling in het centrum. Veelal gaat het om het upgraden van bestaande kantoorgebouwen. Hoewel de corona-crisis tot vertraging heeft geleid bij projecten, zal eind 2022 ruim 20.000 m² kantoor in Air Offices (voormalig Hudson Bay pand) worden opgeleverd.

In de retailsector is geen ruimte voor uitbreiding op stedelijk niveau, maar geldt wel dat de ontwikkeling van de binnenstad op Zuid in combinatie met de uitbreiding van de woningbouw tot nieuwe concentratielocaties (met name Rijnhavenkwartier en Feyenoord City) kan leiden. Voor de overige gebieden is de focus gericht op het verbreden van de functiemix in de vitale kerngebieden. Winkels en andere voorzieningen kunnen elkaar versterken en hierdoor de aantrekkelijkheid van gebieden een nieuwe impuls geven.

Wijze van uitvoering grondbeleid

Voor het bepalen van de grondprijzen hanteert de gemeente de normatief residuele methode.

Hierbij wordt op basis van kengetallen bepaald welk aandeel (grondquote) de grond heeft in de stichtingskosten van het te realiseren vastgoed.

Verder zet de gemeente in op het aantrekken van investerend vermogen. Specifieke beleidsdoelstellingen vragen om een gerichte aanpak in programma's. Om (versnelling in) de woningbouwopgave mogelijk te maken wordt het grondbeleid voortdurend vernieuwd en waar mogelijk verruimd.

Het ruimtelijk economisch perspectief, de gemeentelijke rolopvatting en de gewenste sturing op gebiedsontwikkelingen met behulp van het grondinstrumentarium, hebben gevolgen voor de wijze waarop en het tempo waarin gebiedsontwikkelingen tot uitvoering komen. Gebiedsontwikkelingen zijn steeds complexer. Dat komt onder andere omdat vaak meerdere externe partijen betrokken zijn bij gebiedsontwikkelingen en omdat voornamelijk wordt gebouwd in de bestaande leefomgeving.

De complexiteit van gebiedsontwikkelingen dwingt de gemeente scherp te zijn op de wijze waarop zij haar schaarse mensen en middelen inzet. Door de inzet van actief grondbeleid (gemeentelijke grondexploitaties) kan de gemeente sturen op gebiedsontwikkelingen. Een andere mogelijkheid is het aangaan van samenwerkingsverbanden met partners. Zo zijn er diverse gebiedsontwikkelingen waarin de gemeente slechts een faciliterende rol vervult en de ontwikkeling primair aan de markt over laat (faciliterend grondbeleid).

Voor de sturing op portefeuilleniveau wordt jaarlijks het [Meerjarenperspectief Grond en Vastgoed \(MGV\)](#) opgesteld en aangeboden aan de Gemeenteraad. Voor dit MGV onderzoekt de gemeente de trends en marktontwikkelingen bij woningbouw, werklocaties en maatschappelijke voorzieningen. De analyse van deze ontwikkelingen leidt tot een uiteenzetting van risico's en kansen voor het planaanbod in Rotterdam en een raming van het benodigde weerstandsvermogen.

In het Grondbeleid wordt beschreven op welke wijze de gemeente met behulp van het grondinstrumentarium kan en wil sturen op gewenste gebiedsontwikkelingen.

In het coalitieakkoord voor de periode 2022-2026 heeft het College het voornemen uitgesproken om de grondprijs voor sociale huurwoningen aan te passen en ongevraagde initiatieven voor de bouw van woningen te blijven faciliteren. Over de precieze uitwerking van deze voornemens zullen nog nadere besluiten moeten worden genomen.

De uitspraak die de Hoge Raad in november 2021 heeft gedaan in het zogenaamde 'Didam-arrest' beperkt de vrijheid van de gemeente om voor onder meer de verkoop van bouwgrond partijen te selecteren in. Reeds lopende verkoopprocessen die door deze uitspraak werden geraakt zijn in lijn van deze uitspraak aangepast. Nieuw te starten verkoopprocessen zullen eveneens aan deze uitspraak van de Hoge Raad moeten voldoen. Het vigerende beleid voor partijselectie zal, in overeenstemming met deze uitspraak, moeten worden aangepast.

Het inzetten van het privaatrechtelijk instrumentarium van het beheren van grondcontracten (zowel voor eigendom als erfpacht) helpt bij het veiliger maken van Rotterdam (uitvoering beleidsprogramma [Veilig@Rotterdam](#)). De

wijze waarop dit instrumentarium wordt ingezet zal worden vastgelegd in een beleidsdocument over het bestrijden van ondermijning.

In 2022 en verder zal de doorontwikkeling en aanscherping van het grondbeleid worden gecontinueerd.

Resultaten totale grondexploitatie

Financieel resultaat

De projectadministratie bevat de onderhanden grondexploitaties. Het financiële resultaat van deze grondexploitaties is opgebouwd uit de reeds gerealiseerde kosten en opbrengsten en de verwachte nog te maken kosten en opbrengsten (ramingen). Deze realisaties en ramingen worden contant gemaakt. Zo ontstaat voor iedere grondexploitatie de netto contante waarde (NCW).

De NCW gebruikt de gemeente als basis voor de waardering van de grondexploitaties.

Verschillende externe factoren spelen een rol bij het maken van een betrouwbare inschatting van de waardeontwikkeling van de portefeuille. Door de economische ontwikkelingen kan sprake zijn van prijsontwikkelingen. In de grondexploitatie rekent de gemeente daarom met langjarige gemiddelden voor kosten- en opbrengstenstijging en voor renteontwikkelingen. Een verandering van deze langjarige parameters kan grote invloed hebben op de uitkomst van de NCW-berekening. Jaarlijks voert de gemeente een analyse uit om te bepalen of aanpassing van de langjarige parameters nodig is. Op het moment van samenstellen van deze begroting gelden de volgende gegevens (stand jaarrekening 2021):

- Rentepercentage 0,8% (naar rato van vreemd vermogen/totaal vermogen zoals voorgeschreven in de BBV).
- Disconteringsvoet 2% (voorgeschreven in de BBV).
- Kostenstijging 2%.
- Opbrengstenstijging 1,5% voor 2022, 1% voor de jaren 2023 t/m 2031 en 0% voor 2032 en verder.

Als daar aanleiding voor is actualiseert de gemeente gedurende het jaar de begrote posten (ramingen). Eens per jaar, tijdens het jaarrekeningproces, worden alle posten beoordeeld en voorzien van actuele onderbouwingen. Op die manier verantwoordt het College het juiste financiële resultaat in de jaarrekening.

Verdienvermogen

Het verdienvermogen van de totale grondexploitatieportefeuille omvat het saldo van alle grondexploitaties met een positief saldo. Dit is het bedrag dat de gemeente, bij gelijkblijvende uitgangspunten, gedurende de looptijd van de onderhanden zijnde grondexploitaties als winst kan nemen.

Het verdienvermogen tegen netto contante waarde bedraagt ultimo 2021 € 174,0 mln (stand jaarrekening). Tegen eindwaarde bedraagt het verdienvermogen ultimo 2021 € 207,7 mln. Bij het jaarrekeningproces 2022 wordt het verdienvermogen opnieuw berekend en beoordeeld.

Dat sprake is van winsten komt grotendeels doordat de gemeente verliesnemingen tot 2015 als afwaardering op de boekwaarde verwerkte.

De omvang van het verdienvermogen wordt onder andere bepaald door de uitbreidingslocaties Park Zestienhoven en Nesselande (30%). Maar ook diverse binnenstedelijke locaties leveren een substantiële bijdragen aan het verdienvermogen van de grondexploitatieportefeuille, zoals de ontwikkelingen op Katendrecht, Kop van Zuid en Parkstad (25%).

Omdat binnenstedelijke (her)ontwikkelingen vaak complexer en risicovoller zijn dan de ontwikkeling van uitleggebieden zijn dit wel uitzonderingen. Zo zijn de kosten voor binnenstedelijke verwervingen meestal hoger en vaak is de grond vervuild.

Binnenstedelijke ontwikkelingen zijn voor de ruimtelijke ontwikkeling zeer wenselijk, maar zonder de inzet van eigen middelen doorgaans niet haalbaar als ze traditioneel worden ontwikkeld. Daarom zoekt de gemeente voortdurend naar andere manieren van ontwikkelen, met als kenmerk meer samenwerking met eindgebruikers en investeerders. Het wordt steeds lastiger om nieuwe projecten met een positief plansaldo aan de portefeuille toe te voegen. Daardoor staat het verdienvermogen op de grondexploitaties de komende jaren flink onder druk.

Winstneming

De resultaatnemingen op de grondexploitatieportefeuille bestaan uit drie onderdelen, te weten:

1. Winstnemingen
 1. Tussentijdse winstneming
 2. Winstnemingen bij afsluiten van een grondexploitatie
2. Mutaties op de voorzieningen
3. Verliesnemingen

Ad 1 Winstnemingen

De berekeningswijze voor tussentijdse winstnemingen wordt voorgeschreven door het BBV en is gebaseerd op de financiële voortgang van het project in relatie tot het verwachte (positieve) resultaat. In overleg met de accountant is een berekeningswijze tot stand gekomen die voldoet aan de BBV-vereisten en die tevens recht doet aan het onzekere karakter van de grondexploitaties. Naar mate de resterende looptijd van een grondexploitatie langer is, worden de onzekerheden groter. De voorziene grondopbrengsten kunnen in de toekomst bijvoorbeeld fors tegenvallen. Reeds gerealiseerde winsten worden teruggenomen als de totale winst op basis van de huidige inzichten kleiner is dan de reeds gerealiseerde winst. In de systematiek wordt hier rekening mee gehouden.

Bij het afsluiten van een grondexploitatie met een positief saldo wordt het volledige saldo als resultaat genomen.

Ad 2 Voorziening verliesgevende grondexploitaties

In geval van een negatief NCW-saldo gedurende de looptijd van een project treft de gemeente bij de jaarafsluiting een (verlies)voorziening ter grootte van het negatieve saldo.

Het saldo van een project kan fluctueren gedurende de looptijd. Bij de jaarafsluiting wordt per project bepaald of de benodigde voorziening hoger of lager is dan de bij de vorige jaarrekening getroffen voorziening. Als de benodigde voorziening hoger is, vindt een toevoeging aan de voorziening plaats ter grootte van het verschil. Als de benodigde voorziening lager is, vindt een vrijval plaats ter grootte van het verschil.

Ad 3 Verliesnemingen

Verliesnemingen boekt de gemeente bij het afsluiten van een grondexploitatie met een negatief saldo.

Reserves grondzaken

Rotterdam heeft een groot aantal plannen voor nieuwbouw van woningbouw en werklocaties (bedrijven, kantoren en detailhandel) onderhanden. Het gaat hierbij om initiatieven van de gemeente zelf, maar ook om initiatieven van particulieren.

De gemeente heeft momenteel 75 grondexploitaties in uitvoering (stand jaarrekening 2021). Onder andere door marktontwikkelingen kan de planning, het programma en/of de prijs van een grondexploitatie veranderen. Daardoor is van het geraamde saldo van een grondexploitatie niet zeker of dit saldo ook daadwerkelijk wordt gerealiseerd.

Risico's op projectniveau

Om de financiële risico's voor de gemeente te beperken, investeert de gemeente niet voordat een redelijke zekerheid bestaat over de realisatie van het project. Om te voorkomen dat een opeenhoping van financiële risico's voor de gemeente plaatsvindt, beoordeelt de gemeente elk jaar of ingrepen nodig zijn op eventueel ontstane verliezen op plannen. Waar nodig wordt een (verlies)voorziening getroffen of wordt de reeds getroffen voorziening opgehoogd.

Jaarlijks voert de gemeente voor individuele grondexploitaties een risicoanalyse uit. Aan de hand van deze risicoanalyse wordt bepaald welke risicoreserve in het project nodig is om de project specifieke risico's op te vangen. Voorbeelden van projectspecifieke risico's zijn het slagen van een bestemmingsplanprocedure of het risico op bodemvervuiling.

In de [Monitor Grondexploitaties](#) geeft het college twee keer per jaar inzicht in de belangrijkste ontwikkelingen per project.

Risico's op portefeuilleniveau

De projectoverstijgende risico's (macro-economische effecten, marktrisico's etc.) worden meegenomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit en daarmee in de berekening van het weerstandsvermogen.

De gemeente beoordeelt periodiek het totale planaanbod in de stad in relatie tot actuele marktanalyses. De resultaten hiervan geven onder meer inzicht in wenselijke en noodzakelijke aanpassingen in de gemeentelijke grondexploitatieportefeuille en in de bijbehorende financiële effecten.

Het doel van portefeuillesturing is financiële risico's te beperken en kansen tijdig te signaleren. De uitkomsten meldt het college jaarlijks in het MGv.

In aansluiting op bovengenoemd beleid heeft de gemeente voor de grondexploitatieportefeuille het financiële effect bepaald van risico's die volgen uit de marktanalyse van woon- en werklocaties en van de algemene prijsontwikkelingen. Dit is gedaan aan de hand van een risicoanalyse. Hierbij zijn de omgevingsrisico's vertaald in verschillende scenario's. De benodigde weerstandscapaciteit is bepaald op € 58 mln.

Investeringsen

Pagina 213

Investeringsen

In deze paragraaf wordt een overzicht van de nieuwe en lopende investeringen gepresenteerd. De raad geeft met het voteren van kredieten het college toestemming meerjarige investeringsuitgaven te doen en/of verplichtingen aan te gaan. Het college bewaakt de voortgang en afsluiting van het gevoteerde krediet.

Daarnaast wordt het Investeringsvoorstel 2023 hier toegelicht. Dit investeringsvoorstel wordt vastgesteld in deze Voorjaarsnota. De bijbehorende kredietvoorstellen maken nog geen onderdeel uit van dit besluit en volgen later.

[BeleidKredietaanvragen nieuwe investeringen Kredietaanvragen lopende investeringenInvesteringsvoorstel 2023](#)

Beleid

Rotterdam groeit, verandert en veroudert. Om hierop in te spelen moet de gemeente investeren. Om te kunnen investeren, moet de gemeente over investerend vermogen beschikken. Het beleid is erop gericht om dit investerend vermogen te borgen. Er worden drie investeringsruimten onderscheiden:

1. Investeringsruimte voor vervanging, renovatie of restauratie van huidige bezittingen;
2. Reguliere investeringsruimte voor investeringen die leiden tot nieuwe bezittingen;
3. Extra investeringsruimte voor investeringen die leiden tot nieuwe bezittingen, die is ontstaan uit de verkoop van aandelen Eneco (2020) en de eeuwigdurende afkoop van erfpacht door enkele woningcorporaties (2022-2023).

Met verstandig investeringsbeleid willen we zekerstellen dat deze investeringsruimten nu en in de toekomst voldoende omvang hebben, passend bij de verwachte groei van de stad, de maatschappelijke opgaven waarvoor de stad staat en bij het huidige voorzieningenniveau. Daarnaast willen we bevorderen dat de schaarse investeringsruimten weloverwogen en transparant worden ingezet.

De gemeente Rotterdam staat er gelukkig niet alleen voor. We trekken samen op met inwoners, ondernemers, woningcorporaties, waterschappen, de provincie Zuid-Holland, de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH), het Rijk, de Europese Unie en ander partijen. Daarbij geldt: hoe meer investerend vermogen van andere partijen wordt aangetrokken, hoe beter dat is voor Rotterdam en voor de Rotterdammers. Het eigen investerend vermogen fungeert daarbij als hefboom voor het aantrekken van extern investerend vermogen. Onderstaande afbeelding illustreert dit.

In de [Beleidsnota Investerings Rotterdam 2020](#) is aangegeven hoe we dit beleid vormgeven.

Kredietaanvragen nieuwe investeringen

Uit onderstaande tabel blijkt welke investeringen de gemeente gaat doen vanuit de bestaande begroting.

Er worden vier typen investeringen onderscheiden, t.w.:

V= Vervangingsinvesteringen

L= Levensduur verlengende investeringen (i.c. renovaties en restauraties)

U= Uitbreidingsinvesteringen

K= Kwaliteitsverhogende investeringen

Iedere investering is kort omschreven. Voor meer inzicht kan een overzicht met detailinformatie worden geraadpleegd.

Tekst

Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Beheer van de stad		1.800	1.800	0	0	0	0
Klimaatadaptatie:	K	1.800	1.800	0	0	0	0
Vergroening Buitenruimte							
		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Beheer van de stad		1.800	1.800	0	0	0	0
Klimaatadaptatie: Vergroening	K	1.800	1.800	0	0	0	0
Buitenruimte							

Doel krediet: Het betreft verschillende activiteiten die bijdragen aan meerdere doelstellingen, zoals het vergroten van de biodiversiteit, meer groen in de stad en het verbeteren van de klimaatadaptatie

Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2026
bedrag						
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.800	1.800	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	87	86	85	84

Overhead	7.135	5.547	988	400	0	0

Vervanging AV apparatuur commissie- en raadszaal	V	1.000	200	400	400	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
										krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Overhead		7.135	5.547	988	400	0	0								
Vervanging AV apparatuur commissie- en raadszaal	V	1.000	200	400	400	0	0								

Doel krediet: Vervangingsinvesteringen voor AV inrichting raadszaal en commissiezaal

Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
bedrag						
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.000	200	400	400	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	0	0	157	155

Terreinvoorzieningen	V	5.400	5.200	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
										krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Overhead		7.135	5.547	988	400	0	0								
Terreinvoorzieningen	V	5.400	5.200	0	0	0	0								

Doel krediet: Infrastructuur voor de laadvoorzieningen KPP en Laagjes/Molenvliet.

Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
bedrag						
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	5.400	5.200	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	422	417	412	407

Roompanels	V	735	147	588	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming

vergaderzalen

		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Overhead		7.135	5.547	988	400	0	0
Roompanels vergaderzalen	V	735	147	588	0	0	0
Doel krediet: Roompanels vergaderzalen							
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
		bedrag					
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0
Netto investering		735	147	588	0	0	0
(Rotterdams geld)							
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	157	155	153

Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892

Gebiedsaanpak	K	2.200	2.200	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Aardgasvrij (correctie 2021)										krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892								
Gebiedsaanpak Aardgasvrij (correctie 2021)	K	2.200	2.200	0	0	0	0								
Doel krediet:															
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027								
		bedrag													
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0								
Netto investering (Rotterdams geld)		2.200	2.200	0	0	0	0								
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	2.218	2.185	2.152	2.119								

SO GO Museumtuin	K	3.000	118	89	55	45	862	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
										krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892								
SO GO Museumtuin	K	3.000	118	89	55	45	862								
Doel krediet: Als onderdeel van de renovatie van MBVB wordt de nieuwe halfverdiepte expeditietunnel ingepast en de tuin gerenoveerd.															
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027								
		bedrag													
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0								
Netto investering		3.000	118	89	55	45	862								

Pagina 480 van 803

straten (voorbereiding) binnen de ring (Centrum, Oude Westen, Nieuwe Westen, Middelland en Oude Noorden). Het doel is daarbij om het veiliger te maken voor fietsers en voetgangers in het centrum en de oude stadswijken, niet om alle auto's uit de stad te weren.								

Bereikbaarheid en

Veiligheid

		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Control-room Bereikbaarheid en Veiligheid	K	525	525	0	0	0	0
Doel krediet: Het verhuizen naar meer geschikte ruimtes en het moderniseren van de werkplekken van de control-rooms Bereikbaarheid en Veiligheid.							
Details		Nieuw bedrag	2023	2024	2025	2026	2027
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)		525	525	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	112	111	109	107

Vastgoed 2023	K	3.000	3.000	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming krediet	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Stedelijke ontwikkeling																
Vastgoed 2023	K	3.000	3.000	0	0	0	0									
Doel krediet: Om kleine en onverwachte investeringen in gebouwen of voorzieningen te realiseren wordt jaarlijks een vast investeringskrediet aangevraagd. Deze investeringen kunnen worden gedekt uit de huur die de gemeente bij gebruikers in rekening brengt.																
Details																
Nieuw bedrag																
Bijdragen van derden																
Netto investering																
(Rotterdams geld)																
Kapitaallasten (rente en afschrijving)																
N.v.t.																

SO GO	K	3.700	3.700	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
Vorbereidingskosten										krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Buitenruimte								Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
SO GO Vorbereidingskosten	K	3.700	3.700			0							0	0	0
Buitenruimte															
Doel krediet: Cluster Stadsontwikkeling gaat vanaf heden voorbereidingskosten voor planvorming															
buitenruimte activeren, als onderdeel van de totale investering. Voor 2023 wordt gewerkt met een															
verzamelkrediet. Naar de toekomst toe zullen de voorbereidingskosten per project geactiveerd worden.															
Details									Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027	

								bedrag						
								Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
								Netto investering (Rotterdams geld)	3.700	3.700	0	0	0	0
								Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	300	297	293	289
CSG en Filomena in Little C	K	1.541	1.541	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming
										krediet	2023	2024	2025	2026
								Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883
														892
CSG en Filomena in Little C	K	1.541	1.541	0	0	0	0							
Doel krediet: Het Centrum voor Seksueel Geweld en Filomena (het Centrum voor Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, onderdeel van Stichting Veilig Thuis), nu gehuisvest bij de GGD op de Schiedamsdijk, gaan verhuizen naar Little C, de Karl Weisbardstraat 225.														
								Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
									bedrag					
								Bijdragen van derden	431	431	0	0	0	0
								Netto investering (Rotterdams geld)	1.110	1.110	0	0	0	0
								Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	127	125	124	122
SO MOB Autoluw	K	1.000	561	439	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming
										krediet	2023	2024	2025	2026
								Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883
														892
SO MOB Autoluw	K	1.000	561	439	0	0	0							
Doel krediet: Dit krediet is voor de financiering van het autoluw maken van het centrum en de wijken Oude Westen, Nieuwe Westen, Middelland en Oude Noorden. Het doel is daarbij om het veiliger te maken voor fietsers en voetgangers in het centrum en de oude stadswijken, niet om alle auto's uit de stad te weren.														
								Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
									bedrag					
								Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
								Netto investering (Rotterdams geld)	1.000	561	439	0	0	0
								Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	0	48	48	47
Klimaatadaptief maken	K	385	385	0	0	0	0	Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming

eigen vastgoed

		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Klimaatadaptief maken	K	385	385	0	0	0	0
eigen vastgoed							

Doel krediet: Bijdrage onderhoudsmaatregelen en -projecten aan de oplossing van de door het Programma Weerwoord gesignaleerde problemen als gevolg van klimaatverandering. Recent onderzoek laat zien dat een extreme bui in Rotterdam tot € 1,3 mld schade kan leiden als gevolg van wateroverlast. Bij bestaand vastgoed kan gedacht worden waterberging, groenblauwe daken e.d.

Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
	bedrag					
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering	385	385	0	0	0	0
(Rotterdams geld)						
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	13	13	13	13

Nieuw vastgoed -
stimuleren adaptief
bouwen

K 980 980 0 0 0 0

Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Nieuw vastgoed -stimuleren	K	980	980	0	0	0	0
adaptief bouwen							

Doel krediet: Bijdrage in nieuwbouw of renovatieproject aan de oplossing van de door het Programma Weerwoord gesignaleerde problemen als gevolg van klimaatverandering. Recent onderzoek laat zien dat een extreme bui in Rotterdam tot € 1,3 mld schade kan leiden als gevolg van wateroverlast.

Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
	bedrag					
Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	980	980	0	0	0	0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	33	33	33	33

Gebiedsaanpak
aardgasvrij Bospolder
Tussendijken II

K 2.800 1.558 426 445 371 0

Programma	Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
		krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling		54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Gebiedsaanpak aardgasvrij	K	2.800	1.558	426	445	371	0
Bospolder Tussendijken II							

Doel krediet: Dekking onrendabele top procesbeschrijving Gebiedsaanpak aardgasvrij Bospolder

Tussendijken II								
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027	
		bedrag						
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)		2.800	1.558	426	445	371		0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	0	0		320
SO GO Alexanderknoop	K	3.500	500	2.000	1.000		0	0
(mobiliteitsfonds)								
Programma		Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
			krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling			54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
SO GO Alexanderknoop		K	3.500	500	2.000	1.000	0	0
(mobiliteitsfonds)								
Doel krediet: Het realiseren van een mobiliteitshub in de Alexanderknoop (particuliere ontwikkeling met een publiek deel)								
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027	
		bedrag						
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0		0
Netto investering (Rotterdams geld)		3.500	500	2.000	1.000	0		0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	0	284		281
SO GO Merwe Vierhavens	K	7.300	1.000	5.300	1.000		0	0
(mobiliteitsfonds)								
Programma		Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
			krediet	2023	2024	2025	2026	2027
Stedelijke ontwikkeling			54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
SO GO Merwe Vierhavens		K	7.300	1.000	5.300	1.000	0	0
(mobiliteitsfonds)								
Doel krediet: Het realiseren van vier mobiliteitsingrepen (gebiedsontsluitingswegen, nieuwe entrees, last mile voorzieningen en verbinding dakpark).								
Details		Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027	
		bedrag						
Bijdragen van derden		2.800	500	1.800	500	0		0
Netto investering (Rotterdams geld)		4.500	500	3.500	500	0		0
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	0	365		361

SO GO Rijnhaven	K	4.000	500	2.500	1.000	0	0		
(mobiliteitsfonds)									
			krediet	2023	2024	2025	2026	2027	
			Stedelijke ontwikkeling	54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
SO GO Rijnhaven	K	4.000	500	2.500	1.000		0	0	
(mobiliteitsfonds)									
Doel krediet: Het realiseren van een betere bereikbaarheid van de metro en oversteekbaarheid Posthumalaan.									
			Nieuw bedrag	2023	2024	2025	2026	2027	
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0	0	
Netto investering		4.000	500	2.500	1.000		0	0	
(Rotterdams geld)									
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	0		325	321	
Aanschaf en plaatsing parkeerautomaten op straat	K	6.227	2.614	2.614	332	667		0	
			krediet	2023	2024	2025	2026	2027	
			Stedelijke ontwikkeling	54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Aanschaf en plaatsing parkeerautomaten op straat	K	6.227	2.614	2.614	332	667		0	
Doel krediet: Het aanschaffen en plaatsen van parkeerautomaten en bijbehorende bebording vanwege uitbreidingen gebieden waar betaald parkeren wordt ingevoerd. Ook worden circa 550 parkeerautomaten vervangen.									
			Nieuw bedrag	2023	2024	2025	2026	2027	
Bijdragen van derden		0	0	0	0	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)		6.227	2.614	2.614	332	667		0	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)		N.v.t.	0	0	0	0		712	
Uitbreidingen en vervanging camera's in parkeervoorzieningen	K	1.500	878	592	0	0		30	
			krediet	2023	2024	2025	2026	2027	
			Stedelijke ontwikkeling	54.511	25.388	18.885	5.632	1.883	892
Uitbreidingen en vervanging camera's in parkeervoorzieningen	K	1.500	878	592	0	0		30	
Doel krediet: Uitbreidingen en moderniseren van bestaande camerasystemen behorende bij de parkeervoorzieningen van de gemeente Rotterdam.									

								Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
									bedrag					
Openbare parkeergarage								Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
Zoomstraat wijzigen naar								Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	878	592	0	0	30
stallingsgarage								Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	0	168	166	164
Programma								Cat	Voorstel	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
									krediet	2023	2024	2025	2026	2027
								Stedelijke ontwikkeling						
								54.511 25.388 18.885 5.632 1.883 892						
Openbare parkeergarage								K	212	162	50	0	0	0
Zoomstraat wijzigen naar														
stallingsgarage														
								Doel krediet: Uitbreidingen en moderniseren van bestaande camerasystemen behorende bij de parkeervoorzieningen van de gemeente Rotterdam.						
								Details	Nieuw	2023	2024	2025	2026	2027
									bedrag					
								Bijdragen van derden	0	0	0	0	0	0
								Netto investering (Rotterdams geld)	212	162	50	0	0	0
								Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	0	0	24	24	24
TOTAAL								63.446 32.735 19.873 6.032 1.883 892						

Kredietaanvragen lopende investeringen

Uit onderstaande tabel blijkt welke investeringen thans worden gedaan. De kredieten voor deze investeringen zijn al verleend (gevoteerd). In sommige gevallen is echter een bijstelling van het krediet nodig. Dit kan komen doordat de kosten veranderd zijn, maar ook doordat de kredietaanvragen gefaseerd worden. Dit is te herkennen aan het bedrag dat is opgenomen in de kolom 'Bijstelling krediet'. Dit kan gaan om zowel een verhoging als een verlaging van het benodigde krediet. Voor de jaren 2023-2027 zijn de investeringsramingen weergegeven. Dit is het verwachte verloop van de uitgaven.

Iedere investering is kort omschreven. Voor meer inzicht kan een overzicht met detailinformatie worden geraadpleegd. Dit overzicht geeft inzicht in de eventuele bijdragen van derden, het netto-investeringsbedrag dat voor rekening van de gemeente komt en de jaarlijkse kapitaallasten die uit de investering zullen voortvloeien vanaf het moment dat de investering in gebruik wordt genomen. Soms is een investering reeds deels in gebruik genomen. Als hier sprake van is, hebben de getoonde kapitaallasten alleen betrekking op het nog niet in gebruik genomen deel.

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie	Raming	Raming	Raming	Raming	Raming
	krediet	gevoteerd	t/m 2022	2023	2024	2025	2026	2027	

Dienstverlening	3.735	0	3.735	1.406	0	0	1.700	-7	8					
Vervanging Gemeentelijke	1.700	0	1.700	0	0	0	1.700	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
Basis Administratie (GBA)											krediet	gevoteerd	/r	
Dienstverlening	3.735	0	3.735											
Vervanging Gemeentelijke	1.700	0	1.700											
Basis Administratie (GBA)														
Doel krediet: De vervanging van de Gemeentelijke Basis Administratie (GBA) v														
Personen). Gemeenten kunnen op termijn aansluiten op deze voorziening met l														
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea										
	bedrag		bedrag	t/r										
Bijdragen van derden	0	0	0											
Netto investering (Rotterdams	1.700	0	1.700											
geld)														
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											
afschrijving)														
Digitalisering Persoonskaarten	1.085	0	1.085	1.129	0	0	0	-7	8	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
											krediet	gevoteerd	/m	
Dienstverlening	3.735	0	3.735											
Digitalisering	1.085	0	1.085											
Persoonskaarten														
Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor digitalisering van persoonskaarten														
nalatenschapsonderzoeken en informatieverzoeken. Digitalisering is noodzakel														
Stadsarchief.														
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis										
	bedrag		bedrag	t/m										
Bijdragen van derden	0	0	0											
Netto investering	1.085	0	1.085											
(Rotterdams geld)														
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											
afschrijving)														
Website Stadsarchief	350	0	350	277	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
											krediet	gevoteerd	/m	
Dienstverlening	3.735	0	3.735											
Website Stadsarchief	350	0	350											
Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor de vernieuwing van de website var														

Systeem (CMS).										
Details	Initieel		Bijstelling		Nieuw		Realis			
	bedrag				bedrag		t/m			
Bijdragen van derden	0		0		0					
Netto investering (Rotterdams geld)	350		0		350					
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.					

Stadswinkelprojecten 2022 600 0 600 0 0 0 0 0 0 0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
		krediet	gevoteerd	/m
Dienstverlening	3.735	0	3.735	3
Stadswinkelprojecten 2022	600	0	600	

Doel krediet: Stadswinkelprojecten 2022 omvat twee projecten, beide uitgevoerd door de Dienstverlening. (1) Pasfotocontrole; Dit project heeft betrekking op de controle van reisdocumenten. (2) Controleren en digitaliseren van buitenlandse brondocumenten digitaal gelezen.

Details	Initieel		Bijstelling		Nieuw		Realis			
	bedrag				bedrag		t/m			
Bijdragen van derden	0		0		0					
Netto investering (Rotterdams geld)	600		0		600					
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.		N.v.t.		N.v.t.					

Veilig	5.230	0	5.230	2.741	797	700	670	0	0

Handhavingssysteem Redline 1.700 0 1.700 130 200 700 670 0 0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
		krediet	gevoteerd	/m
Veilig	5.230	0	5.230	5
Handhavingssysteem Redline	1.700	0	1.700	

Doel krediet: Implementatie nieuw Handhavingssysteem.

Details	Initieel		Bijstelling		Nieuw		Realis			
	bedrag				bedrag		t/m			
Bijdragen van derden	0		0		0					
Netto investering (Rotterdams geld)	1.700		0		1.700					

										Kapitaallasten (rente en afschrijving)									
Taakapplicatie Stadszaken	1.500	0	1.500	903	597	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis					
												krediet	gevoteerd	/m					
										Veilig	5.230	0	5.230	2					
										Taakapplicatie	1.500	0	1.500						
										Stadszaken									
										Doel krediet: Vervanging applicatie VIS, voor afhandeling vergunningen horeca									
										Ondermijning en interventies.									
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis					
											bedrag		bedrag	t/m					
										Bijdragen van derden	0	0	0						
Netto investering	1.500	0	1.500																
(Rotterdams geld)																			
Kapitaallasten (rente en afschrijving)																			
Inrijbeperkende maatregelen	2.030	0	2.030	1.709	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis					
												krediet	gevoteerd	/m					
										Veilig	5.230	0	5.230	2					
										Inrijbeperkende	2.030	0	2.030	1					
										maatregelen									
										Doel krediet: Rotterdam is een aantrekkelijke en toegankelijke stad met versch									
										publiek op af komt. Rotterdam moet echter door de aanslagen in recente jaren i									
										waar veel mensen bijeen komen. Het college wil deze locaties de nodige besch									
										Uitgangspunt daarbij is dat Rotterdam een aantrekkelijke en toegankelijke stad									
										groepen mensen die in de stad uitgaan en recreëren.									
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis															
	bedrag		bedrag	t/m															
Bijdragen van derden	0	0	0																
Netto investering	2.030	0	2.030	1															
(Rotterdams geld)																			
Kapitaallasten (rente en afschrijving)																			
Stedelijke ontwikkeling																			
764.554 63.626 828.180 374.513 142.148 113.862 91.317 32.289 9.997																			
Fietsenstalling Capelsebrug	975	0	975	627	10	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis					
												krediet	gevoteerd	/m					

A16 Rotterdam	31.625	0	31.625	1.063	26.364	2.519	1.679	0	0

A16 Rotterdam	31.625	0	31.625	1

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis
	bedrag		bedrag	t/m

Verkeersmanagementsystemen	16.565	0	16.565	8.396	6.000	2.169	0	0	0
2021									

Verkeersmanagementsystemen	16.565	0	16.565
2021			

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Real
	bedrag		bedrag	t/r

Pagina 491 van 803

											Netto investering (Rotterdams geld)	16.565	0	16.565	
											Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Ovonde Hoek van Holland	1.330	0	1.330	1.513	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
													krediet	gevoteerd	/m
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	374
Ovonde Hoek van Holland											1.330	0	1.330	1	
Doel krediet: De ovonde is een project in Hoek van Holland en is onderdeel van een goede verkeersafwikkeling mogelijk tussen de strandboulevard, Badweg, S															
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis
												bedrag		bedrag	t/m
											Bijdragen van derden	617	0	617	
											Netto investering (Rotterdams geld)	713	0	713	
											Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Haltevoorzieningen	718	0	718	310	408	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
personenvervoer over water													krediet	gevoteerd	/r
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Haltevoorzieningen personenvervoer over water											718	0	718		
Doel krediet: Dit betreft de aankoop van haltes voor personenvervoer over wat															
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
											Bijdragen van derden	0	0	0	
											Netto investering (Rotterdams geld)	718	0	718	
											Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Stationsomgeving Hoek van Holland Strand	3.170	0	3.170	3.309	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
													krediet	gevoteerd	/r
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Stationsomgeving Hoek van											3.170	0	3.170		

Holland Strand				
Doel krediet: Uitvoering inrichtingsplan eindplein Hoek van Holland Strand.				
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	1.019	0	1.019	
Netto investering	2.151	0	2.151	
(Rotterdams geld)				
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervanging	6.000	0	6.000	5.906	94	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
Verkeersregelinstallaties 2020												krediet	gevoteerd	/r
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Vervanging	6.000	0	6.000	
										Verkeersregelinstallaties				
										2020				

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het vervangen of verwijderen na eir heel Rotterdam. Daaronder verstaan we verkeersregelinstallaties en verkeersge verkeersmanagement.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	4	0	4	
Netto investering	5.996	0	5.996	
(Rotterdams geld)				
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fysieke Maatregelen	5.400	0	5.400	4.885	515	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
Verkeersveiligheid 2020 - 2022														
												krediet	gevoteerd	/r
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Fysieke Maatregelen	5.400	0	5.400	
Verkeersveiligheid 2020 - 2022														

Doel krediet: Met dit krediet worden investeringen gedaan om fysieke maatreg doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van 10 black spots per jaar.

Details	Initieel				Bijstelling			Nieuw		Rea
	bedrag							bedrag		t/r
Bijdragen van derden	3.600				0			3.600		
Netto investering (Rotterdams)	1.800				0			1.800		

										geld)				
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Fietspaden 2020 - 2022	14.400	0	14.400	6.871	5.000	2.529	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
												krediet	gevoteerd	/m
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	374
Fietspaden 2020 - 2022	14.400									14.400		0	14.400	€
Doel krediet: Het krediet wordt ingezet voor het aanleggen van fietspaden, het recreatieve knooppunten netwerk.														
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis
											bedrag		bedrag	t/m
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering	14.400	0	14.400	€
										(Rotterdams geld)				
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Uitbreiding straatparkeren	997	0	997	1.134	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
												krediet	gevoteerd	/m
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	374
Uitbreiding straatparkeren	997									997		0	997	1
Doel krediet: Voor 2020 staat invoering van betaald parkeren in Feijenoord, Kle														
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis
											bedrag		bedrag	t/m
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering	997	0	997	1
										(Rotterdams geld)				
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Producteninnovatie straatparkeren	890	0	890	352	284	254	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis
												krediet	gevoteerd	/m
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	374
Producteninnovatie straatparkeren	890									890		0	890	
Doel krediet: In het kader van nieuwe ontwikkelingen dienen de Integrale Scan														

Handhavingsadministratiesysteem (HAS) en het parkeer managementsysteem										
Details			Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis				
			bedrag		bedrag	t/m				
Bijdragen van derden			0	0	0					
Netto investering			890	0	890					
(Rotterdams geld)										
Kapitaallasten (rente en			N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.					
afschrijving)										
Uitbreiding aantal fietstrommels	1.504	0	1.504	865	250	300	89	0	0	0
Programma			Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis				
				krediet	gevoteerd	/m				
Stedelijke ontwikkeling			764.554	63.626	828.180	374				
Uitbreiding aantal			1.504	0	1.504					
fietstrommels										
Doel krediet: Het aantal fietstrommels dient deze collegeperiode jaarlijks uitget										
Details			Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis				
			bedrag		bedrag	t/m				
Bijdragen van derden			0	0	0					
Netto investering			1.504	0	1.504					
(Rotterdams geld)										
Kapitaallasten (rente en			N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.					
afschrijving)										
Bewegwijzering aanbrengen in	418	0	418	55	418	291	0	0	0	0
parkeergarages volgens										
Rotterdamse huisstijl										
Programma			Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea				
				krediet	gevoteerd	t/r				
Stedelijke ontwikkeling			764.554	63.626	828.180	3				
Bewegwijzering aanbrengen in			418	0	418					
parkeergarages volgens										
Rotterdamse huisstijl										
Doel krediet: Aanbrengen van bewegwijzering in de parkeergarages zodat bez										
vinden.										
Details			Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea				
			bedrag		bedrag	t/r				
Bijdragen van derden			0	0	0					
Netto investering (Rotterdams			418	0	418					
geld)										
Kapitaallasten (rente en			N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.					
afschrijving)										

Doel krediet: Het inrichten van 10% van alle parkeerplaatsen in parkeergarage																				
Details			Initieel	Bijstelling		Nieuw		Rea												
			bedrag			bedrag		t/r												
Bijdragen van derden			0	0		0														
Netto investering			4.093	0		4.093														
(Rotterdams geld)																				
Kapitaallasten (rente en			N.v.t.	N.v.t.		N.v.t.														
afschrijving)																				
Uitbreiding van beheer op	305	0	305	228	78	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis					
afstand in stallingsgarages												krediet	gevoteerd	/m						
											Stedelijke ontwikkeling					764.554	63.626	828.180	3	
											Uitbreiding van beheer op					305	0	305		
											afstand in stallingsgarages									
											Doel krediet: Investeren in parkeersystemen en camerasystemen waardoor de									
											Details					Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis	
																bedrag		bedrag	t/r	
											Bijdragen van derden					0	0	0		
											Netto investering (Rotterdams					305	0	305		
											geld)									
											Kapitaallasten (rente en					N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
											afschrijving)									
H6-weg Hoek van Holland fase	17.991	0	17.991	10.957	50	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realis					
2												krediet	gevoteerd	/m						
											Stedelijke ontwikkeling					764.554	63.626	828.180	374	
											H6-weg Hoek van					17.991	0	17.991	10	
											Holland fase 2									
											Doel krediet: Het krediet betreft de aanleg van de H6-weg, aansluitend op de H									
											(calamiteiten-) ontsluiting krijgt en het dorp wordt ontlast van verkeersdruk.									
											Details					Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realis	
																bedrag		bedrag	t/m	
											Bijdragen van derden					10.592	0	10.592		
											Netto investering					7.399	0	7.399	10	
											(Rotterdams geld)									
											Kapitaallasten (rente en					N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
											afschrijving)									

Beter Benutten - Bereikbaarheid	2.040	0	2.040	1.620	200	219	0	0	0	Programma Gevoteerd Bijstelling Nieuw Realis
										krediet gevoteerd /m
										Stedelijke ontwikkeling 764.554 63.626 828.180 374
Beter Benutten - Bereikbaarheid	2.040	0	2.040							
Doel krediet: In het coalitieakkoord 2014-2018 waren diverse intensiveringen o deel van deze middelen wordt ingezet voor investeringen.										
										Details Initieel Bijstelling Nieuw Realis
										bedrag bedrag t/m
Bijdragen van derden	0	0	0							
Netto investering (Rotterdams geld)	2.040	0	2.040							
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.							

Beter Benutten - Fietsbeleid	1.532	0	1.532	1.140	200	192	0	0	0	Programma Gevoteerd Bijstelling Nieuw Realis
										krediet gevoteerd /m
										Stedelijke ontwikkeling 764.554 63.626 828.180 374
Beter Benutten - Fietsbeleid	1.532	0	1.532							
Doel krediet: In het coalitieakkoord 2014-2018 zijn diverse intensiveringen opg van deze middelen wordt ingezet voor investeringen.										
										Details Initieel Bijstelling Nieuw Realis
										bedrag bedrag t/m
Bijdragen van derden	96	0	96							
Netto investering (Rotterdams geld)	1.436	0	1.436							
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.							

Bushaltetoegankelijkheid 2015	5.000	0	5.000	3.799	100	100	300	300	401	Programma Gevoteerd Bijstelling Nieuw Rea
										krediet gevoteerd t/r
										Stedelijke ontwikkeling 764.554 63.626 828.180 3
Bushaltetoegankelijkheid 2015	5.000	0	5.000							
Doel krediet: Toegankelijk maken van zoveel mogelijk bushaltes, minimaal 62% conform landelijke wetgeving										

en afspraken met de
Metropoolregio Rotterdam Den
Haag.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	232	0	232	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.768	0	4.768	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fysieke Maatregelen3.39503.3953.385000000
Verkeersveiligheid 2016

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Fysieke Maatregelen	3.395	0	3.395	

Verkeersveiligheid 2016

Doel krediet: Met dit krediet
worden investeringen gedaan
om fysieke maatregelen te
treffen aan wegen om de
verkeersveiligheid of –
doorstroming te verbeteren,
waaronder de aanpak van tien
black spots per jaar.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	773	0	773	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.622	0	2.622	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fysieke Maatregelen3.20003.2003.566000000
Verkeersveiligheid 2019

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Fysieke Maatregelen	3.200	0	3.200	

Verkeersveiligheid 2019

Doel krediet: Met dit krediet
worden investeringen gedaan

om fysieke maatregelen te treffen aan wegen om de verkeersveiligheid of – doorstroming te verbeteren, waaronder de aanpak van tien black spots per jaar.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	412	0	412	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.788	0	2.788	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervanging	4.812	0	4.812	4.770	0	0	0	0	0	0
Verkeersregelinstallaties 2018										

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Vervanging	4.812	0	4.812	
Verkeersregelinstallaties 2018				

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het verwijderen of vervangen van diverse verkeersregelinstallaties op meerdere kruispunten na einde levensduur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.812	0	4.812	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervanging	3.900	0	3.900	3.880	0	0	0	0	0	0
verkeersregelinstallaties 2019										

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Vervanging	3.900	0	3.900	
verkeersregelinstallaties 2019				

Doel krediet: Dit krediet wordt

ingezet voor het verwijderen of
vervangen van diverse
verkeersregelininstallaties op
meerdere kruispunten na einde
levensduur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	103	0	103	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.797	0	3.797	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Centrum Fiets As3.53203.5322.841000000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Centrum Fiets As	3.532	0	3.532	

Doel krediet: Het project

Centrum Fiets As heeft als doel
verbetering van de bestaande
fysieke fietsinfrastructuur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	2.080	0	2.080	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.452	0	1.452	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fietspaden2.92602.9263.111000000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Fietspaden	2.926	0	2.926	

Doel krediet: Het krediet wordt

ingezet voor het aanleggen van
circa 20 fietspaden, het
aanbrengen van

fietspadverlichting en
verbeteringen in het recreatieve
knooppunten netwerk.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	338	0	338	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.588	0	2.588	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fietspaden 20181.03001.0301.023000000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Fietspaden 2018	1.030	0	1.030	

Doel krediet: Het krediet is
bedoeld voor het verlengen of
verbeteren van vier fietspaden
aan: het Terletpad (Rotterdam
The Hague Airport), de
Argonautenweg/Jasonweg, de
Krabbendijkestraat en de Hoge
Boezem.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	663	0	663	
Netto investering (Rotterdams geld)	368	0	368	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Fietsroutes (restant)1.33701.3371.23510200000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Fietsroutes (restant)	1.337	0	1.337	

Doel krediet: Het krediet is
bedoeld voor de gefaseerde
aanleg van een klein deel van
een aantrekkelijke fiets- en

looproute voor recreatie en

woon- en werkverkeer vanaf de

A20 tot aan het centrum

(volgens de door de

gemeenteraad op 12 november

2015 aangenomen motie Rotte

fietspad).

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.337	0	1.337	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Oprit verlengde Willemsbrug	168	0	168	73	94	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3											
Oprit verlengde Willemsbrug	168	0	168												

Doel krediet: Het project

Willemsbrug heeft als doel het

verbeteren van de bestaande

fysieke fietsinfrastructuur.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	27	0	27	
Netto investering (Rotterdams geld)	141	0	141	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Buitenruimte Hoek van Holland Haven	8.018	0	8.018	7.247	100	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisa
													krediet	gevoteerd	/m 2
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	374.											
Buitenruimte Hoek van Holland Haven	8.018	0	8.018	7.											

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet voor het project buitenruimte en infrastru

Voor de kapitaalsaten die ontstaan ontvangt de gemeente jaarlijkse bijdragen v

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realise

	bedrag				bedrag				t/m 2
Bijdragen van derden	4.108	0	4.108	3.					
Netto investering	3.910	0	3.910	4.					
(Rotterdams geld)									
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	N					

Fietsvoorziening Lijnbaan 30	400	0	400	299	5	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
Stedelijke ontwikkeling														
	764.554	63.626	828.180	3										
Fietsvoorziening Lijnbaan 30	400	0	400											
Doel krediet: Realisatie														
fietsvoorziening aan de														
Lijnbaan 30.														
Details														
Bijdragen van derden	0	0	0											
Netto investering (Rotterdams geld)	400	0	400											
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											

Mobiliteit ANPR (Automatic Number Plate Recognition-camera's) systemen	1.000	0	1.000	252	375	373	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
Stedelijke ontwikkeling														
	764.554	63.626	828.180	3										
Mobiliteit ANPR (Automatic Number Plate Recognition-camera's) systemen	1.000	0	1.000											
Doel krediet: Betreft aanschaf														
ANPR-systemen Mobiliteit.														
Deze systemen verzamelen														
met behulp van Automatic														
Number Plate Recognition-														
camera's langs de kant van de														
weg informatie van passerend														
verkeer.														
Details														
Bijdragen van derden	0	0	0											

										<table><tr><td>Netto investering (Rotterdams</td><td>1.000</td><td>0</td><td>1.000</td></tr><tr><td>geld)</td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td></tr><tr><td>afschrijving)</td><td></td><td></td><td></td></tr></table>				Netto investering (Rotterdams	1.000	0	1.000	geld)				Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	afschrijving)																						
Netto investering (Rotterdams	1.000	0	1.000																																													
geld)																																																
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																													
afschrijving)																																																
Herontwerp Ontheffingen	500	0	500	90	110	150	150	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw</td><td>Rea</td></tr><tr><td></td><td></td><td>krediet</td><td>gevoteerd</td><td>t/r</td></tr><tr><td>Stedelijke ontwikkeling</td><td>764.554</td><td>63.626</td><td>828.180</td><td>3</td></tr><tr><td>Herontwerp Ontheffingen</td><td>500</td><td>0</td><td>500</td><td></td></tr><tr><td>Verkeer en Vervoer/Toezicht</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Verkeer en Vervoer</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea			krediet	gevoteerd	t/r	Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3	Herontwerp Ontheffingen	500	0	500		Verkeer en Vervoer/Toezicht					Verkeer en Vervoer												
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea																																												
		krediet	gevoteerd	t/r																																												
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3																																												
Herontwerp Ontheffingen	500	0	500																																													
Verkeer en Vervoer/Toezicht																																																
Verkeer en Vervoer																																																
										Doel krediet: Betreft het vervangen van software die nodig is om voor Rotterdamse gebieden met voertuigrestricties (waaronder milieuzones) 1) een ontheffing aan te vragen en te beoordelen en 2) vast te stellen of een voertuig in overtreding is, afhankelijk van de voertuigrestricties in betreffend gebied. <table><tr><td>Details</td><td>Initieel</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw</td><td>Rea</td></tr><tr><td></td><td>bedrag</td><td></td><td>bedrag</td><td>t/r</td></tr><tr><td>Bijdragen van derden</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td></td></tr><tr><td>Netto investering (Rotterdams</td><td>500</td><td>0</td><td>500</td><td></td></tr><tr><td>geld)</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td></td></tr><tr><td>afschrijving)</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>				Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea		bedrag		bedrag	t/r	Bijdragen van derden	0	0	0		Netto investering (Rotterdams	500	0	500		geld)					Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		afschrijving)				
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea																																												
	bedrag		bedrag	t/r																																												
Bijdragen van derden	0	0	0																																													
Netto investering (Rotterdams	500	0	500																																													
geld)																																																
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																													
afschrijving)																																																
Optimalisatie OV-tracés	4.500	0	4.500	0	1.500	3.000	0	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw</td><td>Rea</td></tr><tr><td></td><td></td><td>krediet</td><td>gevoteerd</td><td>t/r</td></tr><tr><td>Stedelijke ontwikkeling</td><td>764.554</td><td>63.626</td><td>828.180</td><td>3</td></tr><tr><td>Optimalisatie OV-tracés</td><td>4.500</td><td>0</td><td>4.500</td><td></td></tr><tr><td>Maastunnel en Van</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr><tr><td>Brienoordbrug</td><td></td><td></td><td></td><td></td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea			krediet	gevoteerd	t/r	Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3	Optimalisatie OV-tracés	4.500	0	4.500		Maastunnel en Van					Brienoordbrug												
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea																																												
		krediet	gevoteerd	t/r																																												
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3																																												
Optimalisatie OV-tracés	4.500	0	4.500																																													
Maastunnel en Van																																																
Brienoordbrug																																																
										Doel krediet: Verbetering van het OV tussen Zuid en Noord op de bestaande																																						

oeververbindingen via de
Maastunnel (Zuidplein-
Rotterdam Centraal) en Van
Brienenoordbrugcorridor
(Zuidplein-Stadionpark-
Kralingse Zoom) door
versterking kwaliteit,
doorstroming, frequentie,
betrouwbaarheid en
aantrekkelijkheid van (deels)
bestaande busverbindingen op
deze routes.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	3.000	0	3.000	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	0	1.500	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

A16 Rotterdam Vervolg 25.96705.9670004.8171.15000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
A16 Rotterdam Vervolg 2	5.967	0	5.967	

Doel krediet: Het betreft de
kosten voor de
werkzaamheden in het kader
van de nieuwe rijksweg tussen
A13 en A16. Het betreft
specifiek werkzaamheden die
in 2022 en 2023 zullen
plaatsvinden aan
geluidschermen en
wegdekverhardingen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.967	0	5.967	
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Pagina 507 van 803

voor de realisatie										bewegwijzering parkeren.			
Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
										bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden										0	0	0	
Netto investering (Rotterdams										1.855	0	1.855	
geld)													
Kapitaallasten (rente en										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
afschrijving)													

SO GO Buitenruimte A16	6.462	0	6.462	0	534	969	4.174	785	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Rotterdam											krediet	gevoteerd	t/r	
Stedelijke ontwikkeling										764.554	63.626	828.180	3	
SO GO Buitenruimte A16										6.462	0	6.462		
Rotterdam														

Doel krediet: Het betreft de

kosten voor de

werkzaamheden in het kader

van de nieuwe rijksweg A16.

Het betreft werkzaamheden die

tussen 2022 en 2025 zullen

plaatsvinden zoals herinrichting

gebied, vergroening

parken, en fiets/wandelpaden

in de buitenruimte in

Terbregseveld en

Schiebroeksepark.

Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
										bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden										0	0	0	
Netto investering (Rotterdams										6.462	0	6.462	
geld)													
Kapitaallasten (rente en										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
afschrijving)													

So GO Brainpark I	3.600	0	3.600	0	500	500	1.300	1.300	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
											krediet	gevoteerd	t/r	
Stedelijke ontwikkeling										764.554	63.626	828.180	3	
So GO Brainpark I										3.600	0	3.600		

Doel krediet: Aanleg

/herinrichting van openbare

ruimte, infrastructuur en

geluidschermen gekoppeld aan

de herontwikkeling van

Brainpark I (van kantoorgebied

naar woon-werkmilieu).

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.600	0	3.600	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

SO GO	1.325	0	1.325	38	570	555	160	0	0
Gebiedsontwikkelingsfonds									
toekenning vrijval 2021									

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

SO GO	1.325	0	1.325	
Gebiedsontwikkelingsfonds				
toekenning vrijval 2021				

Doel krediet: Toekenningen

aan projecten in de openbare

ruimte vanuit

gebiedsontwikkelingsfonds

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.325	0	1.325	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

SO GO	5.000	0	5.000	26	3.022	1.575	352	26	0
Gebiedsontwikkelingsfonds									
toekenning juli 2022									

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

SO GO	5.000	0	5.000	
Gebiedsontwikkelingsfonds				
toekenning juli 2022				

											Doel krediet: Toekenningen				
											aan projecten in de openbare				
											ruimte vanuit				
											gebiedsontwikkelingsfonds				
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
											Bijdragen van derden	0	0	0	
											Netto investering (Rotterdams	5.000	0	5.000	
											geld)				
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
											afschrijving)				
SO GO	5.000	0	5.000	146	2.001	2.459	393	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
Gebiedsontwikkelingsfonds															
toekenning november 2022															
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
											SO GO	5.000	0	5.000	
											Gebiedsontwikkelingsfonds				
											toekenning november 2022				
											Doel krediet: Toekenningen				
											aan projecten in de openbare				
											ruimte vanuit				
											gebiedsontwikkelingsfonds				
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
											Bijdragen van derden	0	0	0	
											Netto investering (Rotterdams	5.000	0	5.000	
											geld)				
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
											afschrijving)				
SO MOB Pontons	3.025	0	3.025	0	3.025	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
											SO MOB Pontons	3.025	0	3.025	
											Doel krediet: Het betreft de				
											overdracht van Pontons vanuit				
											het havenbedrijf naar de				
											gemeente Rotterdam. De				
											pontons worden overgenomen				

voor een bedrag van 3 miljoen
euro. Dit zijn pontons die
worden gebruikt door
bijvoorbeeld de Waterbus,
Watertaxi en partyvaart.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.025	0	3.025	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

SO GO Voorbereidingskosten	10.000	0	10.000	0	1.000	2.500	2.500	2.500	1.500	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Grondexploitaties (IVA's) 2022- 2026													828.180	3
													10.000	

Doel krediet: Het tijdelijk activeren van voorbereidingskosten voor grondexploitatie als immateriële vaste activa.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	10.000	0	10.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

SO MOB	28.400	0	28.400	0	3.000	7.100	7.100	7.100	4.100	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Verkeersmanagementsystemen 2023 - 2026													828.180	3
													28.400	

Doel krediet: Dit krediet wordt

ingezet voor het vervangen of
verwijderen na einde
levensduur van diverse
verkeersmanagementsystemen
in heel Rotterdam. Daaronder
verstaan we
verkeersregelininstallaties en
verkeersgeleiding, en ook de
vervanging van benodigde
software voor
verkeersmanagement.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	28.400	0	28.400	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

SO GO vergroeningsopgave	3.191	300	3.491	644	2.300	791	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
SO GO vergroeningsopgave	3.191	300	3.491	

Doel krediet: Binnen de
reserve Gebiedsontwikkeling is
geld gereserveerd voor
programma extra vergroening.
Een deel van de bijdragen is
bestemd voor projecten die al
gestart waren voor 2021. Die
kosten blijven in de exploitatie
landen en worden gedekt
vanuit de reserve.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.191	300	3.491	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Aankoop opvanglocatie de Hille	2.310	0	2.310	0	2.310	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r	
Stedelijke ontwikkeling												764.554	63.626	828.180	3
Aankoop opvanglocatie de Hille												2.310	0	2.310	
Doel krediet: De opvanglocatie															
aan de Lange Hilleweg 256 is															
in eigendom bij zorgpartij Antes															
en wordt al jaren verhuurd aan															
zorgpartij Centrum voor															
Dienstverlening (CvD). Ter															
versterking van haar															
liquiditeitspositie en ter															
uitvoering van haar beleid moet															
Antes het pand afstoten. Dat															
levert voor de gemeente en															
huurder grote onzekerheid op															
over het behoud van de															
opvanglocatie. Het pand is in															
gebruik als opvang (30 bedden															
nachtopvang, 60 plaatsen															
dagbesteding en 29 plekken															
BW / sociaal pension). Het															
betreft een goede locatie voor															
deze functie voor nu en de															
toekomst.															
Details												Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden												0	0	0	
Netto investering (Rotterdams												2.310	0	2.310	
geld)															
Kapitaallasten (rente en												N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
afschrijving)															

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	21.500	0	21.500	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Hart van Zuid	159.800	0	159.800	143.150	16.650	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Hart van Zuid	159.800	0	159.800	1

Doel krediet: Het project Hart van Zuid, het gebied rond Ahoy, Zuidplein en Vaanweg-Pleinweg en het Motorstraatgebied, vindt zijn oorsprong in de gemeentelijke Stadsvisie 2030 en in het Pact op Zuid. Met het Hart van Zuid zet de gemeente zich samen met externe partijen en andere overheden in voor een kwaliteitsimpuls om zo de sociale, culturele en economische positie van het gebied binnen wijk, stad en regio te versterken.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	148	0	148	
Netto investering (Rotterdams geld)	159.652	0	159.652	1
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Voorplein Depotgebouw	6.500	0	6.500	1.595	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

											Voorplein Depotgebouw	6.500	0	6.500																																
											Doel krediet: Herinrichting van																																			
											de directe omgeving (het																																			
											Voorplein) van het																																			
											Depotgebouw Boijmans Van																																			
											Beuningen.																																			
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea																															
												bedrag		bedrag	t/r																															
											Bijdragen van derden	739	0	739																																
											Netto investering (Rotterdams	5.761	0	5.761																																
											geld)																																			
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																
											afschrijving)																																			
Vergroeningsopgaaf	9.759	0	9.759	11.063	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea																															
Museumpark											krediet gevoteerd t/r																																			
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3																															
											Vergroeningsopgaaf	9.759	0	9.759																																
											Museumpark																																			
											Doel krediet: Realiseren van																																			
											een betere verblijfskwaliteit en																																			
											een groenere omgeving bij het																																			
											Museumpark voor zowel																																			
											bezoekers als bewoners. Ook																																			
											wordt een betere aansluiting																																			
											van het Museumpark op de																																			
											omgeving beoogd.																																			
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea																															
												bedrag		bedrag	t/r																															
											Bijdragen van derden	2.774	0	2.774																																
											Netto investering (Rotterdams	6.984	0	6.984																																
											geld)																																			
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																
											afschrijving)																																			
											Netto investering (Rotterdams	8.934																																		
											geld)																																			
Gebiedontwikkeling	6.700	0	6.700	5.728	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea																															
Merwehaven											krediet gevoteerd t/r																																			

											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
											Gebiedontwikkeling	6.700	0	6.700	
											Merwehaven				
											Doel krediet: Strategische				
											verwerving gronden/panden				
											Korte Vaarpier binnen de				
											Merwehaven.				
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
											Bijdragen van derden	0	0	0	
											Netto investering (Rotterdams	6.700	0	6.700	
											geld)				
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
											afschrijving)				
											Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
											Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
											Voetbalvelden Overschiese	1.400	0	1.400	
											Kleiweg				
											Doel krediet:				
											Woningbouwontwikkeling op de				
											voormalige voetbalvelden AVS				
											Germinal aan de Overschiese				
											Kleiweg. Vooruitlopend om				
											alvast de grex te openen				
											/verwerven van percelen waar				
											een voorkeursrecht op is				
											gevestigd.				
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
												bedrag		bedrag	t/r
											Bijdragen van derden	0	0	0	
											Netto investering (Rotterdams	1.400	0	1.400	
											geld)				
											Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
											afschrijving)				
											Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Buitenruimte Leuvehaven	4.333	0	4.333	
Doel krediet: Herinrichting van de buitenruimte rondom het nieuw te bouwen Leuvehavenpaviljoen aan de Leuvehaven.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.333	0	4.333	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Herinrichting Plein 't Landje	6.000	0	6.000	266	400	3.000	2.334	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Herinrichting Plein 't Landje	6.000	0	6.000	
Doel krediet: Herinrichting van Plein 't Landje inclusief wateropvang en vergroening en het ontwikkelen van voorzieningen voor de huidige en toekomstige bewoners.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	6.000	0	6.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Bijdrage aan de herinrichting van het Lage Bergse Bos	4.035	0	4.035	15	0	0	4.020	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Bijdrage aan de herinrichting van het Lage Bergse Bos	4.035	0	4.035	

Doel krediet: Bijdrage aan de
Gemeenschappelijke Regeling
Rottemeren voor de realisatie
van de herinrichting van het
Lage Bergse Bos tot een
aantrekkelijk park. Het park ligt
direct tegen Rotterdam aan en
wordt veel gebruikt door
Rotterdammers.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.035	0	4.035	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Zeven Stadsprojecten93.00040.433133.43319.25917.51039.42545.20012.0390

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Zeven Stadsprojecten	93.000	40.433	133.433	

Doel krediet: Dit krediet wordt
beschikbaar gesteld voor de
uitvoering van de zeven
stadsprojecten (Hofbogenpark,
Alexanderplein,
Schouwburgplein, Groene Long
(Hofplein en Westblaak),
Rijnhavenpark, Getijdenpark
Feyenoord City en
Maashavenpark). De
stadsprojecten zijn integrale
projecten die door middel van
een investering in de
buitenruimte een vliegwieleffect
beogen op de woningbouw,
werkgelegenheid,
maatschappelijke
voorzieningen,
klimaataadaptatie, samen leven
en het economisch herstel van

Rotterdam na de coronacrisis.

Het netto investeringskrediet

van € 38,9 mln. is het eerste

van een reeks

investeringskredieten waarvan

de intentie is dat jaarlijks in het

investeringsvoorstel zal worden

opgevoerd, om de totale

voorgenomen investering van €

233 mln. in de 7 stadsprojecten

financieel mogelijk te maken.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	7.600	0	7.600	
Netto investering (Rotterdams geld)	85.400	40.433	125.833	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Impuls maatschappelijke voorzieningen	18.880	0	18.880	0	0	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

Impuls maatschappelijke voorzieningen	18.880	0	18.880	

Doel krediet: Het op niveau

brengen van de

maatschappelijke

voorzieningen in de wijken en

stedelijke voorzieningen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	18.880	0	18.880	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Gebiedsontwikkeling Schiekadeblok	22.700	0	22.700	0	0	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r

Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3

										Gebiedsontwikkeling	22.700	0	22.700	
										Schiekadeblok				
										Doel krediet: Aankoop panden				
										en gronden ten behoeve van				
										ruimtelijke ontwikkeling				
										Schiekadeblok.				
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
											bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams	22.700	0	22.700	
										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				
Vorbereidingskrediet	11.000	5.500	16.500	11.416	3.200	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Grondexploitaties (IVA)												krediet	gevoteerd	t/r
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Vorbereidingskrediet	11.000	5.500	16.500	
										Grondexploitaties (IVA)				
										Doel krediet: Tijdelijk activeren				
										van voorbereidinskosten voor				
										grondexploitatie als materiele				
										vaste activa.				
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
											bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams	11.000	5.500	16.500	
										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				
Coolsingel	47.500	0	47.500	39.136	2.425	0	1.342	-4	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Coolsingel	47.500	0	47.500	
										Doel krediet: De Coolsingel				
										verandert van een drukke				
										verkeersweg in een fraai				

voor voetganger en fietser.

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
		krediet	gevoteerd	t/m
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Mobiliteitsmaatregelen	28.643	0	28.643	
Feyenoord City				

Doel krediet: Bij de raadsbesluitvorming Feyenoord City is het mobiliteitsplan Feyenoord City als basis voor de verdere uitwerking vastgesteld. Met dit krediet worden de te activeren investeringen gerealiseerd. In het krediet zijn geen projecten opgenomen die in opdracht van derden worden uitgevoerd en geen gemeentelijke investering zijn. Het krediet bevat wel de bijdragen van derden aan gemeentelijke projecten.

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Real

	krediet	gevoteerd	t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180
Schieveen	9.700	0	9.700

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor investeringen die worden gedaan in de polder Schieveen voor de inrichting als natuur- en recreatiegebied. De goedkeuring door de raad van investeringen voor het project Project Mainport Rotterdam (PMR) 150ha verliep tot en met 2017 via het jaarlijkse krediet voor de grondexploitatieportefeuille. Vanaf 2018 vindt dit voor de grondexploitatie plaats via de begroting. Dit project is door de aanpassing van de projectscope geen grondexploitatie dus is voor deze investeringen vanaf 2018 tot einde looptijd krediet nodig.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	4.382	0	4.382	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.318	0	5.318	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Project Mainport Rotterdam	19.700	0	19.700	11.295	4.446	3.959	0	0	0
(PMR) 150 ha (Vlinderstrik)									

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Project Mainport Rotterdam (PMR) 150 ha (Vlinderstrik)	19.700	0	19.700	

Doel krediet: Dit krediet wordt aangevraagd voor investeringen die worden gedaan in de Zuid- en

Schiebroekse polder

(Vlinderstrik) en de Schiezone,

beide voor de inrichting als

natuur- en recreatiegebied. De

goedkeuring door de raad van

investeringen voor het Project

Mainport Rotterdam (PMR)

150ha verliep tot en met 2017

via het jaarlijkse krediet voor de

grondexploitatieportefeuille.

Vanaf 2018 vindt dit voor de

grondexploitaties plaats via de

begroting. Het PMR 150ha is

door de aanpassing van de

projectscope geen

grondexploitatie meer. Daarom

wordt voor deze investeringen

vanaf 2018 krediet nodig.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	9.346	0	9.346	
Netto investering (Rotterdams geld)	10.354	0	10.354	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Verzamelkrediet kleinschalige
gebiedsontwikkelingen

10.000

0

10.000

1.223

4.190

2.742

811

1.034

0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
Verzamelkrediet kleinschalige gebiedsontwikkelingen	10.000	0	10.000	

Doel krediet: Het

gebiedsontwikkelingsfonds is

een investeringskrediet dat

bedoeld is voor middelgrote

investeringen in de openbare

ruimte, al dan niet gekoppeld

aan een gebiedsontwikkeling.

Het doel van de bijdrage is dat

daarmee de kwaliteit van de

openbare ruimte

										Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	10.000	0	10.000	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Flexibele Huinvesting	3.025	0	3.025	84	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
										krediet				
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Flexibele Huinvesting	3.025	0	3.025	
										Doel krediet: Tijdelijke huisvesting voor jongeren en kwetsbare doelgroepen.				
										Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
										Bijdragen van derden	2.161	0	2.161	
										Netto investering (Rotterdams geld)	864	0	864	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Odeon	700	0	700	716	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw gevoteerd	Rea t/r
										krediet				
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
										Odeon	700	0	700	
										Doel krediet: Aankoop van kinderdagverblijf bij Odeon om woningbouwontwikkeling mogelijk te maken				
										Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)	700	0	700	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

NPRZ - Verzamelkrediet	16.260	0	16.260	1.233	3.391	3.407	8.230	0	0
Programma Buitenruimte									

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	krediet	gevoteerd	t/r	t/r
Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3
NPRZ - Verzamelkrediet	16.260	0	16.260	
Programma Buitenruimte				
Doel krediet: Woningbouw in				
M4H levert een bijdrage aan				
het verminderen van het				
woningbouwtekort. Ten				
behoefte van de aanvraag 3e				
Tranche Woningbouwwimpus				
M4H is cofinanciering door				
gemeente noodzakelijk.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	16.260	0	16.260	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

										Netto investering (Rotterdams	4.114	0	4.114											
										geld)														
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											
										afschrijving)														
Roseknoop	17.500	16.565	34.065	3.043	15.000	16.021	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea										
															krediet	gevoteerd	t/r							
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3										
										Roseknoop	17.500	16.565	34.065											
										Doel krediet: Aanpakken														
										verkeersknooppunt om														
										kwalitatieve aansluiting op de														
										(woningbouw)ontwikkelingen in														
										Parkstad, Hillesluis en														
										Feyenoord City te realiseren.														
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea										
											bedrag		bedrag	t/r										
										Bijdragen van derden	0	0	0											
										Netto investering (Rotterdams	17.500	16.565	34.065											
										geld)														
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											
										afschrijving)														
Bewaakte fietsenstalling OV- knooppunt Kralingse Zoom	1.133	0	1.133	0	680	453	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea										
															krediet	gevoteerd	t/r							
										Stedelijke ontwikkeling	764.554	63.626	828.180	3										
										Bewaakte fietsenstalling OV- knooppunt Kralingse Zoom	1.133	0	1.133											
										Doel krediet: De bouw en														
										inrichting van een bewaakte														
										openbare fietsenstalling bij P+R														
										Kralingse Zoom														
																				Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
											bedrag		bedrag	t/r										
										Bijdragen van derden	0	0	0											
										Netto investering (Rotterdams	1.133	0	1.133											
										geld)														
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.											
										afschrijving)														

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	911.298	197.010	145.946	148.520	80.372	1.600

CO2 reductie door versnelde ombouw straatverlichting naar LED	51.000	0	51.000	33.628	9.434	5.620	2.317	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

CO2 reductie door versnelde ombouw straatverlichting naar LED	51.000	0	51.000	

Doel krediet: In 6 jaar een versnelde ombouw van de armaturen (lampen) in led realiseren zodat een reductie van ca. 4,4 kton CO2 uitstoot per jaar wordt gerealiseerd en ca. 30% energie wordt bespaard ten opzichte van het huidige verbruik.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	51.000	0	51.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Werkplaatssysteem Vervoer & Materieel	1.000	0	1.000	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Werkplaatssysteem Vervoer & Materieel	1.000	0	1.000	

Doel krediet: Nieuw software systeem (Combipac) ten behoeve van de werkplaatsen, ter vervanging van het huidige systeem (Dolas).

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams	1.000	0	1.000	

										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				
Rijksmonument Crooswijk	800	0	800	618	182	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
										Rijksmonument Crooswijk	800	0	800	
Doel krediet: Diverse														
restauratiewerkzaamheden aan														
het rijksmonument Crooswijk,														
zoals de restauratie van de														
gevels en het damestoilet van														
de kapel, de entree van de														
begraafplaats Crooswijk														
(aanpassen linker														
poortgebouw) en diverse														
herstel en renovatie														
werkzaamheden aan de kapel.														
Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea	
										bedrag		bedrag	t/r	
Bijdragen van derden										0	0	0		
Netto investering (Rotterdams										800	0	800		
geld)														
Kapitaallasten (rente en										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
afschrijving)														

Gemeentelijk Rioleringsplan	98.512	0	98.512	23.920	25.547	16.535	26.250	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie	
2021-2025												krediet	gevoteerd	t/r	
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9	
										Gemeentelijk Rioleringsplan	98.512	0	98.512		
										2021-2025					
										Doel krediet: Dit krediet betreft					
										de vervanging van					
										kapitaalgoederen vanuit het					
										Gemeentelijk Rioleringsplan					
										2021-2025 als gevolg van					
										economische veroudering of					
										slijtage.					
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie	

	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	3.722	0	3.722	
Netto investering (Rotterdams geld)	94.790	0	94.790	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervanging vrijverval riolen	185.043	0	185.043	68.667	42.789	36.950	36.950	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
2021-2025												krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Vervanging vrijverval riolen	185.043	0	185.043	
2021-2025				

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor het in stand houden van een robuust rioolstelsel. Hiervoor is het nodig delen van het rioolstelsel te vervangen volgens het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2021-2025. Hiermee voldoet het college aan doelstellingen en langetermijnvisie van Rotterdam om de stad duurzaam en klimaatbestendig in te richten, waterstromen te scheiden en de sponswerking van de buitenruimte te benutten.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	185.043	0	185.043	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Rotterdams Weerwoord	10.116	0	10.116	8.338	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
(gemeentelijk vastgoed)												krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Rotterdams Weerwoord	10.116	0	10.116	

Doel krediet: De problemen bij panden met een hoog risico voor wateroverlast bij hevige regen worden aangepakt. Met de beoogde maatregelen worden zoveel mogelijk ook andere effecten van het veranderende klimaat aangepakt, zoals hitte en droogte.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	10.116	0	10.116	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Schiebruggen CE-Markering	8.000	0	8.000	0	6.000	2.000	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Real
												krediet	gevoteerd	t/r
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
										Schiebruggen CE-Markering	8.000	0	8.000	

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	8.000	0	8.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Bewegbare objecten,	4.000	0	4.000	0	4.000	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
modernisering, centralisering & automatisering van de administratieve afhandeling van de aanvragen												krediet	gevoteerd	t/r
CE-Markering										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Bewegbare objecten,	4.000	0	4.000	0	4.000	0	0	0	0	Bewegbare objecten,	4.000	0	4.000	
modernisering, centralisering & automatisering van de administratieve afhandeling van de aanvragen										modernisering, centralisering & automatisering van de administratieve afhandeling van de aanvragen				

CE-Markering														
Doel krediet: Modernisering														
van de elektrotechnische														
installaties, ombouw naar														
afstandsbediening en														
realisering van CE-Markering														
van beweegbare bruggen en														
sluizen.														
Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea	
										bedrag		bedrag	t/r	
Bijdragen van derden										0	0	0		
Netto investering (Rotterdams										4.000	0	4.000		
geld)														
Kapitaallasten (rente en										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
afschrijving)														
Urgente	19.921	0	19.921	2.840	2.624	14.457	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Vervaningsinvesteringen												krediet	gevoteerd	t/r
kademuren														
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Urgente										19.921	0	19.921		
Vervaningsinvesteringen														
kademuren														
Doel krediet: Inspectie en														
Monitoring heeft aangetoond														
dat bij een aantal kademuren														
levensduurverlengende														
maatregelen getroffen moeten														
worden. Het betreft de														
kademuren Rijnhaven														
Oostzijde, Parkhaven														
Oostzijde, Hertekade en														
Kreeksehaven.														
Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea	
										bedrag		bedrag	t/r	
Bijdragen van derden										0	0	0		
Netto investering (Rotterdams										19.921	0	19.921		
geld)														
Kapitaallasten (rente en										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
afschrijving)														

Pagina 532 van 803

Inzamelmiddelen Containers	23.570	0	23.570	23.974	0	939	0	1.648	0
2018 t/m 2022									
krediet gevoteerd t/r									
Beheer van de stad 1.575.918 54.196 1.630.114 9									
Inzamelmiddelen Containers 23.570 0 23.570									
2018 t/m 2022									
Doel krediet: Krediet wordt ingezet voor nieuwe containers en het vervangen van bestaande ondergrondse containers (binnenbakken), Rotterdambakken, containers milieuparken en containers voor containerservice.									
Details Initieel bedrag Bijstelling Nieuw bedrag Rea t/r									
Bijdragen van derden 0 0 0									
Netto investering (Rotterdams geld) 23.570 0 23.570									
Kapitaallasten (rente en afschrijving) N.v.t. N.v.t. N.v.t.									
Vervanging Prullenbakken	4.765	0	4.765	4.350	0	-966	0	0	0
Programma Gevoteerd Bijstelling Nieuw Rea									
krediet gevoteerd t/r									
Beheer van de stad 1.575.918 54.196 1.630.114 9									
Vervanging Prullenbakken 4.765 0 4.765									
Doel krediet: Krediet heeft als doel het aantal prullenbakken uit te breiden en waar nodig te vervangen.									
Details Initieel bedrag Bijstelling Nieuw bedrag Rea t/r									
Bijdragen van derden 0 0 0									
Netto investering (Rotterdams geld) 4.765 0 4.765									
Kapitaallasten (rente en afschrijving) N.v.t. N.v.t. N.v.t.									
Vervanging vrijval riolen	196.700	0	196.700	215.471	0	0	0	0	0
Programma Gevoteerd Bijstelling Nieuw Rea									
krediet gevoteerd t/r									

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Vervanging vrijval riolen	196.700	0	196.700	2

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor het in stand houden van een robuust rioolstelsel. Hiervoor is het nodig delen van het rioolstelsel te vervangen volgens het Gemeentelijke Rioleringsplan (GRP) 2016-2020. Hiermee voldoet het college aan doelstellingen en langetermijnvisie van Rotterdam om de stad duurzaam en klimaatbestendig in te richten, waterstromen te scheiden en de sponswerking van de buitenruimte te benutten.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	8.134	0	8.134	
Netto investering (Rotterdams geld)	188.566	0	188.566	2
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020

61.073	0	61.073	52.328	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Realisatie gevoteerd t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Gemeentelijk rioleringsplan 2016-2020	61.073	0	61.073	

Doel krediet: Dit krediet betreft de vervanging van oude (bestaande) kapitaalgoederen (vanuit Gemeentelijk Rioleringsplan 3), als gevolg van economische veroudering of slijtage.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r

											Bijdragen van derden	11	0	11									
											Netto investering (Rotterdams geld)	61.061	0	61.061									
											Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.									
Vervanging civiele kunstwerken	48.982	0	48.982	47.989	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea								
																krediet	gevoteerd	t/r					
											Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9								
											Vervanging civiele kunstwerken	48.982	0	48.982									
											Doel: Dit gaat om het												
											doorlopende krediet voor de												
											uitvoering van noodzakelijke												
											maatregelen aan stedelijke												
											kapitaalgoederen, waaronder:												
											- sluisen en beweegbare												
											bruggen;												
											- vervanging van de												
											rijksmonumentale roltrappen												
											van het Maastunnelcomplex;												
											- bruggen, kademuren en												
											glooingen.												
											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea								
																bedrag		bedrag	t/r				
											Bijdragen van derden	0	0	0									
											Netto investering (Rotterdams geld)	48.982	0	48.982									
											Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.									
Maastunnel renovatie	205.561	-820	204.741	190.454	2.921	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea								
																krediet	gevoteerd	t/r					
											Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9								
											Maastunnel renovatie	205.561	-820	204.741	1								
											Doel krediet: Dit krediet is												
											bedoeld voor de												
											voorbereidingsfase en de												
											uitvoeringsfase van de												
											renovatie van de Maastunnel.												

Openbare verlichting 2017-2022	11.979	0	11.979	11.832	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/m
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
										Openbare verlichting 2017-2022	11.979	0	11.979	

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	bedrag		bedrag	t/m
Bijdragen van derden	13	0	13	
Netto investering (Rotterdams geld)	11.967	0	11.967	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Doel krediet: Voor het beheer van de stad is behoefte aan een nieuw integraal assetbeheersysteem (beheer

van waardevolle
bedrijfsmiddelen). Enerzijds
komt deze behoefte voort uit
het bereiken van het eind van
de technische levensduur van
een deel van de huidige
assetbeheersystemen of uit het
nog onder de oude legacy-
omgeving draaien van het
systeem. Anderzijds is de
verwachting dat de overgang
op één nieuw
assetbeheersysteem de
verdere invoering van de
gebiedsgerichte aanpak en de
integrale manier van beheren,
sterk positief zal beïnvloeden.
Bij het integraal beheer
gebruiken alle afdelingen
dezelfde systemen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.015	0	1.015	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Blauwe verbinding fase 2	7.026	0	7.026	4.460	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad												1.575.918	54.196	1.630.114	9
Blauwe verbinding fase 2												7.026	0	7.026	

Doel krediet: Dit krediet is
bestemd voor de aanleg van de
'Blauwe Verbinding'. De
Blauwe Verbinding is een
recreatief bevaarbare route
tussen het Zuiderpark in
Rotterdam, het toekomstige
landschapspark 'Het
Buitenland' van Rhoon en de

Zuidpolder in Barendrecht.

Deze bijzondere verbinding

zorgt ook voor schoon water,

functioneert als een

waterberging en legt een

ecologische verbinding tussen

de verschillende

groengebieden in en rond de

stad.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	3.613	0	3.613	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.413	0	3.413	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Begraafplaatsen en Crematorium 2016-2019	1.000	0	1.000	943	0	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Begraafplaatsen en Crematorium 2016-2019	1.000	0	1.000	

Doel krediet: Volgens het
beleidsplan Begraven en
Cremeren 2016-2019 pleegt de
gemeente noodzakelijke
investeringen in voorzieningen
op actieve begraafplaatsen en
het crematorium. Dit krediet is
bedoeld voor de restauratie van
de aula van de monumentale
begraafplaats in Crooswijk (de
kapel is een rijksmonument).
Verder bleek uit een inspectie
dat de totale kapel voor
renovatie in aanmerking moet
komen. Dit betekent dat een
gedeelte van de investering
ook nodig zal zijn om het
rijksmonument in het geheel te
restaureren.

										Details				Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
														bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden				60	0	60	
										Netto investering (Rotterdams geld)				941	0	941	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)				N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Bruggen en tunnels	33.925	0	33.925	33.796	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/r	
Beheer van de stad												1.575.918	54.196	1.630.114	9
Bruggen en tunnels												33.925	0	33.925	

Doel krediet: Dit krediet wordt ingezet om reeds bestaande kapitaalgoeden bij einde levensduur te vervangen of herstellen.

										Details				Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
														bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden				0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams geld)				33.925	0	33.925	
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)				N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Thema vak natuur begraven op	1.384	0	1.384	1.311	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
begraafplaats Hofwijk												krediet	gevoteerd	toeslag	
											Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Thema vak natuur begraven op											1.384	0	1.384		
begraafplaats Hofwijk															

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de aanleg van een themavak natuurbegraven, om een nieuwe begraafmogelijkheid op begraafplaats Hofwijk te realiseren.

										Details				Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
														bedrag		bedrag	t/r

Wastmanagementsysteem	2.038	0	2.038	1.915	0	0	0	1.004	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
										Wastmanagementsysteem	2.038	0	2.038	

Verkeersdynamisch systeem	810	0	810	757	53	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Hoek van Holland												krediet	gevoteerd	t/
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
										Verkeersdynamisch systeem	810	0	810	
										Hoek van Holland				

Holland tijdens drukke
stranddagen beter te kunnen
sturen en te reguleren.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	810	0	810	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Investeringskrediet Wegen
2019 - 2022

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Investeringskrediet Wegen	120.661	-7.200	113.461	1
2019 - 2022				

Doel krediet: Het
investeringskrediet Wegen
2019 - 2022 is bedoeld voor
alle te activeren
investeringsuitgaven die in de
periode 2019 - 2022 voor de
asset 'Wegen' worden gedaan.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	1.290	0	1.290	
Netto investering (Rotterdams geld)	119.371	-7.200	112.171	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Investeringskrediet Groen 2019
- 2022

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Investeringskrediet Groen 2019 - 2022	27.362	0	27.362	

Doel krediet: Het
investeringskrediet is bedoeld
voor alle te activeren

investeringsuitgaven die in de
periode 2019-2022 voor de
asset 'Groen' worden gedaan.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	33	0	33	
Netto investering (Rotterdams geld)	27.329	0	27.329	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Investeringskrediet Water 2019
- 2022

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Investeringskrediet Water 2019 - 2022	9.750	0	9.750	

Doel krediet: Het
investeringskrediet is bedoeld
voor alle te activeren
investeringsuitgaven die voor
de asset "Water" in de periode
2019-2022 worden gedaan.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	9.750	0	9.750	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Investeringskrediet Spelen
2019 - 2022

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Investeringskrediet Spelen 2019 - 2022	7.373	0	7.373	

Doel krediet: Het
investeringskrediet is bedoeld
voor alle te activeren
investeringsuitgaven die in de

periode 2019-2022 voor de

asset "Spelen" worden gedaan.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	16	0	16	
Netto investering (Rotterdams geld)	7.357	0	7.357	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Eiland van Brienoord, brug Zuiddiepje	5.231	0	5.231	4.568	663	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114											9
Eiland van Brienoord, brug Zuiddiepje	5.231	0	5.231											

Doel krediet: Met dit krediet wordt de brug Zuiddiepje vervangen. Dit maakt onderdeel uit van de uitvoering van het project Getijdenpark Eiland van Brienoord.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.231	0	5.231	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Modernisering Schiebruggen	18.437	0	18.437	4.483	13.955	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114											9
Modernisering Schiebruggen	18.437	0	18.437											

Doel krediet: Modernisering en centralisering Schiebruggen, levensduurverlengend onderhoud aan de elektrotechnische installaties en ombouw naar

afstandbediening van 17
bruggen en sluizen op en rond
de Schie. Uitvoering verloopt in
delen vanaf 2019 t/m 2023.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	18.437	0	18.437	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Maastunnel Roltrappen 2.03.5008204.3202.3861.93400000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Maastunnel Roltrappen 2.0	3.500	820	4.320	

Doel krediet: In de afgelopen
jaren heeft een ingrijpende
renovatie/restauratie
plaatsgevonden van vier
roltrappen van het
rijksmonument Maastunnel.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.500	820	4.320	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Assetgroep Civiele4.90004.90054.90000000
kunstwerken 2023-2026

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Assetgroep Civiele	4.900	0	4.900	
kunstwerken 2023-2026				

Doel krediet: Dit krediet is
bestemd voor de
vervangingsinvesteringen van
de assetgroep Civiele

kunstwerken in de periode				
2023 tot en met 2026.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.900	0	4.900	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Assetgroep Wegen	2023-2026	89.783	36.399	126.182	99	26.593	29.119	33.972	36.399	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Assetgroep Wegen	2023-2026	89.783	36.399	126.182

Doel krediet: Dit krediet is

bestemd voor de

vervangingsinvesteringen van

de assetgroep Wegen in de

periode 2023 tot en met 2026.

Details		Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
		bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden		0	0	0	
Netto investering (Rotterdams		89.783	36.399	126.182	
geld)					
Kapitaallasten (rente en		N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
afschrijving)					

Assetgroep Groen en bomen	2023-2026	29.100	9.700	38.800	0	9.700	9.700	9.700	9.700	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Assetgroep Groen en bomen	2023-2026	29.100	9.700	38.800

Doel krediet: Dit krediet is

bestemd voor de

vervangingsinvesteringen van

de assetgroep Groen en

bomen in de periode 2023 tot

en met 2026.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea

										bedrag		bedrag	t/r
										0		0	0
										29.100		9.700	38.800
										N.v.t.		N.v.t.	N.v.t.

Assetgroep Oppervlaktewater	12.161	4.054	16.215	0	4.054	4.054	4.054	4.054	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
2023-2026												krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Assetgroep Oppervlaktewater	12.161	4.054	16.215	
2023-2026				

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de vervangingsinvesteringen van de assetgroep Oppervlaktewater in de periode 2023 tot en met 2026.

										Initieel		Bijstelling	Nieuw	Rea
										bedrag			bedrag	t/r
										0		0	0	
										12.161		4.054	16.215	
										N.v.t.		N.v.t.	N.v.t.	

Assetgroep Beeldende kunst	790	380	1.170	0	265	295	230	380	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea	
en monumenten 2023-2026													krediet	gevoteerd	t/r

Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9

Assetgroep Beeldende kunst	790	380	1.170	
en monumenten 2023-2026				

Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de vervangingsinvesteringen van de assetgroep Beeldende kunst en monumenten in de periode 2023 tot en met 2026.

										Initieel		Bijstelling	Nieuw	Rea
										bedrag			bedrag	t/r

										Bijdragen van derden	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	790	380	1.170
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Assetgroep Openbare verlichting 2023-2026	10.941	3.989	14.930	0	3.476	3.476	3.989	3.989	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw Rea
										krediet gevoteerd t/r			
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114 9
										Assetgroep Openbare verlichting 2023-2026	10.941	3.989	14.930
										Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de vervangingsinvesteringen van de assetgroep Openbare verlichting in de periode 2023 tot en met 2026.			
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw Rea
										bedrag bedrag bedrag t/r			
										Bijdragen van derden	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	10.941	3.989	14.930
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
Assetgroep Spelen 2023-2026	17.400	5.800	23.200	0	5.800	5.800	5.800	5.800	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw Rea
										krediet gevoteerd t/r			
										Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114 9
										Assetgroep Spelen 2023-2026	17.400	5.800	23.200
										Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de vervangingsinvesteringen van de assetgroep Spelen in de periode 2023 tot en met 2026.			
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw Rea
										bedrag bedrag bedrag t/r			
										Bijdragen van derden	0	0	0
										Netto investering (Rotterdams geld)	17.400	5.800	23.200

										Kapitaallasten (rente en afschrijving)					N.v.t.					N.v.t.					N.v.t.				
Begraven en Cremeren 2023- 2026										3.475	750	4.225	160	1.640	825	850	750	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea						
															krediet					gevoteerd	t/r								
															Beheer van de stad					1.575.918	54.196	1.630.114	9						
Begraven en Cremeren 2023- 2026										3.475	750	4.225																	
										Doel krediet: Dit krediet is bestemd voor de vervangingsinvesteringen van de begraafplaatsen en crematorium in de periode 2023 tot en met 2026.																			
										Details					Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea											
															bedrag		bedrag	t/r											
Bijdragen van derden										0	0	0																	
Netto investering (Rotterdams geld)										3.475	750	4.225																	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																	
Leiding Ingravingen Systeem (LIS)										510	325	835	523	312	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea						
															krediet					gevoteerd	t/r								
															Beheer van de stad					1.575.918	54.196	1.630.114	9						
Leiding Ingravingen Systeem (LIS)										510	325	835																	
										Doel krediet: De vervanging van de huidige applicatie Leges Informatie Systeem (LIS).																			
										Details					Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea											
															bedrag		bedrag	t/r											
Bijdragen van derden										0	0	0																	
Netto investering (Rotterdams geld)										510	325	835																	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)										N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																	
Inzamelmiddelen 2023-2026										58.190	0	58.190	0	14.548	14.548	14.548	14.548	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea						

				krediet	gevoteerd	t/r	
Beheer van de stad				1.575.918	54.196	1.630.114	9
Inzamelmiddelen 2023-2026				58.190	0	58.190	
Doel krediet: Krediet wordt ingezet voor nieuwe containers en het vervangen van bestaande containers, afvalbakken, rolcontainers, containers milieuparken en containers voor containerservice.							
Details				Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden				0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)				58.190	0	58.190	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)				N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Sportcampus en Park De Twee	61.800	0	61.800	28.131	1.300	2.100	9.360	1.600	1.600	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
Heuvels												krediet	gevoteerd	toeslag
Beheer van de stad										1.575.918	54.196	1.630.114	9	
Sportcampus en Park De Twee										61.800	0	61.800		
Heuvels														
Doel krediet: Het sportcomplex														
Varkenoord wordt omgevormd														
naar een sportcampus. Dit														
stimuleert een grotere														
diversiteit aan sporten en het														
ongeorganiseerd sporten. Dit is														
bedoeld om de bewoners van														
Zuid meer aan het bewegen te														
krijgen. Door de omzetting naar														
sportcampus ontstaat ook														
ruimte voor een aanvullend														
vastgoedprogramma:														
onderwijs, retail en														
commerciële														
sportvoorzieningen.														
Rotterdammers maken nog te														

weinig gebruik van het Park de

Twee Heuvels. Dit park kan

een veel belangrijkere plek

innemen in de recreatie van

vooral de bewoners van

IJsselmonde. Daartoe krijgt het

Park de komende jaren een

nieuwe inrichting, en een

betere programmering.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	61.800	0	61.800	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Forza - MOR1.99101.9914891.008494000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Forza - MOR	1.991	0	1.991	

Doel krediet: Het programma

Forza - MOR heeft tot doel de

dienstverleningsketen

Meldingen Openbare Ruimte te

verbeteren.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.991	0	1.991	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Voertuigen/Werktuigen 2023 t104.0000104.0000000000

/m 2026

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Beheer van de stad	1.575.918	54.196	1.630.114	9
Voertuigen/Werktuigen 2023 t /m 2026	104.000	0	104.000	

Doel krediet: Dit krediet is

bestemd voor de jaarlijkse

aanschaf van voertuigen en

middelen van de

onderhoudswerkplaats door de

afdeling Vervoer & Materieel.

De kapitaallasten die

voortvloeien uit de jaarlijks

terugkerende investering wordt

terugverdiend vanuit de

exploitatie van Vervoer &

Materieel.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	104.000	0	104.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	432.685	316.880	255.296	165.166	289.309	163.178

Gymlokalen Lekker Fit	5.900	0	5.900	5.614	0	0	0	0	286	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Gymlokalen Lekker Fit	5.900	0	5.900

Doel krediet: Dit krediet is

beschikbaar gesteld om de

doelen van het programma

Lekker Fit te kunnen realiseren.

Het gaat om een uitbreiding

van het aantal gymlokalen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.900	0	5.900	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vernieuwing Centrale	10.000	0	10.000	1.995	4.395	2.000	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea

		krediet	gevoteerd	t/r
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Vernieuwing Centrale	10.000	0	10.000	
Bibliotheek Rotterdam				
Doel krediet: Voor de vernieuwing van de Centrale Bibliotheek Rotterdam is een krediet toegekend. Met het beschikbaar gestelde voorbereidingskrediet wordt de architectenselectie voor de ontwerpopgave voor het maatschappelijke vastgoed (Bibliotheek, openbare fietsenstalling en optioneel de stadsmuseale functie), de buitenruimte en de tijdelijke huisvesting opgestart en wordt een voorlopig ontwerp uitgewerkt.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	10.000	0	10.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Groen-blauw dak de Doelen4590459716000000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
	krediet	gevoteerd	t/r	
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Groen-blauw dak de Doelen	459	0	459	
Doel krediet: In het kader van de vergroening van de stad en het benutten van daken wordt een groenblauw dak op de Doelen aangelegd.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r

Bijdragen van derden	215	0	215
Netto investering (Rotterdams geld)	244	0	244
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Doel krediet: Om Baroeg zijn

laten behouden is er een

Baroeg in de toekomst meer

Investeren in het backstage

capaciteit en geluidsisolatie zijn

van cultuur onderschrijft in het

cultuurplan advies de zorg over

huisvesting. Het college is

van de investering in Baroeg

huisvesting te geven die het

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
	bedrag		bedrag	t/m
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.400	0	2.400	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

											<table><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr><tr><td>Aanleg sportcomplex Sperwers</td><td>1.500</td><td>0</td><td>1.500</td><td></td></tr><tr><td colspan="5">Doel krediet: Aanleg sportcomplex door realisatie kunstgrasveld, tennisbaan en jeu de boules baan en renovatie van bestaande opstal.</td></tr><tr><td>Details</td><td>Initieel bedrag</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw bedrag</td><td>Realisatie t/r</td></tr><tr><td>Bijdragen van derden</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td></td></tr><tr><td>Netto investering (Rotterdams geld)</td><td>1.500</td><td>0</td><td>1.500</td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en afschrijving)</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td></td></tr></table>				Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	Aanleg sportcomplex Sperwers	1.500	0	1.500		Doel krediet: Aanleg sportcomplex door realisatie kunstgrasveld, tennisbaan en jeu de boules baan en renovatie van bestaande opstal.					Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r	Bijdragen van derden	0	0	0		Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	0	1.500		Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																														
Aanleg sportcomplex Sperwers	1.500	0	1.500																																															
Doel krediet: Aanleg sportcomplex door realisatie kunstgrasveld, tennisbaan en jeu de boules baan en renovatie van bestaande opstal.																																																		
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r																																														
Bijdragen van derden	0	0	0																																															
Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	0	1.500																																															
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																															
Realisatie Dierenasiel	7.420	0	7.420	923	2.420	0	0	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling krediet</td><td>Nieuw gevoteerd</td><td>Realisatie t/r</td></tr><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr><tr><td>Realisatie Dierenasiel</td><td>7.420</td><td>0</td><td>7.420</td><td></td></tr><tr><td colspan="5">Doel krediet: Het realiseren van een duurzaam en demontabel Dierenasiel in verband met toekomstige herontwikkeling op de Abraham van Stolkweg 33. De bestuurlijke opdrachtgever is wethouder is Vincent Karremans</td></tr><tr><td>Details</td><td>Initieel bedrag</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw bedrag</td><td>Realisatie t/r</td></tr><tr><td>Bijdragen van derden</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td></td></tr><tr><td>Netto investering (Rotterdams geld)</td><td>7.420</td><td>0</td><td>7.420</td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en afschrijving)</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td></td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	Realisatie Dierenasiel	7.420	0	7.420		Doel krediet: Het realiseren van een duurzaam en demontabel Dierenasiel in verband met toekomstige herontwikkeling op de Abraham van Stolkweg 33. De bestuurlijke opdrachtgever is wethouder is Vincent Karremans					Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r	Bijdragen van derden	0	0	0		Netto investering (Rotterdams geld)	7.420	0	7.420		Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r																																														
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																														
Realisatie Dierenasiel	7.420	0	7.420																																															
Doel krediet: Het realiseren van een duurzaam en demontabel Dierenasiel in verband met toekomstige herontwikkeling op de Abraham van Stolkweg 33. De bestuurlijke opdrachtgever is wethouder is Vincent Karremans																																																		
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r																																														
Bijdragen van derden	0	0	0																																															
Netto investering (Rotterdams geld)	7.420	0	7.420																																															
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																															
IHP Sport 2020	14.890	0	14.890	3.261	10.420	1.000	0	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling krediet</td><td>Nieuw gevoteerd</td><td>Realisatie t/r</td></tr><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																														
Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r																																														
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																														
voorbereidingskrediet																																																		

IHP Sport 2020	14.890	0	14.890	
voorbereidingskrediet				
Doel krediet: Op basis van de eerder vastgestelde IHP Sport, Onderwijs en Cultuur worden de investeringskredieten voor het Onderdeel Sport aangevraagd. Voor de voorbereidingskosten van vastgestelde urgente projecten waaronder de vervanging Zwembad Overschie en Sporthal Schuttersveld wordt krediet aangevraagd.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	14.890	0	14.890	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vastgoed 2021	3.000	0	3.000	1.514	485	0	0	0	1.385	Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Vastgoed 2021	3.000	0	3.000

Doel krediet: Om kleine en onverwachte investeringen in gebouwen of voorzieningen te realiseren wordt jaarlijks een vast investeringskrediet aangevraagd. Deze investeringen kunnen worden gedekt uit de huur die de gemeente bij gebruikers in rekening brengt.				
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams	3.000	0	3.000	

										geld)						
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.			
										afschrijving)						
Vloercoating parkeergarages	3.650	0	3.650	413	700	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea		
										krediet gevoteerd t/r						
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4		
Vloercoating parkeergarages										3.650	0	3.650				
										Doel krediet: Het voorzien van						
										een antislip-beschermlaag in						
										een viertal parkeergarages.						
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea		
										bedrag				t/r		
										Bijdragen van derden	0	0	0			
										Netto investering (Rotterdams	3.650	0	3.650			
										geld)						
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.			
										afschrijving)						
Kantoorpanden label C	855	0	855	189	630	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea		
										krediet gevoteerd t/r						
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4		
Kantoorpanden label C										855	0	855				
										Doel krediet: Conform wet- en						
										regelgeving moeten alle						
										kantoorpanden per 1-1-2023						
										beschikken over minimaal						
										energielabel C en per 2030						
										over energielabel A. Door het						
										doorvoeren van deze						
										verplichting worden						
										kantoorgebouwen						
										energiezuiniger en daalt de						
										CO2 uitstoot. Noodzakelijk is						
										het investeren in 5 panden,						
										waarbij het gaat om een totaal						
										investeringsbedrag van € 0,8						
										mln. Voor locaties waarbij een						
										sloop/nieuwbouw of						
										herhuisvestingsvraagstuk						

speelt, volgen op een later

moment aparte

kredietaanvragen.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	855	0	855	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Huisvesting voor- en
vroegschoolse educatie in
scholen

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Huisvesting voor- en
vroegschoolse educatie in
scholen

Doel krediet: Het uitbreiden
van scholen in het
basisonderwijs voor voor- en
vroegschoolse educatie voor
peuters, om zo de integratie
tussen de voor- en
vroegschoolse educatie en
scholen te optimaliseren.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	10.000	0	10.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Pilot aardgasvrij (gemeentelijk
vastgoed)

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Pilot aardgasvrij (gemeentelijk
vastgoed)

Doel krediet: In het

vastgoedobjecten.

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Real
		krediet	gevoteerd	t/r
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Huis van de Wijk t Steiger t.b.v	135	0	135	
planontwikkeling Schalm				
/Katendrecht				

als vervanging voor Het Steiger.

Pagina 558 van 803

Pagina 559 van 803

bedoeld om te investeren in
onderwijshuisvesting in
Rotterdam. In het
meerjarenplan
Onderwijshuisvesting 2015-
2019 staat de ambitie om de
achterstanden in de
onderwijshuisvesting aan te
pakken.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	516.214	0	516.214	2
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

[illegible]

bedoeld voor
onderwijshuisvesting waarmee
uitvoering wordt gegeven aan
de regio-deal Nationaal
Programma Rotterdam Zuid
(NRPZ). Het Rijk draagt hier €
14 mln aan bij.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	14.000	0	14.000	
Netto investering (Rotterdams geld)	30.400	0	30.400	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

NPRZ Wonen	104.204	0	104.204	55.478	14.699	8.198	700	47.099	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea

				krediet	gevoteerd	t/r
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4		
NPRZ Wonen	104.204	0	104.204			
Doel krediet: Vanuit het						
Nationaal Programma						
Rotterdam Zuid (NPRZ)						
verwerft de gemeente						
particuliere woningen voor een						
grondige aanpak. Dit krediet is						
bedoeld voor wooneenheden						
die de gemeente projectmatig						
verwerft en vervolgens						
doorverkoopt aan een						
samenwerkingspartner die de						
woningen in beheer neemt.						
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie		
	bedrag		bedrag	t/r		
Bijdragen van derden	0	0	0			
Netto investering (Rotterdams	104.204	0	104.204			
geld)						
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.			
afschrijving)						
Netto investering (Rotterdams	56.227					
geld)						

Nieuwbouw Hazelaarweg 50 -	13.318	0	13.318	5.145	3.565	0	0	0	-2.959	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Rijndam oplevering 2020														

krediet gevoteerd t/r

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Nieuwbouw Hazelaarweg 50 -	13.318	0	13.318	
Rijndam oplevering 2020				

Doel krediet: Dit krediet is

bedoeld om in Rozenburg een

multifunctioneel centrum te

realiseren. De locatie

Hazelaarweg 50 is

aangewezen als

vestigingslocatie voor scholen

voor mytyl- en tytylonderwijs in

Rotterdam. Het gaat om

onderwijs voor meervoudig

gehandicapte kinderen. De
volledige investering wordt
gedekt door de inkomsten uit
de toekomstige huursommen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	13.318	0	13.318	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Nieuwbouw Argonautenweg - 465 0 465 0 41 0 0 45 0
Sport en Zorg

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r

Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4

Nieuwbouw Argonautenweg - Sport en Zorg	465	0	465	

Doel krediet: Dit krediet is bedoeld als investeringskrediet om in Rozenburg een multifunctioneel centrum te realiseren. In het Integraal Huisvestings Plan (IHP) is een nieuwbouwproject voor onderwijs in combinatie met sport en zorg opgenomen. In het IHP is budget beschikbaar voor het onderwijsdeel. Dit krediet betreft het deel van sport en zorg. Deze investering wordt gedekt via de huur die de gebruikers betalen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	465	0	465	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Leuvehaven Paviljoen	6.100	0	6.100	5.945	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
										Leuvehaven Paviljoen	6.100	0	6.100	

Doel krediet: in het Maritiem

District wordt het

Leuvehavenpaviljoen

ontwikkeld. Het paviljoen biedt

onderdak aan het Maritiem

Museum, het HIP

(Haveninformatiepunt) en

horeca.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	6.100	0	6.100	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Gymzaal Heijplaat2.91702.9172.61000000175

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Gymzaal Heijplaat	2.917	0	2.917	

Doel krediet: Deze

kredietaanvraag is bestemd

voor de bouw van een gymzaal

in het Nieuwe Dorp te Heijplaat.

De gemeente treedt actief op

bij de gymzaal omdat de

gemeente wettelijk verplicht is

om een gymaccommodatie

beschikbaar te stellen aan een

basisschool. De gemeente zal

deze gymzaal geheel volgens

gemeentelijk beleid en het

Programma van Eisen

ontwikkelen en exploiteren.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	2.917	0	2.917	
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

afschrijving)										
Erasmus University College	20.300	0	20.300	13.068	0	0	0	0	0	0
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea						
		krediet	gevoteerd	t/r						
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4						
Erasmus University College	20.300	0	20.300							
Doel krediet: Dit krediet dient voor het verbouwen en geschikt maken van het pand aan Nieuwemarkt 1a voor de vestiging van het Erasmus University College.										
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea						
	bedrag		bedrag	t/r						
Bijdragen van derden	0	0	0							
Netto investering (Rotterdams geld)	20.300	0	20.300							
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.							

Vastgoedbeheersysteem	4.356	0	4.356	4.401	0	0	0	0	0	0	<table><tr><th>Programma</th><th>Gevoteerd</th><th>Bijstelling</th><th>Nieuw</th><th>Realisatie</th></tr><tr><td></td><td></td><td>krediet</td><td>gevoteerd</td><td>t/m</td></tr><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr><tr><td>Vastgoedbeheersysteem</td><td>4.356</td><td>0</td><td>4.356</td><td></td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie			krediet	gevoteerd	t/m	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	Vastgoedbeheersysteem	4.356	0	4.356	
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie																											
		krediet	gevoteerd	t/m																											
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																											
Vastgoedbeheersysteem	4.356	0	4.356																												
Doel krediet: Dit project gaat om de aanbesteding en invoering van een nieuw vastgoedbeheersysteem voor het commercieel en maatschappelijk vastgoed van de gemeente Rotterdam, inclusief bijbehorende koppelingen met andere systemen, waaronder het boekhoudsysteem Oracle. Het doel is om een professioneel beheer uit te voeren van al het vastgoed van de gemeente.																															
<table><tr><th>Details</th><th>Initieel</th><th>Bijstelling</th><th>Nieuw</th><th>Realisatie</th></tr><tr><td></td><td>bedrag</td><td></td><td>bedrag</td><td>t/m</td></tr></table>											Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie		bedrag		bedrag	t/m											
Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie																											
	bedrag		bedrag	t/m																											

												Bijdragen van derden	0	0	0
												Netto investering (Rotterdams	4.356	0	4.356
												geld)			
												Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.
												afschrijving)			

Verbouwing Spinozaweg 300	500	0	500	150	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
													krediet	gevoteerd	t/r
											Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
											Verbouwing Spinozaweg 300	500	0	500	

Doel krediet: Het pand aan de

Spinozaweg 300

(IJsselmonde), waarin

poppodium Baroeg is

gevestigd, voldoet niet meer

aan de eisen van deze tijd. Op

basis van een gezamenlijke

verkenning tussen stichting

poppodium Baroeg en de

gemeente Rotterdam is

gekozen voor een renovatie.

De dekking van de

bijbehorende kapitaalslasten is

geborgd in de kostprijs

dekkende huur.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams	500	0	500	
geld)				
Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
afschrijving)				

Zonnepanelen vastgoed	3.750	0	3.750	1.780	300	300	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
										Zonnepanelen vastgoed	3.750	0	3.750	

Doel krediet: Dit krediet is

bestemd voor het aanbrengen

van circa 12.000 zonnepanelen

op gemeentelijk vastgoed. De kapitaallasten worden gedekt uit de besparing op energiekosten en een toegekende subsidie vanuit de Rijksoverheid.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	3.750	0	3.750	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Huis op Zuid	33.200	0	33.200	11.834	15.732	5.146	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/r
Bestaande stad	1.583.449										21.464	1.604.913	4	
Huis op Zuid	33.200	0	33.200											

Doel krediet: Het Huis op Zuid bestaat uit ongeveer 24 appartementen in de vrije sector, een zwembad van 25 meter en een instructiebad, een sporthal met drie zaaldelen en sportgerelateerde horeca, en de basisschool 'Nelson Mandela'. Dit geheel is gebouwd om het zwembad Afrikaanderwijk, de Afrikaanderhal en de huidige basisschool te vervangen. Het Huis op Zuid heeft een sleutelfunctie in het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ). Het verbindt de Afrikaanderwijk en de Kop van Zuid met elkaar.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	

										Netto investering (Rotterdams geld)	33.200	0	33.200		
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
Sportvoorzieningen (kunstgrasvelden /sportaccommodaties)	17.134	0	17.134	18.289	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw Rea		
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	
										Sportvoorzieningen (kunstgrasvelden /sportaccommodaties)	17.134	0	17.134		
										Doel krediet: In februari 2018					
										is de gemeenteraad akkoord					
										gegaan met een					
										investeringskrediet van € 17,1					
										mln voor de intensivering van					
										budgetten voor					
										sportvoorzieningen. In het					
										besluit wordt gerefereerd naar					
										de aangenomen motie					
										Verzelfstanding in goede					
										staat. Een maatregel die in					
										deze motie is genoemd, is de					
										kwaliteitsslag van					
										sportcomplexen, met de wens					
										om gemeentelijke					
										sportvoorzieningen in een					
										goede staat van onderhoud					
										over te dragen aan het					
										Sportbedrijf.					
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw Rea		
										Bijdragen van derden	0	0	0		
										Netto investering (Rotterdams geld)	17.134	0	17.134		
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
Museum Boijmans Van Beuningen	34.800	0	34.800	20.987	6.000	7.813	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw Rea		
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	

											<table><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr><tr><td>Aanpassing theater Oude Luxor</td><td>2.090</td><td>0</td><td>2.090</td><td></td></tr><tr><td colspan="5">Doel krediet: Het theater wil in de na-coronaperiode in het Oude Luxor langdurige producties draaien. Hiervoor wordt samengewerkt met een theaterproducent (v.d. Ende). Om hiervoor succesvol in de nationale markt te kunnen draaien moet capaciteit worden verhoogd naar 1006 stoelen.</td></tr><tr><td>Details</td><td>Initieel bedrag</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw bedrag</td><td>Rea t/r</td></tr><tr><td>Bijdragen van derden</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td></td></tr><tr><td>Netto investering (Rotterdams geld)</td><td>2.090</td><td>0</td><td>2.090</td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en afschrijving)</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td></td></tr></table>	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	Aanpassing theater Oude Luxor	2.090	0	2.090		Doel krediet: Het theater wil in de na-coronaperiode in het Oude Luxor langdurige producties draaien. Hiervoor wordt samengewerkt met een theaterproducent (v.d. Ende). Om hiervoor succesvol in de nationale markt te kunnen draaien moet capaciteit worden verhoogd naar 1006 stoelen.					Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r	Bijdragen van derden	0	0	0		Netto investering (Rotterdams geld)	2.090	0	2.090		Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.						
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																															
Aanpassing theater Oude Luxor	2.090	0	2.090																																																
Doel krediet: Het theater wil in de na-coronaperiode in het Oude Luxor langdurige producties draaien. Hiervoor wordt samengewerkt met een theaterproducent (v.d. Ende). Om hiervoor succesvol in de nationale markt te kunnen draaien moet capaciteit worden verhoogd naar 1006 stoelen.																																																			
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r																																															
Bijdragen van derden	0	0	0																																																
Netto investering (Rotterdams geld)	2.090	0	2.090																																																
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																																
Uitbreiding P+R Kralingse Zoom	750	0	750	0	0	0	0	0	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw krediet</td><td>Rea gevoteerd t/r</td></tr><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr><tr><td>Uitbreiding P+R Kralingse Zoom</td><td>750</td><td>0</td><td>750</td><td></td></tr><tr><td colspan="5">Doel krediet: Uitbreiden P+R Kralingse Zoom met drie lagen, totaal 525 extra plaatsen.</td></tr><tr><td>Details</td><td>Initieel bedrag</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw bedrag</td><td>Rea t/r</td></tr><tr><td>Bijdragen van derden</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td></td></tr><tr><td>Netto investering (Rotterdams geld)</td><td>750</td><td>0</td><td>750</td><td></td></tr><tr><td>Kapitaallasten (rente en afschrijving)</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td>N.v.t.</td><td></td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	Uitbreiding P+R Kralingse Zoom	750	0	750		Doel krediet: Uitbreiden P+R Kralingse Zoom met drie lagen, totaal 525 extra plaatsen.					Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r	Bijdragen van derden	0	0	0		Netto investering (Rotterdams geld)	750	0	750		Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r																																															
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																															
Uitbreiding P+R Kralingse Zoom	750	0	750																																																
Doel krediet: Uitbreiden P+R Kralingse Zoom met drie lagen, totaal 525 extra plaatsen.																																																			
Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r																																															
Bijdragen van derden	0	0	0																																																
Netto investering (Rotterdams geld)	750	0	750																																																
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.																																																
Uitbreiding P+R Meijersplein	880	0	880	0	132	0	0	0	0	0	<table><tr><td>Programma</td><td>Gevoteerd</td><td>Bijstelling</td><td>Nieuw krediet</td><td>Rea gevoteerd t/r</td></tr><tr><td>Bestaande stad</td><td>1.583.449</td><td>21.464</td><td>1.604.913</td><td>4</td></tr></table>	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r	Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																														
Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r																																															
Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4																																															

										Uitbreiding P+R Meijersplein	880	0	880					
										Doel krediet: Uitbreiding								
										capaciteit P+R Meijersplein.								
										Realiseren extra								
										parkeerplaatsen op P+R								
										Meijersplein met 500 plaatsen.								
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea				
											bedrag		bedrag	t/r				
										Bijdragen van derden	0	0	0					
										Netto investering (Rotterdams	880	0	880					
										geld)								
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.					
										afschrijving)								
Vervanging koelmachines	600	0	600	0	600	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea				
Nieuwe Luxor												krediet	gevoteerd	t/r				
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4				
										Vervanging koelmachines	600	0	600					
										Nieuwe Luxor								
										Doel krediet: Aansluiting van								
										Nieuwe Luxor (gemeentelijk								
										vastgoed) op maaskoeling door								
										het koudenet van Eneco. Deze								
										huidige koelmachines zijn in								
										2021 aan vervanging toe en								
										dus is dit een natuurlijk								
										vervangingsmoment en kans								
										om te verduurzamen.								
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea				
											bedrag		bedrag	t/r				
										Bijdragen van derden	0	0	0					
										Netto investering (Rotterdams	600	0	600					
										geld)								
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.					
										afschrijving)								
Uitbreiding atletiekcomplex	850	0	850	0	680	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea				
Langepad												krediet	gevoteerd	t/r				
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4				

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

Vastgoed 2022	3.000	0	3.000	0	0	0	0	0	2.675

										Doel krediet: Vervangen van				
										de lava/rubber fundatielaag tbv				
										een nieuw kunstgras toplaag				
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
											bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams	135	0	135	
										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				
Aankoop pand Kralingse	7.740	0	7.740	1.998	1.675	3.357	317	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
Plaslaan												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Aankoop pand Kralingse	7.740									7.740	0	7.740		
Plaslaan														
										Doel krediet: Aankoop en				
										verbouwing van de Kralingse				
										Plaslaan van tot een semi-				
										murale opvang voorziening				
										voor de doelgroep kwetsbare				
										jongeren				
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
											bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams	7.740	0	7.740	
										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				
Cultuurcampus Rotterdam	5.000	0	5.000	7	600	800	950	950	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
Cultuurcampus Rotterdam	5.000									5.000	0	5.000		
										Doel krediet: Binnen de				
										Regiodeal Rotterdam Zuid				
										2019-2022 is de aanpak van de				
										woonomgeving als onderdeel				
										van het programma				

opgenomen. Daarom is binnen
het werkprogramma NPRZ -
Wonen 2019-2022 (uitwerking
van de Regiodeal) een
buitenruimte programma
opgenomen. Het doel van het
buitenruimte programma is om
de komende jaren
aantrekkelijke woonmilieus te
creëren. Bij een aantrekkelijk
woonmilieu hoort kwalitatieve
buitenruimte. Een
woonomgeving die
aantrekkelijk en groen is.
Buitenruimte die uitnodigt tot
ontmoeten, bewegen,
verblijven en verbinden.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	5.000	0	5.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Integraal Huisvestingsplan (IHP)	592.331	0	592.331	1.019	49.430	38.325	64.750	181.645	112.299	Programma Bestaande stad Integraal Huisvestingsplan (IHP) Doel krediet: In een IHP worden vervangingsinvesteringen van gemeentelijke vastgoedobjecten voor de komende 10 jaar (2021-2030) in beeld gebracht, die nodig zijn voor kosten efficiënte (toekomstgerichte) instandhouding van de vastgoedportefeuille	Gevoteerd Bijstelling krediet gevoteerd Nieuw Rea	t/r 4

										bedrag		bedrag		t/r	
										Bijdragen van derden	0	0	0		
										Netto investering (Rotterdams geld)	592.331	0	592.331		
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
Verbouwing locatie Beverwaard voor de opvang van de doelgroep jongeren 18+	1.500	658	2.158	139	658	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r	
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	
										Verbouwing locatie Beverwaard voor de opvang van de doelgroep jongeren 18+	1.500	658	2.158		
										Doel krediet: Verbouwing locatie Beverwaard voor de opvang van de doelgroep jongeren 18+					
										Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r	
										Bijdragen van derden	0	0	0		
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.500	658	2.158		
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		
Kunstgrasveld Rozenburg	1.005	0	1.005	777	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling krediet	Nieuw gevoteerd	Realisatie t/r	
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4	
										Kunstgrasveld Rozenburg	1.005	0	1.005		
										Doel krediet: Realisatie kunstgrasveld V.V. Rozenburg					
										Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Realisatie t/r	
										Bijdragen van derden	0	0	0		
										Netto investering (Rotterdams geld)	1.005	0	1.005		
										Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.		

M4H - woningbouwimpuls	5.000	0	5.000	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/r
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
										M4H - woningbouwimpuls	5.000	0	5.000	
Doel krediet: Woningbouw in														
M4H levert een bijdrage aan														
het verminderen van het														
woningbouwtekort. Ten														
behoefte van de aanvraag 3e														
Tranche Woningbouwimpus														
M4H is cofinanciering door														
gemeente noodzakelijk.														
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
											bedrag		bedrag	t/r
										Bijdragen van derden	0	0	0	
										Netto investering (Rotterdams	5.000	0	5.000	
										geld)				
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
										afschrijving)				

Vorbereidingskosten MIRT- verkenning Oeververbindingen	2.700	0	2.700	0	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
												krediet	gevoteerd	t/m
										Bestaande stad	1.583.449	21.464	1.604.913	4
										Vorbereidingskosten MIRT- verkenning Oeververbindingen	2.700	0	2.700	
Doel krediet: MIRT - Verkenning Oeververbindingen Regio Rotterdam, met als onderdelen: a. Nieuwe oeververbinding b. Nieuw HOV-tracé Zuidplein- Kralingse Zoom als tram c. Nieuw HOV-bus tracé Maastunnelcorridor (Zuidplein- Centraal)														
Details										Initieel	Bijstelling	Nieuw	Realisatie	
										bedrag		bedrag	t/m	
Bijdragen van derden										0	0	0		
Netto investering (Rotterdams										2.700	0	2.700		

Pagina 577 van 803

Pagina 579 van 803

Bijdragen van derden	0	0	0
Netto investering (Rotterdams geld)	1.435	0	1.435
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.

Businesscase Anders Werken 47.330 -15.854 31.476 15.158 11.492 1.143 0 0 3.684

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Overhead	92.808	-3.454	89.355	
Businesscase Anders Werken	47.330	-15.854	31.476	

Doel krediet: Anders werken in en met de stad. Investeren in voorzieningen om flexibeler te kunnen werken en meer te ontmoeten.

Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea
	bedrag		bedrag	t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	47.330	-15.854	31.476	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vernieuwing Rotterdam.nl 544 0 544 146 398 0 0 0 0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
		krediet	gevoteerd	t/r
Overhead	92.808	-3.454	89.355	
Vernieuwing Rotterdam.nl	544	0	544	

Doel krediet: Het project vernieuwing Rotterdam.nl levert een vernieuwde corporate gemeentelijke website (www.rotterdam.nl). We besteden een systeem en de ontwikkeling en implementatie van de website aan. De nieuwe website biedt bewoners en ondernemers verbeterde digitale dienstverlening in heldere taal, volgens de laatste wettelijke

kaders op het gebied van

privacy, security,

toegankelijkheid en archivering.

Doel is het verbeteren van de

gebruikersvriendelijkheid,

helderheid en vindbaarheid van

de digitale dienstverlening en

informatievoorziening via

rotterdam.nl. Naast de

Producten en

Dienstencatalogus (PDC) vindt

de bezoeker informatie over

nieuws, de gebieden,

collegeprioriteiten en andere

stads-gerelateerde content op

de site.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	544	0	544	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervangingsinvesteringen IHP-CHV

17.3371.10618.44444111.2726.731000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r

Overhead	92.808	-3.454	89.355	

Vervangingsinvesteringen IHP-CHV	17.337	1.106	18.444	

Doel krediet:

Vervangingsinvesteringen voor

inrichting van

concernhuisvestingslocaties,

die zijn opgenomen in het IHP-CHV 2021-2030 met

startdatum 2021 en 2022.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams	17.337	1.106	18.444	

										geld)									
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.						
										afschrijving)									
Vervangingsinvesteringen ICT	16.059	0	16.059	7.803	6.058	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea					
2022																			
												krediet	gevoteerd	t/r					
										Overhead	92.808	-3.454	89.355						
Vervangingsinvesteringen ICT	16.059									16.059		0	16.059						
2022																			
Doel krediet: Jaarlijks wordt																			
een deel van de ICT-																			
infrastructuur,																			
werkplekapparatuur en																			
concernbrede systemen																			
vervangen. Dit gebeurt																			
vanwege de technische																			
levensduur en functionele																			
eisen. Voor de geraamde																			
vervangingsinvesteringen 2022																			
gaat het om een krediet van €																			
13,45 mln. De dekking van de																			
bijbehorende kapitaallasten zijn																			
meerjarig begroot binnen de																			
ICT-serviceorganisatie.																			
										Details	Initieel	Bijstelling	Nieuw	Rea					
											bedrag		bedrag	t/r					
										Bijdragen van derden	0	0	0						
										Netto investering (Rotterdams	16.059	0	16.059						
										geld)									
										Kapitaallasten (rente en	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.						
										afschrijving)									

Vervangingsinvesteringen ICT	7.750	0	7.750	0	6.240	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Realisatie
2023 (INV Krediet)														
												krediet	gevoteerd	t/r
										Overhead	92.808	-3.454	89.355	
Vervangingsinvesteringen ICT	7.750									7.750		0	7.750	
2023 (INV Krediet)														
Doel krediet: Jaarlijks wordt														
een deel van de ICT-														
infrastructuur,														

werkplekapparatuur en
concernbrede systemen
vervangen. Dit gebeurt
vanwege de technische
levensduur en functionele
eisen.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	7.750	0	7.750	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Vervangingsinvesteringen IHP- CHV, start uitvoering 2024 en 2025	0	11.294	11.294	0	0	11.294	9.595	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Overhead	92.808	-3.454	89.355	

Vervangingsinvesteringen IHP- CHV, start uitvoering 2024 en 2025	0	11.294	11.294

Doel krediet:
Vervangingsinvesteringen voor
inrichting van CHV-locaties, die
zijn opgenomen in het IHP-
CHV 2021-2030 geactualiseerd
met startdatum 2023 en 2024.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	0	11.294	11.294	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

DA RAVE 2023	1.153	0	1.153	0	1.153	0	0	0	0

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet	Rea gevoteerd t/r
Overhead	92.808	-3.454	89.355	
DA RAVE 2023	1.153	0	1.153	

Doel krediet: Het programma

DA RAVE uit de
Digitaliseringsagenda heeft een
investeringscomponent.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.153	0	1.153	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

DWH GREAT 2022/20231.20001.200941.10600000

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Overhead	92.808	-3.454	89.355	
DWH GREAT 2022/2023	1.200	0	1.200	

Doel krediet: Data Warehouse-
aanpassingen in het kader van
het project GREAT.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	1.200	0	1.200	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Onderwijs4.43004.4300000000

Toekomstbestendige4.43004.4300000000
digitalisering primair/voortgezet
onderwijs

Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw krediet gevoteerd	Rea t/r
Onderwijs	4.430	0	4.430	
Toekomstbestendige digitalisering primair/voortgezet onderwijs	4.430	0	4.430	

Doel krediet: Brede investering
in economie door digitale
infrastructuur en vaardigheden
voor primair en voortgezet
onderwijs toekomstbesteding te
maken.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	4.430	0	4.430	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Zorg, welzijn en wijkteams	19.000	0	19.000	4.273	0	0	0	0	0

OVO Transitiekosten	19.000	0	19.000	4.273	0	0	0	0	0	Programma	Gevoteerd	Bijstelling	Nieuw	Rea
												krediet	gevoteerd	t/r

Zorg, welzijn en wijkteams	19.000	0	19.000
OVO Transitiekosten	19.000	0	19.000

Doel krediet: ombouwen van panden naar opvangplekken voor Ontheemden uit Oekraïne.

Details	Initieel bedrag	Bijstelling	Nieuw bedrag	Rea t/r
Bijdragen van derden	0	0	0	
Netto investering (Rotterdams geld)	19.000	0	19.000	
Kapitaallasten (rente en afschrijving)	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

TOTAAL	4.067.224	135.833	4.203.057	1.762.944	696.753	536.843	417.861	402.188	178.491

Investeringsvoorstel 2023

Onderstaande tabellen betreffen het Investeringsvoorstel 2023. Daarbij is een onderscheid gemaakt tussen de investeringen die vanuit de reguliere investeringsruimte voor nieuwe investeringen worden gedaan en de investeringen die vanuit de bijzondere erfpachtbaten worden gedaan.

Er worden vier typen investeringen onderscheiden, t.w.:

V= Vervangingsinvesteringen

L= Levensduur verlengende investeringen (i.c. renovaties en restauraties)

U= Uitbreidingsinvesteringen

K= Kwaliteitsverhogende investeringen

Iedere investering is kort omschreven. Voor meer inzicht kan een overzicht met detailinformatie worden geraadpleegd.

Aanvullende toelichting Aardgasvrije wijken

Het college stelt 52,9 mln beschikbaar om de lopende gebiedsaanpakken aardgasvrij verder af te maken en om een gebiedsaanpak aardgasvrij te starten in Agniesebuurt-Oost, waar door een substantiële bijdrage vanuit het Rijk aan de randvoorwaarden uit de Transitievisie Warmte is voldaan om te beginnen.

Investeringsvoorstellen uit reguliere investeringsruimte

Programma	Cat	Voorstel investering			
Bestaande Stad			10.000		
Programma Kleine Kernen Aanpak	K	8.000	Programma	Cat	Voorstel investering
			Bestaande Stad		10.000
			Programma Kleine Kernen Aanpak	K	8.000
			Toelichting: Aanpak kleine kernen: TROP Hoek van Holland, Rozenburg, Heijplaat, Pernis en Hoek van Holland Strand.		
Centrale Bibliotheek Rotterdam	K	500	Programma	Cat	Voorstel investering
Buitenruimte (voorbereiding)			Bestaande Stad		10.000
			Centrale Bibliotheek Rotterdam Buitenruimte (voorbereiding)	K	500
			Toelichting: Voorbereiding op herinrichting van de Rijstuin in samenhang met de vernieuwing van de centrale bibliotheek Rotterdam		
Eigen vastgoed - klimaatadaptief maken	K	500	Programma	Cat	Voorstel investering
			Bestaande Stad		10.000
			Eigen vastgoed - klimaatadaptief maken	K	500
			Toelichting: Omdat de onderhoudsbudgetten niet voorzien in het nemen van klimaatadaptieve maatregelen is een aanvullend budget nodig om maatregelen te kunnen bij onderhoudsmaatregelen en -projecten, die op gebouw- en/of gebiedsniveau bijdragen aan het oplossen van klimaatproblemen		
Nieuw Vastgoed - stimuleren adaptief bouwen	K	1.000	Programma	Cat	Voorstel investering
			Bestaande Stad		10.000
			Nieuw Vastgoed - stimuleren adaptief bouwen	K	1.000
			Toelichting: Omdat de toegekende budgetten niet voorzien in het nemen van klimaatadaptieve maatregelen is een aanvullend budget nodig om maatregelen te kunnen bij nieuwbouwprojecten, die op gebouw- en/of gebiedsniveau bijdragen aan het oplossen van klimaatproblemen		
Economische ontwikkeling			2.000		
Uitvoering Motie Winkelstraten (aanpak Slinge)	K	2.000	Programma	Cat	Voorstel investering

Economische ontwikkeling	2.000

Uitvoering Motie Winkelstraten (aanpak Slinge)	K	2.000

Toelichting: Betreft integrale aanpak in 3 gebieden: Slinge, Wolphaerstbocht en Crooswijkseweg

Energietransitie	3.100

Duurzaamheidstransitiebudget	U	3.100	Programma	Cat	Voorstel investering

Energietransitie	3.100

Duurzaamheidstransitiebudget	U	3.100

Toelichting: Extra dekking voor DTB bedoeld voor (te activeren) apparaatslasten die niet zijn meegenomen in besluit dekking pilots aardgasvrij uit 2021 (13,5 mln).

Onderwijs	1.100

Cultuur en Campus	U	1.100	Programma	Cat	Voorstel investering

(haalbaarheidsonderzoek)

Onderwijs	1.100

Cultuur en Campus (haalbaarheidsonderzoek)	U	1.100

Toelichting: Dekking haalbaarheidsonderzoek voor Cultuur en Campus (hoger onderwijs, meer cultuur en toerisme op Zuid)

Sport	4.000

Uitbreiding topsportcentrum	U	4.000	Programma	Cat	Voorstel investering

(voorbereiding)

Sport	4.000

Uitbreiding topsportcentrum (voorbereiding)	U	4.000

Toelichting: Voorbereiding voor nieuwbouw naast het Topsportcentrum, bestaande uit een sportzaal, het Nationale Vechtsportcentrum en Albeda-onderwijsruimte (potentieel ook een sportmedisch centrum).

Stedelijke ontwikkeling	100.600

Collectiegebouw Boijmans van	K	2.400	Programma	Cat	Voorstel investering

Beuningen Vergroeningsopgave en

voorplein

Stedelijke ontwikkeling	100.600

Collectiegebouw Boijmans van Beuningen Vergroeningsopgave en voorplein	K	2.400

Toelichting: Aanvullende dekking voor afronden vergroeningsopgave Museumpark vanwege kostenstijging materialen (als gevolg van pandemie en Oorlog Oekraïne) en tijdelijke maatregelen koninklijke opening van Depot.

Stadsprojecten	K	25.700	Programma	Cat	Voorstel investering

Stedelijke ontwikkeling	100.600

Stadsprojecten	K	25.700

Toelichting: Betreft dekking voor Stadsprojecten, bestaande uit: programmakosten, voorbereidingskosten Schouwburgplein, Hofbogenpark, extra kosten Hofplein, en stadsproject Prins Alexander.

Oeververbinding (reservering)	K	50.000	Programma	Cat	Voorstel investering

			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			Oeververbinding (reservering)	K	50.000
			Toelichting: Reservering voor de Oeververbinding		
Fonds kleinschalig gebiedsontwikkeling	K	10.500	Programma	Cat	Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			Fonds kleinschalig gebiedsontwikkeling	K	10.500
			Toelichting: Fonds - in beheer bij SO - waarmee kleine buitenruimteprojecten worden gedekt, bijvoorbeeld naar aanleiding van anterieure overeenkomst met ontwikkelaar. Gemeenteraad heeft fonds ingericht.		
Klimaatadaptatie en vergroening buitenruimte (deels voorbereiding)	K	7.300	Programma	Cat	Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			Klimaatadaptatie en vergroening buitenruimte (deels voorbereiding)	K	7.300
			Toelichting: Programma gericht op meer groen, meer biodiversiteit en betere wateropvang in de buitenruimte		
18 straten naar 30 km (lijn 1 van programma veilige en gezonde straten)	K	2.500	Programma	Cat	Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			18 straten naar 30 km (lijn 1 van programma veilige en gezonde straten)	K	2.500
			Toelichting: Korte termijn aanpak verkeersveilige straten (30 km/h) naar aanleiding van raadsmotie Veilige straten		
Programma veilige en gezonde straten (voorbereiding)	K	2.000	Programma	Cat	Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			Programma veilige en gezonde straten (voorbereiding)	K	2.000
			Toelichting: Binnen de bebouwde kom van Rotterdam wordt 30 km/u de norm, 50 km/u uitzondering.		
Fietsstraten ventwegen Maastunnel (voorbereiding)	K	200	Programma	Cat	Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling		100.600
			Fietsstraten ventwegen Maastunnel (voorbereiding)	K	200
			Toelichting: Conform Coalitieakkoord inrichten van de ventwegen van de Maastunnelcorridor als fietsstraten, 'auto te gast'		
Welzijn		600			
Multifunctionele opvanglocatie (voorbereiding)	U	600	Programma	Cat	Voorstel investering
			Welzijn		600
			Multifunctionele opvanglocatie (voorbereiding)	U	600
			Toelichting: Voorbereiding op realisatie van een permanent gebouw voor winteropvang gecombineerd met 24u opvang.		
TOTAAL		121.400			

Investeringsvoorstellen uit erfpachtbaten

Programma	Cat	Voorstel		
		investering		
Energietransitie 79.300				
Duurzaamheidstransitiebudget	K	26.400	Programma	Cat
				Voorstel investering
			Energietransitie	79.300
			Duurzaamheidstransitiebudget	K 26.400
Toelichting: Dekking voor duurzaamheidstransitiebudget om de juiste innovaties in de regio te versnellen, ondernemers te ondersteunen, en zo het verdienvermogen voor de stad en de werkgelegenheid voor Rotterdammers te bevorderen'.				
Aardgasvrije wijken	K	52.900	Programma	Cat
				Voorstel investering
			Energietransitie	79.300
			Aardgasvrije wijken	K 52.900
Toelichting: Het afronden van de lopende gebiedsaanpakken aardgasvrij (pilots) conform coalitieakkoord met de woningcorporaties en warmtebedrijven in de stad				
Stedelijke ontwikkeling 56.500				
Stadsprojecten	U	30.700	Programma	Cat
	/K			Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling	56.500
			Stadsprojecten	U/K 30.700
Toelichting: Betreft dekking voor Stadsprojecten: getijdenpark Feijenoord en additioneel Hofbogen				
Doorbouwfonds (inclusief Tegenwind)	U	25.000	Programma	Cat
	/K			Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling	56.500
			Doorbouwfonds (inclusief Tegenwind)	U/K 25.000
Toelichting: Doorbouwfonds Rotterdam ter ondersteuning van de Rotterdamse bouwopgave				
Erasmus MC Campus / amoveren tankstation	K	800	Programma	Cat
				Voorstel investering
			Stedelijke ontwikkeling	56.500
			Erasmus MC Campus / amoveren tankstation	K 800
Toelichting: Het amoveren van de Oostelijke tankstation aan de 's Gravendijkwal ten behoeve van de campusontwikkeling Erasmus MC				
TOTAAL		135.800		

Klimaat

De gemeente werkt aan zowel de energietransitie als aan de transitie naar een circulaire economie en tegelijkertijd creëren we een gezonde en klimaatbestendige leefomgeving. Deze vier ambities zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden en versterken elkaar in de uitvoering. Zo werken we aan goede groei van de stad en creëren we een robuust pad naar een gezond, groen en schoon Rotterdam met een duurzame toekomst. In deze paragraaf verantwoorden we onze integrale inspanningen en transitiebudgetten voor duurzaamheid. In de begrotingsprogramma's verantwoorden we de inspanningen en targets.

[Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? Prestatie-indicator Voortgang 2023](#)

Wat willen we bereiken?

Samenwerking met en stimuleren van de verduurzaming van de stad

Om onze klimaatdoelen te halen, hebben we de inzet van de hele stad nodig. De afgelopen periode zijn veel initiatieven ontwikkeld, netwerken ontstaan en afspraken gemaakt. Nu is het van belang meer naar uitvoering en opschaling te gaan. Hier willen we samen met de partners en de Rotterdamse samenleving de schouders onder zetten.

- De focus komt te liggen op de uitvoering en opschaling
- We trekken samen op in lobby richting het Rijk en de EU
- We blijven stevig sturen op CO2 impact, waarbij DCMR jaarlijks monitort op effect (terugkijkend) en op doorrekenen van de targets: liggen er voldoende plannen en ambities om de lange termijn doelen te halen. Integratie met doelstellingen rondom ketenimpacts (scope 3) en daarmee de grondstoftransitie is noodzakelijk om klimaatdoelstellingen te halen.

We betrekken bewoners in het verduurzamen van de stad

Rotterdamers weten wat zij zelf kunnen doen om een bijdrage te leveren aan het verduurzamen van hun leefomgeving en dus de stad. We ondersteunen effectieve bewonersinitiatieven waar nodig en mogelijk en laten hun stem meewegen in onze besluitvorming bijvoorbeeld via het Burgerberaad.

Stimuleren verduurzaming stad en haven door het Duurzaamheidstransitiebudget en het Energietransitiefonds

We willen de juiste innovaties in de regio versnellen en zo het verdienvermogen voor de stad en de werkgelegenheid voor Rotterdamers bevorderen. En het mogelijk maken dat VvE's, kleine bedrijven, maatschappelijke organisaties en woningeigenaren voldoende en juiste financieringsmogelijkheden hebben voor het verbeteren en verduurzamen van hun panden.

Het goede voorbeeld geven door een duurzame bedrijfsvoering

Rotterdam is een betrouwbare, geloofwaardige en inspirerende gemeente. Daarom geven we zelf het goede voorbeeld en zijn we transparant over wat we zelf doen op het gebied van duurzaamheid. Want goed voorbeeld doet goed volgen. We stellen prioriteiten en richten onze aandacht op onderdelen waar we het grootste verschil kunnen maken op het gebied van energiebesparing, CO2-reductie en grondstoffenreductie in onze bedrijfsvoering én in de keten. Daarnaast benutten we kansen voor synergie tussen verschillende initiatieven.

We maken jaarlijks ons energieverbruik en CO2-uitstoot openbaar, rapporteren over de maatregelen, communiceren intern en extern over ons interne verduurzamingsbeleid en nemen actief deel aan keteninitiatieven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Samenwerking met en stimuleren van de verduurzaming van de stad

Voor elke sector uit het landelijke Klimaatakkoord zijn doelen geformuleerd. Per sector werken we samen met onze partners een aanpak uit om de CO2 reductiedoelstellingen te halen. Ook maken we afspraken over de uitvoering. De gemeente coördineert de voortgang van de uitvoering en monitort het effect op de doelstellingen.

- We betrekken de verschillende sectoren, zoals de Haven en Industrie, Circulair, de gezondheidszorg bij de opgave.
- De gemeente maakt een concreet actieprogramma voor circulair en werken hierin nauw samen met de partners in de stad. De tafel richt zich vooral op voedselconsumptie, textiel, elektronica en verpakkingen.

We betrekken bewoners in het verduurzamen van de stad

We organiseren een Rotterdams Burgerberaad voor het klimaat: een gelote groep Rotterdammers wordt gevraagd welke klimaatmaatregelen zij voorstellen om de klimaatdoelen voor 2030 te realiseren. In 2023 zal het eerste Burgerberaad georganiseerd worden en worden de eerste plannen voorgelegd aan de Raad.

Stimuleren verduurzaming stad en haven door het Duurzaamheidstransitiebudget en het Energietransitiefonds

We vormen een Duurzaamheidstransitiebudget (DTB) van €100 mln. Het fonds wordt ingezet voor het versnellen van innovatie, het bevorderen van het verdienen en werkgelegenheid, de vergroening van de Rotterdam, het verduurzamen van de energie-opwekking, de transitie naar een circulaire economie voor Rotterdam. Daarnaast willen we ook het energiegebruik van bewoners en ondernemingen reduceren, als ook dat van de gemeente zelf. We investeren in projecten met de hoogste reductie van uitstoot van schadelijke stoffen per bestede euro en de grootste vermindering van de afhankelijkheid van fossiele bronnen.

We zetten het Energietransitiefonds (ETF) voort in samenwerking met Innovation Quarter en ondersteunen hiermee de financiering van innovatieve bedrijven en grote duurzame projecten die bijdragen aan de Rotterdamse energietransitie en circulaire economie. De middelen van het Energietransitiefonds worden revolverend ingezet, via leningen of aandelenkapitaal. We streven ernaar om ten minste drie deals per jaar af te sluiten, die nauw aansluiten bij onze doelen voor de energie- en grondstoffentransitie. Daarbij dienen deze projecten/investeringen bij te dragen aan neveloelen, zoals werkgelegenheid en milieu. Daarnaast verstrekken we energietransitieleningen voor verduurzaming en verbetering van panden aan VvE's, kleine bedrijven, maatschappelijke organisaties en woningeigenaren. Dit doen wij samen met Stichting Stimuleringsfonds Volkshuisvesting.

Het goede voorbeeld geven door een duurzame bedrijfsvoering

We geven het goede voorbeeld als gemeentelijke organisatie. Daarbij richten we onze aandacht op processen binnen onze bedrijfsvoering waar we het grootste verschil kunnen maken. De verantwoording over de doelstellingen en afspraken vindt plaats via diverse programma's:

- Meerjarenplan 'Op weg naar een emissie loos wagenpark' (2030)
- Energiebesparing gemeentelijke vastgoedportefeuille en concernhuisvesting
- Energiebesparing assets openbare ruimte (gemaal van de toekomst, led transitie openbare verlichting e.d.)
- Verschoning zakelijke reizen (mobiliteitspas)
- Maatschappelijk Verantwoord Inkopen (MVI)
- We richten een stuurcyclus in op basis van het 'Plan, Do, Check, Act'-principe (PDCA-cyclus) volgens de CO2-Prestatieladder, zodat een systeem ontstaat waarbij sprake is van continue verbetering. We starten met het in kaart brengen van de CO2 voetafdruk van ons eigen energie en brandstoffenverbruik en de zakelijke kilometers. En we maken een actieplan energiebesparing voor het gehele concern (aansluiten bij de landelijke Rijksoverheid campagne 'Zet ook de knop om'). Beide publiceren we op onze website. Het systeem wordt jaarlijks getoetst door een externe audit
- We verbreden onze scope naar ketenemissies van gemeentelijke opdrachten en projecten. Onze focus ligt op activiteiten en sectoren met de grootste uitstoot én potentiële invloed van de gemeente om een reductie-aanpak door te voeren.

Prestatie-indicator

- CO2-bewust certificaat trede 3 (2022/2023).
- Impact analyse concern inkoop; CO2 bewust certificaat trede 4 (2023/2024), trede 5 (2024/2025).

Voortgang 2023

Rotterdamse klimaataanjagers

In september 2022 besloot het college B&W om het Rotterdams Klimaatakkoord om te zetten in een vervolgaanpak: de Rotterdamse Klimaataanjagers. De kaders hiervoor zijn eind 2022 vastgesteld en met de gemeenteraad besproken. Momenteel wordt er gewerkt aan een aanvraag voor het Duurzaamheidstransitiebudget zodat er daadwerkelijk gestart kan worden met de uitvoering.

In de collegeperiode 2023 – 2026 wordt ingezet op versnellen van acties in de stad. Hiervoor moeten netwerken en nieuwe doelgroepen & sectoren gemobiliseerd, uitgedaagd en aangejaagd worden om meer meters te maken in de energie- en grondstoffentransitie.

Thema's waarbinnen bijvoorbeeld kansen worden gezien om aan te jagen zijn Circulair, Haven & industrie, Zorg en Gebiedsontwikkeling (Platform Ontwikkeling Rotterdam).

Energietransitiefonds Rotterdam

In 2023 zullen ten minste drie investeringen worden gedaan vanuit het Energietransitiefonds. InnovationQuarter is uitvoerder en beheerder van het fonds.

De energietransitieleningen voor verduurzaming en verbetering van panden zijn sinds 2021 beschikbaar. Tot eind april 2023 ontvingen we ongeveer 450 aanvragen, waarvan 100 in 2023. In totaal zijn 200 leningen toegekend en gebruikt. Ten gunste van verduurzaming en verbeteren van panden is een totaalbedrag van € 3.300.000 in de stad geïnvesteerd.

Duurzaamheidstransitiebudget

Het Duurzaamheidstransitiebudget (DTB) is in januari 2023 gestart en is de opvolger van het Energietransitiebudget (ETB).

Voor de periode 2023 tot en met 2026 is vanuit het Coalitieakkoord €100 miljoen beschikbaar gesteld voor het DTB. Van enkele ETB-projecten lopen er kosten door (kapitaallasten) die ten laste komen van het DTB-budget. Het restant van de reserve ETB, circa €3,6 mln., wordt toegevoegd aan het DTB.

In januari 2023 is gestart met het Duurzaamheidstransitiebudget (DTB). Deze is tot op heden gevuld met €50 mln.

Voor 2023 zijn tot nu toe de volgende veertien projecten toegekend:

- 0% lening voor verduurzaming VvE's
- Rotterdams Burgerberaad
- Rotterdam Circulair
- Toekomstbestendig MKB – Duurzaam ondernemen
- Gebiedsgerichte aanpakken isoleren koopwoningen
- Toekomstbestendig MKB – Circulair ondernemerschap
- Laadinfrastructuur

- Toekomstbestendig MKB – Groeiversnelling MKB
- Smart Energy Systems
- Verduurzaming VvE's
- Inzet Haven en Industrieel Cluster –aanvraag walstroom
- Werkgeversaanpak Mobiliteit
- Zero Emissie Stadslogistiek (ZES)
- Programma Zon

Het goede voorbeeld

In 2022 startte het implementatieproces van de CO2 Prestatieladder trede 3. Dit is een instrument om het CO2 reductiebeleid binnen de gemeentelijke organisatie te structureren en periodiek te evalueren op verbetermogelijkheden. Hiervoor bracht de gemeente de emissies in kaart van processen die zij beheert of in eigendom heeft zoals het eigen elektriciteits- en gasverbruik, het wagenpark en zakelijke dienstreizen. De gemeente stelde het CO2- en Energiemanagement Plan 2022-2023 vast met als doel de CO2-uitstoot van de eigen bedrijfsvoering in 2030 met 55% te verminderen ten opzichte van 2019. Ten opzichte van het referentiejaar is er tot en met 2021 een reductie van 15% behaald. De totale organisatie footprint over 2022 wordt later dit jaar vastgesteld. Het CO2 bewust certificaat trede 3 werd behaald in februari 2023.

De gemeente stimuleert haar leveranciers om milieubewust te ondernemen. Om de inzet van de eigen inkoop beter aan te wenden voor het behalen van maatschappelijke doelstellingen heeft CE Delft in 2022 de impact van Rotterdamse opdrachten geanalyseerd op CO2 uitstoot, grondstoffenuitputting, internationale arbeidsomstandigheden en werkgelegenheid. Van de geanalyseerde € 1,5 miljard aan uitgaven, bleek dat het inkoopsegment 'Grond-, Weg- en Waterbouw' ('GWW') de grootste bijdrage levert aan de klimaatimpact en grondstoffenuitputting. De ingezette koers om bij onderhoud in de openbare ruimte duurzaamheid mee te nemen als gunningscriterium zetten we door. Zo ontvangen geselecteerde aannemers binnen de raamovereenkomst asfaltering (contractwaarde 40 miljoen, gegund december 2022) gunningsvoordeel wanneer ze circulaire materialen toepassen met een lage milieukostenindicator (MKI) en gebruik maken van emissievrij bouwmatériel.

Lokale heffingen

Pagina 215

Lokale heffingen

De paragraaf Lokale Heffingen geeft inzicht in de samenstelling van het voorgestelde pakket aan gemeentelijke belastingen en heffingen in 2022; de relatieve druk van de lokale belastingen en heffingen; en de stand van zaken en de voornemens voor het begrotingsjaar rondom een aantal beleidsitems. Tot slot wordt ingegaan op het kwijscheldingsbeleid.

Beleid

Inwoners en ondernemers in Rotterdam betalen lokale heffingen. Hiermee dragen zij bij aan het welzijn, de leefbaarheid en voorzieningen in onze stad. Deze lokale heffingen zijn een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente.

Belastingheffing is een ingrijpende bevoegdheid van overheden in relatie tot de belastingbetalers. Dat vraagt om helderheid over de besteding van het belastinggeld, maar evenzeer om een correcte benadering van de belastingbetaler. Voor de relatie overheid - belastingbetaler gelden de volgende uitgangspunten:

- Rechtmatigheid
- Rechtszekerheid
- Rechtsgelijkheid
- Doelmatigheid
- Doeltreffendheid

De Kadernota Lokale Lasten 2022-2026, die tegelijkertijd met de begrotings- en belastingstukken 2023 ter besluitvorming voorliggen, bevat het Rotterdamse beleid op het gebied van lokale heffingen. Dit beleidskader geeft antwoord op vragen als: welke lokale lasten worden in Rotterdam geheven?, op grond waarvan?, wie betalen deze lasten?, wat zijn de opbrengsten? en welke beleidsuitgangspunten gelden hierbij? Daarmee stelt de gemeenteraad de kaders voor het door het college te voeren lokale lastenbeleid voor de komende jaren vast. En daarover legt het college periodiek verantwoording af richting raad.

In de Kadernota Lokale Lasten 2022-2026 zijn de volgende uitgangspunten uit het coalitieakkoord 'Eén Stad' vertaald in beleid:

- Wij sturen op een gemiddelde lokale lastendruk (binnen G4 verband).
- De komende vier jaar verhogen we de OZB niet, met uitzondering van de gebruikelijke indexatie.
- Wij introduceren met ingang van 2024 een cruisebelasting (logiesbelasting voor cruisepassagiers). Passagiers die overnachten in Rotterdam op een cruiseschip gaan dus, net als bij hotels, logiesbelasting betalen.
- Wij behouden de kwijtschelding voor gemeentelijke afvalstoffenheffing op het huidige niveau.
- Op dit moment is de afvalstoffenheffing in Rotterdam niet kostendekkend. Om de financiële tekorten op de afvalinzameling gedeeltelijk op te lossen verhogen wij de afvalstoffenheffing met 1% boven op de indexatie
- Betaald parkeren gaat overal tot 23.00 uur gelden. Om bewoners tegemoet te komen verlagen wij de kosten voor een 1e bewonersvergunning met 20%. Het betaald parkeren geldt alleen voor wijkvreemde parkeerders die de parkeerdruk veroorzaken. Om een autoluwe binnenstad te stimuleren verhogen wij het tarief voor kort parkeren op straat in het centrumgebied.

Inkomsten

In onderstaande tabel staat een specificatie van de opbrengsten van de belangrijkste belasting- en heffingssoorten:

	Jaarrekening 2019	Begroting 2020*	Begroting 2021	Programma 2021
Onroerend zaakbelasting**	245.538	254.028	260.855	Algemene middelen
Logiesbelasting	10.063	11.988	13.216	Algemene middelen
Reclame- en precariobelasting	24.636	26.111	25.460	Algemene middelen
Leges Omgevingsvergunning	26.137	21.974	24.578	Ruimtelijke ordening
Rioolheffing	74.566	76.736	82.176	Beheer van de stad
Bedrijfsreinigingsrecht	4.174	4.086	4.086	Beheer van de stad
Afvalstoffenheffing	91.907	97.725	101.185	Beheer van de stad

* Primaire begroting 2020

** Bij de tariefsbepaling wordt rekening gehouden met de verdisconteerde verwachte oninbare ozb-opbrengsten. De gemeente brengt ongeveer € 9,9 mln van de hierboven geraamde belastingopbrengsten zelf op.

Kostendekkendheid tarieven

Op grond van het [Besluit Begroten en Verantwoorden provincies en gemeenten](#) (BBV) stelt de raad de programma's vast exclusief de overhead. Daarnaast stelt de raad het bedrag aan overhead vast en de wijze van doorbelasting van deze overhead in die gevallen waarin een integrale kostprijs een rol blijft spelen ten aanzien van taken/activiteiten en samenhangende diensten waarvoor de gemeente maximaal kostendekkende tarieven mag hanteren. Het niet toerekenen van deze overheadkosten zou – ongewenst – een begrotingstekort veroorzaken. Het BBV schrijft geen methode van kostentoe rekening voor; wel dat deze methode toegelicht, consistent toegepast en door de raad vastgesteld moet worden. Met het vaststellen van de Kadernota Lokale Lasten 2022 – 2026 door de raad wordt deze methode vastgesteld. Daarmee wordt voor deze collegeperiode vastgesteld welke kostencomponenten aan welke tarieven toegerekend worden en welke niet.

In het BBV wordt bepaald dat uit de begroting moet blijken hoe de tarieven worden berekend en welke (beleids-) keuzes bij de berekening ervan worden gemaakt (artikel I, onderdeel G). Daarom wordt in de paragraaf Lokale Heffingen opgenomen hoe bij de berekening van tarieven voor leges en heffingen bewerkstelligd wordt dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten (inclusief overheadkosten) niet overschrijden en welke uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd. Deze BBV-bepaling geldt overigens alleen voor tarieven waarvoor uitsluitend maximaal kostendekkende tarieven mogen worden geheven (zoals riool- en afvalstoffenheffing, leges publiekszaken, lijkbezorgings-rechten en omgevingsvergunningen) en niet voor algemene belastingen (waaronder OZB, precario- en reclamebelasting, precario standplaatsen, liggeld woonschepen en parkeerregulering en -belastingen).

In onderstaande wordt hieraan invulling gegeven.

De transparantie omtrent de berekeningswijze voor de kostendekkende tarieven omvat in de eerste plaats een 'macroniveau' (verordening in zijn geheel) en in de tweede plaats een 'microniveau' (onderdeel van de

verordening). Ten eerste moet de berekening van de kostendekkendheid van de tarieven inzichtelijk maken dat de totale geraamde baten van de verordening niet uitgaan boven de totale geraamde lasten (inclusief overhead) van de verordening (artikel 229b GW). Ten tweede dient de mate van kostendekkendheid inzichtelijk te zijn binnen een onderdeel van de verordening. Waar het hierbij om gaat is dat inzichtelijk wordt gemaakt hoe met de vaststelling van de tarieven in de verschillende onderdelen van de verordening wordt bewerkstelligd dat voor alle tarieven gezamenlijk in die verordening de geraamde baten niet boven de geraamde lasten (inclusief overhead) uitkomen. Dit geldt voor de Algemene Legesverordening die bestaat uit een tiental verschillende hoofdstukken voor uiteenlopende dienstverlening.

Tegenover de aan tarieven toegerekende kosten staan de geraamde opbrengsten uit heffing van deze tarieven. Deze bedragen zijn gebaseerd op de raming van het aantal geraamde te leveren producten / diensten 2023 vermenigvuldigd met het voorgestelde tarief voor 2023. De totaal geraamde opbrengsten uitgedrukt in het totaal van toerekenbare kosten bepalen het kostendekkendheidspercentage 2023.

In onderstaande tabel staat per concept- belastingverordening 2023 aangegeven de toegerekende lasten, de geraamde baten uit tariefheffing en het kostendekkendheidspercentage. De algemene belastingverordeningen en de verordening Kwijtschelding gemeentelijke belastingen zijn allemaal verordeningen waarbij de kostendekkendheid niet inzichtelijk behoeft te worden gemaakt. Zij worden in onderstaande derhalve buiten beschouwing gelaten.

Naam verordening	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
2023			
Algemene legesverordening 2023	12.293	10.381	84%
Berekening kostendekkendheid Algemene legesverordening			
Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
Algemene legesverordening 2023	12.293	10.381	84%
Personeelskosten		6.738	
Specifieke automatiseringskosten		199	
Materiële kosten		1.451	
Overhead (eigen cluster)		1.016	
Overhead (concern)		2.889	
Totale kosten	12.293		
Opbrengst heffingen		10.381	
Dekkingspercentage		84%	
(bedragen x € 1.000)			
Toelichting			
De leges worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdeel b van de Gemeentewet. De Algemene legesverordening			

bestaat uit twee delen: de verordening zelf met de formele en materiële bepalingen en de tarieventabel met een omschrijving van de belastbare feiten, de heffingsmaatstaven en de tarieven.

Artikel 229, eerste lid, onderdeel b van de Gemeentewet bepaalt dat gemeenten onder andere rechten kunnen heffen voor het genot van de diensten die door of vanwege het gemeentebestuur worden verstrekt. Leges kunnen dus uitsluitend geheven worden voor diensten die door of vanwege het gemeentebestuur worden verstrekt.

Is het algemene belang groter dan het individuele belang van de aanvrager of dat van degene voor wie de dienst wordt verleend, dan rechtvaardigt die dienst geen legesheffing.

Ten slotte gaat het bij het 'verlenen' van een dienst, zoals geformuleerd in de verordening, uitsluitend om het in gang zetten van de dienstverlening. Er is dus een inspanningsverplichting.

Logiesbelasting 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid		
				Logiesbelasting 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid		
				Kwijtschelding gemeentelijke belastingen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.		
Afvalstoffenheffing 2023	125.304	102.580	82%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid		
				Afvalstoffenheffing 2023	125.304	102.580	82%		
				Berekening kostendekkendheid Afvalstoffenheffing					
				Personeelskosten				25.736	
				Materiële kosten				94.704	
				Overhead (eigen cluster)				264	
				Overhead (concern)				4.600	
				Totale kosten				125.304	
				Opbrengst heffingen				102.580	
				Dekkingspercentage				82%	
(bedragen x € 1.000)									

Toelichting

De gemeenteraad en het college van burgemeesters en wethouders zijn wettelijk verantwoordelijk voor de inzameling van het afval van huishoudens. Met de afvalstoffenheffing kunnen gemeenten de inzameling van het huishoudelijk afval bekostigen.

De basis voor de heffing ligt in artikel 15.33 van de Wet milieubeheer. De heffing is een bestemmingsheffing en mag niet meer dan kostendekkend zijn.

De afvalstoffenheffing wordt door de gemeente gebruikt voor het inzamelen van afval en mag niet voor andere doeleinden worden gebruikt.

De gemeente hoeft niet zelf het afval op te halen, maar kan ook een particulier bedrijf inschakelen of samen met andere gemeenten een gemeenschappelijk afvalbedrijf het afval laten ophalen. In Rotterdam is de inzameling van afval belegd bij de gemeente.

Aan de tarieven afvalstoffenheffing worden, naast de kosten voor afvalinzameling en –verwerking, ook 25% van de totale kosten van straatreiniging, de kosten van toezicht en handhaving (milieupolitie), afvalstoffenbelasting en de toerekenbare omzetbelasting aan het BTW-

Compensatiefonds toegerekend.

De kwijscheldingslasten afvalstoffenheffing worden, hoewel zij toerekenbaar zijn, niet aan de tarieven afvalstoffenheffing toegerekend. Dit geldt ook voor een deel van de stortbelasting.

De totaal toegerekende kosten voor afvalinzameling en –verwerking worden toegerekend aan de tarieven afvalstoffenheffing en aan de tarieven bedrijfsreinigingsrecht. De opbrengst van de afvalstoffenheffing hoeft niet toereikend te zijn: eventuele extra kosten voor de inzameling kunnen vanuit andere geldstromen (zoals de algemene middelen) worden gedekt.

De toegerekende kosten aan de tarieven worden nagenoeg gedekt uit de opbrengsten van de heffing. De tarieven afvalstoffenheffing 2023 worden t.o.v. 2022 niet verhoogd.

Bedrijfsreinigingsrecht	4.795	4.700	98%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Bedrijfsreinigingsrecht 2023	4.795	4.700	98%
				Berekening kostendekkendheid Bedrijfsreinigingsrecht			
				Personeelskosten		1.106	
				Materiële kosten		3.397	
				Overhead (eigen cluster)		29	
				Overhead (concern)		263	
				Totale kosten		4.795	
				Opbrengst heffingen		4.700	
				Dekkingspercentage		98%	
(bedragen x € 1.000)							
Toelichting							
Iedere onderneming produceert in meer of mindere mate afval. Om het ophalen en verwerken van dit bedrijfsafval te bekostigen krijgt ieder bedrijf of instelling jaarlijks een aanslag bedrijfsreinigingsrecht. Als het bedrijf of de instelling een contract met een erkende afvalinzamelaar voor het ophalen en verwerken van het bedrijfsafval heeft afgesloten, behoeft niet ook nog bedrijfsreinigingsrecht te worden voldaan. Het tarief van het bedrijfsreinigingsrecht is afhankelijk van de branche en de grootte van de onderneming.							

Rioolheffing 2023	103.620	95.576	92%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Rioolheffing 2023	103.620	95.576	92%
				Berekening kostendekkendheid Rioolheffing			
				Personeelskosten		18.593	
				Specifieke automatiseringskosten		807	
				Materiële kosten		72.165	
				Overhead (eigen cluster)		4.039	
				Overhead (concern)		8.017	
				Totale kosten		103.620	

Opbrengst heffingen	95.576

Dekkingspercentage	92%

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De basis van de rioolheffing is artikel 228a van de gemeentewet. De rioolheffing is een bestemmingsbelasting waaruit de gemeentelijke watertaken gefinancierd worden.

De gemeente heeft bij wet een zorgplicht voor drie beleidsvelden op het gebied van water:

- zorgplicht voor de inzameling en transport van stedelijk afvalwater;
- zorgplicht voor de inzameling en verwerking van overtollig hemelwater;
- zorgplicht voor het grondwater.

De inkomsten uit rioolheffing zijn alleen beschikbaar voor uitgaven gerelateerd aan de hierboven zorgplichten.

Voor het uitvoeren van deze zorgplichten zijn middelen nodig, personele en financiële. De benodigde financiën worden gegenereerd door o.m. de inkomsten vanuit de rioolheffing.

Op grond van artikel 4.22 Wet milieubeheer stelt de gemeenteraad, telkens voor een daarbij vast te stellen periode, een gemeentelijk rioleringsplan (GRP) vast. In het GRP wordt aangegeven waar welke voorzieningen (gescheiden rioolstelsel, gemengd rioolstelsel, rioolgemaal of anderszins) zijn gerealiseerd of in de planperiode en daarna worden gerealiseerd en hoe deze worden beheerd om aan de wettelijke zorgplichten te kunnen voldoen. De uitgangspunten voor de berekening van de hoogte van de rioolheffing voor de periode 2022 – 2025 zijn beschreven in het voorjaar 2021 door de raad vastgestelde GRP-5.

De tarieven rioolheffing mogen- evenals de tarieven afvalstoffenheffing- maximaal kostendekkend zijn. Indien het tarief niet maximaal kostendekkend is dienen de inkomsten uit de rioolheffing aangevuld te worden met inkomsten uit de algemene middelen.

In de verordening is een gedifferentieerd tarief opgenomen voor objecten met een WOZ-waarde onder de € 50.000,00 zoals bijvoorbeeld garageboxen of bergingen.

Op grond van wet- en regelgeving kan de rioolheffing worden voldaan door zakelijk gerechtigden (doorgaans eigenaren) of feitelijk gebruikers van de riolering. Dit is afhankelijk van wat de gemeente in haar verordening op de rioolheffing vastlegt. Gemeenten kunnen ervoor kiezen beide partijen te laten betalen in een gecombineerde heffing of alleen gebruikers of eigenaren aan te slaan voor de rioolheffing. Daarnaast kan onderscheid gemaakt worden tussen woningen en niet-woningen.

In de gemeente Rotterdam geldt alleen een eigenarenheffing.

De woningeigenaren worden vanaf 2009 belast met een basistarief. Dit basistarief is het laagste bedrag dat jaarlijks voor het hebben van een rioolaansluiting en het uitvoeren van de zorgplichten in rekening wordt gebracht. Voor de niet-woningen is een tariefdifferentiatie op basis van de WOZ-waarde ingevoerd, tenzij de WOZ-waarde lager is dan € 200.000,00. In dat geval geldt eveneens het basistarief voor woningen.

Dat deze groep niet-woningen met het basistarief worden belast heeft als achtergrond dat met name de kleinere ondernemers niet onevenredig in de kostentoedeling mogen worden betrokken. De benodigde investeringsmiddelen voor rioolvervanging zijn bepaald bij het opstellen van het Gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025. Door forse prijsstijgingen van arbeid, energie en materiaal is het aannemelijk dat deze investeringsmiddelen niet afdoende zullen zijn om de beoogde 40 km riool per jaar te vervangen. In dat geval zijn er aanvullende investeringsmiddelen noodzakelijk. Om hogere investeringen te kunnen dekken dienen de dotaties aan de voorziening vervangingsinvesteringen riolering te stijgen.

Parkeerregulering en parkeerbelastingen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Parkeerregulering en parkeerbelastingen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Rechten markten 2023	3.707	1.990	54%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Rechten markten 2023	3.707	1.990	54%
				Berekening kostendekkendheid Rechten Markten			
				Personeelskosten		1.410	
				Specifieke automatiseringskosten		24	
				Materiële kosten		1.417	
				Overhead (eigen cluster)		357	
				Overhead (concern)		499	
				Totale kosten		3.707	
				Opbrengst heffingen		1.990	
				Dekkingspercentage		54%	
				(bedragen x € 1.000)			
				Toelichting			
				Marktgelden kunnen worden geheven voor het innemen van standplaatsen of het plaatsen van kramen op gemeentegrond die voor de openbare dienst bestemd is. De rechten markten zijn gebaseerd op artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet. Deze rechten heten ook wel respectievelijk 'gebruiksretributies' en 'genotsretributies'. Bij de rechten is sprake van een individueel aanwijsbare prestatie van de gemeente. Als standplaatsen geen onderdeel van een markt zijn, vallen zij niet onder het marktgeld, maar wordt standplaats precariobelasting geheven.			

Precario standplaatsen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Precario standplaatsen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Retributieverordening openbare werken 2023	329	176	54%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				Retributieverordening openbare werken 2023	329	176	54%
				Berekening kostendekkendheid Retributies			
				Personeelskosten		128	
				Materiële kosten		117	
				Overhead (eigen cluster)		28	
				Overhead (concern)		55	
				Totale kosten		329	

Opbrengst heffingen	176

Dekkingspercentage	54%

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De rechten openbare werken worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef, en onderdelen a en b, van de Gemeentewet.

Gebruiksretributies worden geheven voor het aanleggen van o.m. een gehandicaptenparkeerplaats of voor het plaatsen van (nieuw) kentekens bij deze parkeerplaats.

Lijkbezorgingsrechten	6.870	6.482	94%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
2023				Lijkbezorgingsrechten 2023	6.870	6.482	94%
Berekening kostendekkendheid Lijkbezorgingsrechten							
Personeelskosten						2.031	
Materiële kosten						3.349	
Omslagrente						163	
Overhead (eigen cluster)						450	
Overhead (concern)						876	
Totale kosten						6.870	
Opbrengst heffingen						6.482	
Dekkingspercentage						94%	
(bedragen x € 1.000)							
Toelichting							
De Wet op de lijkbezorging verplicht gemeenten zorg te dragen voor de aanwezigheid van algemene begraafplaatsen. Ter zake van door de gemeente verrichtte diensten, zoals begraven en onderhoud van graven kan de gemeenterechten heffen. De lijkbezorgingsrechten worden geheven op basis van artikel 229, eerste lid, aanhef en onderdelen a en b, van de Gemeentewet. Op basis van de Verordening lijkbezorgingrechten wordt een recht geheven voor het gebruik van de begraafplaats en voor het door of vanwege de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaats.							

Leges publiekszaken	13.295	9.495	71%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
2023				Leges publiekszaken 2023	13.295	9.495	71%
Berekening kostendekkendheid Leges publiekszaken							
Personeelskosten						4.386	
Materiële kosten						5.487	

Overhead (eigen cluster)	1.109
Overhead (concern)	2.313
Totale kosten	13.295
Opbrengst heffingen	9.495
Dekkingspercentage	71%

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

Leges publiekszaken worden geheven voor o.m. het verstrekken van reisdocumenten (paspoorten en ID-kaarten) rijbewijzen, uittreksels uit de Basisregistratie Personen en voor het voltrekken van huwelijken en geregistreerde partnerschappen.

Liggeld woonschepen	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
2023				Liggeld woonschepen 2023	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Leges	34.749	34.020	98%	Naam verordening 2023	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
omgevingsvergunning				Leges omgevingsvergunning 2023	34.749	34.020	98%
2023				Berekening kostendekkendheid Omgevingsvergunning			
				Personeelskosten		18.312	
				Specifieke automatiseringskosten		589	
				Materiële kosten		8.399	
				Overhead (eigen cluster)		190	
				Overhead (concern)		7.260	
				Totale kosten		34.749	
				Opbrengst heffingen		34.020	
				Dekkingspercentage		98%	

(bedragen x € 1.000)

Toelichting

De gemeente Rotterdam gaat uit van kostendekkendheid van de leges volgens de normen van de wet (artikel 229b, eerste lid van de Gemeentewet). Die kostendekkendheid wordt conform regelgeving en jurisprudentie bepaald per verordening. Vanaf 2012 kent Rotterdam een aparte legesverordening Omgevingsvergunning. De kosten en opbrengsten worden over de gehele verordening beoordeeld. Opbrengsten uit de ene vergunning of activiteit kunnen worden gebruikt voor de dekking van kosten die voor andere vergunningen of activiteiten worden gemaakt (kruissubsidiëring).

Om de leges voor aanvraag van vergunningen voor plannen met en relatief lage bouwsom haalbaar en betaalbaar te houden, is in Rotterdam met name sprake van kruissubsidiëring tussen de grote en de kleine bouwplannen. Dit is een bestuurlijke keuze. Het loslaten van deze kruissubsidiëring zou tot onaanvaardbaar hoge tarieven voor de kleine bouwplannen leiden.

Binnen het legesstelsel voor aanvragen om omgevingsvergunning wordt vanaf 2016 gewerkt met een systeem met schijven.

Kostendekkendheid per hoofdstuk

De Algemene legesverordening bestaat uit hoofdstukken die de tarieven van een veelheid van uiteenlopende dienstverlening regelt. Per hoofdstuk bedragen de geraamde kosten, baten en daarmee het kostendekkendheidspercentage als volgt:

Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kosten dekkendheid
1 Maximum	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2 Diverse gebruiksvergunningen	375	367	98%
3 Horeca en evenementen	2.138	998	47%

Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
1 Maximum	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
2 Diverse gebruiksvergunningen	375	367	98%
Berekening kostendekkendheid Diverse gebruiksvergunningen			
Personeelskosten		245	
Materiële kosten		4	
Overhead (eigen cluster)		4	
Overhead (concern)		122	
Totale kosten		375	
Opbrengst heffingen		367	
Dekkingspercentage		98%	
(bedragen x € 1.000)			
Toelichting: Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van splitsingsvergunningen als bedoeld in artikel 22 van de Huisvestingswet 2014. Dit betreft tevens de raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van aanvragen tot kamerbewoning, woningonttrekking en -vorming en verhuurvergunningen.			
3 Horeca en evenementen	2.138	998	47%
3 Horeca en evenementen	2.138	998	47%
Berekening kostendekkendheid Horeca en evenementen			
Personeelskosten		1.107	

Specifieke automatiseringskosten	94
Materiële kosten	389
Overhead (eigen cluster)	20
Overhead (concern)	528
Totale kosten	2.138
Opbrengst heffingen	998
Dekkingspercentage	47%
<i>(bedragen x € 1.000)</i>	
Toelichting	
Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van vergunningen op grond van de Nota prostitutie en seksbranche Rotterdam.	

4 Alcoholwet	570	179	31%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				4 Alcoholwet	570	179	31%
				Berekening kostendekkendheid Alcoholwet			
				Personeelskosten		295	
				Specifieke automatiseringskosten		25	
				Materiële kosten		104	
				Overhead (eigen cluster)		5	
				Overhead (concern)		141	
				Totale kosten		570	
				Opbrengst heffingen		179	
				Dekkingspercentage		31%	
				<i>(bedragen x € 1.000)</i>			
				Toelichting			
				Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van onder meer de aanvragen van vergunningen tot ontheffing verstrekken van alcoholhoudende dranken.			

5 Wet op de kansspelen	142	10	7%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				5 Wet op de kansspelen	142	10	7%
				Berekening kostendekkendheid Wet op de kansspelen			
				Personeelskosten		74	

Specifieke automatiseringskosten	6
Materiële kosten	26
Overhead (eigen cluster)	1
Overhead (concern)	35
Totale kosten	142
Opbrengst heffingen	10
Dekkingspercentage	7%
<i>(bedragen x € 1.000)</i>	
Toelichting Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van aanvragen dan wel verlenging van een vergunning voor een of meerdere kansspelautomaten. De tarieven zijn rijkstarieven.	

6 Leges Gebruik van de Weg	1.726	1.571	91%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				6 Leges Gebruik van de Weg	1.726	1.571	91%
				Berekening kostendekkendheid Leges Gebruik van de Weg			
				Personeelskosten		962	
				Materiele kosten		140	
				Overhead (eigen cluster)		209	
				Overhead (concern)		415	
				Totale kosten		1.726	
				Opbrengsten heffingen		1.571	
				Dekkingspercentage <i>(bedragen x € 1.000)</i>		91%	
				Toelichting			
				Dit betreft een raming van de kosten en opbrengsten verbonden aan de aanvragen voor het plaatsen van objecten in het kader van (bouw-) werkzaamheden. Daarbij wordt een gedifferentieerd tarief bij de aanvrager in rekening gebracht: hoe langer objecten worden geplaatst, des te complexer en des te meer handelingen Dit betekent dat een hoger tarief in rekening wordt gebracht naarmate het een langere plaatsingstermijn betreft.			

7 Verkeer en vervoer	452	463	102%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				7 Verkeer en vervoer	452	463	102%
				Berekening kostendekkendheid Verkeer en vervoer			
				Personeelskosten		252	
				Specifieke automatiseringskosten		33	
				Materiële kosten		88	

Overhead (eigen cluster)	7
Overhead (concern)	72
Totale kosten	452
Opbrengst heffingen	463
Dekkingspercentage	102%
(bedragen x € 1.000)	
Toelichting	
Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van aanvragen tot een (dag- dan wel langdurige-) ontheffing milieuzones, aanvragen tot het verstrekken van een ontheffing van een parkeerverbod en aanvragen van (een herbeoordeling voor) een Europese gehandicaptenparkeerkaart.	

8 Dienstverlening	333	333	100%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
stadsarchief				8 Dienstverlening stadsarchief	333	333	100%
				Berekening kostendekkendheid Dienstverlening stadsarchief			
				Personeelskosten		189	
				Materiële kosten		144	
				Totale kosten		333	
				Opbrengst heffingen		333	
				Dekkingspercentage		100%	
				(bedragen x € 1.000)			
				Toelichting			
				Op grond van de Wet hergebruik van overheidsinformatie kunnen in bepaalde gevallen kosten in rekening worden gebracht voor de verstrekking van informatie. Voor de tarieven Stadsarchief is aangesloten bij het basisprincipe dat maximaal de marginale kosten van verstrekking in rekening mogen worden gebracht. Marginale kosten van verstrekking zijn volgens de memorie van toelichting kosten voor de vermenigvuldiging, de verspreiding en de kosten van informatiedragers. Deze kosten zijn direct te koppelen aan de distributie van de documenten. De kosten voor de bestaande infrastructuur mogen niet worden doorberekend evenmin als de kosten voor archivering, verkoop en marketing en een al bestaande helpdesk, tenzij extra kosten worden gemaakt om te voldoen aan het verzoek om hergebruik.			

9 Leidingen	6.376	6.306	99%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
				9 Leidingen	6.376	6.306	99%
				Berekening kostendekkendheid Leidingen			
				Personeelskosten		3.532	

Materiële kosten	555
Overhead (eigen cluster)	767
Overhead (concern)	1.523
Totale kosten	6.376
Opbrengst heffingen	6.306
Dekkingspercentage	99%
<i>(bedragen x € 1.000)</i>	
Toelichting	
Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van aanvragen tot een vergunning, toestemming c.q. instemming voor onder meer het (ver-)leggen, rijzen, vervangen, verwijderen van kabels en leidingen. Tevens omvat bovenstaande een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het verbinden van een spuitriool op het gemeentenet.	

10 Overige	179	174	98%	Hoofdstuk	Totale kosten	Totale baten	% kostendekkendheid
commerciële				10 Overige commerciële activiteiten buitenruimte	179	174	98%
activiteiten				Berekening kostendekkendheid Overige commerciële activiteiten buitenruimte			
buitenruimte				Personeelskosten		82	
				Specifieke automatiseringskosten		41	
				Materiële kosten		1	
				Overhead (eigen cluster)		3	
				Overhead (concern)		53	
				Totale kosten		179	
				Opbrengst heffingen		174	
				Dekkingspercentage		98%	
				<i>(bedragen x € 1.000)</i>			
				Toelichting			
				Dit betreft een raming van de kosten en de opbrengsten verbonden aan het in behandeling nemen van aanvragen tot onder meer het verlenen van een Toegelaten Taxiorganisatie (TTO-vergunning), straatverkoopplaats of promotieplaats en een marktvergunning op Koningsdag.			

Voor een beeld van de lokale lastendruk 2023, volgt hierna een schets van de recente tarievenontwikkeling in de gemeente. Bedragen zijn in hele euro's tenzij anders vermeld.

Ontwikkeling woonlasten 2022 – 2023

Op basis van de tariefvoorstellen 2023 stijgen de gemeentelijke woonlasten (dat wil zeggen de som van afvalstoffenheffing, rioolheffing en gemiddelde OZB-aanslag eigenaar/bewoner minus heffingskorting) in 2023 - afhankelijk van grootte van het huishouden - met 4,5 - 5,0% (inclusief de CPI-trend van 6,9%).

Deze voorgestelde stijging is een combinatie van voorgestelde stijging van de tarieven en een generieke heffingskorting:

- Het basistarief rioolheffing (RIO) stijgt, op grond van het vastgestelde GRP-5 voor de periode 2021-2025, met € 6,00, plus 6,9% trendpercentage t.o.v. 2022.
- De afvalstoffenheffing (ASH)-tarieven stijgen met 1 %, plus 6,9 % trendpercentage t.o.v. 2022. Om Rotterdammers tegemoet te komen in de stijgende woonlasten ontvangen alle Rotterdamse huishoudens volgend jaar eenmalig een generieke heffingskorting gekoppeld aan de ASH. Dit compensatiebedrag is gelijk aan de stijging van de ASH ten opzichte van 2022. Dit betekent dat het tarief ASH voor 2023 wel stijgt, maar Rotterdammers tegemoet worden gekomen middels een korting op hun aanslag.
- De gemiddelde aanslag OZB-eigenaar woningen stijgt met 6,5 %.

	Tarief 2022 (in €)	Stijging 2022 t.o.v. 2021 (in %)	Tarief 2023 (in €)	Stijging 2023 t.o.v. 2022 (in %)
OZB-eigenaar woning	260,01	1,8%	276,87	6,5%
Afvalstoffenheffing 1-pers (incl. heffingskorting)	296,00	1,8%	319,40	0,0%
Rioolheffing (basistarief)	235,90	4,5%	258,60	9,6%
Totale woonlasten	791,61	2,5%	831,47	5,0%

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2022

	Tarief 2022 (in €)	Stijging 2022 t.o.v. 2021 (in %)	Tarief 2023 (in €)	Stijging 2023 t.o.v. 2022 (in %)
OZB-eigenaar woning	260,01	1,8%	276,87	6,5%
Afvalstoffenheffing 2-pers. (incl. heffingskorting)	354,60	1,8%	354,60	0,0%
Rioolheffing (basistarief)	235,90	4,5%	258,60	9,6%
Totale woonlasten	850,51	2,5%	890,07	4,7%

Bron: COELO – Kerngegevens belastingen grote gemeenten 2022

	Tarief 2022 (in €)	Stijging 2022 t.o.v. 2021 (in %)	Tarief 2023 (in €)	Stijging 2023 t.o.v. 2022 (in %)

ozb-eigenaar woning	260,01	1,8%	276,87	6,5%
Afvalstoffenheffing meerpers. (incl. heffingskorting)	383,90	1,8%	383,90	0,0%
Rioolheffing (basistarief)	235,90	4,8%	258,60	9,6%
Totale woonlasten	879,81	2,5%	919,37	4,5%

Bron: COELO – Kerntegegevens belastingen grote gemeenten 2022

Een van deze vijf financiële kengetallen is de zogeheten belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit geeft inzicht in hoe de lokale lastendruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde. Ze wordt berekend door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden van de gemeente in het komend begrotingsjaar te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het lopend begrotingsjaar en het voorgaand rekeningjaar. De uitkomst van deze vergelijking wordt uitgedrukt in een percentage. Het COELO zorgt voor de berekening van de landelijke gemiddelden. Die gaan over het voorafgaande jaar.

	Rekening 2020	Rekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
A: OZB-eigenaar woning	188	192	260	277
B: Afvalstoffenheffing	371	377	384	414
C: Rioolheffing	216	226	236	259
D: Eventuele heffingskorting	0	0	0	30
E: Totale woonlasten (A+B+C-D)	775	795	880	919
F: Landelijk gemiddelde woonlasten (t-1)	740	776	868	904
Woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde voorafgaand jaar (E/F) x 100%	1,05	1,02	1,01	1,02

Bronnen: COELO – Kerntegegevens belastingen grote gemeenten 2021 en 2020 en COELO- Atlas van de lokale lasten 2020, 2021 en 2022

De gemeentelijke woonlasten voor een meerpersoonshuishouden zullen op grond van de voorgestelde tarieven 2023 licht stijgen t.o.v. de landelijk gemiddelde woonlasten. Op dit moment is nog niet bekend wat de vastgestelde ontwikkeling in gemeentelijke woonlasten voor 2023 bij de overige G4-gemeenten is. Een vergelijking is daarom nog niet te maken. In de jaarrekening 2022 komt het college hierop terug.

De onderlinge vergelijking van de hoogte van gemeentelijke tarieven verdient een aantal nuanceringen. Gemeenten kunnen namelijk binnen dezelfde kaders van wet- en regelgeving onderling verschillende keuzen en afwegingen maken, bijvoorbeeld rond het voorzieningenniveau voor de inwoners en rond de opgaven voor gemeenten vanwege de eigen fysieke en sociaaleconomische situatie en de kosten die zij daarvoor willen maken. Het gaat bij dat laatste bijvoorbeeld om welke kosten gemeenten toerekenen aan een tarief, een keuze voor een alternatieve dekking van kosten en om de bepaling welk percentage van kostendekkendheid de tarieven moeten hebben.

Voor het heffingsjaar 2023 bedraagt het maximale kwijtscheldingspercentage 76,5% van de aanslag afvalstoffenheffing. De verwachting is dat de gemeente in ongeveer 41.000 gevallen kwijtschelding zal verlenen.

Nationaal Programma Rotterdam Zuid

Pagina 216

Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ)

In deze paragraaf treft u meer informatie aan over de activiteiten binnen de Regiodeal van het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ).

Wat willen we bereiken? Wat gaan we doen in 2023? Wat gaat het kosten in 2023?

In het Nationaal Programma Rotterdam Zuid (NPRZ), werken Rijk, de gemeente Rotterdam, corporaties, zorginstellingen, schoolbesturen, bedrijfsleven, bewoners, politie en Openbaar Ministerie aan het verbeteren van de kansen voor Rotterdammers op Zuid. Samen zorgen deze partners dat de kansen van Zuiderlingen worden vergoot zodat opleidingsniveau, arbeidsparticipatie en woonkwaliteit in 20 jaar stijgen naar het gemiddelde van de vier grote steden in Nederland. Naast maatregelen op het gebied van school, werk en wonen, moet intensieve inzet op veiligheid en cultuur de kwaliteit van leven van Rotterdammers op Zuid verhogen. De gemeente Rotterdam is dus één van de partners binnen het NPRZ. De wethouder NPRZ is één van de bestuursleden van het NPRZ en legt aan de gemeenteraad verantwoording af over de gemeentelijke inzet binnen het programma.

Deze integrale aanpak loopt inmiddels tien jaar en heeft op verschillende plekken in Nederland navolging gekregen. Omdat het programma nu halverwege is, is in de eerste helft van 2022 een Midtermreview uitgevoerd o.l.v. oud Minister Martin van Rijn. Op basis van zijn bevindingen en het debat daarover met de partners en de gemeenteraad wordt een nieuw uitvoeringsprogramma opgesteld voor de periode 2023 – 2026.

Voor de periode 2018 tot en met 2022 is door de rijksoverheid € 130 mln beschikbaar gesteld: de gemeente Rotterdam heeft dit aangevuld met nogmaals € 130 mln. Deze cofinanciering is afgesproken met het Rijk in de Regiodeal Rotterdam Zuid. Een deel van deze middelen zijn doorgeschoven naar 2023 t/m 2025, maar voor veel activiteiten uit het programma lopen de middelen in 2023 al af. Gedurende het najaar van 2022 lopen er gesprekken tussen de gemeente en het Rijk over de financiering voor de periode 2023 tot en met 2026.

In de eerste tien jaar van het programma NPRZ is ca. 25% van de ambitie gerealiseerd. Om de resterende 75% van de ambitie van het programma te realiseren is een extra financiële impuls nodig. Bij de coalitie onderhandelingen is daarom voor de pijler Wonen € 80 mln en voor de pijler School (dagprogrammering) € 18 mln extra beschikbaar gesteld, boven op de budgetten die reeds in de begroting waren opgenomen voor NPRZ. In totaal bedraagt daarmee de beoogde gemeentelijke inzet € 265 mln voor de periode 2023-2026.

De verantwoording in deze paragraaf is gebaseerd op de lopende Regiodeal en behandelt daarmee School, Werk, Wonen en Cultuur. In het kader van de Regiodeal worden deze thema's pijlers genoemd. Omdat de gelden met betrekking tot Veiligheid geen onderdeel van de Regiodeal zijn, worden deze in andere delen van de begroting behandeld. Ook de gemeentelijke cofinanciering voor de Regiodeal is niet in deze paragraaf opgenomen, maar is verwerkt in de budgetten van de betreffende programma's.

Onder de kop 'wat willen we bereiken?' zijn de doelen per pijler benoemd en gedefinieerd. Deze volgen door een inhoudelijke toelichting op de activiteiten onder 'wat gaan we doen in 2023?' en de financiële tabellen en toelichting hierop onder 'wat kost dat?'.

Wat willen we bereiken?

Onderstaand wordt ingegaan op wat we willen bereiken, op basis van de huidige regiodeal.

In de eerder genoemde midterm review is aandacht besteed aan de doelen van het NPRZ en de eventuele noodzaak tot actualisatie daarvan. Het college komt dit najaar met een reactie op de midterm review en gaat dan ook in op de NPRZ-doelen.

Op basis van de huidige regiodeal is ingezet op een versnelling op vijf thema's, waarvoor een integrale aanpak wordt nagestreefd om tot het grootste maatschappelijk effect te komen. De te behalen doelen van deze thema's zijn in de regiodeal als volgt vastgesteld:

- School: het aanpakken van onderwijsachterstanden, het vergroten van de ontwikkelkansen van kinderen en het toerusten van jongeren voor de arbeidsmarkt met name richting Techniek en Zorg. Hiertoe wordt onder meer de verlengde schooltijd in Rotterdam Zuid uitgebreid naar andere wijken buiten de Children's Zone en investeren we in onderwijshuisvesting van het voortgezet onderwijs.
- Werk: het vergroten van de arbeidsparticipatie van bewoners van Rotterdam Zuid, waardoor het aantal mensen dat afhankelijk is van de bijstand structureel wordt verminderd.
- Wonen: ingrepen in de verouderde woningvoorraad van Rotterdam Zuid moeten ervoor zorgen dat gemengde woonmilieus gerealiseerd worden, zodat woonruimte beschikbaar komt voor sociale stijgers uit Zuid. Bij dit alles is verduurzaming een belangrijk uitgangspunt.
- Veiligheid: het effectiever signaleren, voorkomen en aanpakken van ondermijnende activiteiten.
- Cultuur: het verhogen van het voorzieningenniveau en het gebruik ervan, ter bevordering van de cultuurparticipatie, de aantrekkelijkheid van de leefomgeving en van de economische activiteit in Rotterdam Zuid.

De te behalen resultaten zijn als volgt gedefinieerd:

- School: de huidige achterstand in onderwijsresultaten (Primair Onderwijs (PO)/Voortgezet Onderwijs (VO) op Zuid ten opzichte van het gemiddelde van de G4 is in 2022 relatief kleiner geworden. Verschil in citoeindtoets groep 8 t.o.v. G4 wordt verder ingelopen tot de helft van het verschil in 2011, dus 531,9 in

2022 (2015/16: 530,8). Omdat deze toets steeds minder representatief is, zal worden overgegaan op een nieuwe indicator zodra die beschikbaar is.

- **Werk:** een absolute daling van het aantal mensen in de bijstand op Zuid (c.q. van 15.200, stand maart 2018 naar 11.200 (streefwaarde eind 2031) en een trendbreuk in de bijstandsontwikkeling op Zuid: van disproportioneel (40% van de totale Rotterdamse bijstandspopulatie woont op Zuid, terwijl 31% van het aantal inwoners van Rotterdam op Zuid woont) naar evenredig (31%) in 2031 (tussen waarde 37,4% eind 2022).
- **Wonen:** Grondige aanpak van 1.400 particuliere woningen middels sloop/nieuwbouw en transformatie. Specifieke aantallen worden jaarlijks geactualiseerd op basis van marktontwikkelingen (met name vastgoedprijzen) en ervaringen in pilots. In 2021 zijn de cijfers geactualiseerd. Op basis van vooral de stijgende vastgoedprijzen zijn de streefaantallen verlaagd naar 700 – 900 woningen.
- **Veiligheid:** de veiligheid in Rotterdam Zuid is in 2023 verbeterd door het versterken van een integrale aanpak van de problematiek. Belangrijke elementen daarin zijn het creëren van nieuwe/uitbreiden van bestaande (bestuurlijke) mogelijkheden, innovatie van de aanpak in de vorm van concrete pilots en het adresseren/wegnemen van knelpunten die daarbij naar voren komen.
- **Cultuur:** verhoging van de cultuurparticipatie en verbetering van het aanbod van culturele voorzieningen op Rotterdam Zuid, o.a. door het toewerken naar een nieuw beeldbepalend cultuur(wetenschappelijk) instituut.

Onder de verschillende beleidsprogramma's in deze begroting is de realisatie van de verschillende indicatoren opgenomen. Hierin zijn de indicatoren terug te vinden die ook betrekking hebben op het Nationaal Programma Rotterdam Zuid, met uitzondering van het thema Veiligheid. In de tabel hieronder zijn deze indicatoren overzichtelijk opgenomen.

Effectindicatoren		2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
School								
Een hogere gemiddelde score op de Centrale Eindtoets scholen op Zuid	Streefwaarde				531,9	531,9		
	Referentiewaarde							
Werk*								
Trendbreuk in bijstandsontwikkeling op Zuid	Streefwaarde	38,9%	38,4%	37,9%	37,4%	37,4%		
	Referentiewaarde	40,3%	40,1%	40,2%	40,2%	40,33%		
Absolute ontwikkeling bijstandspopulatie op Zuid								
	Referentiewaarde	14.203	13.507	14.567	13.974	13.724		
Uitstroom naar werk op Zuid								
	Streefwaarde	2.100	2.200	2.200	2.200	2.200		
	Referentiewaarde	1.909	1.854	1.423	1.919	842		
Wonen								
Steigers op Zuid	Streefwaarde		750	1.500	2.250	3.000		

Cultuur

Verhoging cultuurparticipatie en nieuw beeldbepalend instituut

PM

* de realisatiecijfers van de pijler werk in 2022 zijn de cijfers t/m juni 2022

Wat gaan we doen in 2023?

In de onderstaande paragrafen wordt toegelicht wat er binnen de verschillende pijlers wordt gedaan in 2023. Overkoepelend geldt voor alle pijlers dat het beter betrekken van de inwoners van Rotterdam-Zuid bij het NPRZ een belangrijke ambitie is voor de komende jaren. Met de aanpak Wijk aan Zet is het afgelopen jaar ingezet op aansluiten bij wat de wijk nodig heeft en Rotterdammers meer zeggenschap geven over hun directe omgeving. Het ligt dan ook voor de hand om daar verder op te borduren, samenwerking op te zoeken met de wijkraden en aansluiting te zoeken bij de wijkakkoorden. In het najaar 2022 volgt een nadere toelichting hierover.

Daarnaast is het de ambitie van gemeente en NPRZ om in een nieuwe uitvoeringsperiode 2023-2026 een pijler hulpverlening en preventie in te richten. Het vorige college heeft dit ook in de uitgangspuntennota Menskracht voor Zuid aangegeven. De komende periode wordt de onderbouwing voor de inzet in Zuid voor de periode 2023-2026 hiervoor nader uitgewerkt.

Pijler school

Om gelijke kansen te realiseren en de talenten van de kinderen beter te benutten werken wij in het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid met de scholen en vele partners aan tien uur extra schooltijd, de Dagprogrammering. In deze uren bieden scholen extra activiteiten aan voor hun leerlingen op het gebied van taal, rekenen, sociaal-emotioneel leren, sport en gezondheid, kunst en cultuur, wetenschap en techniek, ICT en media, natuur en milieu, burgerschap en loopbaanoriëntatie.

Ook in schooljaar 2022-2023 bieden wederom in totaal 44 scholen op Zuid Dagprogrammering aan: 36 scholen in het primair onderwijs en 8 scholen in het voortgezet onderwijs. In het voortgezet onderwijs wordt niet tien uur maar zes uur extra leertijd voor één derde van de leerlingen aangeboden. Het betreft een proef van twee jaar waarbij schooljaar 2022-2023 het tweede pilotjaar is.

Net voor de zomer van 2022 heeft de gemeente samen met het onderwijs en het programmabureau NPRZ een onderzoek opgestart naar de relatie tussen de doelen, de inzet en de opbrengsten van Dagprogrammering. Hiermee willen we meer inzicht krijgen in hoe de Dagprogrammering loopt en wat de opbrengsten zijn en hoe we de kwaliteit van de Dagprogrammering de komende vier jaar verder kunnen versterken.

Ook in schooljaar 2022-2023 zal net als in voorgaande jaren twee keer een outputmeting Dagprogrammering worden gedaan. Deze outputmetingen geven inzicht in het aantal Dagprogrammeringsuren die scholen realiseren en welk type activiteiten de scholen aanbieden binnen de Dagprogrammering.

Huisvesting

Op 19 februari 2018 is het convenant 'Herontwerp voortgezet onderwijs Rotterdam Zuid' gesloten tussen de gemeente en de drie grote schoolbesturen voortgezet onderwijs BOOR, LMC-VO en CVO. Samen hebben ze een plan ontwikkeld waarmee het voortgezet onderwijsaanbod op Zuid in enkele jaren breder, veelzijdiger en toekomstbestendig en beter afgestemd is op de behoefte van leerlingen en hun ouders. Leerlingen kunnen hierdoor makkelijker doorstromen naar verschillende onderwijsniveaus bij hen in de buurt en van het primair naar het voortgezet onderwijs. Er komt meer plek voor meer leerlingen en huisvesting van scholen wordt verbeterd.

Verder komen er drie clusters van onderwijs:

- Stadionpark, rond de Kuip,
- Hart van Zuid, rond Ahoy en het Motorstraatgebied
- Kop van Zuid/Katendrecht

Een aantal huisvestingsprojecten uit het convenant zijn inmiddels opgeleverd en een deel is nog in verschillende fasen van uitvoering.

In het gebied Hart van Zuid is al geruime tijd reeds vernieuwd onderwijsaanbod aanwezig, onder andere: Zuiderpark College (vmbo); Montfort College (mavo, havo, vwo) en Avicenna College (SIVOR) (vmbo t/m vwo). In 2022 is de renovatie van het Zuidergymnasium in het Poortgebouw van het voormalige Zuiderziekenhuis afgerond en heeft de school het nieuwe schoolgebouw definitief in gebruik genomen.

Op Katendrecht is de Young Businessschool in 2020 uitgebreid met vrijeschoolonderwijs, Vrije school De Kaap.

In Stadionpark en op de Kop van Zuid worden nog drie nieuwe scholen gebouwd. De start van de bouw van het onderwijs rondom het Stadionparkgebied is begin 2023 gepland en de oplevering is in 2025 voorzien. Het niet doorgaan van een nieuw stadion vormt geen belemmering voor dit project. Door de verschillende betrokken scholen en schoolbesturen wordt momenteel gewerkt aan de inhoudelijke ontwikkeling van het sportprofiel.

Op de Laan op Zuid komt de Onderwijslocatie Laan op Zuid (voorheen Plot Z). In 2022 is de businesscase van deze locatie goedgekeurd. Er komt één nieuwe onderwijslocatie waarin het instituut voor Communicatie, Media en Informatietechnologie (CMI) van de Hogeschool Rotterdam en de nieuwe Hugo de Groot (voortgezet onderwijs) van stichting BOOR zullen worden gehuisvest.

Op 3 februari 2022 hebben de gemeente, de Hogeschool Rotterdam en stichting BOOR hiervoor een samenwerkingsovereenkomst ondertekend. Het CMI gaat zich in het gebouw de Onderwijslocatie Laan op Zuid vestigen met circa 3.000 studenten en Hugo de Groot met circa 800 havo- en vwo-leerlingen. We verwachten dat de bouw van de Onderwijslocatie Laan op Zuid medio 2024 start en de oplevering is medio 2026.

Aanpak Beste Leraren

De scholen in het NPRZ gebied lopen mee in het stedelijk programma Beste Leraren. Dit programma richt zich op het tegengaan van het lerarentekort en het professionaliseren en binden van onderwijzend personeel. In schooljaar 2019-2020 is op Zuid gestart met extra investeren in de 30 scholen voor primair en speciaal onderwijs in de Children's Zone en vanaf schooljaar 2020-2021 is de aanpak uitgebreid naar alle scholen voor primair en speciaal onderwijs in het NPRZ-gebied.

De scholen ontvangen subsidie waarmee ze inzetten op diverse actielijnen: het verhogen van de instroom, het beperken van uitval en anders organiseren. Tevens wordt er extra geïnvesteerd in het professionaliseren van leraren en schoolleiders.

De aanpak Beste Leraren is een gezamenlijk inzet van de Rotterdamse schoolbesturen en de gemeente. De aanpak valt onder het Rotterdams onderwijsbeleid 2019-2022 Gelijke Kansen voor Elk Talent vastgesteld. Dit Rotterdamse onderwijsbeleid is verlengd tot eind 2023 en daarmee ook de aanpak Beste Leraren.

Pijler Werk

Een aanzienlijk deel van de beroepsbevolking van Zuid bevindt zich op dit moment in een kwetsbare positie. Deze groep mensen wordt eerder en harder geraakt door economische crises, zoals de corona-crisis en de energiecrisis hebben laten zien. Zzp-ers en mensen met flexibele contracten met een lager opleidingsniveau die lager betaald werk doen, raken dan sneller hun werk en inkomen kwijt. De connectie met de arbeidsmarkt wordt voor werkzoekenden met een uitkering nog lastiger te leggen. Deze groepen beschikken ook minder dan anderen over de financiële buffers en vaardigheden om op eigen kracht met tegenslagen om te gaan.

Het is dan ook van groot belang om de uitgangspositie van schoolverlaters, werkzoekenden en werkenden van Rotterdam Zuid structureel te versterken. Dat is niet alleen in het belang van de mensen zelf, of van de gemeente Rotterdam. Ook werkgevers hebben er een groot belang bij om meer te investeren in het ontsluiten en ontwikkelen van het onbenutte arbeidspotentieel op Zuid. De personeelstekorten lopen in weerwil van de opeenvolgende crises immers nog steeds op. Veel werknemers gaan namelijk met pensioen en moeten worden vervangen. Daarnaast veranderd de economische structuur en ontstaan nieuwe verdienmodellen. Door deze ontwikkelingen worden werkgevers uitgedaagd om op een andere manier met hun vraag naar arbeidskrachten om te gaan. De bewoners van Zuid moeten kunnen meeprofiteren van de kansen die daardoor ontstaan.

Het in 2019 ingerichte programma Samen voor Zuid wordt daarom in 2023 gecontinueerd. Veel werkzoekenden op Zuid ervaren verschillende problemen bij het vinden van werk. Om deze belemmeringen zoveel mogelijk weg te nemen of beheersbaar te maken, is de caseload van de medewerkers aanzienlijk verlaagd. Zo kunnen de consulent en de werkzoekende samen, met het perspectief op werk, gerichte aandacht besteden aan de aanpak van de belemmeringen. Vanwege de veelheid en complexiteit van de problemen, is het programma gericht op werk én zorg. In de drie gebieden op Zuid wordt de begeleiding vanuit verschillende disciplines vormgegeven. Door de afgewogen inzet van bijvoorbeeld kinderopvang, taal, scholing en jobcoaching, komt werk stap voor stap dichterbij. Hierbij zijn de inzet van schulddienstverlening en zorg via de wijkteams ook mogelijkheden, om de ondersteuning te verstevigen en zo de kans op duurzame uitstroom uit de uitkering naar werk te vergroten. De Leerpraktijkcentra (in Carnisse, maar ook op locaties in de Beverwaard en IJsselmonde) spelen hierbij een belangrijke rol. Rotterdammers worden daarmee in de gelegenheid gesteld om in hun wijk leerwerktrajecten te volgen. De verbinding met betrokken werkgevers in de wijk, de sectoren die voor de economische transitie van belang zijn (haven, bouw & techniek en zorg) en de cruciale maatschappelijke beroepen (o.a. kinderopvang, onderwijs, politie, OV) wordt daarbij verder versterkt.

Het onderzoeks- en professionaliseringsprogramma KNAF'RZ, dat de gemeente Rotterdam samen met de

Erasmus Universiteit, de Hogeschool Rotterdam en SEOR heeft opgezet om het programma Samen voor Zuid te begeleiden wordt in 2023 afgerond.

Pijler Wonen

Projecten in de pijler Wonen kennen een lange doorlooptijd. Tussen start en realisatie ligt vaak een periode van 7 tot 10 jaar. Verwerving van vastgoed, participatie, overeenstemming bereiken met particuliere eigenaren, bouwplanvoorbereiding en herhuisvesting vraagt veel tijd. In 2023 zullen we een nieuwe stap zetten in de realisatie van de projecten uit het door de raad vastgestelde werkprogramma NPRZ 2019 -2022. Deze projecten lopen nog door.

Daarnaast werken we op basis van de uitkomsten van de midtermreview aan de ontwikkeling en uitvoering van projecten voor het volgende uitvoeringsplan 2023- 2026.

Sinds de raadsbrief Stadsvernieuwing 2.0. en de introductie van Wijken aan Zet zijn wijkgericht werken en participatie van bewoners belangrijke uitgangspunten bij al onze projecten.

We werken langs 4 sporen:

1. Basisaanpak Particuliere Voorraad (Steigers op Zuid)

Dit programma is gericht op het wegwerken van achterstallig onderhoud in particuliere panden en activeren van de VVE's. Waar mogelijk wordt een koppeling met verduurzaming gelegd. Het streven is om iedere collegeperiode 3000 woningen aan te pakken. In 2023 werken we door aan het programma uit de voorgaande collegeperiode, waarbij de verwachting is dat in 2023 de laatste van de in aanpak genomen woningen bouwtechnisch gereed zullen worden opgeleverd. Tevens starten we in 2023 met het programma voor deze collegeperiode.

2. Grondige aanpak van de Particuliere Voorraad

Hier gaat het niet alleen om wegwerken van achterstallig onderhoud maar om een structurele verbetering van de woningvoorraad zodat deze minimaal 20 jaar in goede staat is. We doen dit middels grondige renovatie (investering meer dan 37.500 euro), gecombineerd met samenvoegen en vergroten, of sloop /nieuwbouw. In het kader van de regiodeal is het streven om 700 – 900 woningen aan te pakken. De projecten hiervoor zijn vrijwel allemaal in uitvoering genomen. Daarnaast werken we nog aan de aanpak van 600 woningen die voortkomen uit een convenant met de corporaties uit 2016. Deze projecten zijn nu dichtbij realisatie b.v. de Mijnkint blokken in de Tarwewijk. Oplevering wordt daar verwacht in 2023. In 2021 hebben we succesvol een aanvraag gedaan voor het Volkshuisvestingsfonds. Hierdoor is budget beschikbaar voor de aanpak van ruim 600 woningen.

3. Corporatiesvoorraad

De corporaties zorgen voor de aanpak van 12.000 woningen op Zuid middels ingrijpende renovatie of sloop /nieuwbouw. Ze financieren dit uit eigen middelen.

4. Woonmilieu

Goed wonen vraagt om meer dan een goede woning. Ook de woonomgeving is van groot belang. We zetten daarom in op verbetering van buitenruimte, winkelstraten en mobiliteit. In de regiodealmiddelen is 23 miljoen gereserveerd voor buitenruimteprojecten. Meerdere buitenruimteprojecten zullen in 2023 worden opgeleverd, zoals de buitenruimte bij de kindercampus Tarwewijk, de Pleinweg, de Walravenbuurt en het

Slotboomplein. Tevens zal in 2023 worden gestart met de buitenruimteprojecten Nijverheidsstraat, Ericaplein en Tarwekracht: een groene verbindingroute in de Tarwewijk tussen het Mijnsheerenplein en het plein bij de Zwartewaal school. Ook de aanpak van de winkelstraten Katendrechtselagedijk /Wolphaersbocht en Beijerlandse laan/Groene Hilledijk draagt bij aan de verbetering van het woonmilieu.

In het gemeentelijk coalitieakkoord 2022-2026 zijn nieuwe middelen (€ 80 miljoen) gereserveerd voor de pijler wonen van NPRZ en zijn opgenomen in de gemeentebegroting. Deze middelen dienen (deels) als cofinanciering bij andere financieringsbronnen. Bij het schrijven van deze begroting is het uitvoeringsplan 2023 – 2026 voor de komende periode nog niet gereed. In dit uitvoeringsplan, dat afzonderlijk wordt voorgelegd aan de gemeenteraad, staan de plannen opgenomen voor de komende periode en de besteding van het nieuwe budget.

Pijler Cultuur

In 2023 worden voor cultuur de ingezette impulsen culturele programmering, talentontwikkeling en planvorming NCWI (inmiddels cultuurcampus genoemd), binnen de RegioDeal 2018-2022 afgerond. De RegioDeal Cultuur 2018-2022 wordt afgesloten met de Zomer op Zuid 2023. Samen met lokale partners worden de schijnwerpers op het culturele aanbod van Rotterdam Zuid gericht. 'Zomer op Zuid' is een groot evenement, dat een hele zomer lang duurt, Zuid op de kaart zet en laat zien wat Zuid te bieden heeft. In aanloop naar het evenement worden programma's en netwerken verbonden. Met deze intensivering en ontsluiting in de zomer van 2023 wordt aangesloten bij een nieuw en breder publiek en bijgedragen aan een hogere cultuurparticipatie van Rotterdammers op Zuid.

Voor de succesvolle ontwikkelingen en interventies uit de RegioDeal Cultuur worden mogelijkheden voor continuering verkend, waaronder programmering cultuurankers (onder andere Kunstenpand, programmaraad en jongerenhub Zuidplein) en platforms en regelingen voor talentontwikkeling (onder andere IMPACT, PitcherPerfect). De ontwikkeling van het instituut (Cultuur&Campus) is een nieuwe fase ingegaan naar de concrete vertaling van een realiseerbaar plan inclusief start van de samenwerking in de ontwikkeling in de hub Bauhaus.

Planvorming NCWI / Cultuur& Campus

De ontwikkeling van een Cultuur&Campus met onderwijspartners Codarts, Hogeschool Rotterdam en Erasmus Universiteit gaat een nieuwe fase in na vaststelling van het Masterplan. Daarna wordt gestart met de ontwikkeling van de huisvesting op het Charloisse Hoofd en de culturele programmering in aanloop naar realisatie. Vanuit Nieuw Europees Bauhaus (impulsregeling voor de verbinding tussen kunst, cultuur en onderwijs enerzijds en wetenschap en technologie anderzijds) wordt in 2024 een start gemaakt in de samenwerking tussen de diverse partijen in een hub op Zuid als opmaat naar het Campusmodel voor de toekomst. De Cultuur&Campus is onderdeel van een grotere gebiedsontwikkeling die Zuid een stevige impuls zal geven.

Wat gaat het kosten in 2023?

In onderstaande tabel is op het niveau van de Regiodeal het totaal van realisatie en begroting opgenomen. Daarna volgt per pijler meer inzicht.

Pijlers	Totale rijksbijdrage	Realisatie 2021	Cumulatieve realisatie tm 2e herz. 2022	Begroting 2e helft 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
School	44	9,51	24,54	5,39	4,4	9,6	0,0	0,0
Werk	24	6,01	20,44	1,30	2,30	0,0	0,0	0,0
Wonen	60	6,41	26,25	3,23	15,27	9,47	4,32	1,47
Cultuur	2	0,44	1,77	0,32	0,1	0,0	0,0	0,0
Totaal	130	22,37	73,0	10,24	22,07	19,07	4,32	1,47

Pijler school

School	Totale rijksbijdrage	Realisatie 2021	Cumulatieve realisatie tm 2e herz 2022	Begroting 2e helft 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
1 Children's Zone	18,1	6,4	17,32	2,8	0,0	0,0		
2. Dagprogrammering buiten Children's Zone	2,2	0,44	1,06	0,48	0,0	0,0		
3. Herstructurering VO	14,0	0,0	0,0	0,0	4,4	9,6		
4. Leraren	6,8	1,47	4,42	0,84	0,0	0,0		
5. Cultuurcampus	2,5	0,96	1,26	0,95	0,0	0,0		
6. Dagprogrammering VO	0,4	0,24	0,48	0,32	0,0	0,0		
Totaal	44,0	9,51	24,54	5,39	4,4	9,6		

1. Children's Zone

De Children's Zone is gericht op betere leerprestaties van kinderen. De school is hierbij het aangrijpingspunt. Het verbeteren van de leerprestaties begint met het geven van extra lessen en betere lessen, afstemming met ouders als partners in de opvoeding, en met andere organisaties in de wijk om een zinvolle dagbesteding voor deze kinderen tot stand te brengen.

2. Dagprogrammering buiten Children's Zone

Er zijn inmiddels ook scholen buiten de Children's Zone die starten met Dagprogrammering. In schooljaar 2022-2023 bieden in totaal 44 scholen Dagprogrammering aan: 36 scholen in het primair onderwijs en 8 scholen in het voortgezet onderwijs.

3. Herstructurering VO

In 2018 is het convenant 'herontwerp voortgezet onderwijs Rotterdam Zuid' gesloten. Naast de dekking van de regiodeal is ook de cofinanciering (door gemeente) geregeld. De middelen worden pas aan het einde van de Regiodeal looptijd gerealiseerd bij oplevering van de nieuwe objecten.

4. Leraren

Vanuit de aanpak Beste Leraren is in 2019/2020 gestart om extra te investeren in de dertig scholen van Children's Zone van het primair en speciaal onderwijs. In schooljaar 2022/2023 wordt deze lijn voortgezet, waarbij ook de andere primair onderwijs scholen binnen NPRZ hier gebruik van kunnen maken.

5. Cultuurcampus

Uit de onderzoeksfase is naar voren gekomen dat de onderwijscomponent een belangrijk fundament vormt voor een NCWI. Planvormingskosten zijn in de jaren 2020, 2021 en 2022 ten laste gebracht van de pijler onderwijs. Principeafspraken is dat de inzet zal worden gecontinueerd. De verwachting is dat er ook Rijksmiddelen beschikbaar komen voor dekking van planvormingskosten vanaf 2023. Nadere afspraken daarover zijn in voorbereiding.

Vanuit de toegekende Europese subsidie (New European Bauhaus) is er budget om vooruitlopend op de ontwikkeling van het instituut een pilot te starten, waarbij de verbinding tussen kunst, cultuur en onderwijs enerzijds en wetenschap en technologie anderzijds centraal staat. Onderdeel van de opgave is bovendien om hierbij de buurt / omgeving te betrekken.

Pijler werk

Werk	Totale rijksbijdrage	Realisatie 2021	Cumulatieve realisatie tm 2e herz. 2022	Begroting 2e helft 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
1. Inzet op de vraagkant; Matching op Werk	4,0	1,31	4,71	0,2	1,3			
2. Aanpak Versterking Aanbodkant; Tegenprestatie	8,0	2,0	7,57	0,4	0,0			
3. Aanpak versterking Aanbodkant: Prematching en Tegenprestatie	6,0	1,86	5,88	0,4	0,9			
4. LeerWerkakkoord	4,0	0,81	2,05	0,3	0,0			
5. Onderzoek, monitoring, evaluatie, methodiek- ontwikkeling, professionalisering, communicatie.	2,0	0,03	0,23	0	0,1			
Totaal	24,0	6,01	20,44	1,30	2,30			

1. Inzet op de vraagkant: Matching op Werk

Betreft de extra inzet van werkconsulenten op kwetsbare doelgroep met multiproblematiek. Ingezette scholingstrajecten ter ondersteuning van deze doelgroep richting arbeid worden ook bekostigd uit dit budget.

2. Aanpak versterking Aanbodkant: Tegenprestatie

De inzet van extra activeringscoaches die zich richten op de activering van de doelgroep van Zuid met een grote afstand tot de arbeidsmarkt (vrijwilligerswerk) wordt in 2023 niet gecontinueerd.

3. Aanpak versterking Aanbodkant: prematching en Tegenprestatie

Uit dit budget worden werkconsulenten bekostigd voor de caseload behandeling van werkzoekenden met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

4. Leerwerkakkoord

Binnen het LeerWerkAkkoord (LWA) worden afspraken gemaakt met onze partners om de arbeidsmarkt toekomstbestendig te maken. Het LWA bestaat uit de pijlers van school naar werk, van werk naar werk en aan het werk. Voor 2023 zijn de middelen van de Regiodeal niet meer beschikbaar. Rotterdam wil de met het LWA opgedane kennis niet verloren laten gaan. Rotterdam is op zoek naar cofinanciering door partners en in- en extern investerend vermogen om de activiteiten voor te kunnen zetten.

5. Onderzoek, monitoring, evaluatie, methodiekontwikkeling, professionalisering en communicatie

Uit dit budget wordt het onderzoeks- en professionaliseringsprogramma KNAP'RZ betaald. In 2019 zijn de contracten met de Erasmus Universiteit, de Hogeschool Rotterdam en SEOR afgesloten die dit onderzoeks- en professionaliseringsprogramma uitvoeren.

Pijler wonen

Wonen	Totale Rijksbijdrage	Realisatie 2021	Cumulatieve realisatie tm 2e herz 2022	Begroting 2e helft 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026
1 Grondige aanpak particuliere voorraad: sloop /nieuwbouw + transformatie bestaande voorraad	46,7	4,03	21,34	1,85	12,20	7,37	2,47	1,477
2 Woonmilieus: buitenruimte + winkelstraten	12,3	2,38	4,91	1,38	2,57	1,60	1,85	0,0
3. Regionale Spreiding	1,0	0,0	0,0	0,0	0,50	0,50	0,0	0,0
Totaal	60,0	6,41	26,25	3,23	15,27	9,47	4,32	1,47

1.Grondige aanpak

Binnen de grondige aanpak via sloop-nieuwbouw is er voor het jaar 2023 € 12,2 mln. begroot:

Een deel hiervan gaat naar het project Groningerstraat (€ 0,9 mln.). Daarmee is de grondige aanpak via de sloop van woningen en winkels aan de Beijerlandse laan (86 t/m 94) en Groningerstraat (1) en nieuwbouw via gronduitgifte (12 appartementen en 1 winkel/bedrijfsunit op de begane grond) nader uitgevoerd. Het uitvoeringsbesluit is 6 juni 2019 door de gemeente genomen.

Eind 2020 is de gemeenteraad niet akkoord gegaan met de integrale herstructurering van de Fazantstraat en daarom wordt er een gewijzigde aanpak uitgewerkt waarin samenvoeging en woningverbetering een prominente plaats hebben. Hierbij worden voor 2023 € 6,5 mln. aan bestedingen verwacht voor alternatieve projecten waarvan de planvoorbereiding inmiddels is gestart. Tevens worden in 2023 de eerste bestedingen (resp. € 1 mln. en € 3,8 mln.) verwacht voor de projecten Seringbuurt (wijk Bloemhof) en Koppen Amelandseplein (wijk Carnisse).

2.Woonmilieus: buitenruimte en winkelstraten

Binnen de meerjarige en integrale aanpak woonmilieus: winkelstraten en buitenruimte is er voor het jaar 2023 € 2,57 mln begroot.

Voor de aanpak winkelstraten is op 2 maart 2019 voor het project Beijerlandse laan – Groene Hilledijk het startbesluit voor het programma “Hand in Hand” bestuurlijk (college BenW) bekrachtigd. Met een NPRZ budget van € 6 mln. voor dit project kunnen in de periode 2019 -2023 ca. 40 winkelpanden worden aangepakt. Voor 2023 wordt voor het verwerven en aanpakken van panden € 0,2 mln begroot.

Voor de aanpak van de buitenruimte rondom de nieuwe woningen is de totale rijksbijdrage in het kader van de regiodeal NPRZ € 6,3 mln. Voor 2023 wordt hiervan aan bestedingen begroot € 2,37 mln. voor o.a. de projecten Carnisse Goereestraat, Eksterstraat en Park in de Maashaven.

3.Regionale spreiding

Binnen de regionale Spreiding werkt de provincie Zuid-Holland aan het borgen van de ontwikkeling van de goedkope woningvoorraad in de regio. Onderdeel hiervan is een financiële incentive in het kader van de opgave in Rotterdam Zuid voor die regiogemeenten waar extra DAEB-woningen (Dienst van Algemeen Economisch Belang) worden gerealiseerd. De financiering van deze stimuleringsmaatregel bestaat naast de provinciale inbreng (€ 4 mln.) uit een bijdrage vanuit de regiodeal Rotterdam Zuid van € 1 mln. De regeling is ingegaan per 1 juni 2020 en loopt tot 1 januari 2024. In 2021 heeft de gemeente Rotterdam overeenkomstig eerder gemaakte afspraak aan de provincie Zuid-Holland een bijdrage van € 1 mln. formeel verleend als cofinanciering voor de door Gedeputeerde Staten van Zuid-Holland vastgestelde subsidieregeling “Spreiding sociale woningbouw regio Rotterdam” (totaal subsidiebudget € 5 mln). De eerste € 0,5 mln (50%) is in 2021 als voorschot naar de provincie overgemaakt en naar verwachting zal de tweede € 0,5 mln in 2023 als voorschot worden overgemaakt. Bijdragen worden zowel in het kader van de jaarrekening van de gemeente Rotterdam als in deze rapportage naar het Rijk pas als besteding opgenomen wanneer de provincie subsidies heeft vastgesteld op basis van door de gemeenten geleverde prestaties (gestart zijn met de bouw van de extra woningen).

Pijler cultuur

Cultuur	Totale rijksbijdrage	Realisatie 2021	Cumulatieve realisatie tm 2e herz 2022	Begroting 2e helft 2022	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2025
1 Culturele Programmering	0,9	0,38	0,97	0,08	0,1				
2 Talentontwikkeling	1,0	0,06	0,69	0,24	0,0				
3 Planvorming NCWI en onderzoek	0,1	0,00	0,12	0,0	0,0				
Totaal	2,0	0,44	1,77	0,32	0,1				

In 2023 wordt de RegioDeal Cultuur 2018-2022 (2025) afgerond met de culturele manifestatie 'Zomer op Zuid'. Deze manifestatie wordt grotendeels bekostigd uit het evenementenfonds gemeente Rotterdam € 1,4 mln en betreft de eigen investering vanuit Rotterdam inzake RegioDeal (matching).

Onderhoud kapitaalgoederen

Pagina 217

Onderhoud kapitaalgoederen

De gemeente geeft jaarlijks circa € 379,5 mln uit aan het onderhouden van de kapitaalgoederen zoals gebouwen, wegen, groen en bomen, oppervlaktewater, civiele kunstwerken, openbare verlichting, spelen en beeldende kunst en monumenten, parkeervoorzieningen en containers. Kapitaalgoederen moeten zo lang mogelijk gebruikt kunnen worden voor het doel waarvoor zij zijn aanschaf of vervaardigd. Het beleid hiervoor staat in de Nota Kapitaalgoederen 2019 – 2022 en de Kadernota Vastgoed (2018). De paragraaf 'Onderhoud kapitaalgoederen' geeft een overzicht van de financiële gevolgen en van de vertaling daarvan in de Begroting.

Beleid Financiële consequenties

Beleid

Beleidsmatig en financieel kader

De gemeente heeft veel onderhoudsgevoelige kapitaalgoederen: wegen, groen en bomen, oppervlaktewater, civiele kunstwerken, openbare verlichting, spelen en beeldende kunst en monumenten, parkeervoorzieningen, containers en gebouwen. Het beleid hiervoor is opgenomen in 2 nota's; de Kadernota Vastgoed (2018) en de Nota Onderhoud Kapitaalgoederen 2019-2022. De nieuwe nota onderhoud kapitaalgoederen is in oktober 2019 vastgesteld door de gemeenteraad. Financieel vallen deze kapitaalgoederen onder de taakvelden 'Verkeer en vervoer - Beheer' en 'Openbaar groen en (openlucht) recreatie - Beheer'. De nota geeft een beeld van de technische staat van de kapitaalgoederen in de Rotterdamse buitenruimte. De conclusie is tweeledig. Enerzijds zijn de Rotterdamse kapitaalgoederen in de openbare ruimte veilig voor de gebruikers. Anderzijds zijn er

achterstanden. Hiervoor heeft het college extra middelen beschikbaar gesteld, vanuit het Coalitieakkoord 2018-2022 – Nieuwe energie voor Rotterdam.

Riolering heeft een eigen financiering en beleidskader. Deze staan weergegeven in het op 17 december 2015 door de gemeenteraad vastgestelde [Gemeentelijk Rioleringsplan 2016-2020](#). Het gemeentelijk Rioleringsplan 2021-2025 wordt in het najaar 2020 vastgesteld.

Het vastgoed valt financieel onder het taakveld 'Beheer overige gebouwen en gronden'. Hier is de Kadernota Vastgoed van kracht.

Bestuursopdracht vervangingsinvestering kapitaalgoederen openbare ruimte

Bij het vaststellen van de laatste Nota Onderhoud Kapitaalgoederen is aan Stadsbeheer de bestuursopdracht Vervangingsinvesteringen gegeven om het financiële perspectief voor investeringen voor de langere termijn (50 jaar) inzichtelijk te maken. Deze bestuursopdracht is op 7 juli 2020 vastgesteld. Het college heeft de raad hierover met een collegebrief geïnformeerd. Als vervolg op deze bestuursopdracht wordt een vier jaarlijkse 'Nota Vervangingsinvesteringen Kapitaalgoederen' opgesteld voor alle assetgroepen in de openbare ruimte. De eerste nota is eind 2020 gereed ten behoeve van de voorjaarsnota 2021 en ten behoeve van opname van de uitkomsten in de Nota Onderhoud kapitaalgoederen 2023-2026.

Op basis van de berekeningen in de uitwerking van de bestuursopdracht stijgen de kapitaalslasten voor de vervangingsinvesteringen openbare ruimte in de periode 2020-2025 met ca. 3,3 mln euro oplopend per jaar. In de vervolgoopdracht voor de Nota Vervangingsinvesteringen zullen deze berekeningen worden aangescherpt voor alle assetgroepen en (nogmaals) gevalideerd om tot een onderbouwde structurele stijging van lasten te komen voor de Voorjaarsnota 2021. Vooruitlopend op de vaststelling van de 1e Nota Vervangingsinvesteringen Kapitaalgoederen in het voorjaar van 2021, zijn vanaf 2020 al extra vervangingsinvesteringen noodzakelijk.

Financiële consequenties

Assetgroep (* €1 mln)	Exploitatie	Investeringen	Totaal budget 2021
Wegen	32,2	22,0	54,1
Groen en bomen	35,1	8,5	43,6
Oppervlaktewater	7,3	3,7	11,0
Civiele kunstwerken	24,0	12,4	36,4
Openbare verlichting	10,9	13,8	24,7
Spelen	2,8	1,9	4,7
Beeldende kunst en monumenten	2,3	0,2	2,5
Parkeervoorzieningen	1,1	0,0	1,1
Containers	1,8	4,6	6,4

Vastgoed	38,1	156,9	195,0
Totaal	155,6	224,0	379,5

Subsidies

Pagina 218

Subsidies

Subsidies zijn financiële bijdragen aan burgers of organisaties voor activiteiten die bijdragen aan de realisatie van een door de gemeenteraad vastgesteld beleidsdoel.

[BeleidSubsidielijst](#)

Beleid

De gemeentelijke [Subsidieverordening Rotterdam 2014 \(SVR 2014\)](#) bevat de spelregels voor subsidieverlening. De verordening bepaalt dat er twee subsidievormen zijn: eenmalige subsidies en jaarlijkse subsidies. Een eenmalige subsidie verstrekt de gemeente voor één of meer prestaties of activiteiten die in beginsel van bepaalde duur zijn. Een jaarlijkse subsidie verstrekt de gemeente per kalender- of boekjaar.

Hieronder zijn de relevante [subsidiebelevingsvelden](#) nader toegelicht.

Cultuur

Rotterdam wil een zo breed en divers mogelijk publiek bereiken met een [cultuurbeleid](#) dat inclusief en innovatief is en dat interconnectiviteit bevordert. Rotterdam heeft daarvoor onder andere diverse subsidieregelingen die kunst- en cultuurprojecten mogelijk maken en de artistieke ontwikkeling van makers bevorderen.

Sport en Recreatie

Rotterdam draagt graag bij aan het versterken van het imago van Rotterdam als [sportstad](#). Denk hierbij aan het mogelijk maken van grote (top)sportevenementen en het ondersteunen van sportverenigingen.

Onderwijs

De gemeente heeft de ambitie dat de kansengelijkheid in het [onderwijs](#) toeneemt. Samen met de onderwijsinstellingen, leraren en ouders zorgen we ervoor dat alle Rotterdamse scholieren het beste onderwijs krijgen. Daartoe worden subsidies verstrekt aan het verkleinen van kwaliteitsverschillen tussen scholen, burgerschap, leraren en extra onderwijs in de vorm van dagprogrammering. Kansengelijkheid begint bij

de financiële toegankelijkheid in de voorschool; ook hier wordt op ingezet met behulp van subsidies. Verder wordt er door middel van subsidies geïnvesteerd in onderwijshuisvesting.

Economische ontwikkeling

Met deze subsidie stimuleert de gemeente initiatieven die het Rotterdamse [vestigingsklimaat en/of de werkgelegenheid vergroten](#).

Maatschappelijke Ondersteuning

De subsidies zijn bedoeld voor onder meer de gebieden [integratie](#), [samenleven](#), [jeugd](#) en [taal](#).

Volksgezondheid

De gemeente vindt het belangrijk om met subsidies de gezondheid van Rotterdamse bewoners te stimuleren. Ondersteuning van de [gezondheid](#) is belangrijk voor de huidige en toekomstige Rotterdamse samenleving.

Subsidielijst

In het onderstaande overzicht is per programma aangegeven hoeveel subsidie begroot is voor welke instelling. De werkelijke realisatie op basis van de subsidiebeschikkingen kan dus afwijken en aan de subsidiestaat in de begroting kunnen geen rechten worden ontleend.

Gesubsidieerde instelling	Begroting 2023
Armoede, schuldhulpverlening, integratie en samenleving	9.340
Beleidskader Taal 2015 - 2019	1.500
Incidentele subsidies "Relax, dit is Rotterdam" (vh Volwaardig Meedoen)	1.200
Maatschappelijke begeleiding asielgerechtigden	900
Stichting Dress for Success Rotterdam	108
Stichting Jarige Job	86
Stichting Jeugdfonds sport & cultuur Rotterdam	2.389
Stichting Community & Voedselsurplus	83
Stichting Warm Rotterdam	51
Stichting DOCK Rotterdam	85
Stichting DOCK Rotterdam	222

Stichting Jeugdvakantieland Rotterdam	161
Stichting Voedselbanken Nederland, Regio Rotterdam	145
Stichting Rotterdamse Uitdaging	31
Stichting Meedoen	1.403
Subsidieregeling armoede & schuldenaangepak	976
Bestaande stad	1.319
Div. particulieren (verbetering woningen pwe/vve)	700
Diverse particulieren monumenten	34
Joodse begraafplaats	85
Stichting VvE010	500
Cultuur	147.746
Amateur jaarsubsidies	178
Chabotmuseum	139
Combinatiefuncties	1.124
Creatieve Industrie	331
Cultuureducatie Meerjarig	2.322
Evenementenbeleid	29
Evenementenfonds	875
HipHopHuis Holland	862
Internationaal beleid	44
Mediabeleid Meerjarig	53
Motel Mozaïque	430
Multidisciplinair	274
Mundo Kinderopvang B.V.	53
Nationaal Programma Rotterdam Zuid Cultuur	1.594
Overige subsidies musea	536
Projectsubsidies Cultuur	1.696
Rotterdamse poppenspelers	24
Scapino Ballet Rotterdam	1.295
Stichting "Conny Janssen Danst"	606

Stichting A Tale of a Tub	102
Stichting Architectuur Instituut Rotterdam AIR	523
Stichting Arminius	181
Stichting Art Studio	227
Stichting Bibliotheek Rotterdam	21.951
Stichting Centrum Beeldende Kunst	3.610
Stichting Circus Rotjeknor	170
Stichting Concert- en congresgebouw De Doelen	5.590
Stichting Cultuur Concreet	2.460
Stichting CultuurRijk Overschie (In de Lugt)	33
Stichting Cultuurwerkplaats IJsselmonde	697
Stichting Dansateliers	391
Stichting de Bende / Hotel Modern	270
Stichting De Nieuwe Lichting	194
Stichting Designplatform	136
Stichting Digital Playground	293
Stichting DOCK Rotterdam	17
Stichting Doelenensemble	210
Stichting Epitome Entertainment	187
Stichting Garage Rotterdam	61
Stichting Grote of Sint-Laurenskerk te Rotterdam	235
Stichting Hijs	258
Stichting Hofplein Rotterdam	2.364
Stichting International Film Festival Rotterdam	1.328
Stichting Internationale Architectuur Biënnale Nederland	172
Stichting Jazzpodium Rotterdam	313
Stichting Kenniscentrum Cultuureducatie Rotterdam	967
Stichting Kunstaccommodatie Rotterdam	587
Stichting Kunsthal Rotterdam	3.372
Stichting Kunstzinnige Vorming Rotterdam	7.522

Stichting Laurenscontorij	210
Stichting Live at Rotown	362
Stichting Luxor Theater Rotterdam	3.041
Stichting Maas theater en dans	1.914
Stichting Maritiem Museum Rotterdam	5.612
Stichting Museum Rotterdam	1.827
Stichting Music Matters	323
Stichting Natuurhistorisch Museum Rotterdam	897
Stichting Nederlands Fotomuseum	1.149
Stichting Open Rotterdam	743
Stichting Passionate Bulkboek	261
Stichting Poetry International	307
Stichting Poppodium Baroeg	461
Stichting Popunie	486
Stichting Public Art Squad-Environmental Art for Public Spaces	319
Stichting Punt 5	77
Stichting RoMeO	70
Stichting Roodkapje	310
Stichting Rotown Magic	112
Stichting Rotterdams Philharmonisch Orkest	7.866
Stichting Rotterdam Festivals	8.089
Stichting Rotterdams Volkstheater	147
Stichting Rotterdams Wijktheater	591
Stichting Sinfonia Rotterdam	530
Stichting Taal en Theater Studio de Bakkerij	256
Stichting Theater Lantaren Venster	1.779
Stichting Theater Rotterdam	9.905
Stichting theater 't Kapelletje	68
Stichting tot Beheer Museum Boijmans Van Beuningen Rotterdam	13.774
Stichting Urland	191

Stichting V2_Instituut voor de instabiele media	415
Stichting Verhalenhuis Belvedere	309
Stichting Watch That Sound	113
Stichting Wereldmuseum Rotterdam	5.685
Stichting Worm	888
Stichting Xclusiv	281
Afrikaanderwijk Coöperatief U.A.	182
Impulsregeling	797
Stichting AVL Mundo	180
Stichting C-010	103
Stichting CLUB GEWALT	124
Stichting De Dependance	99
Stichting Dig It Up	128
Stichting Extra Extra	174
Stichting Frontaal Podium	54
Stichting House of Knowledge	137
Stichting House of Urban Arts	184
Stichting Ja-Room (Printroom)	98
Stichting Lloydscompany	167
Stichting Museum Oud-Overschie	7
Stichting MiMa	29
Stichting Office for Metropolitan Information	109
Stichting Operator Radio	87
Stichting SpraakuhlooS	203
Stichting Stadspodium Rotterdam	56
Stichting Tall Tales Company	124
Stichting Theater Babel Rotterdam	455
Stichting The Writer's Guide (to the Galaxy)	128
Stichting Transistor	191
Stichting WAT WE DOEN	166

Subsidies nader in te delen	1.350
Theater Walhalla	570
Theater Zuidplein	3.976
Vereniging Rotterdams Jeugd Symfonie Orkest	46
Villa Zebra	494
Stichting Kunstinstituut Melly	744
World music & Dance Centre	330
Dienstverlening	7.413
Bewonersinitiatieven	4.244
Burgerpanel	54
Citylab 010	3.115
Economische ontwikkeling	10.942
Divers EO Stad	500
Divers Haven/ Maritiem	1.348
Divers Innovatie	339
Evenementenfonds	790
MKB ondernemersinitiatieven	350
Rotterdam Partners	7.025
Gevel Aanpak (Ruimtelijke Economie)	90
Voor Goed	500
Energietransitie	1.918
Subsidies Energietransitie DZ	1.618
Deltalinqs	300
Onderwijs	87.139
Beregoed Kinderdagverblijf	110
De Droomplaats Holding B.V.	400
De Kralingsche School	46
de Passie, stichting voor Evangelisch Bijbelgetrouw Onderwijs	129
De Vereniging De van Oldenbarneveltschool voor Neutraal Bijzonder Onderwijs	48
EduMare	92

Hoornbeeck College	48
Kiddoozz B.V.	400
Kiddoozz Rotterdam B.V.	230
Kinderdagverblijf De Maan Rotterdam B.V.	126
Kinderdagverblijf De Zeebaboe B.V.	150
Kinderdagverblijf in de Wolken	65
Kinderdagverblijf Satu	30
Kinderdam Groep Holding B.V.	4.244
Kinderopvang BijDeHand B.V.	2.954
Kinderopvang Smurfenland B.V.	53
Komkids Kinderopvang B.V.	190
LEV Scholengroep West-Nederland (LEV-WN)	75
Martinusstichting voor speciaal en voortgezet speciaal onderwijs	86
Montessorischool, Vereniging De Rotterdamse	55
Mundo Kinderopvang B.V.	290
Norlandia Kinderopvang Rotterdam B.V.	225
Seva Kinderopvang Rotterdam B.V.	75
SIPOR	2.067
Small Kidz Bredestraat B.V.	50
Stichting Albeda	518
Stichting BOOR	14.249
Stichting Interregionaal Onderwijs Zaanstad	296
Stichting Grafisch Lyceum Rotterdam	143
Stichting Groeibriljant	4.807
Stichting Groos	26
Stichting Het Talentencollege	320
Stichting Hindoe Onderwijs	126
Stichting iHUB Groep	263
Stichting Hout- en Meubileringscollege	50
Stichting Humankind	305

Stichting Katholiek Voortgezet Onderwijs Rotterdam	76
Stichting Katholieke Peuteropvang Rotterdam en omstreken	5.407
Stichting Kiddoozz Peuteropvang	530
Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam (stichting voor christelijk primair onderwijs)	2.697
Stichting Kindercentrum Het Kompas	207
Stichting Kinderopvang Frida Dida	90
Stichting Koninklijke Visio, expertisecentrum voor slechtziende en blinde mensen	28
Stichting Onderwijs Koninklijke Auris Groep	211
Stichting Peuter & Co	16.382
Stichting Peuterspeelzalen Hindoe Onderwijs	85
Stichting Prokino Kinderopvang	200
Stichting Protestants Christelijk Onderwijs Hillegersberg-Schiebroek	750
Stichting Rotterdamse Vereniging van Katholiek Onderwijs	7.445
Stichting Scholengemeenschap Montessori Lyceum Rotterdam	147
Stichting STC-Group	223
Stichting van Brienenoordschool, samenwerkingsschool voor protestants-christelijk en openbaar onderwijs	102
Stichting voor Christelijk Voortgezet Onderwijs op Reformatische Grondslag "De Wartburg"	245
Stichting voor Educatie en Beroepsonderwijs Zadkine	349
Stichting voor Interconfessioneel Basisonderwijs te Rotterdam en omstreken (De Wissel)	276
Stichting voor Interconfessioneel en Algemeen Bijzonder Voortgezet Onderwijs te Rotterdam e.o.	3.146
Stichting voor Islamitisch Voortgezet Onderwijs in Rotterdam e.o.	536
Stichting voor Protestants-Christelijk Basis en Orthopedagogisch Onderwijs	9.504
Stichting voor Rooms-Katholiek Voorbereidend Hoger en Middelbaar Onderwijs voor Noordelijk Rotterdam	58
Stichting Vrije Scholen Zuid-west Nederland	167
Stichting Samenwerkende Vrijescholen Zuid-Holland	114
Stichting Yulius Onderwijs	176
Van Veldhuizen Stichting	450
Vereniging Montessorischool Kralingen (MSK)	41
Vereniging tot het Verstrekken van Onderwijs op Gereformeerde Grondslag	25
Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs te Rotterdam en omgeving	2.698

Vereniging voor Gereformeerd Voortgezet Onderwijs voor Westelijk Nederland	88
BLOS kinderopvang B.V.	80
Kinderopvang Kidzglobe	40
Kinderopvang De Speelboom B.V.	65
Small Steps B.V.	425
Kinderopvang De Groene Tuin B.V.	120
Vriendjeskring Kinderopvang	45
KSH Kindercentra B.V.	145
Randstadje West B.V.	90
Randstadje Noord B.V.	90
Kinderopvang De Groene Tuin Slinge B.V.	150
Kinderopvang Kleinrijkje	94
Overhead	244
Comitee Nationale Belangen	38
Stichting herdenking 14 mei 1940	39
Stichting Lokaal	167
Sport en recreatie	28.452
Brede regeling combinatiefuncties Rotterdam	747
Investeringssubsidies	970
NME Gebieden	395
Recreatie, Witte bedjes	14
Scoutinggroepen	109
Stichting Koninklijke Rotterdamse Diergaarde	914
Stichting Natuurstad Rotterdam	9.787
Stichting Rozenburg Bloeit	140
Stichting Vogelklas Karel Schot	153
Gehandicaptensport	73
Optisport Rotterdam B.V.	584
Ouderensport	69
Rotterdam Topsport	2.946

Speeltuinen	2.835
Sportfonds Rotterdam	3.191
Sportprogrammering, Sportinitiatieven - Couleur Locale	297
Stichting Rotterdam Marathon	356
Stichting Rotterdam Sportsupport	4.280
Subsidies Urban Sports	208
Stichting MEE	64
Topsportcentrum B.V	320
Stedelijke ontwikkeling	666
Diverse partikulieren (subsidieregeling Oranjebonnen)	100
Buzz010	125
LabZES	366
Fietsalliantie	75
Veilig	5.311
Alleen Jij Bepaalt	200
Buurt- en Speeltuinwerk Rotterdam	104
R.E.T.	4.250
Stichting Nieuwe Kans	210
Fancoach	50
Stichting Archell Thompson Foundation	15
Stichting Cysteward Rotterdam	26
Stimulering Woningcorporaties	456
Volksgezondheid	20.333
Stichting CJG Rijnmond	19.109
Stichting Rotterdam Sportsupport	258
WMO Preventiemiddelen cf Heel de Stad	402
Herstelacademie	456
Mentale Gezondheid	107
Zorg, welzijn en wijkteams	98.056
Avant sanare B.V.	116

Nico Adriaans Stichting (NAS)	3.323
Reakt Rijnmond	1.067
SMI: Diverse personen	3.075
Stichting Antes (Bouman GGZ)	4.892
Stichting Arosa	121
Stichting Corridor Dienstverlening	751
Stichting Fier Fryslan	38
Stichting Humanitas	509
Stichting Leger des Heils Welzijns- en Gezondheidszorg	11.641
Stichting Ontmoeting	1.508
Stichting Pameijer	2.886
Stichting Pension Maaszicht	254
Stichting Timon	30
Stichting Veilig Thuis Rotterdam Rijnmond	1.791
Stichting VluchtelingenWerk Nederland	47
Stichting Zorgbelang Zuid-Holland, patiënten en consumenten platform	815
Subsidies programma Stevige Start (Kansrijke Start)	840
Heel de Stad - Couleur Locale	3.373
Heel de Stad - Stedelijk Welzijn	3.542
Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam (stichting voor christelijk primair onderwijs)de Passie, stichting voor Evangelisch Bijbelgetrouw Onderwijs	13
Huizen van de Wijk in zelfbeheer	813
Wijkbussen	628
CVO: Vereniging voor Christelijk Voortgezet Onderwijs te Rotterdam en omgeving	293
Dona Daria, Centrum voor Vrouwen en Emancipatie	32
Maatschappelijke Ondersteuning Stichting School Maatschappelijk Werk Rijnmond (SMWR)	1.017
KindeRdam Rotterdam en Omstreken Centraal Bureau B.V.	699
Kinderopvang BijDeHand B.V.	92
Stichting Arosa	3.086
Stichting Prokino	46
Van Veldhuizen Stichting	378

STC-Group/Scheepvaart en Transport College (SMW MBO)	202
Stg v Chr VO op Reform Grondslag De Wartburg	48
Stichting Adelaida	433
Stichting B for you	24
Stichting Big Brothers Big Sisters of Rotterdam (Mentoring)	312
Stichting BOOR	73
Stichting Brede Raad	756
Stichting Centrum voor Vrijwillige en Professionele Maatschappelijke Dienstverlening	9.340
Stichting CJB Rijnmond	6.594
Stichting Confro	196
Stichting De Haven	52
iHUB Zorg B.V. (voorheen: Stichting De Nieuwe Kans)	1.829
Stichting Deelgemeentelijke Ondersteuningsorganisatie Crooswijk en Kralingen	342
Stichting Enver	2.177
Stichting Exodus Zuid-Holland	90
Stichting Fier	2.486
Stichting Goedwerk Foundation	76
Stichting Hout- en Meubileringscollege	99
Stichting Humanitas	2.304
Stichting Jeugdformaat	13
Stichting Kind en Onderwijs Rotterdam (stichting voor christelijk primair onderwijs)	12
Stichting Kwadraad	64
Stichting Lokaal Rotterdam	132
Stichting Maatschappelijke Dienstverlening Rijnmond Plus	478
Stichting Mara	23
Stichting MEE Rotterdam Rijnmond	1.205
Stichting Minters	44
Stichting Opzoomer Mee Rotterdam	2.770
Stichting Pameijer	1.955
Stichting PerspeKtief	8

Stichting Rotterdams Ongedocumenteerden Steunpunt	248
Stichting Radar WMO diensten	343
Stichting Samen Ondernemend Leren	525
Stichting Slachtofferhulp Nederland	222
Theater in Feite	96
Stichting Thuis op Straat	106
Stichting voor Educatie en Beroepsonderwijs Zadkine	729
Stichting voor Interconfessioneel Basisonderwijs te Rotterdam eo	29
Stichting voor Interconf Beroepen Onderwijs en AVO en Ve R-Dam eo	529
Stichting voor Protestant Christelijk Basis en Orthopedagogisch Onderwijs	410
Stichting Worklab B.V.	286
Wereldwijs	14
Subsidies t.b.v. Subsidiekader Jeugdpreventie	10.781
Subsidies tbv (voorschools) schoolmaatschappelijk werk	306
Subsidies jongerenwerk grensoverschrijdend gedrag	623
Subsidies specifieke aanpakken	152
Subsidies woningaanpassingen	500
Subsidies verbreding en verbetering van Leerondersteuning-initiatieven	114
Subsidies tbv jeugdwerk voor gebieden en gebiedsgerichte jeugdactiviteiten	191
Totaal	418.879

Sustainable development goals

Pagina 219

Paragraaf Sustainable Development Goals

[Geen armoede \(SDG 1\)](#) en [geen honger \(SDG 2\)](#)[Goede gezondheid en welzijn \(SDG 3\)](#)[Kwaliteitsonderwijs \(SDG 4\)](#)[Schoon water en sanitair \(SDG 6\)](#)[Betaalbare en duurzame energie \(SDG 7\)](#)[Eerlijk werk en economische groei \(SDG 8\)](#)[Innovatie en duurzame infrastructuur \(SDG 9\)](#)[Ongelijkheid verminderen \(SDG 10\)](#). [gendergelijkheid \(SDG 5\)](#).[Duurzame steden en gemeenschappen \(SDG 11\)](#)[Verantwoorde consumptie en productie \(SDG 12\)](#)[Klimaatactie \(SDG 13\)](#)[Leven op het land \(SDG 14\)](#) en [leven in het water \(SDG 15\)](#)[Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten \(SDG 16\)](#)[Partnerschappen om de doelen te bereiken \(SDG 17\)](#)

Sustainable development Goals (SDG, Duurzame ontwikkelingsdoelen)

De SDG's (Sustainable Development Goals of Duurzame Ontwikkelingsdoelen) zijn zeventien doelen om van de wereld een betere plek te maken in 2030. De SDG's zijn afgesproken door de landen die zijn aangesloten bij de Verenigde Naties (VN), waaronder Nederland. Ook Rotterdam heeft de SDG's omarmd en heeft zich aangesloten bij de VNG-campagne '[Gemeenten 4 Global Goals](#)'. In beleid en plannen zoals het Rotterdams Weerwoord, 'Uit de Knoop', Gezond010 en Veilig@Rotterdam zijn doelen en indicatoren opgesteld die een duidelijke relatie hebben met de SDG's. Ook bedrijven en organisaties in Rotterdam waaronder de Erasmus Universiteit, Hogeschool Rotterdam, Havenbedrijf Rotterdam, Unilever en Verstegen spices hebben de SDG's doorgevoerd in hun bedrijfsvoering.

Crisissen op het gebied van wonen, energie, klimaat en verdeling van de samenleving leggen extra druk op het realiseren van de ambities van onze stad. De SDG's kunnen dienen als gemeenschappelijke stip op de horizon voor alle partijen, in Rotterdam maar ook regionaal en (inter)nationaal, en bieden een gedeelde taal en helpen de krachten van partijen te bundelen. Zo versterken we de samenwerking met onszepartners én vergroten we de kansen van Rotterdam om meer Europese subsidies te verwerven om samen te bouwen aan de toekomst van de stad.

Uitnodiging aan de stad

In navolging van vele steden wereldwijd verschijnt eind 2023 een Rotterdamse 'Voluntary Local Review' (VLR): een overzicht dat laat zien hoe Rotterdam ervoor staat op elk van de zeventien duurzame ontwikkelingsdoelen, wat de aanpak is om de situatie verder te verbeteren en welke inspirerende praktijkvoorbeelden van werken met SDG's er in de stad te vinden zijn. Met de nadrukkelijke uitnodiging aan bedrijven en organisaties in de stad om hier samen mee aan de slag te gaan.

Ook in de Staat van de Stad, een onderzoek dat elke 2 jaar wordt uitgevoerd, legt gemeente Rotterdam een link naar de SDG's en het brede welvaartsbegrip: we brengen niet alleen de welvaart van de stad in kaart, maar juist ook het welzijn, alles wat mensen van waarde vinden. En dat niet alleen nu en hier, maar ook 'elders' en 'later'. We willen de negatieve consequenties van onze keuzes niet afwentelen op latere generaties of op plekken elders in de wereld. Zo geven we richting aan beleid en uitvoering en vertalen we een abstract en mondiaal verhaal, naar een Rotterdams verhaal met concrete doelen voor de stad.

Sustainable development goals en de begroting van gemeente Rotterdam

In onderstaande dwarsdoorsnede van de begroting treft u een rapportage over SDG's aan de hand van bestaand en voorgenomen beleid. Bij elke SDG wordt aangegeven in welk begrotingsprogramma het bestaande beleid is beschreven en welke bestaande targets en indicatoren relevant zijn.

Geen armoede (SDG 1) en geen honger (SDG 2)

SDG 1 richt zich op het beëindigen van armoede in alle vormen. Rotterdam gebruikt de definitie van het SCP: armoede is de situatie dat mensen gedurende langere tijd niet de middelen hebben voor de goederen en voorzieningen die in hun samenleving als minimaal noodzakelijk gelden.

Er zijn nog steeds veel Rotterdammers die leven in armoede. Gezien de (gevolgen van) de recente crises, zoals de energiecrisis en de stijgende inflatie, zullen dat er meer worden. Energiearmoede is een belangrijk en snelgroeiend probleem.

De doelen die gaan over armoedezijn gericht op preventie van armoede en schulden, het voorkomen van het groter worden van geldproblemen en op ondersteuning van Rotterdammers met geldproblemen. Om deze doelen te bereiken doen we het volgende:

- Voorkomen dat mensen in armoede terecht komen
- Verlichten van de gevolgen van armoede
- Mensen in armoede een nieuw perspectief geven

Dat gebeurt vanuit verschillende domeinen: vanuit sport, cultuur en onderwijs gaat het om het vergroten van bereik. Vanuit het programma energietransitie gaat het om een betaalbaar, schoon en duurzaam energiesysteem en het tegengaan van energiearmoede.

Onder de Rotterdammers die leven in armoede zijn nog steeds veel kinderen die opgroeien in armoede. Ieder kind dat opgroeit in armoede is er één te veel. Met bewezen effectieve maatregelen wordt intergenerationele armoede bestreden, zodat deze kinderen en jongeren zich gezond, veilig, kansrijk en als actieve deelnemer aan de samenleving ontwikkelen.

In het voorjaar van 2023 wordt het nieuwe beleidsplan Armoede en Schulden gepresenteerd met per doel concrete acties, die zijn geformuleerd in samenwerking met ervaringsdeskundigen, organisaties en wetenschappers en op basis van wetenschappelijk beproefde methoden, zoals het factorenmodel. De gemeente faciliteert een financiert een leerstoel en een lectoraat.

Begrotingsprogramma's: Armoede, schuldhulpverlening, integratie en samenleving, Sport en recreatie, Energietransitie

Indicatoren: Collegetarget ondersteuning aanpak schulden

Goede gezondheid en welzijn (SDG 3)

Doel 3: Verzekeren van een goede gezondheid en promoten van welzijn voor alle leeftijden

Vitale Rotterdammers zijn van grote waarde voor de stad: zij kunnen hun talenten beter ontplooiën en zetten zich meer in voor hun stad. Vitaliteit draagt ook bij aan kansgelijkheid. Vitale inwoners doen minder beroep op zorg en ondersteuning. Vanuit het programma Volksgezondheid investeert de gemeente in fysieke en mentale gezondheid van Rotterdammers en in een gezonde leefomgeving, door inspanningen gericht op:

- Gezonde leefstijlen door meer bewegen en gezonde voeding, het vroeg herkennen van gezondheidsrisico's en samenwerking tussen het medisch domein en het sociaal domein
- Het verbeteren van de leefomgeving met gezonde woningen, bijvoorbeeld door het verwijderen van loden leidingen en het aanpakken van beschimmelingsproblemen van huizen. De woningvoorraad moet voldoen aan de eisen uit het Bouwbesluit Bestaande Bouw

- De verschuiving van het behandelen en genezen van ziektes naar het voorkomen van ziektes.

De Sportnota 2021+ bundelt de ambities op het gebied van sporten en bewegen. Belangrijkste is dat de gemeente stevig inzet op structureel sporten en bewegen als norm. Dat doen we onder andere door toekomstbestendige sportvoorzieningen waarvan multifunctioneel gebruik wordt gemaakt en het versterken en behouden van sportverenigingen.

In het uitvoeringsprogramma Rotterdam, Ouder en Wijzer zijn de ambities voor ouderen zo concreet mogelijk uitgewerkt. Vanuit de vier pijlers vitaal, ertoe doen, wonen & woonomgeving en zorg & ondersteuning zijn in samenwerking met ca 100 partners in de stad activiteiten ontwikkeld die ertoe bijdragen dat ouderen zo lang mogelijk gezond en vitaal blijven, kunnen blijven meedoen en passende zorg en ondersteuning krijgen. Het Programma loopt af per 2023, maar veel activiteiten zijn geborgd, onder meer binnen de gebiedsgerichte welzijnsopdrachten die per 1 juni 2022 zijn ingegaan. Ook voor 2022-2026 is de ambitie een dementievriendelijke stad en het zo lang mogelijk thuis kunnen wonen van kwetsbare ouderen.

Op basis van het wetenschappelijk onderbouwd jeugdbeleid van Rotterdam Groeit wordt geïnvesteerd in de meest relevante factoren voor het kansrijk, veilig en gezond opgroeien van kinderen en jongeren. De ambitie is de positieve trend van afnemende problematiek (zoals criminaliteit, slechte geboorte-uitkomsten, en schooluitval) door te zetten.

Voor deze SDG is de inzet van een groene en gezond gebouwde omgeving en biodiversiteit ook belangrijk. Wil je meer weten? Kijk verder bij SDG 15.

Begrotingsprogramma's: Volksgezondheid, Sport en recreatie, Cultuur, Zorg, welzijn en wijkteams, Bestaande stad en Energietransitie

Indicatoren:

- Collegetarget toename sportdeelname
- Collegetarget realisatie woonzorgconcepten
- Collegetarget jeugdpreventie

Kwaliteitsonderwijs (SDG 4)

We investeren in kansengelijkheid in het onderwijs, zodat alle jonge Rotterdammers het beste uit zichzelf kunnen halen. We besteden bijzondere aandacht aan scholen die extra ondersteuning nodig hebben. Hiermee bieden we kinderen en jongeren gelijke kansen op sociaal-emotionele, cognitieve en psychosociale ontwikkeling. Daarnaast organiseren we zorg, welzijn, sport en cultuur dichtbij of in de school. Door het versterken van de 'schil' van partners om de school, verbeteren we de kwaliteit en effectiviteit van het onderwijs en ontzorgen we leraren.

We gaan door met het verkleinen van de kwaliteitsverschillen tussen scholen en de aanpak van het lerarentekort. We werken daarnaast aan passende zorg en ondersteuning voor leerlingen, de verbinding tussen onderwijs en arbeidsmarkt, dagprogrammering en veiligheid binnen het onderwijs.

Verder voert de gemeente wettelijke taken uit, zoals onderwijshuisvesting, leerlingenvervoer, voor- en vroegschoolse educatie (vve), voorkomen van voortijdig schoolverlaten en onderwijs aan kinderen van

statushouders en asielzoekers. Voor voldoende en kwalitatief goede onderwijshuisvesting investeert de gemeente in een sterk en gevarieerd aanbod aan scholen in de buurt en toekomstbestendige schoolgebouwen. Schoolgebouwen en gymzalen met een gezond leefklimaat en schone, groene schoolpleinen zijn hierbij belangrijke randvoorwaarden.

Met het Rotterdams Scholingsfonds zetten we de eerste stap om om-, her- en bijscholing van Rotterdamse werkzoekenden en kwetsbare werkenden aan de onderkant van de arbeidsmarkt te financieren en de mismatch op de arbeidsmarkt aan te pakken. Door te investeren in scholing worden de baankansen van werkzoekenden duurzaam verbeterd.

We blijven oog houden voor mensen met een arbeidsbeperking. Ook zij verdienen werk waarin zij optimaal tot hun recht komen, al dan niet met (extra) begeleiding

Begrotingsprogramma: Onderwijs, Sport en recreatie

Indicatoren: Collegetarget Een schil om de School

Schoon water en sanitair (SDG 6)

Doel is toegang tot sanitatie voor iedereen en een duurzaam beheer van de waterketen. De gemeentelijke riolering beheren en onderhouden gebeurt zodanig (d.m.v. assetmanagement) dat deze robuust, betrouwbaar en klimaatbestendig is en blijft. De aanpak is in een Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) vastgelegd. Alle assets binnen het stedelijk watersysteem, waaronder de riolering, gemalen, persleidingen en kolken, worden aan de hand van inspecties, risicoanalyses en (rendements)berekeningen gemonitord en indien nodig gereinigd. Rotterdam werkt in de afvalwaterketen nauw samen met de waterschappen aan het stedelijk watersysteem van de toekomst, klimaatbestendig en circulair. Waterschappen dragen formeel zorg voor de kwaliteit en kwantiteit van de binnenwateren, Rijkswaterstaat doet dat voor de Maas.

Begrotingsprogramma: Beheer van de stad

Indicatoren: n.v.t.

Betaalbare en duurzame energie (SDG 7)

De doelstelling is dat iedereen toegang heeft tot betaalbare en duurzame energie. De Rotterdamse ambities voor de energietransitie sluiten hier goed op aan. Om deze ambities in goede banen te leiden zijn in het Raadsakkoord Energietransitie twaalf principes vastgesteld die dienen als afwegingskader bij het doorlopen van de energietransitie. De focus ligt hier op een betaalbaar, schoon, adaptief en duurzaam energiesysteem en het tegengaan van energiearmoede.

Als meer processen in de haven en de stad elektrificeren en we steeds meer elektrisch vervoer gebruiken, neemt de vraag naar elektriciteit fors toe. Er is dus veel schone elektriciteit nodig, daarom stellen we ambitieuze doelen

voor zonne- en windenergie. In 2022 wil Rotterdam 150 MWp (ofwel het equivalent van ca. 500.000 zonnepanelen) aan opgesteld vermogen voor zonne-energie gerealiseerd hebben. Voor windenergie is het doel dat er in 2025 350 MW windenergie is gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven.

Voor de verduurzaming van de haven en zwaar transport zijn de ontwikkelingen op het gebied van waterstof essentieel. De Gemeentelijke visie op waterstof biedt een helder kader voor de inzet van waterstof.

Begrotingsprogramma: Energietransitie

Indicatoren:

- In 2025 is 350 MW windenergie gerealiseerd, waarvan 300 MW in de haven
- In 2026 is 3,2 km² zonnepanelen gerealiseerd

Eerlijk werk en economische groei (SDG 8)

Het verdienvermogen van onze stad wordt vergroot door een inclusieve en duurzame economische groei en waardig werk voor iedereen. Het gaat dan om de juiste omstandigheden zodat bedrijven en ondernemers in Rotterdam hun werk optimaal kunnen doen. Daardoor komen binnen die bedrijven banen beschikbaar voor Rotterdammers en regiobewoners en dragen we bij aan een schone, innovatieve en circulaire Rotterdamse economie.

Het is een van de grote kwesties van vandaag: personeelstekorten. Veel werkgevers hebben grote moeite om hun vacatures te vervullen. In verschillende sectoren blijft er werk liggen en vallen diensten uit. Tegelijkertijd staan er nog steeds veel mensen aan de kant. Er is een forse mismatch tussen deze werkzoekenden en de vraag van werkgevers. De aanpak is gericht op het (duurzaam) versterken van de arbeidsmarkt en de arbeidsmarktpositie van werkzoekenden. Door middel van maatwerk en gerichte ondersteuning gaan Rotterdammers die nu in de uitkering komen zo snel als mogelijk weer aan het werk.

In alles zoekt de gemeente verbinding met werkgevers, onderwijs, sociaal ondernemers en andere instellingen en organisaties in de stad. De opgave vraagt meer dan ooit om een gezamenlijk optrekken en om de schouders eronder zetten. Het goed organiseren van de dienstverlening aan werkgevers is hierbij belangrijk. Rotterdam heeft daarin een voortrekkersrol in de arbeidsmarktregio Rijnmond.

Sinds 2019 zijn er met de leerwerkakkoorden flinke stappen gezet om, met het bedrijfsleven en onderwijs, Rotterdammers van werk naar werk te helpen, of van school naar werk of opnieuw aan het werk te helpen. In deze bestuursperiode zet het college een volgende stap met het Rotterdam Perspectieffonds (RAP010). Dit fonds wil 6.000 Rotterdammers begeleiden naar een baan met zekerheid en toekomstperspectief. Het gaat specifiek om toekomstbestendige sectoren waar ook tijdens een laagconjunctuur werk is. Daarnaast maakt de gemeente steeds meer gebruik van de loonkostensubsidie (LKS). Die subsidie compenseert werkgevers voor het gedeelte van het werk dat Rotterdammers door hun arbeidsbeperking niet kunnen leveren. Het aantal bijstandsgerechtigden moet terug naar 30.000 eind 2025.

Social Return blijft een belangrijk instrument om te stimuleren dat mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt aan het werk kunnen. Met sociaal ondernemers ontwikkelen we nieuwe en vernieuwende ideeën die deze

mensen helpen om mee te doen. Bij het Rotterdams Scholingsfonds (RSF) kunnen Rotterdammers met een kwetsbare arbeidsmarktpositie een scholingsvoucher aanvragen. Die voucher geeft hun toegang tot om-, her- of bijscholing die aansluit bij de vraag op de regionale arbeidsmarkt. Er blijft oog voor mensen met een arbeidsbeperking. Zij verdienen werk waarin zij tot hun recht komen, al dan niet met begeleiding.

Begrotingsprogramma's: Werk en inkomen, Economische Ontwikkeling, Energietransitie, Sport en recreatie, Cultuur

Indicatoren:

- Collegetarget naar 30.000 bijstandsgerechtigden
- Collegetarget handhaven bedrijfsruimte en het juiste bedrijf op de juiste plek
- Op basis van het op te stellen actieprogramma MKB en ondernemerschap wordt een indicator geformuleerd op het aantal MKB'ers dat per jaar een vorm van ondersteuning heeft gehad. Ook komt er op basis van een nulmeting een indicator op de klanttevredenheid van ondernemers over de gemeentelijke dienstverlening.
- Uitlokken van 1 miljard aan investeringen in Rotterdamse bedrijven en nieuwe vestigers, zoals start-ups en sociaal ondernemers, die 2.000 banen opleveren.

Zie ook SDG's 5 en 10.

Innovatie en duurzame infrastructuur (SDG 9)

Doel is het verbeteren van mobiliteit en infrastructuur in de stad. Realisatie gebeurt bijvoorbeeld door meer ruimte te geven aan fietsers en voetgangers. Zo kunnen zij op steeds meer plekken veilig en efficiënt bewegen door de stad. Tegelijkertijd levert dit milieuwinst op: als meer mensen fietsen en lopen is er minder geluids- en stankoverlast voor omwonenden. Dat komt hun gezondheid ten goede. Met de aanleg van een nieuwe oeververbinding wordt de beschikbaarheid van ov verbeterd.. Deze verbinding kan ook de filedruk verlagen. Verbeterde bereikbaarheid maakt de economische positie van Rotterdam aantrekkelijker.

De goede groei van de stad wordt ondersteund door een betrouwbare en duurzame (digitale) infrastructuur, het bevorderen van inclusieve en duurzame industrialisering én van digitale innovatie. Ook het stimuleren van innovatie voor duurzame ontwikkelingen, het verduurzamen van de haven en de circulaire economie dragen hieraan bij.

De impact van de materialen in onze fysieke infrastructuur, zoals wegen, bruggen en viaducten is enorm. Daar dient zich de kans aan om bij ontwerp, beheer en vervangingsopgaven efficiënter om te gaan met materialen. Een circulaire openbare ruimte draagt bij aan het verlagen van de milieu-impact van één van onze grootste eigen assets in de stad.

Begrotingsprogramma's: Stedelijke ontwikkeling, Economische ontwikkeling, Beheer van de stad, Energietransitie

Indicatoren:

- Realisatie drie toonaangevende projecten autoluw

Ongelijkheid verminderen (SDG 10), gendergelijkheid (SDG 5),

Rotterdam is een internationale stad. We leven samen en besturen samen, met oog voor elkaars belangen, zorgen en prioriteit. En dus moet iedere Rotterdammer mee kunnen doen aan de samenleving en onbelemmerd diens potentieel kunnen bereiken.

Gelijkwaardigheid houdt in dan je gelijke kansen hebt en daarnaast veilig, vrij en gerespecteerd jezelf kunt zijn. Wie in Rotterdam woont is Rotterdammer en hoort erbij. Centraal staat onze gedeelde identiteit als Rotterdammer met respect voor de verschillen. Of die ander nu wit, van kleur, zwart, LHBTIQA+, gelovig of niet is. En ongeacht verschillen in geslacht, gender, afkomst, chronische ziekte, lichamelijke beperking of leeftijd. Je bent pas vrij en gelijkwaardig als ook de ander vrij en gelijkwaardig is.

Voor veel Rotterdammers wankelt dit fundament. Verschillende maatschappelijke problemen komen bij hen samen: schulden, geen werk en een laag of onzeker inkomen. En het vraagt om een gezamenlijke, overstijgende aanpak in het onderwijs, bij het tegengaan van discriminatie op de arbeids- en woningmarkt, bij de mogelijkheden om mee te kunnen doen met een betaalde baan en bij het tegengaan van armoede en schulden.

Doelstelling is dat Rotterdammers zelfredzaam zijn en hun eigen talenten en die van hun sociale omgeving weten te benutten. Het is belangrijk dat mensen meedoen en dat we samen met alle Rotterdammers werken aan een ontspannen samenleving, met de Nederlandse waarden waaronder vrijheid en gelijkwaardigheid als fundament en beheersing en kennis van de Nederlandse taal als fundament.

Taal is één van de basisvaardigheden voor meer zelfredzaamheid. Vanuit het beleidskader taal wordt hierop ingezet vanuit verschillende sporen: Taal en gezondheid, Taal en werk en Taal en geld en Taal en ontwikkeling. De gemeente wil de taalbeheersing van Rotterdammers met een integrale aanpak verbeteren zodat zij zich in hun dagelijks leven beter kunnen redden op de genoemde gebieden.

Het actieprogramma 'Relax. Dit is Rotterdam' omvat de visie, doelstellingen en actiepunten voor het stimuleren van de acceptatie van diversiteit in de Rotterdamse samenleving en het bevorderen van de inburgering van nieuwkomers. Het actieplan Rotterdam tegen racisme dat volgde op Black Lives Matter is gestoeld op drie principes: erkennen, eigenaarschap en educatie. De Rotterdamse Aanpak Statushouders 2.0 omvat alle basiscomponenten voor succesvolle participatie in de samenleving: huisvesting, zorg, leren, taal, (waar nodig) opleiding en toeleiding naar werk. De aanpak legt de nadruk op het voorzien van een eigen inkomen en meedoen in de Rotterdamse samenleving.

In het kader van gendergelijkheid (SDG 5), eerlijk werk (SDG 8) en ongelijkheid verminderen (SDG 10) zet de gemeente in op de bestrijding van discriminatie op de arbeidsmarkt. Op initiatief van de gemeenteraad is 010-Inclusief opgericht, een onafhankelijk netwerk van Rotterdamse werkgevers die elkaar inspireren met kennisworkshops en best practices over diversiteit en inclusie in werving en selectie en in de werkcultuur. De gemeente ondersteunt dit door de inzet van Diversiteit in Bedrijf (een organisatie van de SER) die onder meer extra werkgevers bij het netwerk betreft en hen helpt om een plan van aanpak op te stellen.

Begrotingsprogramma's: Zorg, welzijn en wijkteams, Sport en recreatie, Cultuur

Indicatoren:

- Rotterdamse inburgeraars participeren maximaal in de samenleving (door opleiding <27 jaar of werk >27 jaar) en beheersen zsm de Nederlandse taal. Het aantal inburgeraars in de bijstand, de uitstroomreden en slagingspercentages van de inburgering wordt gemonitord
- Doel is discriminatie zoveel als mogelijk voorkomen en de gevolgen bestrijden. Rotterdammers zien dat de gemeente een bondgenoot is in de strijd tegen discriminatie. Acceptatie wordt via de Omnibusenquête gemonitord, ervaren discriminatie in het Wijkprofiel en Discriminatiemonitor. Met de Erasmus Universiteit Rotterdam wordt een inclusiviteitsindex ontwikkeld om het samenlevingsbeleid wetenschappelijk te onderbouwen

Duurzame steden en gemeenschappen (SDG 11)

Doel is realisatie van veerkrachtige wijken met een toekomstbestendige woningvoorraad voor alle Rotterdammers. Voor deze ambitie wordt de aanpak van de woningvoorraad in de wijken op Zuid, via het NPRZ, doorgezet. Om de bestaande woningvoorraad in Rotterdam voldoende beschikbaar te houden voor eigen bewoning en de particuliere woningvoorraad die betaalbaar moet zijn betaalbaar te houden is de gemeente marktmeester door opkoopbescherming toe te passen en te handhaven en het programma 'Goed Huren en Verhuren' door te zetten. Ook de samenwerking met partijen in de stad door verschillende subsidieregelingen, regionale afspraken en akkoorden met de industrie (klimaatakkoord, klimaatdeals) draagt bij aan een duurzame en veerkrachtige stad.

Door het maatschappelijk vastgoed te ontwikkelen, te beheren en te verkopen als rentmeester wordt een bijdrage geleverd aan Vitale Wijken. Ook door het beheer en de verkoop van commercieel vastgoed wordt hieraan een bijdrage geleverd.

Iedere Rotterdammer moet toegang hebben tot een woning die past bij zijn/haar inkomen. Dit wordt gestimuleerd door nieuwe woningen te bouwen in verschillende prijssegmenten en bijvoorbeeld afspraken te maken met woningbouwcorporaties. Zo wordt ongewild vertrek van starters, ouderen of sociale stijgers uit de stad voorkomen.

Doelstelling is de stad (nog) meer inclusief, veilig, veerkrachtig en duurzaam te maken. Belangrijk daarvoor is een leefomgeving die uitnodigt tot ontmoeten, sporten en recreëren en bijdraagt aan een aantrekkelijk en toekomstbestendig werk- en leefklimaat. Vergroening van de buitenruimte draagt daaraan bij. Ook de transities naar een energie-efficiënte, klimaatadaptieve, biodiverse, circulaire en maatschappelijk betrokken stad dragen bij aan een robuuste en veerkrachtige openbare ruimte. Voor sport wordt gewerkt aan sportprogrammering om meer Rotterdammers structureel een leven lang te laten bewegen of sporten met extra aandacht voor een aantal specifieke doelgroepen: kinderen in achterstandssituaties, ouderen en mensen met een beperking. Voor cultuur is de doelstelling optimale voorzieningen te bieden voor de presentatie van een breed, artistiek hoogwaardig aanbod voor een divers publiek met ruimte voor nieuw talent.

Rotterdam ontwikkelt zich door als een klimaatadaptieve deltastad met een robuust stedelijk (bodem) watersysteem. Onze onder de zeespiegel gelegen stad blijft een aantrekkelijke en veilige plaats waarbij we zoveel mogelijk bestand zijn tegen extreme weersinvloeden en de sponswerking van de stad herstellen. Met het

programma Rotterdams Weerwoord is een beweging in gang gezet om samen met de Rotterdammers de stad aan te passen op klimaatverandering. Daarnaast wordt een actieve aanpak gericht op een betere luchtkwaliteit met het oog op gezondheid en het verminderen van geluidsoverlast uitgevoerd.

De gemeente heeft de ambitie om Rotterdammers nog meer en beter te betrekken bij ontwikkelingen en maatregelen die hun leefomgeving raken. Dat gebeurt door de uitvoering van wijkactieplannen, advies vragen aan de gebiedscommissies, wijkraden en wijkcomités, het organiseren van gebiedsconferenties en Tour-de-wijken, het stadsbreed inzetten van participatie-instrumenten en het subsidiëren van bewonersinitiatieven. Bijvoorbeeld het programma Rotterdam Circulair werkt aan de circulaire wijkaanpak, om juist samen met partners uit de wijk in actie te komen en 'circulair doen' leuk, makkelijk en toegankelijk te maken. Een ander voorbeeld is het programma Veerkrachtig Bospolder-Tussendijken 2028 waar de gemeente Rotterdam, bewoners en allerlei partners in de wijk intensief samenwerken aan grote verbeteringen (programma Resilient Rotterdam).

Begrotingsprogramma's: Bestaande stad, Energietransitie, Stedelijke ontwikkeling en Volksgezondheid

Indicatoren:

- Collegetarget woningbouw: start bouw van 14.000 – 16.000 nieuwe woningen
- Indicator basiskwaliteit woningen: (aantal) wordt nog ingevuld
- Collegetarget Schoon (naastplaatsingen en zwerfafval): CROW-score naar 84% of hoger; niveau B, in 2025
- Groen, CROW, gemiddelde beeldkwaliteit 90%; niveau B
- Verharding: CROW, gemiddelde beeldkwaliteit 85%; niveau B
- Straatverlichting: werkt voor minimaal 95% conform landelijk norm
- Biodiversiteit: realisatie van 40 hectare bijenlandschap in komende 4 jaar. Hiermee voegen we bijna 10% areaal toe aan het bestaande bloem- en kruidenrijk graslandschap in de stad

Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12)

Doelstelling is een transitie naar een nieuwe economie voor Rotterdam: digitaal, circulair en gebruik makend van duurzaam opgewekte energie. De vijf transitiepaden uit de Roadmap Next Economy (RNE) geven richting aan een aantal samenhangende en elkaar versterkende (systeem)doorbraken op het gebied van digitalisering, energietransitie, circulaire economie en onderwijs en inclusieve samenleving.

In de beleidsnota "Van Zooi naar Mooi" en de grondstoffennota worden maatregelen benoemd waarmee Rotterdam de transitie naar de circulaire economie gaat maken. De Grondstoffennota 2023-2026 is in ontwikkeling. Hierin worden nieuwe maatregelen vastgelegd en nieuwe doelstellingen worden geformuleerd. Waarbij reductie van de hoeveelheid restafval per inwoner opnieuw het uitgangspunt is.

In 2050 wil Rotterdam volledig circulair zijn. Circulaire economie is een middel om de negatieve effecten van onze manier van produceren en consumeren terug te dringen en meer waarde toe te voegen voor mens, milieu en economie. Het programma Rotterdam Circulair focust zich ook hierop.

Door de inzet op een circulair havenindustriële complex (HIC) en op de circulaire en duurzame economie wordt verantwoorde productie bevorderd.

De samenwerking met partijen in de stad door verschillende subsidieregelingen, regionale afspraken en akkoorden met de industrie (klimaatakkoord, klimaatdeals) leidt tot meer verantwoorde productie en consumptie.

Begrotingsprogramma's: Beheer van de stad, Economische ontwikkeling, Energietransitie

Indicatoren:

- Omvang huishoudelijk restafval

Klimaatactie (SDG 13)

Het stimuleren van innovatie voor duurzame ontwikkelingen, het verduurzamen van de haven en de circulaire economie, gekoppeld aan samenwerking met partijen in de stad, regionale afspraken en akkoorden met de industrie (klimaatakkoord, klimaatdeals) dragen allemaal bij aan Klimaatactie. Dit wordt versterkt doordat het vergezeld gaat van brede communicatie en informatie richting Rotterdammers.

Om bij te dragen aan de klimaatdoelstellingen en met vergroening en waterberging aan de leefbaarheid in vitale wijken wordt gestuurd op verduurzaming van onze bezittingen

VvE eigenaren worden ondersteund bij verduurzaming in de vorm van een passend financieringsarrangement bestaande uit subsidie, een lening faciliteit en een gratis Groen Meerjarenonderhoudsplan (Groen MJOP). In een Groen MJOP staan de onderhouds- en verduurzamingsopgaven van de VvE voor de komende 15 jaren beschreven.

Begrotingsprogramma's: Energietransitie, Bestaande stad en Beheer van de stad

Indicatoren:

- Target CO2 reductie

Leven op het land (SDG 14) en leven in het water (SDG 15)

Rotterdam heeft aantrekkingskracht als stad en groeit. Steeds meer mensen willen hier (blijven) wonen. Er is aandacht voor bestaande ecosystemen en biodiversiteit bij de bouw van nieuwe projecten. Met zeven groene stadsprojecten wordt de openbare ruimte aantrekkelijker voor flora, fauna en bewoners. Bij de aanbesteding van nieuwe projecten is er aandacht in het ontwerp voor bijvoorbeeld regenwater vasthouden of vleermuizen laten schuilen. Zo trekt Rotterdam niet alleen meer mensen maar ook natuur aan.

Met het programma Energietransitie in de gebouwde omgeving wordt gewerkt aan duurzame en toekomstbestendige wijken, woningen en gebouwen. Het doel? Geen fossiele energie in de woningvoorraad per 2050. Ook beperken we overlast: rioolvervanging en energietransitie trekken daarom zoveel mogelijk samen op.

Doel is meer groen in de stad. Achtergrond van deze doelstelling is de meerwaarde die een groene aantrekkelijke leefomgeving biedt voor het vestigingsklimaat en de gezondheid van mensen en de bijdrage die groen levert aan verbetering van het klimaat en de biodiversiteit. Zeker in relatie tot de ambities van het college, om jaarlijks te starten met de bouw van 3500-4000 woningen, is het toevoegen van groene ruimte noodzakelijk.

Begrotingsprogramma's: Stedelijke ontwikkeling, Energietransitie en Beheer van de stad

Indicatoren:

- Collegetarget meer groen

Vrede, veiligheid en sterke publieke diensten (SDG 16)

Mondiale crises, een groter wordende kloof en het groeiende wantrouwen. De wereld is de laatste jaren sterk in verandering. Door globalisering en digitalisering hebben gebeurtenissen, waar ook ter wereld invloed op de (subjectieve) veiligheid in onze stad. Veilige wijken vormen de basis voor een positief sociaal leefklimaat en economische groei in Rotterdam. SDG 16 is daarom een speerpunt van gemeente Rotterdam, zoals we ook zien in het eerste hoofdstuk van het coalitieakkoord Eén stad, dat gaat over veilig, schoon en groen.

Bouwen aan een veilig Rotterdam, een multiculturele metropool met wereldhaven, doen we door met elkaar vooruit te kijken en door de randvoorwaarde veiligheid te borgen bij het realiseren van andere grootstedelijke opgaven. Samen en in goede balans tussen preventie en repressie tijdig inspelen op de (nieuwe) uitdagingen van morgen! De komende periode staan de volgende 5 opgaven centraal:

1. Wijkveiligheid en veiligheidsbeleving
2. Ondermijnende criminaliteit in stad en haven
3. Cyberweerbaarheid van stad en inwoners (tot 1-1-2024)
4. Polarisatie, radicalisering en extremisme
5. Jeugdoverlast en -criminaliteit

Dit zijn de grote opgaven die om structurele inzet vragen van gemeente en partners. Voor iedere veiligheidsopgave bouwen we de benodigde flexibiliteit in om onderweg te observeren, luisteren en bij te sturen waar nodig.

We vinden het ook belangrijk dat Rotterdammers de gemeente zien en ervaren als betrouwbaar en toegankelijk in het bieden van dienstverlening en ondersteuning. Als organisatie streven we ernaar om zoveel mogelijk een afspiegeling te zijn van de bevolking zodat herkenbaarheid groter wordt. We zetten in op participatie van Rotterdammers zodat we beter kunnen inspelen op wat er nodig is in de wijk.

De gemeente staat voor sterke publieke diensten en goede dienstverlening voor al haar burgers. Als organisatie streven we ernaar om zoveel mogelijk een afspiegeling te zijn van de bevolking zodat herkenbaarheid groter wordt. We vinden het belangrijk dat Rotterdammers de gemeente zien en ervaren als betrouwbaar en toegankelijk

in het bieden van dienstverlening en ondersteuning. Eind 2023 zijn er 39 Wijkhubs waar bewoners terecht kunnen met vragen of problemen, en waar de gemeente en andere organisaties uit de wijk kunnen samenwerken en ontmoeten. We zetten in op participatie van Rotterdammers zodat we beter kunnen inspelen op wat er nodig is in de wijk.

Op 16 maart 2022 zijn er 39 wijkraden gekomen met gekozen vertegenwoordigers. Zij vormen een belangrijke spil in een nieuwe samenwerking met de wijk: de wijkraad verbindt, onderhoudt en activeert het netwerk in de wijk en vertegenwoordigt dit netwerk richting de gemeenteraad en het college. Samen met het toegewijde team van ambtenaren in de wijk (onder leiding van de wijkmanager) en het wijknetwerk (bewoners, ondernemers en partners) geeft iedere wijkraad vorm aan een akkoord met de wijk dat in 2023 wordt vastgesteld. Dit wijkakkoord bestaat uit twee onderdelen: (1) afspraken over de zeggenschap en hoe we de inspraak organiseren op stedelijk beleid dat landt in de wijk; (2) een wijkplan, met een lange termijnvisie (wijkvisie) en korte termijn acties (jaaractieplan). Een wijkraad houdt in de gaten of iedereen zich ook aan de gemaakte afspraken houdt. Deze raad geeft ook advies over het betrekken van bewoners, ondernemers en partners en ziet toe op de participatie in de voorbereiding en uitvoering van beleid en plannen in de wijk, voor in ieder geval: de buitenruimte, welzijnspartijen en hun activiteiten in de wijk, de bereikbaarheid van de wijk en de sociale veiligheid in de wijk.

Vanaf 2022 hebben bewoners een stem gekregen in welke initiatieven uit de wijk geld krijgen via participatieplatform Mijn Rotterdam. Vanuit Rotterdam zetten we in op betrouwbare, veilige en toegankelijke verkiezingen. We willen dat iedereen die mag en wil stemmen ook kan stemmen. Daarom zijn we de afgelopen jaren hard bezig geweest om verbeteringen door te voeren op het gebied van toegankelijkheid. Op de online kaart zal alle informatie rondom de toegankelijkheid aan kiezers worden getoond. Ook op de achterzijde van de huis-aan-huis verspreide kandidatenlijst zullen iconen de toegankelijkheid van elk bureau aanduiden. In het proces zijn verschillende checks ingebouwd om de betrouwbaarheid van de verkiezingen te garanderen. Ook letten we op de veiligheid van stemmers door toezicht in de stembureaus, drukte meters en communicatie over gedragsuitingen in en rondom het stembureau.

Begrotingsprogramma: Veiligheid, Dienstverlening, Bestuur, Overhead en Belastingen, Sport en recreatie

Indicatoren:

- Collegetarget veilig
- Collegetarget tevredenheid conerndienstverlening
- Collegetarget Wijk aan Zet, realisatie doelen/opgaven

Partnerschappen om de doelen te bereiken (SDG 17)

Samenwerken gebeurt al sinds vele tientallen jaren in diverse nationale en internationale samenwerkingsverbanden op de in voorgaande hoofdstukken aan de orde gekomen beleidsterreinen. Rotterdam is geen eiland: samenwerking is onmisbaar om de beleidsdoelstellingen en doorbraken te realiseren. Daarom wordt beleid gezamenlijk of in samenspraak met veel verschillende bedrijven, maatschappelijke organisaties en andere overheden gemaakt. Ook de uitvoering vindt vaak samen plaats.

Zo wordt binnen het Nationaal Programma Rotterdam Zuid ingezet op verdere verbetering van het onderwijs, het ondersteunen van werkzoekenden en het verminderen van het aantal mensen in de bijstand, voor meer cultuuraanbod en het verbeteren van de woningvoorraad, zodat sociale stijgers ook op Zuid blijven wonen.

In het kader van het Rotterdams Klimaatakkoord zijn in de beginperiode aan de klimaattafels 49 deals gesloten voor de aanpak van de klimaatverandering en energietransitie en er komen nog steeds nieuwe deals bij. Met maatschappelijke instellingen wordt gewerkt aan de aanpak van armoede en eenzaamheid, enzovoorts.

We starten ook met het maken van een Rotterdams Zorgakkoord in navolging van het landelijke zorgakkoord.

Op regionaal niveau wordt o.a. samengewerkt op milieugebied (DCMR), werkgelegenheid (de Arbeidsmarktregio), Veiligheid (VRR, veiligheidshuis), openbaar vervoer en economisch vestigingsklimaat (Metropoolregio Rotterdam Den Haag), groene ruimte (recreatiegebieden), jeugd, (jeugdhulp Rotterdam Rijnmond) en gezondheid (GGD Rotterdam Rijnmond).

Op hoger schaalniveau vindt de samenwerking plaats o.a. in G4 verband en als lid van de VNG en de VZHG (Vereniging Zuid-Hollandse gemeenten). Internationale samenwerking zit in de genen van onze havenstad. Rotterdam heeft al jaren een actief internationaal programma en onderhoudt wereldwijd contacten en relaties en behartigt daarbij onze belangen. Onder andere bij de Europese Unie. Rotterdam volgt de beleidsontwikkelingen over de rol en het belang van de SDG's voor het Europees beleid op, zoals vertaald in de reflectiepaper over een duurzaam Europa van de EU-commissie (juni 2019), en de Green Deal van de nieuwe EU-commissie (2020-2027)) en past ze toe in haar eigen beleidsontwikkelingen. Verder werken we samen met zuster- en partnersteden, in netwerken als Eurocities (ontstaan in 1986 in Rotterdam), het Comité van de Regio's, ICLEI, Global Resilient Cities, C40, U20, EFUS (veiligheid) en TDA (transport decarbonisation alliance). Naast bestuurlijke inzet is Rotterdam ook op ambtelijk niveau (internationaal) actief en wordt Rotterdam als koploper op tal van terreinen (mobiliteit, klimaatadaptatie) gezien en gewaardeerd.

Verbonden partijen

Pagina 220

Verbonden partijen

De paragraaf Verbonden Partijen geeft inzicht in de belangrijkste beleidsvoornemens en ontwikkelingen van rechtspersonen waarin de gemeente Rotterdam een financieel én bestuurlijk belang heeft. Deze rechtspersonen worden ook wel de 'verbonden partijen' genoemd. De beleidsvoornemens gaan over gemeentelijke deelname in nieuwe verbonden partijen, over het beheer en over de beëindiging van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen door liquidatie, afstoting of verkoop van een verbonden partij. Daarnaast biedt de paragraaf inzicht in de belangrijkste beleidsmatige ontwikkelingen, waaronder die te maken hebben met de borging van het Rotterdamse publieke belang en de belangrijkste risico's. Tot slot geeft de paragraaf de ontwikkelingen weer van de vermogensposities en de nettoresultaten van alle verbonden partijen.

[Opbouw paragraaf Verbonden Partijen](#)[Beleidsuitgangspunten en kaders](#)[Lijst van verbonden partijen](#)

Opbouw paragraaf Verbonden Partijen

Voor de Begroting 2023 is de paragraaf Verbonden Partijen als volgt opgebouwd, waarbij waar nodig onderscheid gemaakt wordt qua type verbonden partij:

1. **Beleid en kaders**; geeft inzicht in de definiëring van verbonden partijen, de kaders vanuit het BBV en de beleidsuitgangspunten ten aanzien van enkele verbonden partijen die prominent voor de Rotterdamse publieke belangen zijn.;
2. **Lijst van verbonden partijen**, waar de kwalitatieve en kwantitatieve kerngegevens voor de begroting 2023 per verbonden partijen worden weergegeven.

Daarna wordt nader ingegaan op de verschillende type verbonden partijen die de gemeente Rotterdam kent.

1. *vennootschappen*: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen vennootschappen en de verwachte dividendstromen richting de gemeente Rotterdam;
2. *stichtingen*: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen stichtingen;
3. *verenigingen*: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen verenigingen;
4. *gemeenschappelijke regelingen*: overzicht van de nieuwe, te continueren en te beëindigen gemeenschappelijke regelingen.

Beleid

Wettelijk kader - BBV

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) is het college van burgemeester en wethouders verplicht om de gemeenteraad inzicht te geven in de relaties met rechtspersonen. Dit biedt de gemeenteraad de mogelijkheid om haar toezichthoudende rol te vervullen. Gemeentelijke deelname aan rechtspersonen is een manier om het publiek belang te dienen of een bepaalde publieke taak uit te voeren.

Als de gemeente zowel een *bestuurlijk* als een *financieel* belang heeft bij een bepaalde privaatrechtelijke of publiekrechtelijke rechtspersoon, dan is sprake van een verbonden partij. Daarnaast kan ook het college van burgemeester en wethouders besluiten een publiek of privaatrechtelijke organisatie als verbonden partij aan te merken. Bij privaatrechtelijke personen gaat het om deelnemingen, zoals een vennootschap, en bij publiekrechtelijke personen gaat het bijvoorbeeld om gemeenschappelijke regelingen.

Het BBV (in artikel 1, lid 1c en 1d) specificeert de begrippen bestuurlijk en financieel belang als volgt:

- *bestuurlijk belang*: zeggenschap door vertegenwoordiging van de gemeente in het bestuur van een organisatie, bijvoorbeeld in directie, Algemeen Bestuur, Dagelijks Bestuur of Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Het kan ook gaan om zeggenschap in de vorm van stemrecht;
- *financieel belang*: bij het financiële belang van de gemeente gaat het meestal om een gestort aandelenkapitaal, bijdragen aan bijvoorbeeld een fonds, verstrekte leningen of verleende garanties. De gemeente loopt financieel risico als ze zo'n beschikbaar gesteld bedrag niet terugkrijgt, bijvoorbeeld als de verbonden partij failliet gaat en daardoor niet aan haar verplichtingen kan voldoen. Als het financieel belang uitsluitend bestaat uit een subsidierelatie, dan is die rechtspersoon geen verbonden partij, maar een gesubsidieerde instelling.

De gemeente Rotterdam kent in totaal 38 verbonden partijen gedurende 2022. Het gaat hierbij om 23 deelnemingen (waarvan 1 in oprichting), 4 stichtingen, 2 verenigingen (allemaal privaatrechtelijke rechtspersonen) en 9 gemeenschappelijke regelingen (publiekrechtelijke rechtspersonen). In 2023 verwacht de gemeente haar aandeelhouderschap dan wel relatie met enkele verbonden partijen te beëindigen. Zo is de gemeente in 2022 begonnen met het verkoopproces van het Warmtebedrijf Rotterdam, waardoor uiteindelijk (bij verkoop) het aandeelhouderschap in het Warmtebedrijf Rotterdam wordt beëindigd. Per type verbonden partij wordt, later in deze paragraaf, nader toegelicht welke relaties worden aangegaan of verbroken.

Het BBV als kader voor de paragraaf

Voor het opstellen van de paragraaf hanteert de gemeente het BBV als kader voor de te presenteren informatie over de verbonden partijen. Conform artikel 15 van het BBV is de gemeente verplicht inzage te bieden in:

1

- a. de visie op en de beleidsvoornemens omtrent verbonden partijen;
- b. de lijst van verbonden partijen, die wordt onderverdeeld in:
 - gemeenschappelijke regelingen;
 - vennootschappen en coöperaties;
 - stichtingen en verenigingen
 - overige verbonden partijen;

2

In de lijst van verbonden partijen wordt tenminste de volgende informatie opgenomen:

- a. de wijze waarop de gemeente een belang heeft in de verbonden partij en het publiek belang dat ermee gediend wordt;
- b. het belang dat de gemeente in de verbonden partij heeft aan het begin en de verwachte omvang aan het einde van het begrotingsjaar;
- c. de verwachte omvang van het eigen vermogen en het vreemd vermogen van de verbonden partij aan het begin en aan het einde van het begrotingsjaar;
- d. de verwachte omvang van het financiële resultaat van de verbonden partij in het begrotingsjaar;
- e. de eventuele risico's, van de verbonden partij voor de financiële positie van de provincie onderscheidenlijk gemeente.

Beleidsuitgangspunten en kaders

Beleidsuitgangspunten

De algemene beleidsdoelstelling van verbonden partijen is de behartiging van het publiek belang van de gemeente Rotterdam door een organisatie met een private of publieke rechtsvorm. De gemeente verbindt zich daaraan door bijvoorbeeld kapitaal te storten of zeggenschap te krijgen. Bij verbonden partijen gelden de volgende voorwaarden:

- de financiële en beleidsmatige risico's die de gemeente loopt, staan in redelijke verhouding tot het publiek belang;
- de deelneming is het efficiëntste en effectiefste instrument om het beoogde beleidsdoel te bereiken;
- het publiek belang en het toezicht daarop is niet al op een andere manier volledig geborgd.

Kaders

Deze voorwaarden zijn afgeleid van bepalingen in het gemeentelijke Beleidskader Verbonden Partijen dat in 2020 door de gemeenteraad is vastgesteld. Nieuw hierin is dat nadrukkelijk een kader is opgenomen voor (investerings-) fondsen. Deze vorm wordt vaker toegepast bij de in- en oprichting van verbonden partijen. Daarnaast is ook de Leidraad Governance opgenomen in het beleidskader. De kern van de leidraad is het gebruik van een gemeente breed *relatie-classificatiemodel*. In dit model worden organisaties op basis van criteria ingedeeld en wordt per categorie uitgewerkt op welke wijze de invulling van het toezicht vanuit de gemeente concreet vorm krijgt. Daarnaast is uitgewerkt op welke wijze dit instrument behulpzaam kan zijn bij de wijze waarop accounthouders binnen de gemeente Rotterdam invulling geven aan hun toezichthoudende rol.

- De gemeente werkt aan een nieuwe versie van het Beleidskader Verbonden Partijen; deze zal naar verwachting eind 2022/begin 2023 door de gemeenteraad behandeld worden.

Samen met het Burgerlijk Wetboek Boek 2 en de Code Corporate Governance vormen voornoemde bepalingen de belangrijkste richtlijnen voor het beleid ten aanzien van verbonden partijen - zo wordt er in het Beleidskader ingegaan op de relatie tussen & bevoegdheden voor de Raad vis-a-vis de Verbonden Partijen.. De uitvoering van de algemene beleidsdoelstelling is onder te verdelen in:

- de gemeentelijke deelname in nieuwe verbonden partijen;
- het beheer en de evaluatie van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen;
- de wijziging en beëindiging van gemeentelijke deelname in bestaande verbonden partijen.

Bij het aangaan van een nieuwe verbonden partij heeft de gemeenteraad op basis van de Gemeentewet het recht om wensen en bedenkingen te uiten. Dit betekent dat het college pas kan besluiten tot het oprichten of participeren in een nieuwe verbonden partij nadat de gemeenteraad in de positie is geweest om haar wensen en bedenkingen te uiten.

Voor het beheer en afstoten bepaalt de Gemeentewet dat in principe het college verantwoordelijk is voor de uitvoering en besluitvorming rondom verbonden partijen en dat de gemeenteraad wordt geïnformeerd. In de praktijk blijkt echter dat wanneer er sprake is van grote belangen voor de gemeente zoals de strategie van het Havenbedrijf of de verkoop van het Warmtebedrijf de gemeenteraad juist voorafgaand aan de besluitvorming wordt betrokken.

Als het gaat om het beheer van een verbonden partij dan betekent dit dat de gemeente als aandeelhouder van een vennootschap of lid van een vereniging of gemeenschappelijke regeling gedurende het jaar onder andere betrokken is bij het opstellen en vaststellen van begrotingen en jaarrekeningen, de strategie of jaarplan, majeure investeringsbeslissingen en benoemingen van bestuurders, toezichthouders alsmede commissarissen van een verbonden partij. De basis hiervoor zijn vaak de statuten, overeenkomsten of wetgeving afhankelijk van het type verbonden partij.

Daarnaast informeert het college en de gemeenteraad bij een voornemen een verbonden partij te verzelfstandigen. Eenzelfde rol vervult het college bij uittreding en beëindiging van de gemeentelijke deelname of het liquideren van bestaande verbonden partijen.

Koppeling met Coalitieakkoord Rotterdam 2022-2026: Eén Stad

In het Coalitieakkoord staan de plannen van het college om de uitdagingen die Rotterdam kent het hoofd te bieden en van Rotterdam een nog betere stad te maken. Ook de gemeentelijke verbonden partijen spelen hierbij een rol. Zo zijn onder andere het Havenbedrijf, Stedin en het Energietransitiefonds, waarvan de gemeente Rotterdam aandeelhouder is, belangrijke partners voor de gemeente in de energietransitie, maar ook in kwesties van arbeidsgelegenheid. Zo wordt er bijvoorbeeld met bedrijven in de Rotterdamse haven samengewerkt aan de om- en bijscholing van mensen met afstand tot de arbeidsmarkt of oudere werkzoekenden.

Uit het Coalitieakkoord volgt ook dat de gemeente, indien als onderdeel van de afspraken met Stedin een kapitaalstorting noodzakelijk is, hiervoor Eneco-middelen inzet. Als uitwerking van eerdere Rotterdamse besluitvorming noemt dit Coalitieakkoord daarnaast dat de afwikkeling van de Rotterdamse deelname in het Warmtebedrijf wordt afgerond – naar verwachting eind 2022.

Ook zal de gemeente onderzoeken hoe de governance en betrokkenheid bij instellingen die het gemeentelijk cultuurbezit beheren, transparanter en verstevigd kan worden.

Feyenoord heeft aangegeven dat het realiseren van een nieuw stadion in de huidige marktomstandigheden niet haalbaar is. Dit begrijpt de gemeente Rotterdam. Maar mocht Feyenoord alsnog besluiten over te gaan tot ontwikkeling van een nieuw stadion, dan wil de gemeente dat faciliteren.

Belangrijkste beleidsvoornemens & beleid voor verbonden partijen met "verhoogd risico"

De beleidsvoornemens voor de verbonden partijen worden opgenomen in de paragraaf Verbonden Partijen van de begroting. Aan het einde van het boekjaar legt het college vervolgens verantwoording af over dit gevoerde beleid in de gelijknamige paragraaf van de jaarstukken.

Ook wordt jaarlijks door het college het Beheerverslag Deelnemingen aan de gemeenteraad aangeboden. Doel van het Beheerverslag is om de gemeenteraad van Rotterdam grondiger te informeren over de ontwikkelingen binnen deelnemingenportefeuille en de individuele deelnemingen, gelet op de grote publieke en financiële belangen die zijn gemoeid met deze deelnemingen.

Daarnaast zijn met betrekking tot de verbonden partijen voor 2023 enkele belangrijke beleidsvoornemens en ontwikkelingen te benoemen van enkele omvangrijke deelnemingen die in het Rotterdamse relatie-classificatie model scoren op "verhoogd risico" (bij de betreffende verbonden partij is het onderwerp nader toegelicht).

1. Havenbedrijf

Havenbedrijf Rotterdam (HbR) werkt continue aan het ontwikkelen van de haven om de efficiëntie en betrouwbaarheid van de Rotterdamse haven te vergroten.

In 2023 (en verdere jaren) zet HbR met diverse partners onder meer in op het verder ontwikkelen van infrastructuur om CO2 te reduceren, onder andere door initiatieven als Porthos (CO2-afvang en -opslag) en walstroom. Daarnaast zal de onderneming zich de komende jaren inspannen voor het aantrekken van bedrijven die gespecialiseerd zijn in circulaire productieprocessen en hernieuwbare energie zoals: Import en conversie van waterstof, aanlanding van windenergie en opwekking hernieuwbare energie in de haven. De doelstellingen ten aanzien van CO2 reductie zijn de afgelopen jaren niet behaald. Het behalen van deze doelstellingen zal de komende jaren scherpe keuzes vereisen van het Havenbedrijf en gemeente Rotterdam.

2. Stedin

In 2021 hebben de 44 aandeelhouders van Stedin, waaronder Rotterdam (€ 64 mln) in totaal € 200 mln aan kapitaal verstrekt om het vermogen van Stedin te versterken zodat Stedin kan blijven investeren in een toekomstbestendig energienet. Dit was een oplossing voor de relatief korte termijn. In verband met de energietransitie moet Stedin de komende jaren fors meer investeren in het energienet als gevolg van toenemende elektrificatie zoals zonne- en windenergie alsmede landelijke en Europese klimaatdoelstellingen. Ook de toegenomen grondstofprijzen en inflatie dragen bij aan stijgingen van de investeringen en daarmee de kapitaalbehoefte. Om deze investeringen te kunnen blijven doen, heeft Stedin aangegeven tot aan 2031 circa € 1,8 mld aanvullend, eigen vermogen nodig te hebben. De bestaande aandeelhouders, waaronder Rotterdam, zijn niet solitair in staat om dit op te lossen. Daarom is Stedin, met de bestaande aandeelhouders, met het Rijk en niet-aandeelhoudende provincies en gemeenten in gesprek om tot een oplossing voor vermogensversterking te komen. De gesprekken met het Rijk vinden plaats in gezamenlijkheid met Alliander en Enexis en diens aandeelhoudersvertegenwoordigingen. Alle regionale netbeheerders kennen namelijk gelijksoortige problematiek.

3. RET

De RET is en wordt sterk geraakt door de covid-19 crisis. De toekomst zal sterk worden bepaald door het verloop van de covid-19 maatregelen en nieuwe reizigerspatronen die de afgelopen jaren zijn ontstaan. Dit heeft grote gevolgen voor het reizigersvolume en het exploitatieresultaat. Vervoerders, MRDH en het Rijk overleggen over het opvangen van de covid-gevolgen in 2022 en de verdere toekomst. Ondertussen werkt de RET scenario's uit als basis om de strategie voor 2023 en verder te kunnen bepalen. Al voor de crisis geagendeerde vragen voor de langere termijn blijven onverkort relevant, nl. de groeiende investeringsbehoefte in verband met de groei van de stad, de inzetbaarheid van het personeel, de veroudering van de vloot en de ambities op het gebied van duurzaamheid. Gemeente Rotterdam is nauw aangesloten, samen met de MRDH, omtrent de discussies hoe de RET verder gaat in 2023+.

4. Evides

In de afgelopen jaren is door de droge zomers en verontreiniging van oppervlaktewater duidelijk geworden dat de beschikbaarheid van toegankelijkheid en kwalitatief goed drinkwater niet zonder meer vanzelfsprekend is en dat voor de borging daarvan voor de toekomst ook in 2023 e.v. geïnvesteerd zal moeten in productielocaties en drinkwatercapaciteit. Er is extra inzet nodig om de waterkwaliteit van grond- en oppervlaktewater in Nederland te verbeteren, dit geldt ook voor de belangrijkste bron van Evides: de Maas. Ook duurzaamheid blijft een belangrijk beleidsdoel van Evides. De organisatie heeft tot doelstelling om in 2025 energieneutraal te zijn. Dit alles zorgt voor een stijgende investeringsdruk bij Evides (net zoals bij de andere waterbedrijven in Nederland). Evides beschikt over een solide financiële basis en de inschatting is dat de organisatie deze investeringen met haar eigen middelen kan dragen.

Beleidskaders, beleidsmonitoren en wet- en regelgeving

[Burgerlijk Wetboek Boek 2 \(rechtspersonen\)](#)

[Besluit begroting en verantwoording \(BBV\)](#)

[Code Corporate Governance](#)

[Beleidskader Verbonden Partijen en governance samenwerkingrelaties](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2020](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2018-2019](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2017-2018](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2016-2017](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2015-2016](#)

[Beheerverslag Deelnemingen 2014](#)

Lijst van verbonden partijen

Vennootschappen

Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Bank Nederlandse Gemeenten	Treasury	Vennootschap	Te
N.V.			continueren
Verbonden partij			
Bank Nederlandse Gemeenten N.	Treasury	Vennootschap	Te continueren
V.			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			Den Haag

Publiek belang:				De BNG is opgericht (1914) om de kredietwaardigheid van gemeenten te versterken. De BNG kan gezien worden als een inkoopcombinatie van geld namens de gemeenten.			
Bestuurlijk belang:				Door vertegenwoordiging van het college van B en W in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang:				321.555 aandelen met een nominale waarde van 2,50 euro. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				De boekwaarde van het aandelenkapitaal van de gemeente Rotterdam in BNG bedraagt € 97.000. Gezien deze zeer lage waardering zijn er zeer beperkte financiële risico's met betrekking tot de boekwaarde voor de financiële positie van BNG. De jaarlijkse raming van het dividend van BNG aan de gemeente bedraagt € 500.000.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				Beleidsdoelen voor 2023 blijven het behoud van de AAA-rating en het voorzien in de financieringsbehoefte van de publieke sector waarbij m.n. duurzaamheidsinvesteringen een belangrijke rol zullen spelen.			
Financiële gegevens				Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022*	Begroting 2023*	
*de BNG Bank N.V. geeft geen prospectieve informatie vrij. De ramingen zijn derhalve schattingen van de gemeente Rotterdam.							
Boekwaarde				97	97	97	
Netto resultaat:				236.000	236.000	236.000	
Eigen vermogen per 31/12:				5.062.000	5.062.000	5.062.000	
Vreemd vermogen per 31/12:				143.995.000	143.995.000	143.995.000	
Energietransitiefonds	Milieubeheer	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
	- Duurzaam, bodem, geluid en handhaving		continueren	Energietransitiefonds	Milieubeheer - Duurzaam, bodem, geluid en handhaving	Vennootschap	Te continueren
				Algemene gegevens			
				Vestigingsplaats:			Rotterdam
Publiek belang:				Verduurzaming van de productie, infrastructuur en gebruik van energie en het versterken van de circulaire economie in Rotterdam			
Bestuurlijk belang:				Het college is vertegenwoordigd in de Algemene vergadering van Aandeelhouders			
Financieel belang:				De gemeente heeft € 100 mln aan kapitaal toegezegd.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				Het risico op afwaardering staat voor alle investeringsfondsen op 'licht verhoogd' vanwege de aard van de activiteiten (het verstrekken van leningen, garanties en/of risicodragend participeren) van dit specifieke			

type deelnemingen. In de investeringsstrategie zijn de kaders vastgelegd waarbinnen het
fondsmanagement investeringen mag verrichten. Het fondsmanagement is inbesteed bij
InnovationQuarter.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	Het fonds zal 2023 wederom meerdere investeringen realiseren.		
Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023*
* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad			
Boekwaarde	4.083	13.753	13.753
Netto resultaat:	-58		
Eigen vermogen per 31/12:	3.160	13.753	13.753
Vreemd vermogen per 31/12:	38	38	38

Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)	Treasury	Vennootschap	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Gemeenschappelijk Bezit Evides (GBE)	Treasury	Vennootschap	Te continueren
				Algemene gegevens			
				Vestigingsplaats:			Rotterdam
				Publiek belang:	De deelneming is voortgekomen uit het Drinkwaterleidingbedrijf Rotterdam (1874). Evides wint, zuivert en levert veilig en schoon drink- en industriewater aan € 2,5 mln consumenten en bedrijven in Zuid-Holland- Zuid, Zeeland en op de Brabantse Wal. Daarnaast maakt Evides zich sterk voor het hergebruik van afvalwater, als dat kan.		
				Bestuurlijk belang:	Het college van B en W is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. De waterkwaliteit is landelijk geregeld.		
				Financieel belang:	De gemeente Rotterdam bezit 936.398 aandelen tegen een nominale waarde van 0,05 euro.		
				Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	GBE BV is houder van 50% aandelen in Evides NV. Onze gemeente heeft een belang van 50,6% in GBE. De hoogte van de solvabiliteit en de hoogte van het eigen vermogen is ruimschoots voldoende (ten opzichte van de gemeentelijke boekwaarde) om het financieel risico af te dekken. Het financieel risico voor de gemeente is zeer beperkt.		
				Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	Meerjarig is, passend binnen het wettelijk toegestane rendement, rekening gehouden met een gemiddelde jaarlijkse verhoging van de drinkwatertarieven in 2022 met 0,5% en 3,0% in de jaren daarna. Deze tariefsaanpassingen zijn nodig ter dekking van de cao-verhogingen en prijsinflatie, de versterking van de solvabiliteit en de toenemende investeringsuitgaven.		

In de jaren 2022-2023 wordt de oplevering van een tweetal grote klantspecifieke maatwerk-installaties verwacht. Aangezien deze installaties per opleverdatum via een financiële leaseconstructie economisch worden overgedragen aan de klant, zal in het betreffende jaar sprake zijn van een incidenteel transactieresultaat.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Boekwaarde	848	848	848
Netto resultaat:	448.000	52.500	42.100
Eigen vermogen per 31/12:	538.000	572.700	609.200
Vreemd vermogen per 31/12:	767.000	851.927	849.800

Glazen Maas Exploitatie B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te beëindigen	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Glazen Maas Exploitatie B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te beëindigen
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				Verdere stimulering van de open breedband markt in Rotterdam en daaraan gerelateerde bedrijvigheid in Rotterdam. Inmiddels heeft het college van B en W besloten dat ter borging van dit publieke belang, gemeentelijke betrokkenheid via het aandeelhouderschap niet langer noodzakelijk is.			
Bestuurlijk belang:				Omdat de gemeente aandelen heeft, vertegenwoordigt het college van B en W de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Ambtelijke vertegenwoordigers vormen de statutaire directie.			
Financieel belang:				Kapitaalstorting van € 25.000 bij oprichting van de vennootschap.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				De boekwaarde van Glazen Maas Infrastructuur B.V. is besperkt en de aansprakelijkheid van de gemeente als aandeelhouder strekt niet verder dan dit bedrag. Het risico voor de gemeente is daarmee laag.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				In 2019 is geconcludeerd dat er niet langer sprake is van een Rotterdams publiek belang dat door de deelneming Glazen Maas wordt geborgd. In 2021 heeft het College besloten Glazen Maas te beëindigen en de essentiële onderdelen te behouden. Dit besluit wordt op dit moment uitgevoerd.			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023				

				Boekwaarde	25	25	0
				Netto resultaat:	-	10	10
				Eigen vermogen	45	60	65
				per 31/12:			
				Vreemd	70	50	50
				vermogen per 31			
				/12:			
Glazen Maas Infrastructuur B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te beëindigen	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Glazen Maas Infrastructuur B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te beëindigen
				Algemene gegevens			
				Vestigingsplaats:			Rotterdam
				Publiek belang: Verdere stimulering van de open breedband markt in en daaraan gerelateerde bedrijvigheid in Rotterdam. Inmiddels heeft het college van B en W besloten dat ter borging van dit publieke belang, gemeentelijke betrokkenheid via het aandeelhouderschap niet langer noodzakelijk is.			
				Bestuurlijk belang: Omdat de gemeente aandelen heeft, vertegenwoordigt het college van B en W de gemeente in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders. Ambtelijke vertegenwoordigers vormen de statutaire directie.			
				Financieel belang: Omvang van de gedane kapitaalstorting van € 395.000 bij oprichting van de vennootschap.			
				Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b) De boekwaarde van Glazen Maas Infrastructuur B.V. is besperkt en de aansprakelijkheid van de gemeente als aandeelhouder strekt niet verder dan dit bedrag. Het risico voor de gemeente is daarmee laag.			
				Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: In 2019 is geconcludeerd dat er niet langer sprake is van een Rotterdams publiek belang dat door de deelneming Glazen Maas wordt geborgd. In 2021 heeft het College besloten Glazen Maas te beëindigen en de essentiële onderdelen te behouden. Dit besluit wordt op dit moment uitgevoerd.			
				Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
				Boekwaarde	125	125	200
				Netto resultaat:	0	-14	5
				Eigen vermogen	380	376	361

per 31/12:			
Vreemd	2	2	2
vermogen per 31			
/12:			
Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Treasury	Vennootschap	Te
continueren			
Verbonden	Taakveld	Soort	Status
partij			
Havenbedrijf Rotterdam N.V.	Treasury	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			Rotterdam
Publiek belang: Borgen van de continuïteit en kwaliteit van de havenvoorzieningen en invloed op de ontwikkeling van het havenindustriële complex.			
Bestuurlijk belang: Vertegenwoordiging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en benoeming van de leden van de Raad van Bestuur en Raad van Commissarissen.			
Financieel belang: De boekwaarde van de uitgezette middelen (gestort agio en aandelenkapitaal) ter waarde van € 327 mln.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b) Financieel gering risico. HbR heeft als gevolg van de langdurige contractopbrangsten een stabiele voorspelbare inkomstenstroom. Daarnaast beschikt het Havenbedrijf over een zeer sterke vermogenspositie en een hoge solvabiliteit.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: HbR streeft naar een gematigde kostenontwikkeling, het versnellen van de verduurzaming in de haven en positioneert zich als een slimme partner in de logistieke keten. Met name met betrekking tot de doelstellingen tav duurzaamheid en CO2 reductie staat er nog veel te doen. In 2023 (en verdere jaren) zet HbR met diverse partners onder meer in op het verder ontwikkelen van infrastructuur om CO2 te reduceren, onder andere door initiatieven als Porthos (CO2-afvang en -opslag) en walstroom. Daarnaast zal de onderneming zich de komende jaren inspannen voor het aantrekken van bedrijven die gespecialiseerd zijn in circulaire productieprocessen en hernieuwbare energie zoals: Import en conversie van waterstof, aanlanding van windenergie en opwekking hernieuwbare energie in de haven. De doelstellingen ten aanzien van CO2 reductie zijn de afgelopen jaren niet behaald. Het behalen van deze doelstellingen zal de komende jaren scherpe keuzes vereisen van het Havenbedrijf en gemeente Rotterdam.			
Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Boekwaarde	327.144	327.144	327.144
Netto resultaat:	247.231	230.000	240.000
Eigen vermogen	4.313.882	4.400.000	4.400.000
per 31/12:			
Vreemd	1.906.753	1.950.000	1.800.000

vermogen per

31/12:

ICOS Capital Fund 3 C.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	In oprichting	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				ICOS Capital Fund 3 C.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	In oprichting
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Hoofddorp			
Publiek belang:				Voorzien in de regionale behoefte aan een innovatiefonds met ruime investeringscapaciteit voor bestaande bedrijven met groeipotentie om zo bij te dragen aan de doorontwikkeling van kansrijke cleantech ontwikkelingen in Rotterdam.			
Bestuurlijk belang:				Op dit moment is de gemeente nog stille vennoot. De gemeente is voornemens in 2021 als stille vennoot (limited partner) toe te treden tot de commanditaire vennootschap en zal daarmee vertegenwoordigd zijn in de algemene vergadering van aandeelhouders.			
Financieel belang:				Het financieel belang van de gemeente Rotterdam is € 4 mln. Het bedrag wordt per investering in delen opgevraagd en de kosten van het fonds worden per kwartaal opgevraagd.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				De gemeente loopt het risico dat de investering c.q. kapitaalstorting van € 4 mln die op de gemeentelijke balans staat door tegenvallende resultaten geheel of gedeeltelijk moeten worden afgeboekt.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				Nog niet beschikbaar			
Financiële gegevens				Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023	
Boekwaarde				2.776	3.000	2.776	
Netto resultaat:				Nog niet beschikbaar		nog niet beschikbaar	
Eigen vermogen per 31/12:				Nog niet beschikbaar		nog niet beschikbaar	
Vreemd vermogen per 31/12:				Nog niet beschikbaar	0	nog niet beschikbaar	
ICOS Cleantech Earlystage fund II B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				ICOS Cleantech Earlystage fund II B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Badhoevedorp			
Publiek belang:				Ontwikkeling en stimulering van cleantechbedrijven (aanbieden van technologische oplossingen die			

gericht zijn op een schonere en veilige leefomgeving en daarmee een transitie faciliteren naar een duurzame economiesector) in het Clean Tech Delta-gebied (Rijnmond en Drechtsteden).

Bestuurlijk belang: Vertegenwoordiging van het college van B en W in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Financieel belang: Deze deelneming vertegenwoordigt een boekwaarde van circa € 2,2 mln op de gemeentelijke balans.

Risico-inschatting Het risico op afwaardering staat voor alle investeringsfondsen op 'licht verhoogd' vanwege de aard van (BBV, art. 11 eerste lid, de activiteiten (het verstrekken van leningen, garanties en/of risicodragend participeren) van dit sub b) specifieke type deelnemingen.

Ontwikkelingen en Het fonds ICFII bevindt zich in de afbouwfase. De investeringsperiode is geëindigd en de beleidsdoelen voor ondernemingen moeten voldoende groeien om verkocht te kunnen worden. Verwacht wordt dat het 2023: fonds zal sluiten in 2023, afhankelijk van de voortgang van de verkoop van de laatste participaties.

Financiële Jaarrekening 2021 (geactualiseerd) Begroting 2022 (geactualiseerd) Begroting 2023 gegevens

* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad

Boekwaarde	2.161	2.161	2.161

Netto resultaat:	17	17	17

Eigen vermogen per 31	2.676	2.700	2.700

/12:

Vreemd vermogen per	4.248	4.250	4.250

31/12:

Innovation Quarter B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Innovation Quarter B.V.	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Den Haag			
Publiek belang:				De gemeente Rotterdam wil op deze wijze de regionale economie stimuleren, in het bijzonder op het gebied van innovatie.			
Bestuurlijk belang:				De gemeente heeft aandelen en zodoende vertegenwoordigt het college van B en W de gemeente Rotterdam in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang:				Kapitaalstorting van € 3 mln en een jaarlijkse exploitatiebijdrage van € 660.000 en € 165.000 voor de (nog) niet in de exploitatiebijdrage geïntegreerde bijdrage Zuid-Hollands Investeringsplatform (ZIP). De gemeente heeft een extra kapitaalstorting toegezegd van € 7,7 mln vanuit de Eneco-middelen; deze kapitaalstorting zal in 2022 en 2023 geëffectueerd worden.			
Risico-				IQ Capital, het investeringsfonds van IQ, is in haar aard een risicovolle onderneming en kan impact			

eerste lid, sub b)

Financiële	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
gegevens			
Boekwaarde	2.954	10.634	10.000
Netto resultaat:		-1.576	-1.000
	-3.623		
Eigen vermogen	48.885	111.777	90.000
per 31/12:			
Vreemd	8.000	8.000	10.000
vermogen per			
31/12:			

Pagina 665 van 803

(directeur Werk & Inkomen). Zij zijn allen ambtenaren die uit hoofde van hun functie bestuurder bij MDR B.V.

zijn. Staande praktijk bij de gemeente Rotterdam. Ambtenaren die uit hoofde van hun functie bestuurder bij

een vennootschap zijn krijgen daar nooit vanuit de vennootschap een bezoldiging voor.

Financieel	€ 90.000 maatschappelijk kapitaal, € 18.151 geplaatst kapitaal
belang:	

Risico- inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Er zijn geen risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis zijn in relatie tot de financiële positie.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	Het cluster Dienstverlening is namens het concern Rotterdam onder andere verantwoordelijk voor de eerstelijns telefonische dienstverlening met de beantwoording van het telefoonnummer 14010. Het cluster Dienstverlening heeft als opdrachtgever namens het concern, de uitvoering van de eerstelijns telefonische dienstverlening sinds 2008 uitbesteed aan Multidiensten Rotterdam B.V. (MDR), een 100% deelneming van de gemeente Rotterdam. Ro!Entree B.V., die de daadwerkelijke dagelijkse uitvoering voor haar rekening neemt, is een dochteronderneming van MDR B.V. Geconstateerd is dat de kwaliteit van de eerstelijns telefonische dienstverlening onder druk staat en niet meer past bij het ambitieniveau van de gemeente Rotterdam op het gebied van eerstelijns dienstverlening en klantcontact. In 2021/2022 is met de "Koerswijziging Ro!Entree – een toekomstgerichte organisatie" een beweging ingezet om te groeien naar een professioneel klantcontactcentrum met een ander samengesteld personeelsbestand op zowel klantcontact- als bedrijfsvoeringstaken. Het doel is om de eerstelijns dienstverlening te versterken, te verbreden en de kanalen meer te integreren (omnichannel). Voor de zomer 2022 is een onderzoek uitgevoerd hoe de uitvoering van de eerstelijns telefonische dienstverlening het beste gepositioneerd kan worden. De vraag daarbij was of de huidige organisatievorm, als verbonden partij / deelneming van de gemeente nog wel de meest passende structuur is of dat incorporeren in de gemeentelijke organisatie of uitbesteden aan een externe partij beter opties zijn. De optie incorporeren in de gemeentelijke organisatie levert de meeste kwaliteitswinst op. Rotterdam kan de omnichannel-aanpak verder ontwikkelen, Ro!Entree kan een springplank zijn voor nieuw talent, ook aan uitkeringsgerechtigden en er kan integraal gestuurd worden op de frontoffice dienstverlening. Na de zomer 2022 zal e.e.a. worden uitgewerkt.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
Boekwaarde	18	18	18
Netto resultaat:	-437	375	0
Eigen vermogen per 31/12:	690	1.065	1.065
Vreemd vermogen per 31/12:	977	1.000	1.000

Regionale	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Ontwikkelingsmaatschappij			beëindigen				

Regionale	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen
Ontwikkelingsmaatschappij			
Drechtsteden Beheer N.V.			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:		Dordrecht	
Publiek belang:		De ROM-D Beheer N.V. is uitsluitend opgericht voor het beheer van andere vennootschappen, waaronder Regionale Ontwikkelingsmaatschappij Drechtsteden C.V. Kil III.	
Bestuurlijk belang:		Het college van B en W vertegenwoordigt de gemeente Rotterdam in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.	
Financieel belang:		Kapitaalstorting van € 561.155.	
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)		Er zijn geen risico's voorzien.	
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:		De gemeente heeft door het ontbreken van een Rotterdams publiek belang getracht haar aandelen over te dragen aan de vennootschap c.q. de overige aandeelhouders. Dat is tot op heden niet geslaagd. De gemeente houdt vanzelfsprekend deze optie wel open. Van de bijna 50 hectare is nog circa 11 hectare beschikbaar om uit te geven. De vennootschap verwacht dat ze in 2025 haar doel bereikt en alle gronden zijn uitgegeven, waardoor de vennootschap kan worden beïndigd.	
Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
Boekwaarde	6	6	6
Netto resultaat:	8	28	3
Eigen vermogen per 31/12:	55	82	85
Vreemd vermogen per 31/12:	227	350	250

Regionale	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Ontwikkelingsmaatschappij				Regionale	Treasury	Vennootschap	Te beëindigen
Drechtsteden Dordtse Kil III C.V.				Ontwikkelingsmaatschappij			
				Drechtsteden Dordtse Kil III C.V.			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Dordrecht			
Publiek belang:				Ontwikkeling van de bedrijfsterreinen optimaal op elkaar af te stemmen en de betrokkenheid van de aanpalende regio bij de plannen te vergroten.			
Bestuurlijk belang:				De directie van ROM-D C.V. wordt gevormd door ROM-D Beheer N.V. College van B en W wordt vertegenwoordigd bij de vergadering van vennoten.			

Financieel belang: Kapitaalstorting van € 561.155.

Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b) Er zijn geen risico's voorzien. ROMD-D keert geen dividend uit. De boekwaarde is lager dan de marktwaarde van het gemeentelijk aandelenbezit, derhalve is er geen risico op afboeking.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: De gemeente heeft door het ontbreken van een Rotterdams publiek belang getracht haar aandelen over te dragen aan de vennootschap c.q. de overige aandeelhouders. Dat is tot op heden niet geslaagd. De gemeente houdt vanzelfsprekend deze optie wel open. Van de bijna 50 hectare is nog circa 11 hectare beschikbaar om uit te geven. De vennootschap verwacht dat ze in 2025 haar doel bereikt en alle gronden zijn uitgegeven, waardoor de vennootschap kan worden beëindigd.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
Boekwaarde	561	561	561
Netto resultaat:	1.739	5.564	579
Eigen vermogen per 31/12:	11.643	17.207	17.786
Vreemd vermogen per 31/12:	4.967	1.500	1.000

RET Infrastructuur B.V.	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden	Taakveld	Soort	Status
			continueren	partij			
				RET	Treasury	Vennootschap	Te continueren
				Infrastructuur B.			
				V.			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							
Rotterdam							
Publiek belang: Verzelfstandiging van de RET werd bij wet gevorderd (Wp2000 in relatie tot openbare aanbesteding vervoersconcessies). Daarbij is het economisch eigendom in een aparte vennootschap ondergebracht, vanwege het publieke belang van de OV-infrastructuur en aan deze infrastructuur verbonden metro- en tramvoertuigen..							
Bestuurlijk Het college van B en W heeft aandeelhoudersbevoegdheden, waaronder benoeming en ontslag van de belang: directeur van RET Infrastructuur B.V.							
Financieel Inbrengwaarde (boekwaarde) railinfrastructuur en strategische activa (metrostations). belang:							
Risico- Inbrengwaarde (boekwaarde) railinfrastructuur en strategische activa (metrostations). Risico zeer laag, inschatting boekwaarde is nihil.							
(BBV, art. 11							
eerste lid, sub b)							
Ontwikkelingen RET geeft in opdracht van de MRDH uitvoering aan de rail- en busconsessie Rotterdam e.o.. De exploitatie en van de vervoersconcessie wordt periodiek herijkt volgens de concessievoorwaarden. Voor onze gemeente blijft							

beleidsdoelen het financieel risico beperkt tot de inbreng bij de verzelfstandiging. Dit neemt niet weg dat de gemeente voor 2023: Rotterdam als aandeelhouder kan worden aangesproken op een bijdrage aan het compenseren van de gevolgen van Covid-19. Compensatie zal mogelijk zien op de RET N.V. en naar alle waarschijnlijkheid niet op RET Infrastructuur B.V. De mate van waarschijnlijkheid van een gevraagde financiële compensatie van de gemeente wordt momenteel als laag ingeschat.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022	Begroting 2023*
* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad			
Boekwaarde	0	0	0
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	14	14	14
Vreemd vermogen per 31/12:	712.807	675.000	675.000

RET N.V.	Treasury	Vennootschap	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				RET N.V.	Treasury	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				Verzelfstandiging van de RET werd bij wet gevorderd (Wp2000 in relatie tot openbare aanbesteding vervoersconcessies). Het publieke belang betreft een betrouwbaar, veilig en optimaal uitgevoerd (bereikbaar, tijdig) openbaar vervoer met een hoge kwaliteitsbeoordeling door de reiziger.			
Bestuurlijk belang:				De gemeente Rotterdam is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang:				De gemeente heeft 99,2% van het geplaatste aandelenkapitaal tegen een totale waarde van € 7,5 mln.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				RET geeft in opdracht van de MRDH uitvoering aan de rail- en busconcessie Rotterdam e.o.. De exploitatie van de vervoersconcessie wordt periodiek herijkt volgens de concessievoorwaarden. Voor onze gemeente blijft het financieel risico beperkt tot de inbreng bij de verzelfstandiging en de agiostorting ad € 7,5 mln. Dit neemt niet weg dat de gemeente Rotterdam als aandeelhouder kan worden aangesproken op een bijdrage aan het compenseren van de gevolgen van Covid-19. De mate van waarschijnlijkheid van een gevraagde compensatie van de gemeente wordt momenteel als laag ingeschat.			

Ontwikkelingen De toekomst zal sterk worden bepaald door het verloop van de Covid-19 crisis. Die heeft grote gevolgen voor en het reizigersvolume en het exploitatieresultaat. Vervoerders, MRDH en het Rijk overleggen over het opvangen beleidsdoelen van de gevolgen in 2023 en verder - de beschikbaarheids vergoeding OV loopt per 1 januari 2023 af. voor 2023: Ondertussen werkt de RET scenario's uit als basis om de strategie voor 2023 en verder te kunnen bepalen. Al voor de crisis geagendeerde vragen voor de langere termijn blijven onverkort relevant, nl. de groeiende investeringsbehoefte in verband met de groei van de stad, de inzetbaarheid van het personeel, de veroudering van de vloot en de geambieerde duurzaamheidsgroei.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023*
* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad			
Boekwaarde	7.500	7.500	7.500
Netto resultaat:	1.217	Nihil	Nihil
Eigen vermogen per 31/12:	149.499	148.282	148.282
Vreemd vermogen per 31/12:	336.572	315.000	315.000

Royal Schiphol Group NV	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
			continueren	Royal Schiphol Group NV	Treasury	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:						Schiphol, Haarlemmermeer	
Publiek belang:				Als nationale (Schiphol) en regionale (Rotterdam The Hague Airport) luchthaven Nederlandse en Rotterdamse burgers optimaal en duurzaam blijven verbinden met de rest van de wereld en op een verantwoorde wijze (rekening houdend met stakeholders, omwonenden en natuur) een bijdrage te leveren aan de welvaart en welzijn van Nederland en Rotterdam.			
Bestuurlijk belang:				Het college van B&W is vertegenwoordigd in de jaarlijkse Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang:				4.099 aandelen A tegen een nominale waarde van 454 euro.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				De boekwaarde van Royal Schiphol Group (RSG) op de financiële balans van de gemeente is € 1,2 mln. Het risico op waardevermindering (afboeking) van de gemeentelijke boekwaarde is nihil. Reden hiertoe is dat de reële marktwaarde van RSG hoger is dan de gemeentelijke boekwaarde. Daarnaast kent RSG een gezonde kredietwaardigheid (credit rating van A-) met een degelijke financiële- en vermogenspositie, hetgeen een afboeking niet waarschijnlijk maakt.			

Een punt van aandacht is de impact die COVID-19 op de financiële positie en resultaten van RSG heeft gehad. RSG zit nu in een fase waarin ze haar financiële positie tracht te versterken. Om die reden wordt ingezet op vermogensversterking en is het gemeentelijke dividend neerwaarts bijgesteld.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	De coronacrisis heeft een enorme impact op de wereldwijde luchtvaart en ook op RSG (gehad). RSG heeft in haar strategisch plan hierop geanticipeerd; Building Back Better. De strategie is gebouwd rondom vier doelen: herstel van de connectiviteit, het verminderen van uitstoot en hinder, het verbeteren van de essentiële luchthavenservices en het verbeteren van RSG's efficiëntie, aanpassingsvermogen en veerkracht. Bij het realiseren van deze hernieuwde ambitie wordt een balans gezocht tussen het verder versterken van de kwaliteit van het netwerk, het verbeteren van de kwaliteit van de leefomgeving (zowel lokaal als internationaal) en de kwaliteit van de service. Hierbij staan veiligheid en een sterke organisatie voorop. In 2022 heeft RSG te kampen gehad met veel problemen rondom de verwerking van de grote aantallen passagiers en de bagage-afhandeling. 2023 zal in het teken staan om hierin tastbare verbeterlagen te maken om deze problemen voor de komende jaren te verminderen. Een andere relevant ontwikkeling zijn de verdere gesprekken met het Rijk, na diens uitgesproken intentie om het aantal vliegbewegingen te beperken tot 440.000 i.p.v. de huidige 500.000, hetgeen van impact kan zijn op Schiphol's strategie en bedrijfsmodel. Ondanks de financiële beperkingen waarmee RSG te maken heeft, blijft RSG investeren in safety, compliance, duurzaamheid en kwaliteit om haar ambitie te kunnen realiseren. Enkele voorbeelden daarvan zijn de verdere ontwikkeling van de nieuwe Pier A en het realiseren van een dubbele taxibaan op Amsterdam Airport Schiphol.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023*
* Royal Schiphol Groep			
geeft geen prospectieve informatie vrij. De ramingen zijn derhalve schattingen van de gemeente Rotterdam. Daartoe zijn gegevens van begroting 2022 opgevoerd.			
Boekwaarde	1.164	1.164	1.164
Netto resultaat:	103.712	150.000	150.000
Eigen vermogen per 31 /12:	3.530.837	3.700.000	3.700.000
Vreemd vermogen per 31 /12:	6.359.978	5.400.000	5.400.000

Sportbedrijf Rotterdam B.V.	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status	
			continueren	Sportbedrijf Rotterdam B.V.	Treasury	Vennootschap	Te continueren	
Algemene gegevens								
Vestigingsplaats:				Rotterdam				
Publiek belang:				Uitvoering van de taken op het gebied van sportvoorzieningen en van sport- en recreatieve programmering (hoofdpijnenbesluit College).				
Bestuurlijk belang:				De gemeente Rotterdam is enig (100%) aandeelhouder. College van B&W is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.				
Financieel belang:				Kapitaalstorting van de gemeente Rotterdam ter waarde van € 4,7 mln.				
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				De gemeente Rotterdam is voor circa 80% van de omzet de grootste opdrachtgever. Daarmee is het risico voor de gemeente beperkt. Financieel gezien beschikt het Sportbedrijf heeft een goede solvabiliteit en liquiditeit en voldoende weerstandsvermogen..				
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				In 2020 heeft het Sportbedrijf haar merjarenplan tot aan 2024 uitgebracht. Met de gemeente Rotterdam als opdrachtgever zijn de prestatieafspraken vastgesteld. Deze worden in de opvolgende jaren verder uitgewerkt. In 2023 zal nadere invulling gegeven worden aan een concrete groeistrategie voor het Sportbedrijf.				
Financiële gegevens				Jaarrekening 2021		Begroting 2022		Begroting 2023*
* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad								
Boekwaarde				6.551		6.551		6.551
Netto resultaat:				1.126		200		200
Eigen vermogen per 31/12:				9.238		7.500		7.500
Vreemd vermogen per 31/12:				12.837		10.800		10.800

SSC FLEX B.V.	Overhead	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
			beëindigen	SSC FLEX B.V.	Overhead	Vennootschap	Te beëindigen
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				SSC Flex wordt door de gemeente ingezet voor het realiseren van haar doelstellingen richting een meer flexibele personele inrichting van haar organisatie. SSC Flex verzorgt via payrolling en inhuur de inzet van flexibele arbeidskrachten voor (tijdelijke) piekwerkzaamheden en projecten.			

Bestuurlijk belang: Sinds begin 2021 bestaat de statutaire directie (het bestuur) niet meer uit ambtenaren van de gemeente maar, conform het vigerende beleidskader, uit twee externe en onafhankelijke directeuren. Het college van B&W behartigt het aandeelhoudersbelang in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.

Financieel belang: De boekwaarde bij de gemeente van het belang van 100 procent in SSC Flex bedraagt € 36.000.

Risico-inschatting SSC Flex is haar werkzaamheden aan het afbouwen, tegelijkertijd moet de administratie en (BBV, art. 11 eerste dienstverlening op peil blijven totdat het laatste contract is afgelopen. Dit vergt continue aandacht van de lid, sub b) directie. Op basis van meerjarenbegroting 2022 - 2025 blijkt het eigen vermogen voldoende om de vereffening van de vennootschap te realiseren.

Ontwikkelingen en In 2023 zal verdere afbouw van de activiteiten plaatsvinden waarbij de overgang van medewerkers naar beleidsdoelen voor andere werkgevers zorgvuldig plaatsvindt. Op basis van arbeidsrechtelijke bepalingen is de planning dat 2023: de overgang van medewerkers in 2025 afgerond is.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
* Begroting 2023			
niet beschikbaar -			
begroting 2022 als leidraad			
Boekwaarde	36	36	36
Netto resultaat:	4.681	370	-760
Eigen vermogen per 31/12:	10.819	6.508	5.378
Vreemd vermogen per 31/12:	7.105	550	250

StadshavensOntwikkelingsFonds	Economische	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
voor Innovatie & Economie C.V.	ontwikkeling		continueren	StadshavensOntwikkelingsFonds	Economische ontwikkeling	Vennootschap	Te continueren
				voor Innovatie & Economie C.V.			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							Rotterdam
Publiek belang: Bijdragen aan een duurzame gebiedsontwikkeling van het Stadshavensgebied, met de structuurvisie als grondslag. Gezien het karakter van het fonds en in het licht van de Europese betrokkenheid zullen de projecten aantoonbaar maatschappelijke effecten genereren.							
Bestuurlijk belang: De gemeente heeft zeggenschap binnen de Commanditaire Vennootschap uit hoofde van de gesloten samenwerkingsovereenkomst en heeft zeggenschap door zittingname in het toezichthoudende Investeringscomité.							
Financieel belang: De gemeente heeft een bijdrage (inbrengverplichting) verstrekt van € 2,3 mln ten behoeve van de fondsactiviteiten. Dit is gerealiseerd door de rijkssubsidie van Nota Ruimte - gelabeld voor Stadshavens - in te zetten als cofinanciering voor de Europese middelen.							

Ontwikkelingen en beleidsdoelen

voor 2023:

SOFIE Energie Regionaal: verkennen van heroriëntatie regionale energietransitie voor infrastructuur en vraagzijde (warmtenetten) en zoek aansluiting bij KVV- en/of mogelijk een extra luik vanuit JTF voor Groot Rijnmond.

SOFIE Energie GTI: doorgaan op ingeslagen weg. SOFIE Energie GTI past goed binnen kader KVV-3. Maar, hou tegelijkertijd oog voor ontwikkeling in andere fondsen en subsidies, zoals Nationaal Warmtefonds en Energietransitiefonds Rotterdam.

SOFIE Vestiging: terug naar de oorsprong van het fonds, namelijk: een gebiedsontwikkelingsfonds. Zoek daarbij aansluiting of bij specifieke GTI-gebieden (Stadshavens, Bospolder, NPRZ) of Rotterdam-breed en richt je als SOFIE-fonds op individuele projecten die een aantoonbare bijdrage leveren op het gebied van sociale, economische en ecologische/duurzame ontwikkeling, cultureel erfgoed, toerisme en veiligheid. In de praktijk richt het fonds zich dan specifiek op (her-)ontwikkeling van gebouwen en gebieden die bijdragen aan het vestigingsklimaat en leefbaarheid in de stad. Denk bijvoorbeeld aan projecten, zoals: herontwikkeling Zuiderziekenhuis, Keilepand, activiteiten van SWR op Rotterdam Zuid, maar ook de ontwikkeling van (tijdelijke) woonruimte.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Boekwaarde	0	0	0
Netto resultaat:	-94	-531	-549
Eigen vermogen per 31/12:	11.274	17.501	17.667
Vreemd vermogen per 31/12:	449	0	3.134

Pagina 674 van 803

inschatting				met name gericht op de bezettingsgraden van het onroerend goed, solvabiliteit, kwaliteit van			
(BBV, art. 11				restauratieprojecten en regelgeving. De directie is van mening dat genoemde risico's in voldoende mate			
eerste lid, sub b)				worden beheerst. Deze risico's worden ook elk kwartaal door de raad van commissarissen gemonitord. De			
				solvabiliteit heeft als streven 60% en dient niet onder 50% te geraken. De solvabiliteit bedroeg aan het eind			
				van 2021 meer dan 60%.			
Ontwikkelingen				Stadsherstel zal in 2023 onder andere verder werken aan volgende fases van de ontwikkeling van het			
en				voormalige Heinekenkantoor aan de Crooswijksesingel 50.			
beleidsdoelen							
voor 2023:							
Financiële				Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)		Begroting 2022 (geactualiseerd)	
gegevens						Begroting 2023	
* Begroting							
2023 niet							
beschikbaar -							
begroting 2022							
als							
leidraad							
Boekwaarde				1.547		1.547	
Netto resultaat:				478		470	
Eigen vermogen				18.468		18.500	
per 31/12:							
Vreemd				11.976		12.000	
vermogen per							
31/12:							
Stedin Holding N.V.				Treasury		Vennootschap	
Te							
continueren							
Verbonden partij				Taakveld		Soort	
Stedin Holding N.V.				Treasury		Vennootschap	
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:						Rotterdam	
Publiek belang:				Het bezit is voortgekomen uit de fusie van het voormalig Rotterdamse Gemeentelijk Energie			
				Bedrijf (GEB, opgericht 1879). met energie- en netwerkbedrijven van andere (omliggende) gemeenten.			
				Het publiek belang is dat Stedin zorg draagt voor het aanleggen, beheren en onderhouden van de gas-			
				en elektriciteitsnetten. Ook minimaliseert Stedin de uitval of onderbreking van de gas- en			
						elektriciteitstoevoer.	
Bestuurlijk belang:				Vertegenwoordiging in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en voorzitterschap van de			
						Aandeelhouderscommissie van Stedin	
Financieel belang:				De gemeente Rotterdam bezit 1.575.145 aandelen met elk een nominale waarde van 100 euro.			
				Daarnaast heeft de gemeente Rotterdam 131.852 cumulatief preferente aandelen met elk een nominale			
				waarde van 100 euro. Het aandeelhoudersbelang van de gemeente Rotterdam is 31,69%.			

Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)

De boekwaarde van Stedin op de financiële balans van de gemeente is €63,9 mln. Het risico op waardevermindering (afboeking) van de gemeentelijke boekwaarde is nihil. Reden hiertoe is dat de reële marktwaarde van Stedin hoger is dan de gemeentelijke boekwaarde. Daarnaast kent Stedin een degelijke financiële- en vermogenspositie, hetgeen een afboeking niet waarschijnlijk maakt. Hetgeen wordt ondersteunt door de meest recente prognoses van de vennootschap en de externe validatie die daarop heeft plaatsgevonden.

Een risico voor de gemeente treedt op wanneer Stedin gegeven haar vermogenspositie of tegenvallende resultaten een lager dividend uitkeert dan in de begroting van de gemeente is opgenomen.

O.b.v. de huidige prognoses t.a.v. het netto resultaat van Stedin en de behoedzame raming van de gemeente is de totale gemeentelijke dividendraming recentelijk neerwaarts bijgesteld.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:

Stedin - Algemeen

De activiteiten van Stedin worden voor een belangrijk deel bepaald en begrensd door de regulering van de wettelijke taken zoals vastgelegd in de Elektriciteits- en Gaswet.

Dit betekent dat Stedin ook in 2023 haar kerntaken zal blijven uitvoeren zoals de aanleg, het onderhoud en beheer van gas- en elektriciteitsnetten. Stedin investeert volgend jaar circa € 800 mln. In Rotterdam investeert Stedin vooral in het havengebied, waaronder Europoort en de Maasvlakte 1 en 2 waarbij het vooral gaat om het vergroten van de netcapaciteit. Verder zal Stedin blijven inzetten op het beperken van de uitvalduur van gas en elektriciteit, o.a. door onverminderd en gericht te investeren en nog meer in te zetten op data en digitalisering om het inzicht op potentiële knelpunten te vergroten.

Stedin – Lange termijn financiering a.g.v. investeringen energietransitie

In 2021 hebben de 44 aandeelhouders van Stedin, waaronder Rotterdam in totaal € 200 mln aan kapitaal verstrekt om het vermogen van Stedin te versterken zodat Stedin kan blijven investeren in een toekomstbestendig energienet. Dit was een oplossing voor de relatief korte termijn. In verband met de energietransitie moet Stedin de komende jaren fors meer investeren in het energienet. Om deze investeringen te kunnen blijven doen, heeft Stedin aangegeven tot aan 2031 circa €1,8 mld aanvullend, eigen vermogen nodig te hebben. De bestaande aandeelhouders, waaronder Rotterdam, zijn niet solitair in staat om dit op te lossen. Daarom is Stedin, met de bestaande aandeelhouders, met het Rijk en niet-aandeelhoudende provincies en gemeenten in het verzorgingsgebied in gesprek om tot een oplossing voor vermogensversterking te komen. De gesprekken met het Rijk vinden plaats in gezamenlijkheid met de andere regionale netbeheerders Alliander en Enexis en diens aandeelhoudersvertegenwoordigingen.

Alle regionale netbeheerders kennen namelijk gelijksoortige problematiek.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022* (geactualiseerd)	Begroting 2023*/**
* Stedin Groep geeft geen prospectieve informatie vrij. De ramingen zijn derhalve schattingen van de gemeente			

Rotterdam.

** Exclusief

eventuele

aanvullende

vermogensstorting

Boekwaarde	63.916	63.916	63.916
Netto resultaat:	21.000	0	30.000
Eigen vermogen per 31/12:	3.270.000	3.525.000	3.280.000
Vreemd vermogen per 31/12:	4.912.000	5.100.000	5.750.000

Stadion Feijenoord	Vennootschap	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
		continueren	Stadion Feijenoord		Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens						
Vestigingsplaats:			Rotterdam			
Publiek belang:			Het aandeelhouderschap is ontstaan vanuit de conversie van een achtergestelde lening uit 1994 ten behoeve van de renovatie van De Kuip. Het (nieuwe) stadion speelt een belangrijke rol in de voorgenomen gebiedsontwikkeling in Feyenoord. Daarnaast is het voor Rotterdam belangrijk om een multifunctionele evenementenlocatie in de stad te hebben.			
Bestuurlijk belang:			De gemeente heeft als houder van één aandeel in beperkte mate zeggenschap in de aandeelhoudersvergadering (0,02%).			
Financieel belang:			Aan het preferente aandeel van de gemeente is een agioreserve van € 7,9 mln verbonden.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)			Gegeven de recente ontwikkelingen rondom de realisatie van Feyenoord City en daarbij het nieuwe Stadion Feijenoord, staat het proces vanuit de gemeentelijke zijde stil. Het Stadion komt later in 2022 met een nieuw voorstel hoe verder te gaan in dit dossier.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:			Afhankelijk van de voorstellen van het Stadion wordt gezien welke acties rondom een mogelijke vernieuwing van het Stadion mogelijk zijn.			
Financiële gegevens				Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023*
Stadion Feijenoord werkt met een gebroken boekjaar van 1-7 tot en met 30-6.						
*Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad						
Boekwaarde	7.941	13.391	13.391			

Netto resultaat:	-3.327	-2.000	-2.000
Eigen vermogen per 31/12:	-17.542	-6.064	-6.064
Vreemd vermogen per 31/12:	32.569	70.000	70.000

Swanbridge Capital B.V.	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden	Taakveld	Soort	Status
			continueren	partij			
				Swanbridge Capital B.V.	Treasury	Vennootschap	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				De gemeente hecht aan het innovatieklimaat in de stad, in het bijzonder rond de medische zorg. De gemeente ondersteunt de Life Science- sector door voldoende investeringskapitaal beschikbaar te stellen voor start-ups in een vroege fase van productontwikkeling, via Swanbridge Capital levert de gemeente hier zijn bijdrage aan.			
Bestuurlijk belang:				Vertegenwoordiging van het college van B en W in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders en het benoemingsrecht van één lid van de Investor Board.			
Financieel belang:				Het totale gemeentelijke commitment bedraagt € 1 mln; met dit bedrag bezit de gemeente 24,69% van de aandelen.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				Dit investeringsfonds participeert in jonge, innovatieve bedrijven. Dit zijn zeer risicovolle investeringen en bij succes van één of enkele van deze investeringen zijn de opbrengsten navenant. Door via een investeringsfonds samen met andere partijen in meerdere bedrijven te investeren worden de risico's gedeeld. De gemeente heeft €1 mln. aan kapitaal toegezegd aan dit fonds. Wanneer de waardeontwikkeling van de participaties tegenvalt, zal de gemeente op deze investering moeten afwaarderen. De verkoop van de participaties kan ook leiden tot een baat wanneer de verkoopopbrengst de boekwaarde overstijgt.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				In 2021 heeft het fonds zijn investeringsfase afgesloten en vanaf 2022 zijn er daarom geen nieuwe participaties meer gedaan. De nog beschikbare middelen zullen de komende jaren gebruikt worden voor vervolginvesteringen in de bestaande participaties om deze klaar voor verkoop te maken.			
Financiële gegevens				Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)		Begroting 2022	Begroting 2023
Boekwaarde				600		700	750
Netto resultaat:				-125		-120	-120
Eigen vermogen per 31/12:				671		750	750
Vreemd vermogen per 31/12:				1311		1400	1400

Warmtebedrijf Holding B.V.	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden	Taakveld	Soort	Status

Warmtebedrijf Holding B.V.	Treasury	Vennootschap	Te	Verbonden	Taakveld	Soort	Status

beëindigen	partij		
	Warmtebedrijf Holding B.V.	Treasury	Vennootschap Te beëindigen
Algemene gegevens			
	Vestigingsplaats:	Rotterdam	
	Publiek belang:	De gemeente heeft het Warmtebedrijf opgericht om industriële restwarmte te kunnen benutten voor de verwarming van woningen en bedrijfspanden in de gemeente Rotterdam. De restwarmte wordt afgenomen van de afvalverbrandingsinstallatie (AVI) Rozenburg. In het verleden werd deze restwarmte niet benut. Het publieke belang betreft een meer duurzame energiebenutting door levering van restwarmte aan eindgebruikers in de stad. De warmtelevering komt in de plaats van verbruik van fossiele brandstoffen voor verwarming en warm water. Daarmee verbetert bijvoorbeeld ook de luchtkwaliteit, omdat de uitstoot van schadelijke stoffen navenant daalt. Dit zijn allemaal stappen richting een schone stad.	
	Bestuurlijk belang:	College van B en W is vertegenwoordigd in de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.	
	Financieel belang:	De gemeente Rotterdam heeft een belang van 97,5% in het WbR. De gemeente heeft daarnaast ook een vordering op WBR. Deze vordering is ontstaan door aflossing van een lening bij BNG onder de borg.	
	Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	In 2022 heeft de Rotterdamse raad besloten WBR te verkopen - hierdoor wordt de gemeentelijke relatie met WBR verbroken. Op het moment vinden de onderhandelingen met de kopende partij plaats - voorzien wordt dat WBR voor eind 2022 volledig is verkocht, waarbij de Gemeente Rotterdam al haar aandelen overdraagt aan de kopende partij en ook, na financiële afwikkeling, afstand doet van haar regresvordering.	
	Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	I.v.m. de verkoop van WbR zijn er geen ontwikkelingen/beleidsdoelen vanuit het WbR geformuleerd - WbR wordt immers overgenomen door de kopende partij. Wel heeft de gemeente Rotterdam met de kopende partij afspraken gemaakt over het publieke belang, wat eerst geborgd werd door aandeelhouderschap in WbR, zodat deze geborgd blijven zelfs na verkoop van WbR.	
	Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022
			Begroting 2023
	Boekwaarde	40.853	nvt
	Netto resultaat:	-17.786	nvt
	Eigen vermogen per 31/12:	8.413	nvt
	Vreemd vermogen per 31/12:	126.652	nvt

Vennootschappen kennen verschillende vormen: een besloten, naamloze of commanditaire vennootschap. Als de gemeente aandelen in een vennootschap heeft, neemt de gemeente op die manier deel in het aandelenkapitaal. Een dergelijk financieel belang met een derde rechtspersoon is pas een verbonden partij als de gemeente tevens

een bestuurlijk belang heeft. Dit kan door een vertegenwoordiging in het bestuur of de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, het hebben van stemrecht en zo meer.

In de tabel hierboven wordt nadere informatie gegeven voor de vennootschappen waarin de gemeente Rotterdam een aandeelhouderschap kent. De tabel biedt per vennootschap inzicht in de naam, vestigingsplaats, en in de publieke, bestuurlijke en financiële belangen. Conform artikel 15 van het BBV biedt de tabel daarnaast inzicht in de ontwikkeling van de boekwaarden, het eigen en vreemd vermogen en het nettoresultaat.

Hieronder wordt een korte uiteenzetting gegeven over de:

1. Te continueren gemeentelijke deelname in vennootschappen, inclusief indicatieve dividend raming;
2. Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten vennootschappen of nieuwe deelname in bestaande vennootschappen;
3. Te beëindigen gemeentelijke deelname in vennootschappen.

Te continueren gemeentelijke deelname in vennootschappen, inclusief indicatieve dividend raming

De gemeente is aandeelhouder in 23 vennootschappen, waarbij 1 vennootschap in oprichting is en wenst daarnaast haar deelname in 16 vennootschappen te continueren en in 6 vennootschappen te beëindigen (zie de paragraaf over de te beëindigen vennootschappen). Daarbij is de verwachting dat de gemeente Rotterdam de verkoop van deelneming Warmtebedrijf eind 2022 afrond, waardoor het totaal van vennootschappen waar de gemeente Rotterdam aandeelhouder in is gedurende 2023 op 22 uitkomt.

De vennootschappen Bank Nederlandse Gemeenten Bank NV (BNG Bank), Gemeenschappelijk Bezit Evides BV, Havenbedrijf Rotterdam NV, Sportbedrijf Rotterdam, Stedin Groep NV en de Royal Schiphol Group NV zijn enkele verbonden partijen die bij een positief nettoresultaat een deel van de winst als dividend uitkeren aan de gemeente als aandeelhouder. Dat deel hangt af van de pay-outratio: de procentueel aan aandeelhouders uitgekeerde winst. De geraamde dividendopbrengst voor 2023 van bovengenoemde is afgerond €89 mln. Daarbij wordt opgemerkt dat de dividendbaten ten opzichte van de jaren voor COVID-19 lager zijn, gegeven de negatieve impact die de pandemie heeft op de winsten van de gemeentelijke deelnemingen.

Onderstaande tabel laat zien wat de verwachte dividend uitkering aan de gemeente als aandeelhouder is in 2023 en 2024 van alle deelnemingen die in het beheer zijn van de gemeente Rotterdam. Hierbij wordt opgemerkt dat dit eigen schattingen zijn van de gemeente, gebaseerd op de beschikbare informatie die ontvangen is door de gemeente. De bedragen betreffen geen definitieve dividend uitkeren die reeds is afgesproken met de vennootschappen in kwestie.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten vennootschappen of een nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande vennootschappen

De gemeente is betrokken bij de nadere invulling en inrichting van de vennootschap ICOS Cleantech Earlystage Fund III B.V.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in vennootschappen

De gemeente heeft besloten om de deelname in 6 vennootschappen te beëindigen door als aandeelhouder uit te treden, de verbonden partij te verkopen of te liquideren. Dat zijn: Glazen Maas Exploitatie B.V. & Glazen Maas Infrastructuur B.V., ROM-D Beheer N.V., ROM-D Kil III C.V., SSC Flex B.V., en Warmtebedrijf Holding B.V.

- Verwacht is dat het Warmtebedrijf eind 2022 is afgestoten, waardoor het totaal van deelnemingen waarbij de gemeente voornemens is de relatie te beëindigen in 2023 op 5 uitkomt.

Relevant om te vermelden is dat de gemeente bij de beëindiging van deelnemingen afhankelijk is van derden waaronder de deelneming zelf, maar bijvoorbeeld ook besluitvorming bij andere aandeelhouders of in geval van het liquideren van deelnemingen ook de opstelling van bestaande crediteuren en debiteuren of de belastingdienst. In de lijst van verbonden partijen van deze paragraaf is een nadere toelichting opgenomen over de status van de beëindiging van de gemeentelijke deelname in voornoemde verbonden partijen.

Overzicht indicatief dividend 2023-2024 zoals ingeschat door de gemeente (x1.000)

Stichtingen

Verbonden	Taakveld	Soort	Status
partij			
Stichting	Onderwijs	Stichting	Te
Bestuur	en	continueren	
openbaar	leerlingzaken		
onderwijs			
Rotterdam			
Verbonden partij			
Taakveld			
Soort			
Status			
Stichting Bestuur			
Onderwijs en leerlingzaken			
Stichting			
Te continueren			
openbaar onderwijs			
Rotterdam			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			
Rotterdam			
Publiek belang:			
Goede uitvoering en spreiding van het openbaar onderwijs in Rotterdam.			
Bestuurlijk belang:			
De gemeenteraad is toezichthouder van de stichting BOOR. De gemeenteraad keurt de strategische beleidskoers, de begroting en de jaarrekening goed. Daarnaast benoemt zij de leden van het college van bestuur, waarvan specifiek de voorzitter in functie.			
Financieel belang:			
n.v.t.			
Risico-inschatting			
n.v.t.			
(BBV, art. 11 eerste lid, sub b)			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor			
n.v.t.			

2023:

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	2.148	-2.555	3.878
Eigen vermogen per 31/12:	46.812	32.419	36.243
Vreemd vermogen per 31/12:	87.763	99.986	92.689

Stichting	Media	Stichting	Te	Verbonden	Taakveld	Soort	Status
Bibliotheek			continueren	partij			
Rotterdam				Stichting	Media	Stichting	Te continueren
				Bibliotheek			
				Rotterdam			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:		Gezien de verantwoordelijkheid van de gemeente voor de openbare bibliotheek, en de nauwe verwevenheid tussen bibliotheekwerk en democratie, is gekozen voor een constructie als verbonden partij.					
Bestuurlijk belang:		Statutaire bevoegdheden als aangesloten instelling.					
Financieel belang:		De inbrengwaarde van de activa (collectie, inventaris).					
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Bibliotheek Rotterdam kampt niet met actuele risico's. Bibliotheek Rotterdam heeft in 2020 en 2021 last gehad van de COVID-maatregelen, dat is een niet beïnvloedbaar risico dat ook in de nabije toekomst actueel blijft. Voor de langere termijn zijn er risico's in de vorm van een teruglopend aantal betalende leden en de mogelijkheid van een lager subsidieniveau. Bibliotheek Rotterdam heeft voor het genereren van eigen inkomsten een contributiemodel, volwassen leden betalen een contributie voor lidmaatschap van de bibliotheek (leden <18 zijn gratis lid). Landelijk staat dit model onder druk, door het teruglopen van het aantal betalende leden. COVID heeft de uitstroom van betalende leden versneld. De bibliotheek merkt dat het bezoek aan de bibliotheek nog niet op het niveau is van voor de coronapandemie.						
	Naast een terugloop van eigen inkomsten is de terugloop van subsidie een risico voor Bibliotheek Rotterdam. Het grootste deel van de inkomsten van de bibliotheek is afkomstig van subsidies. Zowel een terugloop in subsidieniveau als een ontoereikende indexatie leidt tot een risico in het op niveau houden van de aanwezigheid in de stad en de kwaliteit van de dienstverlening. Omdat Bibliotheek Rotterdam nu en in de toekomst in toenemende mate afhankelijk is van de samenwerkingen met diverse partners in de stad, geldt een terugloop in subsidie bij partners ook als risico, die het behalen van de doelstellingen van Bibliotheek Rotterdam kunnen belemmeren. Het risico van niet kunnen realiseren van binding en behoud van partners als gevolg van fluctuerende subsidieniveaus, wordt sterk gemonitord door Bibliotheek Rotterdam.						
	De huidige arbeidsmarkt levert een aanvullend risico op voor Bibliotheek Rotterdam. De transitie van Bibliotheek Rotterdam naar een moderne bibliotheek vergt personeel met andere kennis en vaardigheden dan onder de oude organisatie. De huidige krappe arbeidsmarkt maakt het moeilijk om voldoende personeel (en vrijwilligers) te vinden die passen bij de nieuwe dienstverlening.						

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: Bibliotheek Rotterdam biedt een laagdrempelig en toegankelijk netwerk aan bibliotheekvestigingen, met een aanbod dat is afgestemd op de samenstelling en behoeften van het gebied. De bibliotheek vormt een hoeksteen in het oplossen van sociaal-maatschappelijke problemen waar Rotterdam mee kampt. In het bijzonder het terugdringen van laaggeletterdheid, het ontwikkelen van (digitale) basisvaardigheden en het voorkomen van eenzaamheid (in het bijzonder onder ouderen). De programmering van de bibliotheek is afgestemd op deze uitdagingen.

Januari 2021 betekende voor de bibliotheek de aftrap van een nieuwe beleidsplanperiode van het, door het College vastgestelde, Meerjarenbeleid 2021-2024 (MJB 2021 – 2024) en de daarbij behorende beleidsdoelen. Echter, de coronapandemie heeft verstrekende gevolgen (gehad) voor de dienstverlening van de bibliotheek op verschillende gebieden: denk aan openingstijden, collectiegebruik en cultureel en educatief aanbod op het gebied van lezen, informatie, digi- en taalvaardigheid, kunst en cultuur en ontmoeting en debat. Voor 2023 wil de bibliotheek qua dienstverlening en qua bezoekersaantallen weer terug zijn op het niveau van voor de corona pandemie. Van belang hierbij blijft tevens de samenwerking met de partners in de stad, waaronder maatschappelijke partijen, welzijnspartijen, scholen en onderwijsinstellingen. In 2023 verwacht de bibliotheek, afhankelijk van de ontwikkelingen van de pandemie, de koers van het MJB 2021 te hervatten en hierin de lessen uit de Covid-periode mee te nemen.

Ten aanzien van de Centrale Bibliotheek aan de Hoogstraat, heeft de gemeenteraad op 26 november 2020 besloten het traject tot een Voorlopig Ontwerp voort te zetten. In 2021 is gestart met de selectie van een ontwerpteam. 5 teams mochten een schetsontwerp maken, waaruit in juni 2022 een winnend schetsontwerp is gekozen. Het ontwerpteam werkt het schetsontwerp uit tot een voorlopig ontwerp dat medio 2023 gereed is. Ook wordt in dezelfde periode de tijdelijke huisvesting in de Librijsteeg verder uitgewerkt.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	1.084	-2	-80
Eigen vermogen per 31/12:	9.384	8.307	9.261
Vreemd vermogen per 31/12:	6.095	5.617	6.222

Stichting	Openbaar	Stichting	Te	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Natuurstad	groen en (openlucht) recreatie		continueren	Stichting Natuurstad	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Stichting	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:		Het bevorderen van kennis en waardering voor natuur en milieu in Rotterdam onder meer door de exploitatie van kinderboerderijen en educatieve tuinen en het aanbieden van lesprogramma's over natuur, milieu en duurzaamheid.					
Bestuurlijk belang:		Benoeming van alle leden van de raad van toezicht, benoemingsrecht voor de directeur, informatierecht voor alle benodigde informatie					
Financieel belang:		Kapitaalstorting van € 340.000 en jaarlijkse subsidie van € 9,4 mln.					
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)		Natuurstad biedt een laagdrempelig aanbod aan educatie, recreatie en participatie op het gebied van natuur en milieu. De activiteiten zijn tot nu toe vooral gericht op kinderen. Het gaat om instandhouding van 8 kinderboerderijen en lessen natuureducatie voor kinderen in de leeftijd van basisonderwijs. In 2023 zet Natuurstad haar beleid door qua vernieuwing van de producten en met de bijbehorende					

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: Natuurstad zet in op de personele ontwikkeling van de medewerkers, een gezonde financiële situatie en een sterke relatie met de gemeente. Natuurstad ziet risico's in hogere kostenstijgingen gegeven de externe ontwikkelingen qua o.a. energieprijzen.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023*
* Begroting 2023 niet beschikbaar - begroting 2022 als leidraad			
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	1.137	1.387	1.387
Vreemd vermogen per 31/12:	2.239	1.976	1.976

Stichting Zuid-Holland bereikbaar	Mobiliteit	Stichting	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Stichting Zuid-Holland bereikbaar	Mobiliteit	Stichting	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				Het publiek belang is gelegen in het kunnen uitvoeren van een gezamenlijk programma van mobiliteitsmaatregelen ter verbetering van de bereikbaarheid en ter bevordering van duurzame gedragsverandering in de regio op de korte termijn. In dit programma worden deel- en gezamenlijk belangen van de moederorganisaties geïntegreerd. Via de stichting kunnen aanbestedingen worden gedaan ter uitvoering van dit programma.			
Bestuurlijk belang:				De wethouder Handhaving, Buitenruimte en Mobiliteit is lid van de stuurgroep, die de jaarplannen, met daarin de strategische doelen, en de begroting vaststelt. De stichting kent een Raad van Toezicht, de leden waarvan door de stuurgroep zijn benoemd.			
Financieel belang:				De gemeente betaalt een vaste jaarlijkse exploitatiebijdrage van € 272.000. Daarnaast kan de gemeente werkbudgetten, aanbestedingen en projecten mede-bekostigen op basis van het jaarplan.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				Door de directe aansturing vanuit de stuurgroep heeft de stichtingsbestuurder een strikt mandaat, dat met waarborgen is omkleed, zodat er geen bijzondere financiële risico's voor de moedersorganisaties zijn.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:				Gezamenlijke ambitie is om de beheer- en onderhoudsopgave en inzet op structurele gedragsverandering en mobiliteitstransitie te integreren. De aanpak moet voorzien in een nog betere (meer samenhangende) programmering en			

planning van werkzaamheden van verschillende infrabeheerders en stimulering van structurele gedragsverandering.

Onder een gezamenlijke bereikbaarheidsaanpak Zuid-Holland wordt een aanpak verstaan:

- waarin de voornaamste infrabeheerders en hun opdrachtgevers in Zuid-Holland samen met grote bedrijven, vervoerders, brancheorganisaties, belangenverenigingen en lokale overheden effectief en efficiënt samenwerken,
- die de bereikbaarheid in Zuid-Holland waarborgt en bijdraagt aan de structurele mobiliteitstransitie, met aandacht voor leefbaarheid, economisch vestigingsklimaat, veiligheid en duurzaamheid,
- met een samenhangende programmering en planning van beheer-, onderhouds- en nieuwbouwwerkzaamheden, inzet van structurele investeringen in (kwaliteit van) alternatieven en toepassing van verkeers- en mobiliteitsmanagement.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
*Stichting Zuid-Holland Bereikbaar (ZHB) heeft geen winstoogmerk - eventueel batig saldo vloeit jaarlijks terug naar partners. Feitelijk is het resultaat nihil. Vanuit deze beschikt ZHB ook niet over een eigen vermogen. De financiering van ZHB bestaat uit exploitatie-, werk- en projectbudgetten afkomstig van de samenwerkingspartners; er is geen sprake van vreemd vermogen.			
Netto resultaat:	N.v.t.	*	*
Eigen vermogen per 31/12:	N.v.t.	*	*
Vreemd vermogen per 31/12:	N.v.t.	*	*

Een verbonden partij kan een stichting zijn. Stichtingen waarin de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft, of waartoe het College expliciet besloten vallen onder de term verbonden partij. Dit geldt alleen als er *geen* sprake is van een subsidierelatie. Als de gemeente een stichting in overwegende mate subsidie geeft, valt die stichting onder 'gesubsidieerde instellingen' en is het geen verbonden partij.

In 2022 kent de gemeente Rotterdam 4 stichtingen die zich classificeren als verbonden partij. Al deze stichtingen worden in 2023 gecontinueerd.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten stichtingen of nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande stichtingen

Geen.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in stichtingen

Geen.

Verenigingen

Verbonden	Taakveld	Soort	Status
partij			
Wigo4It C.	Inkomensregelingen	Vereniging	Te
V.		continueren	
Verbonden partij			
Taakveld			
Soort			
Status			
Wigo4It C.V.			
Inkomensregelingen			
Vereniging			
Te continueren			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			
Den Haag			
Publiek belang:			
Zonder winstoogmerk de ICT-functie voor de sociale diensten van de G4 verzorgen. De afgelopen jaren hebben de diensten de overstap gemaakt naar dezelfde ICT-systemen voor de gemeentelijke taken rond 'werk' en 'inkomen'. Wigo4It beheert deze systemen en ontwikkelt ze door.			
Bestuurlijk belang:			
Vertegenwoordiging door het college van B en W (vakwethouder) in de algemene deelnemersvergadering. Het bestuur heeft een externe adviesraad ingesteld om de visie en aanpak van Wigo4It te kunnen spiegelen aan de kennis en ervaring van deskundigen en managers van binnen en buiten de overheid.			
Financieel belang:			
In het deelnemersconvenant staat dat elke deelnemer € 25.000 in het eigen vermogen van de Coöperatie Wigo4It U.A. stort. Daarnaast is er een jaarlijkse bijdrage. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam is in 2021 € 9,8 mln.			
Risico-inschatting			
Indien van toepassing, worden risico's afgedekt door het vormen van een voorziening binnen de corporatie.			
(BBV, art. 11 eerste lid, sub b)			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:			
De organisatie wordt aangepast naar een Fit For Purpose organisatie			
Financiële gegevens			
Jaarrekening 2021			
Begroting 2022 (geactualiseerd)			
Begroting 2023			
Netto resultaat:			
322			
-3.078			
-2.900			
Eigen vermogen			
9.986			
5.200			
2.100			
per 31/12:			
Vreemd vermogen			
11.931			
12.000			
11.000			
per 31/12:			
Dimpact	Inkomensregelingen	Vereniging	Te
		continueren	
Verbonden partij			
Taakveld			
Soort			
Status			
Dimpact			
Inkomensregelingen			
Vereniging			
Te continueren			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			
Enschede			

Publiek belang: Volgens artikel 2 van de statuten fungeert de coöperatie fungeert als een katalysator voor gestandaardiseerde, integrale gemeentelijke informatievoorziening ten behoeve van de (digitale) dienstverlening en bedrijfsvoering.

Bestuurlijk belang: Stemrecht over onder meer besluiten over de jaarlijkse lidmaatschapsbijdrage, de benoeming van de raad van commissarissen, de begroting en jaarrekening en wijziging van de statuten van de coöperatie.

Financieel belang: Een jaarlijkse lidmaatschapsbijdrage (gering)

Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b) Geen gegevens beschikbaar.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: Geen gegevens beschikbaar.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
<i>* het vastgestelde bedrag van het vreemd vermogen is niet opgenomen in de begroting/het bedrijfsplan 2023</i>			
Netto resultaat:	172	3.450	3.450
Eigen vermogen per 31/12:	2.335	1.840	1.840
Vreemd vermogen per 31/12:	3.218	3.200*	3.200*

Ook een coöperatieve vereniging kan een verbonden partij zijn. Een coöperatieve vereniging heeft als doel in bepaalde materiële behoeften van de leden te voorzien. In tegenstelling tot een gewone vereniging kan een coöperatieve vereniging de aansprakelijkheid van de leden beperken of helemaal uitsluiten.

Zo is de gemeente Rotterdam bijvoorbeeld lid van de vereniging "Wigo4it". Dit is een coöperatie die in dienst van én samen met de 4 grote gemeenten (Amsterdam, Rotterdam, Utrecht en Den Haag) - integrale ICT- oplossingen ontwikkelt voor het aanvragen en verstrekken van uitkeringen, het begeleiden van mensen naar werk en het aanvragen en verstrekken van zorg.

Te continueren gemeentelijke deelname in verenigingen

De gemeente continueert haar deelname in de verenigingen Wigo4it en Dimpact.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten verenigingen of nieuwe gemeentelijke deelname in bestaande verenigingen

Geen.

Te beëindigen gemeentelijke deelname in verenigingen

Geen.

Gemeenschappelijke regelingen

Verbonden	Taakveld	Soort	Status
partij			
GGD	Volksgezondheid	Gemeenschappelijke	Te
Rotterdam-		Regeling	continueren
Rijnmond			
Verbonden	Taakveld	Soort	Status
partij			
GGD Rotterdam-	Volksgezondheid	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
Rijnmond			
Algemene gegevens			
Vestigingsplaats:			Rotterdam
Publiek belang: De lichamelijke gezondheid van de bevolking of van specifieke groepen beschermen en bevorderen, en daarnaast ziekten onder de bevolking voorkomen of vroegtijdig opsporen.			
Bestuurlijk belang: De gemeente Rotterdam heeft één lid en één plaatsvervangend lid in het Algemeen Bestuur.			
Financieel belang: Rotterdam voert deze regeling uit. Uitgaven voor de uitvoering van deze wettelijke taken en inkomsten vanuit regiegemeenten (inwonerbijdragen) zijn onderdeel van de gemeentebegroting. Voor het complete verzorgingsgebied Rotterdam-Rijnmond is het budget in 2023 in totaal € 11,7 mln. € 6 mln komt hiervan voor rekening van de gemeente Rotterdam.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b) De kosten voor corona bestrijding middels de corona organisatie zijn voor rekening van de rijksoverheid. De komst van de coronapandemie in 2020 heeft er echter toe geleid dat het regionale-en nationale krachtenveld rondom publieke gezondheid evenals de rol van de GGD significant is veranderd. Naast de landelijke heroriëntatie, werd duidelijk dat er ook regionale heroriëntatie gewenst is op de taken en positionering van de GGD Rotterdam-Rijnmond. Hiertoe is het strategietraject 'GGD 3.0' doorlopen onder leiding van een kopgroep met verschillende wethouders. Deze toekomstbestendige GGD zal naar verwachting slechts zeer beperkt met rijksmiddelen tot stand kunnen komen. Het rijk zal zoals het er nu naar uit ziet mogelijk alleen beperkt investeren in de versterking van de pandemische paraatheid van GGD-en. Aan de gemeenten in de regio is aangegeven dat de lage inwonersbijdrage voor onze GGD niet matcht met de uitdagingen in deze regio en dat ook slechts de 'basis op orde' houde een extra investering vereist. Ook het rijk zal naar verwachting inzetten op mede financiering door gemeenten. Een eerste doorrekening van het prijskaartje van deze toekomstbestendige GGD is dat de inwonerbijdrage dan een tweemaal zo hoge inwonerbijdrage zou opleveren. Bij begroting 2024 zal gekeken worden wat noodzakelijk is versus wat gemeenten willen betalen. Aan het niet toekomstig bestendig maken zit een inhoudelijk en bestuurlijk risico maar aan het wel toekomstig bestendig maken zit een prijskaartje.			
Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: De begroting 2023 is slechts geïndexeerd conform de brief van de gemeentesecretarissenkring van de regio Rotterdam-Rijnmond en daarnaast zijn twee wijzigingen doorgevoerd. Het gaat daarbij om twee externe ontwikkelingen die onontkoombaar zijn: de inwerkingtreding van de omgevingswet en de inspecties van gastouders. De Omgevingswet die per 1 januari 2023 wordt ingevoerd, verplicht gemeenten "een gezonde leefom-geving te bereiken en in stand te houden". Gezondheid in de Omgevingswet gaat niet alleen over de fysieke milieufactoren. Ook onderwerpen als meer bewegen, gezonde voedselomgeving en ruimte voor maatschappelijke voorzieningen moeten terugkeren in het ruimtelijke beleid. Rekening houden met gezondheidsaspecten bij de (her)inrichting van de fysieke leefomgeving is uiterst belangrijk. Om het toezicht en de handhaving in de gastouderopvang te intensiveren, is structureel 6,4 miljoen euro extra beschikbaar			

gesteld door het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. De extra middelen worden beschikbaar gesteld via de algemene uitkering in het gemeentefonds (niet geoor-merkt). Iedere gemeente ontvangt vanaf 2022 extra middelen om 50% van de gastouderopvanglocaties te kunnen inspecteren in 4,5 uur. Er wordt een verdeling aangehouden voor de taken toezicht en handhaving, respectievelijk 65% en 35%. Het AB heeft in december 2021 het voorstel aangenomen om vanaf 2023 structureel 50% per jaar extra inspecties gastouderopvang uit te voeren en de formatie hiervoor uit te breiden. Dit is verwerkt in de begroting voor 2023. In begroting 2024 zullen vervolgens nieuwe afspraken gemaakt worden omtrent de omvang van het pakket basisproducten dat de GGD Rotterdam-Rijnmond voor alle gemeenten uitvoert.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	nvt	N.v.t.	nvt
Eigen vermogen per 31/12:	nvt	N.v.t.	nvt
Vreemd vermogen per 31/12:	nvt	N.v.t.	nvt

Grondbank	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
RZG Zuidplas				Grondbank	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
				RZG Zuidplas			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							Den Haag
Publiek belang:				Het behartigen van het belang van de gemeente Rotterdam in het ontwikkelingsgebied van de Zuidplas voor wat betreft de ontwikkeling van de woningbouw, bedrijventerreinen en het waarborgen van voldoende hoogwaardige plankwaliteit.			
Bestuurlijk belang:				De gemeente Rotterdam heeft één lid in het Dagelijks Bestuur lid, die tevens tweede vice-voorzitter is en een vervanger. Daarnaast heeft de gemeente Rotterdam twee leden in het Algemeen Bestuur.			
Financieel belang:				De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling en is voor 40% deelnemer. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2020 € 0,9 mln.			
Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)				Op 19 mei 2021 heeft de gemeenteraad van Zuidplas het masterplan voor de ontwikkeling van het Middengebied Zuidplaspolder vastgesteld, na een voorbereiding waarbij de partners waaronder de Grondbank nauw zijn betrokken. Het masterplan omvat voor de ontwikkeling van 8.000 woningen en twee nieuwe bedrijventerreinen in een vernieuwd landschap middenin de Zuidplaspolder.			

Met het masterplan als basis is er op 1 juli 2021 een bestuurlijke overeenkomt gesloten tussen Zuidplas, Provincie Zuid-Holland en de Grondbank waarin afspraken gemaakt zijn over de voorwaarden van de ontwikkeling. Op 1 juli is er ook tussen Zuidplas en de Grondbank een koopovereenkomst afgesloten, waarin afspraken zijn vastgelegd over de verkoop van alle gronden grond van de Grondbank aan Zuidplas. Met de

afspraken in de Bestuurlijke Overeenkomst en de koopovereenkomst wordt voldaan aan de doelstellingen van de Grondbank zoals geformuleerd in haar Gemeenschappelijke Regeling en het Uitname Strategie Kader 2022.

Nu er een koopovereenkomst is overeengekomen ligt de focus van de Grondbank op het beheren van het grondbezit en de daarop aanwezige opstallen totdat deze door Zuidplas worden overgenomen.

In de koopovereenkomst zijn enkele risico's voor de Grondbank opgenomen; de Koopovereenkomst is gesloten onder de opschortende voorwaarden dat de gemeenteraad van Zuidplas op grond van haar budgetrecht instemt en dat de bestemmingen wonen en werken planologisch onherroepelijk worden. De Grondbank heeft met haar accountant besproken dat gezien de geringe omvang de risico's van de Grondbank voortvloeiende uit de overeenkomsten niet in een voorziening zullen worden opgenomen maar in de risicoparagraaf worden geduid.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	De gemeente Zuidplas is bezig met het verder uitwerken van de plannen en de voorbereidingen voor de planologische procedures. Er is gestart met het opstellen van een milieueffectrapportage. Het voorkeursalternatief uit de m.e.r. zal vervolgens de basis vormen voor het planologisch plan. Zuidplas, Provincie Zuid-Holland en de Grondbank hebben het proces gestart om een Deelovereenkomst Mobiliteit met de bestuurlijke partners op te stellen over de invulling en uitvoering van mobiliteitsmaatregelen, zoals afgesproken in de Bestuurlijke Overeenkomst. Besluitvorming hierover dient plaats te vinden voordat het Omgevingsplan door de gemeenteraad van Zuidplas wordt vastgesteld.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	21.515	11.000	-
Eigen vermogen per 31/12:	4.262	-	3.000
Vreemd vermogen per 31/12:	93.025	93.000	95.500

Instandhouding en Beheer DCMR	Milieubeheer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Instandhouding en Beheer DCMR	Milieubeheer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren				
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							Schiedam
Publiek belang: De milieuproblemen in de regio Rijnmond worden aangepakt door intensieve samenwerking tussen betrokken overheden. Rotterdam heeft een groot deel van de uitvoering van de milieutaken neergelegd bij de DCMR Milieudienst Rijnmond. Die geeft bijvoorbeeld milieuvergunningen af, voert controles uit, begeleidt							

bodemsaneringen of laat milieumetingen uitvoeren. De dienst stelt ook milieuexpertise beschikbaar en

adviseert rond het beleid van de gemeente Rotterdam.

Bestuurlijk	De wethouder Milieu zit in Dagelijks Bestuur, de wethouders Milieu en Financiën zitten in het Algemeen
belang:	Bestuur

Financieel	De gemeente Rotterdam draagt jaarlijkse naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling.
belang:	De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2023 € 21,5 mln.

Risico- inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	DCMR kent een systeem van risicomanagement. Voor in beeld zijnde risico's zijn bestemmingsreserves gevormd. Daarnaast wordt een weerstandsvermogen aangehouden van 3% van de gemiddelde opbrengst van drie voorgaande jaren. Mochten er zich risico's voordoen waar niet in voorzien is, en waarvoor ook het weerstandsvermogen ontoereikend is, dan kan Rotterdam uit hoofde van deelname in de gemeenschappelijke regeling voor ca 1/3 worden aangesproken.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	Ook in 2023 ligt de aandacht binnen de organisatie en het werkpakket van de GR DCMR op de vergunningverlenings-, toezichts- en handhavingstaken. Daarnaast ligt de nadruk op de implementatie van de Omgevingswet.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	3.200	4.134	2.900
Vreemd vermogen per 31/12:	10.000	10.700	14.000

Jeugdhulp Rijnmond	Maatwerkdienstverlening	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Jeugdhulp Rijnmond	Maatwerkdienstverlening	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:				Rotterdam			
Publiek belang:				Een kwalitatief goede en efficiënte uitvoering van jeugdhulp in het Rijnmondgebied van de gemeenschappelijke regeling.			
Bestuurlijk belang:				Elke deelnemende gemeente wijst vanuit haar College van B en W een vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur aan, alsmede een plaatsvervanger.			
Financieel belang:				De gemeente draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling en is voor ongeveer 53% deelnemer. De deelnemersbijdrage van de gemeente is in 2023 € 143,6 mln. De gemeenschappelijke regeling Jeugdhulp Rijnmond is een inkoopcombinatie van vijftien gemeenten voor de inzet van jeugdhulp en kent slechts een klein eigen vermogen (ongeveer 1,0%) en geen vreemd vermogen. Ze sluit geen			

financieringen af (schulden/vreemd vermogen). Bij een eventueel tekort dragen de gemeenten naar rato bij en bij een overschot (nettoresultaat) ontvangen zij naar rato. Vanaf 2023 kopen de gemeenten Maassluis, Vlaardingen en Schiedam specialistische jeugdhulp zelf in, hierdoor zal de relatieve bijdrage van de gemeente stijgen.

Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)	Er is een risico op verhoging van de bijdragen van gemeenten, dit betekent dat Rotterdam de bijdrage moet verhogen, als er een naheffing komt.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:	De gemeenten hebben samen een visie op de jeugdhulp: de Regiovisie Nabij en Passend. In regionaal (GRJR-)verband bouwen de gemeenten aan een "jeugdhulp-infrastructuur" die aansluit bij "sterke lokale infrastructuren". Gemeenten zorgen zo dat gezinnen in hun leefomgeving ondersteuning en basishulp kunnen vinden die op elkaar aansluiten. En dat op het juiste moment zo nodig ook persoonsgebonden specialistische hulp komt. Om tot een realistische begroting te komen, met minder tegenvallers achteraf, is ingeschat welke hulp in welke mate beschikbaar moet zijn.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	0	-	-
Vreemd vermogen per 31/12:	N.v.t.	-	-

Metropoolregio	Overhead	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Rotterdam - Den Haag				Metropoolregio	Overhead	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
				Rotterdam - Den Haag			
				Algemene gegevens			
				Vestigingsplaats:			Rotterdam
				Publiek belang:	De samenwerking tussen de gemeenten bevorderen met het oog op het vernieuwen van de economie en het verbeteren van de bereikbaarheid in de metropoolregio Rotterdam Den Haag.		
				Bestuurlijk belang:	Burgemeester en portefeuillehouders Verkeer & Vervoer en Economie & Werkgelegenheid nemen zitting in		Algemeen Bestuur.
				Financieel belang:	De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling voor het onderdeel Economisch Vestigingsklimaat. De overige bijdrage is afkomstig uit Rijksmiddelen (BDU Verkeer en Vervoer). De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2023 € 1,85 mln (2,82 euro per inwoner).		

Risico- inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b)

In 2016 besloot het Algemeen Bestuur van de MRDH om zowel de bestaande als de toekomstige financiering van RET en HTM over te nemen van de gemeenten Rotterdam resp. Den Haag. (hiermee is de balanspositie ultimo 2017 fors uitgebreid met € 891 mln). De hieraan verbonden risico's zijn beperkt, o.a. omdat de MRDH zelf zorg draagt voor de integrale bekostiging van rente en afschrijving van alle door haar goedgekeurde railinvesteringen in het OV. Voor de afdekking van het resterende risico heeft de MRDH een risicoreserve ingesteld.

Ook heeft het algemeen bestuur van de MRDH na zienswijze door de regiogemeenten op 21 december 2017 de Verordening bussenleningen vastgesteld Voor elke verstrekte lening wordt een toereikende risicoreservering opgebouwd als onderdeel van het eigen vermogen van de MRDH.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023:

De begroting 2023 gebruikt de doelstellingen uit de Strategische Agenda MRDH . Samen aan het werk! als strategisch kader. Leidend daarin zijn de ambities:

1) Vernieuwen Economie - digitalisering, verduurzaming van energieopwekking en efficiënt gebruik van productiesystemen, vervoerketens en dienstverlening, hebben grote impact op de economie. Deze ontwikkeling worden benut voor de mainport, de greenport, het hightech cluster en de security delta, voor het creëren van nieuwe economische kansen en werkgelegenheid op alle beroepsniveaus. De MRDH zet zich in om deze economische vernieuwing samen met diverse partners richting te geven en te versnellen.

2) Verbeteren Bereikbaarheid - met de auto zijn de economische toplocaties in 45 minuten bereikbaar. Voor de fiets en het OV ligt dat anders. Als beiden in samenhang worden ontwikkeld, zijn wonen en werk beter met elkaar verbonden.

In de begroting 2023 zijn drie programma's opgenomen waarin de doelstellingen zijn uitgewerkt door het beantwoorden van drie vragen: Wat willen we bereiken? Wat gaan we daarvoor doen? en Wat mag dat kosten? Dat zijn de programma's 1. Exploitatie verkeer en openbaar vervoer, 2. Infrastructuur verkeer en openbaar vervoer en het programma 3. Economisch Vestigingsklimaat.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	2.302	-119	0
Eigen vermogen per 31/12:	32.508	30.180	33.389
Vreemd vermogen per 31/12:	1.435.141	1.380.574	1.351.706

Nieuw-Reijerwaard	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Nieuw-Reijerwaard	Wonen en bouwen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren				
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:						Gemeente Ridderkerk	

Publiek belang: De GR Nieuw Reijerwaard heeft tot doel en als belang het binnen diens rechtsgebied ontwikkelen en realiseren van minimaal 90 hectare bedrijventerrein op de locatie Nieuw Reijerwaard met de daarbij horende ontsluiting en het daarbij horende groen.

Bestuurlijk Beloening twee leden en twee plaatsvervangende leden van het Algemeen Bestuur en het Dagelijks Bestuur. belang:

Financieel De gemeente Rotterdam draagt naar rato risico in deze gemeenschappelijke regeling. belang:

Risico- In de geactualiseerde grondexploitatie 2022 laat de ontwikkeling van de Monte Carlo Analyse een positieve inschatting trend zien: meer winstgevende uitkomsten en minder grote bandbreedte dan in voorgaand jaar door (BBV, art. 11 aanzienlijke gerealiseerde grondverkopen in 2021 en aanbesteding van het grootste civiel technische werk in eerste lid, sub b) het project.

Ontwikkelingen In 2023 zal de IJsselmondse Knoop worden afgerond met de afronding van de fietstunnels. Meerdere en grondverkopen zijn voorzien en de bijbehorende laatste fase van Woonrijpmaken. beleidsdoelen voor 2023:

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	0	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	0	0	0
Vreemd vermogen per 31/12:	133.801	136.720	108.801

Gezamenlijke brandweer voor het haven- en industriegebied van Rotterdam	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
				Gezamenlijke brandweer voor het haven- en industriegebied van Rotterdam	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren

Algemene gegevens
Vestigingsplaats: Rotterdam-Europort

Publiek belang: De Gezamenlijke Brandweer is een samenwerkingsverband tussen bedrijven in het haven- en industriegebied van Rotterdam en de Gemeente Rotterdam. De organisatie verzorgt in dit gebied de brandbestrijding en hulpverlening en heeft daarbij de verplichting tot het instand houden van een bedrijfsbrandweer (Wet veiligheidsregio's) overgenomen van de bedrijven die aangesloten zijn.

Bestuurlijk belang: Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van de gemeente Rotterdam en de bedrijven en wordt voorgezeten door de burgemeester van Rotterdam.

Financieel belang: De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2022 € 10,2 mln.

Risico-inschatting Op basis van de financieel berekende risico's voor 2022 en de jaarrekening 2021 (na (BBV, art. 11 Resultaatbestemming) is de ratio Weerstandsvermogen als volgt: eerste lid, sub b) Beschikbare weerstandscapaciteit = circa € 257.000 => ratio = circa 0,44 Benodigde weerstandscapaciteit = € 578.000

Op basis van de algemeen geldende normeringssystematiek is het weerstandsvermogen voor 2022 van de GB 'ruim onvoldoende'. Oorzaak van deze substantiële daling in de weerstandscapaciteit in 2020 en 2021 zijn de incidentele lasten in relatie tot de FLO-regeling (vroegpensioen), die niet voorzien konden worden in de begrotingen voor deze jaren. Het is de verwachting dat ultimo 2022 de weerstandscapaciteit ten minste weer voldoende is.

Ontwikkelingen en beleidsdoelen voor 2023: - Duurzame oplossing voor financieringsproblematiek (systematiek waarbij lasten aan de private kant over meer 'schouders' verdeeld kunnen worden); - Instemming verkrijgen van alle betrokken partijen op het voorstel 'Generatiepact GB' (gericht op duurzame inzetbaarheid repressieve medewerkers) als alternatief voor de landelijke '20-jaarsregeling'; - Impactanalyse van energietransitie (wat gaat dit betekenen voor materieel, vakbekwaamheid, inzetprocedures etc.); - Beleid ontwikkelen t.a.v. de transitie van fluorhoudend blusschuim naar fluorvrij blusschuim.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022 (geactualiseerd)	Begroting 2023
Netto resultaat:	-946	1.994	0
Eigen vermogen per 31/12:	1.410	3.306	3.206
Vreemd vermogen per 31/12:	28.290	26.260	24.063

Openbaar lichaam	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond				Openbaar lichaam Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond	Crisisbeheersing en brandweer	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							Rotterdam
Publiek belang: Gemeenten zijn op basis van art. 9 van de Wet Veiligheidsregio's verplicht gemeenschappelijke regelingen te treffen om de taken die in deze artikelen staan uit te voeren.							
In de VRR werken de Regionale Brandweer, Geneeskundige Hulpverlening bij Ongevallen en Rampen, Ambulancezorg en de Gemeenschappelijke Meldkamer van politie, brandweer en ambulance intensief samen. Zij bieden professionele hulp en bescherming bij mogelijke risico's en bedreigingen.							

Bestuurlijk De burgemeester van Rotterdam is voorzitter van het Algemeen en Dagelijks Bestuur van de belang: Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond.

Financieel belang: De inwonerbijdrage van de gemeente Rotterdam aan de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond is 57,6% van de totale inwonersbijdragen van de regiogemeenten voor crisisbeheersing en rampenbestrijding. De deelnemersbijdrage van de gemeente is in 2022 € 54,5 mln (excl IOV gelden, DVO+ en FLO € 49,97 mln).

Risico-inschatting In de paragraaf Weerstandsvermogen wordt een netto risico benoemd van € 578.000. Bestaande uit de (BBV, art. 11 risico's: eerste lid, sub b) - personele capaciteit brandweervrijwilligers - spreiding en beschikbaarheid ambulancezorg

Daarnaast vormt de deeltijdregeling brandweervrijwilligers een groot risico, maar wordt ervan uitgegaan dat eventuele kosten voortkomend uit de deeltijdregeling worden gedekt door het Rijk.

Ontwikkelingen Uitvoering geven aan de ontwikkelagenda, waaronder: en beleidsdoelen - investeren in oefencapaciteit en materiaal voor 2023: - doorontwikkeling van de netwerkfunctie van de Veiligheidsregio - de versterking en verduurzaming van de piketorganisatie - het operationeel maken van specialistische teams voor hoogbouw en de vervanging van redvoertuigen met specifieke eisen voor hoogbouw - het voorbereiden op de gevolgen van de klimaatverandering - het anticiperen op de komst van de omgevingswet (van regel- naar risicogericht) - de opbouw van expertise op de energietransitie en het bijscholen van adviseurs op dit gebied - de inrichting van een Multi Intelligence Center (MIC)

Daarnaast wordt een visie op "de optimale opkomstlocatie" voor de ambulancezorg opgesteld, als basis voor de heroriëntatie op opkomstlocaties en postlocaties.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021 (geactualiseerd)	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	-196	-279	562
Eigen vermogen per 31/12:	5.085	11.296	1.634
Vreemd vermogen per 31 /12:	96.225	71.009	105.119

Recreatieschap	Ruimte en wonen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren	Verbonden partij	Taakveld	Soort	Status
Rottemeren				Recreatieschap	Ruimte en wonen	Gemeenschappelijke Regeling	Te continueren
				Rottemeren			
Algemene gegevens							
Vestigingsplaats:							Schiedam

Publiek belang: Het behartigen van het gemeenschappelijk belang van de deelnemers voor wat betreft de ontsluiting, de ontwikkeling, aanleg en het beheer in het kader van de openluchtrecreatie en waar mogelijk het toerisme en van natuur en landschap in het gebied waarvoor de regeling geldt.

Bestuurlijk belang: De gemeente Rotterdam heeft één zetel in het Dagelijks Bestuur en twee zetels in het Algemeen Bestuur. Rotterdam is voorzitter van beide besturen.

Financieel belang: De gemeente Rotterdam draagt naar rato bij aan deze gemeenschappelijke regeling. De deelnemersbijdrage van de gemeente Rotterdam bedraagt in 2023 € 3,8 mln.

Risico-inschatting (BBV, art. 11 eerste lid, sub b): Recreatieschap Rottemeren kent een systeem van risicomanagement. Voor in beeld zijnde risico's zijn bestemmingsreserves gevormd. Daarnaast wordt een weerstandsvermogen aangehouden.

Ontwikkelingen voor 2023: In mei 2021 is het Ontwikkelplan voor Landschapspark De Rotte vastgesteld. Dit Ontwikkelplan geldt voor de komende 10 jaar. In 2022 is het uitvoeringsplan voor de komende jaren vastgesteld. Daarnaast wordt in de komende jaren in het Lage Bergse Bos een kwaliteitsimpuls uitgevoerd, parallel aan de aanleg van de A16 die ook door dit gebied loopt.

Financiële gegevens	Jaarrekening 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Netto resultaat:	20	0	0
Eigen vermogen per 31/12:	12.704	10.071	8.257
Vreemd vermogen per 31/12:	10.142	4.170	0

De Wet gemeenschappelijke regelingen (WGR) biedt overheden de mogelijkheid een deel van hun bestuurstaken te verplaatsen naar een openbaar lichaam. Dit wordt 'verlengd lokaal bestuur' genoemd. Gemeenten kunnen dan een openbaar lichaam instellen. Zo'n openbaar lichaam is een rechtspersoon en kent drie organen: een algemeen bestuur, een dagelijks bestuur en een voorzitter. Dit hoofdstuk gaat alleen in op de gemeenschappelijke regelingen die een 'verbonden partij' zijn. Daaronder vallen niet de zogeheten lichte regelingen, omdat in deze regelingen geen sprake is van een bestuurlijk onderdeel. Het zijn samenwerkingsverbanden zonder bestuursorganen.

Te continueren gemeentelijke deelname in gemeenschappelijke regelingen

De gemeente continueert in 2023 haar deelname in negen gemeenschappelijke regelingen. Dit zijn: Metropoolregio Rotterdam - Den Haag, GGD Rotterdam-Rijnmond, Grondbank RZG Zuidplas, DCMR, Jeugdhulp Rijnmond, Nieuw Reijerwaard, Openbaar Lichaam Gezamenlijke Brandweer, Openbaar lichaam Veiligheidsregio Rotterdam Rijnmond en het Recreatieschap Rottemeren.

Gemeentelijke deelname in nieuw op te richten gemeenschappelijke regelingen of nieuwe gemeentelijk deelname in bestaande gemeenschappelijke regelingen

Geen

Te beëindigen deelname in gemeenschappelijke regelingen

Geen

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Pagina 221

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

De paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing geeft inzicht in de ontwikkeling van het weerstandvermogen, waarbij de financiële risico's worden afgezet tegen de weerstandscapaciteit die beschikbaar is om ze op te vangen.

Beleid
Risico's
Benodigde weerstandscapaciteit
Beschikbare weerstandscapaciteit
Weerstandsvermogen
Ontwikkeling weerstandsvermogen
Wettelijk voorgeschreven kengetallen

Beleid

Voor een gezonde financiële positie moet de gemeente over voldoende weerstandsvermogen beschikken. Dit houdt in dat de gemeente over voldoende capaciteit beschikt om de financiële risico's op te kunnen vangen die niet zijn afgedekt. De gemeente wil ook voorkomen dat iedere onvoorziene, financiële tegenvaller direct dwingt tot bezuinigen of dat er juist een onnodig hoge financiële buffer wordt aangehouden.

Het weerstandsvermogen is opgebouwd uit de verhouding tussen twee componenten, het benodigde en de beschikbare weerstandscapaciteit. Het beleid rondom het weerstandsvermogen is erop gericht om de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit ten minste 1,0 te laten zijn. Dit wil zeggen dat de beschikbare weerstandscapaciteit (de teller) minstens gelijk is aan de benodigde weerstandscapaciteit (de noemer). Oftewel dat er genoeg middelen (beschikbare weerstandscapaciteit) aanwezig zijn om de risico's (benodigde weerstandscapaciteit) op te vangen. Ook in het coalitieakkoord is bekrachtigd dat er wordt gestreefd naar een weerstandsvermogen van minimaal 1,0 in alle jaren van de meerjarenraming.

Om te komen tot de benodigde weerstandscapaciteit wordt periodiek (voorafgaand aan de voorjaarsnota/eerste herziening, begroting/tweede herziening en jaarrekening) geïnventariseerd welke grote financiële risico's (groter dan € 1,0 mln) de gemeente loopt of zich hebben voorgedaan, waarvoor geen beheersmaatregelen of voorzieningen zijn getroffen en geen verzekering is afgesloten. Op basis hiervan wordt door middel van een risico-simulatiemodel de benodigde weerstandscapaciteit bepaald. In het risico-simulatiemodel wordt, gegeven de ingevoerde risico's, een berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gemaakt aan de hand van 5000 automatisch gegenereerde mogelijk situaties en met een percentage van 95% zekerheid. Dit betekent dat de

benodigde weerstandscapaciteit 95% van de mogelijke situaties weerspiegeld. Onderstaand is weergegeven welke risico's zijn opgenomen bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit, tevens is toegelicht op welke onderdelen de risico's voor de benodigde weerstandscapaciteit afwijken ten opzichte van de begroting 2023.

De benodigde weerstandscapaciteit wordt afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit. Bij de beschikbare weerstandscapaciteit wordt gerekend met de onderstaande bestanddelen:

- De algemene reserve;
- De risicoreserves die zijn gevormd om een specifiek financieel risico af te dekken (op dit moment zijn dit de Kredietrisicoreserve, Bestemmingsreserve BUIG (macrobudget gebundelde uitkeringen), Bestemmingsreserve decentralisatie AWBZ (algemene wet bijzondere ziektekosten) en Bestemmingsreserve Tweedelijns WMO (wet maatschappelijke ondersteuning) en Jeugdhulp);
- De wettelijk verplichte stelpost voor onvoorziene lasten (kortweg aangeduid als: stelpost onvoorzien).

Bij de tabel ontwikkeling weerstandsvermogen wordt toegelicht en inzichtelijk gemaakt hoe het weerstandsvermogen zich in de loop van de tijd ontwikkelt.

Indien op enig moment het weerstandsvermogen als gevolg van forse financiële tegenvallers minder dan 1,0 bedraagt, worden er maatregelen getroffen die het aannemelijk maken dat het weerstandsvermogen zo spoedig mogelijk weer 1,0 of meer zal bedragen.

Risico's

In onderstaande tabel worden de financiële risico's ($\geq \text{€ } 1,0 \text{ mln}$) welke mee worden genomen in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit toegelicht. Daarbij is onderscheid gemaakt tussen kwantificeerbare en niet-quantificeerbare risico's. Per risico is een inschatting gemaakt van de kans dat het risico optreedt, de financiële gevolgen en het jaar waarin de gemeente het risico loopt.

Kwantificeerbare risico's	Kans	Ingeschat	Ingeschat	Kans op
	op risico	minimumbedrag (x € 1.000,-)	maximumbedrag (x € 1.000,-)	optreden in jaar
Grondexploitatie	buiten model	88.000	88.000	2023 e.v.
Op basis van het meest actuele Meerjarenperspectief Grond & Vastgoed is door middel van een risicoanalyse het financiële effect bepaald van de risico's die volgen uit de marktanalyse van wonen en werklocaties, en van de algemene prijsontwikkelingen. Hiervoor zijn de omgevingsrisico's vertaald in verschillende scenario's en is de benodigde weerstandscapaciteit berekend.				
Leningen en garanties	buiten model	9.230	9.230	2023 e.v.
Bij het verstrekken van leningen en het verlenen van garanties loopt de gemeente het risico dat de betrokken partijen niet aan hun financiële verplichtingen kunnen voldoen en de gemeente financiële schade oploopt. De gemeente berekent de risico's op wanbetaling van de betreffende geldnemers aan de hand van een methodiek die ook wel door banken wordt gehanteerd.				
Inkomensregeling (BUIG)	25%	0	75.000	2023

	25%	0	55.000	2024
	25%	0	55.000	2025 e.v.

De inkomsten die Rotterdam van het Rijk ontvangt voor het verstrekken van bijstandsuitkeringen schieten mogelijk tekort om de hiermee samenhangende lasten te dekken. Het Rijk verdeelt het landelijk beschikbare budget (het zogeheten macrobudget BUIG) tussen de gemeenten. In de jaren 2018-2021 kende Rotterdam een positief resultaat op de BUIG, na vele jaren van grote tekorten. De coronacrisis raakte de Rotterdamse arbeidsmarkt in 2020 bovengemiddeld én het BUIG-deelbudget voor loonkostensubsidies (LKS) wordt met ingang van 2022 op basis van realisatiecijfers verdeeld, waardoor Rotterdam nu een aanzienlijk minder gunstige positie heeft in de budgetverdeling BUIG. Risico's zijn:

- Net als in de Begroting 2022 en 1e herziening wordt ervan uitgegaan dat het Rotterdamse bijstandsvolume zich parallel aan het landelijke bijstandsvolume (volgens CPB-ramingen) gaat ontwikkelen. Als Rotterdam ook in 2022 en 2023 een ongunstigere ontwikkeling van het aantal uitkeringen kent, zal dat leiden tot een financieel tekort op de BUIG.
- Wijziging van budgetaandeel Rotterdam in het BUIG-budget voor 2023. Dit kent twee onderdelen: (1) veranderingen in verdeelmodel voor bijstandsbudgetten (jaarlijkse actualisatie van verdeelmaatstaven) en (2) veranderingen in de verdeling van het LKS-deelbudget op basis van gerealiseerde LKS-uitgaven in het vorige jaar. Een wijziging van slechts 0,2% in het aandeel van Rotterdam betekent direct een stijging/daling van de inkomsten met € 13 mln. Budgetaandeel 2023 wordt in oktober '22 gepubliceerd. De gewijzigde verdeelsystematiek voor het LKS-deelbudget betekent een risico op oplopende tekorten, omdat andere gemeenten vooralsnog relatief meer banen met LKS realiseren dan Rotterdam.
- Onzeker is wat de financiële consequenties zijn van meer nadruk op de menselijke maat in de uitvoering van de Participatiewet.

Al met al schatten we de kans op het optreden van een tekort op de BUIG meerjarig op 25%. Het maximale tekort op de BUIG bedraagt 10% van de BUIG lasten (circa € 600 mln). Voor een eventueel extra tekort kan een beroep worden gedaan op de vangnetregeling (voor zover dat extra tekort door de accountant als rechtmatig is beoordeeld en niet wordt gecompenseerd door meevallers uit de voorgaande twee jaren. Bij het bepalen van het maximale tekort in enig jaar is derhalve rekening gehouden met de werkelijke/begrote saldo op BUIG van de twee voorgaande jaren.

Renterisico	50%	0	3.311	2023
	50%	0	13.473	2024
	50%	0	21.546	2025
	50%	0	24.462	2026
	50%	0	27.582	2027

Bij toekomstige financiering loopt de gemeente een renterisico. Dit is het risico dat de marktrente waartegen wordt geleend hoger uitvalt dan eerder is geraamd. Tevens bestaat er een renterisico op het moment van renteherziening bij een lopende lening. Een stijging van de rentetarieven ten opzichte van de begroting leidt namelijk tot hogere rentelasten. Bij het berekenen van de benodigde weerstandscapaciteit wordt er vanuit gegaan dat een structurele rentestijging van 2% ten opzichte van de verwachtingen moet kunnen worden opgevangen.

Gemeentefonds (omvang)	50%	0	10.000	2026
	50%	0	20.000	2027

Bij Voorjaarsnota 2022 (Rijk)/meicirculaire 2022 hebben gemeenten met het Rijk afgesproken het gemeentefonds voor de periode t/m 2025 te fixeren. Voor de periode vanaf 2026 zal een nieuwe financieringssysteem i.p.v. de 'trap-op-trap-af-systeem' worden uitgewerkt. Daarnaast kan het periodieke onderhoud van het gemeentefonds (w.o. onderzoeken groot stedelijke kosten, centrumfunctie en eigen inkomsten) vanaf 2026 tot lagere inkomsten (bij huidige spelregels <15 euro per inwoners per jaar > 10 mln per jaar) leiden.

Gemeentefonds (BTW-compensatiefonds)	25%	0	10.000	2023 e.v.

Risico dat -landelijke- declaraties bij het BTW-compensatiefonds (BCF) zich anders ontwikkelen dan geraamd.

Gemeentefonds (ontwikkeling verdeelmaatstaven)	50%	0	10.000	2023 e.v.
Risico dat de bestaande verdelingsmaatstaven zich anders ontwikkelen dan geraamd.				
Inflatie o.a. wijziging werkgeverspremies 2023 en nog af te sluiten cao gemeentambtenaren vanaf 2023	50%	0	45.000	2024 e.v.
Nog niet gepubliceerde werkgeverspremies 2024 (met name pensioenpremies) en een nog niet afgesloten cao voor het jaar 2024 kunnen leiden tot financiële consequenties. Risico is een financiële vertaling van 3% hogere uitkomst dan geraamd. E.e.a. heeft in principe een doorwerking naar het indexeringspercentage van subsidies en andere afgeleide indices.				
OZB-opbrengsten	40%	0	10.000	2023 e.v.
De begrote en gerealiseerde OZB-opbrengsten kunnen van elkaar afwijken. Oorzaken zijn onder meer het continu in beweging zijn van de stad en het daardoor niet vaststaan van de grondslag, onzekere uitkomsten van beroeps- en bezwaarprocedures en effecten van de conjunctuur op de waardeontwikkeling en oninbaarheid.				
Tweedelijns Wmo	25%	0	10.000	2023 e.v.
In 2015 is de uitvoering van de Jeugdwet en de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) overgedragen aan gemeenten, wat gepaard ging met forse bezuinigingen én een geheel nieuwe werkwijze. Door de zorg dichterbij te organiseren worden meer Rotterdammers bereikt met hogere zorguitgaven tot gevolg. Met de invulling van de Ambtelijke Opdracht Zorg is meerjarig een sluitende zorgbegroting neergelegd. Het risico bestaat echter dat de hierin gepresenteerde en in de hierop aansluitende bestuursopdracht nader uit te werken kostenbeheersingsmaatregelen, onvoldoende effect sorteren. De zogeheten compensatieplicht uit de Wmo 2015 ligt hier mede aan ten grondslag (gemeenten dienen iedereen die op basis van de Jeugdwet en de Wmo 2015 zorg vraagt en geïndiceerd krijgt, die zorg ook te verstrekken).				
Tweedelijns Wmo (rijkslobby)	50%	0	20.000	2023 e.v.
Er loopt op dit moment een bestuurlijk gesprek tussen Rijk en gemeenten over de financiële houdbaarheid van de Wmo en de tekorten bij gemeenten. Met het oog hierop is in de begroting een post Lobby Wmo (€ 60 mln in 2026) opgenomen. Het Rijk ziet de introductie van de inkomensafhankelijke eigen bijdrage per 2025 als een middel om de Wmo beheersbaar te maken en zal dit betrekken bij de discussie over de noodzaak voor aanvullende rijksmiddelen voor de Wmo. Het risico dat deze rijkslobby niet zal leiden tot volledige invulling van de stelpost ter hoogte van € 60 mln (omgerekend € 1,5 mld landelijk) is aanzienlijk.				
Ruimen bommen	25%	0	9.000	2023 e.v.
Voorheen ontving de gemeente Rotterdam een vast jaarlijks bedrag van het Rijk voor het ruimen van bommen. Met ingang van 2015 geldt een nieuwe regeling. Op grond daarvan subsidieert het Rijk 70% van de ruimingskosten. Dit betekent dat de gemeente Rotterdam voor de overige 30% zelf dekking moet vinden. Het uitgangspunt is dat er niet meer actief geruimd wordt en dat er zoveel mogelijk kosten ten laste van gemeentelijke projecten worden gebracht. Uiteindelijk bestaat een risico dat geraamd wordt op € 9,0 mln.				
Risico-opslag niet-kwantificeerbare risico's	50%	0	50.000	2023 e.v.
Voor de niet-kwantificeerbare risico's wordt een opslag in het risicosimulatiemodel opgenomen. Deze risico's worden hierna afzonderlijk toegelicht.				
Risico-opslag grote projecten	50%	0	5.000	2023 e.v.
Om binnen een groot project financiële tegenslagen te kunnen opvangen, maakt een risicoreserve (ook wel genoemd: risico-opslag of post onvoorzien) deel uit van de projectkostenraming. De risicoreserve ziet toe op de risico's die specifiek voor het project gelden. Het projectbudget wordt conform deze projectkostenraming bepaald, aangevuld met een onzekerheidsreserve. De onzekerheidsreserve biedt aanvullende zekerheid dat het project, bij een gelijkblijvende scope, binnen het beschikbare budget wordt afgerond. In aanvulling hierop wordt bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit rekening gehouden met het risico dat het totaal van alle projectbudgetten, ondanks het aanhouden van deze reserves, overschreden wordt. Gelet op het feit dat sinds 2017 wettelijk is voorgeschreven dat nagenoeg alle investeringen in materiële vaste activa (i.c. het gros van de projectuitgaven) moeten worden geactiveerd en afgeschreven, waardoor hogere				

projectuitgaven worden uitgesmeerd over de jaren waarin de gerealiseerde activa worden afgeschreven, is bij de eerste herziening 2022 het maximale risico waarmee traditioneel werd gerekend (25 mln) neerwaarts bij te stellen tot 5 mln.

Financieel risico i.r.t. enkele deelnemingen in investeringsfondsen	50%	0	8.600	2023 e.v.

Een investeringsfonds is een verbonden partij, waarin de gemeente, vaak met andere partijen, participeert ter realisering van maatschappelijk rendement. Via een investeringsfonds, investeert de gemeente in projecten met een hoog risicoprofiel, die op de reguliere kapitaalmarkt geen financiering kunnen aantrekken. Investeringsfondsen zijn daarmee risicovoller dan andere verbonden partijen (deelnemingen). Vanwege dit hoge risicoprofiel is tijdige en volledige terugbetaling door het fonds niet gegarandeerd.

Compenserende maatregelen en planschades	50%	0	6.500	2023 e.v.

Bij projecten loopt de gemeente het risico op planschades en het nemen van compenserende maatregelen. Vooralsnog doet het risico zich bij een beperkt aantal projecten voor. Hierdoor ontstaan mogelijk kosten voor de gemeente om de voorgenomen projecten binnen de kaders in uitvoering kunnen brengen. De mate waarin is niet duidelijk. Om vertrouwelijkheid van informatie te waarborgen is ervoor gekozen om de afzonderlijke projectrisico's gezamenlijk te presenteren.

Personeelskosten vrijwillige brandweer	50%	1.500	1.500	2023 e.v.

De positie van de brandweervrijwilligers op grond van de deeltijdrichtlijn is op grond van Europese regelgeving juridisch niet meer houdbaar. Om hiervoor een oplossing te vinden is landelijk onderzocht hoe brandweervrijwilligers te onderscheiden zijn van de beroepskrachten. Hieruit is een denkrichting ontstaan die bestaat uit 4 met elkaar samenhangende bouwstenen waarvan de eerste "Verplichtend karakter" is. Dit betekent o.a. dat een vrijwilliger te allen tijde werkt op basis van vrijwilligheid en niet kan worden verplicht om taken uit te voeren of aanwezig te zijn op een bepaald moment. Verder zijn vormen van kazernering en consignatie van vrijwilligers niet meer aan de orde.

Het veiligheidsberaad heeft voor deze eerste bouwsteen een implementatieplan opgesteld dat eind 2023 wordt gepresenteerd.

Landelijk is in kaart gebracht wat de consequenties hiervan zijn waarbij het uitgangspunt is om vanuit een landelijke aanpak te komen tot een vergoeding vanuit het Rijk voor deze consequenties. De meerkosten worden op landelijk niveau ingeschat op € 31 mln. per jaar, en voor de VRR komt het uit op een bedrag van €3 mln. In het implementatieplan is opgenomen dat de nieuwe werkwijze vanaf 2023 wordt ingevoerd indien er dekking komt voor de extra kosten vanuit het ministerie van J en V.

Indien het niet lukt om een vergoeding te krijgen vanuit het Rijk loopt de VRR het risico om de financiële consequenties zelf te moeten betalen vanaf 2023. Voor Gemeente Rotterdam zouden de meerkosten op +/- €1,5mln uitlopen.

Continuïteit aanbod aanbieders van gesloten jeugdhulp in verband met de ambitie tot vergaande beperking van het aanbod*	50%	0	1.500	2023

De afbouw van de gesloten jeugdhulp (JH+) gaat gepaard met frictiekosten. Vanwege de grote financiële risico's wordt er samengewerkt met de twee betrokken aanbieders en de vijf betrokken jeugdhulpregio's aan continuïteitsplannen. Ook is inmiddels opgeschaald naar rijksniveau voor meer landelijke regie en financiering van frictiekosten bij de transformatie van de gesloten jeugdhulp. Door de regio's verstrekte liquiditeitssteun moet op basis van de continuïteitsplannen mogelijk omgezet worden in een continuïteitsbijdrage.

Op basis van de huidige inzichten bedraagt het risico voor Regio Rijnmond voor 2023 € 3mln, waarvan het aandeel voor Rotterdam circa 50% is.

* Nieuw risico

Niet-kwantificeerbare risico's

Risico achtervang Waarborgfonds Sociale Woningbouw

Het WSW heeft als doel om de toegang tot de kapitaalmarkt voor de deelnemende woningcorporaties te bevorderen. Daarvoor biedt zij zekerheid aan geldgevers van woningcorporaties voor de rente- en aflossingsverplichtingen van de geborgde geldleningen. De woningcorporaties betalen hiervoor een borgstellingsvergoeding

aan het WSW. Pas als de buffers van het WSW ontoereikend zijn, wordt de achtervang van het Rijk en de gemeenten aangesproken. In 2018 is het WSW een strategisch programma gestart om het borgstelsel te versterken. In 2021 zijn de gewijzigde afspraken tussen WSW, de corporaties en de achtervangers vastgelegd in verschillende overeenkomsten. Vóór 1 augustus 2021 stonden gemeenten rechtstreeks in de achtervang voor individuele leningen. Voor leningen na 1 augustus 2021 worden leningen achteraf aan gemeenten toegerekend naar rato van het bezit van de betreffende corporatie dat zich in de gemeente bevindt. Nu het strategisch programma door het WSW voltooid is, is de VNG gevraagd een methodiek te ontwikkelen voor de verslaglegging over de achtervangpositie en de berekening van het risico waarmee de achtervangpositie gepaard gaat. Naar verwachting zal dit model in 2023 gereed zijn.

Risico achtervang Waarborgfonds Eigen Woningen

De Stichting Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW) biedt via de Nationale Hypotheekgarantie aan geldgevers zekerheid voor het geval de hypotheekgever niet aan zijn financiële verplichtingen voldoet. Indien het fondsvermogen ontoereikend is, wordt aanspraak gemaakt op de achtervang van Rijk en gemeenten. Voor hypotheeklen afgesloten na 1 januari 2011 is sprake van 100% achtervang van het Rijk. Om te voorkomen dat er verschillende berekeningsmethodieken worden gehanteerd volgt het WEW nadat het proces bij WSW is afgerond.

Risico op schade aan gemeentelijke kunstcollectie

De gemeentelijke kunstcollectie is niet verzekerd. De gemeente is risicodragend voor eventuele schade aan de collectie.

Uitvoeringsprogramma Lood in de bodem

De verantwoordelijkheid voor de aanpak van 'bodempluim' heeft het rijk bij provincies en (grote) gemeenten neergelegd. De marktwaarde van gemeentelijke objecten en gronden kan theoretisch dalen door de aanwezigheid van bodemverontreiniging.

Risico op schade a.g.v. natuurrampen en terrorisme

Het is niet ondenkbaar dat Rotterdam te maken krijgt met een ramp of een daad van terrorisme, die leidt tot forse financiële schade voor de gemeente Rotterdam.

Wet Open Overheid

Op 5 oktober 2021 heeft de Eerste Kamer de Wet open overheid (Woo) aangenomen. De wet is op 1 mei 2022 in werking getreden. Met deze wet is een nieuwe basis gegeven aan zowel de actieve als de passieve openbaarmaking van overheidsinformatie. In 2021 heeft de raad een aantal moties aangenomen die verdere transparantie moeten bevorderen. De Woo biedt een nieuw kader en daarmee een nieuwe kans om in Rotterdam de actieve en passieve openbaarmaking verder te professionaliseren en daarmee transparantie richting burgers te verbeteren. Hiervoor is het programma Rotterdam Transparant gestart.

De rijksbijdrage voor invoering van de wet is een stuk lager dan werd verwacht. Dit heeft twee oorzaken:

1) Het verschil met de eerste aanname (verdeling 100% op basis van aantal inwoners gemeente) en de werkelijke bijdrage heeft alles te maken met de verdeelsleutel. Iedere gemeente heeft een vast bedrag ontvangen van ca 60% en het overige deel van 40% is op basis van het aantal inwoners verdeeld. De verdeling heeft voor een grote gemeente zoals Rotterdam nadelig uitgepakt.

2) Daarnaast heeft het Rijk minder incidentele middelen beschikbaar gesteld.

De overleggen met VNG, G4 en Rijk hebben nog niet geleid tot een hogere rijksbijdrage.

Het oorspronkelijke plan bedroeg €2,3 mln per jaar. Beschikbaar is nu totaal € 4,6 mln voor de periode 2023 tot en met 2027, wat neerkomt op ca. € 0,9 mln per jaar.

De gemeente wenst de rijksbijdrage als kaderstellend te beschouwen. Dit betekent dat de Woo gefaseerd wordt ingevoerd en de uitvoering van het oorspronkelijk voorgestelde basisscenario niet volledig haalbaar is.

De invoering van de Woo is nog met veel onzekerheden omgeven. Zo weten we niet welke aantallen informatiezoekvragen en Woo-verzoeken de gemeente zal ontvangen, welke werklasten dit met zich meebrengt, wat de relatie met andere wetgeving (zoals de Wet hergebruik overheidsinformatie) is en wat de kosten van onderzoek zullen zijn.

Openbaar Lichaam Gezamenlijke Brandweer (OLGB)

In juni 2021 heeft de Gezamenlijke Brandweer op basis van doorrekeningen van het risicoclassificatie-model van de TU Delft een mogelijke verschuiving in de verhouding tussen publieke en private incidenten gesignaleerd. Het aandeel private incidenten zou kleiner worden. Mocht dit bij nadere analyse inderdaad het geval blijken, dan zal deze nieuwe ontwikkeling aanleiding kunnen zijn om de verhouding publiek (1/3) privaat (2/3) ter discussie te stellen. Het financiële gevolg met betrekking tot de jaarlijkse bijdrage is op dit moment niet te kwantificeren.

Hiernaast staat de financieringsstructuur van de OLGB in haar totaliteit onder druk. Het aantal aanwijzingen m.b.t. bedrijfsbrandweerplichtigheid loopt terug, waardoor de lasten van het bedrijfsleven door steeds minder schouders worden gedragen. De burgemeester, directeur van de GB, de CIBUA en de VRR zijn hierover in overleg, in gezamenlijkheid richting en met het Rijk. Dit lijkt een langdurige kwestie waarvan ook in 2023 hoogstwaarschijnlijk geen uitsluitel kan worden verwacht. Het risico bestaat nog steeds, maar verwachting is (met de kennis van nu) dat dit risico zich op zijn vroegst in 2024 zal manifesteren.

Stijging Energiekosten

Er is sprake van stijgende energieprijzen, vanwege toenemende vraag, lagere beschikbaarheid gas, stijgende emissierechten en geopolitieke ontwikkelingen. In de begroting 2023 was om deze reden al een bijstelling verwerkt van € 12,9 mln. Op basis van de nieuwe leveringstarieven, energiebelastingen en kosten voor netbeheer & transport is in Voorjaarsnota een bijstelling van 15,7 mln opgenomen. Het is waarschijnlijk dat ook in verdere jaren hogere kosten zijn. De prijsontwikkeling is echter op dit moment niet in te schatten. Daarnaast zijn er diverse initiatieven om het energieverbruik te beperken.

Andere werkwijze risico verzekeringen

Als saldo van betaalde premies en doorbelastingen werd bij Verzekeringen een buffer aangehouden voor het eigen risico. De begroting van Verzekeringen is met 1 mln naar beneden bijgesteld, omdat deze buffer meestal niet of maar beperkt nodig was.. Het risico dat resterende buffer niet toereikend is voor eigen risico is verlegd naar het weerstandsvermogen. Vanwege de stelselwijziging is deze opgenomen. Gezien het verloop in de afgelopen jaren is het weerstandsrisico 1 mln per jaar., daarnaast blijft er altijd een kleine kans op een groter schadebedrag.

Voorziening pensioenen college

Vanwege toekomstige pensioenverplichtingen van (oud-)collegeleden heeft de gemeente Rotterdam een pensioenvoorziening. De benodigde hoogte is grotendeels afhankelijk van de rentestand en wordt periodiek berekend. Een hogere rente leidt tot een lagere benodigde voorziening (en vrijval), een lagere rente tot een hogere voorziening en een extra storting.

Verlenen van energietoeslag aan studenten

Door meerdere gerechtelijke uitspraken kan het zijn dat alle gemeenten genoodzaakt zijn om de energietoeslag ook te verstrekken aan studenten. Dit is tegenstrijdig met hetgeen het Rijk altijd beweerde. Aangezien de voorwaarden en de compensatie nog niet bekend is, is het onduidelijk welk risico Rotterdam hierin loopt.

Financieel risico opvang Oekraïense vluchtelingen

Als gevolg van de inval van Rusland in Oekraïne, heeft de gemeente Rotterdam sinds half maart de taakstelling om Oekraïense vluchtelingen op te vangen. Deze taakstelling behelsde in eerste instantie 1000 vluchtelingen maar wordt inmiddels naar boven bijgesteld. De gemeente maakt kosten op het gebied van opvang, leefgeld, onderwijs, zorg en werk. Deze kosten kunnen via verschillende regelingen gedeclareerd worden bij het rijk, soms op basis van gerealiseerde kosten soms op basis van normbedragen. Het is op dit moment onzeker of we uitkomen met de normbedragen zoals door het Rijk vastgesteld en of alle gemaakte kosten volledig declarabel zijn bij het rijk omdat nog niet alle regelingen gepubliceerd zijn.

Risico op klimaatschade*

Onder klimaatschade verstaan we de economische schade die ontstaat door de extreme weergebeurtenissen, zoals overstromingen, zware regen en hagelbuien, windhozen en extreme temperaturen e.d. Deze gebeurtenissen nemen in aantal en intensiteit toe. De kans op economische schade voor de gemeente die ontstaat door extreme weergebeurtenissen stijgt met de veranderingen van het klimaat. Voorheen werd hier nog geen rekening mee gehouden in het weerstandsvermogen. De klimaatrisico's voor de gemeente zijn geïnventariseerd. Deze hebben vooral betrekking op bodemdaling, wateroverlast en hitte en vertalen zich in klimaatkosten hoofdzakelijk in het fysieke domein, zoals voor wegen, civiele kunstwerken en vastgoed. Deze kosten zijn deels verdisconteert in de begroting, zoals: door oplopende beheerlasten en het hanteren van bijvoorbeeld een hogere prijs per vervangen meter riolering dan andere gemeenten; het opstellen van een hitteplan; en het creëren

van meer koele plekken door extra bomen te planten en te vergroenen. Daarnaast leidt klimaatverandering tot risico's en schade op andere manieren zoals:

•Aansprakelijkheidsstelling van de gemeente bij onvoldoende capaciteit van het rioolstelsel of ondergelopen tunnels, waardoor privaat vastgoed beschadigd raakt, straten onbegaanbaar worden voor hulpdiensten en voor sommige Rotterdammers hulp te laat komt. •Lagere (huur)opbrengsten en een noodzaak voor het op hoogte houden van maatschappelijke voorzieningen als kinderboerderijen, volkstuinen en speeltuinen, die minder bruikbare ruimte overhouden als gevolg van meer wateroverlast door klimaatverandering. •Schade aan cultureel erfgoed door bijvoorbeeld wateroverlast in gemeentelijke musea. •Scholen en/of kinderdagopvang (maatschappelijk vastgoed) die zomers niet afdoende gekoeld en geventileerd kunnen worden, waardoor leerlingen naar huis gestuurd worden. De gemeente wordt geacht deze schoolgebouwen aan te passen voor een beter binnenklimaat. •Schade aan verkeersregelinstanties, laadinfrastructuur, wegen, kunstwerken en straatverlichting door water of hitte. •Een onaantrekkelijk vestigingsklimaat en de risicoperceptie die ontstaat bij investeerders en projectontwikkelaars waardoor zich minder bedrijven vestigen in Rotterdam en minder woningen kunnen worden gebouwd. •Gezondheidsschade als gevolg van een slechte luchtkwaliteit en/of geluidsoverlast door de noodzaak voor natuurlijke ventilatie bij hittegolven in drukke, hoogstedelijke wijken. Daarmee zijn de grootste risico's van klimaatschade voor de gemeente geïdentificeerd. Voor een aantal van deze risico's is aangegeven of deze reeds verwerkt zijn in de begroting. Voor de overige risico's is dit niet het geval, omdat zij niet kwantificeerbaar zijn. Met ingang van de Voorjaarsnota 2023/1e Herziening 2023 wordt het risico van klimaatschade erkent en opgenomen worden als niet-quantificeerbaar risico in de paragraaf Weerstandvermogen en risicobeheersing van de verschillende P&C-producten. In deze toekomstige P&C-producten zal zo mogelijk een nadere onderbouwing van klimaatschade gegeven worden.

Op basis van dit overzicht is de benodigde weerstandscapaciteit berekend. Deze berekening is voor het gros van de risico's gemaakt met behulp van een risicosimulatiemodel, waarbij is uitgegaan van een zekerheidspercentage van 95%. Dit wil zeggen dat wanneer het weerstandvermogen exact 1,0 is, in 95% van de gevallen de beschikbare weerstandscapaciteit alle de risico's kan dekken.

De benodigde weerstandscapaciteit in verband met de risico's inzake grondexploitaties en borgstellingen en garanties wordt afzonderlijk berekend, met behulp van een model dat op deze specifieke risico's is toegesneden.

Actualisatie kwantificeerbare risico's

In vergelijking met de eerste herziening zijn de belangrijkste wijzigingen in de kwantificeerbare risico's die ten grondslag liggen aan de berekening van het benodigd weerstandvermogen onderstaand beschreven.

Nieuwe risico's welke meegenomen zijn in de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit:

- Continuïteit aanbod aanbieders van gesloten jeugdhulp in verband met de ambitie tot vergaande beperking van het aanbod: Het aanbod in gesloten jeugdhulp (JH+) wordt afgebouwd. Dit gaat gepaard met frictiekosten en brengt financiële risico's met zich mee. Op basis van huidige inzichten bedraagt het risico voor Regio Rijnmond voor 2023 € 3 mln, waarvan het aandeel voor gemeente Rotterdam € 1,5 mln is.

De belangrijkste wijzigingen in bestaande risico's:

- Gemeentefonds (omvang): Bij Voorjaarsnota 2022 (Rijk)/meicirculaire 2022 hebben gemeenten met het Rijk afgesproken het gemeentefonds voor de periode t/m 2025 te fixeren. Voor de periode vanaf 2026 zal een nieuwe financieringssysteem in plaats van de 'trap-op-trap-af-systeem' worden uitgewerkt. Daarnaast kan het periodieke onderhoud van het gemeentefonds vanaf 2026 tot lagere inkomsten leiden.

- Grondexploitatie: De verslechterende markt-economische situatie heeft ertoe geleid dat het risico waarmee rekening gehouden dient te worden is opgehoogd van € 58 mln naar € 88 mln. Het benodigde weerstandscapaciteit stijgt hierdoor met € 30 mln.

De onderstaande risico's zijn komen te vervallen ten opzichte van de Begroting 2023:

- Invoering Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (WKB): Naar hernieuwde inzichten vallen de ingeschatte kosten lager uit. Daarnaast is de vergoeding verkregen uit het Rijk en is de vergoeding hoger uitvallen dan geraamd.
- Coronarisico: De gezondheidsorganisatie WHO beschouwt de coronapandemie niet meer als noodsituatie. Mede door de eerder getroffen maatregelen en de vaccins, wordt het virus onder controle gehouden.
- Tweedelijns Jeugdhulp (woonplaatsbeginsel): Vooruitlopend op de definitieve verdeling van de hiervoor beschikbaar gestelde Rijksmiddelen is er bij de decembercirculaire van het gemeentefonds € 1,4 mln vanuit het Rijk onvangen. Hiermee komt het risico te vervallen

Actualisatie niet-kwantificeerbare risico's

Er zijn ten opzichte van de begroting 2023 is er een nieuw niet-kwantificeerbare risico's aangeleverd. Alle niet-kwantificeerbare risico's worden via de risico-opslag niet-kwantificeerbare risico's (kans 50%, bedrag € 50 mln) meegenomen in de berekening van het benodigd weerstandsvermogen.

Nieuw niet-kwantificeerbare risico:

Risico op klimaatschade: Onder klimaatschade verstaan we de economische schade die ontstaat door de extreme weergebeurtenissen, zoals overstromingen, zware regen en hagelbuien, windhozen en extreme temperaturen e.d. Deze gebeurtenissen nemen in aantal en intensiteit toe. De kans op economische schade voor de gemeente die ontstaat door extreme weergebeurtenissen stijgt met de veranderingen van het klimaat. Voorheen werd hier nog geen rekening mee gehouden in het weerstandsvermogen.

De klimaatrisico's voor de gemeente zijn geïnventariseerd. Deze hebben vooral betrekking op bodemdaling, wateroverlast en hitte en vertalen zich in klimaatkosten hoofdzakelijk in het fysieke domein, zoals voor wegen, civiele kunstwerken en vastgoed. Deze kosten zijn deels verdisconteert in de begroting, zoals: door oplopende beheerlasten en het hanteren van bijvoorbeeld een hogere prijs per vervangen meter riolering dan andere gemeenten; het opstellen van een hitteplan; en het creëren van meer koele plekken door extra bomen te planten en te vergroenen.

Daarnaast leidt klimaatverandering tot risico's en schade op andere manieren zoals:

- Aansprakelijkheidsstelling van de gemeente bij onvoldoende capaciteit van het rioolstelsel of ondergelopen tunnels, waardoor privaat vastgoed beschadigd raakt, straten onbegaanbaar worden voor hulpdiensten en voor sommige Rotterdammers hulp te laat komt.
- Lagere (huur)opbrengsten en een noodzaak voor het op hoogte houden van maatschappelijke voorzieningen als kinderboerderijen, volkstuinen en speeltuinen, die minder bruikbare ruimte overhouden als gevolg van meer wateroverlast door klimaatverandering.

- Schade aan cultureel erfgoed door bijvoorbeeld wateroverlast in gemeentelijke musea.
- Scholen en/of kinderdagopvang (maatschappelijk vastgoed) die zomers niet afdoende gekoeld en geventileerd kunnen worden, waardoor leerlingen naar huis gestuurd worden. De gemeente wordt geacht deze schoolgebouwen aan te passen voor een beter binnenklimaat.
- Schade aan verkeersregelininstallaties, laadinfrastructuur, wegen, kunstwerken en straatverlichting door water of hitte.
- Een onaantrekkelijk vestigingsklimaat en de risicoperceptie die ontstaat bij investeerders en projectontwikkelaars waardoor zich minder bedrijven vestigen in Rotterdam en minder woningen kunnen worden gebouwd.
- Gezondheidsschade als gevolg van een slechte luchtkwaliteit en/of geluidsoverlast door de noodzaak voor natuurlijke ventilatie bij hittegolven in drukke, hoogstedelijke wijken.

Daarmee zijn de grootste risico's van klimaatschade voor de gemeente geïnventariseerd. Voor een aantal van deze risico's is aangegeven of deze reeds verwerkt zijn in de begroting. Voor de overige risico's is dit niet het geval, omdat zij niet kwantificeerbaar zijn. Met ingang van de Voorjaarsnota 2023/1e Herziening 2023 wordt het risico van klimaatschade erkent en opgenomen worden als niet-kwantificeerbaar risico in de paragraaf Weerstandsvormogen en risicobeheersing van de verschillende P&C-producten. In deze toekomstige P&C-producten zal zo mogelijk een nadere onderbouwing van klimaatschade gegeven worden.

Benodigde weerstandscapaciteit

Onderstaande tabel laat de verwachte ontwikkeling van de benodigde weerstandscapaciteit zien.

Omdat de financiële restrisico's per saldo zijn afgenomen, neemt ook de benodigde weerstandscapaciteit af. Er is minder weerstandscapaciteit nodig, om nagenoeg (voor 95%) zeker van te zijn dat de financiële risico's, zoals hierboven genoemd, eenmalig kunnen worden opgevangen.

Benodigde weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Benodigde weerstandscapaciteit	222	182	190	200	202	206	211

Beschikbare weerstandscapaciteit

Voor de bepaling van de beschikbare weerstandscapaciteit wordt gerekend met de volgende bestanddelen:

- de Algemene reserve;
- de bestemmingsreserves die zijn gevormd om een specifiek financieel risico af te dekken (kortweg aangeduid als: de risicoreserves);
- de wettelijk verplichte stelpost voor onvoorziene lasten (kortweg aangeduid als: stelpost onvoorzien).

Dit sluit aan bij het primaire doel van het weerstandsvermogen: het opvangen van plotselinge, niet begrote financiële tegenvallers, zonder dat er direct moet worden bezuinigd. Stille reserves lenen zich in de praktijk niet of nauwelijks voor het opvangen van plotselinge financiële tegenvallers, omdat ze niet per direct gerealiseerd kunnen worden. En het aanwenden van bestemmingsreserves, die voor een specifiek doel worden aangehouden, moet de facto worden opgevat als een bezuiniging.

Beschikbare weerstandscapaciteit (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Kredietrisicoreserve	19	19	19	19	19	19	19
Bestemmingsreserve BUIG meerjarig	36	19	25	25	25	25	25
Bestemmingsreserve Decentralisatie AWBZ	1	1	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Tweedelijns Wmo en Jeugdhulp	32	58	22	32	42	52	52
Risicoreserves	88	98	66	76	86	96	96
Algemene reserve	214	176	103	95	111	117	151
Stelpost onvoorzien	1	1	0	1	1	1	1
Beschikbare weerstandscapaciteit*	302	274	169	172	198	214	248
* Er kan sprake zijn van een afrondingsverschil							

Weerstandsvermogen

Conform coalitieakkoord wordt gestuurd op een weerstandsvermogen van minimaal 1,0, passend bij de financiële risico's die de gemeente loopt. Met andere woorden: de beschikbare weerstandscapaciteit zou tenminste gelijk moeten zijn aan de benodigde weerstandscapaciteit.

Zichtbaar in onderstaande tabel is dat in de eerste jaren van de meerjarenraming het weerstandsvermogen een dip vertoont, vanaf 2025 is het weerstandsvermogen weer circa 1,0. De belangrijkste oorzaak voor deze dip in het weerstandsvermogen is de daling van de beschikbare weerstandscapaciteit door onder andere de cao-stijging waarvoor de gemeente niet wordt gecompenseerd.

De voorgestelde besparingen in deze Voorjaarsnota hebben veelal pas in latere jaren effect. Het college accepteert daarom een tijdelijke dip in het weerstandsvermogen. De structurele lasten worden meerjarig gedekt door de structurele baten, de begroting is meerjarig in evenwicht tevens is het weerstandsvermogen vanaf 2025 terug op orde gebracht.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandscapaciteit	302	274	169	172	198	214	248
Benodigde weerstandscapaciteit	222	182	190	200	202	206	211

Weerstandsvermogen	1,36	1,51	0,89	0,86	0,98	1,04	1,17

Norm gemeente Rotterdam op grond van coalitieakkoord 2022-2026: minimaal 1,0

Ontwikkeling weerstandsvermogen

In de onderstaande tabel is te zien hoe het (verwachte) verloop van het weerstandsvermogen dat in deze 1e herziening 2023 wordt gepresenteerd, zich verhoudt tot het (verwachte) verloop dat in de begroting 2023 is gepresenteerd.

De stijging van de benodigde weerstandscapaciteit volgt uit de actualisatie van de kwantificeerbare risico's die wordt toegelicht onder de Actualisatie kwantificeerbare risico's. De wijzigingen met de meeste invloed hebben betrekking op het gemeentefonds en de grondexploitatie. Meer en/of hogere risico's om te dekken resulteert in een stijging van de benodigde weerstandscapaciteit.

De daling van de beschikbare weerstandscapaciteit (waaronder de Algemene Reserve) komt hoofdzakelijk door een aantal financiële tegenvallers, waarvan de cao-gemeenten de grootste is.

De daling van de beschikbare weerstandscapaciteit zorgt ervoor dat het weerstandsvermogen in de eerste jaren van de meerjarenraming onder de 1,0 zakt. Vanaf 2025 is het weerstandsvermogen weer circa 1,0.

Weerstandsvermogen (bedragen x € 1 mln, balansstanden ultimo jaar)	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Beschikbare weerstandscapaciteit (Begroting 2023)	302	266	202	268	343	351	
Benodigde weerstandscapaciteit (Begroting 2023)	222	182	188	181	177	181	
Weerstandsvermogen (Begroting 2023)	1,36	1,46	1,07	1,48	1,94	1,94	
Beschikbare weerstandscapaciteit (Eerste herziening 2023)		274	169	172	198	214	248
Benodigde weerstandscapaciteit (Eerste herziening 2023)		182	190	200	202	206	211
Weerstandsvermogen (Eerste herziening 2023)		1,51	0,89	0,86	0,98	1,04	1,17

Wettelijk voorgeschreven kengetallen

Onderstaand worden uitsluitend de financiële kengetallen weergegeven die op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moeten worden vermeld in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. Het complete overzicht van alle door de gemeente Rotterdam gehanteerde financiële kengetallen, inclusief toelichting, is terug te vinden in het onderdeel [Financiële kengetallen](#).

Verplichte financiële kengetallen o.g.v. BBV	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
Netto schuldquote	23,7%	11,7%	28,0%	34,4%	37,6%	41,5%	37,8%

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	20,9%	9,6%	26,0%	32,7%	36,3%	40,4%	36,8%
Solvabiliteitsratio	56,0%	64,0%	55,8%	53,1%	52,6%	52,0%	54,3%
Structurele exploitatiesaldo	5,6%	1,7%	-2,8%	0,8%	1,7%	1,6%	1,9%
Grondexploitatie	-2,7%	-3,0%	-3,8%	-4,2%	-3,6%	-3,4%	-4,6%
Belastingcapaciteit	1,02	1,01	1,02	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.

Financiën

Pagina 222

Financiën

Balans

Grondslagen

Interne ronde technische bijstellingen

Overzicht van baten en lasten

Balans

Pagina 223

Balans

Dit onderdeel bevat de geprognosticeerde balans en het kasstroomoverzicht. Daarnaast wordt verwezen naar de onderdelen reserves en voorzieningen.

[Balans](#)[Kasstroomoverzicht](#)[Reserves](#)[Voorzieningen](#)

Balans

Hieronder wordt de geprognosticeerde balans gepresenteerd. In deze balans wordt per categorie een prognose gegeven voor de periode tot en met 2027.

VASTE ACTIVA	1-1-2023	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Immateriële vaste activa						
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	36.066	34.102	32.137	34.192	32.227	30.263
Onderzoek en ontwikkeling	11.427	11.427	11.427	11.427	11.427	11.427

Subtotaal	47.493	45.529	43.564	45.619	43.654	41.690

Materiële vaste activa

Investerings met een economisch nut	2.030.712	2.374.040	2.588.134	2.689.385	2.891.356	2.957.646

Investering met een economisch nut waarvoor te bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	217.961	245.324	249.824	261.742	248.528	231.734

Investerings in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	725.638	886.131	995.820	1.086.900	1.127.000	1.080.980

Subtotaal	2.974.312	3.505.495	3.833.778	4.038.028	4.266.884	4.270.360

Financiële vaste activa

Kapitaalverstrekkingen	444.416	443.935	443.453	442.972	442.491	442.009

Leningen	69.141	52.643	39.240	25.565	13.308	11.245

Overige Langlopende leningen	31.448	31.091	30.742	30.328	29.961	29.649

Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	0	0	0	0	0	0

Subtotaal	545.004	527.669	513.435	498.865	485.760	482.903

Totaal vaste activa	3.566.809	4.078.692	4.390.777	4.582.512	4.796.299	4.794.953

VLOTTENDE ACTIVA

Voorraden	-62.698	-82.043	-98.460	-71.990	-57.958	-109.511

Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	509.001	431.001	431.001	431.001	431.001	431.001

Liquide middelen	14.402	0	0	0	0	0

Overlopende activa	368.616	368.616	368.616	368.616	368.616	368.616

Totaal vlottende activa	829.321	717.574	701.157	727.627	741.660	690.106

TOTAAL ACTIVA	4.396.130	4.796.267	5.091.934	5.310.139	5.537.958	5.485.059

VASTE PASSIVA

Eigen Vermogen

Algemene reserve	197.603	102.803	95.252	111.252	116.954	151.158

Bestemmingsreserves	2.616.953	2.572.389	2.608.159	2.680.990	2.763.869	2.828.019

Resultaat na reserveringen	0	0	0	0	0	0

Subtotaal	2.814.556	2.675.192	2.703.411	2.792.242	2.880.824	2.979.177

Vreemd Vermogen

Voorzieningen	120.291	120.245	120.199	120.152	120.106	120.060

Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer	676.983	989.774	1.257.269	1.386.689	1.525.973	1.374.766
Subtotaal	797.275	1.110.019	1.377.468	1.506.842	1.646.079	1.494.826
Totaal vaste passiva	3.611.830	3.785.211	4.080.878	4.299.084	4.526.903	4.474.003
VLOTTENDE PASSIVA						
Netto-vlottende schulden met een rentetypische looptijd korter dan één jaar	220.829	447.584	447.584	447.584	447.584	447.584
Overlopende passiva	563.471	563.471	563.471	563.471	563.471	563.471
Totaal vlottende passiva	784.300	1.011.056	1.011.056	1.011.056	1.011.056	1.011.056
TOTAAL PASSIVA	4.396.130	4.796.267	5.091.934	5.310.139	5.537.958	5.485.059

Kasstroomoverzicht

Het geprognosticeerde kasstroomoverzicht geeft een overzicht van de banksaldi en liquide middelen die beschikbaar zullen zijn en van het gebruik van deze geldmiddelen in de komende jaren. Het kasstroomoverzicht is opgesteld met behulp van de geprognosticeerde balans op basis van de indirecte methode en bestaat uit de volgende drie onderdelen:

1. Kasstromen uit operationele activiteiten
2. Kasstromen uit investeringsactiviteiten
3. Kasstromen uit financieringsactiviteiten

KASSTROMEN UIT OPERATIONELE ACTIVITEITEN	2023	2024	2025	2026	2027
Exploitatieresultaat	-139.364	28.219	88.832	88.581	98.354
<i>Aanpassing voor:</i>					
Afschrijvingen MVA en waardeverminderingen	144.813	168.361	177.356	183.537	194.087
Afschrijvingen bijdragen aan activa in eigendom van derden	1.965	1.965	1.965	1.965	1.965
Mutatie voorzieningen	-46	-46	-46	-46	-46
Mutatie vaste schulden (excl. Leningen og)	-1.104	-1.104	-1.104	-1.104	-1.104
<i>Subtotaal</i>	<i>145.627</i>	<i>169.175</i>	<i>178.170</i>	<i>184.351</i>	<i>194.901</i>
Voorraden en onderhanden werk	19.345	16.417	-26.471	-14.032	51.554

Mutatie in werkkapitaal

Kortlopende uitzettingen (excl. Liquide middelen)	78.000	0	0	0	0
Kortlopende schulden (excl. Rek.-couranten en kortlopende leningen)	0	0	0	0	0
Overlopende activa	0	0	0	0	0
Overlopende passiva	0	0	0	0	0
	78.000	0	0	0	0
Kasstroom uit operationele activiteiten	103.608	213.812	240.531	258.900	344.808
KASSTROMEN UIT INVESTERINGSACTIVITEITEN	2022	2023	2024	2025	2026
Investeringsen	-754.493	-582.716	-449.893	-467.021	-242.332
Desinvesteringsen en bijdragen derden	78.497	86.071	64.267	54.628	44.769
<i>Subtotaal</i>	-675.996	-496.645	-385.626	-412.393	-197.563
Verstrekkings leningen ug (woningcorporaties en verbonden partijen)	0	0	0	0	0
Aflossings leningen ug (woningcorporaties en verbonden partijen)	16.498	13.403	13.675	12.257	2.063
<i>Subtotaal</i>	16.498	13.403	13.675	12.257	2.063
Verstrekkings overige leningen ug en uitzettingen > 1 jaar	-36	-37	0	0	0
Aflossings overige leningen ug en uitzettingen > 1 jaar	392	386	414	367	312
<i>Subtotaal</i>	356	349	414	367	312
Mutatie kapitaalverstrekkingsen	481	481	481	481	481
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-658.661	-482.411	-371.056	-399.288	-194.706
KASSTROMEN UIT FINANCIERINGSACTIVITEITEN	2022	2023	2024	2025	2026
Mutatie kortlopende geldleningsen	240.000	0	0	0	0
Aangetrokken leningsen og	418.631	453.673	145.801	155.975	0
Aflossings leningsen og	-104.736	-185.074	-15.277	-15.587	-150.102
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	553.895	268.599	130.524	140.388	-150.102
Mutatie geldmiddelen	-1.157	0	0	0	0

Reserves

Zie voor dit onderdeel de balanspagina [Reserves](#).

Voorzieningen

Zie voor dit onderdeel de balanspagina [Voorzieningen](#).

Reserves

Pagina 224

Reserves

Reserves zijn vermogensbestanddelen die behoren tot het eigen vermogen en in de toekomst leiden tot een besteding. De meeste reserves hebben een specifiek bestedingsdoel. De Algemene Reserve is vrij aanwendbaar.

[Vermogensspecificatie reserves](#)

Vermogensspecificatie reserves

Vrijval reserves kleiner dan € 1 mln

De gemeentelijke begroting bevat een fors aantal bestemmingsreserves. Een groot deel hiervan is relatief klein (minder dan € 1 mln). In deze Voorjaarsnota worden deze reserves allemaal, inclusief de nieuwe nog te vormen reserves bij de resultaatbestemming van de jaarstukken 2022, opgegeven en toegevoegd aan de Algemene Reserve. Hierdoor ontstaat er een meer gestroomlijnde begroting en verbetert het weerstandsvermogen.

Hieronder staan de bestemmingsvoorstellen die bij de Jaarrekening 2022 waren opgenomen, maar die zijn komen te vervallen:

- CJG (€ 175.000)
- Continuerend programma Wijk aan Zet 22-23 (€ 351.000)
- Veerkrachtig BoTu (€ 93.000)
- MaaS en Ma!N (€ 787.000)
- Nieuw Beschut (€ 600.000)
- Koloniaal en Slavernij Verleden (€ 195.000)
- Dak- en thuislozen (€ 853.000)
- NPRZ - Stedelijke vernieuwingsgebieden (€ 100.000)
- Uitvoeringskosten RBZ (€ 355.000)
- Meerkosten Corona GRJR (€ 377.000)
- Waardig oud worden (€ 318.000)
- Bestemmingsreserve Verkiezingen (€ 150.000)
- Bestemmingsreserve Achterstanden Stadsarchief (€ 119.000)
- Bestemmingsreserve Voorbereidingskosten IHP's MV (€ 250.000)

Hieronder staat de verloopstaat van de bestemmingsreserves van de gemeente Rotterdam. Door op het informatie-icoontje te klikken zijn het verloop van 2023 en een algemene toelichting per reserve te zien.

Begroting	31-12-	31-12-	31-12-	31-12-	31-12-	
bestemmingsreserves	2023	2024	2025	2026	2027	
Algemene middelen	2.123.446	2.133.696	2.189.850	2.242.311	2.311.011	
Algemene Reserve	102.803	95.251	111.252	116.954	151.157	
Begroting bestemmingsreserves						
31-12-202331-12-202431-12-202531-12-202631-12-2027						
Algemene middelen	2.123.446	2.133.696	2.189.850	2.242.311	2.311.011	
Algemene Reserve	102.803	95.251	111.252	116.954	151.157	
Doel reserve:	De algemene reserve behoort tot het weerstandsvermogen, hetgeen vrij aanwendbare middelen zijn, die worden ingezet om het begrotingsbeeld sluitend te houden en voor onvoorziene financiële risico's.					
Raadsbesluit:	Doorlopend					
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023	175.747	0	94.800	0	102.803	
Raming 2024	102.803	0	7.551	0	95.251	
Raming 2025	95.251	16.001	0	0	111.252	
Raming 2026	95.251	5.702	0	0	116.954	
Raming 2027	111.252	34.203	0	0	151.157	
Bestemmingsreserve	1.987.799	2.006.179	2.046.411	2.093.249	2.127.825	
Rotterdamse	Begroting bestemmingsreserves					
Investeringsmotor	31-12-202331-12-202431-12-202531-12-202631-12-2027					
Algemene middelen	2.123.446	2.133.696	2.189.850	2.242.311	2.311.011	
Bestemmingsreserve Rotterdamse	1.987.799	2.006.179	2.046.411	2.093.249	2.127.825	
Investeringsmotor	Doel reserve: Het op een transparante wijze dekken van investeringslasten die niet worden gedekt uit de bestaande begroting, w.o. de lasten die voorheen werden gedekt uit het IFR en de lasten die voortvloeien uit de aanwending van de verkoopopbrengst Eneco					
Raadsbesluit:	November 2020 (einddatum niet van toepassing)					
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023	1.971.448	154.551	138.685	0	1.987.799	
Raming 2024	1.987.799	83.372	64.992	0	2.006.179	
Raming 2025	2.006.179	103.292	63.060	0	2.046.411	
Raming 2026	2.006.179	106.417	59.579	0	2.093.249	
Raming 2027	2.046.411	96.005	61.429	0	2.127.825	
Bestemmingsreserve	13.633	13.054	12.975	12.896	12.817	

Algemene middelen	2.123.446	2.133.696	2.189.850	2.242.311	2.311.011

Bestemmingsreserve Taakmutaties	13.633	13.054	12.975	12.896	12.817

Gemeentefonds

Doel reserve: De bestemmingsreserve betreft nog niet door de uitvoerende clusters geclaimde of ingedaalde rijksmiddelen met een specifieke doelstelling / taakstelling die bij Beheer Algemene Middelen gereserveerd zijn voor latere jaren.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2006 (einddatum niet van toepassing)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		25.144	0	9.612	1.899	13.633
Raming 2024		13.633	0	579	0	13.054
Raming 2025		13.054	0	79	0	12.975
Raming 2026		13.054	0	79	0	12.896
Raming 2027		12.975	0	79	0	12.817

Kredietrisicoreserve	19.211	19.211	19.211	19.211	19.211

Algemene middelen	2.123.446	2.133.696	2.189.850	2.242.311	2.311.011

Kredietrisicoreserve	19.211	19.211	19.211	19.211	19.211

Doel reserve: De bestemmingsreserve dient ten behoeve van de risico's met betrekking tot de leningen- en garantieportefeuille.

Raadsbesluit: Begroting 2012 (einddatum niet van toepassing)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		19.211	0	0	0	19.211
Raming 2024		19.211	0	0	0	19.211
Raming 2025		19.211	0	0	0	19.211
Raming 2026		19.211	0	0	0	19.211
Raming 2027		19.211	0	0	0	19.211

Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922

Bestemmingsreserve	-1.609	-1.609	-1.609	-1.609	-1.609

Armoedebeleid

Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922

Bestemmingsreserve Armoedebeleid	-1.609	-1.609	-1.609	-1.609	-1.609

Doel reserve:						Ondersteunen van Rotterdammers die de noodzakelijke kosten niet meer kunnen betalen					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2024)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	4.529	0	5.138	1.000	-1.609
						Raming 2024	-1.609	0	0	0	-1.609
						Raming 2025	-1.609	0	0	0	-1.609
						Raming 2026	-1.609	0	0	0	-1.609
						Raming 2027	-1.609	0	0	0	-1.609

Bestemmingsreserve	17.800	16.970	16.140	15.310	15.310	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Armoedefonds											
						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Armoedefonds	17.800	16.970	16.140	15.310	15.310

Doel reserve:						Armoedebestrijding					
Raadsbesluit:						Coalitieakkoord 2022 - 2026 (einddatum 31-12-2024)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	18.900	0	0	1.100	17.800
						Raming 2024	17.800	0	0	830	16.970
						Raming 2025	16.970	0	0	830	16.140
						Raming 2026	16.970	0	0	830	15.310
						Raming 2027	16.140	0	0	0	15.310

Bestemmingsreserve	2.284	2.284	2.284	2.284	2.284	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Bijzondere bijstand, schuldhulpverlening						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Bijzondere bijstand, schuldhulpverlening	2.284	2.284	2.284	2.284	2.284

Doel reserve:						December circulaire - Bijzondere bijstand. Dekking voor onvermijdelijke claim Meer Schuldhulpverlening. Daarin is de volgende toelichting opgenomen: Deze middelen hebben betrekking op zowel uitkeringskosten en uitvoeringskosten. Sinds 2017 is de vraag naar Schuldhulpverlening en inkomensondersteunende maatregelen gestegen en het is de verwachting dat deze trend zich voorzet (Tussen januari 2022 en januari 2023 is de instroom bij de schuldhulpverlening met 88% toegenomen). Deze stijging is inmiddels niet meer op te vangen binnen de portefeuille van Armoede en Schulden, onder andere doordat de vraag op de overige Rotterdamse Regelingen is gestegen. De bijzondere					

bijstand betreft een openeinderegeling en dus moeten we het uitkeren en uitvoeren. Daarnaast zijn ook de toegenomen datasignalen (wettelijke taak) meegenomen, waaruit ook ongeveer 10% aan schuldhelpverleningstrajecten komen.

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2024)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	0	0	0	0	2.284
	Raming 2024	2.284	0	0	0	2.284
	Raming 2025	2.284	0	0	0	2.284
	Raming 2026	2.284	0	0	0	2.284
	Raming 2027	2.284	0	0	0	2.284

Bestemmingsreserve3.2363.2363.2363.2363.236

Bijzondere bijstand, studenten

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Armoede, schuldhelpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
Bestemmingsreserve Bijzondere bijstand, studenten	3.236	3.236	3.236	3.236	3.236

Doel reserve: December circulaire - Bijzondere bijstand studenten. Naast een motie vanuit de raad om de middelen in te zetten voor het compenseren van energiekosten bij Studenten, is het ook onduidelijk hoe de rechtspraak gaat zijn in deze. Er zijn verschillende studenten die een rechtszaak aangespannen hebben.

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2024)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	0	0	0	0	3.236
	Raming 2024	3.236	0	0	0	3.236
	Raming 2025	3.236	0	0	0	3.236
	Raming 2026	3.236	0	0	0	3.236
	Raming 2027	3.236	0	0	0	3.236

Bestemmingsreserve32.57932.57932.57932.57932.579

Energietoeslag

Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Armoede, schuldhelpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
Bestemmingsreserve Energietoeslag	32.579	32.579	32.579	32.579	32.579

Doel reserve: December circulaire - Energietoeslag. Deze middelen zijn bij de decembercirculaire toegekend omdat gemeentes de mogelijkheid hadden om alvast €500 van de voor 2023 te besteden €1300 aan energietoeslag in 2022 uit te keren. Rotterdam heeft dat nog niet gedaan en zal dit dus in 2023 uitkeren. Deze middelen worden daarvoor ingezet.

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2024)				

						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	32.579
						Raming 2024	32.579	0	0	0	32.579
						Raming 2025	32.579	0	0	0	32.579
						Raming 2026	32.579	0	0	0	32.579
						Raming 2027	32.579	0	0	0	32.579
Bestemmingsreserve	2.967	2.967	2.967	2.967	2.967	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Gemeentelijk schuldenbeleid											
						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Gemeentelijk schuldenbeleid	2.967	2.967	2.967	2.967	2.967
						Doel reserve:	Deze extra middelen zijn bestemd om de inwoners waar nodig van dichtbij te blijven ondersteunen gelet op de voorziene toename van de schuldenproblematiek.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2025)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	2.967	0	0	0	2.967
						Raming 2024	2.967	0	0	0	2.967
						Raming 2025	2.967	0	0	0	2.967
						Raming 2026	2.967	0	0	0	2.967
						Raming 2027	2.967	0	0	0	2.967
Bestemmingsreserve	1.155	1.155	1.155	1.155	1.155	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Inburgering						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Inburgering	1.155	1.155	1.155	1.155	1.155
						Doel reserve:	Als gevolg van de Nieuwe Wet inburgering is een grotere ondertussen -groep ontstaan die onder de oude Wet Inburgering valt. In 2022 was nog onbekend wie dit betrof (info vanuit DUO ontbrak), zal 1e kwartaal 2023 wel bekend zijn. De kosten voor de begeleiding van de bredere groep asielmigranten binnen de ondertussen - groep zijn lager uitgevallen. De verwachting is dat deze groep in 2023 zal instromen.Daarnaast is vanwege de latere toekenning van de verhoogde taakstelling voor de nieuwe wet inburgering pas later in het najaar gestart met de uitbreiding van de formatie. Deze taakstelling loopt door in 2023 en daarmee ook een hogere inzet van personeel.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2024)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand

						Begroting 2023	0	0	0	0	1.155
						Raming 2024	1.155	0	0	0	1.155
						Raming 2025	1.155	0	0	0	1.155
						Raming 2026	1.155	0	0	0	1.155
						Raming 2027	1.155	0	0	0	1.155
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Kansrijke wijken						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Kansrijke wijken	0	0	0	0	0
Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd om toekomstige schommelingen in de uitvoering van het programma Kansrijke Wijken op te vangen. Het programma bevat een aantal grote bijdragen aan andere projecten. De buitenruimteprojecten hebben een langere voorbereidingstijd om te komen tot uitvoering.											
Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (einddatum 31-12-2021)											
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Taal	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
volwasseneneducatie						Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	58.412	57.582	56.752	55.922	55.922
						Bestemmingsreserve Taal	0	0	0	0	0
						volwasseneneducatie					
Doel reserve: Vanwege de coronamaatregelen is een vertraging en verschuiving van afronding taaltrajecten 2020 naar 2021 ontstaan. De bestemmingsreserve wordt aangewend om de afronding van deze trajecten in 2021 te financieren.											
Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2024)											
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	800	0	0	800	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0

						Raming 2027	0	0	0	0	0
Beheer van de stad	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500						
Bestemmingsreserve	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Afvalstoffenheffing						Beheer van de stad	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
						Bestemmingsreserve	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
						Afvalstoffenheffing					
Doel reserve: Doel van de reserve is om meevallende baten van de heffing in te zetten voor verevening binnen de afvalstoffenheffing (ASH). De reserve draagt daarmee bij aan een stabiel meerjarig begrotingsproces en een bestendig tarief.											
Raadsbesluit: 2e herziening 2022 (einddatum niet van toepassing)											
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.500	0	0	0	1.500
						Raming 2024	1.500	0	0	0	1.500
						Raming 2025	1.500	0	0	0	1.500
						Raming 2026	1.500	0	0	0	1.500
						Raming 2027	1.500	0	0	0	1.500
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Blauwalg Kralingse Plas						Beheer van de stad	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
						Bestemmingsreserve Blauwalg	0	0	0	0	0
						Kralingse Plas					
Doel reserve: In de motie 'structurele oplossing blauwalg Kralingse plas' wordt verzocht voor de jaarlijks terugkerende blauwalgoverlast in de Kralingse Plas een structurele oplossing te vinden die leidt tot een plas die structureel zomer- en zwemklaar is. Hiervoor is bij de VJN 2017 een budget toegekend van € 5 mln. In verband met nader onderzoek naar de te treffen maatregelen is de uitvoering opgeschoven naar 2023niet benutte budget in 2018 niet terug te laten vloeien in de algemene middelen is er een bestemmingsreserve voorgesteld en bij de VJN 2019 ook toegekend.											
Raadsbesluit: Voorjaarsnota 2019 (einddatum 31-12-2023)											
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.269	0	419	850	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Beheer van de stad	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500

Bestemmingsreserve Luchtsingel	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake de onderhoudsplicht van de Luchtsingel, die in 2016 is afgekocht.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (einddatum 31-12-2031)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		402	0	0	402	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Belastingen	574	574	574	574	574

Basisregistratie wettelijke dienstverlening	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves 31-12-2023 31-12-2024 31-12-2025 31-12-2026 31-12-2027

Belastingen	574	574	574	574	574

Basisregistratie wettelijke dienstverlening	0	0	0	0	0

Doel reserve: Vormen van een toekomstbestendige organisatie door onder andere een structurele aanpak van werkvoorraden, strategische analyses, het structureel lean maken van processen en kwaliteitsverbeteringen van processen.De bestemmingsreserve Doorlopende werkzaamheden Tozo-regeling is bestemd voor het dekken van de uitvoeringskosten van doorlopende werkzaamheden die gestart zijn in 2020 en nog doorlopen in volgende jaren.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		80	0	0	80	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve project BAG WOZ	0	0	0	0	0

Begroting bestemmingsreserves 31-12-2023 31-12-2024 31-12-2025 31-12-2026 31-12-2027

Belastingen	574	574	574	574	574

Bestemmingsreserve project BAG WOZ	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd om de kosten voor het vertraagde project BAG WOZ te dekken

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2018 (einddatum t/m nader te bepalen)

						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	116	0	0	116	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	574	574	574	574	574	Begroting bestemmingsreserves					
							31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Toeslagenaffaire Belastingen						Belastingen	574	574	574	574	574
						Bestemmingsreserve Toeslagenaffaire	574	574	574	574	574
						Belastingen					
						Doel reserve:	Het dekken van uitvoeringskosten in 2022 ev.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	443	0	0	0	574
						Raming 2024	574	0	0	0	574
						Raming 2025	574	0	0	0	574
						Raming 2026	574	0	0	0	574
						Raming 2027	574	0	0	0	574
Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859						
Bestemmingsreserve groot	233	233	233	233	233	Begroting bestemmingsreserves					
							31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
onderhoud (MJOP)						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859
						Bestemmingsreserve groot onderhoud	233	233	233	233	233
						(MJOP)					
						Doel reserve:	"Met het vormen van deze reserve wordt getracht om toekomstige pieken in onderhoud op te vangen. De afdeling Vastgoed gaat in de kostendekkende huur per object uit van een gemiddelde onderhoudsbehoefte over een periode van vijftig jaar. Op dit moment lukt het nog om de pieken per object op te vangen in de totale onderhoudsbegroting van de afdeling Vastgoed, omdat er ook objecten zijn waarbij binnen de onderhoudsbegroting minder dan het gemiddelde uitgevoerd hoeft te worden."				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2047)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.267	0	8.807	0	233
						Raming 2024	233	0	0	0	233
						Raming 2025	233	0	0	0	233

Raming 2026	233	0	0	0	233
Raming 2027	233	0	0	0	233

Bestemmingsreserve	810	810	810	810	810	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Kwaliteitsborging						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859	
						Bestemmingsreserve Kwaliteitsborging	810	810	810	810	810	
						Doel reserve:	Dekking voor kosten voor de voorbereiding op de invoering Wet Kwalitetsborging					
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2026)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	439	0	0	0	0	810
						Raming 2024	810	0	0	0	0	810
						Raming 2025	810	0	0	0	0	810
						Raming 2026	810	0	0	0	0	810
						Raming 2027	810	0	0	0	0	810

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Muziekkoepeel						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859
						Bestemmingsreserve Muziekkoepeel	0	0	0	0	0
						Doel reserve:				Renovatie van de Muziekkoepeel Heijlplaat	
						Raadsbesluit:				Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2023)	
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand

						Begroting 2023	752	0	0	752	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	166.342	178.060	193.126	207.126	218.326	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Nationaal Programma											
Rotterdam Zuid						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859
						Bestemmingsreserve Nationaal Programma	166.342	178.060	193.126	207.126	218.326
						Rotterdam Zuid					
Doel reserve:						De vorming van de bestemmingsreserve Nationaal Programma Rotterdam Zuid heeft plaatsgevonden ter dekking van de lasten Nationaal Programma Rotterdam Zuid.					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2012 (doorlopend)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	158.674	24.000	16.453	0	166.342
						Raming 2024	166.342	19.000	7.283	0	178.060
						Raming 2025	178.060	18.900	3.834	0	193.126
						Raming 2026	178.060	15.000	1.000	0	207.126
						Raming 2027	193.126	11.500	300	0	218.326
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Renovatie museum Boijmans											
van Beuningen						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859
						Bestemmingsreserve Renovatie museum Boijmans	0	0	0	0	0
						van Beuningen					
Doel reserve:						Deze extra middelen zijn bestemd voor niet-activeerbare kosten, die verband houden met de renovatie van museum Boijmans van Beuningen					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2022)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027		
Rivierahal Blijdorp							Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859	
							Bestemmingsreserve Rivierahal Blijdorp	18.000	18.000	18.000	18.000	18.000	
							Doel reserve:	Restauratie van de Rivierahal Blijdorp					
							Raadsbesluit:	Coalitieakkoord 2022 - 2026 (einddatum t/m nader te bepalen)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand	
							Begroting 2023	18.000	0	0	0	18.000	
							Raming 2024	18.000	0	0	0	18.000	
							Raming 2025	18.000	0	0	0	18.000	
							Raming 2026	18.000	0	0	0	18.000	
							Raming 2027	18.000	0	0	0	18.000	
WABO-leges	1.141	32	32	32	32	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027		
						Bestaande stad	187.584	197.892	212.659	226.659	237.859		
						WABO-leges	1.141	32	32	32	32		
						Doel reserve:	Dekking van de kosten voor extra benodigde capaciteit en behandelkosten in 2021 voor de in 2020 in het kader van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht ingediende plannen in de hoogste categorie						
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2024)						
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand		
						Begroting 2023	2.194	0	1.053	0	1.141		
						Raming 2024	1.141	0	1.109	0	32		
						Raming 2025	32	0	0	0	32		
						Raming 2026	32	0	0	0	32		
						Raming 2027	32	0	0	0	32		
Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484								
Bestemmingsreserve B&W	249	229	209	189	169	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027		
Fonds							Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484	
						Bestemmingsreserve B&W Fonds	249	229	209	189	169		
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het doen van relatief kleine uitgaven voor doeleinden met een ideëel of charitatief karakter. Het budget is afkomstig uit vrijval van de gelijknamige voorziening.						
						Raadsbesluit:	Begroting 2019 (doorlopend)						
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand		
						Begroting 2023	269	0	20	0	249		

Bestemmingsreserve	210	265	320	375	430	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Commissiereizen						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484	
						Bestemmingsreserve Commissiereizen	210	265	320	375	430	
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten inzake commissiereizen over de gehele raadsperiode.					
						Raadsbesluit:	10m bestuursrapportage 2018 (doorlopend)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	155	55	0	0	210
							Raming 2024	210	55	0	0	265
							Raming 2025	265	55	0	0	320
							Raming 2026	265	55	0	0	375
							Raming 2027	320	55	0	0	430

Bestemmingsreserve	220	295	370	445	520	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Voorlichting / communicatie											
verkiezingen						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484

Bestemmingsreserve Voorlichting / communicatie						220	295	370	445	520	
verkiezingen											
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten voor voorlichting, communicatie en promotie t.b.v. de gemeenteraadsverkiezingen.					
Raadsbesluit:						10m bestuursrapportage 2018 (doorlopend)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	145	75	0	0	220
						Raming 2024	220	75	0	0	295
						Raming 2025	295	75	0	0	370
						Raming 2026	295	75	0	0	445
						Raming 2027	370	75	0	0	520
Egalisatiereserve	2	2	2	2	2	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Ombudsman						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484
Egalisatiereserve Ombudsman						2	2	2	2	2	
Doel reserve:						Dit betreft een egalisatiereserve met als doel de werkzaamheden van de Ombudsman Rotterdam te waarborgen.					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2014 (doorlopend)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	2	0	0	0	2
						Raming 2024	2	0	0	0	2
						Raming 2025	2	0	0	0	2
						Raming 2026	2	0	0	0	2
						Raming 2027	2	0	0	0	2
Egalisatiereserve	20	20	20	20	20	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Ombudsman derdengelden						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484
Egalisatiereserve Ombudsman derdengelden						20	20	20	20	20	
Doel reserve:						Dit betreft een egalisatiereserve met als doel te waarborgen dat de derdengelden gewaarborgd zijn.					
Raadsbesluit:						Afspraak d.d. 23 maart 2005 tussen Ombudsman en gemeenteraad (doorlopend)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	20	0	0	0	20
						Raming 2024	20	0	0	0	20
						Raming 2025	20	0	0	0	20

						Raming 2026	20	0	0	0	20
						Raming 2027	20	0	0	0	20
Egalisatiereserve Raad/Griffie	250	250	250	250	250	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484
						Egalisatiereserve Raad/Griffie	250	250	250	250	250
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve dient om eventuele positieve jaarresultaten beschikbaar te houden voor mogelijk toekomstige Raads opdrachten/onderzoeken.				
						Raadsbesluit:	10 M raadsbesluit 2021 (doorlopend)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	250	0	0	0	250
						Raming 2024	250	0	0	0	250
						Raming 2025	250	0	0	0	250
						Raming 2026	250	0	0	0	250
						Raming 2027	250	0	0	0	250
Egalisatiereserve	59	59	59	59	59	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Rekenkamer						Bestuur	1.044	1.154	1.264	1.374	1.484
						Egalisatiereserve Rekenkamer	59	59	59	59	59
						Doel reserve:	Dit is een egalisatiereserve met als doel de onderzoeken van de Rekenkamer Rotterdam te waarborgen.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 1999 (doorlopend)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	139	0	80	0	59
						Raming 2024	59	0	0	0	59
						Raming 2025	59	0	0	0	59
						Raming 2026	59	0	0	0	59
						Raming 2027	59	0	0	0	59
Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584						
Bestemmingsreserve	4.955	4.955	4.955	4.955	4.955	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Evenementenfonds						Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584
						Bestemmingsreserve Evenementenfonds	4.955	4.955	4.955	4.955	4.955
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve Evenementenfonds is gevormd voor het financieren van toekomstige evenementen.				

Raadsbesluit: Jaarrekening 2012 (einddatum t/m niet van toepassing)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		5.308	0	2.853	0	4.955
Raming 2024		4.955	0	0	0	4.955
Raming 2025		4.955	0	0	0	4.955
Raming 2026		4.955	0	0	0	4.955
Raming 2027		4.955	0	0	0	4.955

Bestemmingsreserve Groot onderhoud MBVB	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584
						Bestemmingsreserve Groot onderhoud	0	0	0	0	0
						MBVB					

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van planvorming- en onderzoekskosten inzake de renovatie van het museum Boymans van Beuningen.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2016 (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		230	0	0	230	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	931	931	931	931	931	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Jaaroverstijgende						Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584
Cultuursubsidies						Bestemmingsreserve Jaaroverstijgende	931	931	931	931	931
						Cultuursubsidies					

Doel reserve: De bestemmingsreserve wordt (bij de bestemming van het jaarresultaat) gebruikt voor subsidies waarbij de realisatie van de gesubsidieerde activiteiten in een later jaar plaatsvindt dan begroot. Hiermee wordt voorkomen dat kosten niet toegerekend worden aan de periode dat zij zijn gemaakt.

Raadsbesluit: Vaststelling 1e Herziening 2021 (einddatum t/m nader te bepalen)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		931	0	0	0	931
Raming 2024		931	0	0	0	931
Raming 2025		931	0	0	0	931
Raming 2026		931	0	0	0	931

						Raming 2027	931	0	0	0	931
Bestemmingsreserve	3.596	3.596	3.596	3.596	3.596	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Noodfonds						Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584
						Bestemmingsreserve Noodfonds	3.596	3.596	3.596	3.596	3.596
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd als noodfonds.				
						Raadsbesluit:	Resultaatbestemming 2019 (einddatum 31-12-2023)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	3.596	0	0	0	3.596
						Raming 2024	3.596	0	0	0	3.596
						Raming 2025	3.596	0	0	0	3.596
						Raming 2026	3.596	0	0	0	3.596
						Raming 2027	3.596	0	0	0	3.596
Bestemmingsreserve	102	102	102	102	102	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Regiodeal cultuur						Cultuur	9.584	9.584	9.584	9.584	9.584
						Bestemmingsreserve Regiodeal cultuur	102	102	102	102	102
						Doel reserve:	De Regio Deal bevat een samenhangende aanpak van Rijk en regio om de verschillende opgaven in Rotterdam Zuid aan te pakken. Met de Regio Deal Rotterdam Zuid vindt continuering en versnelling op diverse thema's in het kader van het NPRZ plaats. De reserve is nodig om de specifieke middelen voor het thema 'Cultuur' inzichtelijk te houden.				
						Raadsbesluit:	2e herziening 2019 (einddatum 31-12-2025)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	102	0	0	0	102
						Raming 2024	102	0	0	0	102
						Raming 2025	102	0	0	0	102
						Raming 2026	102	0	0	0	102
						Raming 2027	102	0	0	0	102
Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052						
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Achterstanden Stadsarchief						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052
						Bestemmingsreserve Achterstanden	0	0	0	0	0
						Stadsarchief					

Doel reserve:						Financieren van mensen welke ingeschakeld zijn om achterstanden in archivering in te lopen					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2021 (einddatum t/m nader te bepalen)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	75	0	0	75	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Citylab	2.005	1.316	1.316	1.316	1.316	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052
						Bestemmingsreserve Citylab	2.005	1.316	1.316	1.316	1.316
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd als dekking voor juridische verplichtingen projecten Citylab.					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2015 (einddatum 31-12-2024)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.431	706	391	0	2.005
						Raming 2024	2.005	253	253	689	1.316
						Raming 2025	1.316	253	253	0	1.316
						Raming 2026	1.316	253	253	0	1.316
						Raming 2027	1.316	253	253	0	1.316
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Herinrichting Driehoeksplein						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052
						Bestemmingsreserve Herinrichting	0	0	0	0	0
						Driehoeksplein					
Doel reserve:						Financieren van een plein tezamen met andere partijen					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2021 (einddatum t/m nader te bepalen)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	139	0	0	139	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Kwaliteitsverbetering BRP						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052	
						Bestemmingsreserve Kwaliteitsverbetering BRP	0	0	0	0	0	
						Doel reserve:	Kwaliteitsverbetering BRP					
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum t/m nader te bepalen)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023		170	0	0	170	0
						Raming 2024		0	0	0	0	0
						Raming 2025		0	0	0	0	0
						Raming 2026		0	0	0	0	0
						Raming 2027		0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Masterplan Dienstverlening						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052	
						Bestemmingsreserve Masterplan	0	0	0	0	0	
						Dienstverlening						
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor dekking van éénmalige uitgaven kadernotitie dienstverlening.					
						Raadsbesluit:	2008 (einddatum 31-12-2022)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023		0	0	0	0	0
						Raming 2024		0	0	0	0	0
						Raming 2025		0	0	0	0	0
						Raming 2026		0	0	0	0	0
						Raming 2027		0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	736	736	736	736	736	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Menselijke Maat						Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052	
						Bestemmingsreserve Menselijke Maat	736	736	736	736	736	
						Doel reserve:	Het versterken van de gemeentelijke dienstverlening					
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2026)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023		2.593	0	1.857	0	736
						Raming 2024		736	0	0	0	736

							Raming 2025	736	0	0	0	736
							Raming 2026	736	0	0	0	736
							Raming 2027	736	0	0	0	736
Bestemmingsreserve Mooi	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Mooi Middelland							Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052
							Bestemmingsreserve Mooi Mooi	0	0	0	0	0
							Middelland					
							Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het dekken van de verplichtingen uit het programma Mooi Mooier Middelland				
							Raadsbesluit:	10m bestuursrapportage 2018 (einddatum t/m nader te bepalen)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	126	0	0	126	0
							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Verkiezingen							Dienstverlening	2.741	2.052	2.052	2.052	2.052
							Bestemmingsreserve Verkiezingen	0	0	0	0	0
							Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor het opvangen van fluctuaties in de jaarrekening door kosten Verkiezingen.				
							Raadsbesluit:	Jaarrekening 2013 (einddatum 31-12-2027)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	503	1.443	1.443	503	0
							Raming 2024	0	1.446	1.446	0	0
							Raming 2025	0	1.446	1.446	0	0
							Raming 2026	0	1.446	1.446	0	0
							Raming 2027	0	1.446	1.446	0	0
Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098							
Bestemmingsreserve Brexit	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
							Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098
							Bestemmingsreserve Brexit	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd als buffer om kosten die volgen vanuit de Brexit te kunnen dekken.

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2018 (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		332	0	0	332	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Cofinanciering Europese subsidies						Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098
						Bestemmingsreserve Cofinanciering	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098
						Europese subsidies					

Doel reserve: De bestemmingsreserve Cofinanciering Europese subsidies is gevormd voor de cofinanciering van projecten in samenwerking met andere internationale partijen voor economische projecten in de gemeente Rotterdam. Een project wat hiervoor in aanmerking komt is het project "BRIDGE".

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2016 (einddatum 31-12-2027)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		1.163	0	66	0	1.098
Raming 2024		1.098	0	0	0	1.098
Raming 2025		1.098	0	0	0	1.098
Raming 2026		1.098	0	0	0	1.098
Raming 2027		1.098	0	0	0	1.098

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Economie gebieden						Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098
						Bestemmingsreserve Economie gebieden	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve Economie gebieden is gevormd in verband met de opheffing van de Deelgemeenten in 2014. Deze reserve is overgekomen naar Economie en is bestemd voor gebiedsontwikkeling, ondernemersondersteuning en economische visie in de voormalig Deelgemeenten Feijenoord (€ 881), Charlois (€ 20),Kralingen-Crooswijk (€ 10) en Hoek van Holland (€ 55).

Raadsbesluit: Inzake invlechting Deelgemeenten (einddatum 31-12-2025)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		344	0	0	344	0

							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Economiesubsidies						Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098	
						Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	
						Economiesubsidies						
Doel reserve: Deze bestemmingsreserve is ter dekking van reeds aangegane verplichtingen voor subsidies die jaar overstijgend zijn.												
Raadsbesluit: Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)												
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand	
						Begroting 2023	480	0	0	480	0	
						Raming 2024	0	0	0	0	0	
						Raming 2025	0	0	0	0	0	
						Raming 2026	0	0	0	0	0	
						Raming 2027	0	0	0	0	0	
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Transitiekosten						Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098	
						Bestemmingsreserve Transitiekosten	0	0	0	0	0	
Doel reserve: Het opvangen van transitie/frictiekosten die gepaard gaan met het beëindigen of beperken van subsidie- en samenwerkingsrelaties als gevolg van het nieuwe coalitieakkoord												
Raadsbesluit: Coalitieakkoord 2022 – 2026 (einddatum 31-12-2026)												
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand	
						Begroting 2023	500	0	0	500	0	
						Raming 2024	0	0	0	0	0	
						Raming 2025	0	0	0	0	0	
						Raming 2026	0	0	0	0	0	
						Raming 2027	0	0	0	0	0	
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
WerkLocaties						Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098	
						Bestemmingsreserve WerkLocaties	0	0	0	0	0	

Doel reserve: De bestemmingsreserve Werklocaties is gevormd omdat in het collegeprogramma "kendoe 2014-2018" is opgenomen, dat drie winkelgebieden samen met de partijen in die gebieden, vitaler gemaakt dienen te worden. De winkelgebieden Boulevard Zuid, Noorderboulevard en Plein 1953 zijn geselecteerd. In 2015 is samen met de partijen in de winkelgebieden voor elk van de drie gebieden een plan van aanpak voor de periode 2016-2018 opgesteld. Die plannen worden samen met de partijen in de drie winkelgebieden uitgevoerd.

Raadsbesluit: Tweede bestuursrapportage 2014 (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		370	0	0	370	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Ondernemersinitiatieven 0 0 0 0 0
gericht op herstart

Begroting bestemmingsreserves 31-12-2023 31-12-2024 31-12-2025 31-12-2026 31-12-2027

Economische ontwikkeling	1.098	1.098	1.098	1.098	1.098

Ondernemersinitiatieven gericht op 0 0 0 0 0

herstart

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd om ondernemersinitiatieven, die zijn uitgesteld en gaan komen bij de herstart en herstel van de Rotterdamse economie na Corona, te dekken.

Raadsbesluit: 1e Herziening 2021 (einddatum 31-12-2024)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		450	0	0	450	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Energietransitie 63.144 75.917 94.070 114.070 134.070

Bestemmingsreserve 1.316 1.316 1.316 1.316 1.316

Duurzaam

Begroting bestemmingsreserves 31-12-2023 31-12-2024 31-12-2025 31-12-2026 31-12-2027

Energietransitie	63.144	75.917	94.070	114.070	134.070

Bestemmingsreserve Duurzaam 1.316 1.316 1.316 1.316 1.316

Doel reserve: De vorming van reserve Duurzaam heeft plaatsgevonden ter dekking van de lasten voor de uitvoering van activiteiten ten behoeve van het programma Duurzaam.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2008 (einddatum 31-12-2025)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand

						Begroting 2023	1.807	0	491	0	1.316
						Raming 2024	1.316	0	0	0	1.316
						Raming 2025	1.316	0	0	0	1.316
						Raming 2026	1.316	0	0	0	1.316
						Raming 2027	1.316	0	0	0	1.316
Bestemmingsreserve	51.700	67.840	87.840	107.840	127.840	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Duurzaamheidstransitiebudget						Energietransitie	63.144	75.917	94.070	114.070	134.070
						Bestemmingsreserve	51.700	67.840	87.840	107.840	127.840
						Duurzaamheidstransitiebudget					
Doel reserve:	We vormen een Duurzaamheidstransitiebudget (€ 100 mln)1 om de juiste innovaties in de regio te versnellen en zo het verdienvermogen voor de stad en de werkgelegenheid voor Rotterdammers te bevorderen. Het fonds wordt ingezet voor de vergroening van de leef[1]omgeving, duurzame opwek en opslag van zonne- en windenergie, waterstofproductie, de transitie naar een circulaire economie en het reduceren van energiegebruik.										
Raadsbesluit:	Coalitieakkoord 2022 - 2026 (einddatum 31-12-2026)										
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	20.000	49.500	17.800	0	51.700
						Raming 2024	51.700	20.000	3.860	0	67.840
						Raming 2025	67.840	20.000	0	0	87.840
						Raming 2026	67.840	20.000	0	0	107.840
						Raming 2027	87.840	20.000	0	0	127.840
Bestemmingsreserve	10.129	6.761	4.915	4.915	4.915	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Energietransitie						Energietransitie	63.144	75.917	94.070	114.070	134.070
						Bestemmingsreserve Energietransitie	10.129	6.761	4.915	4.915	4.915
Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om de continuïteit van de Energietransitie te waarborgen. Jaarlijks wordt een bestedingsvoorstel voorgelegd aan de Raad. Een deel van de bestemmingsreserve wordt in eerste instantie gevuld vanuit een lening uit het IFR vooruitlopend op de verkoop van ENECO.										
Raadsbesluit:	2e herziening 2019 (einddatum 31-12-2025)										
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	23.047	0	12.918	0	10.129
						Raming 2024	10.129	0	3.367	0	6.761
						Raming 2025	6.761	0	1.847	0	4.915
						Raming 2026	6.761	0	0	0	4.915
						Raming 2027	4.915	0	0	0	4.915

Bestemmingsreserve RCP	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves						31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027																																																																								
Groene Daken	<table><tr><td>Energietransitie</td><td>63.144</td><td>75.917</td><td>94.070</td><td>114.070</td><td>134.070</td></tr><tr><td>Bestemmingsreserve RCP Groene Daken</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td colspan="6">Daken</td></tr><tr><td colspan="6">Doel reserve: De reserve impuls RCP Groene Daken heeft plaatsgevonden, ter dekking van het onderzoek en monitoring met betrekking tot de aanleg van groene daken</td></tr><tr><td colspan="6">Raadsbesluit: Jaarrekening 2008 (einddatum 31-12-2022)</td></tr><tr><td></td><td>Verloopstaat</td><td>Beginstand</td><td>Toevoeging</td><td>Onttrekking</td><td>Vrijval</td><td>Eindstand</td></tr><tr><td>Begroting 2023</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Raming 2024</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Raming 2025</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Raming 2026</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr><tr><td>Raming 2027</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td><td>0</td></tr></table>																Energietransitie	63.144	75.917	94.070	114.070	134.070	Bestemmingsreserve RCP Groene Daken	0	0	0	0	0	Daken						Doel reserve: De reserve impuls RCP Groene Daken heeft plaatsgevonden, ter dekking van het onderzoek en monitoring met betrekking tot de aanleg van groene daken						Raadsbesluit: Jaarrekening 2008 (einddatum 31-12-2022)							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand	Begroting 2023	0	0	0	0	0	0	Raming 2024	0	0	0	0	0	0	Raming 2025	0	0	0	0	0	0	Raming 2026	0	0	0	0	0	0	Raming 2027	0	0	0	0	0	0
Energietransitie	63.144	75.917	94.070	114.070	134.070																																																																																			
Bestemmingsreserve RCP Groene Daken	0	0	0	0	0																																																																																			
Daken																																																																																								
Doel reserve: De reserve impuls RCP Groene Daken heeft plaatsgevonden, ter dekking van het onderzoek en monitoring met betrekking tot de aanleg van groene daken																																																																																								
Raadsbesluit: Jaarrekening 2008 (einddatum 31-12-2022)																																																																																								
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand																																																																																		
Begroting 2023	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Raming 2024	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Raming 2025	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Raming 2026	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Raming 2027	0	0	0	0	0	0																																																																																		
Onderwijs	15.777	15.488	15.269	15.049	14.830																																																																																			
Bestemmingsreserve	1.777	1.488	1.269	1.049	830	Begroting bestemmingsreserves										31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027																																																																				
Convenant ID-banen	<table><tr><td>Onderwijs</td><td>15.777</td><td>15.488</td><td>15.269</td><td>15.049</td><td>14.830</td></tr><tr><td>Bestemmingsreserve Convenant ID-banen</td><td>1.777</td><td>1.488</td><td>1.269</td><td>1.049</td><td>830</td></tr><tr><td colspan="6">Doel reserve: Dekking verplichting afgesloten convenant instroom/doorstroombanen (ID-banen) t/m 2036</td></tr><tr><td colspan="6">Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2036)</td></tr><tr><td></td><td>Verloopstaat</td><td>Beginstand</td><td>Toevoeging</td><td>Onttrekking</td><td>Vrijval</td><td>Eindstand</td></tr><tr><td>Begroting 2023</td><td>2.088</td><td>0</td><td>312</td><td>0</td><td>0</td><td>1.777</td></tr><tr><td>Raming 2024</td><td>1.777</td><td>0</td><td>289</td><td>0</td><td>0</td><td>1.488</td></tr><tr><td>Raming 2025</td><td>1.488</td><td>0</td><td>219</td><td>0</td><td>0</td><td>1.269</td></tr><tr><td>Raming 2026</td><td>1.488</td><td>0</td><td>219</td><td>0</td><td>0</td><td>1.049</td></tr><tr><td>Raming 2027</td><td>1.269</td><td>0</td><td>219</td><td>0</td><td>0</td><td>830</td></tr></table>																Onderwijs	15.777	15.488	15.269	15.049	14.830	Bestemmingsreserve Convenant ID-banen	1.777	1.488	1.269	1.049	830	Doel reserve: Dekking verplichting afgesloten convenant instroom/doorstroombanen (ID-banen) t/m 2036						Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2036)							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand	Begroting 2023	2.088	0	312	0	0	1.777	Raming 2024	1.777	0	289	0	0	1.488	Raming 2025	1.488	0	219	0	0	1.269	Raming 2026	1.488	0	219	0	0	1.049	Raming 2027	1.269	0	219	0	0	830						
Onderwijs	15.777	15.488	15.269	15.049	14.830																																																																																			
Bestemmingsreserve Convenant ID-banen	1.777	1.488	1.269	1.049	830																																																																																			
Doel reserve: Dekking verplichting afgesloten convenant instroom/doorstroombanen (ID-banen) t/m 2036																																																																																								
Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2036)																																																																																								
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand																																																																																		
Begroting 2023	2.088	0	312	0	0	1.777																																																																																		
Raming 2024	1.777	0	289	0	0	1.488																																																																																		
Raming 2025	1.488	0	219	0	0	1.269																																																																																		
Raming 2026	1.488	0	219	0	0	1.049																																																																																		
Raming 2027	1.269	0	219	0	0	830																																																																																		
Bestemmingsreserve Regio	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	Begroting bestemmingsreserves										31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027																																																																				
deal onderwijs	<table><tr><td>Onderwijs</td><td>15.777</td><td>15.488</td><td>15.269</td><td>15.049</td><td>14.830</td></tr><tr><td>Bestemmingsreserve Regio deal onderwijs</td><td>14.000</td><td>14.000</td><td>14.000</td><td>14.000</td><td>14.000</td></tr><tr><td colspan="6">Doel reserve: "De Regio Deal bevat een samenhangende aanpak van Rijk en regio om de verschillende opgaven in Rotterdam Zuid aan te pakken. Met de Regio Deal Rotterdam Zuid vindt continuering en versnelling van op diverse thema's in het kader van het NPRZ plaats. De reserve is nodig om de specifieke middelen voor de thema 'School' als cofinanciering inzichtelijk te houden en behouden. De inzet van de reserve</td></tr></table>																Onderwijs	15.777	15.488	15.269	15.049	14.830	Bestemmingsreserve Regio deal onderwijs	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000	Doel reserve: "De Regio Deal bevat een samenhangende aanpak van Rijk en regio om de verschillende opgaven in Rotterdam Zuid aan te pakken. Met de Regio Deal Rotterdam Zuid vindt continuering en versnelling van op diverse thema's in het kader van het NPRZ plaats. De reserve is nodig om de specifieke middelen voor de thema 'School' als cofinanciering inzichtelijk te houden en behouden. De inzet van de reserve																																																											
Onderwijs	15.777	15.488	15.269	15.049	14.830																																																																																			
Bestemmingsreserve Regio deal onderwijs	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000																																																																																			
Doel reserve: "De Regio Deal bevat een samenhangende aanpak van Rijk en regio om de verschillende opgaven in Rotterdam Zuid aan te pakken. Met de Regio Deal Rotterdam Zuid vindt continuering en versnelling van op diverse thema's in het kader van het NPRZ plaats. De reserve is nodig om de specifieke middelen voor de thema 'School' als cofinanciering inzichtelijk te houden en behouden. De inzet van de reserve																																																																																								

is tweeledig: -De reserve is enerzijds bestemd voor de Herstructurering van het onderwijsaanbod ""voor huidige en toekomstige leerlingen op Rotterdam Zuid. (Eindresultaat reserve voor 14mln)-Anderzijds is de reserve bestemd voor Dagprogrammering binnen en buiten de Children's Zone, Aanpak van het lerarentekort. (Periodieke reserve voor het restant bedrag) "

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2018 (einddatum 31-12-2023)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	14.000	0	0	0	14.000
	Raming 2024	14.000	0	0	0	14.000
	Raming 2025	14.000	0	0	0	14.000
	Raming 2026	14.000	0	0	0	14.000
	Raming 2027	14.000	0	0	0	14.000

Overhead	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181

Bestemmingsreserve CHV	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Huudersonderhoud						Overhead	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181

Bestemmingsreserve CHV Huudersonderhoud	0	0	0	0	0

Doel reserve:	Aangegane juridische verplichtingen

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	0	0	0	0	0
	Raming 2024	0	0	0	0	0
	Raming 2025	0	0	0	0	0
	Raming 2026	0	0	0	0	0
	Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Cloudkosten						Overhead	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181

Bestemmingsreserve Cloudkosten	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181

Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd als dekking voor verwachte kapitaallasten die toch in de realisatie moesten worden geboekt.

Raadsbesluit:		2e Herziening 2020 (einddatum niet van toepassing)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	5.343	0	4.462	0	3.181
	Raming 2024	3.181	0	0	0	3.181
	Raming 2025	3.181	0	0	0	3.181

						Raming 2026	3.181	0	0	0	3.181
						Raming 2027	3.181	0	0	0	3.181
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Doorontwikkeling Organisatie						Overhead	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181
						Bestemmingsreserve Doorontwikkeling	0	0	0	0	0
						Organisatie					
Doel reserve:	Deze bestemmingsreserve is bedoeld voor de frictiekosten, gemoeid met de doorontwikkeling van de organisatie in de periode 2016 / 2022. De frictiekosten zijn zowel bedoeld voor de loonkosten (en personeelsgerelateerde kosten) van boventallige medewerkers (hpk'ers) die niet betaald kunnen worden uit de begroting van de clusters, als voor kosten die voortkomen uit arrangementen om medewerkers te stimuleren vrijwillig uit dienst te gaan.										
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2015 (einddatum t/m nader te bepalen)										
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	822	0	0	822	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Herstelmaatregelen Corona											
korte termijn						Overhead	3.181	3.181	3.181	3.181	3.181
						Bestemmingsreserve Herstelmaatregelen Corona	0	0	0	0	0
						korte termijn					
Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om de herstelmaatregelen veroorzaakt door Corona op korte termijn te kunnen financieren										
Raadsbesluit:	"Resultaatbestemming 2019 (doorlopend)"										
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	203	0	0	203	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610						
Bestemmingsreserve - Bouw	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

nieuw dierenasiel

Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610	
Bestemmingsreserve - Bouw nieuw dierenasiel	0	0	0	0	0	
Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd voor de bouw van een nieuw dierenasiel.						
Raadsbesluit: Voorjaarsnota 2019 (einddatum 31-12-2023)						
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	154	0	0	154	0
	Raming 2024	0	0	0	0	0
	Raming 2025	0	0	0	0	0
	Raming 2026	0	0	0	0	0
	Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Afbouw	1.516	1.516	1.516	1.516	1.516	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
SSC Flex											

(suppletieregelingen)

Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610	
Bestemmingsreserve Afbouw SSC Flex	1.516	1.516	1.516	1.516	1.516	
(suppletieregelingen)						
Doel reserve:				Inzet frictiekosten		
Raadsbesluit:			Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2024)			
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	1.516	0	0	0	1.516
	Raming 2024	1.516	0	0	0	1.516
	Raming 2025	1.516	0	0	0	1.516
	Raming 2026	1.516	0	0	0	1.516
	Raming 2027	1.516	0	0	0	1.516

Bestemmingsreserve	1.094	1.094	1.094	1.094	1.094	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Frictiekosten op afstand

zetten LCC's

Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610
Bestemmingsreserve Frictiekosten op afstand	1.094	1.094	1.094	1.094	1.094
zetten LCC's					
Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van personele lasten in 2018 en 2019 als gevolg van het afstoten per 1-1-2018 van locaties Sport en Cultuur. Conform de vastgestelde regelingen moet voor 2 jaar kosten worden betaald voor medewerkers die werkzaam zijn in de FSK 1-3 en die de HPK status krijgen. Afgesproken is dat deze medewerkers worden begeleid vanuit programma W&I. Het budget voor de te dekken kosten (loon- opleiding- en begeleidingskosten) is afkomstig van het programma Cultuur, sport en recreatie.					
Raadsbesluit: Begroting 2018 (einddatum 31-12-2028)					

						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.094	0	0	0	1.094
						Raming 2024	1.094	0	0	0	1.094
						Raming 2025	1.094	0	0	0	1.094
						Raming 2026	1.094	0	0	0	1.094
						Raming 2027	1.094	0	0	0	1.094
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
kwaliteitsslag											
sportaccomodaties						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610
						Bestemmingsreserve kwaliteitsslag	0	0	0	0	0
sportaccomodaties											
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd omdat de subsidieregeling liep tot eind 2018. Aanvragen konden t/m 31 december 2018 ingediend worden, waardoor verlening van de subsidie en de realisatie vaak in 2019 plaatsvindt					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2018 (einddatum 31-12-2022)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Kwaliteitsslag sportcomplexen											
						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610
						Bestemmingsreserve Kwaliteitsslag	0	0	0	0	0
sportcomplexen											
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd voor de onvoorziene werkzaamheden rondom Sportpark Noordrand					
Raadsbesluit:						10m bestuursrapportage 2018 (van 20-12-2018 t/m nader te bepalen)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0

						Raming 2027	0	0	0	0	0	
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
noodsteun energiekosten												
sport						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610	
						Bestemmingsreserve noodsteun energiekosten	0	0	0	0	0	
						Doel reserve:	Middelen voor het Noodfonds energiekosten verenigingen en speeltuinen					
						Raadsbesluit:	Besluit van 15 december 2022 (einddatum 31-12-2023)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.400	0	1.400	0	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Scoren	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
met Energie						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610	
						Bestemmingsreserve Scoren met Energie	0	0	0	0	0	
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter garantstelling aan sportsupport. Deze garantstelling duurt tot 2028.					
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2018 (einddatum 31-12-2028)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	260	0	0	260	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Sport	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
gebieden						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610	
						Bestemmingsreserve Sport gebieden	0	0	0	0	0	
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor de realisatie van de beoogde doelen waarvoor deelraden van voormalige deelgemeenten bestemmingsreserves hadden gevormd op onderwerpen die te maken hebben met sport.					
						Raadsbesluit:	Inzake invlechting Deelgemeenten (einddatum t/m nader te bepalen)					

						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	920	0	0	920	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-	31-12-
stedelijke bereikbaarheid										2026	2027
(waaronder Maastunnel)						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610
						Bestemmingsreserve stedelijke bereikbaarheid	0	0	0	0	0
						(waaronder Maastunnel)					
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van niet activeerbare kosten van de renovatie van de Maastunnel.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (einddatum 31-12-2023)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	18	0	0	18	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-	31-12-
Vorbereidingskosten IHP's										2026	2027
MV						Sport en recreatie	2.610	2.610	2.610	2.610	2.610
						Bestemmingsreserve Vorbereidingskosten IHP's	0	0	0	0	0
						MV					
						Doel reserve:	Vorbereidingskosten IHP's MV				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	255	0	0	255	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0

Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518							
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Actieplan Luchtkwaliteit												
						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518	
						Bestemmingsreserve Actieplan	0	0	0	0	0	
						Luchtkwaliteit						
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van kosten inzake het verbeteren van de luchtkwaliteit voor de Rotterdammers. Hiervoor is de Koersnota Lucht in 2015 vastgesteld door de raad. De belangrijkste prioriteiten zijn het versneld laten afnemen van de uitstoot van elementair koolstof met 40% in deze collegeperiode (t.o.v. 2014) en het gemeentelijke wagenpark is in 2018 25% 'schoner'.					
						Raadsbesluit:	Tweede bestuursrapportage 2016 (einddatum 31-12-2023)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	993	0	0	993	0
							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Autoluw	16.000	10.000	5.000	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
fonds						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518	
						Bestemmingsreserve Autoluw fonds	16.000	10.000	5.000	0	0	
						Doel reserve:	Het doel van de reserve is om het centrum en de wijken Oude Westen, Nieuwe Westen, Middelland en Oude Noorden zoveel mogelijk autoluw te maken.					
						Raadsbesluit:	Coalitieakkoord 2022 - 2026 (einddatum t/m nader te bepalen)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	20.000	0	4.000	0	16.000
							Raming 2024	16.000	0	6.000	0	10.000
							Raming 2025	10.000	0	5.000	0	5.000
							Raming 2026	10.000	0	5.000	0	0
							Raming 2027	5.000	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Bodem	25.915	25.415	24.915	24.415	23.915	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518	
						Bestemmingsreserve Bodem	25.915	25.415	24.915	24.415	23.915	
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve wordt gevoed met rijksmiddelen voor bodemsanering. Aan deze reserve worden gelden onttrokken ten behoeve van meerjarige uitgaven voor bodemsanering.					

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		34.367	0	8.452	0	25.915
Raming 2024		25.915	0	500	0	25.415
Raming 2025		25.415	0	500	0	24.915
Raming 2026		25.415	0	500	0	24.415
Raming 2027		24.915	0	500	0	23.915

Bestemmingsreserve	56.331	56.331	56.331	56.331	56.331	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Doorbouwfonds						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve Doorbouwfonds	56.331	56.331	56.331	56.331	56.331

Doel reserve: In deze Voorjaarsnota wordt ter ondersteuning van de Rotterdamse bouwopgave het Doorbouwfonds Rotterdam ingesteld. Hiermee wordt invulling gegeven aan de met het Rijk afgesproken woondeal. In het coalitieakkoord is met de bestemmingsreserve Segmentering het gewenste doel van de woningbouwproductie zoals vastgelegd in het coalitieakkoord tot 2026 te kunnen realiseren.

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		0	56.331	0	0	56.331
Raming 2024		56.331	0	0	0	56.331
Raming 2025		56.331	0	0	0	56.331
Raming 2026		56.331	0	0	0	56.331
Raming 2027		56.331	0	0	0	56.331

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Duurzaamheid gebieden						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve Duurzaamheid gebieden	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve Duurzaamheid gebieden is gevormd ter dekking van de lasten van specifieke activiteiten/projecten op het gebied van duurzaamheid in de voormalige deelgemeentegebieden.

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		37	0	0	37	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0

						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	25.860	23.109	21.158	20.658	20.158	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Gebiedsontwikkeling						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve	25.860	23.109	21.158	20.658	20.158
						Gebiedsontwikkeling					
						Doel reserve:	De middelen in deze bestemmingsreserve dienen ter dekking van de materiële lasten van buitenruimteprojecten. Het betreft zowel projecten gekoppeld aan de gebiedsontwikkeling als projecten gekoppeld aan vergroening.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (einddatum t/m nader te bepalen)len)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	38.211	0	10.350	2.000	25.860
						Raming 2024	25.860	0	2.751	0	23.109
						Raming 2025	23.109	0	1.951	0	21.158
						Raming 2026	23.109	0	500	0	20.658
						Raming 2027	21.158	0	500	0	20.158
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Investerings Rozenburg						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve Investerings Rozenburg	0	0	0	0	0
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd voor investeringen in Rozenburg.				
						Raadsbesluit:	Raadsbesluit 'financiële afwikkeling herindeling Rozenburg' 2011 (einddatum t/m nader te bepalen)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	677	0	0	677	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	3.686	3.686	3.686	3.686	3.686	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Invoeringskosten											
Omgevingswet						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve Invoeringskosten	3.686	3.686	3.686	3.686	3.686
						Omgevingswet					
						Doel reserve:	Implementatie omgevingswet				

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		0	0	0	0	3.686
Raming 2024		3.686	0	0	0	3.686
Raming 2025		3.686	0	0	0	3.686
Raming 2026		3.686	0	0	0	3.686
Raming 2027		3.686	0	0	0	3.686

Bestemmingsreserve	1.427	1.427	1.427	1.427	1.427	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Middensegment Huur						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518	
						Bestemmingsreserve Middensegment Huur	1.427	1.427	1.427	1.427	1.427	
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om huurwoningen in het middensegment te realiseren.					
						Raadsbesluit:	Resultaatbestemming 2019 (einddatum 31-12-2023)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	1.427	0	0	0	0	1.427
						Raming 2024	1.427	0	0	0	0	1.427
						Raming 2025	1.427	0	0	0	0	1.427
						Raming 2026	1.427	0	0	0	0	1.427
						Raming 2027	1.427	0	0	0	0	1.427

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Stadsinitiatief						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
						Bestemmingsreserve Stadsinitiatief	0	0	0	0	0
						Doel reserve:	Deze bestemmingsreserve is ter dekking van reeds aangegane verplichtingen omtrent RIF010.				
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2016 (einddatum 31-12-2023)				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	2.253	0	2.253	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Stimulering bouwproductie						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518

Bestemmingsreserve Stimulering						0	0	0	0	0	
bouwproductie											
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd om de bouwproductie te stimuleren					
Raadsbesluit:						Resultaatbestemming 2019 (einddatum 31-12-2023)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	6.331	0	0	6.331	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve						0	0	0	0	0	0
Upgrade voor the skate!						Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
Bestemmingsreserve Upgrade voor the skate!						0	0	0	0	0	0
Doel reserve:						De bestemmingsreserve wordt aangewend ter dekking van de kosten voortvloeiend uit de aangenomen motie 'Een upgrade voor de skate'.					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	113	0	0	113	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011						0	0	0	0	0	0
						Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
Bestemmingsreserve Verkeer en Vervoer 2011						0	0	0	0	0	0
Doel reserve:						De reserve Verkeer & Vervoer vormt de dekking van de gemeentelijke kosten voor verkeerseducatie, die niet op andere wijze begroot zijn. Op deze wijze is er vooralsnog dekking beschikbaar voor deze noodzakelijke activiteit.					
Raadsbesluit:						Tweede bestuursrapportage 2011 (einddatum t/m 31-12-2025)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	255	0	0	255	0

							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	1.912	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Verkeerscirculatieplan (VCP)							Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
							Bestemmingsreserve Verkeerscirculatieplan (VCP)	1.912	0	0	0	0
							Doel reserve:	Er wordt een verkeerscirculatieplan opgesteld om de doorstroming in de hele stad te bevorderen voor fiets, openbaar vervoer en deelfervoer.				
							Raadsbesluit:	Coalitieakkoord 2022 - 2026 (einddatum 31-12-2024)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	0	2.500	588	0	1.912
							Raming 2024	1.912	0	1.912	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Resilience	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
							Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
							Resilience	0	0	0	0	0
							Doel reserve:	Het concernbreed structureel werken aan weerbaarheid en veerkracht van de stad.				
							Raadsbesluit:	Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2023)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	125	0	0	125	0
							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Segmentering Bouwplannen	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
							Stedelijke ontwikkeling	135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
							Segmentering Bouwplannen	0	0	0	0	0
							Doel reserve:	Het doel van deze reserve is de gewenste segmentering (sociaal / midden / hoog / top) van de				

Raadsbesluit:						Coalitieakkoord 2022 – 2026 (einddatum 31-12-2030)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	25.000	0	0	25.000	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0

Verevening kostenverhaal	4.600	4.200	3.800	3.400	3.000	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Stedelijke ontwikkeling							135.732	124.169	116.318	109.918	108.518
Verevening kostenverhaal	4.600	4.200	3.800	3.400	3.000						
Doel reserve: Verwacht begrotingssaldo 2023 agv maatregelen bestuursopdracht wordt ingezet om onzekere effecten maatregelen kostenverhaal (ingeschat op 5 mln per jaar ingaande 2024) te kunnen te kunnen opvangen.											

Raadsbesluit:						Begroting 2023 (einddatum 31-12-2026)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	4.600	0	0	4.600
						Raming 2024	4.600	0	400	0	4.200
						Raming 2025	4.200	0	400	0	3.800
						Raming 2026	4.200	0	400	0	3.400
						Raming 2027	3.800	0	400	0	3.000

Veilig	400	0	0	0	0							
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Saneringskosten Van der Gaag dossier							Veilig	400	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Saneringskosten Van der Gaag dossier							0	0	0	0	0	
Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van saneringskosten van Overschiese Kleiweg e.d. met betrekking tot Van der Gaag dossier. De sanering start in 2018, maar exacte datum afronding is nog onduidelijk.												

Raadsbesluit:						Jaarrekening 2017 (einddatum 31-12-2027)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	248	0	0	248	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0

							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve ZVHRR	400	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
versterken dv personen met												
verward gedrag												
							Veilig	400	0	0	0	0
							Bestemmingsreserve ZVHRR versterken dv	400	0	0	0	0
							personen met verward gedrag					
							Doel reserve:	Versterken dienstverlening gemeenten: personen met verward gedrag (DU)				
							Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum t/m nader te bepalen)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	655	0	255	0	400
							Raming 2024	400	0	400	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519							
Begeleiding naar werk voor	0	0	0	0	0		Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Statushouders							Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
							Begeleiding naar werk voor	0	0	0	0	0
							Statushouders					
							Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking kosten voor de begeleiding naar werk en inzet van instrumenten t.b.v. statushouders in 2022. Het rijk heeft de taakstelling voor de huisvesting van statushouders voor 2021 voor de gemeente Rotterdam verhoogd naar 1.000 statushouders. Dit brengt extra kosten met zich mee. Vanuit de onderbesteding in 2020 is een bestemmingsreserve gevormd, die in 2022 zal worden ingezet om de dip in de budgetten voor de statushouders op te kunnen vangen.				
							Raadsbesluit:	Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2023)				
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
							Begroting 2023	1.000	0	1.000	0	0
							Raming 2024	0	0	0	0	0
							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve Breed	854	854	854	854	854	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Offensief						Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
						Bestemmingsreserve Breed Offensief	854	854	854	854	854
Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om de kosten voor Breed Offensief uit te dekken. Hiervoor zijn specifieke Rijks gelden voor ontvangen.										
Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)										
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand					
	Begroting 2023	584	0	305	0	854					
	Raming 2024	854	0	0	0	854					
	Raming 2025	854	0	0	0	854					
	Raming 2026	854	0	0	0	854					
	Raming 2027	854	0	0	0	854					

Bestemmingsreserve BUIG	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
(uitkeringen Participatiewet e. d.)						Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
						Bestemmingsreserve BUIG (uitkeringen Participatiewet e.d.)	25.000	25.000	25.000	25.000	25.000
Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om een eventueel toekomstig tekort te dekken op de WWB-inkomensdeel en de (verlaagde) rijksuitkering.										
Raadsbesluit:	Eerste bestuursrapportage 2015 (einddatum niet van toepassing)										
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand					
	Begroting 2023	19.441	28.139	22.580	0	25.000					
	Raming 2024	25.000	1.231	1.231	0	25.000					
	Raming 2025	25.000	0	0	0	25.000					
	Raming 2026	25.000	0	0	0	25.000					
	Raming 2027	25.000	0	0	0	25.000					

Bestemmingsreserve	717	717	717	717	717	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Dichterbij dan je denkt						Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
						Bestemmingsreserve Dichterbij dan je denkt	717	717	717	717	717
Doel reserve:	Via het Gemeentefonds is in de september- en decembercirculaire respectievelijk € 478k en € 239k incidenteel ter beschikking gesteld voor het actieplan 'Dichterbij dan je denkt' van het ministerie van SZW. Dit actieplan beoogt om in de arbeidsmarktregio op korte termijn de kansen die de krappe arbeidsmarkt biedt te benutten om extra mensen die nu langs de kant staan naar (parttime) werk of een										

leerwerkplek te begeleiden. Het gaat hier dus om middelen bedoeld voor de arbeidsregio (en dus niet alleen voor Rotterdam). De besteding van deze middelen wordt onder regie van de centrumgemeente (Rotterdam) afgestemd binnen de arbeidsmarktregio.

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2023)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	0	0	0	0	717
	Raming 2024	717	0	0	0	717
	Raming 2025	717	0	0	0	717
	Raming 2026	717	0	0	0	717
	Raming 2027	717	0	0	0	717

Bestemmingsreserve	3.479	2.028	577	37	0	
Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-	31-12-	
Doorlopende				2026	2027	

werkzaamheden Tozo- regeling	Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519

Bestemmingsreserve Doorlopende	3.479	2.028	577	37	0
werkzaamheden Tozo-regeling					

Doel reserve: De bestemmingsreserve Doorlopende werkzaamheden Tozo-regeling is bestemd voor het dekken van de uitvoeringskosten van doorlopende werkzaamheden die gestart zijn in 2020 en nog doorlopen in volgende jaren.

Raadsbesluit:		Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2026)				
	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	4.931	0	1.451	0	3.479
	Raming 2024	3.479	0	1.451	0	2.028
	Raming 2025	2.028	0	1.451	0	577
	Raming 2026	2.028	0	540	0	37
	Raming 2027	577	0	37	0	0

[illegible]

Werk t.b.v. Pro VSO jongeren					
	Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556
				28.519	

Bestemmingsreserve Herinrichten instrument Hallo	0	0	0	0	0
Werk t.b.v. Pro VSO jongeren					

Doel reserve: In 2021 heeft Wenl van een fonds een bedrag van 310K ontvangen om het instrument HalloWerk toegankelijk te maken voor ProVSO jongeren. Mede door Corona is er in 2021 niet gestart met het werk. Het gaat hier dus om van derden ontvangen geld.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)

						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	310	0	310	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve Impuls	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
baankansen speciaal											
voortgezet onderwijs						Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
						Bestemmingsreserve Impuls baankansen speciaal	0	0	0	0	0
						voortgezet onderwijs					
Doel reserve:						De bestemmingsreserve is gevormd om de rijksbijdrage ten behoeve van het praktijk en speciaal onderwijs te verantwoorden.					
Raadsbesluit:						10m bestuursrapportage 2018 (einddatum 31-12-2023)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	431	0	431	0	0
						Raming 2024	0	0	0	0	0
						Raming 2025	0	0	0	0	0
						Raming 2026	0	0	0	0	0
						Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Uitvoering energietoeslag						Werk en inkomen	31.999	30.547	29.096	28.556	28.519
						Bestemmingsreserve Uitvoering energietoeslag	1.400	1.400	1.400	1.400	1.400
Doel reserve:						Vanuit de ontvangen rijksmiddelen is voor de uitvoering van de Energietoeslag 2022 € 7 mln beschikbaar gesteld. Hiervan is € 3,3 mln in 2022 gerealiseerd. Een deel van de werkzaamheden loopt echter nog door in 2023 (o.a. afhandelen aanvragen laatste maanden 2022, bezwaarschriften en verwijderen ID bewijzen RDD). Derhalve wordt een bestemmingsvoorstel van € 1,4 mln voorgesteld om de verdere afhandeling van de Energietoeslag 2022 in 2023 te kunnen afronden. Een deel van de werkzaamheden van de Energietoeslag 2022 loopt namelijk nog door in het eerste kwartaal van 2023. Hier zit momenteel nog een team op van ca 75 personen (feb), met afloop naar 50 personen in eind maart. Dit is een reeds aangegane verplichting voor inhuur.					
Raadsbesluit:						Jaarrekening 2022 (einddatum 31-12-2023)					
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	0	0	0	0	1.400

[illegible]

Bestemmingsreserve Uitvoeringskosten	548	548	548	548	548
kwijtschelding - Toeslagenaffaire					

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	688	0	140	0	548
	Raming 2024	548	0	0	0	548
	Raming 2025	548	0	0	0	548
	Raming 2026	548	0	0	0	548
	Raming 2027	548	0	0	0	548

[illegible]

Bestemmingsreserve Bestrijding eenzaamheid	2.360	2.360	2.360	2.360	2.360
ouderen					

	Verlooptstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
	Begroting 2023	0	0	0	0	2.360
	Raming 2024	2.360	0	0	0	2.360
	Raming 2025	2.360	0	0	0	2.360
	Raming 2026	2.360	0	0	0	2.360
	Raming 2027	2.360	0	0	0	2.360

Pagina 757 van 803

Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366

Bestemmingsreserve	12.267	12.267	12.267	12.267	12.267

Blokhuismiddelen

Doel reserve: De gemeente Rotterdam heeft een aanvraag ingediend voor extra middelen in het kader van de brede aanpak van dak- en thuisloosheid.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2020 (einddatum 31-12-2024)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		12.267	0	0	0	12.267
Raming 2024		12.267	0	0	0	12.267
Raming 2025		12.267	0	0	0	12.267
Raming 2026		12.267	0	0	0	12.267
Raming 2027		12.267	0	0	0	12.267

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Decentralisatie AWBZ

Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366

Bestemmingsreserve Decentralisatie	0	0	0	0	0

AWBZ

Doel reserve: De bestemmingsreserve is ter dekking van investeringskosten om het nieuwe stelsel zorg & welzijn (na de decentralisaties AWBZ en Jeugdwet per 1-1-2015) stevig neer te zetten en om de grootste onzekerheden in de kosten en rijksbudgetten voor tweedelijsondersteuning Wmo en specialistische jeugdhulp te kunnen opvangen. De onzekerheden in de kosten hebben te maken met het open-eindekarakter van de tweedelijsondersteuning Wmo en met de toeleiding tot specialistische jeugdhulp die we voor een belangrijk deel niet zelf in de hand hebben (verloopt via de huisartsen). Om de risico's op de inkoop van tweedelijszorg hanteren we een reserve van 5% van het inkoopbudget van € 340 mln.

Raadsbesluit: Jaarrekening 2012 (einddatum 31-12-2024)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		1.128	0	906	222	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Maatschappelijke Participatie

gebieden

Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366

Bestemmingsreserve Maatschappelijke	0	0	0	0	0

Participatie gebieden

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd voor de realisatie van de beoogde doelen waarvoor deelraden van voormalige deelgemeenten bestemmingsreserves hadden gevormd op onderwerpen die te maken hebben met Maatschappelijke Participatie.

Raadsbesluit: Inzake invlechting Deelgemeenten (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		294	0	0	294	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Maatwerkvoorzieningen Wmo											

Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366

Bestemmingsreserve Maatwerkvoorzieningen Wmo	0	0	0	0	0

Doel reserve: Subsidie scootmobielstallingen 2021

Raadsbesluit: Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		147	0	0	147	0
Raming 2024		0	0	0	0	0
Raming 2025		0	0	0	0	0
Raming 2026		0	0	0	0	0
Raming 2027		0	0	0	0	0

Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027

Masterplan ouderen						Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366

Bestemmingsreserve Masterplan ouderen	0	0	0	0	0

Doel reserve: De bestemmingsreserve is gevormd ter dekking van de kosten uit het Masterplan Ouderen Social Trial Dementie 2020-2021

Raadsbesluit: 10m bestuursrapportage 2018 (einddatum t/m 31-12-2026)

	Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
Begroting 2023		773	0	0	773	0
Raming 2024		0	0	0	0	0

							Raming 2025	0	0	0	0	0
							Raming 2026	0	0	0	0	0
							Raming 2027	0	0	0	0	0
Bestemmingsreserve	21.739	31.739	41.739	51.739	51.739	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
tweedelijns WMO en												
Jeugdhulp												
						Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366	
						Bestemmingsreserve tweedelijns WMO en	21.739	31.739	41.739	51.739	51.739	
						Jeugdhulp						
						Doel reserve:	De bestemmingsreserve is gevormd om schommelingen in de zorguitgaven op te vangen bij de Wmo en Jeugdhulp.					
						Raadsbesluit:	Voorjaarsnota 2017 (einddatum t/m niet van toepassing)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	58.229	0	38.018	0	21.739	
						Raming 2024	21.739	10.000	0	0	31.739	
						Raming 2025	31.739	10.000	0	0	41.739	
						Raming 2026	31.739	10.000	0	0	51.739	
						Raming 2027	41.739	0	0	0	51.739	
Bestemmingsreserve	0	0	0	0	0	Begroting bestemmingsreserves	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027	
Wijkpaleis												
						Zorg, welzijn en wijkteams	36.366	46.366	56.366	66.366	66.366	
						Bestemmingsreserve Wijkpaleis	0	0	0	0	0	
						Doel reserve:	Behoud Wijkpaleis voor wijk en Mooi Mooier Middelland					
						Raadsbesluit:	Jaarrekening 2021 (einddatum 31-12-2023)					
							Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Onttrekking	Vrijval	Eindstand
						Begroting 2023	300	0	0	300	0	
						Raming 2024	0	0	0	0	0	
						Raming 2025	0	0	0	0	0	
						Raming 2026	0	0	0	0	0	
						Raming 2027	0	0	0	0	0	
Totaal	2.675.191	2.703.410	2.792.242	2.880.823	2.979.177							

Voorzieningen

Voorzieningen zijn middelen die in het verleden opzij zijn gezet om een onafwendbaar financieel risico af te dekken waarvan de omvang onzeker is, doch redelijkerwijs in te schatten. Voorzieningen hebben altijd een specifiek bestedingsdoel.

De voorzieningen van de gemeente Rotterdam zijn in het onderstaande overzicht opgenomen. Door op het informatie-icoontje te klikken krijg je een algemene toelichting en het meerjarig verloop per voorziening.

Begroting	31-12-	31-12-	31-12-	31-12-	31-12-
Voorzieningen	2023	2024	2025	2026	2027
Bestuur	43.894	43.894	43.894	43.894	43.894

Voorziening Pensioenen	42.394	42.394	42.394	42.394	42.394
Bestuurders					
Begroting Voorzieningen					
31-12-202331-12-202431-12-202531-12-202631-12-2027					
Bestuur	43.894	43.894	43.894	43.894	43.894
Voorziening Pensioenen Bestuurders	42.394	42.394	42.394	42.394	42.394
Doel Voorziening: Het beschikken over voldoende vermogen om aan de (toekomstige) pensioenverplichtingen van (oud)politiek ambtsdragers van het college van B&W, Gebied en ex deelgemeenten te kunnen voldoen.					
Ingesteld per: 1-1-2014					
Eindigt per: Geen einddatum bepaald					
Verloopstaat Voorziening Pensioenen	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Bestuurders					
(samenvoeging van de voorziening Pensioenen bestuurders en voorziening pensioenen gebieden)					
Begroting 2023	42.394	1.600	1.600	0	42.394
Raming 2024	42.394	1.600	1.600	0	42.394
Raming 2025	42.394	1.600	1.600	0	42.394
Raming 2026	42.394	1.600	1.600	0	42.394
Raming 2027	42.394	1.600	1.600	0	42.394

Voorziening	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Pensioenvoorziening ex raadsleden					
Begroting Voorzieningen					
31-12-202331-12-202431-12-202531-12-202631-12-2027					
Bestuur	43.894	43.894	43.894	43.894	43.894
Voorziening Pensioenvoorziening ex raadsleden	1.500	1.500	1.500	1.500	1.500
Doel Voorziening: De voorziening dekt de verplichtingen voortkomend uit pensioenrechten voor de					

Ingesteld per:	1-1-2015				
Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				
Verloopstaat Voorziening	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Pensioenvoorziening ex raadsleden					
Begroting 2023	1.500	0	0	0	1.500
Raming 2024	1.500	0	0	0	1.500
Raming 2025	1.500	0	0	0	1.500
Raming 2026	1.500	0	0	0	1.500
Raming 2027	1.500	0	0	0	1.500

Overhead	3.147	3.147	3.147	3.147	3.147

Voorziening	3.147	3.147	3.147	3.147	3.147	Begroting Voorzieningen	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Verzekeringen						Overhead	3.147	3.147	3.147	3.147	3.147
						Voorziening Verzekeringen	3.147	3.147	3.147	3.147	3.147
						Doel Voorziening:	De vorming van de voorziening Verzekeringen heeft tot doel het stellen van zekerheden bij de afdoening van schadegevallen.				
						Ingesteld per:	1-1-2005				
						Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				
						Verloopstaat Voorziening	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
						Verzekeringen					
						Begroting 2023	3.147	0	0	0	3.147
						Raming 2024	3.147	0	0	0	3.147
						Raming 2025	3.147	0	0	0	3.147
						Raming 2026	3.147	0	0	0	3.147
						Raming 2027	3.147	0	0	0	3.147

Beheer van de stad	2.043	1.996	1.950	1.904	1.857

Voorziening	0	0	0	0	0	Begroting Voorzieningen	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Vervangingsinvesteringen											
riolering						Beheer van de stad	2.043	1.996	1.950	1.904	1.857
						Voorziening Vervangingsinvesteringen riolering	0	0	0	0	0
						Doel Voorziening:	De voorziening dekt de kosten van vervangingen van riolen.				
						Ingesteld per:	1-1-2007				
						Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				

Verloopstaat Voorziening Vervangingsinvesteringen						Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
riolering										
Begroting 2023						0	36.601	36.601	0	0
Raming 2024						0	37.038	37.038	0	0
Raming 2025						0	37.037	37.037	0	0
Raming 2026						0	37.035	37.035	0	0
Raming 2027						0	37.247	37.247	0	0
Voorziening Afkoop	463	417	371	324	278	Begroting Voorzieningen				
						31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
beheer en onderhoud						Beheer van de stad				
N209						2.043	1.996	1.950	1.904	1.857
Voorziening Afkoop beheer en						463	417	371	324	278
onderhoud N209										
Doel Voorziening:						Rotterdam neemt een deel van de N209 over van de Provincie Zuid Holland. Voor het beheer en onderhoud voor de komende 15 jaar heeft Rotterdam een bijdrage gekregen.				
Ingesteld per:						1-7-2019				
Eindigt per:						31-12-2033				
Verloopstaat Voorziening						Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Afkoop beheer en onderhoud										
N209										
Begroting 2023						510	0	46	0	463
Raming 2024						463	0	46	0	417
Raming 2025						417	0	46	0	371
Raming 2026						371	0	46	0	324
Raming 2027						324	0	46	0	278
Voorziening Leges	1.545	1.545	1.545	1.545	1.545	Begroting Voorzieningen				
						31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Leidingen						Beheer van de stad				
						2.043	1.996	1.950	1.904	1.857
Voorziening Leges						1.545	1.545	1.545	1.545	1.545
Leidingen										
Doel Voorziening:						De voorziening is gevormd als gevolg van de vooruitontvangen opbrengsten van derden waarbij de kosten met een specifiek doel in een volgend jaar worden gemaakt.				
Ingesteld per:						31-12-2013				
Eindigt per:						Geen einddatum bepaald				
Verloopstaat						Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
Voorziening Leges										
Leidingen										

						Begroting 2023	1.545	1.545	0	1.545	1.545
						Raming 2024	1.545	0	0	0	1.545
						Raming 2025	1.545	0	0	0	1.545
						Raming 2026	1.545	0	0	0	1.545
						Raming 2027	1.545	0	0	0	1.545
Voorziening Bomenfonds	35	35	35	35	35	Begroting Voorzieningen	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
						Beheer van de stad	2.043	1.996	1.950	1.904	1.857
						Voorziening Bomenfonds	35	35	35	35	35
						Doel Voorziening:	De voorziening is bedoeld voor het herplanten van bomen en is gevormd door éénmalige afkoop van herplantplicht door derden.				
						Ingesteld per:	31-12-2016				
						Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				
						Verloopstaat Voorziening	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand
						Bomenfonds					
						Begroting 2023	35	0	0	0	35
						Raming 2024	35	0	0	0	35
						Raming 2025	35	0	0	0	35
						Raming 2026	35	0	0	0	35
						Raming 2027	35	0	0	0	35
Stedelijke ontwikkeling	71.161	71.161	71.161	71.161	71.161						
Verliesvoorziening	68.498	68.498	68.498	68.498	68.498	Begroting	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
Grondexploitaties						Voorzieningen					
						Stedelijke ontwikkeling	71.161	71.161	71.161	71.161	71.161
						Verliesvoorziening	68.498	68.498	68.498	68.498	68.498
						Grondexploitaties					
						Doel Voorziening:	De verliesvoorziening grondexploitatie betreft de reclassificatie van de verliesvoorziening conform de voorschriften van de BBV. In de BBV-notitie grondexploitaties die in 2019 is uitgebracht is een aanscherping aangebracht in de manier waarop de verliesvoorziening grondexploitaties in de balans moet worden verwerkt. Vanaf 2019 moet de waardecorrectie slechts tot de boekwaarde van de negatieve grondexploitaties op de balans worden opgenomen. Het surplus moet als voorziening onder de passiva worden opgenomen.				
						Ingesteld per:	31-12-2019				
						Eindigt per:	Geen einddatum bepaald				
						Verloopstaat	Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand

verliesvoorziening											
Grondexploitaties											
						Begroting 2023	68.498	0	0	0	68.498
						Raming 2024	68.498	0	0	0	68.498
						Raming 2025	68.498	0	0	0	68.498
						Raming 2026	68.498	0	0	0	68.498
						Raming 2027	68.498	0	0	0	68.498
Voorziening	2.663	2.663	2.663	2.663	2.663	Begroting	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	31-12-2026	31-12-2027
naheffingsaanslag BTW-						Voorzieningen					
compensatiefonds gratis											
OV 65+											
						Stedelijke	71.161	71.161	71.161	71.161	71.161
						ontwikkeling					
						Voorziening	2.663	2.663	2.663	2.663	2.663
						naheffingsaanslag					
						BTW-					
						compensatiefonds					
						gratis OV 65+					
Doel Voorziening:						De Belastingdienst heeft in het verleden de teruggave van btw (via het Btw-compensatiefonds) voor vrij reizen voor AOW-gerechtigden goedgekeurd. In de loop van 2015 heeft zij echter haar standpunt gewijzigd. De Belastingdienst stelt dat deze btw niet voor teruggave in aanmerking komt, omdat de gemeente niet de afnemer is van de prestatie en dat het om een verstrekking aan individuen gaat. Hierbij is aangegeven dat dit standpunt geldt vanaf 1 januari 2016. De gemeente heeft hierop een bezwaarschrift ingediend. De Belastingdienst heeft voor 2016 een beschikking gestuurd om de door de gemeente via het Btw-compensatiefonds teruggevraagde Btw terug te vorderen. Het bedrag over 2016 is al betaald. Voor de jaren 2017-2021 is er een voorziening getroffen als het bezwaar niet gegrond wordt bevonden.					
Ingesteld per:						1-12-2021					
Eindigt per:						Nog nader te bepalen					
Verloopstaat						Beginstand	Toevoeging	Aanwending	Vrijval	Eindstand	
verliesvoorziening											
Grondexploitaties											
						Begroting 2023	2.663	0	0	0	2.663
						Raming 2024	2.663	0	0	0	2.663
						Raming 2025	2.663	0	0	0	2.663
						Raming 2026	2.663	0	0	0	2.663
						Raming 2027	2.663	0	0	0	2.663
Eindtotaal		120.245	120.199	120.152	120.106	120.060					

Grondslagen

Als basis voor het opstellen van de begroting zijn diverse algemene grondslagen van toepassing, waaronder verschillende bepalingen vanuit de Gemeentewet, het Besluit begroting en verantwoording (BBV), de begrotingscirculaire vanuit de provincie Zuid-Holland, de Verordening financiën Rotterdam en Regeling financiën Rotterdam. Daarnaast zijn er verschillende specifieke kaders en uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn terug te vinden in de paragrafen. In dit onderdeel worden enkele algemene principes toegelicht die voor alle programma's en taakvelden gelden.

Overhead

Alle overheadkosten worden apart in de BBV paragraaf (onderdeel BBV Programmaplan) weergegeven. Overhead omvat zowel de algemene (concernbrede) bedrijfsvoeringsondersteuning als het management en -ondersteuning van alle organisatieonderdelen binnen het concern.

Indexering

Bij de Voorjaarsnota 2023 zijn op basis van de CPB-raming maart 2023 meerjarig bedragen gereserveerd voor indexatie 2024. Het uitgangspunt is dat de begroting wordt geïndexeerd op basis van de CPB inflatiecijfers van maart. De verwerking naar de betreffende programma's vindt plaats bij de Begroting 2024/ Tweede Herziening 2023.

Sinds april 2023 is er een nieuw cao-akkoord 2023. De gevolgen hiervan voor 2023 zijn verdeeld over de programma's en bedragen in totaal € 35 mln. Voor de jaren 2024 en verder vindt de verwerking hiervan plaats bij de Begroting 2024/Tweede Herziening 2023.

Onderstaand zijn de percentages van veelvuldig gebruikte indexen opgenomen:

Indexcategorie	Percentage 2024
Personeel (inclusief inhuur)	7,23
Tarieven belastingen, leges en retributies	8,50
Zorgbudgetten	6,50
Subsidies	7,61
Materieel	8,50

Omslagrente

Het renteomslagstelsel is geregeld in de gemeentelijke regelgeving. Dit stelsel houdt in dat de vermogenskosten aan de gemeentelijke programma's worden doorberekend op basis van de boekwaarde van de onderliggende investeringen. De rente die hiervoor wordt gehanteerd is de omslagrente investeringen. Deze rente wordt jaarlijks vastgesteld op basis van richtlijnen van de commissie BBV.

Als gevolg van de stijgende marktrente wordt de omslagrente investeringen met ingang van 2024 verhoogd van 1,50% naar 2,00%. Ook de bespaarde rente die wordt berekend over de reserves en voorzieningen wordt met ingang van 2024 verhoogd van 1,50% naar 2,00%. Het begrote interne omslagpercentage dat wordt toegerekend aan de bouwgronden in exploitatie (BIE) stijgt met ingang van 2023 van 0,8% naar 1,2%. Verder bestaan er specifieke regels voor het toerekenen van rente aan de pensioenvoorziening bestuurders. Het hiervoor geldende rentepercentage wordt met ingang van 2023 verhoogd naar 2,472%.

Bij Voorjaarsnota 2023 zullen de financiële effecten voor het gehele concern verwerkt worden op het programma Algemene Middelen. Bij Begroting 2024/2e Herziening 2023 zal verrekening plaatsvinden op de betrokken programma's.

Raming gemeentefonds

De raming van het gemeentefonds is gebaseerd op de decembercirculaire 2022 en inschattingen voor loon- en prijsontwikkelingen op basis van de CPB-raming maart 2023.

Interne ronde technische bijstellingen

Pagina 227

Interne ronde technische bijstellingen

In het verleden werd in het eerste kwartaal de omissie behandeld. De omissie was een product met enkel technische begrotingswijzigingen. Met ingang van 2020 is, in overleg met de COR, besloten de omissie af te schaffen. Voor de interne sturing is het wel wenselijk in deze fase van het jaar de begroting technisch bij te stellen. Besloten is daarom een interne ronde technische bijstellingen te houden op het reguliere moment van de omissie en deze aan de gemeenteraad voor te leggen en apart inzichtelijk te maken bij het eerstvolgende P&C-product.

Bij het besluit om de omissie af te schaffen is toegezegd apart inzichtelijk te maken wat er gewijzigd is in de interne ronde. Op deze pagina wordt een algemene toelichting gegeven en aangegeven wat het saldo is per programma. Uiteraard is het saldo op totaalniveau 0.

De kaders voor deze interne ronde zijn gelijk aan de kaders van de omissie. Concreet betekent dit dat alleen technische wijzigingen zijn toegestaan die op concernniveau neutraal zijn en geen beleidsmatige consequenties hebben.

Alle technische wijzigingen worden apart toegelicht op de betreffende taakvelden, inclusief de wijzigingen die zijn gedaan bij de interne ronde. Op hoofdlijnen hebben de wijzigingen die zijn gedaan bij de interne ronde met name betrekking op verschuivingen tussen programmalasten en apparaatslasten, herschikkingen van de organisatie en overheveling van budgetten omdat de uitvoering elders plaatsvindt dan in de initiële begroting was verwerkt. Het effect hiervan op de arbeidskosten is meegenomen in de [paragraaf bedrijfsvoering](#).

Saldo per programma	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Algemene middelen					
Oorspronkelijke begroting 2023	2.027.398	2.099.024	2.063.397	2.020.468	2.020.468
Technische bijstellingen interne ronde	3	3	3	3	3
Totaal Algemene middelen	2.027.401	2.099.026	2.063.399	2.020.471	2.020.471
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving					
Oorspronkelijke begroting 2023	-94.843	-93.988	-93.309	-93.236	-93.236
Technische bijstellingen interne ronde	-6.200	-6.195	-6.188	-6.074	-6.074
Totaal Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-101.043	-100.183	-99.498	-99.310	-99.310
Beheer van de stad					
Oorspronkelijke begroting 2023	-164.927	-164.443	-169.963	-173.624	-173.624
Technische bijstellingen interne ronde	209	239	265	276	262
Totaal Beheer van de stad	-164.718	-164.204	-169.698	-173.348	-173.362
Belastingen					
Oorspronkelijke begroting 2023	311.194	323.286	324.036	324.548	324.548
Technische bijstellingen interne ronde	331	170	103	77	-34
Totaal Belastingen	311.525	323.456	324.139	324.625	324.515
Bestaande stad					
Oorspronkelijke begroting 2023	18.019	14.936	-3.414	-3.206	-3.206
Technische bijstellingen interne ronde	-164	61	56	44	44
Totaal Bestaande stad	17.856	14.997	-3.359	-3.162	-3.162
Bestuur					
Oorspronkelijke begroting 2023	-18.905	-18.910	-18.910	-18.910	-18.910
Technische bijstellingen interne ronde	-536	-536	-536	-536	0

Totaal Bestuur	-19.441	-19.446	-19.446	-19.446	-18.910
Cultuur					
Oorspronkelijke begroting 2023	-152.428	-151.864	-151.123	-150.847	-150.847
Technische bijstellingen interne ronde	0	0	0	0	0
Totaal Cultuur	-152.428	-151.864	-151.123	-150.847	-150.847
Dienstverlening					
Oorspronkelijke begroting 2023	-67.999	-62.866	-63.085	-63.145	-63.145
Technische bijstellingen interne ronde	-266	695	680	624	199
Totaal Dienstverlening	-68.265	-62.171	-62.405	-62.522	-62.947
Economische ontwikkeling					
Oorspronkelijke begroting 2023	-33.938	-30.604	-27.474	-26.839	-26.839
Technische bijstellingen interne ronde	37	52	52	50	50
Totaal Economische ontwikkeling	-33.901	-30.552	-27.422	-26.789	-26.789
Energietransitie					
Oorspronkelijke begroting 2023	-11.997	-2.182	-2.259	-2.231	-2.231
Technische bijstellingen interne ronde	-1.644	-38	-36	-31	-31
Totaal Energietransitie	-13.641	-2.220	-2.295	-2.262	-2.262
Onderwijs					
Oorspronkelijke begroting 2023	-152.059	-155.876	-155.155	-151.626	-151.626
Technische bijstellingen interne ronde	1.307	1.176	1.176	1.176	1.176
Totaal Onderwijs	-150.752	-154.700	-153.979	-150.450	-150.450
Overhead					
Oorspronkelijke begroting 2023	-422.346	-407.659	-404.340	-404.578	-404.578
Technische bijstellingen interne ronde	-6.584	-1.264	-513	-435	-362
Totaal Overhead	-428.930	-408.923	-404.853	-405.014	-404.940
Sport en recreatie					
Oorspronkelijke begroting 2023	-91.971	-90.602	-89.762	-89.749	-89.749
Technische bijstellingen interne ronde	31	31	31	31	31
Totaal Sport en recreatie	-91.940	-90.571	-89.731	-89.718	-89.718
Stedelijke ontwikkeling					

Oorspronkelijke begroting 2023	158.115	47.120	48.001	56.620	56.620
Technische bijstellingen interne ronde	6.869	167	171	165	150
Totaal Stedelijke ontwikkeling	164.984	47.288	48.172	56.784	56.769
Veilig					
Oorspronkelijke begroting 2023	-169.455	-174.246	-173.896	-173.468	-173.468
Technische bijstellingen interne ronde	1.508	894	894	894	-42
Totaal Veilig	-167.947	-173.352	-173.002	-172.574	-173.510
Volksgezondheid					
Oorspronkelijke begroting 2023	-33.975	-33.954	-33.920	-33.894	-33.894
Technische bijstellingen interne ronde	107	107	107	107	107
Totaal Volksgezondheid	-33.869	-33.847	-33.814	-33.788	-33.788
Werk en inkomen					
Oorspronkelijke begroting 2023	-241.207	-229.015	-226.661	-223.781	-223.781
Technische bijstellingen interne ronde	-977	-1.245	-1.733	-1.733	-1.776
Totaal Werk en inkomen	-242.184	-230.260	-228.393	-225.513	-225.557
Zorg, welzijn en wijkteams					
Oorspronkelijke begroting 2023	-858.677	-868.157	-822.162	-792.502	-792.502
Technische bijstellingen interne ronde	5.969	5.684	5.469	5.363	6.299
Totaal Zorg, welzijn en wijkteams	-852.707	-862.473	-816.693	-787.139	-786.203

Overzicht van baten en lasten

Pagina 228

Overzicht van baten en lasten

[Baten en lasten op concernniveau](#)[Incidentele baten en lasten](#)[Baten en lasten conform BBV](#)[Clusteroverhead](#)[Baten en lasten per programma](#)[Algemene dekkingsmiddelen](#)[BBV-taakvelden](#)

Baten en lasten op concernniveau

In de tabel hieronder worden meerjarig de baten en lasten gepresenteerd naar verantwoordingscategorieën.

	2022	2023	2024	2025	2026	2027
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
	0	0	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	4.871.473	4.296.315	4.273.450	4.251.866	4.190.925	4.195.750
Bijdragen rijk en medeoverheden	3.164.168	2.970.869	3.011.778	3.009.711	2.964.701	2.958.826
Belastingen	397.934	428.469	421.023	424.466	427.608	430.293
Dividenden	91.761	96.554	97.751	97.701	100.701	104.701
Financieringsbaten	4.884	3.200	1.919	1.576	1.264	1.139
Overige opbrengsten derden	1.238.101	807.798	708.358	685.841	670.629	674.918
Overige baten	-25.376	-10.575	32.621	32.571	26.022	25.872
Lasten exclusief reserves	4.385.853	4.434.879	4.244.431	4.162.234	4.101.544	4.096.596
Apparaatslasten	1.332.883	1.349.753	1.247.661	1.240.083	1.229.733	1.228.751
Inhuur	189.146	113.054	61.045	60.429	60.176	62.934
Overige apparaatslasten	33.088	32.809	38.680	38.591	38.507	38.487
Personeel	1.110.648	1.203.890	1.147.936	1.141.063	1.131.050	1.127.331
Intern resultaat	-70.813	-127.755	-109.518	-110.068	-110.036	-110.046
Intern resultaat	-70.813	-127.755	-109.518	-110.068	-110.036	-110.046
Programmalasten	3.123.783	3.212.882	3.106.289	3.032.218	2.981.847	2.977.891
Financieringslasten	13.891	20.882	40.171	50.041	55.091	56.804
Inkopen en uitbestede werkzaamheden	967.404	1.044.861	958.689	925.728	871.678	861.949
Kapitaallasten	156.791	157.164	183.083	174.906	180.567	194.610
Overige programmalasten	137.709	75.942	71.232	70.856	70.983	71.193
Salariskosten WSW en WIW	48.051	52.884	53.873	52.060	49.716	47.886
Sociale uitkeringen	1.007.594	1.019.247	1.011.789	972.865	966.809	966.809
Subsidies en inkomensoverdrachten	792.342	841.902	787.452	785.763	787.002	778.639
Saldo voor vpb en reserveringen	485.619	-138.564	29.019	89.632	89.381	99.154
Vennootschapsbelasting	2.125	800	800	800	800	800

Saldo voor reserveringen	483.494	-139.364	28.219	88.832	88.581	98.354
Reserves	-398.178	139.364	-28.219	-88.832	-88.581	-98.354
Onttrekking reserves	207.352	410.400	105.694	80.360	69.536	65.183
Toevoeging reserves	622.785	321.900	135.431	170.021	158.947	163.537
Vrijval reserves	17.255	50.863	1.519	830	830	0
Saldo	85.316	0	0	0	0	0

Incidentele baten en lasten

In dit overzicht worden de incidentele baten en lasten weergegeven waaruit het structurele begrotingssaldo wordt afgeleid. Dit geeft inzicht in de mate waarin de structurele lasten inclusief de structurele toevoegingen aan reserves gedekt zijn door structurele baten inclusief structurele onttrekkingen aan reserves. Volgens de Gemeentewet en Provinciewet dient in het belang van de horizontale verantwoording en het verticale toezicht er sprake te zijn van een structureel en reëel evenwicht. Met het begrip “structureel evenwicht” wordt nadrukkelijker bedoeld dat in de begroting structurele lasten gedekt worden door structurele baten. De term “reëel” heeft betrekking op de mate van realiteit van de (meerjaren)ramingen.

Bijzonderheid is de baat ‘verwachte extra Rijksbijdrage’ in het programma Zorg, welzijn en wijkteams en de soortgelijke baat voor inburgering op het programma Armoede, Schuldhulpverlening, Inburgering en Samenleving. Hoewel wij er van uit gaan dat onze lobby hiervoor terecht is en deze baat dus reëel is, hebben we in overleg met onze toezichthouder (provincie Zuid-Holland) besloten deze toch direct als incidenteel aan te merken. Dit omdat het nog zeer onzeker is en daarmee niet voldoet aan de kaders die de provincie stelt voor een reële, structurele baat.

Incidentele baten en lasten	Raming 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Totaal baten	4.296.315	4.273.450	4.251.866	4.190.925	4.195.750
Incidentele baten	308.455	210.418	194.698	188.227	185.645
Algemene middelen	85.802	85.848	85.023	83.390	82.998
Decentralisatie-uitkeringen	85.802	85.848	85.023	83.390	82.998
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	614	1.625	1.625	1.625	1.625
Extra Rijksbijdrage Stelpost Inburgering	614	1.625	1.625	1.625	1.625
Beheer van de stad	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Belastingen	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0

Bestaande stad	44.326	40.434	17.502	2.040	0
Verkoopopbrengsten vastgoedobjecten	44.326	40.434	17.502	2.040	0
Bestuur	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Cultuur	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Dienstverlening	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Energietransitie	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Onderwijs	6.990	0	0	0	0
SPUK Nationaal Programma Onderwijs (NPO)	6.990	0	0	0	0
Overhead	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Sport en recreatie	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	136.853	62.512	50.547	41.172	41.022
Baten grondexploitaties	92.800	30.386	18.473	15.646	15.646
Stornering naar Voorraden	-15.447	32.126	32.075	25.526	25.376
Incidentele Erfpachtconversies	59.500	0	0	0	0
Veilig	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Volksgesondheid	23.281	0	0	0	0
Coronaorganisatie	23.281	0	0	0	0
Werk en inkomen	0	0	0	0	0
Geen incidentele baten voor dit programma	0	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	9.044	20.000	40.000	60.000	60.000
Toeslagen 010	9.044	0	0	0	0

Extra Rijksbijdrage Stelpost lobby Wmo		20.000	40.000	60.000	60.000
Diverse programma's	1.545	0	0	0	0
Vrijval voorzieningen	1.545	0	0	0	0
Totaal lasten	4.435.679	4.245.232	4.163.034	4.102.344	4.097.396
Incidentele lasten	311.696	196.543	161.975	147.097	145.368
Algemene middelen	85.802	85.848	85.023	83.390	82.998
Decentralisatie-uitkeringen	85.802	85.848	85.023	83.390	82.998
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Beheer van de stad	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Belastingen	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Bestaande stad	15.914	19.143	1.697	511	511
Boekwaarde verkoop vastgoedobjecten	15.067	18.416	1.185	0	0
Verkoopkosten vastgoedobjecten	847	727	511	511	511
Bestuur	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Cultuur	7.100	1.500	0	0	0
Noodsteun cultuursector en Bibliotheek	7.100	1.500	0	0	0
Dienstverlening	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Economische ontwikkeling	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Energietransitie	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Onderwijs	6.990	0	0	0	0
Uitvoeringskosten Nationaal programma onderwijs (NPO)	6.990	0	0	0	0
Overhead	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0

Sport en recreatie	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Stedelijke ontwikkeling	87.232	62.512	50.547	41.172	41.022
Lasten grondexploitaties	77.353	62.512	50.547	41.172	41.022
Project Mainport Rotterdam	9.879				
Veilig	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Volksgezondheid	23.281	0	0	0	0
Coronaorganisatie	23.281	0	0	0	0
Werk en inkomen	0	0	0	0	0
Geen incidentele lasten voor dit programma	0	0	0	0	0
Zorg, welzijn en wijkteams	9.044	0	0	0	0
Toeslagen 010	9.044	0	0	0	0
Diverse programma's	76.333	27.540	24.708	22.024	20.837
Out of pocket uitgaven voor investeringen	60.688	17.475	14.643	11.959	10.772
Toevoeging voorziening dubieuze debiteuren	15.645	10.065	10.065	10.065	10.065
Onttrekking en vrijval reserves	461.263	107.213	81.190	70.366	65.183
Structureel	14.980	18.020	16.127	17.667	21.704
Incidenteel	446.283	89.193	65.063	52.699	43.479
Toevoeging aan reserves	321.900	135.431	170.021	158.947	163.537
Structureel	0	0	0	0	0
Incidenteel	321.900	135.431	170.021	158.947	163.537
Saldo na reserveringen	0	0	0	0	0
Totale incidentele baten	754.738	299.611	259.761	240.926	229.124
Totale incidentele lasten	633.596	331.974	331.996	306.044	308.905
Structureel begrotingssaldo	-121.143	32.363	72.237	65.119	79.781
Structureel begrotingssaldo in % van baten excl. onttrekkingen reserves	-2,8%	0,8%	1,7%	1,6%	1,9%

Toelichting staat incidentele baten en lasten

Uit bovenstaande tabel blijkt dat meerjarig de structurele lasten volledig gedekt worden door de structurele baten. Hieronder worden de grootste, meest terugkerende incidentele posten toegelicht.

Incidentele baten

Baten uit grondexploitaties - Stedelijke inrichting en ontwikkeling

De baten uit grondexploitaties bestaande uit baten uit gronduitgiften, subsidies en bijdragen van derden. Hier staan incidentele lasten in de grondexploitaties tegenover.

Decentralisatie uitkeringen - Algemene Middelen

De Decentralisatie-uitkeringen vanuit het gemeentefonds worden per definitie als tijdelijk en dus incidenteel aangemerkt. Tegenover de baat bij het programma Algemene middelen staan lasten bij de overige programma's.

Verkoopopbrengsten vastgoedobjecten - Bestaande stad

Incidentele opbrengsten door verkoop (dispositie) van vastgoedobjecten die de gemeente niet meer nodig heeft voor haar kerntaken.

Incidentele lasten

Uitgaven gerelateerd aan onttrekkingen van bestemmingsreserves - Stedelijke inrichting en ontwikkeling

Het betreft de lasten die gemaakt worden voor niet activeerbare investeringen die gedekt worden door een onttrekking aan bestemmingsreserves.

Decentralisatie-uitkeringen - Algemene Middelen

De Decentralisatie-uitkeringen vanuit het gemeentefonds worden per definitie als tijdelijk en dus incidenteel aangemerkt. Tegenover de lasten bij diverse programma's staat een baat bij het programma Algemene middelen.

Lasten uit grondexploitaties - Stedelijke inrichting en ontwikkeling

De lasten in de grondexploitaties bestaande uit kosten voor verwerving, bouwrijp maken, woonrijp maken en overige kosten. Hier staan incidentele baten uit de grondexploitaties tegenover..

Boekwaarde verkoop vastgoedobjecten - Stedelijke inrichting en ontwikkeling

Incidentele afschrijvingslasten (boekwaarde verkopen) die voortvloeien uit de verkoop van vastgoedobjecten.

Baten en lasten conform BBV

De programma's zijn zo opgesteld dat de sturing door de raad, het college en de organisatie op elkaar aansluiten. Gevolg hiervan is dat clusteroverhead (leidinggevend en hun ondersteuning in het primaire proces) onderdeel is van de lasten van de programma's. Dit wijkt af van de landelijke voorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten (BBV). Volgens het BBV moet clusteroverhead, als onderdeel van het totaal aan overhead, apart van de programma's worden gepresenteerd.

In de tabel hieronder zijn, per programma, de baten en lasten overeenkomstig de voorschriften van het BBV opgenomen. De verschillen ten opzichte van de baten en lasten in de begrotingsprogramma's zijn opgenomen in de tabel Clusteroverhead, die daaronder staat.

De voor 2023 begrote kosten voor overhead zijn in onderstaande tabel te vinden bij het programma Overhead. De financiële cijfers van dit programma Overhead zijn in overeenstemming met het BBV en komen (excl. reserves) overeen met het BBV-taakveld 0.4 Overhead. Het totaal van de begrote overheadlasten (incl. reserves) voor 2023 is € 533 mln en bestaat uit twee delen:

- Het eerste deel is de voor 2023 begrote clusteroverhead. Deze staat per begrotingsprogramma apart in onderstaand overzicht Clusteroverhead en telt op tot € 89 mln. Deze overheadkosten vallen in de begroting onder de lasten van de programma's.
- Het tweede deel zijn de voor 2023 begrote lasten van het programma overhead van € 444 mln.

Overzicht van baten en lasten programma conform BBV	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Algemene middelen					
Baten exclusief reserves	2.244.142	2.361.102	2.352.309	2.278.851	2.279.851
Lasten exclusief reserves	71	-149.640	-157.911	-149.560	-150.398
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	-174.441	-98.262	-134.083	-123.009	-141.098
Onttrekking reserves	176.471	36.994	32.236	29.900	28.900
Vrijval reserves	1.899	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	2.244.142	2.361.102	2.352.309	2.278.851	2.279.851
Lasten exclusief reserves	71	-149.640	-157.911	-149.560	-150.398
Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0
Toevoeging reserves	-174.441	-98.262	-134.083	-123.009	-141.098
Onttrekking reserves	176.471	36.994	32.236	29.900	28.900
Vrijval reserves	1.899	0	0	0	0
Saldo Algemene middelen	2.248.142	2.150.194	2.092.552	2.036.182	2.017.255
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving					
Baten exclusief reserves	54.333	17.516	17.516	17.516	17.516
Lasten exclusief reserves	-164.530	-122.744	-119.544	-117.867	-116.772
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0

Onttrekking reserves	5.138	0	0	0	0
Vrijval reserves	2.900	830	830	830	0
Baten exclusief reserves	54.333	17.516	17.516	17.516	17.516
Lasten exclusief reserves	-164.530	-122.744	-119.544	-117.867	-116.772
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	5.138	0	0	0	0
Vrijval reserves	2.900	830	830	830	0
Saldo Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	-102.159	-104.399	-101.198	-99.521	-99.256
Beheer van de stad					
Baten exclusief reserves	273.594	271.405	276.540	277.430	277.774
Lasten exclusief reserves	-461.853	-437.947	-443.416	-448.194	-453.172
Vennootschapsbelasting	-800	-800	-800	-800	-800
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	10.576	6.595	5.034	3.576	3.541
Vrijval reserves	1.252	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	273.594	271.405	276.540	277.430	277.774
Lasten exclusief reserves	-461.853	-437.947	-443.416	-448.194	-453.172
Vennootschapsbelasting	-800	-800	-800	-800	-800
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	10.576	6.595	5.034	3.576	3.541
Vrijval reserves	1.252	0	0	0	0
Saldo Beheer van de stad	-177.231	-160.747	-162.643	-167.988	-172.657
Belastingen					
Baten exclusief reserves	358.340	350.051	352.651	354.951	357.636
Lasten exclusief reserves	-22.504	-16.428	-16.227	-15.869	-15.630
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0
Vrijval reserves	196	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	358.340	350.051	352.651	354.951	357.636
Lasten exclusief reserves	-22.504	-16.428	-16.227	-15.869	-15.630
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0

Vrijval reserves	196	0	0	0	0

Saldo Belastingen	336.031	333.623	336.424	339.081	342.005

Bestaande stad

Baten exclusief reserves	167.673	163.185	139.819	120.658	124.603

Lasten exclusief reserves	-167.227	-156.722	-145.380	-123.870	-129.922

Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0

Toevoeging reserves	-3.700	-3.700	-3.700	-3.700	-200

Onttrekking reserves	23.738	10.758	7.001	3.867	2.867

Vrijval reserves	752	0	0	0	0

Baten exclusief reserves	167.673	163.185	139.819	120.658	124.603

Lasten exclusief reserves	-167.227	-156.722	-145.380	-123.870	-129.922

Vennootschapsbelasting	0	0	0	0	0

Toevoeging reserves	-3.700	-3.700	-3.700	-3.700	-200

Onttrekking reserves	23.738	10.758	7.001	3.867	2.867

Vrijval reserves	752	0	0	0	0

Saldo Bestaande stad	21.235	13.521	-2.260	-3.044	-2.652

Bestuur

Baten exclusief reserves	1.572	1.572	1.572	1.572	1.572

Lasten exclusief reserves	-20.825	-20.226	-20.226	-21.126	-20.593

Toevoeging reserves	-130	-130	-130	-130	-130

Onttrekking reserves	100	20	20	20	20

Vrijval reserves	0	0	0	0	0

Baten exclusief reserves	1.572	1.572	1.572	1.572	1.572

Lasten exclusief reserves	-20.825	-20.226	-20.226	-21.126	-20.593

Toevoeging reserves	-130	-130	-130	-130	-130

Onttrekking reserves	100	20	20	20	20

Vrijval reserves	0	0	0	0	0

Saldo Bestuur	-19.283	-18.764	-18.764	-19.664	-19.131

Cultuur

Baten exclusief reserves	2.551	306	306	306	306

Lasten exclusief reserves	-166.328	-155.504	-155.363	-155.087	-155.087
Onttrekking reserves	2.500	0	0	0	0
Vrijval reserves	230	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	2.551	306	306	306	306
Lasten exclusief reserves	-166.328	-155.504	-155.363	-155.087	-155.087
Onttrekking reserves	2.500	0	0	0	0
Vrijval reserves	230	0	0	0	0
Saldo Cultuur	-161.047	-155.199	-155.057	-154.781	-154.781
Dienstverlening					
Baten exclusief reserves	10.291	15.466	15.841	17.092	17.092
Lasten exclusief reserves	-81.980	-79.706	-78.802	-80.159	-79.298
Toevoeging reserves	-2.149	-1.699	-1.699	-1.699	-1.699
Onttrekking reserves	3.736	1.699	1.699	1.699	1.699
Vrijval reserves	1.012	689	0	0	0
Baten exclusief reserves	10.291	15.466	15.841	17.092	17.092
Lasten exclusief reserves	-81.980	-79.706	-78.802	-80.159	-79.298
Toevoeging reserves	-2.149	-1.699	-1.699	-1.699	-1.699
Onttrekking reserves	3.736	1.699	1.699	1.699	1.699
Vrijval reserves	1.012	689	0	0	0
Saldo Dienstverlening	-69.090	-63.551	-62.961	-63.066	-62.205
Economische ontwikkeling					
Baten exclusief reserves	5.054	5.134	5.634	6.134	6.134
Lasten exclusief reserves	-39.695	-32.742	-29.813	-29.692	-29.329
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	3.968	0	0	0	0
Vrijval reserves	2.476	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	5.054	5.134	5.634	6.134	6.134
Lasten exclusief reserves	-39.695	-32.742	-29.813	-29.692	-29.329
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	3.968	0	0	0	0

Vrijval reserves	2.476	0	0	0	0
Saldo Economische ontwikkeling	-28.198	-27.609	-24.179	-23.559	-23.196
Energietransitie					
Baten exclusief reserves	36.242	35.742	32.742	32.742	32.742
Lasten exclusief reserves	-49.714	-22.520	-15.640	-15.182	-15.182
Toevoeging reserves	-49.500	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Onttrekking reserves	22.648	4.318	434	0	0
Baten exclusief reserves	36.242	35.742	32.742	32.742	32.742
Lasten exclusief reserves	-49.714	-22.520	-15.640	-15.182	-15.182
Toevoeging reserves	-49.500	-20.000	-20.000	-20.000	-20.000
Onttrekking reserves	22.648	4.318	434	0	0
Saldo Energietransitie	-40.323	-2.460	-2.463	-2.440	-2.440
Onderwijs					
Baten exclusief reserves	75.338	59.653	57.675	57.675	57.675
Lasten exclusief reserves	-222.408	-207.993	-204.554	-201.787	-201.787
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	312	289	219	219	219
Vrijval reserves	0	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	75.338	59.653	57.675	57.675	57.675
Lasten exclusief reserves	-222.408	-207.993	-204.554	-201.787	-201.787
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	312	289	219	219	219
Vrijval reserves	0	0	0	0	0
Saldo Onderwijs	-146.758	-148.052	-146.660	-143.893	-143.893
Overhead					
Baten exclusief reserves	8.569	8.093	7.093	7.093	7.093
Lasten exclusief reserves	-547.398	-514.661	-508.915	-505.664	-503.797
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	4.462	0	0	0	0
Vrijval reserves	1.025	0	0	0	0

Baten exclusief reserves	8.569	8.093	7.093	7.093	7.093
Lasten exclusief reserves	-547.398	-514.661	-508.915	-505.664	-503.797
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	4.462	0	0	0	0
Vrijval reserves	1.025	0	0	0	0
Saldo Overhead	-533.342	-506.568	-501.822	-498.570	-496.703
Sport en recreatie					
Baten exclusief reserves	3.212	4.852	4.852	4.852	4.852
Lasten exclusief reserves	-98.139	-94.821	-92.981	-92.268	-92.268
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.599	199	199	199	199
Vrijval reserves	1.589	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	3.212	4.852	4.852	4.852	4.852
Lasten exclusief reserves	-98.139	-94.821	-92.981	-92.268	-92.268
Toevoeging reserves	0	0	0	0	0
Onttrekking reserves	1.599	199	199	199	199
Vrijval reserves	1.589	0	0	0	0
Saldo Sport en recreatie	-91.739	-89.770	-87.930	-87.217	-87.217
Stedelijke ontwikkeling					
Baten exclusief reserves	376.758	312.692	310.657	308.274	308.125
Lasten exclusief reserves	-383.798	-308.724	-289.692	-275.994	-274.315
Toevoeging reserves	-63.841	-410	-410	-410	-410
Onttrekking reserves	83.378	41.240	32.066	29.516	27.701
Vrijval reserves	35.548	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	376.758	312.692	310.657	308.274	308.125
Lasten exclusief reserves	-383.798	-308.724	-289.692	-275.994	-274.315
Toevoeging reserves	-63.841	-410	-410	-410	-410
Onttrekking reserves	83.378	41.240	32.066	29.516	27.701
Vrijval reserves	35.548	0	0	0	0

Saldo Stedelijke ontwikkeling	48.044	44.799	52.620	61.386	61.100

Veilig

Baten exclusief reserves	29.976	14.036	14.070	14.070	14.070
Lasten exclusief reserves	-195.775	-186.303	-186.043	-185.535	-185.918
Onttrekking reserves	255	400	0	0	0
Vrijval reserves	248	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	29.976	14.036	14.070	14.070	14.070
Lasten exclusief reserves	-195.775	-186.303	-186.043	-185.535	-185.918
Onttrekking reserves	255	400	0	0	0
Vrijval reserves	248	0	0	0	0

Saldo Veilig	-165.295	-171.866	-171.974	-171.466	-171.849

Volksgezondheid

Baten exclusief reserves	39.484	14.841	14.833	14.833	14.833
Lasten exclusief reserves	-69.788	-46.788	-46.747	-46.721	-46.721
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	39.484	14.841	14.833	14.833	14.833
Lasten exclusief reserves	-69.788	-46.788	-46.747	-46.721	-46.721
Onttrekking reserves	0	0	0	0	0

Saldo Volksgezondheid	-30.304	-31.947	-31.914	-31.888	-31.888

Werk en inkomen

Baten exclusief reserves	568.459	587.389	550.084	551.499	551.499
Lasten exclusief reserves	-817.320	-795.333	-755.250	-746.330	-742.012
Toevoeging reserves	-28.139	-1.231	0	0	0
Onttrekking reserves	32.451	3.182	1.451	540	37
Vrijval reserves	0	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	568.459	587.389	550.084	551.499	551.499
Lasten exclusief reserves	-817.320	-795.333	-755.250	-746.330	-742.012
Toevoeging reserves	-28.139	-1.231	0	0	0
Onttrekking reserves	32.451	3.182	1.451	540	37
Vrijval reserves	0	0	0	0	0

Saldo Werk en inkomen	-244.549	-205.992	-203.715	-194.292	-190.476
Zorg, welzijn en wijkteams					
Baten exclusief reserves	40.726	50.414	97.672	125.377	122.377
Lasten exclusief reserves	-925.666	-895.628	-895.729	-890.638	-884.396
Toevoeging reserves	0	-10.000	-10.000	-10.000	0
Onttrekking reserves	39.068	0	0	0	0
Vrijval reserves	1.736	0	0	0	0
Baten exclusief reserves	40.726	50.414	97.672	125.377	122.377
Lasten exclusief reserves	-925.666	-895.628	-895.729	-890.638	-884.396
Toevoeging reserves	0	-10.000	-10.000	-10.000	0
Onttrekking reserves	39.068	0	0	0	0
Vrijval reserves	1.736	0	0	0	0
Saldo Zorg, welzijn en wijkteams	-844.136	-855.213	-808.057	-775.260	-762.018
Totaal	0	0	0	0	0

Clusteroverhead

De clusteroverhead zijn de lasten voor leidinggevend en hun ondersteuning in het primaire proces. Zoals toegelicht onder "Baten en lasten cf. BBV" zijn deze lasten opgenomen onder de programma's. Clusteroverhead vormt het verschil tussen de lasten, die in de begroting onder de programma's staan en de lasten, die in bovenstaand overzicht van baten en lasten overeenkomstig het BBV onder de programma's worden staan. Onderstaande tabel geeft per programma aan, hoeveel de overheadlasten van het programma zijn. Overheadlasten die aan investeringsprojecten en grondexploitaties worden toegerekend verlagen de overheadlasten van een programma. Dit veroorzaakt een negatief saldo aan clusteroverhead bij Stedelijke ontwikkeling vanwege de vele uren die op projecten worden geschreven.

Clusteroverhead per programma	Begroting	Raming	Raming	Raming	Raming
	2023	2024	2025	2026	2027
Algemene middelen	0	0	0	0	0
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	3.932	3.868	3.868	3.868	3.868
Beheer van de stad	16.628	16.169	16.174	16.167	16.167
Belastingen	1.761	1.760	1.781	1.781	1.781
Bestaande stad	4.260	3.920	3.919	3.919	3.919

Bestuur	114	110	110	110	108
Cultuur	853	840	840	840	840
Dienstverlening	6.634	6.738	6.324	6.324	6.324
Economische ontwikkeling	3.021	2.685	2.685	2.685	2.685
Energietransitie	3.665	2.505	2.505	2.505	2.505
Onderwijs	2.690	2.660	2.660	2.660	2.660
Sport en recreatie	974	962	962	962	962
Stedelijke ontwikkeling	-9.995	-4.598	-4.781	-4.801	-4.804
Veilig	9.402	10.180	10.163	10.160	10.160
Volksgezondheid	4.120	3.031	3.032	3.032	3.032
Werk en inkomen	27.582	26.893	26.975	26.974	26.974
Zorg, welzijn en wijkteams	13.696	13.199	13.511	13.512	13.512
Totaal Clusteroverhead	89.335	90.923	90.729	90.698	90.692

Baten en lasten per programma

In de tabel hieronder worden de baten, lasten en reservemutaties per programma gepresenteerd.

Programma	Baten	Lasten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Vrijval reserves	Saldo
Algemene middelen	2.244.142	- 71	174.441	176.471	1.899	2.248.142
Armoede, schuldhulpverlening, inburgering en samenleving	54.333	168.462	0	5.138	2.900	- 106.090
Beheer van de stad	273.594	479.281	0	10.576	1.252	- 193.859
Belastingen	358.340	24.266	0	0	196	334.270
Bestaande stad	167.673	171.487	3.700	23.738	752	16.975
Bestuur	1.572	20.938	130	100	0	- 19.396
Cultuur	2.551	167.181	0	2.500	230	- 161.900
Dienstverlening	10.291	88.615	2.149	3.736	1.012	- 75.724
Economische ontwikkeling	5.054	42.716	0	3.968	2.476	- 31.218
Energietransitie	36.242	53.379	49.500	22.648	0	- 43.988
Onderwijs	75.338	225.098	0	312	0	- 149.448

Overhead	8.569	458.063	0	4.462	1.025	- 444.007
Sport en recreatie	3.212	99.113	0	1.599	1.589	- 92.712
Stedelijke ontwikkeling	376.758	373.803	63.841	83.378	35.548	58.040
Veilig	29.976	205.176	0	255	248	- 174.697
Volksgezondheid	39.484	73.908	0	0	0	- 34.424
Werk en inkomen	568.459	844.901	28.139	32.451	0	- 272.131
Zorg, welzijn en wijkteams	40.726	939.362	0	39.068	1.736	- 857.831
Totaal	4.296.315	4.435.679	321.900	410.400	50.863	0

Algemene dekkingsmiddelen

Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat het programmaplan in de begroting een overzicht van algemene dekkingsmiddelen bevat.

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

De algemene dekkingsmiddelen van de gemeente zijn die inkomsten van de gemeente waar geen directe dienstverlening en/of bestedingsverplichtingen tegenover staan. Het zijn dan ook vrij besteedbare middelen die jaarlijks worden ingezet ter dekking van de uitgaven op de diverse programma's.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

- opbrengsten van de lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is
- algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds,
- opbrengst uit deelnemingen: de dividenden,
- het saldo van de inancieringsfunctie: de rente inkomsten van de reserves en het renteresultaat.

Algemene dekkingsmiddelen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is	482.284	488.689	496.326	504.219	506.904
Algemene uitkeringen gemeentefonds	2.146.701	2.263.751	2.254.352	2.178.206	2.175.331
Dividend	96.554	97.751	97.701	100.701	104.701
Saldo financieringsfunctie	-17.682	-38.252	-48.465	-53.828	-55.665
Totaal	2.707.858	2.811.938	2.799.914	2.729.298	2.731.270

Lokale heffingen

Er zijn twee soorten lokale heffingen. Lokale heffingen waarvan de besteding niet gebonden is en die vrij kunnen worden ingezet. Deze soort van lokale heffingen vallen onder de Algemene dekkingsmiddelen en betreft de volgende heffingen:

- de onroerendzaakbelasting (OZB),
- de algemene parkeerbelasting,
- de logiesbelasting
- en de reclame- en precariobelasting.

Er zijn ook lokale heffingen die niet vrij kunnen worden ingezet omdat deze binnen de heffing dienen te worden ingezet en daarmee voor het uitvoeren van werkzaamheden of beleid. Het gaat om onder meer de volgende heffingen: afval- en rioolheffing, bedrijfsreinigingsrecht en de leges omgevingsvergunningen. Deze heffingen vallen niet onder de Algemene dekkingsmiddelen.

Inkomsten lokale heffingen	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
Onroerende zaakbelasting	318.930	308.991	311.491	313.991	316.676
Logiesbelasting	13.648	15.498	15.498	15.498	15.498
Reclame- en precariobelasting	13.691	13.491	13.291	13.091	13.091
Algemene parkeerbelasting	135.700	150.394	155.731	161.324	161.324
Leges omgevingsvergunningen	31.442	31.442	31.442	31.442	31.442
Rioolheffing	95.576	96.219	96.862	97.504	97.504
Bedrijfsreinigingsrecht	4.700	4.522	4.522	4.522	4.522
Afvalstoffenheffing	102.730	103.651	107.451	107.451	107.451
Totaal	716.417	724.208	736.288	744.823	747.508

BBV-taakvelden

Voor de vergelijkbaarheid tussen gemeenten wordt door het Besluit Begroten en Verantwoorden (BBV) een uniforme indeling in taakvelden voorgeschreven. Deze indeling is hier meerjarig opgenomen.

Overzicht van baten en lasten per BBV-taakveld	Begroting 2023	Raming 2024	Raming 2025	Raming 2026	Raming 2027
0.1 - Bestuur					
Baten	1.572	1.572	1.572	1.572	1.572
Lasten	52.016	46.510	46.403	47.468	46.635

Saldo	-50.443	-44.938	-44.831	-45.896	-45.063
0.2 - Burgerzaken					
Baten	9.952	15.126	15.501	16.753	16.753
Lasten	44.772	47.199	46.304	47.428	46.867
Saldo	-34.820	-32.073	-30.802	-30.675	-30.114
0.3 - Beheer overige gebouwen en gronden					
Baten	218.450	160.071	139.705	121.044	124.989
Lasten	121.483	119.454	113.112	93.833	97.777
Saldo	96.967	40.617	26.593	27.212	27.212
0.4 - Overhead					
Baten	8.569	8.093	7.093	7.093	7.093
Lasten	547.398	514.661	508.915	505.664	503.797
Saldo	-538.829	-506.568	-501.822	-498.570	-496.703
0.5 - Treasury					
Baten	97.441	97.351	97.957	100.645	104.520
Lasten	-21.354	-8.576	-6.531	-6.426	-7.036
Saldo	118.795	105.927	104.488	107.071	111.557
0.61 - OZB woningen					
Baten	68.921	66.495	66.995	67.495	68.180
Lasten	6.456	6.002	5.994	5.911	5.939
Saldo	62.465	60.493	61.001	61.584	62.241
0.62 - OZB niet-woningen					
Baten	250.009	242.496	244.496	246.496	248.496
Lasten	15.689	11.006	10.993	10.870	10.911
Saldo	234.320	231.491	233.503	235.627	237.586
0.63 - Parkeerbelasting					
Baten	171.868	185.988	192.225	198.718	198.718
Lasten	40.532	41.942	43.608	45.116	45.119
Saldo	131.337	144.046	148.617	153.602	153.599
0.64 - Belastingen overig					

Baten	25.762	25.562	25.362	25.162	25.162
Lasten	-258	-1.160	-1.140	-1.285	-1.594
Saldo	26.020	26.721	26.502	26.446	26.756
0.7 - Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds					
Baten	2.146.701	2.263.751	2.254.352	2.178.206	2.175.331
Lasten	-273	-290	-305	-290	-290
Saldo	2.146.974	2.264.040	2.254.657	2.178.496	2.175.620
0.8 - Overige baten en lasten					
Baten	34.463	34.750	34.045	33.607	33.951
Lasten	49.715	186.467	191.966	183.025	184.817
Saldo	-15.252	-151.716	-157.921	-149.417	-150.865
0.9 - Vennootschapsbelasting (Vpb)					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	800	800	800	800	800
Saldo	-800	-800	-800	-800	-800
0.10 - Mutaties Reserves					
Baten	461.264	107.213	81.190	70.366	65.183
Lasten	321.900	135.431	170.021	158.947	163.537
Saldo	139.364	-28.219	-88.832	-88.581	-98.354
1.1 - Crisisbeheersing en Brandweer					
Baten	11.661	7.513	7.513	7.513	7.513
Lasten	83.942	81.793	82.384	82.984	82.984
Saldo	-72.281	-74.280	-74.871	-75.471	-75.471
1.2 - Openbare orde en veiligheid					
Baten	20.551	7.399	7.433	7.433	7.433
Lasten	113.922	105.239	104.389	103.281	103.664
Saldo	-93.371	-97.840	-96.956	-95.848	-96.231
2.1 - Verkeer en vervoer					
Baten	19.162	20.839	18.489	18.489	18.489
Lasten	225.101	219.038	213.107	217.167	215.664

Saldo	-205.939	-198.199	-194.618	-198.678	-197.175
2.2 - Parkeren					
Baten	15.141	14.151	14.151	14.151	14.151
Lasten	30.883	37.193	38.041	40.325	40.325
Saldo	-15.742	-23.042	-23.889	-26.173	-26.173
2.3 - Recreatieve havens					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0
2.4 - Economische Havens en waterwegen					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0
2.5 - Openbaar vervoer					
Baten	5.581	2.121	2.121	2.121	2.121
Lasten	35.525	14.747	14.575	14.569	14.569
Saldo	-29.944	-12.627	-12.454	-12.448	-12.448
3.1 - Economische ontwikkeling					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	14.967	12.194	10.758	10.640	10.277
Saldo	-14.967	-12.194	-10.758	-10.641	-10.278
3.2 - Fysieke bedrijfsinfrastructuur					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0
3.3 - Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen					
Baten	2.423	2.785	3.285	3.785	3.785
Lasten	7.184	7.662	6.668	6.666	6.666
Saldo	-4.761	-4.877	-3.384	-2.881	-2.881
3.4 - Economische promotie					

Baten	13.929	15.497	15.797	15.797	15.797
Lasten	16.208	11.513	10.812	10.806	10.808
Saldo	-2.279	3.984	4.985	4.992	4.989
4.1 - Openbaar basisonderwijs					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	0	0	0	0	0
Saldo	0	0	0	0	0
4.2 - Onderwijshuisvesting					
Baten	545	545	466	466	466
Lasten	77.254	76.753	74.991	74.882	74.882
Saldo	-76.709	-76.208	-74.524	-74.416	-74.416
4.3 - Onderwijsbeleid en leerlingzaken					
Baten	84.784	66.381	64.481	64.481	64.481
Lasten	162.830	146.216	144.019	141.361	141.361
Saldo	-78.046	-79.835	-79.538	-76.879	-76.879
5.1 - Sportbeleid en activering					
Baten	282	1.922	1.922	1.922	1.922
Lasten	14.742	14.927	13.988	13.276	13.276
Saldo	-14.460	-13.006	-12.067	-11.354	-11.354
5.2 - Sportaccommodaties					
Baten	490	490	490	490	490
Lasten	62.552	61.036	60.435	60.435	60.435
Saldo	-62.061	-60.545	-59.944	-59.944	-59.944
5.3 - Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie					
Baten	1.906	306	306	306	306
Lasten	106.425	94.533	95.095	95.083	95.083
Saldo	-104.519	-94.227	-94.789	-94.777	-94.777
5.4 - Musea					
Baten	340	340	340	340	340
Lasten	41.057	42.959	43.854	43.657	43.657

Saldo	-40.717	-42.619	-43.514	-43.317	-43.317
5.5 - Cultureel erfgoed					
Baten	219	219	219	219	219
Lasten	2.607	2.547	2.545	2.543	2.543
Saldo	-2.388	-2.328	-2.326	-2.324	-2.324
5.6 - Media					
Baten	645	0	0	0	0
Lasten	24.864	24.236	22.736	22.736	22.736
Saldo	-24.219	-24.236	-22.736	-22.736	-22.736
5.7 - Openbaar groen en (openlucht) recreatie					
Baten	2.913	2.657	2.657	2.657	2.657
Lasten	76.482	72.575	73.535	74.952	76.093
Saldo	-73.568	-69.918	-70.878	-72.295	-73.435
6.1 - Samenkracht en burgerparticipatie					
Baten	40.887	6.453	6.285	6.285	3.285
Lasten	156.350	128.479	126.906	123.219	119.954
Saldo	-115.463	-122.027	-120.620	-116.934	-116.669
6.2 - Wijkteams					
Baten	9.485	335	335	335	335
Lasten	137.336	130.024	131.993	133.782	133.782
Saldo	-127.851	-129.690	-131.658	-133.447	-133.447
6.3 - Inkomensregelingen					
Baten	556.965	579.940	543.415	546.160	546.160
Lasten	694.533	686.458	648.973	647.986	647.293
Saldo	-137.568	-106.518	-105.558	-101.826	-101.133
6.4 - Begeleide participatie					
Baten	11.939	12.340	11.561	10.231	10.231
Lasten	103.043	103.915	101.820	101.827	99.217
Saldo	-91.104	-91.574	-90.259	-91.597	-88.987
6.5 - Arbeidsparticipatie					

Baten	7.458	3.012	3.012	3.012	3.012
Lasten	97.138	77.637	76.008	67.965	66.759
Saldo	-89.680	-74.625	-72.997	-64.953	-63.747
6.6 - Maatwerkvoorziening (WMO)					
Baten	0	0	0	0	0
Lasten	11.768	11.902	12.109	11.662	11.662
Saldo	-11.768	-11.902	-12.109	-11.662	-11.662
6.71 - Maatwerkdienstverlening 18+					
Baten	7.769	27.769	57.248	84.953	84.953
Lasten	286.457	277.745	276.884	273.548	272.908
Saldo	-278.688	-249.976	-219.636	-188.595	-187.955
6.72 - Maatwerkdienstverlening 18-					
Baten	0	5.000	23.000	23.000	23.000
Lasten	63.621	65.608	62.937	66.105	71.787
Saldo	-63.621	-60.608	-39.937	-43.105	-48.787
6.81 - Geëscaleerde zorg 18+					
Baten	9.447	9.112	9.058	9.058	9.058
Lasten	165.211	159.777	158.587	153.293	150.051
Saldo	-155.764	-150.666	-149.529	-144.235	-140.993
6.82 - Geëscaleerde zorg 18-					
Baten	9.577	4.085	4.085	4.085	4.085
Lasten	174.384	157.183	159.851	160.990	155.309
Saldo	-164.807	-153.098	-155.766	-156.905	-151.223
7.1 - Volksgezondheid					
Baten	39.484	14.841	14.833	14.833	14.833
Lasten	69.788	46.788	46.747	46.721	46.721
Saldo	-30.304	-31.947	-31.914	-31.888	-31.888
7.2 - Riolering					
Baten	98.056	97.331	97.974	98.616	98.616
Lasten	79.588	77.431	78.070	78.712	78.709

Saldo	18.467	19.900	19.903	19.904	19.907
7.3 - Afval					
Baten	111.650	113.684	118.231	118.917	118.917
Lasten	99.254	90.879	92.130	92.785	92.785
Saldo	12.396	22.806	26.101	26.132	26.132
7.4 - Milieubeheer					
Baten	41.202	33.287	33.287	33.287	33.287
Lasten	87.796	43.853	43.761	43.296	43.266
Saldo	-46.594	-10.567	-10.475	-10.010	-9.980
7.5 - Begraafplaatsen en crematoria					
Baten	6.877	7.127	7.127	7.127	7.127
Lasten	7.431	6.406	6.398	6.389	6.389
Saldo	-554	721	729	738	738
8.1 - Ruimte en leefomgeving					
Baten	203	203	203	203	203
Lasten	10.422	7.948	8.098	7.807	8.392
Saldo	-10.219	-7.745	-7.895	-7.604	-8.189
8.2 - Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)					
Baten	74.931	60.390	48.426	39.050	38.901
Lasten	74.182	59.234	47.038	37.622	37.473
Saldo	749	1.156	1.388	1.428	1.428
8.3 - Wonen en bouwen					
Baten	56.103	54.120	54.812	54.812	54.812
Lasten	163.858	124.788	112.674	101.157	106.177
Saldo	-107.755	-70.668	-57.863	-46.345	-51.365

In Rotterdam is de 'Wijk aan Zet'. In 2022 zijn 39 wijkraden van start gegaan en kreeg iedere wijk een eigen vertegenwoordiging. Zo bespreken de gemeente en de wijk steeds samen wat er in de wijk speelt. Het bestuursmodel is relatief nieuw, de wijkraden worden steeds beter in hun taken en verantwoordelijkheden en het Leernetwerk kijkt doorlopend samen met hen waar behoefte aan is en wat anders kan of moet. Ook de gemeente leert hiervan. Afgelopen maanden hebben de wijkraden, samen met de wijk en de gemeente, wijkplannen opgesteld. In elk wijkplan staat:

- Een toekomstbeeld van de wijk en de wijkopgaven voor de komende jaren;
- Een actieplan met daarin doelen, resultaten en acties om de wijkopgaven te bereiken.

Alle wijkraden hebben hun plan voorgelegd. Na vaststelling van de wijkplannen vormen de wijkvisie en het actieplan, samen met de afspraken over participatie bij stedelijke opgaven, het Wijkakkoord. Het streven is om in de zomer van 2023 de Wijkakkoorden vast te stellen.

Voor het realiseren van de acties in de wijkplannen heeft het college de collegetarget Wijk aan zet vastgesteld. Het doel hiervan is om in deze collegeperiode naar het oordeel van de wijkraad 75% van de acties in de wijkplannen te realiseren. Voor 2023 is de mijlpaal 50%.

Gebruiksaanwijzing vinden Wijkplannen

Optie 1 via de kaart:

Zoom in om (steeds meer) wijknamen zichtbaar te krijgen op onderstaande kaart. De kaart is ook verschuifbaar. Klik op een wijknaam om doorgestuurd te worden naar deze wijk. De kaart bevat roze en groene vlakken. De groene vlakken zijn havengebieden. Zij zijn niet klikbaar en wijzen niet door naar een wijk.

Optie 2 via een lijst:

Een lijst met wijken is te vinden via de groene menuknop rechtsboven aan uw scherm: klik op de menuknop. En klik vervolgens op "wijken". U ziet nu de wijken op alfabetische volgorde staan. Als u op de door u gewenste wijk klikt, wordt u doorgeleid naar deze wijk.

Wijk Afrikaanderwijk

Pagina 230

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Afrikaanderwijk.pdf - PDF\(77.5K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-wijkraad-Afrikaanderwijk.pdf - PDF\(56.7K\)](#)

[Afrikaanderwijk_Stedelijke-opgave-SB.pdf - PDF\(277.2K\)](#)

[Cluster-DV-stedelijke-participatie.pdf - PDF\(99.6K\)](#)

[Jaar-Actie-Plan-2023-Afrikaanderwijk.pdf - PDF\(554.8K\)](#)

[stedelijke-opgaven-SO-en-participatieafspraken-wijkakkoord.pdf - PDF\(17.1K\)](#)

[Stedelijke-opgaven-wijkakkoord-directievelig.pdf - PDF\(1.6M\)](#)

[Wijkvisie-Afrikaanderwijk.pdf - PDF\(3.2M\)](#)

Wijk Agniesebuurt - Provenierswijk

Pagina 231

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Agniesebuurt-Provenierswijk.pdf](#) - PDF(64.4K)
[Aanbiedingsbrief-Agniesebuurt-Provenierswijk.pdf](#) - PDF(304.2K)
[DIGIWAP-AgniesebuurtProvenierswijk-2023-30-03-2023.pdf](#) - PDF(94.7K)
[Eindversie-wijkvisie-AgniesebuurtProvenierswijk.pdf](#) - PDF(944.6K)
[Rapportage-Wijkidentiteit-Agniesebuurt-Provenierswijk.pdf](#) - PDF(3.9M)
[Staat-van-de-wijk-Agniesebuurt-Provenierswijk.pdf](#) - PDF(958.0K)
[Young010-on-Tour-UITKOMSTEN-AGNIESEBUURT-PROVENIERSWIJK.PDF](#) - PDF(4.3M)

Wijk Bergpolder - Blijdorp - Liskwartier

Pagina 232

[Aanbiedingsbrief-Bergpolder-Blijdorp-Liskwartier.pdf](#) - PDF(246.3K)
[Reactie-college-over-het-wijkplan-Bergpolder-Blijdorp-Liskwartier-.pdf](#) - PDF(67.2K)
[rapportage_wijkactieplan_BBL_dd21mrt2023.pdf](#) - PDF(72.6K)
[Wijkvisie_BBL.pdf](#) - PDF(416.2K)

Wijk Beverwaard

Pagina 233

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Beverwaard.pdf](#) - PDF(70.6K)
[Aanbiedingsbrief-Wijkakkoord-Beverwaard-2023.pdf](#) - PDF(25.6K)
[Wijkakkoord-Beverwaard-2022-2026.pdf](#) - PDF(6.0M)
[Aanbiedingsbrief-Wijkakkoord-IJsselmonde.pdf](#) - PDF(47.1K)
[Wijkraad rapportage wijkactieplan IJsselmonde](#) - PDF(73.9K)
[Wijkvisie-Groot-en-Oud-IJsselmonde.pdf](#) - PDF(1.2M)

Wijk Bloemhof

Pagina 234

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Bloemhof.pdf](#) - PDF(75.0K)
[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(107.3K)
[Wijkakkoord-Bloemhof-2023-2026.pdf](#) - PDF(1.5M)
[Jaaractieplan](#) - PDF(92.1K)

Wijk Bospolder - Spangen - Tussendijken

Pagina 235

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Bospolder-Spangen-Tussendijken.pdf](#) - PDF(73.8K)
[Aanbiedingsbrief-Bospolder-Spangen-Tussendijken.pdf](#) - PDF(56.6K)
[Jaaractieplan-2023.pdf](#) - PDF(115.6K)

[Wijkvisie-2022-2026.pdf - PDF\(1.8M\)](#)

[Afspraken-stedelijke-opgaven.pdf - PDF\(6.2K\)](#)

Wijk Carnisse - Zuiderpark

Pagina 236

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Carnisse-Zuiderpark.pdf - PDF\(74.1K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(87.8K\)](#)

[Jaaractieplan - PDF\(78.3K\)](#)

Wijk Cool - Scheepvaartkwartier - Stadsdriehoek

Pagina 237

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Cool-Scheepvaartkwartier-Stadsdriehoek.pdf - PDF\(70.3K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Cool-Scheepvaartkwartier.pdf - PDF\(445.9K\)](#)

[Concept-JaarActiePlan-CSS.pdf - PDF\(520.7K\)](#)

[Wijkmissie-wijkraad-CSS-2023-2026.pdf - PDF\(2.0M\)](#)

Wijk Crooswijk

Pagina 238

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Crooswijk-.pdf - PDF\(69.7K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Crooswijk.pdf - PDF\(488.6K\)](#)

[Jaaractieplan-Crooswijk-2023.pdf - PDF\(83.5K\)](#)

[Wijkvisie-Crooswijk-2023-2026.pdf - PDF\(6.7M\)](#)

Wijk Delfshaven - Schiedmond

Pagina 239

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Delfshaven-Schiedmond.pdf - PDF\(76.3K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Delfshaven-Schiedmond.pdf - PDF\(268.3K\)](#)

[2023-02-26-Jaaractieplan-Delfshaven-Schiedmond.pdf - PDF\(66.6K\)](#)

[Wijkvisie-en-Wijkplan-Delfshaven-Schiedmond.pdf - PDF\(1.1M\)](#)

[Motie-Groen-Links-inz-20bb1435.pdf - PDF\(115.4K\)](#)

[2022-07-12-Afdoeningsvoorstel-20bb1435.pdf - PDF\(2.3M\)](#)

[Antwoord-op-reactie-Rayonberaad-wijkplan.pdf - PDF\(445.1K\)](#)

Wijk Dijkzicht - Oude Westen

Pagina 240

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Dijkzicht-Oude-Westen-.pdf - PDF\(74.9K\)](#)

[concept-aanbiedingsbrief.pdf - PDF\(215.5K\)](#)

[concept-jaaractieplan.pdf - PDF\(83.8K\)](#)

Wijk Entrepot - Noordereiland

Pagina 241

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Entrepot-Noordereiland.pdf](#) - PDF(75.0K)
[Aanbiedingsbrief-Concept-Plan-Entrepot-Noordereiland.pdf](#) - PDF(66.9K)
[JAP-Entrepot-Noordereiland-2023.pdf](#) - PDF(276.4K)
[Wijkvisie-Entrepot-Noordereiland-2023-2026.pdf](#) - PDF(4.3M)
[Participatie-bij-Stedelijke-Opgaven.pdf](#) - PDF(44.0K)

Wijk Feijenoord

Pagina 242

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Feijenoord.pdf](#) - PDF(73.9K)
[Aanbiedingsbrief-wijkraad-Feijenoord.pdf](#) - PDF(72.9K)
[Jaaractieplan-Feijenoord-2023.pdf](#) - PDF(359.7K)
[Wijkvisie-en-Participatie-bij-Stedelijke-Opgaven-Feijenoord.pdf](#) - PDF(3.7M)
[Bijlage-Cluster-DV-stedelijke-opgave-participatie.pdf](#) - PDF(26.2K)
[Bijlage-Cluster-SO-stedelijke-opgaven.pdf](#) - PDF(18.9K)
[Bijlage-Feijenoord_Stedelijke-opgave-SB.pdf](#) - PDF(134.9K)
[Bijlage-Lokaal-memorandum-wijkraad-feijenoord.pdf](#) - PDF(239.7K)
[Bijlage-Stedelijke-Opgaven-Directie-Veilig.pdf](#) - PDF(1.6M)

Wijk Groot- en Oud-IJsselmonde

Pagina 243

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Groot-Oud-IJsselmonde.pdf](#) - PDF(74.4K)
[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(47.1K)
[Wijkvisie](#) - PDF(1.2M)
[Jaaractieplan](#) - PDF(73.9K)

Wijk Heijplaat

Pagina 244

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Heijplaat.pdf](#) - PDF(70.6K)
[Aanbiedingsbrief-wijkakkoord-Heijplaat.pdf](#) - PDF(24.0K)
[Jaaractieplan-Heijplaat-2023.pdf](#) - PDF(52.8K)
[Wijkakkoord-Heijplaat.pdf](#) - PDF(1.7M)

Wijk Hillegersberg

Pagina 245

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Hillegersberg-.pdf](#) - PDF(70.6K)
[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(79.7K)
[Wijkvisie](#) - PDF(1.6M)
[Jaaractieplan](#) - PDF(70.8K)

Wijk Hillesluis

Pagina 246

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Hillesluis.pdf](#) - PDF(76.2K)

[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(305.5K)

[Wijkvisie](#) - PDF(864.9K)

[Jaaractieplan](#) - PDF(87.3K)

[Wijkakkoord-bewoners-en-wijkraad.pdf](#) - PDF(5.3M)

Wijk Hoek van Holland

Pagina 247

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Hoek-van-Holland.pdf](#) - PDF(70.7K)

[Aanbiedingsbrief-Wijkakkoord-HvH.pdf](#) - PDF(75.0K)

[Jaaractieplan-Hoek-van-Holland-2023.pdf](#) - PDF(71.9K)

[Wijkakkoord HvH](#) - PDF(8.3M)

Wijk Hoogvliet

Pagina 248

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Hoogvliet.pdf](#) - PDF(74.5K)

[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(30.2K)

[Wijkvisie](#) - PDF(473.8K)

[Jaaractieplan](#) - PDF(105.2K)

Wijk Katendrecht - Wilhelminapier

Pagina 249

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Katendrecht-Wilhelminapier.pdf](#) - PDF(77.1K)

[Aanbiedingsbrief-Concept-Wijkvisie-KW.pdf](#) - PDF(59.8K)

[Jaaractieplan](#) - PDF(188.8K)

[Wijkvisie](#) - PDF(956.5K)

[Participatie-bij-Stedelijke-Opgaven.pdf](#) - PDF(152.1K)

[Wijkidentiteit\(en\)-Rapportage-Katendrecht-Wilhelminapier.pdf](#) - PDF(5.3M)

Wijk Kralingen

Pagina 250

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Kralingen-.pdf](#) - PDF(70.5K)

[Aanbiedingsbrief](#) - PDF(368.0K)

[Wijkvisie](#) - PDF(7.7M)

[Jaaractieplan](#) - PDF(66.7K)

Wijk Kralingseveer

Pagina 251

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Kralingseveer-.pdf - PDF\(88.8K\)](#)

[Aanbiedingsbrief wijkakkoord - PDF\(64.3K\)](#)

[Wijkakkoord Kralingseveer - -\(2\).PDF\(40.1M\)](#)

Wijk Lage Land - Prinsenland - 's-Gravenland

Pagina 252

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Het-Lage-Land-Prinsenland-s-Graveland.pdf - PDF\(64.7K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-LLPG.pdf - PDF\(69.0K\)](#)

[Wijkakkoord-LLPG-PDF.pdf - PDF\(12.8M\)](#)

Wijk Lombardijen

Pagina 253

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Lombardijen.pdf - PDF\(73.5K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(31.1K\)](#)

[Wijkvisie Lombardijen - -WIJKIDENTITEIT-LOMBARDIJEN.PDF\(6.6M\)](#)

[Jaaractieplan Lombardijen - PDF\(70.2K\)](#)

[Wijkakkoord-Lombardijen-2023.pdf - PDF\(107.6K\)](#)

[Bijlage-2.-De-Staat-van-de-Wijk.pdf - -DE-STAAT-VAN-DE-WIJK.PDF\(709.5K\)](#)

[Bijlage-3.-Signalen-uit-de-Wijk.pdf - -SIGNALEN-UIT-DE-WIJK.PDF\(601.9K\)](#)

[Bijlage-4.-Sterkte-Zwakte-analyse-Lombardijen.pdf - -STERKTE-ZWAKTE-ANALYSE-LOMBARDIJEN.PDF\(408.2 K\)](#)

[Bijlage-6.-Illustraties-Wijkakkoord.pdf - -ILLUSTRATIES-WIJKAKKOORD.PDF\(368.9K\)](#)

[Bijlage-7.-Stedelijke-opgaven-Directie-Veilig.pdf - -STEDELIJKE-OPGAVEN-DIRECTIE-VEILIG.PDF\(1.6M\)](#)

[Bijlage-7.-Stedelijke-opgaven-Stadsbeheer.pdf - -STEDELIJKE-OPGAVEN-STADSBEHEER.PDF\(87.6K\)](#)

[Bijlage-7.-Stedelijke-opgaven-Stadsontwikkeling.pdf - -STEDELIJKE-OPGAVEN-STADSONTWIKKELING.PDF\(18.9K\)](#)

Wijk Mathenesse

Pagina 254

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Mathenesse-.pdf - PDF\(73.9K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Mathenesse.pdf - PDF\(217.3K\)](#)

[Jaaractieplan-2023-Mathenesse.pdf - PDF\(64.5K\)](#)

[Wijkakkoord-Mathenesse_28-feb-2023.pdf - PDF\(7.1M\)](#)

Wijk Middelland - Nieuwe Westen

Pagina 255

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Middelland-Nieuwe-Westen.pdf - PDF\(75.2K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Middelland-Nieuwe-Westen.pdf - PDF\(315.0K\)](#)

[JAP-\(concept\)-Middelland-Nieuwe-westen.pdf - PDF\(100.8K\)](#)
[Staat-van-de-wijk-Middelland-Nieuwe-Westen.pdf - PDF\(980.1K\)](#)

Wijk Nesselande

Pagina 256

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Nesselande.pdf - PDF\(70.7K\)](#)
[Aanbiedingsbrief - PDF\(72.0K\)](#)
[Jaaractieplan - PDF\(84.7K\)](#)
[Wijkakkoord-Nesselande-1e-concept.pdf - PDF\(1.6M\)](#)
[Verslag-Participatie-Wijkraad-Nesselande.pdf - PDF\(3.6M\)](#)
[Signalen-uit-de-Wijk-Nesselande.pdf - PDF\(210.5K\)](#)

Wijk Ommoord

Pagina 257

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Ommoord.pdf - PDF\(70.7K\)](#)
[Aanbiedingsbrief - PDF\(91.0K\)](#)
[Wijkvisie-Ommoord-concept.pdf - PDF\(2.6M\)](#)
[Jaaractieplan - PDF\(96.5K\)](#)

Wijk Oosterflank

Pagina 258

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Oosterflank.pdf - PDF\(70.6K\)](#)
[Aanbiedingsbrief-Oosterflank.pdf - PDF\(68.7K\)](#)
[Wijkakkoord-Oosterflank-maart-2023.pdf - PDF\(8.1M\)](#)

Wijk Oud-Charlois - Wielewaal

Pagina 259

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Oud-Charlois-Wielewaal.pdf - PDF\(77.1K\)](#)
[Aanbiedingsbrief - PDF\(29.9K\)](#)
[Wijkvisie - PDF\(14.7K\)](#)
[Wijkidentiteit\(en\)-Rapportage.pdf - PDF\(6.9M\)](#)

Wijk Oude Noorden

Pagina 260

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Oude-Noorden.pdf - PDF\(73.7K\)](#)
[Aanbiedingsbrief-Wijkakkoord-Oude-Noorden.pdf - PDF\(377.3K\)](#)
[Jaaractieplan-Oude-Noorden.pdf - PDF\(72.4K\)](#)
[Wijkakkoord-2023-Oude-Noorden.pdf - PDF\(5.5M\)](#)

Wijk Overschie

Pagina 261

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Overschie-.pdf - PDF\(73.5K\)](#)

[Wijkvisie, jaaractieplan en aanbiedingsbrief - PDF\(7.4M\)](#)

Wijk Pendrecht - Zuidwijk

Pagina 262

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Pendrecht-Zuidwijk.pdf - PDF\(70.7K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(61.9K\)](#)

[Wijkvisie - PDF\(6.6M\)](#)

[Jaaractieplan - PDF\(79.8K\)](#)

[Concept-wijkakkoord-Pendrecht-Zuidwijk.pdf - PDF\(3.3M\)](#)

Wijk Pernis

Pagina 263

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Pernis.pdf - PDF\(70.6K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Pernis.pdf - PDF\(25.1K\)](#)

[Jaaractieplan-Pernis-2023.pdf - PDF\(59.3K\)](#)

[Wijkakkoord-Pernis.pdf - PDF\(1.8M\)](#)

Wijk Rozenburg

Pagina 264

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Rozenburg.pdf - PDF\(75.7K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Rozenburg.pdf - PDF\(44.9K\)](#)

[Rapportage-wijkactieplan-\(concept\)-Rozenburg-2023.pdf - PDF\(69.5K\)](#)

[DorpsVISIE-Rozenburg-2023-2026.pdf - PDF\(1.0M\)](#)

Wijk Schiebroek

Pagina 265

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Schiebroek-.pdf - PDF\(70.8K\)](#)

[Aanbiedingsbrief-Schiebroek.pdf - PDF\(52.7K\)](#)

[20230327-Wijkakkoord-Schiebroek.pdf - PDF\(6.0M\)](#)

Wijk Tarwewijk

Pagina 266

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Tarwewijk.pdf - PDF\(70.6K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(95.5K\)](#)

[Wijkvisie - PDF\(164.7K\)](#)

[Jaaractieplan - PDF\(445.5K\)](#)

[Wijkidentiteit\(en\)-Rapportage-Tarwewijk-veldacademie.pdf - PDF\(5.0M\)](#)

Wijk Vreewijk

Pagina 267

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Vreewijk.pdf - PDF\(73.1K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(97.4K\)](#)

[Wijkakkoord-Vreewijk-2023-2026.pdf - PDF\(1.0M\)](#)

[Jaaractieplan - PDF\(85.3K\)](#)

Wijk Zevenkamp

Pagina 268

[Reactie-college-over-het-wijkplan-Zevenkamp.pdf - PDF\(70.7K\)](#)

[Aanbiedingsbrief - PDF\(72.5K\)](#)

[Jaaractieplan - PDF\(80.9K\)](#)

[Wijkakkoord-Zevenkamp-1e-concept.pdf - PDF\(777.6K\)](#)

[Bijlage-2-Signalen-uit-de-Wijk-Zevenkamp.pdf - PDF\(551.4K\)](#)

[Bijlage-3-Participatie-verslag-wijkraad-Zevenkamp.pdf - PDF\(2.3M\)](#)